

١٠٧ سکوت ایلیر خطه بولنمز

من كتب ابراهيم افندى

مما اداره الدوران واودعه الزمان لدى الفقير يوسف افندى عفى عنه ١٢١٤

وقد دخل فى ملك الورى صالح بن عبد الله عفى عنه ... ١١

من اسامى الكتب اخلاق علائى

تركى للمولى على بن امر الله المعروف بابن الحنائى المتوفى فى ادرنه سنة تسع وسبعين وتسع مائة . الفه بالشام لاميرامرائها على باشا . ونسبه الى اسمه جمع بين الجلالى والفاخرى والمحسنى . وزاد زيادات حسنة فى مدة سنة . ولتاريخ ختمه قال . لاجرم ختمنه تاريخ آنك . اولدى اخلاق علائى احسن . وهو احسن من الجميع فى نفس الامر . شكر الله سعى مؤلفه . وجعله مثابا ومأجورا . بسبب هذا التاليف المنيف والتحرير اللطيف

ولعمرى

انه كامل اخلاقه طيب اعراقه .

من افاضل الافراد آثاره .

تجذب بيد لطفها

عنان

الفؤاد

تم

درر زواهر حمد وثنا • وغرر ظواهر سپاس وستایش که کثرت افراد
فرایدینه سلك شهور وایامده احتمال اجتماع وانتظام • ووفرت امداد
موائدینه ظروف واوانی دهور وازمنه ده امکان اندراج وگنجایش اولمیه
اول کردگار بنده پرور • وپروردگار بخشاینده بخشایش گستر حضرتنه سزاوار
وحقیقدر • که گوهر هیاکل انسانی خلعت خلقت • ولقد خلقنا الانسان ایله
معزز ومکرم • ولباس استعدادینی • وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا ایله مطرز
ومعلم ایلیوب • کمال قدرت وجلال حکمتی ایله روح لطیفی جسم کثیفه ترکیب و
پیوند • وعالم خلق وامرده قابلیت تحمل بار امانت ایله ممتاز وسربلند ایلدی •
بیت آسمان بار امانت نتوانست کشید • قرعهٔ کار بنام من دیوانه زدند •
پس ترکیب انسانی مجرد ومادی یه محتوی • وباقی وفانی یه منطوی اولمغله
طلسم رابع وبرزخ جامع اولدی • نظم •

خرد جانور به زمردم ندید	که مردم تواند بیزدان رسید •
چنان دان که جان بهترین گوهر است	نه زین عالم از عالم دیگر است •
تن او را بکردار جامه است راست	اگر بفکند ور بپوشد رواست •
بجان بین گرامی تن خویشتن	چو جامه که باشد گرامی بتن •

لاجرم تخالف انواع تراکیب روح وجسد • وتباین اطوار ترتیب روان و
کالبددن خلق • وخلق افراد انسان وقابلیات ومشارب اصنافی بشرده
تفاوت تام • وتنافی ما لا کلام نمایان وجلوه گر اولمشدر • قطعه •

اول حکیم ازل که صنعندن	ظاهر اولدی طلسم نوع بشر •
مختلف ایدی قابلیتن	بعضی مایل بخیر وبعضی بشر •

بشر

زهی صانع حکیم • وقادر علیم که نوع بشری • تخلقوا باخلاق الله امرینه ممتثل
واقربکم الی احسنکم اخلاقا درجه سنه متصل اولدیلر • نشأهٔ دنیوی ده
زیور فضل وکمال ایله محلی ومزین • وعالم اخروی ده صفا اهل صفاده حشر
اولنالرین مقرر ومعین ایلدی • شعر تأمل فی التی قلنا • تجد فیها جلال الله
فنعم الرب والمولی • تعالی الله تعالی الله • وغمایم صیبات صلوات
طیبات • وجداول تسنیمات زکیات تسلیمات • اول هادی سبل • وخاتم
رسل جنابنه شایسته وخلیقدر که تفضیل صفات سعادت سماتی ایچون
نص • انك لعلی خلق عظیم • منزل • وذات رسالت صفاتی تکمیل دائرهٔ
وجود وتتمیم مکارم اخلاق ایچون مبعوث ومرسلدر • شعر لمنشئه •

محمد که جان ویردی نطق مسیحا	چون ایتدی قدوم شریفی بشارت •
گوزو قاشنه صاد ونون رمز وایما	خم زلفینه نقش ختم اشارت •
شعر یحکی شمائله فی روضة زهرا •	یفوح کالروض ممطور ومشمول •
اتی بملة ابرهیم والدین •	ذات علی کرم الاخلاق مجبول •

في طيبة مح

ورحیق رضای احد ایچون که ما صدق ختامه مسك وفی ذلك فلیتنافس
المتنافسون در • افواه ارواح آل واصحابنه ریزان • وسبزهٔ رضوان سحابات
غفرانله خاك قبورتابعین لهم باحسان دن نابت وخیزان اوله • لمنشئه •
ابر رضوان که بپایان نرسد بارانش • • باد بر روضهٔ که عترت وبر یارانش •

سحاب مح

ذکر محامد ونشر مدایح حضرت خلافت پناهی سعادت دستگاهی
خلد الله تعالی سلطانه وافاض علی العالمین احسانه چون غرهٔ کتاب لوامع حمد بحسنات
ملك وهاب تصدیری ایله غرا • وطرهٔ خطاب روایح نعت جناب رسالت
مآب تحریری ایله معطرا اولدی • پس لایق اولدر که • بونو آمدهٔ عالم غیبك
سری • افسر مدح پادشاه اسلام ایله آسمان سای • وبونو زاده رسیدهٔ
جهان لاریبك افسری • گوهر وصف پناه دین شید الانام ایله جهان آرای اوله

چون نی خامه شد انکشت نمای	بنواسازی توحید خدای
دلکشا زمزمهٔ دیکر ساخت	پردهٔ نعت پیمبر پرداخت
به چو این زمزمه کوتاه کند	که ثنا کستری شاه کند

زیرا اصحاب عقول متطابق • وارباب نقول متوافقلردر که دایما دین ودولت توامان • وحمای شرع ودین بی حمایت تیغ سلاطین بی امن وامان دره • اکر جویبار شمشیر شاهی • وباران تیر سلطان دین پناهی ایله • بوستان شرع تازه وتمکین اولمیه • تاب نکبت نکبای اعدای دین • وسموم هجوم کفار وملحدین ایله بی برك ونوا اولمسی مقرر • واکر تاب آفتاب عدل وسیاست • ونسیم عنبر شمیم حفظ وحراست جانب آستان دولت آشیان • سلطان سعادت نشاندن واصل اولمیه • بوستان دین وایمانده کل وریحان • وسبزهٔ وضمیران ضمیر اهل عرفانده شکفته وخندان اولمق متعذردر •

نظم

بدان ای خردمند با آفرین	برادر بود پادشاهی ودین
نه بی تخت شاهی بود دین بپای	نه بی دین بود پادشاهی بجای
نه از پادشاهی نیاز است دین	نه بی دین بود شاه را آفرین

واخبار نبویه ده دخی وارددر که اَلدِّینُ اُسٌّ وَالْمُلْكُ حَارِسٌ وَمَا لَا اُسَّ لَهُ فَمَهْدُومٌ • وَمَا لَا حَارِسَ لَهُ فَضَائِعٌ • بیت دین اساس رضای یزداندر مُلك اکا حارس ونکهباندر • شویله که بی حارس وله ضایع اولور • مصراع اولکه یوقدر اساسی ویراندر • لاجرم پادشاهان ارجمند ودین پناهان سعادتمند که مِلك جهان فانی ظل زایل ایدوکی معلوم وملك فانی به ملك باقی مضمون ایتمشلردر • عادت جمیله وسیرت حمیده وخلق خوب وخوی نیکولری اولدرکه کمر سعی واجتهادی میان جانه مشدوددر • ودر ظلم وضلالت شهرستان دینا وزوه مسدوددر قیلوب • حفظ وحراست ممالك اسلام • واخذ وفتح دیار کفار • وملاحدهٔ لیام قلع وقمع ارباب فتنه وفساد • ودفع ودفع اصحاب بغی وعناد • ودفع قدر عایدان وعاانن • ودفع ظلم مفسدان وظالمان ایتمکی کندولره شعار دونکار ایدوب

بوجهان

بو جهان فانیده نام نیك وذکر جمیللری مخلد وباقی وحیات باقیده مناشیر یُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ روح پرفتوحلرینه ملاقی اولور • والمنة لله تعالی بو فضایل علیه • ومناقب سنیه • پادشاه دین پناه • شهریار سعادت دستکاه • خداوند پادشاهان عالم • پادشاه خداوندان بنی آدم شهریار جهان سروری وکامرانی • کامکار دیار رعیت پروری وجهانبانی دریکدانهٔ درج شاهی • نجم جهان افروز برج جهان پناهی • خلاصهٔ عالم کون وامکان در دریای وجود وکوهر کان امکان • ماحی ادناس الکفر والفساد عن وجنة الدین حامی اجناس الخلق والعباد عن ایدی المعتدین • سلطان المغربین والمشرقین ظل الله تعالی فی الخافقین • خادم الحرمین الشریفین • ناظم قلاید الکرم علی اجیاد الاجناد والرعایا • ناشر فراید النعم علی رؤس الافراد والبرایا معز الدنیا والدین • غیاث الاسلام والمسلمین • زبدهٔ سلاطین آل عثمان بل زبدة السلاطین علی الاطلاق • سلطان العرب والعجم والروم والشام والعراق السلطان سلیمان خان ابن السلطان سلیم خان • ابن السلطان بایزید خان ملك الله تعالی من خدم له وصدق • واهلك من غدر به وخان • حضرتنه خاصهٔ ذات قدسی صفات • وسمات عنصر ملك سماتنده • نظم مثنوی

شه معدلت پرور دین پناه	ملك دستکاه وفلك بارکاه
سدا المعالی ملاذ الامم	ولی الایادی مفیض النعم
زهی سایهٔ حق که خلق زمین	آنك سایه سنده زمانده امین
یغر فیض کفیله باران جود	اولور تازه اندن ریاض وجود
سر تیغی کیم کفره سد درحد ید	آنك وصفیده فیه بأس شدید

زهی پادشاه دین پرور • وشهریار دادکستر • که تمامت ربع مسکونده استعلای لوای سلام • واستیلای علای شرع سید الانام • الآن ممالك محروسهٔ حضرته مخصوص • ودوام دولت وددومان مبارك • وبقای سلطنت خانوادهٔ خجسته سی تا قیام قیامت حدیث شریف لایزال طائفة من اهل الغرب ظاهرین علی الحق حتی تقوم الساعة مضمونی ایله مقرر ومنصوصدر مصراع

دولت دَرین سَرا وکُشایش دَدین دراست • اگرچه آباء عظام واجداد کرامنك
که ملوك زاهره وسلاطین قاهره ایدیلر • اقتحام مهالك واخطار واختیار
مَشاق اَسفار ومبتدعه وکفاردن اخذ ممالك وامصار ایدوب توسیع
دایرهٔ دین وتکثیر امهٔ خیر المرسلین • واعلای لوای دین ودولت • واذلال
اعدای ملك وملت ایتمکده مساعیٔ جمیله • ومآثر حمیده لری تاریخ روزنامهٔ
جهان • وکتابهٔ کنار طاق روزکارده • شعر بیض الوجوه کریمة احسابهم
شمّ الاُنوفِ من الطراز الاول • امّا بحمد الله تعالی که عهد سلطنت خجسته
فرجام حضرت پادشاه اسلام ده واقع اولان اخذ وفتح قلاع وامصار
وقلع وقمع ملاحده وکفار • وتوسیع دایرهٔ دین وملت • وعلو وغلبهٔ ناموس
سلطنت انلرك اضعاف مضاعفه • وامثال مترادفه سیدر • پس مثال شریف
وعنوان ذات لطیفی بو ابیات دلکشاده • شعر وماجد زان آباءً له غُرَراً
وصار من بعد فیهم غرة الغرر • بیت چنان بود پدری کش چنین بود فرزند

چنین بود گهری کش چنان بود معدن دَر دار کُفر مسجد ومحراب ومنبراست اِمروز بانك نعرهٔ الله اکبر است	قطعه از تیغ او بجای صلیب وکلیسها آنجا که بود صیحهٔ ناقوس کافران وبو منقبت نامی • وموهبت کرامی خاصهٔ

سلسلهٔ دولت سلاطین آل عثمان • ابدها الله تعالی الی انقراض مدة الزمان در
که هرخان توسیع ساحهٔ سلطنت • وتفسیح عرصهٔ مملکتده بیرنیدن برتر
وهر فتح ونصرت که پادشاه سابقه مقدر اولمش ایدیه پادشاه لاحقه میسّر
اولور • مثلا سلطان دین محمدی • وبرهان شریعت احمدی مقیم جاه دین
سلطان غزاة ومجاهدین • فاتح امهات البلاد • سلطان محمد بن سلطان مراد انار الله تعالی
برهانه • ونقل یوم العرصات میزانه • بیر محمود المساعی سلطان مراد غازی بلکه
جمیع ملوك وسلاطین ماضیه طریق فتحی نامسلوك • واخذ واستیلاسی حسرة الملوك
اولان شهر قسطنطنیه که ارتفاع سمك بارو سی مساحت سماك • وانخفاض عمق
خندقی مواصل مرکز خاك • عظمت وحصانتده شهرهٔ جهان • واستواری متانتده
نادرهٔ دوراندر • ابتداء دولت واول سفر نهضتنده فتح بیوروب مقر ملك

ومستقر خلافت • ومطلع آفتاب عدل وداد • ومهب نسیم جود ورأفت ایلدی
اکابر اُمرا • وافاضل علما • وطوایف امم • وقبایل عرب وتُرك وعجم اندە مجتمع • وانوار
علم وعمل مدارس وزوایاسندە ملتمع اولوب قبة الاسلام مطلق • ودار الملك
محقق اولدی • حتی عارف کامل مولانا نور الدین عبد الرحمن جامی خراساندن
مرحوم خداوندکاره مکتوب منظوم ارسال ایدوب • وبو معنایه ایما ایلدی که • بومقامده
بیت معدن کفر ومحتد اصنام شُدْ زِ جُهْدِ تو قُبَّةُ الاسلام
ومع هذا اواخر عهد شریفندە فتح قلعهٔ بلغراد که رفعت ومتانتدە موازی
سبع شداددر • حضرت شریفنه مطلوب ومراد اولوب • امّا مطلع غزو
وسفردن هلال فتح وظفر نمایان اولمدی • وظلمت کفر وضلال افق قلعەدن
پایان بولمدی • خداوندکار فلك مراتب • نوع انکسار ایله راجع وآیبا ولدی
چون سریر سلطنت وشاهی قدم مبارك دم حضرت پادشاهی ایله مفتخر ومباهی
اولدی • اول بشاشیر سحر دولت • ابتداء سفر نهضت همایونندە قلعهٔ بلغراد
جوانب واطراف ونواحی واکنافی ایله مسخر بندکان دولت روزافزون اولدی
ولسان حال وقال • علی طریق حسن الفال • بو بیتی مناسب حال انشاد ایلدی که • بیت
باش تا صبح دولتت بدمد کین هنوز از نتایج سحر است • هجرتده
چون بنای سرای مدح وثنای حضرت صاحب قران عدو شکن اولمرتبەدن
بلنددرکه بو زمن محنت خانهٔ زمن • آنك شُرَف غرفنه ایصال کمند ورسن
ایتمکه قادر اوله • پس لایق ودرخور اولدرکه • دعای دولت روزافزون وبقای
جاه وجلال وحشمت همایون که • واسطهٔ وصول اقبال عالمیان • ورابطهٔ
حصول آمال آدمیان • وعمارت سرای شرع دین • ونضارت ریاض اسلام
ومسلمین در • دست تضرع ومسألتی درگاه مهیمن خلاقه کشاده • وروی
تخشع ومسکنتی بارکاه ملك علی الاطلاق ده نهاده قیلوب • بیت
ازسر صدق سحرگاه مناجات کُنیم • عرض حاجت بدر قاضی حاجات کُنیم
خداوندا بی نیازا بندهٔ نوازا • چاره سازا • اکرچه سفینهٔ سعی وعملمز دریای عجز و
تقصیره غرقه کم • وبادپای رجا واملمز صحرای شرم وشورمرده ... ... • الحمد

صدشکر و هزار منت که حضرو الیاس عنایت و توفیقك
تالی بشارت ادعونی استجب لکم در • **نظم**

خدایا کافه ایله نونك حقیچون   صفات ذات بیچونك حقیچون
او رحمت حقی کیم کچدی غضبدن   او نوری حقیچون که سروردی عربدن
که تخت سلطنتده شاه دیندار   خوش اولسون روز و ماه و سال بسیار
شمار عمری ایرشدکده صاده   کیچوب صادی اوله صددن زیاده
نه در صاد و الف ای حی ذو المن   کیچوب عمرینی صاد بی الفدن
ایرشدردك چو ملکی کوه قافه   شمار عمرن ایرکور قاف و کافه
بقا باری دکل دهرك چو کاهی   سعادتله اوله دائم کار و باری
بو عالمده سر تخت خلافت   او عالمده خدادن رحم و رأفت
جهانده دائما ایت خیر ایله نامین   آمین اولسون بلادن دیین آمین

شجرهٔ خلافته ثمرهٔ جود و دادی متصل قلمق یعنی دعای حضرت سلطنت / پناهیدن ثنای جناب شهنشاهی یه منتقل اولمق دعالری

دعای شاهه کیم صاحب زماندر   دعای شاهزاده توأماندر
جهانك بختی و بختك جهانی   سزای افسر و تاج کیانی
شهنشه شه سلیم اول کان رأفت   ولی عهد منشور خلافت
منور طلعتندن روی دولت   وجودندن قوی بازوی دولت
درخت میوه دار باغ شاهی   جهانك مسندی دهرك پناهی
زلال تیغی کیم آیینه ساندر   عروس فتح اگه صورت رساندر
کفندن شرم ایدوب یم بنته کم دف   حیاسندن اورر رخسارنه کف
اوکفدن کیم کرم فیضنده یمدر   نم جزئیی دریای کرمدر
حیا شول دکلو دیر صورتنده   که ایلر کندوبی نم صورتنده
جهان طوردقجه وارا اولسون همیشه   سعادت اکه یار اولسون همیشه
پر اولسون جامی دولت باده سندن   منور دیده سی شهزاده سندن
دهان و چشم ملکك نور و دادی   جهانك مطلبی دهرك مرادی

اب وجد سایه سنده عمر سرمد   نصیب اولسون علی اعداد ابجد
خدایا ایله شاه شهریاده   شمار عمرینی عمر دو باده

بو داعی یه داعیهٔ تألیف نه اولدوغن بیان و بعض اخلاق کریمهٔ / صاحب سعادتی فی الجمله ظاهر و عیان قلمقدهدر

دانش آموزان افاضل عالم • و حکمت آموزان اماثل بنی آدم قتنده مقرر و معلومدر که علم اخلاق و تدبیر منزل و سیاست مدنیه که حکمت عملیه اندن عبارتدر • نفوس انسانیه یه مکمل فوز و سعادت • و محصل قدس و طهارتدر • هیچ آدمی بو علومك نکت و دقایقنه اطلاع • و قلل حقایقنه ارتفاع ایتمدکچه ممکن دکلدر • که زیور کمالات حقیقیه ایله تحلی • و جلوه کاه سعادات و معارف یقینیه ده تجلی ایده • و اساطین حکما و سلاطین علما علم مذکورده تألیف کتب شریفه • و تصنیف زبر لطیفه • ایله صحایف لیل و نهاری رقم زدهٔ کلك لطایف نکار ایلدیلر • خصوصا کتاب اخلاق ناصری که حکیم کامل فیلسوف فاضل نصیر الدین محمد طوسی که رواق حکمتك نهدامندن صکره اساس تجدیدنی طرح • و تذکرهٔ فضلا ایچون کلام متکلمینی نقل • و خلاصهٔ اشارات اهل حکمتی شرح ایتمشدر • تألیف بیورددی • ناسخ کتب متقدمان • و طراز دامن آخر الزمان والمشتبه •

نظم
چون نکتهٔ عاشق از فصاحت   چون چهرهٔ دوست در ملاحت
جانرا عوض سرود و شادی   دل را بدل نشاط و راحت

بعده فاضل محقق • و کامل مدقق • مالك ازمهٔ معانی • جلال الدین محمد دوانی که تحریر قواعد علمیه ده رفع غواشی • و تجرید عقاید دینیه یه کتب حواشی ایتمکله مقبول فضلا • و ممدوح علمادر • اخلاق جلالی نام رساله یی تألیف ایله کتابخانهٔ حکمتی زین • و اخلاق ناصری یه ثانی اثنین اولدی • بعده فصیح جهان بلیغ و نکته دان واعظ خطهٔ خراسان • مولانا حسین واعظ میرزا محسن بن سلطان حسین بیقرا نامنه کتاب اخلاق محسنی تصنیف ایلدی • هرچند اسالیب مبانیسی اوکلکلر کبی تحقیقات حکمیه و تدقیقات عملیه اوزره مشتمل دکلدر • اما چون تراکیب و معانیسی وضوح و ظهور ایله متسم • و الفاظ و عباراتی لوح عذوبت و سهولت

جهان لطف وکرم سرورِ زمین وزمان • عهد وزمانی امن وامانی اولمرتبه
جامعده که قریبدر که اعداددن صِفَتِ یکانکی سمت یکانکی یه مُبَدَّل •
واَضْداددن خاصّهٔ اختلاف عارضهٔ ایتلافه محوّل اولوب آتشڭ حرّو
تاب برودت مائی مزیل ایکن مزید وضد آب بسیار شرر شعلهٔ ناری مطفی ایکن
مُوفی اولوب پرشاهین طیاره مروحهٔ کبکڭ وکلنکڭ وسرین پلنك بره کوسفند
کرباليش نقش بلنك اولمشدر •

قطعه

چنان بساخت جهانرا هوای دولت تو … که از طبیعت اضداد رفت ناسازی
ازان کذشت که کستاخی کند پس ازین … سحر بسر دی وباد صبا بغمازی

عهد ملکشاهیده اولایدی وزیری نظام ملکی اندن تعلم ایدردی بونجهبر
زمانه کلیدی • وزارت نوشروانی تسلیم • ودوان نوشین وزارتی آندن تسلیم ایدیدی

بهست ان صاحب ری درجه دُرِ فضل … بهست زحاتم طی درجه درجود
آصف ثانی که کر برخی زوصفش بشمرم … درجهان باشد سمر چون آصف بن برخیا
حسن اخلاقن اکر نقل ایلیه بادبهار … سنبل الطیبا وله صحرالرده هربرك کیا
حالی یارب هب لی به مظهر اولوب وجهی وار … کف دریاشنده رمهر سلیمانی حالیا

بتلله حامی زنك رخسار وفا • عدالله ماحی زنك مرآت صفا • فارس میدان شجاعت •
حارس دیوان عدالت • وزیر اعظم مشیر افخم • وکیل السلطنة القاهرة • امین الملّة

علی پاشا • شعر

هرچه رأی وست رأی پادشاه اعظمست … پادشا سیرت خداوندی که در تدبیر ملك
مشورتهای صوابش را خواص خاتمست … آنکه درانکشت تدبیر سلیمان دویم

العلیا • علاء الدین والدنیا • نظام الملك صلاح العالم • غیاث الدولة

شعر

سخا وقتنده خنداں اولور آصف برنوروزی … که کربان فیض ایله جودن اکه همسر مبدء حاشا
امین درکه سلطان معین ملت یزدان … مفیض الجود والاحسان پناه دین علی پاشا

لازالت صیت جلاله واصلة الی مسامع الاجلال مع الاقبال • وصیت نواله حاصلة
فی مزادع الآمال • وینبت فی قلوب سنابل المحبة فی کل سنبلة مایة حبة • لمنشئه

بدعت وبلی داده جوناهی داول … دولت ودین پنت وپناهی درا اول

اوزره مرتسمدر • قلوب عامه ده جایکیر واوّلکیلردن زیاده شهرت پذیر
اولمشدر • وبادها خاطر فاتر اندیشه • وخاطره اولوردی • که زبان ترکی دوم
اوزره برکتاب مرقوم اولایدی • که مقاصد حکمت عملیه یی بالتمام جامع وکتب
ثلاثه یه رابع اولایدی • اما علایق روزکار • وعوائق لیل ونهار که جمله دن
بعضی تحصیل وتکمیل علوم وتدریس وتعلیم فنون ایدی • ومخدرهٔ حجلهٔ
غیبی حجاب اختفاده پرورده • واول عذرای سیمین عذاری عوایق
اَعْذاردن درپرده ایدردی • تا اول تاریخ مبارکده که سال فرخ فال
حساب هجرتدن واصل عدد لفظ فرخ سال اولدی • تصاریف قضا ایله
شمع دل سوزان شبستان خطهٔ شام عنبر مشام ده فروزان اولدی •
فی الجمله تعویق مباعد • وتوفیق مساعد • ودواعی مجتمع • وموانع مرتفع اولوب
اواخر سال مزبورده شارع شروعه کیریلوب اوایل سال آینده ده انجام
واتمامه ایرلدی •

رباعی لمنشئه در تاریخ تألیف کتاب

سالی که بود حساب او فرخ سال … آغاز شد این رسالهٔ فرخ فال
از بخت شد آخر آخر ان سال که بخت … باشد بحسابش رفتد آخر سال

وفی الحقیقه سبب حقیقی تألیف وعلت تامهٔ نظم وترصیف اول ایدی
که حضرت مکرمت آیات • ومعدلت رایات • که دریای جود وعطاسنده دایم
شاهی فلوس ماهی کبی ارزان • وروز رزمده بادهیبتندن شیر فلك شیر
علم کبی لرزان • شبستان مجلس سعادت نشانی عود سعود • وطیب مکارمله
مُعطّرا • وکف فیاض عطارسانی که بحر سائلدر • بحر سایلدن منزه ومبرادر
وزیر عالم عادل که دریای دل فیض بخشی بحر معانی زبان درافشانی اندن
بردل • وکف کهرپاشی دُرِ دریای امانی اکه نسبت کف کنار ساحلدر •
مروحهٔ آستین عدلی راحت رسان روم اولالی زمین دیرکه من بعد روی
کرد فتنه قونمز • وصبح صدق وصفا آستان جلالندن نمایان اولالی افق

قطعه

عالمدن آفتاب عدالت طولنمز • کناه را کرم او به ازهرا رشفیع •
امید را قلم او به از هر ارضمان • پناه بشت امم قهرمان تیغ وقلم •

تاریخ تألیف

لطف ازل پشت وپناهی وله	شرع نبی هادی راهی اوله
روشن ایدم دولتنی کردکار	کوکبنی کوکبهٔ صبح وار
نیتی چون خیر در صبح وشام	عاقبتن خیر ایده رب الانام

رغایب معارف وکماله راغب ومهر مهر ایله ابکار افکار اهل فضله خاطبه
حتی بو حقیرك که یوسف مثال اخوان زماندن کم التفات واخوان یوسف کبی
حضرت عزیزنه تحفه سی بضاعهٔ مزجات در رعایت وتفقدی جانبنه میل ایدرلر
وکمال کرمندن الا ترون انی اوف الکیل دیرلر اول سببدن دایما اخوان امل
ورجا مصر احسانه کیدرلر ولسان حال الله بو کلمه تذکر ایدرلر لمنشئه
یا محسن من لطفك احسنت الینا ٭ تالله لقد آثرك الله علینا
لاجرم بو کتاب که علم تألیفی قلهٔ حصار حکمت عملیه اوزرینه منصوب اسم علمی
عالم آراسنه که علائیه مشتقدر منسوب اولور قطعه نکات حکمت واسرار فنه
ایدوب الفاظ پاکیله صلایی ٭ سروش ملك غیبی کوش جانه ٭ دیدی ادبی اخلاق علایی
عون عنایت الهی ویمن تربیت جهان پناهیدن رکن همم واثق وصبح امیدم صادق
که بو کتابه اولکیلردن زیاده قبول قلوب موجود بلکه بو کتاب شاهد کماله
خلعت جدید وآنلر اخلاق ثیاب قیمتندن معدود اوله لمنشئه در نام کتاب

ناصر آدینه نصیر طوسی	دیدی اخلاق ظهور ایلدی فن
بعده شمع دوان شبیدن	اولدی اخلاق جلالی روشن
محسن آدینه حسین واعظ	یادکار ایلدی اخلاق حسن
پارسی بافایدی تا دو بودی	جمله سی اولدی چو اخلاق کهن
ایلدم تازه تناول جامه لری	زرکش رومی زیبا ایله بن
نکهت خلق علی پاشادن	اولدی چون مشك فشان جیب زمن
بوی لطفیله معطر قلدی	عالمی زلف عروسان سخن
ایلدی بنده علی اخلاقن	نام اعلاسنه اعلا قمودن
لاجرم ختمنه تاریخ آنك	اولدی اخلاق علائی احسن

چون مفیض خیر وجود ومفید وجود وتوابع وجود اول حی قدیم وملك ودوددر

وممکن واوصاف وافعالی اصلنده عدم محض ولا شیء صرفدن معدوددر
پس لطف واحسان بیشمارینه توکل وحول وقوت معدومندن تبرا ایتمکله
فیض عمیمنه توسل ایدوب هر لفظه ولحظه ده قوت ونصرتنه رجوع
وسمت مقصود وجهت مراده شروع ایدرلم والله تعالی بتحقیق امالی جدیر
وبه استعین وهو علی کل شیء قدیر ٭ بو کتاب حکمت عملیه دن اوچ
فندن مرکبدر وهر فنی موضعنده معروفدر وفنون مذکوره دخی
بعض مقدمات ومبادی یه موقوفدر لاجرم بر مقدمه واوچ کتاب
اوزره مرتبدر مقدمه اول امورك بیانندهدر که بو کتابده بیانی اولنه
جق فنون اول امورك معرفتنه موقوفدر یاخود موقوف علیه
دکل ایسه باری فی الجمله مفید ومعین ولعله موصوفدر پس معلوم ومقرر
وصحیفهٔ ذهنده مرقوم ومحرردر اوله که فن مقصوده شروع ایتمك امور اختیاریه دندر
یعنی ارادت واختیار اوزرینه جاری واکراه واضطراردن عاریدر وهر
امر اختیاری ایکی نسنه یه موقوفدر نیته کم علوم عقلیه ده معروفدر اول
اولدر که هر شیئك ماهیتی نه ایدوکی یا بالکنه یا بوجه ما معلوم اوله ایکنجیسی
اولدر که فی الجمله فائده سی وار ایدوکنه تصدیق اولنوب بو تصدیق صحیفهٔ ذهنده
مرسوم اوله وهر علمك مبادی ومقدماتی واردر که اهل فننده ظاهردر
که علم مذکوره یا موقوف علیه یا معین وناصردر لاجرم بو مقدمه ده بو معنیلر
که مجملا اعلام اولندی مفصلا شرح وبیانی ایراد اولنمق التزام اولنوب
نیجه ابحاثدن ترکیب وهر بحث وجه مناسب اوزرینه ترتیب اولندی ٭
بحث اول حکمت عملیه نك مطلقا وعلم اخلاق وعلم تدبیر منزل
وعلم سیاسة المدن نیجه علملردر وتعریفا سملری نهدر انك بیانیدر
اولا معلوم اولسون که تعریف علمی ممکن اولمز الا حد اسمیسی ایله که تعریفده
اصلدر وحد اسمی ایکی نسنه دن مرکبدر بری ما به الاشتراك که جنسدر وبری
ما به الامتیاز که فصلدر وحکمت عملیه نك جنسی مطلق حکمتدر که اشتراکده
کاملدر وحکمت عملیه ونظریه یه شاملدر پس مطلق حکمتی تعریف وتقسیم

واقسام معتبره سنه تنويع وتقسيم ايدهلر كه حكمت عمليه نك حد اسميسى
متبين وماهيتى عند الطالب متعين اوله بعون الملك الوهاب
تعريف حكمت وتقسيم او باقسام مشهوره حكمت موجودات خارجيه‌يى
نفس الامرده نه حالده ايسه اول حال اوزره بلمكدر ولكن طاقت بشريه
وفا ايتدكجه وقدرت انسانيه ده ممكن اولدوغى مقدار بو تعريف نفس عمله
شامل دكل وعمل بو ترسيم مقتضاسنجه حكمته داخل دكلدر بو مذهب
صوب صوابه يقين ومقبول عامهٔ محققيندر اما بعض حكما حكمتى تعميم
وعملى دخى درج ايدوب بو وجه اوزرينه تقسيم ايلديلر كه حكمت نفس انسانيه‌ده
علم وعملك حصولى ونفس انسانيه نك بو ايكى جهتدن كمال معتد به اولان مرتبه‌يه
وصولدر نيته كم خواجهٔ محقق كتاب اخلاق ناصرى ده كه تصنيف بيورمشدى
حكمتى بو وجه اوزره تعريف بيوردى كه حكمت اشيايى لايق نه ايسه ايله بلمكدن
وافعالى لايق نجه ايسه ايله قلمقدر چون تعريف مفهوم وآنده واقع اولان
اختلاف معلوم اولدى پس بو جانبدن رجوع وتقسيم حكمت ايتمكه شروع ايدهلم
تعريف حكمتده مذكور اولدى كه موجودات خارجيه‌يى بلمكدر وشول اشيا كه
موجودات خارجيه لفظى آكا اسمدر نفس الامرده ايكى قسمدر قسم اول اولدركه
آنك وجودنده بزم قدرت وارادتمزك اصلا مدخلى يوقدر وزمين وآسمان
واشخاص حيوان وانسان كبى قسم ثانى اولدركه آنك وجودنده بزم قدرت
وارادتمزك مدخلى مقرردر واندرسز وجودى ناميسردر بزدن صادر اولان
افعال وحركات واعمال كبى پس حكمت متعلقى اولان موجودات خارجيه نك
ايكى قسمه انقسامى ايله ايكى قسمته منقسم اولور لكن عرفده شهرت اول وقت
بالتمام منحصر اولور كه هر قسمى عيان وتفصيلى بيان ايدهوز قسم اول
كه بزم قدرت وارادتمزك مدخلى اولمين موجودات خارجيه‌دن بحث ايدر
آكا حكمت نظريه ديرلر زيرا طريق تحصيلى بحث ونظره منحصردر پس طريق تحصيله
نسبت اولنوب حكمت نظريه ايله مشتهردر قسم ثانى كه بزم قدرت وارادتمزك
مدخلى مقرردر واندرسز وجودى ميسر اولميانلردن بحث ايدر آكا حكمت عمليه ديرلر

كيفيت

كيفيت عملدن بحث ايدر وكلى بحوثن عمله نسبت ايدرلر پس حكمت عمليه بر علمدركه
آنده افعال واعمال افراد نفس انسانيه‌دن بحث اولنور شول حيثيتدن كه قنقيسى
عمل صالح ومقبولدر آنى تحصيل وايقاع ايتمك نفس انسانيه‌يه موجب كمال
سعادت حقيقيه‌در وقنقى عمل فاسد ومذمومدر كه آنكله ملابسه واتصاف
قلمق ذات آدمى يه مورث نقصان دنيويه وشقاوت اخرويه‌در تا كه انواع افعال
واصناف اعمال معلوم ومبين ومفهوم ومعين اولوب قسم اولى اكتساب ايتمكله
نفس انسانى يه تحليه‌سن حاصل ايدوب وقسم ثانيدن اجتناب ايتمكله تخليه‌سنه
واصل اوله وايضا نفس ناطقه تزكيه‌سنه كه قسم اول ايله اتصال واتصافدر
واقف اوله تدسيه‌سنه كه قسم ثانيدن اجتناب وانفصالدر عارف اولوب
بر موجب فحواى شريف قد افلح من زكيها تزكيه‌سنه حريص ومشعوف و
بر مقتضاى معناى منيف وقد خاب من دسيها تدسيه‌سندن مصروف
اولوب خيبت وحرماندن سالم وناجى وفوز وفلاح ايله مذكور ومعروف
اوله پس حكمت عمليه نك فائدهٔ مرتبه وغايت مترتبه‌سى مجرد علم دكل بلكه
تحسين افعال وتكميل اعمالدر شويله كه شجرهٔ علم ثمرهٔ عمل ايله مقرون اولميه
دايرهٔ اعتباردن خارج ودجهٔ اعتداددن بيرون اولور بخلاف قسم اول
كه آنك فائدهٔ عايده وغايت لازمه‌سى مجرد علم موجودات ومعرفت
حقايق وماهيتدركه نفسه نشاهٔ دنيويه‌ده كمال معتد به ونشاهٔ اخرويه‌ده
سعادت حقيقيه‌يه وصولدر زيرا نفس ناطقهٔ انسانى جميع موجودات
خارجيه وماهيات اشيايه طرق صحيحه وادلهٔ صريحه ايله عالم وصور
وتصورات مطابقه وتصديقات يقينيه صحيفهٔ مدركه‌سنده قايم ولايح
مبدأ اول جل ذكره صفات كمال ونعوت جلال وافعال مقدسه واحكام
منزهه‌سى ايله وعقول مجرده ونفوس مطهره وفلك محدد الجهات
وكرهٔ ثابتات وافلاك كليه وجزئيه وكواكب سياره وثابته وعناصر
بسيطهٔ مترتبه ومواليد ثلاثهٔ متركبه كه معدن ونبات واصناف حيوانات
وانسان كه مستجمع قوى وطبايع ونفس مجرد وجسم ماديدن مؤلف اولمغله

برزخ جامعدر • چون ترتیب صحیح وثبات ونسق ونظام واقع اوزرینه
مرآت مدرکه سنده منطبع ومرتسم • وجوهر وجود نفس مجرد بو انطباعات
حقیقیه وارتسامات یقینیه ایله متصف ومتسم اوله کانقا وجود بالکلیه
وعوالم باسرها اول ولوب نشأه دنیویه ده ذوق کمالات یقینیه یه واصل
ونشأه اخرویه ده غایه سعادات حقیقیه که اعتقادات صحیحه اکا مترتبدر
اکا حاصل اولور • وچون جلباب بدنی شق • ونشیمن مجردات ملاء اعلایه
ملحق اوله • جوهر ذاتنده اولان کمال معتبری که علوم صحیحه ثابته در ادراک
ایتمکله اکا بر ابتهاج وسرور • وارتیاح وحبور عارض اولور که لسان واصفان
آنك وصفنده قاصر • وبیان عارفان آنك شرحنده متقاصردر •
وذلك فضل الله یؤتیه من یشاء • وبو حالت اول لذت عقلیه در که حکما
آنی اثبات ایدوب لذت جسمانیه دن اجل واعلی • والایش ماده دن منزه
اولان جواهر قدسیه • وتقدس طاهره انسیه یه انسب واولی ایدوکی تقریر
ایتمشلردر • چون مطلق حکمت حکمت نظریه • وحکمت عملیه یه منقسم اولدوغی
معلوم اولدی • پس مفهوم اوله که حکمت نظریه دخی اوچ قسمدر • وهر قسم
علی حده محدود • ومرسوم ورسم مسمای اسمدر • زیرا موجودات خارجیه که
بزم قدرت وارادتمزك وجودنده مدخلی یوقدر • وحکمت نظریه انلردن بحث
ایدر اوچ قسمه منقسمدر • اولکیسی اولدر که خارجده وذهنده ماده
جسمیه دن که هیولی دیدکلری اندن عبارتدر مستغنی اوله • مبدأ اول
جل ذکره • وعقول نفوس مجرده کبی اوساخ ماده وطبیعتله نا مدنس
وادناس هیولاء جسمیه دن مقدسلردر • انلردن بحث ایدن علمه که حکمت
نظریه نك بر قسمیدر علم الهی دیرلر • وعلم اعلی دخی بر اسمیدر • زیرا چون
ماده جسمیه مایه سفالت ونقصاندر • انلر خارجا وذهنا مبرا اولان
غایت علوده اولدوغی مستغنی دلیل وبرهاندر • وچون اشرف مبحوث عنه
آنك ذاتی ایله دایم وقایمدر • پس اکا علم الهی دیمك دخی مناسب وملایمدر
ایکنجیسی ذهنده ماده دن مستغنی اما خارجده محتاج اولانلردر • هیئت کری

وتثلیث

وتثلیث وتربیع کبی که خارجده ماده معین مثل سنك وآهن اولمینجه موجود
اولمدوغی روشندر • اما ذهنده جمیع مواد معینه دن غافل وذاهل
بر شکل مدور • یا مثلث ومربع ملاحظه ایتمك ممکن وقابلدر • وبو مقوله
موجوداتدن بحث ایدن علمه علم ریاضی وعلم وسط دیرلر • زیرا حکماء اقدمین
اطفال ومبتدیلر زمره سنه ریاضت اذهان قصد ایدوب علم الهی یه اهتدا
ایتمکیچون بو علم ایله ابتدا ایدرلر ایدی • بو علومك مسائلی جمله یقینیه
ودلائلی قطعیه اولمغله شك وظن اکا داخل • وهم وشبهه اکا واصل اولمز
مبتدینك طبعی یقین محضه معتاد ومألوف اولوب علم الهی وطبیعیده دخی
ظنه قانع اولمیوب طلب یقین ایتمکه مشغول ومشعوف اولوردیرلردی
وآنده مبحوث عنه اولان اشیا که ماده دن که ماده نقص وتسفلدر ذهنده
مستغنی اولمغله فی الجمله ترقی • وخارجده محتاج اولمغله من وجه تنزل ایتدیکیچون
وسط اولوب آندن بحث ایدن علمه علم اوسط تسمیه اولنمق بی خبط وغلط
اولور • وبو علوم ریاضیه درت قسمدر • هیئت • وهندسه • وحساب • وموسیقی
اوچنجی قسم ذهنده • وخارجده ماده یه محتاج اولانلردر • انلردن بحث ایدن علمه
علم طبیعی • وعلم اسفل دیرلر • زیرا طبیعت که مبدأ حرکت وسکوندر • اندن
باحثدر • وخارجده وذهنده ماده ناقصه یه محتاج اولدوغیچون علم اسفل
دینمکه باعثدر • چون اقسام حکمت نظریه سمت اختتام بولدی • من بعد اقسام
حکمت عملیه که بو کتابمزده مقصد اقصی • ومطلب اعلی در بیان ایتمکه اهتمام
ایدرلم • شول اشیا که بزم قدرت واختیارمزه مربوطلردر اول دخی اوچ قسمدر
وهر برندن بحث ایدن بر علم خفی ومغلق طلسمدر • اول قسم اول افعال
واعمالدر که آدمیدن که شخص واحد اولدوغی جهتدن صادر اولور • غیر شخص
ملاحظه اولنمدوغی ظاهر اولور • بو مقوله دن بحث ایدن حکمت عملیه یه علم اخلاق
دیرلر • زیرا انده هر شخصك خلقندن بحث اولنور که نیجه اولمق کرکدر که حسن
وممدوح اولوب مذموم ومقبوح اولمیه • ابناء جنسی ایله ارتباطی ملحوظ
وافراد نوعی ایله اختلاطی منظور اولمز • مثلا آدمی حد نفسنده تن تنها وبی مسکن

ومأوی دخی ولسه حلیم وسخی وعفیف ولوب غضوب وبخیل وخفیف ولمق
کرك الی غیر ذلك . ایکنجی قسم اهل بیت وارباب منزل ایله اولان افعال
واعمالیدر . اندن بحث ایدن علم تدبیر المنزل در . مثلا هر کس اهل بیت وخانه
وسکان منزل وکاشانه سی ایله که اهل بیت وعیال واولاد واطفال وخدمتکاران
وحشم وپرستاران وخدم در . نه وجهله مساکنه ومعامله . ونه درجه ده معاشرت
ومجامله ایتمك کرك که سبب انتظام امر معاش . وحسن معاونت موجب ارتفاع
وانتعاش اوله . اوچنجی قسم . عامهٔ اهل مدینه ودیار اختلاطی اعتباری ایله
صادر اولان اوضاع واطوار وافعال . اندن بحث ایدن علم تدبیر المدینه دیمکله
مسمی در . بو مقامه دك مذکور ومسطور اولان کلام عامه ومقالات جمهور در
اما حکیم مدقق فیلسوف محقق خواجه نصیر زیاده بسط تسطیر وتحریر ایدوب
شرح وتفصیل افکار وآرا ایله غرهٔ کتاب وطرهٔ خطابن بهجت افزای وخاطر
آرای ایدوب بیوردی که نوع انسانك صنف بشرك مصالح اعمال . ومحاسن
افعالی که مقتضیٔ انتظام اموری . ومستدعیٔ استقامت احوالیدر . البته
بر مبدأدن ناشی . وبر مقتضیدن صادر در . پس اول مقتضی دخی اصلنده
یا طبعدر یا وضعدر . یعنی انسان بطبعه اول افعال واعمالی اقتضا ایدوب صادر
اولور . یا بر واضع آنی وضع ایدوب انسان اول واضعه اقتدا ایدوب بو فعل
ظاهر اولور . قسم اول که آنك مبدائی اقتضاء طبع اوله . آنك تفاصیلی
مقتضای عقول اصحاب فکر وفراست . وتجارب ارباب فهم وکیاست اولمسه کرك
وبو نوع تخالف ملل . وتداول دول ایله متبدل . وتعاقب ادوار واکوار . و
تغلب سیر وآثار ایله متحول اولمز . وبو اول حکمت عملیه در که مذکور اولدی
وقسم ثانی که مبدئ وضعدر خالی دکل که بر طائفه نك اتفاق آراسی اوله .
اکا آداب ورسوم دیرلر . یا بر فاضلك که تأییدات الهی ایله مؤید . ودوام کمالی
عون ربانی ایله مشید اوله . نبی علیه الصلوة والسلام کبی یا ولی وامام کبی
وضعی ایله اوله . بو قسمه نوامیس الهیه دیرلر . بو دخی حکمت عملیه کبی اوچ صنفدر
اول کیسی اولدر که هر شخصه بانفراده راجع اوله . اکا احکام عبادات دیرلر .:.

ایکنجیسی

ایکنجیسی اولدر که اهل منازله عاید اوله . مشارکت واختلاطلری جهتندن اکا
مناکحات ومعاملات دیرلر . اوچنجیسی اولدر که ممالك وبلاد . وجماهیر عباده
مشارکت ومخالطه لری اعتباری ایله عارض اوله . اکا حدود وسیاسات دیرلر
وبو علمه اهل شرع علم فقه دیرلر . وبو مقوله اعمالك مبدأی بر واضعك
وضعیدر . لا بد تقلب احوال . وتغلب رجال . وتطاول روزکار . وتفاوت
مقتضیات ادوار . وتبدل ملل . وتحول نحل ایله معرض تغیر ومحل تبدلده واقع
اولور . وبو باب تفصیل جهتندن اقسام حکمتدن خارجدر . زیرا نظر حکیم
روشن فیلسوف قضایای عقل صرف تتبعنه مقصوردر . وکلیات امور که
تطاول روزکار ایله منطمس . وتعاقب وتجدد ملل ونحل ایله مندرس
اولمز . آنك تخصصنه محصوردر . اما علی سبیل الاجمال داخل مسائل حکمت
عملیه در . انتهی کلامه . بو فقیر ایدر ینی نسخ که شرایع انبیاده علیهم السلام واقعدر
واضع نوامیس وشرایع اقتضاء حال اهل روزکاره کوره اولدوغنه راجعدر
مثلا نکاح اخوات شریعت آدم صفی ده که هنوز تکثر اشخاص بشری نا بدید
وانتشار نسل آدمیلره احتیاج شدید ایدی . حلال ومشروع اولدی . چون نسل
منتشر وضرورت مندفع اولدی حرام وممنوع اولدی . والله تعالی اعلم واحکم

بحث ثانی فن مقصود وعلم مطلوبك که حکمت عملیه در . فایدهٔ
مترتبه وغایت متأخره سی نه نسنه ایدوکنی بیان ایتمکده . اشارت سابقه اولدی
که بر امر اختیاری یه شروع ایتمك حقنده اکرچه فائدهٔ ما یه اعتقاد کافی و
تمامدر . اما فایدهٔ نفس امریهٔ معتبره یه اعتماد ایتمك موجب نشاط
واقدام ومفید کمال اهتمام در . وفایدهٔ حکمت عملیه یه اکرچه ضمن کلام
سابقده اشارت تحرك ورمز سابق ایراد اولندی . اما مزید تشویق طالب
وترغیب راغب ایچون تفصیل عبارت . وتکریر تلویح واشارت اولنمق بعید
وبدیع دکلدر . پس معلوم اوله که فایدهٔ تحصیل علم حکمت عملی اولدر که نفس
انسانی حکمت نظری سببی ایله . وجه سابق اوزره اعتقادات حقه . وعلوم
مطابقه ایله متحلی وعقاید باطله . وجهلیات بسیطه ومرکبه دن متخلی

اولدقده نصکره حکمت عملی دخی تحصیل ایدوب انك سببی ایله محاسن اعمالی و
مکارم اخلاقك تفاصیلنه عارف ومساوی اعمال دنیه وفضایح اخلاق ردیه
واقف اولوب مقتضای علمیله عامل وهر طرف علم وعملده کامل اولیجق جوهره
ماهیتی زیور قسم اولله حالی وجید وجود ابنیتی قلاده وطوق قسم ثانیدن
عاطل وخالی اولوب نشاه دنیویه ده کمالات ومکارم ایله موصوف ولمود
معاشی احسن وجوه واجمل حالات اوزره مصروف ونشاه اخرویه ده شرف
قرب حق جل شانه وبهر برهانه درجه سنه واصل وزمره مقدسان ملاء اعلا
وفرقه مقربان حظیره والایه داخل اولوب فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر
مثوبات جزیله وسعادات جلیله یی حایز وما لا عین رأت ولا اذن سمعت
ولا خطر علی قلب بشر مراتب عالیه سنه فایز اولور والحاصل سعادت نفس
انسانی ایکی نسنه ایله حاصل وسعید حقیقی اول نفسدر که بو ایکی درجه یه
واصلدر بریسی تحصیل علوم حقه واعتقادات صحیحه وبو خصلت حکمت نظری
سببی ایله محصول اولور وبریسی دخی اخلاق فاضله واعمال صالحه ایله تحلی
واخلاق ردیه واعمال غیر رضیه دن تخلی در وبو حالت حکمت عملیه ایله کامل
بعده مقتضای عملی ایله عامل اولمغله میسر اولور وسابقا دیدوکمز سعادت
که قرب حقه وصول وزمره ملاء اعلایه دخولدر بو فضیلت ایله مقید اولور
زیرا حق تبارك وتعالی وزمره مقدسان عالم بالا کمال علم واحاطه ایله موصوف
وغایت طهارت وتقدس ایله معروفلردر ونفوس بشریه که حلیه علوم حقه دن
عاطل ومحل اعتقاد باطل یا مخالطه اخلاق ذمیمه ایله متدنس وملابس
اعمال قبیحه ایله متنجس اولمش اوله انلره مجانست ومناسبتدن اول مرتبه
دور ولیاقت اتصال واختلاطدن اول دایره ده مهجور اولورکه بعد ما بین اکثر
مما بین المشرقین اولور چون اطلال ودمن خراب آباد بدن طرفندن مفارقت
ودوری وارتحال ضروری ایله نسایم قرب عالم علوی ایله منشرح وابواب
سماوات اوزرینه منفتح اولمیوب درکات هاویه هواننده محبوس ومضطرب
ودرجات رحمت رحماندن حتی یلج الجمل فی سم الخیاط ممنوع ومحجوب اولورلر

اکر حکمت نظریه ده راجل وعقاید حقه دن خالی وعاطل ووجود کریم متعالنك
وصفات کمال وجلالنه وبالجمله مبدأ ومعاده جاهل اولورسه ظلمت جهل و
ضلالتده خالدین وسعیر کفر وشقاوتده مخلدا ابد الآبدین زمره سنده اولور
اکر تحصیل حق اعتقاد ومؤمن مبداء ومعاد اولوب لکن متابعت نفس وهوا
ومخالفت احکام شریعت وهدا ایدوب کسب ملکات ردیه وتحصیل هیئت
غیر رضیه ایلدیسه بنیان سعادتی بالکلیه منهدم ورحمت بحساب رحیم وهابدن
دایما محروم اولمز بلکه اول هیئات وملکات ردیه نك جوهر نفسنده رسوخی
قدر متعذب ومحترق ودریاض انس وسلوت رحمانیدن اول مقدار محجوب
ومتفرق اولوب بالاخره وجود اصل کوهر ایمان وحصول مایه معرفت وایقان
سببی ایله سابقه رحمت رحمن ایریشور وآتش سوزان جرم وعصیاندن
خلاص ومکرمت خانه روضه رضوانده خاص ایلر پس جان بیره اصل
سعادت جاودان وسرمایه معرفت ایماننه جهد ایله که آلوده شبهه وشك
وسنددن بر حالده کوهر معرفت منفك اولمیه **بیت**

کوهر معرفت اندوز که با خود ببری   که نصیب دکرانست نصاب زر وسیم

اکر حکمت نظریه ده کامل ودرج درونی اعتقادات صحیحه ومعارف علوم
مطابقه یه شامل اولدقدن صکره حکمت عملیه دخی تحصیل ایدوب مقتضای
علمی ایله عامل اولوب تهذیب اخلاق وعبادت معبود خلاق ایتمکله
علم وعملی روشن هوشنده حامل اولدی ایسه ارواح عالیه وانوار سامیه یه
علم طهارت جهتندن مجانس وتقدس وروحانیت حیثیتندن موانس اولوب
الجنسیة علة الضم مقتضاسنجه اول جهتدن جذب وخروج والجنس
الی الجنس یمیل مستدعاسنجه بو طرفدن ترقی وعروج اولوب مقناطیسدن
جبال شاهقه وتلال شامخه قطعه سوزن وباده آهنی کندویه نیجه
جذب ایدرسه اولنجه منوال اوزره ملاء اعلی آنی جانب بالایه جذب ایدوب
صراط ما بینی کالبرق الخاطف والریح العاصف مرور وعبور ایدوب حظایر
قدس ومحافل انسدن استعدادینه مناسب وروحانیتنه ملایم مقر صدق

ومستقر كرامتده ابد الآبدين مؤبد وخالدين فرقه سندن اولور • بيت
عالم عامل اولنلر جكمدين اندوه وبيم • ساكن فردوس اولور ولر ذلك الفوز العظيم
وبو تقريرلردن ظاهر وروشن اولدى كه • علم اخلاق طب روحانيدر • نيته كيم صنعت
طب علم جسمانيدر • زيرا نفس انسانيه نك اخلاق رديه امراضى • واعمال خبيثه
اعراضيدر • وبو علم شريفله نفسك اخلاق رديه سن ازاله وافنا واخلاق
رضيه سن ادامت وابقا قلمق ميسر اولور • نيته كيم علم طب ايله بدنك صحت حاصله سن
حفظ وادامت ومرض عارضى دفع ايتمكله صحت زايله سن اعادت ايتمك مقرردر
پس علم اخلاقك فائده سى اولدر كه • اولا نفس هر خلقدن خالى وعارى ايسه اخلاق
حسنه تحصيل اولنه • واكر اكا خلق ردى عارض وطارى ايسه • آنلارى اخلاق
حسنه يه تبديل اولنه • واكر نفس اصل جبلتنده خلق حسن وخلق نيكو اوزرينه
جارى ايسه • اول خلق ادامت وتكميل قلنه • بو مقامده لازم اولدى كه تبديل
خلق نفس الامرده ممكن ومقدور • وآدمى خوينى كسوب آخر خوى حاصل قلمق حد
ذاتنده قابل وميسور ميدر عيان • واقاويل حكمايى بو مسئله ده شرح وبيان
ايده وز معلوم اوله كه بو مسئله ده حكمادن منقول اولان اقوال معتبره
اوج قول در • بريسى اولدر كه تبديل خلق مطلقا امر ممتنعدر • بر خلق كه ذات
آدميده حاصل اوله • اصلا تبدلى نامقدر • وازاله سى غير ميسردر • زيرا خلق
امر طبيعيدر • وامر طبيعى عوارضدن متأثر • وموضعندن متبدل ومتغير اولمز
ايكنجى قول اولدر كه خلق ايكى نوعدر • برسى طبيعيدر • يعنى اصل خلقتده مركوز
ومجبول در • آنك تبديلى ممتنع در • وبرسى دخى الفى وعادى در • يعنى مألوف
ومعتاد اولمقدن حاصل اولور • وآنك تبديلى ممكندر • واوچنجى قول اولدر كه
اخلاق باسرها تبديلى ممكن وازاله سى مقدوردر • زيرا هيچ خلق طبيعى وجبلى
دكلدر • بلكه اسباب خارجيه • ومعدات عارضه دن حاصل اولور • پس فرض تبديل
وامكان تحولندن هيچ محال ذاتى لازم كلمز • وهيچ استحاله وامتناع مترتب اولمز
وعامۀ حكما وجمهور علما بو قولى تصحيح • وبو مذهبى اختيار وترجيح ايلديلر • وبو
قول فصل ومذهب جزلدر • انبيانك دعوت وشريعتلرى بو قوله مبتنى ومشايخ

طريقت

طريقت وعلمانك تربيت وطريقتلرى بو مذهبه وزرينه جاريدر ديديلر و
حقيقتده بو مسئله بر مسئلۀ اخرايه مبنيدر • وحكما اول مسئله ده دخى
اختلاف ايتمشلردر • وهر طائفه بر طريقه كيتمشلردر • واول مسئله بودر كه
افراد نفس انسان اصل خلقت ومبدأ فطرتده نه نك اوزرينه مجبول ونه هيئت
وحالتده معطوفدر • بعض حكما ذاهب اولدى كه خلقت وطينت وآفرينش و
جبلتده خير محض اوزرينه مجبول وكمال صرفا وزرينه مخلوقدر • اما بعده
مزاولۀ امور شهوانيۀ خسيسه • وممارست احوال دنيۀ خبيثه • وترك واهمال
تحصيل خير وسعادت • ومخالطۀ اهل شر وشقاوت ايتمكله • اكتساب ملكات
رديه • وتحصيل اخلاق ذميمه ايليوب • اصل خلقت ومبدأ فطرته مخالف
ومنافى اولور • نيته كيم حديث شريفده وارد اولمشدر • كل مولود يولد على الفطرة
ثم ابواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه •
بيت
بدست خويش بنه ميكنى تو صورت خويش • وكرنه ساخته اند چنانكه مى بايد
وبعض حكما بو طريقدن هاربه • وبو مذهبك عكسنه ذاهب اولوب ديديلر كه
نفس انسانى اصل خلقت • ومبدأ فطرتده وسنخ طبيعتده مخلوق ومجعول و
جوهر نفس اكرچه نورانيدر • لكن ظلمت طبيعت ايله مختلط اولمغله شر وشقاوت
اوزرينه مجبولدر • لكن بعضنه توفيق رفيق • وعنايت هادى طريق
اولمغله • تبديل خلقت وتحويل فطرت ايدوب كسب خيرات • واستفادۀ
ميراث ايتمك اولور • اكر شر وشقاوتى نهايتده • وجوهر ظلمانى جوهر نورانى يه
غالب مطلق دكل ايسه • وجمهور حكما اكا ذاهبلر كه نفس انسانى حد نفس واصل
ماهيتنده نه خير محض وسعادت صرفا وزرينه مجبول • ونه شر وشقاوت بحت
اوزرينه مجعوللر • بلكه طرفينه قابل • واستعدادى هر جانبه حاصلدر • اكر
توفيق معاونى اولوب اخلاق رضيه • واعمال مستحسنه تحصيل ايدرسه اهل
سعادت وكمال اولور • واكر خذلان مقارنى اولوب اخلاق رديه وافعال
مستهجنه حاصل قيلورسه • اهل شقاوت ونكال اولور • اما جالينوس مذهب
رابعه ذاهب اولوب ديدى كه نفوس انسانيه اوچ قسمدر • بر قسمى اولدر كه

بالطبع خیردر یعنی خیر محض وذرینه مجبولدر • وبر قسمی دخی شرّیر یعنی شرّ
صرف اوزرینه مجعولدر • وبر قسمی دخی ایکی جانبه مایل وایکی طرفه قابلدر
وبو مطلوبه دلیل وبرهان ایراد ایلدی • نیته کم اخلاق ناصری ده منقولدر
بز اطنابدن احتراز ایدوب ایراد ایتمدک • ودخی جالینوس ایتدی که بز بالعیان
والمشاهده کوردز که بعض کمسنه لرك طبیعتی خیر اقتضا ایدر • وبر وجهله
اول حالدن منتقل اولمز • وبو قسم قلیلدر • وبعض کمسنه لرك طبیعتی شرّ اقتضا
ایدر وهیچ بر وجهله خیری قبول ایلیوب شرّدن منتقل اولمز • وبو قسم قسم
اولدن اکثردر • وبعض کمسنه لرك طبیعتی ایکیسنه دخی قابلدر • مصاحبت
اخیار ایله خیّر • ومقارنت اشرار ایله شرّیر اولورلر • وبو قسم متوسطدر
پس جالینوسدن نقل اولنان کلام مقتضاسی اوزره بعضی اخلاق قابل تبدیل
بعضینك تبدیلی مستحیل اولور • امّا جمهور متأخرین وعامهٔ محققین
سابقا نقل اولنان مذهب اوزره درکه هر خلق تبدیلی ممکندر • زیرا هیچ خلق
طبیعی دکلدر که تبدیلی ممتنع وانتقالی محال اوله • اکر بر خلق طبیعی اولوب
تبدیلی محال • وانتقال وتحویلی استحاله یه اشتمال ایدیدی • شرایع ونوامیس که
انبیا علیهم السلام احکام وتأسیس ایتمشلردر • ضایع وباطل • وقوانین ترتیب
وسیاست که علما وامرا انفاذ واجراسنه اتفاق ایتمشلردر • عبث وبی طایل اولوردی
عامهٔ اهل عالم تعلیم وتأدیب اولاد واطفال وتربیت وتثقیف اسرا وخدم
وحشم ایتمکده متفقلردر • وتأدیب وتربیتك نفعی ظاهر • وفائده سی محسوس
ومشاهددر • پس تبدیل اخلاق ممکن ایدوکی ظاهر وباهردر • غایة ما فی الباب
بعض اخلاق محلنده تمکن واستقرار بولمشدر • وجوهر نفسه انك احکام وآثاری
طولمشدر • انك کبی خلقك ازاله وتبدیلی غایتده دشوار وعسیر • وبو مقوله
اخلاق اصحاب جهل وشقاوتده بسیار وکثیردر • وبو مقوله اخلاقك ازاله سی
ریاضات شدیده • ومجاهدات کثیره وعدیده استر • انکیچون اکثر جهال وناقصلر
خلقه تبدل نا ممکندر دیو تخیل ایدوب تبدیل خلق • وتکمیل نفس طریقنده مجاهده
وریاضت ایتمکدن تقاعد ایدوب قلل جبال جهل وضلاله تصاعد ایدرلر •

پس اکر امتناع تبدّل خلقه احتمال ویرسه ک تأدیب نفوس انسانی وسیاست
اشخاص بشر خصوصنده تکاسل واهمال اولنه • وهر کیشینك زمام امور طبیعی
النه ویریله • اکثر خلایق نقصان وشقاوتده قالوب بعضی اسیر فسق وفساد
وبعضی مبتلای غضب وعناد • وبر طائفه دام حرص وطمعده کرفتار • وبر زمره
قلّهٔ کبر ونخوتدن حضیض ذلّ نکبته نکو نسار اوله لر ایدی • لکن رحمت رحمانی
ولطف وعنایت حضرت منّان اقتضا ایلدی که بعض نفوس بو ورطه لردن
خلاص • وقرب قبولنده خاص • وخاص الخاص اوله • لاجرم انلر ایچون مؤدبلر
ومعلملر احسان ایلدی • مؤدب اوّل اکثر نفوس وخلایقه عموما شرایع و
نوامیس الهیه در • خاصه شریعت جناب حضرت خاتمی صلی الله علیه وسلم که ناسخ
شرایع وملل • وختم ادیان ونحل المعیّن • رسوم خیرات وفنون آدابك جملهٔ سنی
جامع • وانوار فیض وتکمیل شموس قواعد وقوانیندن لامعدر • مؤدب ثانی
اصحاب عقل صحیح • وارباب تمییز وترجیح اولنلر • خصوصا حکمت عملیه در
که بو کتابمز بعون الله تعالی فواید وفواید نه حاوی • وجلایل مسائل وخفایا
وزوایاسی حکماء متقدمین وفضلای متأخریندن ناقل وراویدر • هرچند
اخلاق ناصری وجلالی ده بو موضعده تقریر اولنان وجوه ودلایلدن
بل عنوان ومسائلده مواضع ابحاث • ومواقع انظار وارد درکه مسوّده
اولمحده ایراد وتقریرینه جازم اولمشیدق • حالا طباع ارباب استماع ردای
ملالت وسئامتله متزمّل • وامتداد اطناب اطنابه غیر متحمل فهم ایتمکین
بو مبیضه ده انلری ترك ایتمکه عازم اولدق • لکن بو قدر ایراد ایدرزکه کرکسه
مذهب جمهور اولسون که هر خلقه تبدیله قابلدر • کرکسه کلام جالینوسدن
مفهوم اولان اولسون که بعض خلق قابل تبدل • وبعض اخرك تبدلی مستحیلدر
بر هر حال وتقدیر علم اخلاقه احتیاج مقرردر • زیرا بعض اخلاقك امکان
تبدیلی بو علمه احتیاجده کافیدر • وجمله نك تبدیلی ممکن اولماموق مضر ومنافی
دکلدر • نیته کم علم طبده احتیاج اولمقده جمیع امراض قابل علاج اولمق لازم
دکلدر • زیرا بعض امراض قابل علاج • واندن تصحیح مزاج ممکن دکل ایدوکی

متفق علیه در مع ذلك علم طبه احتیاج صحیح وثابت • وسبزه نفعی بوستان قلوب
عقلاده نابتدر • كذلك علم اخلاق محتاج الیه ایدوكی محقق • وحكما وعلما
آراسنده مصدقدر • وبعض اخلاق قابل تبدیل دكل ایسه دخی احتیاج مزبوره
نافی دكلدر • زیرا بعض آخرك امكان تبدیل وقابلیت تحویلی كافیدر • وبو
تقریر ایله بو مقامده ایراد اولنان اعتراض مندفع اولور • تقریر اعتراض
بودر كه اخلاق اصلا متبدل اولمق احتمالی یوقدر • ومحلندن ازاله سی قطعا
ممكن دكلدر • تجربه بوكه شاهد صدق وعیان ومشاهده دلیل قاطعه در • مثلا
بعض نفوس هر وجهله غباوت وبلادت اوزره اولور كه ذوق كادر ازمندت
دوداكا تعلیم وتفهیم ایتمكده صرف مقدور • وسعی جهد اولنسه دقایق فنون
وحقایق علومدن شیء جزوی فهم ایلمز • وشیخ رئیس علی بن سینا بو حالته بلادت
متناهیه دیو تسمیه ایتمشدر • ودیمشدر كه شكل اول بدیهی الانتاجده لكن
بلید متناهی استخراج نتیجه دن عاجز ومطلوبه نافائز اولور • هرچند صغری
وكبرایه تصدیق ایلر • اما اصغرك اكبر ده اندراجنه واقف اولمیوب نتیجه ده
توقف ایلر • ووجه اندفاع تقریر مذكورده واضحدر • زیرا بعض اخلاقك
امكان تبدیلی احتیاج علم اخلاقده كافیدر • والله تعالی اعلم **بحث ثالث**
حكمت عملیه كه اوچ علمدر • موضوعلری نه نسنه لردر • انلری بیان ایتمكده در
وبعض مبادی تصوریه وتصدیقیه كه علوم مذكوره ده محتاج الیه وموقوف
علیه در • بو سیاقده مبین ومعین اولنور • اولا معلوم اولسون كه علوم
متداوله دن هر علم • وفنون معتبره دن هر فن مسائل متكثره اوله • اكا بر جهت
وحدت كرك كه اكا عروض اعتباری ایله شیء واحد اولور • علی حده مطلوب
ومشروع فیه اولمق ممكن اوله • چون حكمت عملیه دخی امور متعدده ومسائل
متكثره در • اكا دخی بر جهت وحدت كرك • واول جهت وحدت مسائل متعدده
مذكوره موضوع واحددن بحث ایتدوكی در • زیرا مسائلدن بر طائفه بر علم
اولوب طائفه اخری علم آخر اولدوغی • بو طائفه بر موضوعدن بحث ایدوب
اول طائفه آخر موضوعدن بحث ایتدوكی در • وارباب معقولات تمایز العلوم

بحسب تمایز الموضوعات دیدكلرینك معناسی بودر كه • مثلا علم طب جسد آدمیدن
بحث ایدر صحت ومرض جهتندن • وعلم هیئت اجرام علویه وسفلیه وبسیطه دن
بحث ایدر • لاجرم هر بریسی علم علیحده وفن مستقل اولوب آخره خلط اولنمدی
وموضوع علم نه ایدوكنه آگاه اولان علم مذكورك تحصیلنده انتباه اوزره در
مثلا علم اخلاقی خلق نفس انسانیدن بحث ایتمك جهتی ایله ملاحظه وتصور
ایلیوب شروع ایلسه بصیرت تامه اوزره اولور • حتی هر مسئله كه كلور
ملاحظه ایلر • اكر اخلاق انسانیه دن باحث ایسه علم مطلوبندن ایدوكنی بیلوب
تعلم وتفهمنه راغب اولور • واكر خلافی ایسه مطلوب تحتنده داخل دكل
ایدوكنه عارف • وطلبندن هاربا اولور • وتفاصیل مباحث موضوعده
تحقیقات چوقدر • بو رساله انك بیاننه متحمل دكلدر • وبونمن بعد حكمت
عملیه نك كه بو كتاب آنك بیانی ایچوندر موضوع • وطالبه كال نفسی ایچون محل
توجه وشروعدر • موضوعی ندر • وعلوم ثلاثه كه انك اجزاسیدر موضوعلری
نلردر بیان • ومخدرات معانینك چهره لرین برقع عبارتدن عیان ایدلم
تا كه شارع كتاب • وسامع خطابی اولنلر بصیرت تامه ایله متصف • واذهان
وعیون بیاسندن معرفا اوله لر • حكیم محقق خواجه نصیر طوسی ایدر كه چون
علم مشروع فیه نفس انسانی نیجه خلق اكتساب ایتمك كرك كه اندن صادر اولان
افعال جمیل ومحمود اوله • اوكا علم درلر پس بو علمك موضوعی نفس انسانیدر
اما شول جهتله كه آندن افعال جمیله محموده یا قبیحه مذمومه بالاختیار
صادر اولور • پس اولا بیلمك كرك كه نفس انسانی ندر • وغایت كمالی نه نسنه در
وقوتلری نلردر كه انلری وجه محمود اوزرینه استعمال ایدیجك كمال وخیره
كه مطلوب انسانیدر • واصل اولور • ودرجه كمال ومراتب سعادتدن مانع
نه در كه آندن اجتناب ایتمك دخی تحصیل خیر وكمال لازمدر • وبو تخلیه درخاء
معجمه ایله • یعنی نفسی رذایل اخلاق وقبایح اعمالدن نفی وخالی قلمقدر • و
آنكله تحلیه درحاء مهمله ایله • یعنی نفسی جلایل اخلاق ومحاسن اعمال الله مزین
وحالی قلمقدر • وبعض صفیا تخلیه كه عدمیدر • مقدم قلدیلر تحلیه كه وجودیدر

قطعه ترك بدی مقدمهٔ فعل نیكی است — اولا علاج مردم بیمار احتماست
خود نفی باطل اول لفظ شهادتست — اول اعوذ وانكهی الحمد والضحی است
اول بشوی دست وپس آنكه نماز كن — یعنی بشوی دست زهر چه آن نه یاد ماست

پس طالب خیر وسعادت اولنه اخلاق وافعال حسنه بیلمك كرك كه جوهر وجود نفس انسانی محلّی اوله واخلاق واعمال ذمیمهٔ دخی بیلمك كرك كه مرأت وجود روح انسانی انلردن پاك ومجلّی اوله شعر عرفتُ الشرّ لا للشرّ لكن لتوقّیه فمن لا یعرف الشرّ من الخیر یقع فیه پس معرفت نفس انسانی وقوای ظاهری وباطنیسی نلردر بیانی ایچون وكمال ونقصان وسعادت وشقاوتی نه‌در ونه‌لردر اظهار وعیانی ایچون اوچ مقام ایراد اولندی وهر مقامده نیچه امور مهمه وفوائد نافعه مندرج قلندی مقام اول نفس انسانی كه نفس ناطقه ایله تعبیر اولنور نه نسنه در انك بیانندهدر ومعلوم اولسون كه حكما نفس ناطقه دیدكلرینه لسان شرع مطهرده روح دیرلر هرچند یَسْئَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبّی آیهٔ كریمه‌سنك اشارت شریفه‌سی اولدر كه حقیقت روحدن بیان وماهیتی نه ایدوكی كشف وعیان قصد ایلمك مؤمن اولانه روا وادب عبودیته لایق وسزاوار دكلدر بناء علیه مشایخ حقیقت وعلماء شریعتدن نیچه ائمهٔ كبار حقیقت روحده تكلم ایتمكدن ابا وفرار ایلدیلر لكن ظاهردر لااقل محتملدر كه قرآن عظیم وفرقان كریمده بیان بیورلمیان حقیقت وكنه ماهیت روحدر كه حد تام وفصل خاص وجنس عام ایله اولور اما بعض عوارض خارجه وآثار وخواص ظاهره‌سی ایله ترسیم اولنمغه منع یوقدر لاجرم جمهور علما وكافهٔ حكما مبتدیلره تعلیم وطلاب كماله تفهیم ایچون تعریف وترسیم ایلیوب دیدیلر كه نفس انسانی بر جوهر بسیط غیر جسیم وجسمانیدر بالذات معقولاتی ادراك وتعرف وبدن محسوسی آلات وقواسیله تدبیر وتصرف ایدر وبو تعریف قول كافهٔ حكماء عظام ومذهب اكثر مشایخ صوفیه ومختار بعض علماء كلامدر وماهیت نفس ناطقه وحقیقت روحده اقوال چوقدر لكن طلبا اقتصارا ایچون مختار اولان تعریفدن غیریسنی ذكر ایتمك

حضرت شیخ كامل مكمل شیخ شهاب الدین عمر سهروردی قدس سره كتاب عوارف المعارفده ذكر بیورمشلر طالب تفصیل اولنلر كتاب مذكوره رجوع ایلسونلر اما بو تعریف مذكورك ایضاح وتحریری وفوائد وقیودنی اثبات وتقریر ایچون آلتی امر ایراد ایدلم كه نفس انسانی طاقت بشریه یرشدوكی مقدار معلوم اولوب من عرف نفسه فقد عرف ربه رمزی مقتضاسنجه معرفت نفس عرفان رب العالمینه كه اهم مرادات وسرمایهٔ سعادات واول واجبات ومقدم طاعات وعباداتدر وسیله اوله امر اول اثبات وجود نفسدر امر ثانی نفسك جوهر اولماسی بیانی آیده امر ثالث نفس بسیط اولدوغی عیان قلمقده امر رابع نفس جسیم وجسمانی دكل ایدوكی تقریر ایتمكدر امر خامس نفس بنفسه مدرك وآلاتی ایله متصرف ایدوكی تحریر ایتمكدر امر سادس نفس حواس ایله محسوس دكل ایدوكی كشف وتنویر ایتمكدر امر اول كه اثبات وجود نفس ناطقه‌در معلوم اوله كه نفس انسانینك وجودی بدیهی اولیدر وبدیهی اولی دلیل وبیاندن وحجت وبرهان كتورمكدن مستغنیدر زیرا اظهر اشیا انسانه كندو حقیقت وذاتیدر كه بر آن و بر ساعت مخفی ونامعلوم اولمق یوقدر كرك خفته وكرك بیدار وكرك مست وكرك هشیار جمیع احوال واطوارده نفس انسانی كندو ذاتنه شعور واستشعاردن خالی دكلدر وانسان معرفت ذاتنده حجت واستدلاله محتاج اولمز زیرا شیئ ایله نفسی ما بیننده تخلل واسطه محالدر اما نفس مجرد میدر جوهر میدر عرض میدر وسایر احوال وخواص واحكام وعوارضی دلیله محتاج واثباتی موقوف اولسه جایزدر وانلرك اكثری وجدان صحیح وذوق سلیم ایله معروفدر لكن تنبیه وتوضیح علما بیننده نهج صحیحدر بناء علیه امور باقی دخی ایراد اولندی امر ثانی جوهریت نفسدر معلوم اوله كه هر موجود ممكن ایكی قسمه منحصردر بری جوهر بری عرض زیرا اكر قیامنده غیره محتاج اولمیوب بنفسه قایم ایسه جوهردر اكر بنفسه قایم اولمیوب قیامنده آخره محتاج ایسه عرضدر واول آخر كه انكله قایمدر بو عرضك موضوعیدر

جوهرك مثالی جسم کبی که بنفسه قایم . وقیامنده آخره محتاج وتابع دکلدر . عرضك
مثالی لون جسم کبی که قایم اولمیوب بلکه جسمله قایمدر . حتی جسم اولمسه مجرد لون
بنفسه قایم اولمق طور عقلدن خارجدر . وجوهر دخی ایکی قسمدر . بری مجرد
بری مادیدر . مجرد اولدر که اکا اشارت حسیه قابل اولمیوب تفریق وتبعیض
ایتمك میسر اولمیه . عقول ونفوس کبی . ومادی اشارت حسیه یه قابل اولوب
تفریق وتقسیمی ممکن اولاندر . جسم کبی . وحکما اثبات جوهریت نفسده نیجه دلیل
اقامت ایلدیلر . وخواجه نصیر کتاب اخلاقده نیجه سن ایراد ایلدی . بز آنلردن
اخصرینی نقل ایدرلم . واول بودر که چون عرض موضوعنك مقبولی ومحمولی
وموضع بونك قابلی وحاملیدر . ونفس انسانی دائما صور عقلیهٔ علمیهٔ
حامل وقابلدر . زیرا صور علمیهٔ نفس تحصیل ایدوب اول صور اکا حاصل اولمقدن
خالی دکلدر . پس لازمدر که نفس جوهر وموضوع اولوب بو صوری قابل و
حامل اوله . پس نفس عرض اولمق ممکن دکلدر . زیرا عرضیت بو معنایه منافیدر
ومباینیدر . اما بو دلیلده نظر ظاهر واردر . زیرا حکما قیام عرض بالعرضی تجویز
ایلدیلر . وحرکتله سرعتی اکا دلیل کتوردیلر . حرکت عرضدر وسرعت دخی عرضدر
ینه سرعت حرکتله قایمدر دیدیلر . پس ایله اولیجق نیچون جایز دکلکه نفس
عرض وصور علمیه دخی عرض اولسون . وبو عرضی اول عرض حامل وقابل اولسون
پس جوهریت نفسده سایر ادلهیه اعتماد اولنسون . امر ثالث
بیان بساطت نفسدر . بو مقامده بسیطدن مراد اولدر که اصلا تجزیه
وتبعیض وتفرقه وتقسیمه قابل اولمیه . ومرکب آنك خلافیدر . یعنی
ذو اجزا اولوب اجزاسینی بر برندن تفریق ایتمك ممکن اوله . چون بو مقدمه
مفهوم اولدی . پس معلوم اولسون که نفس انسانی بسیطدر . یعنی اجزاسی
وابعاضی یوقدر . وتفریق وتقسیمه قابل دکلدر . دلیلی اولدر که بعض اشیایی
که بلاشبهه بسیطدر . وحدت کبی مثلا نفس آنی تعقل ایدر . وتعقل خود
صورت معقول ذات عاقلده حال اولمغله اولور . پس اکر نفس منقسم
اولایدی آنده شیء غیر منقسم حال اوله مزایدی . زیرا محلك انقسامندن

حالك دخی انقسامی لازم کلور . چونکه حال که وحدت متعقله در غیر منقسمدر
لابد محل دخی که نفس ناطقه در غیر منقسمدر . وهو المطلوب . امر رابع
نفس ناطقه جسم وجسمانی دکل ایدوکیدر . اولا معلوم اوله که جسم اول
جوهره دیرلر که جهات ثلاثه اعنی طول وعرض وعمقده انقسامی قبول ایلیه .
وجسمانیدن مراد اولدر که یا نفس جسمده یا هیولی اجسامده حال اوله .
پس جمیع اعراض که جسمده حالدر . وصورت جسمیه . وصورت نوعیه که
هیولی ده حالدر جسمانیدر . وکاه اولور اجسام واعراضه جمله سنه
جسمانیات دیرلر . چون جسم وجسمانی نه در معلوم اولدی . پس مطلوبمز
که نفس انسانی جسم وجسمانی دکلدر دیمکدر ظاهر اولدی . زیرا جسم وجسمانی
منقسمدر . نفس خود غیر منقسم ایدوکی امر ثالث تقریرنده ظاهر اولدی .
پس نفس جسم وجسمانی دکل ایدوکی دخی ظاهردر . امر خامس نفس بالذات
مدرك وآلاتله متصرف ایدوکیدر . چون سابقا معلوم اولدی که نفس کندوسنی
ادراك ایلر . بلکه ادراك ایتدوکنی دخی ادراك ایلر . وجایز دکلدر نفس کندوسنی آلتله
ادراك ایلیه . زیرا شیء ایله نفسی مابیننده آلت تخلل ایتمك ممکن دکلدر . وحکما که
عاقل ومعقول متحددر دیرلر مرادلری بو معنادر . یعنی نفس کندوسنی ادراك
ایتمسی واسطه ایله دکلدر دیمکدر . اما نفسك آلاتله متصرف اولدوغی ظاهردر
مثلا آلت بصر ایله ادراك مبصرات وآلت سمع ایله ادراك مسموعات ایلر .
وعلی هذا القیاس . وبو تصرف علمیدر که قوت مدرکه دن ظاهر اولور . وبر
تصرف دخی ایدر . اول اولدر که ادراکدن صکره تحریك اعصاب وعضلات
ایلر . وبو تحریك سببی ایله بدندن انفعال متعدده ظهور ایلر . وبو تصرف
تحریکیدر . قوت متحرکه دن صادر اولور . وبو وجهله صادر اولان افعاله
افعال اختیاریه دیرلر . وبو افعالك کیفیت صدوری . وکمیت مبادی واسبابی
علم طبیعیده بیان اولنور . امر سادس نفس حواسله محسوس اولمدوغیدر .
چون نفس جسم وجسمانی دکل ایدوکی ظاهر اولدی . پس حواسله محسوس
اولمدوغی دخی ظاهردر . زیرا حواس ایله محسوس اولان یا جسم یا جسمانیدر

چون نفس ناطقه جسم وجسمانیدن مجرد ومعرّادر پس محسوس اولمقدن ایرسندن
منزه ومبرادر • **بیت** زان روی بچشم تن جانان نماید • •
جانست تن نازك او جان نماید **مقام ثانی** چون نفس ناطقه تعریفی و
تعریفنك قیود وفوایدی توقیفا ول مقدار که طاقت بشریه اکا واصل وله •
بو امور مذکوره ایله اکه تنبیه واعلام حاصل اولدی • پس شمدی ذکر و نفس
ناطقه نك وجودی هلاك بدنایله زایل وانیت ذاتی انهدام بنای جسدایله
باطل اولمیوب بلکه بعد مفارقة البدن دایم وباقی • وعالم مجرداته متصل وملاقی •
اولوب ابد الآبدین دمرخ خالدین دن اولدوغنی بیان ایدهلیم • که بر نم مطلوب عمده
عظیم نافع اولدوغندن غیری حکمت وشریعتده اصل جلیل • ومرام مهم جمیل در
زیرا سعادات اخرویه نك ثبوتی اکا مبتنی • وثمرات حسیهٔ روحانی بو شجره دن مجتنی در ٩
وکافهٔ حکماء الهیین • وعامهٔ فلاسفهٔ طبیعیین بو سمته مایل • وبو قوله قایل
اولمشلردر • وحکادن بوکه مخالف کمسنه یوقدر • الا فرق طبیعیین دن
بر شرذمهٔ مذمومه • وفرقهٔ محرومه که منازل حکمت • وفلسفهٔ حقه یه راه
بولمیوب بیابان طبیعتده افتاده چاه اولدیلر • وانلره حشاشون دخی دیرلر
زیرا انسانی که خلاصهٔ عالم • وخلیفة الله الاعظم در حشایش فلوات کبی دن
ونابت • وشرف معاد ودولت بقا ولقا اکا غیر ثابتدر دیدیلر • وبونلر حکمای
معتبرین آراسنده سفاهتله معروف • وفلسفه لری غایت رکاکتیله موصوفدر
معلوم اوله که چون اجزای بدن عناصر متضاده دن مترکب • وخرابهٔ جسد
اجسام متخالفة الطبایعدن مترتبدر • وقدرت مبدع حکیم وصانع علیم امور
مختلفه ده جمع وتلفیق • واشیاء متضادهٔ نظم وتوفیق ایدوب بر نیجه اجزاء
متفرقه دن مؤلف • وروح حیوانی اجزاء متفرقه ایله مؤلف وحرارت غریزیه ایله
مستعد ومشرف ایتمکله نفس ناطقه یه کسب کمال ایچون آلت مرتب وقطع طریق
سعادتی ایچون مرکب ایلدی • وچون بو اضداد قهر الهی ایله مقهور وحیز ندن
مفارق اولمقدن قصر وبانی ایله مقصور اولمشلردر • لابد بو قهر دایم ابدی
وباقی سرمدی اولمق ممکن دکلدر • بلکه بالآخره اجزای عناصردن هر بریسی

اجزای

اجزای اصلیه سنی طالب • واکمنهٔ طبیعیه سنه راهب اولوب • عقد ترکیب انحلاله
مایل • ووصلهٔ اجتماع واتصال بالکلیه زایل اوله کرکدر • **قطعه**

اضداد در عناصر عالم سبب بود
کا ولمز مرکبات موالیده اعتدال •
چون اعتدال بولمیه اضداد لاجرم
ترکیب عقده سی بولور البته انحلال •

اما خراب دیار جسددن سلطان نفسه زوال کلمز • واندراس اطلال دمندن
بدن کرد فناء روحه کرد فنا قونمز • بلکه خیمه بوزلور • اما سلطان سوار
وکشتی طاغیلور لکن رئیس درکنارا اولور • نیته کم حکیم عمر خیام دیرکه **رباعی**

خیام تنت بخیمه مهماند راست
وین خیمه برای رفتن راه فناست •
فراش اجل ذبهر دیکر منزل
ویران کند آن خیمه که سلطان برخاست •

بلی چون نفس ناطقه مجرد در • مجرده قبای بقادن غیری خلعت اولمز • و
قامت روحه اکرچه جیب حدوث مجدد در • لکن دامن ابدیتی کل زوال وکرد
فنادن طولمز • زیرا زوال وفنا جسم وجسمانیاته ملایمدر • دامن مجردات خار
فنا تعلقندن بری • وچهرهٔ روحانیات کرد زوال عروضندن سالمدر • وخواجه
نصیر طوسی امتناع فنا ودوام بقای نفس ناطقه یه دلیل ایراد ایلدی • اما
بز احتمال تطویلدن خوف ایدوب نقل ایتمدك • اما خلاصهٔ کلام • وحاصل
مرامی اولدر که هر شیء که قابل فنا • ومتحمل عدم بعد الوجود اوله • البته اول شیء
بر محلده حال اولمق کرکدر • صور واعراض کبی زوال وفنا بولور • وصور جسمیه
ونوعیه دخی هیولی ده حلول ایتمشلردر • زایل وفانی اولور • زیرا کوردز بر جسمدن
لونی کیدوب بر لون قالور • وبر محلدن بر صورت کیدوب صورت اخری
کلور • اما بر شیء که حال اولمیوب محض محل اوله هیولی کبی یاخود نه حال و
نه محل اوله مجردات کبی اصلا آنلره وجوددن صکره فنا کلمز • وعدم بعد الحدوث
که فنا اندن عبارتدر • انلره عارض اولمز • ومتأمل صادق • ومتفکر حاذق که احوال
عالم کون وفساده نکران اولوب • وبیلك نظری کوجهٔ اطوار خلع ولبسه
کذران اوله • عالمده واقف اولورکه فنا که عالم عنصریده شایع ومشتهردر همان
اعراض وصوره مختص ومنحصردر • اما اعراضك زوالی معین خصوصا ذکر ایتدیکمز

مثالدن ظاهر ومبیندر . اما صورتك فناسی كون وفساد حالتندن مقرردر
وفساده اصطلاح حكماده هیولی بر صورتی چقروب كون صورت اخری كیمكله
مفسردر . مثلا عنصر آب تحیز اولوب هوایه انقلاب ایلسه صورت هوایی یه
كلمه سی كون وصورت مائیه نك كتمه سی فساددر . وخلع ولبس واستحاله
لفظندن اصطلاح حكماده بو معنی مراددر . بو صورتده منقلب ولان آب ایله
منقلب الیه اولان هوانك هیولاسی بردر . اما صورت آب كه فانی اولدی
صورت هوایه كه حادث اولدی مغایردر . پس صورتكاه حادث وكاه فانی
اولدوغی ظاهردر . هیولی ایكی حالتده باقی . وایكی صورته دخی ملاقیدر .
وچون نفس ناطقه نه صورتدر . نه عرضدر بلكه مجرددر . پس آنك زوالی
وفناسی ممتنع ودوام بقاسی سرمددر . بلكه هلاك بدن نفسه نسبت بر صانع
زوال آلتی وبر فارسه ضیاع مركبی كبیدر . مقام ثالث نفس ناطقه
انسانیه نك قوی لرینی بیان . وسایر حیوانات قواسندن تمیز ایتمك دد .
معلوم اوله كه نفس حكما قتنده اوچ نسنه یه اطلاق اولنور . بریسی نفس
نباتیدر . بریسی نفس حیوانیدر . بریسی نفس انسانیدر . اگرچه بنم مقصودم
بو كتابده نفس انسانیدر فقط اما نفس نباتی حیوانی یه دخی فی الجمله اشارت ایده لم
كه اصطلاح حكمایه بر مقدار وقوف حاصل اولوب نفس انسانی یه مزید ایضاح
دخی اوله . اولا نفس نباتی هر جسم كه نامی اوله . نبات كبی حیوان كبی
انسان كبی آنده موجوددر . وشول جسم كه جامد اولوب نمودن خالی اوله
بسایط عناصر كه هوا وآب وآتش وترابدر . آنلر كبی ومعدنیات ومركبات
غیر نامیه كبی آنلرده نفس نباتی معدوم ومفقوددر . وجسمده اولان خواص
وآثار تغذیه كبی وتنمیه كبی وآنلرك لوازمی جمله سی نفس نباتی یه مستند
ونفس نباتی آنلره مبدأ علتدر . وتغذیه دیو اكا دیرلر كه غدا كند وصورتندن
چقوب مغتذی اعنی غذاخوار اولان جسمك صورتنه كیروب آنده جزؤ اوله
وبو تغذیه نك نبات وحیوان وانسانده وجودی لازمدر . مثلا نباتاتده
اجزاء مائیه وترابیه كه غدای نباتدر . عروقندن سرایت ایدوب نبات

مغتذینك

مغتذینك صورتنه كیروب آنده جزؤ اولور . وكذلك انسان وحیوانده
غذای مأكول معده یه معده دن كبده كبددن اعضایه واروب هضم تمام ایله
منهضم اولوب حیوان متغذیدن جزؤ اولور . تنمیه ونمو اكا دیرلر كه
جسم نامی اگر نبات اگر حیوان اگر انسان اقطار ثلاثه سنده یعنی طولنده
وعرضنده وعمقنده تناسب طبیعی اوزره متزاید اوله . وبو قوت تنمیه
آخر عمره دك باقی وممتد اولمز . بلكه بو زیاده نك كه اكا عوام بیومك دیرلر
مقدار معین وزمان مقدری واردر كه اول زمانه واصل اولدقدن صكره
قوت تنمیه واقف اولوب عملدن قالور . واكا حكما سن وقوف دیرلر . و
اول انسانده یكرمی درت یاشنده واقع اولوب من بعد نمو اوزره
آرتمز . اما سمن كه سمزلك در نمودن كلدر . زیرا اقطار ثلاثه ده اولمز .
انسان نه قدر سمیز اولسه طولنده خردل قدر زیاده اولمز . اول سببدن
سمن نمو عد اولنمز . اما تغذیه آخر عمره دك باقی وبی زوالدر . زیرا نبات
وحیوان وانسانك غداسز بقاسی محالدر . وبو نفس كه جسم نامیده ثابتدر
صورت نوعیه سیدر . زیرا حكما ذاهب اولدیلر كه هر جسمك اگر بسیط اگر مركب
اگر فلكی اگر عنصری البته بر صورت نوعیه سی واردر كه آنكله سایر انواعدن
ممتاز . وخواص وآثارنه اول صورت مبدأ علتدر . پس جسم نامیده صورت
نوعیه كه مبدأ آثار مختصه در . وخواص لازمه سیدر نفس نباتی دیرلر .
ایكنجی كه نفس حیوانیدر . هر حیوانده ناطق وغیر ناطق موجوددر . وحیوان
اولمین جسم نامیده نبات كبی مفقوددر . وحیوانك خواص لازمه سنه حیات
كبی حس كبی حركت كبی ارادت كبی بو نفس مبدأ وسببدر . وحیوانك صورت
نوعیه سیدر . اوچنجی كه نفس انسانیدر . نوع انسانه مخصوص ومقادن
ونوع انسان سایر انواع حیواناتدن بو نفس ایله ممتاز ومباین در . وانسان
خواصی كه غیر انواع حیوانات . واجناس نباتاتده یوقدر . تعقل كلیات ونطق
وضحك كبی جمله سنك مبدأ علتی بو نفسدر . وبو نفسلرك هر بریسینك
نیجه قوتلری واردر . واول قوتلرده دخی نیجه افعاله سبب ومبدأدر قوای

قوای نفس نباتی معلوم اوله که نفس نباتینک درت قوتی واردر
اوّلکیسی قوت غاذیه • ایکنجیسی قوت نامیه • اوچنجیسی قوت مولّده • دردنجیسی
قوت مصوّره در • غاذیه ایله نامیه شخصک بقاسی ایچون لازمدر • زیرا غاذیه
نامیه اولمسه شخص باقی اولوب کمال مطلوبه ایرشمک ممکن اولمز • امّا مولّده
ومصوّره بقای شخص ایچون لازم دکلدر • بقای نوعی ایچون لازمدر • زیرا
مولّده ومصوّره اولمسه شخص فانی اولور لکن شخصک خلفی قالمز • عنین اولان
آدمی کبی خلف قالمامق انقراض نوعه مؤدّی اولور • وبو درت قوت که ذکر
ایلدک بونلر قوای مخدومه در • زیرا هر برسنه درت قوت دخی خدمت ایلر
آنلره قوای خادمه دیرلر • وآنلر قوت جاذبه • وقوت ماسکه • وقوت هاضمه
وقوت دافعه در • حکیم محقق نصیر طوسی بو مقامده بو قدر بیان ایله اکتفا
ایلدی • امّا بز چون کوردک که علم طبیعی وعلم طبه اشتغال ایتمیانلر بو قوتلرک
معانیسنی وکیفیت عمللرینی تمام معلوم اتمزلر • پس بو کتابمزک نفعی تمام وعایدسی
عام اولمغیچون شرح وبیانی علی وجه الاختصار ایراد ایلدک • اوّلا معلوم اوله که
هر جسم نامی اکر نبات اکر حیوان • اکر انسان غذایه که بدل ما یتحلّل در • اعنی جسمدن
هر آن آیریلوب کیدن نسنه نک یرینه بدل اولمیچون مثله محتاجدر • خصوصا
حیوان که حرارت غریزیه سی • اعنی یوره کی ایچنده کی دم غلیظک حرارتی که آنسز
حیوان اولمق ممکن دکلدر • علی الدوام اجزای بدنی تحلیل ایتمکده • اعنی اریدوب
کیتمکده در • پس اکر کیدن یرینه غذادن بدل کلمیه • ومتحلّل اولان غذا متحلّل اولان
بدنک عوضی اولمیه • ترکیب باطل • وحیات زایل • آثار مزاج منعدم • بنیان بدن
منهدم اولمق لازم کلور • پس بدنه وارد اولان غذا بدندن جزء اولمق کرک
وصورت اولیسی اوزره باقی ایکن بدندن جزء اولمق ممکن دکلدر • بلکه لازمدر که
قوای بدنیه آنده تصرف وعمل ایدوب آنی بدندن جزء وبدل قلمق ایچون
صورت اولیسندن چیقروب بدن صورتنه قویوب جزء بدن وبدل ما یتحلّل ایلیه
وغذا بو مرتبه یه وارنجه • اعنی صورت بدن متغذی یه کیرنجه نیجه مراتب واطوار
وقوای بدنیه نک غذای بدندن جزء ایدنجه نیجه اعمال وآثاری واردر • مقام

اقتضا

اقتضا ایدوکی قدر ذکر وتفصیل ایدرلم که بعض آیات انفس که سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا
فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِكُمْ اشارت شریفه سی مقتضاسنجه نیجه بی پایاندر • اسماع اهل
اعتباره داخل • وانظار اولی الابصارده نمایان اوله که غذا داخل بدن نازل
وحلقومدن معده یه واصل اولمیچون معده ده بر قوت واردر که غذایی طالب وآنی
کندویه جاذبدر • وبو قوت حکما واطبا قتنده بدنک جمیع اجزا وجمله اعضاسنده
واردر • پس غذایی معده یه • ومعده دن کبده • وکبددن جمله اعضایه جذب ایلر
وبو قوته قوت جاذبه دیرلر • وغذا بو مواضعده اعنی معده وکبد واعضاده
بر مقدار اکلنمک کرک که قوت هاضمه هضم عملنی ایشلیه • والّا غذا هضم اولمدین
بدندن جزء وبدل ما یتحلّل اولمز • پس بر قوت کرک که غذای هر موضعده تمام
هضم اولنجه یه دک طوته قویویرمیه • وبو قوته قوت ماسکه دیرلر • وبو
قوت ماسکه غذایی امساک ایدرکن بر قوت دخی واردر که غذایی هضم ایلر
اعنی صورت اولیسندن چقاردر • وجزء بدن اولمغه مناسب صورته قویر
وبو قوت قوت هاضمه در • وآنک بو فعلنه هضم دیرلر • ودخی معلوم
اوله که غذانک هر جزوی هضم اولوب بدندن جزء اولمغه صالح دکلدر
بلکه لطیفی هضم اولوب • غلیظی وکثیفی فضله اولوب بدندن خارجه
دفع اولمق کرک که بدنه ضرر کلّی اولمیه • پس اول قوت که فضله لری
خارجه دفع ایلر • آکه قوت دافعه دیرلر • حکما علم طبیعیده واطبا
کتب طبده بو قوتلرک فردا فردا وجودنه • وهر بری برینه مغایرتنه ادلّه
ایراد ایتمشلردر • امّا بزم کتابمز بو فنده موضوع اولمدوغیچون ایراد
ادلّه یه شروع ایتمدک • طالب وراغب اولان کتب علم طبیعی یه • وفرعی
اولان علم طب کتبنه رجوع ایلسون • تنبیه هضمک درت مرتبه سی
واردر که هر بر مرتبه بر موضعده اولور • وهر مرتبه نک بر فضله سی واردر
که موضع هضمک قوت دافعه سی اول فضله یی دفع ایدر • بدنی ضرردن
صقلمق ایچون • مرتبهٔ اولی معده ده در • وحکما ایدرلر که بو هضمک
ابتداسی دهنده در • زیرا سطح داخل دهان سطح داخل معده یه متصل

وملاصقدر وغذا دهانه کیروب مضغ ایتمکله یعنی چینمکله باشلدقده
فی الجمله هضمك ابتداسی حاصل وبو هضم انتهاسنه معده‌ده بعد زمان
واصل اولور وغذا بو هضم ایله معده‌ده منهضم اولنجق کشك ثخینی یعنی
قویی ترخانه کبی اولور واکا یونانیلر کیلوس دیرلر وبو هضمك فضله‌سی
ثفل وغایط‌در که امعا طریقندن مقعده واصل اولوب خارجه مندفع اولور
مرتبهٔ ثانیه کبدده اولور وکبد جکرك قراسنه دیرلر زیرا هضم اول ایله
منهضم اولوب کیلوس اولان غذانك لطیفی معده‌دن ماساریقا دیدکلری
طمرلره کیروب کبده منجذب اولور وماساریقا اینجه وطار اینجه طمرلردر که
بر طرفی نهایت معده‌یه وطرف آخری مقعر کبده اعنی جکرك چقور طرفنه متصل
اولمشدر پس لطیف کیلوس ماساریقادن کبده واصل اولنجق کبدده تکرار
طبخ ونضج بولوب بر هضم دخی اول اولور وبو مرتبه‌یه اهل یونان کیموس دیرلر
وبو مرتبه‌ده اخلاط اربعه متمیز ومتکون اولور زیرا اجزاء ناریهٔ لطیفی‌سی
حرارت ویبس سببی ایله احتراقه مایل اولوب کمال خفتندن که ناریتنه لازمدر
جمله‌نك اوستنه چیقر اکا صفرا دیرلر واجزای ارضیهٔ کثیفه‌سی دُرد زیت
کبی اشاغه چوکر سودا دیرلر بو ایکیسنك مابیننده اولان اکر نضج تام بولدی ایسه
اول دَم اولور واکر بولمیوب بر مقدار خام قالدی ایسه اول بلغم اولور
مرتبهٔ ثالثه عروقده‌در زیرا اخلاط مذکوره جکرك جانب محدّبندن یعنی
یومری طرفندن متصل اولان عرق کبیردن که مجوفدر وعروق صغار
بدنه متصل‌در عروق مذکوره‌یه آقوب واینوب عروقده تکرار بر هضم دخی
اولور بو هضم سببی ایله بدنه جزء اولوب اعضا اولمغه صالح اولور
وبو هضمك فضله‌سی بخار اولوب مسامات بدندن متحلل اولوب چیقر
کیدر یا عرق ووسخ اولور وحماملرده کیسه ایله چیقن کیر بودر و
بعض حرارت بدنله مزاج اولوب قمل اولور مرتبهٔ رابعه اعضاده اولور
زیرا غذای مزبور کبدده اخلاط اولوب عروق کباردن عروق صغاره که
جداول دیرلر وسواقی ورواضع دخی دیرلر دوکلوب واندردن دخی خورده

عرقلره که عروق لیفیه‌در غایت صغرلرندن خرما لیفنه تشبیه اولنور
دوکیلوب آنلردن خورده جداغوجقلردن اعضایه ترشح ایدوب اعضایه
ملتصق ولون وقوامده تمام مشابه اولوب والحاصل عضوك متحلل اولان
جزئنه بدل اولوب عضو اولور وبو آخر مراتب هضمدر وبو هضمك
فضله‌سی منی‌در که مادهٔ آدمی اولور قوت مولده شول قوتدر که جسمدن
بعض اجزاسن آیروب فصل ایدوب آنك مثلی بر شخص آخره ماده مستعد
ایلر مثلا جسم نباتیدن قوت مولده بعض اجزاسن آیروب تخم ایلر وبو تخمدن
آنك مثلی بر فرد حاصل اولور اکر قوت مولده اولمیایدی تخم حاصل اولمزدی
وحیوانده قوت مولده که مادهٔ ومنی‌در حیوانده ماده حاصل اولمز قوت مصوره
اول قوتدر که ذکر اولنان اجزا اکا مادهٔ شخص آخر اولمغه مستعد اولمشدر
بر موضع قابله دوشسه تخم نباته ارض محروثه کبی ونطفهٔ حیوانه رحم انثی کبی
بو قوت سببی ایله آنلره صورت فیض اولوب شخص مستقل اولورلر
مادهٔ مذکوره‌یه صورت فیض اولمغه سبب بو قوتدر بو قوت اولمسه
صورت بولمزدی قوای نفس حیوانی ایکیدر بریسنه قوت مُدرکه دیرلر
وبریسنه دخی قوت محرکه دیرلر قوت مدرکه اولدر که حیوانده اولان
ادراکه سبب اوله اول دخی ایکی صنف‌در زیرا قوت مدرکه‌نك آلتی اولان
که اکا حاسه دیرلر ایکی نوعدر بر نوعی حواس ظاهره وبر نوعی حواس باطنه‌در
پس قوت مدرکه ایکی صنف‌در صنف اولك آلتی حواس ظاهره‌در بشدر
اولکیسی قوت لامسه‌در وبو قوتدر که آدمك جلد ظاهرینك جمله‌سنده
قونلمشدر ونفس بو قوت سببی ایله کیفیات ملموسه حرارت وبرودت
کبی ورطوبت ویبوست کبی ادراك ایلر بشرط آنکه کیفیت مذکوره‌نك
حاملی اولان جسم قار وبوز کبی بدنه ملابسه واتصال ایده مثلا برودت
کیفیتنك حاملی اولان جسم قار وبوز کبی بدنه ملابسه ایسه فی الحال نفس
آنك کیفیت برودتنه مدرك اولور اکر بو قوت اولمیایدی ادراك ایدمزدی
وبو قوت اکرچه جمیع ظاهر بدنده واردر اما کف دستده خصوصا شهادت

بوماغنك وجنده غايت قويدر. ایکنجیسی قوت شامه در. واول بر قوتدر كه
حيوانك كګزندن كه مقدم دماغیده‌در ايكى بومرجه اتلر واردر كه خاتونك حلمتى
تديه يعنى ممه لرى وجنه بكزر آنده قونلمشدر. رايحه لرى نفس بو قوتيله
ادراك ايلر. اوچنجيسى قوت ذايقه در. واول بر قوت ساريه وقدرت جاريه‌در
جرم لسانده وزنده مفروش اولان عصبده مخفى وپنهان كه انكيله طعوم اجناس
مطعوم مدرك ومعلوم اولور. اما حدوث ذلك الادراك سبب مطلق ومرسلی
رطوبت لعابيه غذانك وارد اولان طعامك كيفيتى ايله متكيف ومتصف
ياخود اجزاى لطيفه سى ايله ممتزج ومؤتلف اولوب كيفيت مذكوره يا اجزاء
مزبوره ايله بيله عصب مسفورك برونه وصولى ودرونه حلول ودخولى
وسيله سنه متوسل وصلة وسيله سنه متوصل ومتسلسل واسباب اخردن
بالكليه منفصل ومتبتل مرسوم اينهٔ نظر رقوم لوحهٔ فكر اولور. دردنجيسى
قوت سامعه در. سامعه بر قوتدر كه صماخك اعنى قولاغ دليككك ديبنده
مفروش اولان جسم عصبانيده اعنى سكرلو جسمده قونلمشدر. اصوات انكيله ادراك
اولنور. بشنجيسى قوت باصره در. واول بر قوتدر كه رطوبت جليديه ده اعنى
كوزك قراسنده كه اكا انسان العين ومردم چشم ديرلر قونلمشدر كه جمله مبصرات
انكيله ادراك اولنور. صنف ثانى كه آلتى حواس باطنه در. اول دخى بشدر.
اولكيسى حس مشتركدر. واول بر قوتدر كه دماغك مقدمنده قونلمشدر.
حواس خمسهٔ ظاهره ايله ادراك اولنان صور جمله انده مجتمع اولوب نفس انك
سببى ايله ادراك ايلر. حكما بو قوتى بر حوضه تشبيه ايدركه كه بش ايرماغ آقوب
دوكوله. ايكنجيسى خيالدر. واول بر قوتدر كه دماغك بطن اولينك مقدمنده
قونلمشدر. وحس مشتركده جمع اولوب ادراك اولنان صورتلرى صاحب صورتلر
ومدركات اولان نسنه لر حواسدن غايب اولدقدن صكره بو قوت حفظ ايلر.
مثلا بر شخصه نظر ايلسك مادام كه مقابله ده در مدرك در. وصورتى حس
مشتركده در. اما مقابله دن غايب اولدقدن صكره صورتى حس مشتركدن زايل
اولور خيالده قالور. پس خيال حس مشتركك حافظى وخزينه دارى در. اكر

خيال

خيال اولميايدى بر كيمسه اسبابن بلكه اقرباسن بيلميوب هربار كه ملاقى اوله
كيمسين دييدى. اوچنجيسى قوت واهمه در. واول بر قوتدر كه معانىء جزئيه كه
محسوس اولميه ولكن محسوساتدن مأخوذ ومحسوساته متعلق اوله آنلرى ادراك
ايلر. مثلا عداوت وصداقت كبى كه محسوس دكلدر. ولكن عدو وصديق محسوسدر
بو معنى اول محسوسلردن مأخوذ ومنتزعدر. اكر بو قوت اولمسه قويون قوردده
عداوت ادراك ايدوب اندن كريزان. وكندو قوزيسنده صداقت حس
ايدوب اكا مايل وديزان اولميدى. دردنجيسى قوت حافظه در. واول
بر قوتدر كه قوت واهمه ادراك ايتدوكى معنالرى حفظ ايلر. نيته كم حس مشترك
ادراك ايتدوكى صور محسوساتى حفظ ايلر. بشنجيسى قوت متصرفه در
وبو بر قوتدر كه صور محسوسات ومعانى جزئيه آراسنده تصرف وتدبير ايدوب
تفريق ايلر. مثلا ياقوتدن بر طاغ وكومشدن بر سرو تخيل ايلر. وبو مقوله
تصرفات ومعانىء جزئيه كه شعرا تخييل ايدرلر بو قوت تصرفندندر. قواى
محركه
قواى محركه دخى ايكى نوعدر. برنجيسى قوت شهويه در. واول بر قوتدر
كه بو قوت سببى ايله نفس كندويه مطلوب وملايم اولان نسنه‌يه جذب
وتحصيل ايلر. پس نفسك جذب ملايم ايتمكده اولان حركاتنه مبدأ بو قوتدر
انكيچون محركه ديرلر. وبرى قوت غضبيه در. واول بر قوتدر كه بو قوت
سببى ايله منفور وناملايم اولان نسنه‌يى دفع وتبعيد ايلر. پس ناملايمى
اولان حركاتك سببى بر قوتدر. وقوت محركه البته قوت مدركه يه محتاجدر
وآندن مستفيددر. زيرا نفسك ملايمك ملايمتنه شعورى واردكه
اولمق كرك كه آنك جذب وتحصيلنه ميل وانبعاثى اولوب. اول ميل
ارادته سبب اولوب. ارادت دخى تحريك اعصاب وعضلاته سبب اولوب
فعل وجوده كله. كذلك منفور جانبنده دخى. اولا نفسك منفور وناملايم
اولمسنه شعورى اولوب. اول شعوردن نفرت حاصل اولوب. نفرتدن
دفع جانبنه ارادت جازم حاصل اولوب. بو ارادت دفع جانبنه تحريك اعضا
وعضلاته سبب اولوب دفع وقوعه چيقه. قواى نفس انسانى معلوم

اولا که مرکبات عنصریه دن موالید ثلاثه که بریسی معدن • بریسی نبات
بریسی حیوان وانساندر • اشرف مرکباتدر • وبو مرکبات ثلاثه عناصر اربعه دن
حاصل اولور • عناصر اربعه اکا ماده در • اول سببدن عناصره امهات اربعه
دیرلر • وافلاک اسباب فاعله کبی اولدوغیچون آباء تسعه دیرلر فقیر نظم ایتمشدم
مصراع طوغمدن چار آنه دن نه آتادن اوج مولود • وبو مرکباتک هر بریسی
فی الجمله اعتدال بولمینجه مزاج تحصیل ایده من • زیرا مزاج که مرکبه لازمدر •
اعتدالدن ناشی اولور • اعتدال نه قدر آرتق اولورسه اول قدر مزاج دخی اکمل و
اشرف اولور • مثلا اعتدال حیوان اعتدال نباتدن آرتوقدر • لابد مزاج حیوان
مزاج نباتاتدن اکملدر • واعتدال انسان جمله دن افضل • لاجرم مزاجی اشرف
واعدلدر • ونطفهٔ آدمی که مادهٔ بدندر • اغذیهٔ معتدله دن متولد اولوب
هضم رابع مرتبه سنده کمال نضج بولمشدر • لاجرم نفس انسانی که اشرف نفوسدر
مبدأ فیاضدن اکا فیض اولمشدر • ونفس انسانینک تعریفی سابقا مرور ایلدی
اما الآن انسانه مخصوص ایکی قوتی واردر • که اول قوتلر سایر حیواناتده یوقدر
وانسان بو قوتلر سببی ایله سایر حیواناتدن ممتازدر • واول قوتلک بری قوت
عالمه • وبری قوت عامله در • قوت عالمه دخی ایکی قسم در • بریسی حکمت
نظری جهتندن عالم اولان • وبریسی حکمت عملی جهتندن عالم اولان قوتدر •
اما حکمت نظری جهتندن عالم اولان قوتک اثری وعملی حقایق موجودات
واصناف معقولاتی ادراک ایتمکدر • وحکمت عملی جهتندن عالم اولان قوتک
اثری • وعمل اخلاق حسنه • واعمال صالحهٔ اخلاق ذمیمه • واعمال قبیحه دن فرق
وتمییز ایدوب که نیجه عمللرکه ایشلمه سی مورث نقصان وشقاوتدر • انلری
ادراک ایلمکدر • اولکیسنه عقل علمی • وایکنجیسنه عقل عملی دخی دیرلر • وقوت عامله
بر قوتدر که تحریک اعضا وعضلات ایدوب افعال خارجیه صدورینه مبداء
وعلتدر • وبو قوت عملی ایشلمکده قوت اولیه محتاجدر • نیته که قوت محرکه
حیوانیه ده مرور ایلدی • وبو قوت اگرچه قوت محرکهٔ حیوانیه یه شبیه در • اما
آندن ممتازدر • بو جهتدن که محرکهٔ حیوانیه نک مبدئی تخیل ملایمت فعل مطلوب

وتخیل

وتخیل منافرت فعل مهروبدر • زیرا حیواناتده توهم وتخیل که حواس باطنه دندر •
واردر تعقل یوقدر • اما انسانده کی قوت محرکه نک مبدأی تعقلدر • زیرا فعل
مطلوبه کمال ونفع عاقبت وخیرات آجله اولدوغی دلیل وبرهان ایله تعقل ایدوب
میل ایدر • وفعل مهروبه دخی نقصان وضرر عاقبت وشرت آجله اولدوغی
تعقل ایدوب دفعی جانبنه میل ایدر • اما ایله فهم اولنمسون که جمیع افاعیل
افراد بشرک مبدأی تعقل اوله ایله دکلدر • بلکه اکثر علوم افعال اختیاریه لرینی
توهم وتخیله دخی مستند قیلورلر • وانسانک بو قوتنه عقل عالمه نسبت
ایتمک دخی واقعدر • اگرچه بو قوته عقل دیمک مجازدر • زیرا بو قوت موجب
ادراک دکلدر • بلکه موجب حرکتدر • لکن مقتضای عقل اوزره اولدیغیچون
مجازا عقل دیمک روادر • تنبیه حضرت امام غزالی • واصحاب صفوت
تصوفدن بر جماعت ذاهب اولدیلرکه • قوای مذکوره ملائکه در که حق جل وعلا
کمال لطفندن انی روح آدم مکرمه مسخر ومطیع ایدوب • سجدهٔ انقیاد ایلدیلر
تا قیامت صغری قیام • یعنی روح بدندن انفصال وانفصام ایدنجه انلر مقام
خدمت وانقیادده • بامر الله تعالی دایم وقایملردر • واحادیث نبویه ده علی مصدرها
الصلوة والتحیة • بو معنایی تلویحا وتصریحا اثبات ایلدیکنه چوقدر • و
عقل جهتندن دخی دلیل یوقدرکه • بو قوی دیدوکمز نسنه لردن افعال حکیمه • و
اعمال متقنه صادر اولور • که حکماء کبار وعقلاء ذوی الایدی والابصار
آنک اقل قلیلدن عاجز ودم بسته در • پس بو قوتدن که علم وادراکدن بعید •
وغریب • بل ذرهٔ شعوردن بی نصیب اوله نیجه صادر اولمق احتمالی واردر
چون بو بحث بحر عمیق ودرمز دقیقدر • بو قدر اشارتله اکتفا ایدوب بزینه
ظاهر اصول حکمته اقتفا ایدوب اصل کلامه رجوع ونقل سخن حکمایه
شروع ایدهلیم • معلوم اولسون که بو قوای مذکوره نک ایچندن بعضی واردر که
آثاری آنلردن شعور • ورؤیت واختیار وارادتله صادر اولور • وانسانک
کمال وتکمیل ومراتب سعاداتی کسب وتحصیلی بو مقوله قوتلر ایله اولور • و
بعضی قوتلری دخی واردرکه • آثاری مجرد مقتضای طبیعت • وعلی وجه الاضطرار

والخاصه صادر اولور • وبو قوتلر اگرچه اصل فطرتده انسانه نوعا کماللردر لکن بو
قوتلر کسب وکوشش ایتمکله اصل فطرتدن زیاده کمال افاده ایتمکه سبب اوله مزلر
پس بزم بو کتابده کی حکمت عملیه ایچون مؤلفدر • مقصودمز بو قسم دکل بلکه قسم
اولدر • زیرا مرادمز کسب کمال • ونیل سعادات حقیقیه یه سبب اولان نسنه لردن
بحث ایتمکدر • واول قوتلرك آثاری اختیار وارادت • وفکر ورؤیت ایله اولوب
درت قوتلر • ایکیسی قوت حیوانیه دن قوت مدرکه وقوت محرکه • ایکیسی قوای
انسانیه دن • قوت عالمه • وقوت عامله در • قوت عالمه یه نطق دخی دیرلر •
وقوت عامله نك برشقی قوت شهویه در • وبرشقی قوت غضبیه در • نته کیم
سابقده تحریر اولندی • قوت شهویه جذب منافع • وتحصیل ملابس شهویه
مأکل ومشارب • ومناکح کبی کا متعلقدر • بو قوتك منبعی جکردر که تغذیه آندن
اولوب جمیع اعضایه بدل ما یتحلل اندن سرایت ایدر • وقوت غضبیه یه
دفع مضار ومخوفات واقدام واخطار • وطلب تسلط وتجبر • واظهار نخوت
وتکبره متعلقدر • وبو قوتك معدنی یورکدر که منبع حیات ومنشأ روح
حیوانیدر • گاه اولور که قوت عامله ایله بو ایکی قوتدن نفسله تعبیر اولنوب
نفس ملکی • ونفس بهیمی • ونفس سبعی ایله تعبیر اولنور • **خاتمهٔ مقدمه**
برنیجه امورك بیاننده در که مهم ولازمدر • وشارع مقصوده نافعدر •

امر اول انسان مرکبات عالم عنصرینك اکمل واشرفی ایدوکی بیاننده

معلوم اوله که اجسام طبیعیه جسم اولدوغی حیثیتدن جمله سی متساوی ومرتبه لری
متوازی در • ورتبت وفضیلتده بر جسمك جسم آخره مزیتی وتقدمی یوقدر •
زیرا جمله اجسامی بر تعریف جامع • وجمیعی بر هیولی مقومدر • اگرچه عناصر اربعه
بسیطه نك صور نوعیه لری ایله • وفصول مقومه لری ایله بری برندن تفاوتی
وتخالفی واردر • اما بو اختلاف مراتب فضیلتده چوق تفاوتی ایجاب ایلمز
بلکه عناصر هنوز مقام تکافؤ وتساوی • ومحل تعادل وتوازنده در • اما
عناصر اراسنده اختلاط وامتزاج حاصل اولوب مرکب فی الجمله اعتداله قریب اولمغه
باشلیوب اعتدال قریبه کوره مزاج فیض اولمده مرکبات اراسنده تفاوت وتفاضل

ظاهر

ظاهر اولور • زیرا اگرچه که مرکبده اعتدال حقیقی ممکن دکلدر • نته کیم علم
طبیعیده ثابت اولمشدر • اما نه قدر اعتداله قریب اولسه اول قدر اشرف
واکمل • واعتداله قربده کندودن دون اولانلردن افضل اولور • زیرا اعتدال
آرتدقجه مزاج وحدانی عارض اولوب مرکب صفت وحدتدن بهره مند
واحد حقیقی جل جلاله جنابنه انتسابی • واول حضرته مناسبتی • وآثار مبدأ
فیاضدن قوابله استعدادلرینه کوره فیضی تام • وجودی عامه فیض اولور
چون مقدمه بسط اولندی ایسه • پس معلوم اوله که اجسام عنصریه ایکی قسمدر
بسیط • ومرکب • بسیط دوردر • بری نار که حار یابسدر • وحیز طبیعیسی
جمله نك فوقنده فلك قمرك مقعرینه تحتنده در • زیرا خفیف مطلقدر
علو وارتفاع اقتضا ایدر • ایکنجیسی هوادر که حار ورطبدر • حیزی
نارك تحتنده در • زیرا خفیف مضافدر • اوچنجیسی مادر که بارد ورطبدر
وحیزی هوانك تحتنده در • زیرا ثقیل مضافدر • دردنجیسی ترابدر که بارد
یابسدر • وحیزی جمله نك تحتنده در • زیرا ثقیل مطلقدر • ثقلت اسفل اولمغی
اقتضا ایدر • ومرکب دخی ایکی قسمدر • زیرا خالی دکل که فیض اولان
صورت مرکبك ترکیبنی خیلی زمان حفظ ایتمکه قادر اوله یا اولمیه • اولمیانه
مرکبات غیر تامه دیرلر • آثار علویه کبی اعنی ثلج • وسحاب • وصقیع • وانلرك
امثالی کبی • وترکیبنی زمان کثیر حفظ ایتمکه قادر اولانه مرکب تام دیرلر •
واول دخی اوچ جنسدر • بری معدن • بری نبات • بری حیوان • وبونلر
موالید ثلاثه در • نته کیم مرور ایلدی • وجنس حیوانك نوع انسانی افضل
واشرفیدر • پس مراتب تفاضل دورت اولور • معدن ونبات • وحیوان
وانسان • وهر جنسك انواعنده دخی تفاضل واردر • یعنی بعض انواع جنس بعض
آخردن افضلدر • وهر جنسك افضلی انواع فوقنده اولان جنسك ادناسی انواعنه
قریب اولوب اکثر خواص ولوازمنده مشارك اولور • اول معدنیات ایچنده
مرجان دیدکلری جوهردر • اگرچه معدنیاتدندر • اما فی الجمله نشو ونما آثاری
آنده مشاهده در • حتی قریب اولمشدر که مقام معدنیاتدن ترقی ایدوب افق

عالم نبات نامی یه داخل اوله • ونباتات ایچنده بو حال ایله متصف اولان درخت
خرمادر • که آثار حس وحرکت ارادی اندن ظاهر اولور • مثلا درخت خرمادن
بعض نر • وبعضی ماده در • ونر ماده جانبنه مایل ومنصرف اولمغه آماده در
ونرده تخم ونطفه کبی بر نسنه ماده یه واصل اولمینجه ماده ثمر ومیوه یه
حامل اولمز • حتی بعض ارباب فلاحتدن منقولدر که درخت خرمادن بعض
واردر • بعینه نر خرمایه مایل اولوب • اندن تخم واصل اولمغه بار وراولمسی
منحصردر • وبو آثار عشقدر که حیواناتده شایع ومشتهردر • ودرخت
خرمانک باشنده بر آق نسنه واردر • اکا جمار دیرلر • حیوانک یورکی متابه سنده در
که منبع حرارت غریزیه سیدر • واکا بر زخم تیشه غرق اولسه فی الحال درخت
خرما هلاک اولور • وحدیث شریف نبوینده علی قائله افضل الصلوة والسلام
وارد اولمشدر که • اکرموا عمتکم النخلة فانها خلقت من بقیة طین آدم •
همانا بو معنایه اشارتدر • وبو مرتبه عالم نباتک نهایتی • وافق عالم حیوانک
بدایتیدر • وبوندن یعنی افق نباتدن افضل عالم حیواناتدر • وآنک ادناسی
اسفنجات دیدکلری درکه بر آق نسنه در که دریالرده اولور • انقباض وانبساط
ارادی ایدر • واندن یوقارو حیواناات متولکه در که صیفا یامنده صولر ایرکندسنده
توالد وازدواج ایتمدن مجرد حرارت فصل وعفونت طینتدن حیات بولوب
حرکت ارادی • وحواس ظاهره ایله متصف اولوب طلب غذاده سعی ایله حرکات ایلر
وآنلرک امثالی کیک وسیوش یعنی بره وبت دیدکلری حیوانلر • وآنلرک
مانندی • بونلرک نباتدن وزده فضیلتلری حس وحرکت ارادی وطلب غذا
ایتمکله در • وبونلردن یوقارو حیواناات واردر که دفع منافع واحتراز
مضار ایچون قوت غضبیه لری ظاهردر • وهر برینک قوتنه مناسب آلات
ویرلمشدر که آفاتدن سالم اولوب کمال مناسبتله یتشهلر • واول آلتلرک
بعضی نیزه مثالدر • آهولر باشنده اولان شاخلر کبی • وبعضی تیغ وخنجر کبیدر
سباع وبهایم وطیورده اولان چنکال ومخلب کبی • وبعضی کرز ودبوس
شکلنده در • اسب واسترک سم ویاپی کبی • وبعضی اوق کبیدر • نیته کم بعض

دیارده اولان کرپی دیدکلری جانور کبی که جلدنده نابت اولان سهامی عدوسی
طرفنه پرتاب ایدر • وقوتلری ناقص اولان حیواناات که اسلحهٔ مزبوره
استعماله قادر دکللردر • دفع مضار وافساددن خلاص ایچون آنلره غیری
اسباب وآلات ویرلمشدر • قوت طیران وقوت سعی وجریان کبی که طیوردن
کبک وتیهو • وچاریالردن خرکوش وخورده آهولرده موجوددر • و
دریاده ماهیلرده • وقوت مکر وحیله تلکیه ویرلمشدر • اما تأمل اولنسه
ظاهر ومعلوم اولور • جمیع حیواناتده اکر سباع • اکر طیور • اکر بهایم • اکر
هوام • بقای نوع وشخص ایچون لوازم ومهام اولان آلات واسباب بالکمال
والتمام صانع حکیم • ومبدع علیم طرفندن اعطا وتسلیم اولنمشدر • اتمام
مصالح معاش ایچون امور عجیبهٔ غریبه تعلیم والهام اولنمشدر • که آندن عقول
افاضل انام غرقهٔ دریای عجز وتحیر ما لاکلام در • نیته کم نحل عسل ابیات
مسدسه بنا ایلر • اضلاعی تمام متساوی • وزوایاسی متوازی • ومسدس
اختیار ایتدوکنک حکمتی اولدر که مسدس مدوردن کچنجه اوسع اشکالدر
مدور جمله دن اوسعدر • ولیکن اشکال مدوره بربرینه جمع اولنسه ارالرنده
فرجه لر قالمق ضروریدر • پس مکان صنایع اولمق لازم کلور • اما اشکال مسدسه
بری برینه ضم اولنسه هیچ فرجه قالمز • ومکان اصلا ضایع اولمز • مربعلر دخی
جمع اولنسه اکرچه فرجه قالمز لکن مربع مسدسدن تنکدر • لاجرم هم وسعت
هم فرجه قالمق مسدسدن غیریده متصور دکلدر • پس بو دقایق وضع وترتیب
وصنایع نسق وترکیبی که استخراجندن علماء هندسه دایرهٔ عجز وحیرتده
نقطهٔ مرکز مثال محاط خطهٔ ملالدر • بر حیوان عدیم العلم نیجه ملاحظه
ایلر • مکر حکیم ازل عز وجل انعام صنع وتعلیم عمل ایتمشدر که انواع عالم کمالات
ممکنه سنه واصل • ونظام مراد بقای مقدرا دادتانلی مقتضاسنجه حاصل اولور

شعر

تعالى المليكُ الذى قد هدى	العبادَ فدبّر احوالها •
هدى النحلَ تسديسَ ابياتها	لكون المسدّسِ احوى لها •

وانواع حیواناتک اکمل واعلاسی • وافق عالم انسانیه اقرب وادناسی آت

ومیموندن وفیل وطیوردن طوطیدر که بو انواعك ذكا وكیاستی خصوصا
میمون وفیلك ظاهردر ٭ وبونلردن یوقارو مرتبهٔ عالم افوق انسانك
ادناسیدر ٭ شول طوایف كبی كه ربع مسكونك صحاری وكوه وهامونده ساكنلردر
یا طرف شمالیده كه غایت برودت استیلاسی ایله كه موجب مقتضای بلاد
شمالیه در ٭ مزاجلری خام ونا پخته قالوب لایق نوع انسان اولان اعتدالك
نهایتنه واصل اولمز ٭ نیته كیم حكایت اولنور جزیرهٔ توليدن اوته كوهستانده
ساكن اتراك واردر كه اعتدال انسانیدن بی نصیب لر ٭ وفهم وذكاء حیوانات
عجمه یه قریبلردر ٭ ولغتلری ونطقلری حیوانات عجم صفیرینه مشابه در ٭ وانلردن
اوته افراد آدمیدن هیچ افریده یوقدر ٭ كذلك ناحیهٔ قطب جنوبیده اولان افراد
انسانی دخی حرارتدن مزاجلری محترق اولمغیله محل اعتدالدن دور اولمشلردر
اقصای جزایر هند ٭ واطراف ولایت زنج وبربر ولایتنده ساكن اولان طوایف
كبی ٭ ونسناس وشق كه نیم آدمی در ثابت اولوب نوع بشردن اولورلر ٭ انلر
دخی ادنی اولورلر ٭ اما محققلر قتنده بونلر افسانهٔ اطفال وسمر صبیان
قسمندن معدود ٭ وخارجده سیمرغ مانند موجوددر ٭ وصنفا علا وافضل سكان
اقالیم مشهوره خصوصا اقلیم رابع كه اعدل معموره عد اولنور انلردر ٭ وبو مرتبه
كلیجه ذكر اولان تفاوت افراد انسان امور اضطراریه ٭ واسباب غیر اختیاریه دن
ناشی اولان تفاوتدر ٭ بو مرتبه دنصكره تحصیل كمالات ٭ وفضایل وتكمیل
اخلاق وشمایل ایتمكده سعی وكوشش وامكانده اولان قوای فعله ٭ وقوته اولان
مراتب وجوده كتورمكله اولان تفاوتدر ٭ بعضی افرادك تفوقی وفضیلتی انكله در
كه قوت فهم وحدسله استخراج صنایع عجیبه ٭ واستنباط آلات وحرف غریبه
ایلرلر ٭ وبعضی افرادك فضیلت وتفوقی كه بوندن دخی اعلا مرتبه در ٭ انكله
اولور كه صرف عقل سلیم ٭ واعمال نظر صحیح ایتمكله دقایق علوم ٭ وحقایق فنون
ومسایل عمیقه ٭ ونكات دقیقه مبدأ فیاضدن استفاضه واستفاده ایدوب
عقول قابله ٭ واذهان كامله یه افاضه وافاده ایدرلر ٭ بوندن اعلی وافضل
واجل واكمل بودركه الهام الهی وتكمیل ربانی ایله دایرهٔ ولایت ٭ وقرب حق جل

وعلایه واصل اولوب نفوس ناقصهٔ ٭ وهمم طالبهٔ ارشاد وتسلیك ایتمكله مقام
كمال وقرب ملك ذی الجلال دایره سنه ایركورلر ٭ وجمله دن اكمل واعلی طبقهٔ
علیاء انبیا واصفیادر ٭ صلوات الله تعالی علیهم اجمعین ٭ كه انزال وحی
تنزیل ٭ وارسال روح الامین جبرئیل علیه السلام ٭ ایله مشرف اولوب تعلیم توحید
وتقدیس ربانی ٭ ووضع شرایع نوامیس سبحانی ایله ٭ وكیل وامین ونشر صحایف
هدایت ٭ وطی طوامیر ضلالت ایتمكله ٭ رحمةً للعالمین ٭ اولمشلردر ٭ وبو مقام
عقول مجردهٔ عالم بالا ٭ ونفوس مقدسهٔ ملاء اعلایه متصل در ٭ ومقام
تحصیل وحدت ٭ ونفی تفصیل كثرت ٭ وتجلی حقیقة الحقایق ٭ وظهور بقای
ویبقی وجه ربك ذو الجلال والاكرام ٭ بو مقامه لا یقدر ٭ وبو مقامك
وصفنده بسط عبارت مقتضی خساردر ٭ پس اهل عقل وكیاست ٭ وصاحب
فهم وفراست اولنلره بو مذكور اولان كمالاتدن انسانك شرف وفضیلتی
وسایر موجوداتدن اونده سبق وتقدمی ظاهر اولور ٭ ومزید خصوصیت
وفضیلت كه انسان انكله مشرف اولمشدر ٭ اكر مشایخ ارباب توحید ٭
وعرفای اصحاب اذواق ومواجید ٭ قتنده ملاء ملائكه ٭ وكروه كروبینه
ویرلمامشدر ٭

بیت

نه فلك راست مسلم نه ملك را حاصل
آنچه در سر سویدای بنی آدم از وست

گر آدمی صفتی از ملك گرو بری
كه سجده گاه ملك خاك آدمی زادست

وسیر وسلوك مقامات ایدنلردن نیچه رهبر وراه رولر تصریح ایتدیلر كه
مقام انسانیت مقام ملكیتدن اعلی وبرتر ٭ وانسان كامل اولمق ملكیتدن
بازپس ومؤخردر ٭ اكرچه عامهٔ حكما وفلاسفهٔ الهیین ٭ وبعض متكلمین قتنده
امر برعكس در ٭ دایره ورتبت ملكیت اعلی واجل ٭ ورتبهٔ انسانیه نك اعلاسی
آنك ادناسنه متصل ٭ وغیریدن افضلدر ٭ وقدوهٔ ارباب یقین مولانا ابن عینی
خدمتلرینه منسوب اولان قطعه مذهب مشایخ حقیقت ٭ ومشرب
سالكان طریقت اوزره ٭ بو ترتیبا وزره انشاد اولنور كه ٭ قطعه
بجمادی چو زدم خیمه بصحرای وجود
از جمادی بنباتی سفری كردم ورفت

وز نباتی کذ دم چون بر حیوان افتادم	دیدم آن مرتبه را هم سپری کردم و رفت
با ملائك پس ازان صومعهٔ قدسی را	نیك بکشتم و نیکو نظری کردم و رفت
بعد ازان در صدف سینهٔ انسان بصفا	قطرهٔ هستیٔ خود را کهری کردم و رفت
بعد ازان ره بر او بردم و بجای بینی	همه او کشتم و از خود کذری کردم و رفت

ومذهبهٔ ثانی لوجه من ترهیب ایدن قطعهٔ مربعه ده تغییر ترتیب ایدوب بیت رابعی ثالث ثالثی رابع ٭ ومقام انسانیی ملکیت دائره سندن مستفاد واکا تابع ایدر ٭ بو کلام نوع استطراد طریقی اوزره ایراد اولندی ٭ پس ینه اصل کلام وصدد مقامه رجوع ایدهلم ٭ وبو مقام نبوت وطبقهٔ انبیاء کرام ٭ مرتبهٔ ثانیه مقام رسالت وطبقهٔ رسل عظام ٭ مرتبهٔ ثالثه اولوا العزم من الرسل که علما قتنده دورت در ٭ نوح ٭ وهود ٭ وابرهیم ومحمد مصطفی در ٭ وبعض آخر قتنده بشدر ٭ نوح ٭ وابرهیم ٭ وموسی وعیسی ٭ وحضرت محمد مصطفی ٭ وبعض علما عددلرینی بر بیتده نظم ایتمش ٭ فقیر بیت ثانیٔ ارسال صلوات ایچون الحاق ایتدم **شعر**

اولوا العزم نوح والخلیل ابن آزر ٭	وموسی وعیسی والحبیب محمد
صلات صلات من ملیك مهیمن ٭	علی ارواحهم فی کل یوم مجدد ٭

مرتبهٔ رابعه ٭ مقام ختمیت ٭ ومنزلهٔ جناب خاتم علیه الصلوة الاتم الاکرمدر که کتف مبارکنده کی مهر نبوتله ٭ وحی ورسالتی ختم ومستایتدی ٭ ونص لولاك لولاك لما خلقت الافلاك ایله ترجیح ملائکه ایدنلرك اساس

مذهبی هدم ورد ایلدی ٭	**شعر** سلام الله خلاق البرایا ٭
علیه فی الغدایا والعشایا	پس مرتبهٔ انسان مراتب کاینات دن ٭

وسط ومیانه ده حاصلدر ٭ ارادت وکسب خیر ایله ذروهٔ اعلای مرتبه واصل ٭ ومتابعت طبیعت وهوا ایله حضیض ادنایه نازل اولور ٭ زیرا جوهر مجرد وبدن محسوسدن مرکب وملتیمدر ٭ لابد ایکی طرف که ملکیت وحیوانیتدر آنده مندمج ومنتظمدر ٭ اکر جانب ملکیتی تکمیل وتصحیح ٭ وانی جانب حیوانیته تفضیل وترجیح ایدرسه ٭ ملکدن افضل ٭ ومجرد محضدن اکمل اولور ٭ زیرا جانب

ملكیدن صارف ومانع ٭ وجهت حیوانیت جاذب ودافع ٭ موجود ایکن تحصیل ملکهٔ ملکیت ایلدی ٭ ملك خود داعیهٔ حیوانیتدن خالص وسالم ومحض خیر وملکیت اکا لازمدر ٭ وکذلك طرف حیوانیت راجح وغالب اولورسه حیوان محضدن اسفل واقل ومصداق ٭ اولئك كالانعام بل هم اضل ٭ اولور زیرا حیوان قوت عقلیدن دور ٭ وخاصهٔ ملکیدن مهجوردر ٭ پس اکر تیه هوا وهاویهٔ شهوت محضده قالورسه معذوردر ٭ بخلاف انسان که شمع کف کفایتنده فروزان ایکن شوق شهوت وضلالتده سوزان اولمقلیغی وجه وخادج عذردر ٭ ٭ ٭ **نظم** ٭

آدمی زاده طرفه معجونست	از فرشته سرشته واز حیوان
کر کند میل این شود به از این	ور کند میل آن شود بد از آن ٭

ودخی معلوم اوله که ینه کم حیوانك اسباب معاشی مأکول ومشروب ٭ وملبوس ومنکوح جمله سی طبیعیدر ٭ غداسی طبخ وترکیبه حاجتدن عاریدر زیرا نباتات متبدله ولحوم نیه ٭ وملابسی صوف وپشم وریش که اصل خلقتندن ثابت ٭ ومناکحی دخی عقد نکاحسز ثابت ٭ وسلاحلری اصل ترکیبلریله حاصل ٭ وتحصیل وصنع واشترا تقییدندن بریدر ٭ پس من جمیع الوجوه مزاج العلة مرتب الاحوالدر ٭ بخلاف انسان که جملهٔ اغذیه واشربه وملابس واسلحه ٭ وجمیع ما لابد اعمال وفکر ورویت ایله تحصیل ایتمکه موقوف نه زرع ونه طحن ایتمینجه غدایه قادر ٭ ونه غزل ونسج وخیاطت قلمینجه لباسه مالك اولور ٭ اسلحه سی دخی جمله صنایع تحصیل وتکمیله محتاجدر ٭ کذلك کمال معنوی جهتندن دخی جمله حیواناتك کمالاتی فطرتلرنده مرکوز ومجبول ٭ وسعی وکسبه احتیاجسز خلقتلرنده موجود ومحصولدر ٭ اما انسانك کمال وشرف وخیر وسعادتی رویت وفکر ایله اکتساب ایتمکه محتاجدر ٭ کلید سعادت وشقاوت کف کفایتنه ویرلمشدر ٭ وزمام حصول نقص وکمال قبضهٔ اقتدار واکتسابنده قونلمشدر ٭ اکر عقل جمیل ٭ وفکر نبیل طرفین ترجیح وسلوك جادهٔ مستقیم ٭ ونهج صحیح ایدوب معارف وفضایل جانبنه تحرك

وسیران • ومراتب تحصیل اخلاق واعمال حسنه ذروه سنه ترقی وطیران •
وکمالاتی قوتدن فعله خروج • وافقدن افقه تعلی وعروج • ایله سبب تخالط
ملاء اعلی • ومقرب حضرت حق تبارك وتعالی اولور • واکر زمام طبیعتی
هوا وهوس النه ویره • ومرتبهٔ اولحسنده که حیوانیت محضه ده اقامت
وسکون قله احوالی انتکاس • وحرکاتی انعکاس اوزره اولوب یوماً فیوماً
تدنی وتسفل • واسفل السافلین طبیعته تنزل ایده • عاقبت مقیم هاویهٔ
هوان • وملازم بیغولهٔ خذلان اولوب • دهر الداهرین مقارن بئس القرین اولور
شعر هی النفس ان تهمل تلازم خساسة • وان تنبعث نحو الفضایل تبهج •
چونکه انسان اصل خلقت • وابتدای فطرتدن ایکی جانبه مایل • وایکی جهته
قابلدر • پس معلم ومؤدب لازم وداعی • وهادی مهم درکه بعضنی تلطیف
وترغیب واسطه سی ایله جانب هدایته تحریك ایدلر نیته کم دیمشلردر •
بیت نوآموز راذکر تحسین وره • زتهدید وایذای استاد به •
وبعضنی وسیلهٔ تعنیف وترهیبله • طریق رشاد وصوابه تسلیك ایلیه نیته کم دیمشلردر
نظم پادشاهی پسر بمکتب داد • لوح سیمینش برکنار نهاد •
برسر لوح او نوشته بزر • جور استاد به زمهر پدر •
وحرکت شقاوت ومهالك نعوذ بالله قلمقدن • بلکه سکون وترك
سلوك مسالك ایتمکدن احتراز • وسمت خیره سعی وکوشش ایتمکه نشاط
واهتزاز ایدلر • زیرا جانب شقاوتده سکون وترك حرکت کافیدر • وترك
اسباب هدایت مباشرت اسباب غوایتدن ولمعه وافیدر • یسرنا الله تعالی
سلوك سبیل رضوانه • ومنعنا وایاکم عن الرکون الی السکون فی هاویة خذلانه •
امر ثانی انلك بیانندهدر که نفس ناطقهٔ انسانیه نك کمالی ونقصانی
نه نسنه در ونه نسنه ده در • وخیر وسعادت وشر وشقاوتی
وشقاوتدن غرض نه در اکرچه نفس انسانیه نك کمالی نه • وسعادتی نه
ایدوکی سابقا معلوم اولدی • لکن مزید تفصیل وارشاد • وبعض نکات
شریفه • ومسائل لطیفه که ذکر اولنمشیدی ایراد • ایتمك مهم اولدوغیجون

برمقاله وضع وبنیاد اولدی • معلوم اوله که موجوداتدن نفیس وخسیس
هر شیئك برخاصهٔ مخصوصه سی واردر • اندن غیری اشیا اول خاصه ده
اکا مشارك ومساهم اولمز • اکرچه اندن غیری افعالنده مشارکی اولمق
جایز وواقعدر • مثلا سیفك برخاصهٔ مخصوصه سی واردرکه • اول اجسام
کبیره قطعنده کارکرلك وبرّانلقدر • وفرسك برخاصه سی واردر • واول
سوارینه مطیع • وکرّ وفرّه قابل اولمقدر • وبو خاصه لرده سیفه وفرسه
برشی مشترك دکلدر • اکرچه مطلقا برنده لکن سیفه سکین دخی مشارك
وفی الجمله بادوداولمقده فرسه حمار دخی مساهمدر • واکر فرسدن اول خاصه
حاصل اولمزسه آنی خر بی تمیز ایله یکسان صایارلر • پس اکرچه انسان دخی نیجه
افعال واوصافده سایر حیواناته مساویدر • بل نباتات وجماداته مشارکدر •
لکن برخاصهٔ مخصوصه واثر خاص معینی واردر که اندن حیواناتدن برفرد
وجماد ونباتدن برشیء اکا مشارك دکلدر • وانسان اول خاصه ایله جملهٔ
اشیادن ممتاز • وجمیع انواعدن متمیزدر • واول خاصه نطقدر • مرادمز
نطق ظاهر که تلفظ حروف وتکلم الفاظدر دکلدر • زیرا نطق ظاهرسز انسانیت
متحقق اولور • نیته کم انسان اخرس • وآدمی ابکم کبی • وکاهی نطق ظاهر متحقق اولور
وانسانیت متحقق اولمز • نیته کم ببغاده که طوطی دیدکلری طیردر • بلکه مرادمز
نطقدن قوت ادراك معقولات • وفکر وروّیته اقتدار • وافعال واخلاق
محموده ومذمومهٔ تمییز ایتمکه تمکندر • وبو خاصه انسانه انکیچون ویرلمشدر که
آنی مبدأ اول جل شانه معرفتنه وصفاتنه کمال ونعوت جلال ادراکنه • و
سلسلهٔ وجودده اولان عقول مجرده • ونفوس مطهره • واجرام افلاك • و
عناصر وابداع موالید ومرکبات • وآفاق وانفسده مندرج آیات ظاهره و
بینات باهره بلمکه وسیله ایدوب • قوت نظری ایله بو قسمی تحصیل ایدوب
وقوت عملیه جهتندن اخلاق رضیه • وافعال محموده • اخلاق ردیه وافعال
مذمومه دن فرق وتمییز ایدوب کسب سعادت وتحصیل فضیلت ایلیه • امّا
اول اوصاف وافعال که انده انسان سایر انواع مرکبات • وحیوانات مشارکدر

اعمال قوت شهوانیه کبی انوکله تحصیل ملاذ فانیه • ومشتهیات زایله اولور
واعمال قوت غضبیه کبی که انوکله تغلب وتسلط وقهر وانتقام اولور • آنلر د ه
نفس انسانیه یه حیوانات خسیسه متشارك • بلکه غالب اولور • مثلا غلبهٔ
قوت شهوانیه اکل وشرب قسمندن ایسه آنده کاو وخر انسانه غالب وفایقدر
اکر صفت باه وقوت جماع ایسه آنده خنزیر سابق ومقدمدر • وقوت عطش
وتناول لك ایسه آنده جاموس وفیل اکملدر • واکر قوت قتل وبهادرلك ایسه
آنده ببر وپلنك افضلدر • پس بر صفت که آنده بومقوله حیوانات خسیسه شریك
غالب اوله • عاقل آنی کندویه کمال ایدنمکه نیجه طالب اولور • پس همت ایله
که انسانك کمال مخصوصنی تحصیل • وسعادت مقدره سینی تکمیل ایده سن •
وجوهر نفس قوت علمیه جهتندن فضایل آراسته • وقوت عملیه جهتندن رذایلدن

تخلیه ایله پیراسته • قیله سن •	شعر
اقبل علی النفس واستکمل فضایلها	فانت بالنفس لا بالجسم انسان •

پس بوتقدیرلردن واضح اولدی که اول طایفهٔ خسیسه • وفرقهٔ خبیثه • که
اعتقادلریله شعار شریعتدن عاری • حرکات طبیعیلری چاه زندقه
واباحته جاری اولوب • انسانك سعادت حقیقیه سنی انکار • وانبیا علیهم الصلوة
والسلام بیان بیوردقلری تکالیف وشرایعی عبث اعتقاد ایدوب • مراد نشأهٔ
انسانیدن دنیاده غصه وغمدن آزاده مآکل ومشارب لذیذه • ومناکح شهیه ایله
مسرور وشاد اولمقدر دیوب • ربقهٔ تکالیفه رقبهٔ انقیاد طوتمقدن استغنا
وتکبر • وبوتهٔ عبادات ومجاهداتده کندوسنی ذوب خالص ایدنلری استهزا وتمسخر
ایدوب صلاة وصیامه • عادة البلد • وسلامة الاهل والولد تسمیه ایدوب
کلمات کفر وتکبری تکلم • واشعار الحاد آمیزی ترنم ایدوب دیرلر • رباعی

آنها که بزیر فلك دوارند •	کاوان وخران بی دم وافسارند •
خربنده برد وردت وانبار خری •	وز بی خبری هنوز زین باد ند •

نعوذ بالله من الآفات والهلاك فی الخرافات • وبوفرقهٔ مذمومه نك بعضی
تصوف دعوی ومعرفت ناقصدن دم اوروب زرق وخرافات • وشطح وطاماتدن

علم کتوروب صفحهٔ دانشلری حرف دیندن پاك • کیمی شال پوش • وکیمی سجاده
پوشدرلر حاشا وکلا تصوفانلردن دور • ومعرفت نیجه مرحله مهجوردر •

رباعی بنهاده زتزویر وریا دامی چند •	بکرفته زطامات الف لامی چند •
نارفته ره صدق وصفا کامی چند •	بدنام کننده نکونامی چند •

چون محصل کلاملری انسان که خلاصهٔ موجودات • وخلیفة الله الاعظم
وتکریم وتفضیل حق جل وعلا ایله مفضل ومکرمدر • کمال وسعادتده
حیوانات خسیسه ایله برابر • وایجادندن غایت محض خواب وخورد دیمکدر •
پس بومذهب باطلك ابطالی • ورأی عاطلك تزییفی اقامت برهان وایراد
دلیلدن مستغنیدر • اما اتباع فلاسفه حشر بدنی • ومعاد جسمانی اثبات
ایتمکی بومذهبه قریب • ومشرب تحقیقدن بی نصیب • عد ایلیوب دیرلرکه
چون کمال معنوی • وسعادت حقیقیهٔ اخروی • جنت جسمانیده اکل لحوم طیور
وثمار موفی • وشرب انهار لبن وعسل مصفی • وتمکن غرف وقصور • وتمتع نکاح
حورا اولیجق حیوانات وبهایم مرتبه سنه تنزل • وسعادت حقیقیه دن
که معارف روحانی • وابتهاج عقلیدر • تلهی وتغافل لازم اولوب اکابر انبیا
وافاضل اصفیا • ادانی انسان • بلکه بهایم وحیوان طریقه سنه اقتفا • وجوهر
کرانمایه • ودر ثمینلرین سنك تیره • وخاك مهین ایله اکتفا ایتمش اولورلر •
خصوصا لذات جسمانیه آلام سبق ایتمینجه مشهود اولمز • ومشتهیات بدنیه
هر بری اولا بر مکروه اولمینجه موجود اولمز • مثلا لذات اکل وشرب سابقا
عطش وجوع اولمینجه اولمز • ولذات خواب وراحت سابقهٔ تعب مجموعسز
تحقق طوتمز • ولذت جماع اول وقت اولورکه سابقا اوعیه وآلات منی مملو
اولمغله دغدغه والم کله تا استفراغندن لذت حاصل اوله • جنت خود
شوایب آلامدن صافیدر • پس لذت جسمانیه ماهیت جنته منافیدر •
اکثر فلاسفه نك مذهبی • ویونانیلر کاسه لیسینك مشربی • بودر حتی ابو علی
سینا اکرچه شفا ونجات کتابنده حشر جسمانی اثبات ایلدی • ولی معاد
رساله سنده ابطالنه زعم ایدوب نیجه دلیل اقامت ایلدی • ونصیر طوسی

دخی تجرید کتابنده معاد اجسادی تقریر ایلدی • اما بو کتابده نفی جانبنی
تحریر ایلدی • اما عاقلان آگاه • و آگاهان بر انتباه • که اساس عقایدلرین
شرایع انبیا اوزرینه تصحیح • و حکم ایمانیهٔ حکمت یونانی اوزرینه تقدیم
و ترجیح قلدیلر • تشکیکات مذکوره اصغا • و بو مقوله شبههٔ واهیه ایله
بنای شریعت انبیایی الغا ایتمدیلر • نظم

گفتهٔ یونانیان پیغام نفس است و هوا • گفتهٔ ایمانیان فرمودهٔ پیغمبر است
نیست جز بوی علی سوی خدا رهبر ترا • از علی جو بو که بوی بو علی مستقذر است
هرزه میگوید منجم ژاژ می خاید حکیم • هر دو از تحقیق کار آگه نیند ار باور است

پس جملهٔ اهل حق قتنده که درخت ایمان جانلرده نابتدر • حشر ابدان و معاد
جسمانی صحیح و ثابتدر • بلکه جنس معاد انجق جسمانی یه محصور • و سعادت
انسان کامل جنتده استیفای لذات جسمانی یه مقصور اولمق مذهب مقبول
و رأی مؤید و منصور دکلدر • بل اعتقاد صحیح • و حق صریح اولدر که معاد ایکیدر
جسمانی و روحانی • و هر برنده لذت و آلام واردر مؤبد و جاودانی • و چون
نفس علاقهٔ بدندن آزاد اوله • عالم برزخه دخول ایلر • و بو عالمده نیجه مدت
سیران ایتمکله • قدرت الهی • و قوت نامتناهی ایله موصول اولور • بعده بقایه
مناسب بدن • و لقایه مستعد جسده اعاده اولنجق • لذات روحانیه و جسمانیه
جمع ایتمکه قادر • و سعادت نشأتین ایله تحقق ایتمک استعدادی آنده ظاهر
اولور • و مع هذا اکمل اصفیا بنه لذائذ حسیه جانبنه التفات • و مشتهیات
جسمانیه یه اعتبار ایتمیوب جل همتلری • و کل همتلری اول سعادت عظمی
و ابتهاج و لذت کبرایه که عبارت وادئ بیانینه قربت ایدمز • و براق برق سیر
افهام بیدای تعریفنده بیدا اولهمز مقصور • و اول مشاهدهٔ جمال و جلال مهیمن
متعالده محصور • نیجه کم حکایت اولنور که صلحادن برکمسنه جهان واقعه
و عالم مشاهده ده ریاض رضوان • و جنت رحمانه کیرد کوردکه اول کبار بشرتدن
صافی عن بشر حافی • قدس الله تعالی روحه غرفهٔ جنتده اوتورمش ایکی ملك
ایکی طرفنده خوان جنت لقمه لرین آلوب دهاننه قودلر ناگاه نظر ایلدر کوردر

تحت عرشده بر شخص بر پای و قایم • و چشملری گشاده و حیران و هایم متعجب
اولوب سؤال ایدر که بونه شخص نامی • و عزیز گرامی در جواب ویردلرکه بو
مست حق • و مدهوش مطلق بایزید بسطامی در • که اطعمهٔ جنت و ثمار گوناگوننه
دیگران گبی نگران اولمیوب مشاهده و استغراق تجلی جمال ذوالجلالدن بولیه
کندر اندر • و بو اول بایزیددرکه مقام و حالندن بویله خبر ویرمشدرکه شعر
شربت الحب کاسًا بعد کأس • فما نفد الشراب ولا رویت
و بو فقیره شیخ سیدی علی بن میمون مغربی دن نقل اولندی که دیرلرمش که
جنتلر ایکیدر • جنت معارف که روحانی • و جنت اعمال و بو جسمانیدر • و عارف
بو نشأتده جنت معارفه گیرمك جایزدر • اما جنت اعماله آنکه گیرلمز الا نشأهٔ
اخرویه ده • اما اول شبهه که لذات جسمانیه سابقهٔ آلام اولمینجه متحقق اولمز
پس جنت که آلامدن صافی در • وجود لذت جسمانی یه منافی در • دیدکلری
مدفوع و مرفوع در • زیرا که لذات جسمانیهٔ اخرویه • لذات جسمانیهٔ دنیویه
نوعندن دکلدر • که بو که لازم اولان خاصه آکا دخی لازم اوله • بلکه لذات
جسمانیهٔ اخرویه • بالنوع والحقیقه لذات جسمانیهٔ دنیویه یه مخالف و مباین در
غایة ما فی الباب • بعض خواص و عوارضده مشارك و مقارندر • و اشتراك
عوارض سببی ایله بربرینه تحاکی و تشابه در • و حق جل و علا نشأهٔ اخرویه ده
اول لذات خالصه • و مشتهیات بی شایبه دن نمونه اولمغیچون بو لذائذ دنیویه
که فی الجمله مشابه در • خلق ایتدی که سبب رغبت و اجتهاد • و عمل عباد عباد
اوله • پس لذات جسمانیه یه سبق آلم علی تقدیر التسلیم لذات جسمانیهٔ دنیویه یه
لازم و مقارندر • اما لذات جسمانیهٔ اخرویه اندن منزه • و آکا مباینه بلکه
اجسام اخرویه بالحقیقه اجسام دنیویه یه مباینه • و منفصل غایت امر بعض
عوارضده قبول تجزی • و احتیاج حیز گبی مشترك و متصلدر • بلکه بعض متصوفه
ذاهب اولدیلر که جسم واحد ایکی حیزده معا متحیز اولمق اجسام اخرویه ده محال
دکل • اگرچه اجسام دنیویه ده استحاله سی بدیهی • و منکر معاد اجساد اولانلر
بد اعتقادلرك بر شبهه لری بودرکه قوای جسمانیه تحریکات و افعال غیر متناهیه

مبدأ اولمق محال • ومركبات جسمانیه مدت مدیده متحقق اولدقدنصکره لازم
البطلان والانحلال در • ودوام اقتران اجزاسیه موجب افتراق مركبه • وموجب
انحلال وانحاقدر • وبونده تردد ایتمك طور عقلدن بیرون • وسفسطهٔ محض
ومكابرهٔ صرفه مقرونه در • وبوشبهه لرك دخی جوابی نسق مذكور • واسلوب
سابقدن مستفاددر • زیرا دیدكلری آثار واحكام دنیاده اولان مركبات
واجسامه مخصوصدر • واجسام عالم آخرتك احكامی بو احكامدن مباین و
عقل عالم ملكوتك ادراك احكامندن معزول ایدوكی كلام اهل كمالك نتیجهٔ
كلامنده منصوصدر • پس اول عالمه بو عالمه خواصن اثبات ایتمك رأی كاسد
وقیاس غایب علی الشاهد ایتمك حیران اهل اصولده قیاس فاسد • واكابر و
اساطین حكما وافاضل مشایخ تصوف • وبعض علماء عالم مثال ایله مسمی بر عالم
اثبات ایدوب • ایتدیلر كه عالم اجسام مادیه • وعالم ارواح مجرده مابیننده بر عالم
واردركه • عالم اجسام كثیفه دن لطیف • وعالم ارواح لطیفه دن كثیف •
قابل تجزی • وانقسام اولمقده اجسامه مشارك • وهیولی وصوردن مجرد
اولمقده • عالم ارواحه مساوی در • وهر شیء كه بو عالمده در • البته آنك مثالی
عالم مثالده موجود در • یا صورتده متحد اولمغله • نیته كم صونك مثالی عالم مثالده
دخی صو اوله • یاخود صورتده مخالف اولمغله • نیته كم علمك مثالی بساتین
ورياحين واثمار وانهار لذة للشاربین • واخلاق ردیه • واعمال فاسده نك
مثالی ظلمات وغیاهب وحیات وعقارب وغساق وغسلین اولور • وعالم
رؤیا • واحوال واقعه كه جمله انام حالت نعاسده ومنامده مشاهده ایدرلر بو
عالمدندر • وارباب سلوك بو عالمی ایكی قسمه تقسیم • ووجه حصری بو وجه
اوزره تفهیم ایلدیلر كه مثالی بودن خالی دكلدر كه تحقق وحصولی • واهل
تصفیه نك اكا اتصال ودخولی قوت خیاله موقوف ومحتاج اوله • اكا مثال
مقید دیرلر • یاخود اكا خیال • وقوت حس باطنك آنك تحققی وتمثلنده مدخلی
اولمیه • اكا مثال مطلق دیرلر • وبعض اصفیا قوت ریاضت ومجاهده ایله
بو عالمك ولایات واقالیمنه دخول ومشاهده ایتدوكنی حكایت ایلدی • ودیدی كه

بو عالمه

بو عالمده ایكی شهر واردر • برینك آدی جابلسا • وبرینك آدی جابلقا • وبو
شهرلرك خلایقنك شماری اعداد وارقامدن معزول • عجایب وغرایبی
خارج اطوار افهام • وبیرون ادراك اوهام وعقول در • وارباب كشف
وتصفیه بو عالمك مشاهدهٔ عجایبنه مستعد • واكثر كرامات وخوارق و
تصرفات اولیا بو عالم اسرارندن مستمد در • واكابر ائمهٔ دین رحمة الله
تعالی علیهم اجمعین • بو عالمك اثباتنه تلویح • وبعض اسرارینه تصریح ایتدیلر •
حتی اعلم الناس حضرت ابن عباسدن مرویدر كه • بو عالمدن غیری بر عالم واردر
هر نسنه كه بو عالمده واردر • آنك نظیری آنده حاصل • حتی بنم كبی بر ابن عباس واردر
وارباب كشف وتعرف • واصحاب صفوت وتصوف • ذاهب اولمشلردر كه برزخ
عالمنده كه روحك بدندن مفارقتی ایله قیامت كبرا ده بنه ابدانه اعادهسینه دك
عالم مثالدن مستمد در • چون نفس بدندن مفارقت ایلیه • نفسده اولان
اكر ایمان ومعرفت • وحسن خلق • وعمل صالح • انوار واضواء • وریاض وبساتین
وحور وقصور وغلمان كانهم لؤلؤ منثور اولور • هر عمل كندویه مناسب
صورتده ظاهر اولور • وكذلك جهل وضلال • واخلاق واعمال قبیحه هر آن •
ظلمات وعقارب • وحیات صورتنده نمایان اولور • ونفس صالح جنات
ومافیهایی كندو حامل در • ونفس طالح هر آن حیات وعقاربی كندو حامل در
غایة ما فی الباب مادامكه نفس بو نشأه تدن برومنددر • آنی احساس
ایدن مز • علایق بدن وصور محسوسات انلرك ادراكنه مانع اولور • چون
نفس بدندن مفارقت ایدوب مانع مرتفع اوله كندوده مكنون • وكمون مكانده
وكیفیاتی فی الحال صور مناسبه ده احساس ومشاهده ایلر • تمثیل ایلرلر
كه بر مست مدهوش یا مخدرات استعمالی ایله بیهوش اولمش كمسنه نك قوینینه
معشوقهٔ زیباسی همخوابه اولمش اوله • یا حیات وعقارب ایله جیب ودامانی
طولمش اوله • چون كیفیت بیهوشلیغی كیده • وعقل وحس عودت ایده سعید
ومنعم اولان كوره كه معشوقه روایحندن معطر مشام • وصفای تن نازكی
انداممدن اول وجهله سرور ولذت بولیی یوردر كه نطاق كلام احاطهٔ تقریرینه

عاجز • وشقی ومعذب کوده که زهرمار ونیش عقرب خواهخواه جانبنه کار ایتمش
وتدبیر علاج • وتصحیح مزاج دایرەسندن کیتمش نعوذ بالله تعالی شرّنا آلامن
اقلام تحریر ایدمز • ووفرت عذابن اوهام تصوّر قیله مز • بیت •
نفس وشیطان با تو وخفته بترسم بامداد • مرده یابندت که مار وکژدمت در بستر آ
پس بو احوال اهوال عالم مثال در • امّا فاضل نحریر سعد الدّین تفتازانی بو عالم
مثالك اثباتنی شرح مقاصد کتابنده نقل ایتدکدن صکره ایدرکه • وقتا بو دعوای
مطلب عالی وایراد ایتدکلری نصکره بو دلیل ضعیف و واهی اولدی ایسه محققلر
اکا التفات ایتمدیلر • لکن مرادی محققلر دیدوکندن ارباب اهل نظردر که مطالب
عقلیه لرینی مرشد عقله اقتدا • ودفع کلمات جهالاتده شمع کسب وچراغ
نظر ایله اهتدا ایدرلر • امّا عاقل لبیب وفطن ادیبه لایق اولدر که • اکر نور
کشف ووجدانله بو عالمه واصل اولمزسه • باری بقعهٔ امکان وخطّهٔ احتمالدن
قویوب آنی زاویهٔ ابطال وبیغوله نفیه سوروب منع ایتمیه • نیته کیم پیشوای
ارباب فکر • ونظر شیخ رئیس ابو علی سینا دیمشدر که • بر مطلوب ومدعی
که شیخ اندن قایم برهان منع ودفع ایتمیه انی بقعهٔ امکانه تسریح ایلیه • زیرا
برهانسز بر شیئك نفینه وابطالنه ذاهب اولمق عیب ونقصان اولمقدن برهان
مقتضاسنه بی وجه مخالفت ایتمك کبیدر • وشیخ اشراقی شهاب الدّین سهروردی
اثبات ارواح روحانیّه ایتمکده اساطین حکمادن نقل ایتدکدن صکره ایدرکه
اهل عالم اثبات حرکات کواکب وافلاکده ارصاد جسمانیه ایله اولور • اکابر ریاضیین
ارجس وبطلیموس ایتدکلری ارصاده تقلید ایدوب • علوم هیئتی اکا بنیاد ایتدیلر
پس اثبات انوار روحانیه ده که ارصاد روحانیه ایله اکابر اساطین حکماء
اشراق که حکماء کلدانیین • وحکماء فرس قدیم • وقدماء یونانیین اسا وملس
ومرسن • وفیثاغورس • وبقراط وافلاطون کبی ایتمشلر • وبو نور کشف وتصفیه ایله
عین الیقین کورمشلردر • طالب اعتقاد انلرك ارصادنه دخی تقلید ایلسه نه
بعید اوله • والحاصل الف وعادت • وتشکیکات ارباب ضلالتدن حادث اولان
استبعادلری شرایع انبیا وقواعد حکما • واشارات واذواق عرفانك نقض ورده

بکو

طریقی ایتمك جایز کلدر • بیت • منکرچه شوی بحالت رندولان
نه هرچه تو اینست کسی وابنود • چون احوال حشر اجساد ده بو مقدار
کلام ذکر وایراد اولندی • پس ینه اصل کلام • ومقصد مرامه رجوع ایدەلیم •
واول انسانك کمال ونقصانی تفاصیلی ایدی • والحاصل انسانده اوچ قوّت واردر
ذاتنده مندرجدر • واول قوتلر شرف ونقصانده متفاوتدر • ادناسی قوّت
بهیمیه در که نفس بهیمی دیرلر • واوسطی قوّت سبعیه ونفس سبعیدر • واعلاسی
قوّت ملکیه • ونفس ملکیدر • نفس ادنی ایله بهایمه مشارك ومقارندر وملائکه دن
ممتاز ومباین در • ونفس اعلی ایله ملائکه یه مساهم ومشارك • وبهایمه مخالف
ومتمایزدر • وزمام اختیار کف تمکن واقتدارنده در • یا ادنایه اویوب
محلّهٔ بهایمده تمکن • ومنزل سباعده توطن ایتمش اولور • واکر نفس اعلایه اتباع
ونفس ادنی مقتضاسندن امتناع ایدرسه • حضیض حیوانیتدن خروج • وذروهٔ
ملکیته عروج ایتمش اولور • وقرآن عظیم • وتنزیل کریمده بو نفسلره اشارت
نفس امّاره • ولوّامه • ومطمئنّه ایله اولنمشدر • نفس امّاره دایما سوء وفحشا
وشهوت وهوا ارتکابنه امر ایدوب اصرار ایدر • لوّامه کاهی ملابسهٔ شهوات
ایدوب بعده ندامت وکندوبی سرزنش وملامت ایدر • ونفس مطمئنّه
تحریکات نفسانی وشیطانیدن نجات وخلاص بولمشدر • وطریق خیر وصلاحده
مستقر ومطمئن اولمشدر • محاسن افعال واعماله ملازم • ومکارم اخلاق
واوصافه مداومدر • وحکما دیرلر که بو نفسلرك بریسی حدّ نفسنده صاحب
ادبدر • واول نفس ملکیدر • وبریسی دخی نه حدّ نفسنده صاحب ادب
ونه قابل تأدیب در • واول نفس بهیمیدر • ونفس بهیمینك خلقتندن غرض بقاء
بدندر • زیرا نفس ناطقه نك طریق تحصیل کماله مرکبیدر • ونفس سبعینك
خلقتندن غرض کسر نفس بهیمیدر • زیرا که نفس بهیمی استیلاسندن متوقع اولان
ضرر بونکله مندفع اولور • وبعض حکما بو اوچ نفسی اکا تشبیه ایتمشلردر که
مربوط ایچنده بر فرشته • وبر کلب • وبر خنزیر جمع اولمش اوله • وبعض حکما شویله
تمثیل ایلرلر که برکمسنه بر بهیمه یه بینوب • وبر کلب ایدوب شکاره کیتمش اوله •

اکر حکومت وتصرف آدمك اولورسه هم کندوبی وهم بندوکی بهیمه یی وهم سکوکی
کلب صیدی مقتضای عقل اوزرینه استخدام ایدرسه وهر برینه مناسب
اولان قوتی ویروب شرط استراحتی رعایت قیلورسه اوچی دخی برمراد وکامران
اولوب کلب صیدآلوب فضلات اعضاسندن تغذی وتلذذ تام ایدوب ومرکبی
دخی وقت عملده اکرچه برمقدار تعب کیچرر وپارهٔ نصیب نصب کورور لکن
وقت استراحتده مرتع کیاه لطیف ومنبع میاه نظیفدن متمتع اولور
وانسان دخی صید معتبر وشکار مرغوبه مالك اولوب امن صحت وفراغ عاقبت ایله
مسکن مألوفنه واصل اولور اکر حکم وتصرف انسانك اولمیوب مثلا حیوانك
مرکبك اولا لابد همان ایراقدن آب وسبزه خیال ایتدوکی کبی جانبنه بی اختیار
روان ودوان اولوب بالآخره شراب صاندوغی سراب وسبزه ظن ایتدوکی
شورهٔ زمین خراب چیقوب عمرانه راجع وسبزه زار صحیحه رایع اولمقدن قالوب
فرصت دخی فوت اولوب جوع وعطش وتعب ونصب ایله بیابان دود و
خراب نامعموره ده هم فرس هم فارس وهم کلب صید حارس هلاك وتلف
اولورلر اکر حکم وتصرف کلبك لنده اولورسه اول ظاهر اولان شئ صید فریبه
وشکار مرغوب صانوب بی اختیار کندوبی یا خارستان صعب یا وادی ذرفه
القا ایدوب کندوبی هلاك ودرپی اولان فارسی وفرسی اتلاف ایلر چون مقدمه ده
بو درجه یه واصل وموقوف علیه مباحث آتیه اولیجق معارف حاصل اولدی
پس شمدنصکره فنون مذکوره یه که مقاصد کتاب ومطلب فصل الخطابدر
شروع ایدوب اوچ کتاب مستطاب ده ایراد ایدرلم وبالله التوفیق

کتاب اول علم اخلاق بیاننده وشرح رموزنده در مقدمه

کتابده مرور ایلدی که حکمت عملیه دن قسم اولان علم اخلاق بر علمدر که اخلاق
وافعال نفس انسانیدن بحث ایدر بو جهتدن که قنغیسی محمود ورضیدر که
اجتلاب قلنه وقنغیسی مذموم ورددیدر که اجتناب اولنه پس بو علمده هر شخصك
علی حده احوالی اعتبار اولنوب اهل منزلندن واهل مدینه سندن کمسنه نك
اختلاطی جهتندن اولان احوالی اعتبار اولنمز پس بو علم مفرد منزله سنده ده

وعلم تدبیر المنزل وعلم سیاسة المدن که انلرده شخصك سایر ابنای نوعی ایله
اختلاط ومعامله سی معتبردر که مرکب منزله سنده در چون مفرد مرکب اوزره
طبعا مقدمدر پس علم اخلاق دخی علم تدبیر المنزل وسیاسة المدینه اوزرینه
وضعا تقدیم اولندی وبو کتاب دخی مبوب اعنی نیچه بابلر اوزرینه مرتبدر

باب اول خلقك اقسامنه تقسیمی بیاننده واجناس فضایل
ورذایلنه ایدوکنك شرح وعیاننده در

خلق که
بر ملکه در آنك سببی ایله نفسدن افعال سهولتله صادر اولور وفکر ورویته
محتاج اولمز وبو تعریفك تفسیری اولدر که ملکه هیئات نفسانیهٔ راسخه یه دیرلر
زیرا کیفیت نفسانیه ایکی قسمدر بری حال وبری ملکه در زیرا سریع الزوال
وغیر راسخ اولورسه سخا وشجاعت کبی اکه ملکه دیرلر پس اولا خلقك تعریفنده
ملکه ذکر اولندی بو که بنا که اکر کیفیت نفسانیه ملکه اولمایه یعنی راسخ اولمیه
سریع الزوال اوله خلق اولمز بعده تعریف خلقده ذکر اولندی که انك سببی ایله
نفسدن افعال سهولتله صادر اوله بو قیدی انکیچون ذکر اولندی که کیفیت نفسانیه
ملکه اولسه اما انك سببی ایله نفسدن افعال صادر اولمسه اکا خلق دیمزلر
وکذلك افعال صادر اولمغه سبب اولسه اما سهولتله صادر اولمیوب ده عسرتله
یعنی فکر ورویتله صادر اولمغه سبب اولسه ینه خلق اولمز اما قیود مذکوره
جامع اولوب اعنی ملکه اولوب وافعال آنك سببی ایله بی تأمل وسهولتله
صادر اولسه اکا خلق دیرلر مثلا برکمسنه دن نادرا بذل واحسان ایتمك واقع
اولور اما اکه خلق وسخاوت دینلمز زیرا ملکه اولمدی زیرا کیفیت بذل وسخا
آنده راسخ اولمدی ودخی برکمسنه یه بذل وسخا عادت دخی اولسه اما نفسه متصل
جبر ایتمکله وتکلف وزحمت ایله اولسه ینه خلق وسخاوت انده موجود دکلدر
زیرا بذل وعطا سهولتله صادر اولمدی اما برکمسنه یه دایما سهولتله بذل مال
وفیض عطا ایتمك مقرر اوله شویله که بذله قدرت متحقق وموانع مرتفع اولیجق
بذل ایتمسی مقرر اولسه آنده خلق سخا حاصل ومتحققدر تقسیم خلق وچون
خلق نه نسنه در معلوم وماهیتی مفهوم اولدی شمدیدنصکره تعریفندن رجوع

وتقسیم انقسامنه شروع ایدەلم. افاضل سلف شویله ذکر ایدیلر که خُلق یا
دکل که کمال اولان نسنه یه سبب اوله. یا نقصان اولان نسنه یه سبب اوله.
ویاخود نه کمال ونه نقصان اولان نسنه یه سبب اوله. قسم اوله فضیلت
وخلق حسن دیرلر. سخاوت وشجاعت وحلم کبی. قسم ثانی یه رذیلت وخلق
قبیح دیرلر. بخل وجبن وخفت کبی. قسم ثالث نه فضیلت ونه رذیلتدر
خیاطت وفلاحت کبی. بزم بو کتابده قسم ثالثدن بحثمز یوقدر. بلکه یا قسم اولدندر
که معلوم اولوب تحصیل واکتساب اولنه. یا قسم ثانیدندر که مفهوم اولوب
حذر واجتناب اولنه. بو تقسیم خلقک اقسام اولیه سنه تقسیمیدر که فضیلت
ورذیلتدر. اما خلقک اقسامی وانواعی چوقدر. آنلاره تقسیم اولنمق لازمدر
که اقسام وانواع مذکوره معلوم اوله. مقدمۀ کتابده اشارت کچمشیدی
که نفس انسانینک ایکی قوتی واردر که بریسی قوت مدرکه که آنک سببیله ادراکات
عقلیه یه قادر اولور. ایکنجیسی شول قوت محرکه در که نفسدن آنک سببیله
تحریکات بدنیه صادر اولور. وبو ایکی قوتک هر بریسی ایکی شعبه یه منشعب ایدی
قوت مدرکه نک بر شعبه سی قوت نظریه. وشعبۀ اخریسی قوت عملیه ایدی
وقوت محرکه دخی ایکی شعبه ایدی. شعبۀ اولیسی قوت محرکه شهوانی. وشعبۀ
اخریسی قوت محرکۀ سبعی ایدی. پس بو درت قوت بدن انسانده کارکر
اولوب نیجه افعال صدورینه سبب اولورلر. اکر بو قوادن صادر اولان افعال
مقتضای عقل صحیح ووجه جمیل اوزره واقع. وحد اعتدال اوزرینه صادر
اولورسه. اول خلق که بو نوع افعاله سبب اوله فضیلت اولور. واکر اعتدالدن
خارج اولوب یا افراط یا تفریط جانبنه مایل واقع اولورسه. بو مقوله افعاله
سبب اولان قوت رذیلت اولور. پس قوت نظریه مهذب اولوب آندن اعتدال
اوزرینه افعال صادر اولورسه. اول خلق حکمتدر. واکر قوت عملی مهذب اولوب
اعتدال اوزرینه افعاله سبب اولورسه. اول خلق عدالتدر. اکر قوت محرکۀ
شهوانیه مهذب ومؤدب اولوب افعال معتدله صادر اولورسه. اول خلق عفتدر
اکر قوت غضبی مهذب ومؤدب اولوب افعال معتدله یه سبب ومنشأ اولورسه

اول

اول خلق شجاعتدر. پس اصول فضایل بو درت خلقدر. اعنی حکمت وعدالت
وعفت وشجاعت. وبو فضایل اربعه که اعتدالدر. هر برینک ایکی طرفی
اعنی طرف افراطی. وطرف تفریطی رذیلتدر. مثلا قوت نظریه نک اعتدالی
حکمت وافراطی جربزه در. وعدالتک جانب افراطی وتفریطی یوقدر. بلکه
بونک همان بر ضدی واردر. آکا جور دیرلر. وقوت شهویه نک اعتدالی عفتدر
وجانب افراطی فجور. وجانب تفریطی خمود در. وبو ایکیسی رذیلتدر. وقوت
غضبیه نک اعتدالی شجاعت. وجانب افراطی تهور. وجانب تفریطی جبن در.
وبو اول تقریردر که خواجه نصیر طوسی کتاب اخلاق ناصریده ایراد ایلدی.
وامام ربانی مرشد الکل حجة الاسلام ابو حامد محمد الغزالی حضرتلری دخی کتاب
احیاء علومده بو اسلوب اوزرینه ایراد ایلدی. ومع هذا دیدیلر که عدالت خلقی
حکمت وعفت وشجاعتک اجتماعندن حاصل اولور. زیرا بو اوچ خلق مجتمع
وممتزج ومتلائم اولیجق اوچنک ترکیبندن بر حالت متشابهه حادث اولور که
اول فضایلک کمال وتمامی اولوب آکا عدالت تسمیه اولنور. انتهی کلامه. لکن مخفی دکلدر
که عدالت اول اوچ خلقدن مرکب اولیجق عدالتی اقسام خلقدن بر قسم مستقل
واول اوچ قسمه مقابل عد ایلمک موجه دکلدر. زیرا مشهور ومقرردر که
مقسمده واقسامده قید وحدت معتبردر. واقسام ثلاثه جمع ایدوب بر قسم
دخی اعتبار ایتمک لایق دکلدر. مثلا کلمۀ اسمه وفعله وحرفه تقسیم ایتدکدن صکره
بو اوچ قسمی بر قسم آخر اعتبار ایدوب مجموع اقسام کلمه درتدر دیمک جایز
دکلدر. پس اولی واحسن اولدر که اصول فضایل واخلاق حسنه اوچ قسمه
حصر ایدەوز. وتقسیمی بو وجه اوزره ایراد ایدەوز که چون انسانده اوچ
قوت واردر که آنلره اوچ نفس دخی اطلاق اولنور. بری نفس ملکیدر که قوت
ادراک وتمییز معقولات ومدرکاتدر. ایکنجیسی نفس سبعیدر که مبدأ
غضب واقدام وانتقام وشوق وتسلط وترفع جاه وتغلب بو قوتلردندر
واوچنجیسی نفس بهیمیدر که مبدأ طلب ملاذ ومشتهیاتدر. وواسطۀ نیل مآکل
ومشارب ومناکحدر. پس اصول فضایل دخی بو اوچ قوته کوره اوچدر. زیرا

اگر قوت ملکی حد اعتدال وزرینه متصرف اولوب افراط وتفریطه میل ایلمزسه اول حکمتدر. اگر افراط اولورسه جربزه دیرلر رذیلتدر. مثلا قوت عاقله حیل وتزویرات ومضاحك ومسخرەلق امورندن عجایب اختراع ایتمکه صرف ایلیه. وتفریطی بلادتدر که ادراك حقایق وتمییز معقولات ایتمکدن عاجز. وافعال محمودەیی افعال مذمومەدن فرق وتمییز ایتمکه قادر اولمیه. ونفس سبعی اگر اعتدال وزرینه تصرف ایدرسه حاصل اولان خلق شجاعت اولور. واگر افراط ایدرسه تهور اولور که انسان کندوسنی بی نفع مهالکه القا ومقاومتی حد امکان ودایرۀ قدرتدن بیرون اولان دشمن ایله مقابلەیی وجه ومقاتلەیی نامعقول ایدوب کندوینی یا اهلاك. یا اضرار ایتمکدر. وبو قوتك تفریطی جبندر که عقلا صبر وثبات مستحسن. ومقابله ومقاتله ممدوح اولان یرلرده جزع وفزع قبیح وانهزام وهروبی نامحل ایدوب مخنثلر زمرەسنه داخل اولمقدر. ونفس بهیمیەنك اعتدالی عفتدر. که شرع وعقل تجویز وتحسین ایدوکی مأکل ومشارب ومناکحدە علی وجه الاعتدال تصرف وتناول ایتمکدر. وبو قوتك افراطی فجوردر که دایرۀ شرع وعقلدن تجاوز ایدوب محرمات ومکروهاتی تناول. وفواحش وقبایحدن تمتع وتلذذ قلمقدر. وبونك تفریطی خموددر. خمود اولدرکه بالکلیه ترك شهوات مباحه ایدوب یا اهلاك بدن. یا انقراض نسل وعقبه ولمغه مؤدی اوله تناکحوا وتکاثروا فانی اباهی بکم الامم ولو بالسقط حدیث شریفنه مخالف وضع قیله. وچون اوچ فضایل بر شخصده توفیق الهی. وسعادت نامتناهی ایله مجتمع. وکوکب سعادتی بو اوچك اجتماعندن آنچ دفعتده ملتمع اوله اول شخص عدل اولور. بو اوچك مجموعنه عدالت دیرلر. وعدالتك ضدی همان جوردر. وجود بو اوچ فضایلك بری معدوم اولمغله متحقق اولور. وبو اوچ فضیلتك فرعی واردر. ان شاء الله تعالی شرح وبیان اولنسه گرك. وجمله عالم وآدمده هر نه فضیلت وار ایسه یا بو اوچدن بریسیدر. یا آنلرك فرعیدر. وجمله اهل عالم. وافراد بنی آدمك افتخار وابتهاجی بونلر ایله در. حتی نسلی ایله افتخار ایدن کمسنه دخی آبا واجدادندن بونلر ایله متصف کمسنه اولمق ملاحظه سیله

افتخار

افتخار ایدر. ومعلوم اوله که فضایل ثلاثەدن بریسی حکمتدر دیلدی. مشهور حکمت که موجودات خارجیه بقدر الطاقة البشریه بیلمك دردیو تعریف ایتدکلری اول معنایه حکمت دکلدر. وبر حکمت دخی وار ایدی که حکمت عملیه معناسنه در. اول دخی دکلدر. بلکه بو حکمت لفظنك معنای ثالثیدر. چون بو نکته معلوم اوله بو مقامده ایراد اولنان سؤاله جواب ظاهر اولور. وسؤال بودرکه حکمت حکمت نظری وحکمت عملیه تقسیم اولندی. وحکمت عملی علم اخلاق. وعلم تدبیر المنزل وعلم سیاست مدنه تقسیم اولندی. پس اخلاق دخی بو مقامده حکمته وعفته وشجاعته تقسیم اولنیجق نیجه راست اولور. زیرا حکمت ینه کندونك قسمی اولوب تقسیم شیء الی نفسه والی غیره لازم گلور. وقتا که معلوم اولدی که بو اخلاقدن قسم اولان حکمت. اول قسم اولان حکمتدن کل قسم آخردر. تقسیم الی نفسه والی غیره لازم گلمیوب سؤال بالکلیه مندفع اولدی.

باب ثانی اجناس فضایل مذکورەنك تحتنده مندرج اولان انواع بیاننده در

اگرچه اجناس فضایل مذکورەنك تحتنده واقع اولان انواع بی حد وبی حساب. وتعداد انواع واصنافی خارج حوصلهٔ کتابدر. اما بز افاضل سلفه اقتدا وانواع فضایلك مشهورلرین ذکر ایتمکله اکتفا ایدرك. اولا جنس حکمت تحتنده اولان انواع یدی نوعدر. اولکیسی ذکا. ایکنجیسی سرعت فهم. اوچنجیسی صفای ذهن. دردنجیسی سهولت تعلم. بشنجیسی حسن تعقل. آلتنجیسی تحفظ. یدنجیسی تذکردر. اما ذکا بر ملکه در که آنك سببی ایله مقدماتدن استخراج نتایج ومواد اولەدن استنباط مطالب ایتمك سهل وآسان اولور. وملکهٔ مقدمات منتجدن انتاج مطالب ایتمکه مزاوله ومداومت ایتمکله حاصل اولور. اما سرعت فهم بر ملکه در که آنك سببی ایله لوازمدن ملزوماته. وقضیەدن عکس نقیضنه وعکس مستوی سنه توقف ایتمکسزن سرعت انتقال حاصل اولور. وحاصل فرق ذکا ایله سرعت فهم مابیننده اولدرکه ذکا فکر ونظرده اولور. وفکر ونظر امور معلومه ترتیب ایدوب بر مجهوله متأدی اولمقدر. اما سرعت فهم فکر ونظرده اولمز. غیرنده اولور. زیرا لوازمدن ملزوماته انتقال. وقضیەدن عکس نقیضه وعکس علمه تحقیق والمقدر

اما صفای ذهن بر ملکه در که انك سببی ایله نفس اضطرابسز. وتشویشسز استخراج مطالب ایتمکه مستعد اولور. آما سهولت تعلم بر ملکه در که انك سببی ایله نفسه حدت وتیزلك حاصل اولور. که خواطر متفرقه مانع ودافع اولمیوب کلیتی ایله مطلوب جانبنه توجه ایدوب تحصیل ایلر. آما حسن تعقل بر ملکه در که انك سببی ایله بحث وانکشاف مطالب ایتمکده هر ماده یه مناسب اولان حد ومقداری حفظ ورعایت ایلر. شویله که نه مدخلی اولان نسنه یی ترك واهمال. ونه مدخلی اولمینی اخذ واستعمال ایلر. آما تحفظ بر ملکه در که آنك سببی ایله نفس تعقل وتحصیل ایتدوکی صور معقولهء متخیله یی کما ینبغی حفظ ایلر. آما تذکر بر ملکه در که آنك سببی ایله نفس حفظ ایتدوکی نسنه لردن بریتی هر نه زمانده مراد ایدرسه تذکر وایراد ایلر. انواع فضیلت حکمت بونلردر که شرح اولندی. آما شجاعت تحتنده اولان انواع اون بر نوعدر. اولکیسی کبر نفس. ایکنجیسی نجدت. اوچنجیسی علو همت. دوردنجیسی ثبات. بشنجیسی حلم. آلتنجیسی سکون. یدنجیسی شهامت. سکزنجیسی تحمل. طقوزنجیسی تواضع. اوننجیسی حمیت. اون برنجیسی رقت. آما کبر نفس اولدر که کرامت وهوانه مبالات. وفقر وغنا. ویسار وعساره التفات ایتمیوب بلکه مدح وذم خلایق قتنده یکسان. ورد وقبول طوایف نظرنده متساوی اولوب امر ملایم وغیر ملایم تحملنه قادر. وتغلب احوال ومشاهدهء مخاوف واهوال ایله قصر همتنه قصور کلمیجك نسنه اندن صادر اولمیه. وبو مقام عظیم وخلق کریم که تنسم روایحی راه ارادت وطلب چالاکلرندن غیری نسنه یه میسر. ونسیم شواهقی منازل عشق وفنا پاکلرندن غیری یه مقدر اولمز. نیته کم دیمشلردر رباعی

بر خاسته از جان وتن می باید. — سیر آمده از خویشتن می باید.
در هر قدمی هزار بند افزونست. — پس کرم روی بندشکن می باید.

ومدح وذم عوام انسان مطالبان مطالب عالیه قتنده یکسان اولمق لازمدر نیته کم خواجه عطار قدس سره دیمشدر. بیت

مدح وذم تکر تفاوت میکند. — بت گری باشی که او بت میکند.

آما نجدت اولدر که نفس مواضع مخاوف واهوالده وهجوم عظایم احوالده صبره

وثبات. وتحمل وانابت ایتمکه قادر اولوب جزع وفزع عروضی ایله امور نامناسب صادر اولمیه. آما علو همت اولدر که نفس طلب جمیل حقیقی. وکمال ذاتی قلمقده مطمح نظری عالی. ومحل ترقیسی بلند اولوب بو جهانك رفعت وجاه وسعادت وشقاوتی نظر اعتبارندن ساقط. اقبال ورفعتنه راضی وادبارندن ساخط اولمیه. حتی حرارت تجرعندن دخی تنفر واضطراب کوسترمیه. کیم مکارم اخلاق ومعالی همت میداننك فارسلری. ما دیو انکار مرك اشیانیم دیرلر. وبعض افاضل عشاق نظم ایتمشلردر

رباعی آن مرد نیم کز عدمم بیم آید. — کان نیمه مرا خوشتر از این نیم آید.
جانی دادم بعاریت داد خدای. — تسلیم کنم چو وقت تسلیم آید.

آما ثبات اولدر که سببی ایله طلب کمال یولنك آلام وشدایدندن تحمل ومصابرت وبلایا ونوایبه تلقی ومقاومت ایتمکه قادر اولور. تا که عروضندن تأثر وتنفر وتذلل وتکسر عارض اولمز. اما حلم اولدر که نفس انسانیه طمأنینت وقرار. وترك اضطراب واضطرار اول وجهله کله که عواصف خشم وغضب آنی متزلزل. وقله کوه وقارندن تدنی وتنزل ایلمیه. بیت

تا زهر بادی بجنبی باید امن کش چوکوه — کادمی مشت غبار وعمر باد صرصرست

آما سکون اولدر که خصومتلرده ومحاربه لرده که حمایت حمای دین وملت. وذب عن دایرهء حرمت ایچون دافع اولوب خفت وسبکبارلیق کوسترمیوب سخرهء دشمن دون ومحل طعن طاعنون اولمیه. آما شهامت نفسك اکتساب امور شریفه وتحصیل مراتب علیه یه حریص اولوب ذکر جمیل حایز. واجر جزیل ایله فایز اولمسیدر. آما تحمل اولدر که نفس کسب فضایل عدیده. وخصایل حمیده ایتمکده آلات بدنیه سین که قوی واعضاسیدر. استعمال کلی ایتمکدن فرسوده ایلمیه. آما تواضع اولدر که نفس جاه ورفعتده کندودن ادنی اولنلره ترفع قلمیه. وآنلردن کندو نفسنه مرتبه ادعا ایتمیه. زیرا کندوده هر نه جاه ورفعت وار ایسه محض فضل وعطای حقدر. کندونك مدخلی معدوم مطلقدر. چون بو نظر ایله اوله تواضع ممدوح ولهذا تواضع اکابر واعالیدن مستحسندر. آما تذللی جلب نفع. ویاخود دفع ضرر ایچون اکا صنعت دیرلر. تواضع دیمزلر. سائللر وطامعلر ایتدوکی تذلل کبی.

بيت تواضع زكردن فرازان نكوست • كدا كر تواضع كند خوى اوست
امّا حميّت اولدركه حمايت حماى ملّت • وحراست حريم نفس وامّت ايتمكده
تكاسل وتهاون ايتميوب اقصى الوسع سعى وكفايت كوستره • امّا رقّت نفسه
ابناى جنسدن عارض اولان آلم ومحنتدن تأثّر وانفعال كلمكدر • بشرط آنكه
اقوال وافعالنه اضطراب واختلال كلميوب • بلكه مجرّد ابناى جنسه احسان وافضال
ايتمكه مباشر اوله • تمام اولدى • شجاعت تحتنده مندرج اولان فضايل •
امّا عفت تحتنده مندرج اولان فضايل اون ايكى نوعدر • اوّل حيا •
ايكنجى رفق • اوچنجى حسن هدى • دردنجى مسالمت • بشنجى دعت • آلتنجى صبر
يدنجى قناعت • سكزنجى وقار • طقوزنجى ورع • اوننجى انتظام • اون برنجى حريت
اون ايكنجى سخا • امّا حيا نفسه انقباض وانحصار كلمكدر • شول زمانكه براهر
قبيح ارتكاب ايتدوكنه شعورى اوله • كندويه مذمّته استحقاق كلمك كراهتندن
امّا رفق • نفس مطيع ومنقاد اولمقدر • شرع جهتندن لازم اولان امورده • وبو خلقه
دماثت دخى ديرلر • امّا حسن هدى نفسك كندوينى اخلاق جميله ايله آراسته
ايتمكه رغبتى اولمقدر • امّا مسالمت نفس اداء مخالفته تصادم • واهواى متخالفه
تعارض ايتدكده محاشفت وشقاقى ترك • ومجاملت ووفاقى برك ايتمكدر
امّا دعت • حركت شهوت زماننده نفس ساكن اولوب زمام اختيار كندو
النده اولمقدر • امّا صبر اولدركه نفس هوايه ميل ايتميوب اسباب هوايه
مقاومت ومدافعت ايتمكده قادر اوله • تا كه لذات قبيحه كه مؤدّاسى ذلت
وفضيحت در • اندن صادر اولميه • پوشيده اولميه كه صبر ايكى نوعدر • برىسى
صبر عن المعاصى والآثام • يعنى نفس امّاره • وشياطين مكّاره معاصى وآثام
طرفنه دعوت ايدجك قوّت مصابرت وتقوى ايله دفع ايليوب راه راستدن
جمعيه • بو مقامده تعريف اولنان صبر بودر • ونوع ثانى صبر على المصائب
والبلايادر • يعنى نفسه مكروهى اولان نسنه كه بلا ومحنت وفراق ومصيبت در
متوجّه اولدقده جزع قبيح ايتميوب تحمّل ايده • اكثر عوام آراسنده صبر بو معناده
استعمال اولنور • وايكى نوعى دخى مقبول وممدوح بل واجب ومفروضدر •

امّا قناعت اولدركه نفس مأكل وملابس ومشارب وغيرها استعمالنده
شئ يسير ايله كه سدّ خلل ودفع ضرورتدر • اكتفا ايدوب طلب مزيد ايلميه
امّا بو اكتفا رضا ايله ولذات فانيه يه استهانت جهتندن اوله • جمع مال
وادّخار ايچون اولميه • نيته كم بعض اراذل ناس تجّاردن وغيريدن ايدرلر •
دنائت معاشه قناعت ايدوب مال موفور جمع • وادّخار ايدرلر بو خصلت
قناعت كلدر • بلكه بوكه تقتير ديرلر • ورذايلدندر • وعقلاً وشرعاً مردود
ومذمومدر • بخلاف اوّل كه فضايلدندر • عقلاً وشرعاً ممدوح وحسن قبول ايله
موسومدر • امّا وقار اولدركه نفس كسب مطالبه طرفنه عازم وتطلّب معالى
ايتمكه جازم اولدقده اطمينان وتأنّى ايله عامل اولوب سرعت وعجله
نامناسبدن احتراز كامل ايده • امّا بشرط آنكه فوت فرصت تحصيله مؤدّى اولميه
امّا ورع اولدركه نفس اعمال مرضيه يه مداومت • وافعال سنيه يه ملازمت
ايدوب قصور وفتور عارض اولميه • امّا انتظام اولدركه نفس امورى
لازمه ومصالح سانحه ده ترتيب ملايم • وتقدير مناسب ايتمكى ملكه ايدينه
امّا حريت اولدركه نفس مكاسب جميله دن كسب • ومقاصد حسنه يه صرف
ايتمكه قادر اولوب مكاسب خبيثه دن اكتساب ووجوه مصارف قبيحه يه صرف
ايتمكدن اجتناب ايتمكه مالك اوله • امّا سخا اولدركه نفسه بذل وانفاق مال
ومنال ايتمك سهل وآسان اوله • شويله كه لايق وواجب اولان مقدارى محل
ومناسب اولان موضعه صرف • وايصال ايتمكدن ذمّت حكميه مخفى اولميه كه وصف
سخاوت نظر شرع واعتبار عقلده افاضل فضايل • واحاسن خصايل دندر •
ومدح اسخياده آيات كتاب كريم متكاثره • واحاديث نبى رحيم متوافره در •
مستقل تأليف كتاب كرك كه مدح سخا فى الجمله مقام بسيط كلام اقتضا ايدردى
امّا خواجه نصير بو مقدار ايله اكتفا ايتمكين بز دخى آنلرك اثرينه اقتفا ايلدك •

انواع فضايل كه سخا تحتنده مندرجدر سكز نوعدر •

اوّل كرم • ايكنجى ايثار • اوچنجى عفو • دردنجى مروّت • بشنجى نبل • آلتنجى مواسات
يدنجى سماحت • سكزنجى مسامحت • امّا كرم اولدركه نفعى عام • وفائده سى تام اولان

اموروده مصلحت اقتضاسی اوزره مال موفور بذل ایتمك نفسنه آسان اوله •
اما ایثار اولدرکه مال واسبابنه کند ومحتاج ایکن آخرك احتیاجین مشاهده
ایدوب کند وتحمل وصبر ایده بو عظیم فضیلتدر • بو خلقك مدحنده ویؤثرون
علی انفسهم ولو کان بهم خصاصة • آیت کریمه سی نازل اولمشدر • اما عفو اولدرکه
انتقام ومجازات بالعقوبه ایتمکه مکنت وقدرت وار ایکن ترك ایده • واکر مجازات
ایدرسه دخی احسن واَزیَن اولور نیته کم دیمشلردر • شعر •

بدی را بدی سهل باشد جزا • اکر مردی اَحْسِنْ اِلیٰ مَنْ اَسَا •

اما مروت اولدرکه بذل ما لابد وزیادهٔ احسان علی الغیر آماده ایتمکله نفس
متحلی ومتزین وایصال نفع غیر ذمتِ همتنه مترتب ومتعین اولمقدر •
اما مواسات اولدرکه یاران وخلان واصدقا واخوانه مهمات وسوانح
ومعایش ومصالحلرنده معاونت ومظاهرت ایدوب مال واسبابنده مشارکت
ومساهمت کوستره • اما سماحت اولدرکه بذلی لازم وواجب اولمیان نسنه لری
حسن رضا وصفای قلب ایله بذل ایلیه • اما مسامحت اولدرکه ترکی واجب
ولازم اولمیان نسنه لری نفع غیر ورضای ما سوی ایچون رضاءً واختیاراً ترك
ایتمکدر • اما اول انواع که جنس عدالت تحتنده مندرجدر اون
نوعدر • اول صداقت • ایکنجی الفت • اوچنجی وفا • دردنجی شفقت
بشنجی صلهٔ رحم • آلتنجی مکافات • یدنجی حسن شرکت • سکزنجی حسن قضا • طقوزنجی
تودد • اونجی تسلیم • اون برنجی توکل • اون ایکنجی عبادتدر • اما صداقت
محبت صادقه درکه باعث اولور صدیقك جمله اسباب فراغت واستراحتی مرتب
ومهیا قیلنه • وتحقیقی اولدرکه احکام تغایر واثنینیت شرعاً وعقلاً رفعی
ممکن اولان مواضعده رفع اولنوب وهر مضرت که نفس آندن اجتناب ایلر صدیقی
دخی اندن تخلیص وابعاد • وهر مسرت که نفس آنی اراده ایده صدیقه دخی ایصال
وایراد اولنه • اما الفت اولدرکه بو طائفه نك آرا وافکار واعتقادات
انظاری امور دینیه ودنیویه ده مطابق وموافق اولمقدر • اما وفا اولدرکه
طریق مواسات ومظاهرت مسلوك اولوب معاونت ومناصرتدن تجاوز •

دخی

وتخطی ایتمك خطا عد اولنه • وبعضیلر وفایی انجاز مواعید • وقضای حقوق ایله
تفسیر ایتدیلر • اما شفقت اولدرکه ابنای جنسنه عارض اولان حال ناملایمدن
متنفر • وآنلرك ایرشن آلامدن متألم ومتأثر اولوب • قصارای همتی ازاله سنه
مقصور • واقصای وسعی وسعیی دفع ورفعنه موفور اوله • اما صلهٔ رحم اولدرکه
اقارب وعشایرینی رعایت وارضاده اقصی الوسع ساعی • وجهت بذل مال و
مشاهدهٔ جاه ایتمکده مقتضی ومستدعالرینی مراعی اوله • وشرع احمدی ودین محمدی
که احسن وجوه اوزره موضوع • واشرف اخلاق وخصال مراعاتنه مشروعدر
بو خلقك اهتمام تام واعتناء مالاکلامی اوزره مشتملدر • حتی جناب رسالت
پناه حشمت دستکاه • بُعِثْتُ لِکَسْرِ الاَصْنامِ وَوَصْلِ الاَرْحامِ بیورمشدر •
واول حضرتدن صلهٔ رحم خصوصنده منقول اولان احادیث ووصایا خارج حد و
حصردر • اما مکافات اولدرکه نفسنه غیردن احسان واصل اولدقده مقابله سنده
دخی زیاده احسان وانعام ایتمکی ملکه ایدینه • اما حسن شرکت اولدرکه معاملات
ومعاوضات واقع اولدقده انصاف ایله اتصاف ایدوب اعتدال ایله عامل
اوله • شویله که جمله معامله لرده شرکاسی استحسان ایده لر • اما حسن قضا •
اولدرکه حقوق اخوان وخلانی وسایر نوع انسانی علی احسن الوجوه قضا ایدوب
منتدن عاری وندامتدن سالم اولمقدر • اما تودد اولدرکه افاضل وامثالدن
اقران وامثالنه صدق اوزره محبت ایدوب • وبذل مال ونعمت قیلوب محبتلرینی
اکتساب • ومودتلرینی اجتلاب ایتمکدر • اما تسلیم اولدرکه شرایع الهی ونوامیس
نبویهده مراد اولان تکلیفات • وائمهٔ دین وهدات مرشدین طرفندن وارد اولان
رسوم وآداب اسلامی مقتضای طبع بشریه مخالف دخی اولورسه طلاقت وجه
ورضای قلب ایله قبول وتلقی ایده • اما توکل اولدرکه قدرت وکفایت بشری
دایرهسندن بیرون • وامکان تغییر مرتبه سندن افزون اولان امور الهی وتقدیرات
ربانیده اضطراب بی فایده یی برطرف ایدوب حوالهٔ الطاف الهی ایتمکله واثق ومعتمد
اولمقدر • بیت

رضا بداده بده وز جبین کره بکشای •
که بر من وتو در اختیار نکشاد است •

هرکسی تدبیر کاری میکند • ما رضا دادیم بانعم الوکیل •

آما عبادت اولدرکه • اول ملك معبودکه خزائن کرم وجودندن خلعت وجودکی
بخش ایتدکدنصکره انواع نعم جلیه وخفیه • واصناف احسان ظاهره وباطنه ایله
ملك وجودکی معمور ومغمور ایتمشدر • خدمت وطاعتنده سعی وکوشش ایدوب
تقصیر وتهاونی جایز کورمیه سن • ویا مقربان درکاه حقه که رسل انبیا و
اصفیادر • صلوات وتسلیمات ایله تقرب ایدوب شریعته اتباع وانقیاد واوامر
ونواهیٔ قبول ایدوب امتثال ایده سن • وبو فضیلتك متمم ومکملی صفت تقویدر
که مکلفك احسن اوصافی • وافضل اخلاقیدر • واول عبدك جملهٔ مانهی الله عنهدن
اجتناب واتقا قلمه سیدر • بو درت اول نوع فضایل خواجه نصیر طوسی • وغیریسی
کتب اخلاق ورسایل حکمت عملیه ده ایراد ایلدیلر • ودیدیلرکه بوفضایلك
بعضی بعضیله مجتمع وملتئم ومترکب • ومنتظم اولمقدن فضایل آخر حاصل اولور
واول فضایل مرکبه نك بعضی اسامیٔ معینه ایله مسمی اولمشدر • وبعضی حلیهٔ
تسمیه دن خالی وعاطل قالمشدر • تنبیه وتذنیب عاقل ولبیبه مخفی وپوشیده
اولمیه که • بو مذکور اولان مباحث وتعریفاتده مجال مناقشه وامکان سؤال وارددر
مثلا ذکا وسرعت فهم اقسام حکمتدن عد اولنمشدر • بااینکه ظاهرا حکمتك اسبابی
علیدر نفس حکمت دکلدر • زیرا حکمت قوت عاقله نك حد اعتدالده مهذب
اولوب نه افراط ونه تفریط اولمسنه دیرلر • پس ذکا وسرعت فهم نفس حکمتك
اقسامندن اولمق بعیددر • وعلی هذا القیاس لکن مقصود انواع فضایله تنبیه
وابانت واکتساب اخلاقه تحریص اعانتدر • پس تدقیق شدید • وتحریر عمیق
ایتمکدن تجاوز ایدوب مبتدیلرك افهامنه قریب • وعوامك ادراکنه مناسب
امورله بیان ایلدیلر • که نفعی عام • وفائده سی تام اوله • والله تعالی اعلم واحکم

باب ثالث اقسام فضایلك اضدادی اولان اقسام رذایل بیاننده در

چون اجناس فضایل اجناس اربعهٔ مذکوره یه منحصر ایدوکی ظاهر اولدی • پس نظر
جلیل مقتضاسی اولدرکه • اجناس رذایل دخی دورتدر زیرا رذایل اضداد فضایلدر
مثلا حکمتك که فضیلتدر • ضدی جهل اوله که رذیلتدر • وشجاعتك ضدی جبندر

وعفتك

وعفتك ضدی فجوردر • وعدالت ضدی جور اوله • آما نظر دقیق که بحث
وافی وکشف تفحص شافیدن صکره ظاهر اولور • آنك مقتضاسی اولدرکه هر
فضیلت ایچون اضداد غیر متناهیه اوله • زیرا هر فضیلت حاق وسط واعتدالده
اصلا جانب افراط وتفریطه مایل اولمیه • پس حد اعتدالدن بر طرفه مایل اولان
نیجه مرتبه ایله اولمق ممکن ومقصوردر کلدر • محسوسدن مثالی مرکز دایره که حاق
وسطدن • بر نقطه در لاغیر ایکی نقطه مرکز دایره وحاق وسط اولمق محالدر •
آما مرکزدن غیری نقطهٔ غیر متناهیه متصوردر • بعضی محیط دایره ده • وبعضی داخل
دایره ده • پس معلوم اولدی که معتدل حقیقی بردر • وخارج اعتدال لاینحصردر
وایضا بر نقطه دن بر نقطهٔ اخری یه واصل اولان خط مستقیم بردر • بردن
غیری اولان مستقیم دکلدر • واول خط بو ایکی نقطه لرك آراسنده واصل اولان
خطوط غیر مستقیمه که آکا معوج دینلور غیر محصوره وما لایتناهیه در • پس
بو نکته دن ظاهر اولورکه دین حق ومذهب صواب بردر • آما ضلالات متفرقه
واهواء متباینه لایعد ولا ینحصردر • واثنین وسبعین ایله صاحب الشرع کلامنده
مجرد کثرت بالغه دن تعبیردر •

بیت

جنگ هفتاد ودو ملت همه را عذر بنه • چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند •

چون معتدل حقیقی اولان حاق وسطه اهتدا ورکوز ومهتدی اولدقدنصکره
مدت مدید آنده ثبات وسکون اشد امور واصعب حالات وشیئلردر • لاجرم

بیت سرخیل مقربان درکاه • مخصوص مقام لی مع الله •

صاحب رمز یس وطه • علیه افضل صلوات وازکاها • سورهٔ شریفهٔ هود
تشریف نزول وورود ایتدکده لسان معجز بیان حقیقت نمودی شیبتنی سورة
هود • کلمه سنی تکلم ایدوب درماندگان دورماندلرینی تیغ بیم ایله دونیم ایلدی
مرا باده هود ست کیر وبیخود کن • که بیخودی حریفان زسورهٔ هود ست •
سبب تشییب هود اول ایدی که بو سورهٔ شریفه فاستقم کما امرت •
امرینی مشتمل • وبو امرك صعوبتندن جمیع اصفیا واتقیا مدهوش ولایعقلدر
آه وصد آه وهزاران هزار کریهٔ جان سوز ودلکاه که معلول اول قاید کمل

احمد مرسل علیه صلوات الله عز وجل امر استقامت هول وخوفندن محاسن
مبارکه سنه نور شیب طاری وما زاغ البصر کحلی ایله مکحل اولان نرکسلرندن
شبنم اشك جاری اوله بزکه کوی استقامتدن بوی وصراط مستقیمدن سر موی

بیت

کورمدك حال بو ملالمز نیجه اوله
شول کون که نفسی ایدر درخواست انبیا
احوال نفس مجرم وعاصی نه اوله یا

ومذهب حق وحاق وسط غایت صعوبتده اولدوغندندر که السنهٔ نبوتده
وصف صراط ادق من الشعر اشارتی ایله وفاتحه کتاب کریمده اهدنا الصراط
المستقیم کلمه سی ایله اشارت بیورلمش بودر

مصراع

جویای راه میکده ایم اهدنا الصراط زیرا محل طلب مؤمن بو نشأه ده
سلوك سبیل مستقیمدر علماً وعملاً ونشأهٔ آخرتده ممدود اولان صراطدن عبور
بوکا لازم ومآل بیلکه بوندن صورت ومثال در زیرا اکابر اولیا واساطین حکمانك
اشارتلری جمله متفقدر که تفاصیل دار آخرت که مخبر صادق وعد ووعید ایله
بشارت وانذار بیورمشلر صورت معارف واعمال واخلاق درکه آنی نفس بو نشأه ده
تحصیل واکتساب ایدر نشأهٔ اخرویه ده ظاهر اولور نیته کم مقدمه ده مرور
ایتمشدر پس اخلاق واعمالده رعایت حد اعتدال مثال صراط درکه مویدن باریك
تیغدن تیز متن جهنم اوزره ممدود اولمش کرکدر هر کیم بو اعتدالی نشأهٔ دنیویه ده
رعایت ایتمش اوله ریح عاصف وبرق خاطف کبی صراط مثالیدن عبور
جناب معارف کمالات وریاض اعمال صالحات که پاکلرك مقام ومأوی و
مطهرلرك منزل ومثواسیدر واصل اولمش کرکدر

مصراع

جای پاکانست آنجا پاك می باید شدن

بیت

بنده ام پاك روی را که دریغ خیر کهی تا نبید پاك نبید چون برود پاك روح

ورعایت اعتدالده ضعف وفتوردن خالی اولمیانلر افتان وخیزان عبور ایدرلر
وحد اعتدالدن تجاوز وتعدی وافراط وتفریط سلوکنه تصدی ایدنلر صراط اخرویدن
عبور ایده میوب دوزخ ونارده که محل اشرار در سقوط ایتمش کرکدر وفیثاغورسدن
حکیمدن منقولدر که هر ملکه که انسان آنی کسب ایدر اکر خیر وکمال ایسه بر ملك
حدوثنه سبب اولور واکر شر وضلال ایسه بر شیطان وجودینه باعث اولور وهر بری

موطن آخرتده صاحبنه ملازم وکاسبنه مصاحب دایم اولمش کرکدر بو معنایه
آیت کریمه ده اشارت وارد اولمشدر نقیض له شیطاناً فهو له قرین
پس عاقل کوزتمك کرکدر که کندوسنه اعمال واخلاقی ایله نه مصاحب کسب ایتمشدر
ونیجه مقارندن تحصیل قلمشدر وفقنی الله تعالی وایاکم لسلوك الطریق المستقیم
وعصمنا عن الوقوع فی مهاوی تنذر بعذاب الیم ودخی معلوم اولسون که
وسط ایکی معنایه اطلاق اولنور بریسی وسط حقیقی درکه ایکی نسنه نك مابیننده
شویله واقع اوله هر برینه نسبتی علی السویه اوله نقطهٔ مرکز کبی قطب دایره
کبی که ایکی طرفنه نسبتی علی السواء در وعدد اربعه کبی که اثنین ایله سته نك
هر برینه نسبتی علی السواء در وبو وسط اول معتدل حقیقی درکه حکما امزجه ده
بونك وقوعنی نفی ایدرلر وبری دخی وسط اضافی درکه حکما آنی امزجه ده
اثبات ایدوب آکا اعتدال نوعی واعتدال شخصی وعرض المزاج دیرلر وعلم
اخلاقده معتبر اولان دخی بو وسطدر بو اجلدن فضیلت هر شخصه کوره
مختلف اولور بلکه اوقات واحواله کوره دخی مختلف اولور بر کمسنه یه فضیلت
اولان خلق ممکندر که آخره فضیلت اولمیه وبر زمانده فضیلت ومعتبر اولان
خلق بر زمانده معتبر اولمیه چون ظاهر اولدی که فضیلت اعتدال وسطا ایمش
پس رذیلت اعتدالدن خارج اولان طرفینده اولور که خیر الامور اوسطها
بوکا اشارتدر

مصراع

کلا طرفی کل الامور ذمیم

پس هر فضیلته ایکی رذیلت مقابل اولوب اجناس فضایل دورت اولمغین
اجناس رذایل سکز اولور ایکیسی حکمت فضیلتنك طرفلریدر که بریسی
افراط اولاندر که آکا جربزه وسفه دیرلر واول قوت عاقلهٔ لایق اولمیان
یرلرده نالایق مرتبه ده صرف اولنمقدر حیله وتزویرات وملاعب ومجنون
قسمندن استعمال اولنمق کبی اما معلوم اولسون که جربزه طرف افراط
قوت عاقلهٔ عملیه ده اولور اما افراط قوت عاقلهٔ جربزه دکلدر زیرا
مباحث الهی وطبیعی وریاضیده نه قدر کشف حقایق وابراز دقایق اولنورسه
مقبول وممدوحدر جربزه وسفه دکلدر وحکمتك طرف آخری که تفریط ده

بلادت وبله دیرلر که قوت عاقله تعطیل اولنوب جانب علم وعملده تقصیر
وترك استعمال سببیله درك حقایق دقایق حکمت نظری وعملیده خلل طاری
اولوب تحصیل معارف حقیقی وتمییز مصالحدن محتجب ومتواری اوله شعر

تعلّم فان العلم زین لاهله	من الخلّة الحسنا عند التکلّم
ولاخیر فیمن راح لیس بعالم	بصیر بما یأتی ولا متعلّم
شعر العلم انفس شیء انت ذاخره	من یدرس العلم لم تدرس مفاخره
اقبل علی العلم واستقبل مقاصده	فاوّل العلم اقبال وآخره
رباعی اقبال مدام وعزّ دایم علمست	وان چیز کز وست شرع قایم علمست
وان خاصیت نغز مکرّم که بدان	ممتاز شد انسان ز بهایم علمست

وشرف فضیلت علم وآنك بیانده وارد اولان نصوص کتاب عظیم واحادیث
وآثار نبی کریم وکلمات علماء کبار وحکماء بزرکوار اول مرتبه دهدر که طی
کتب ورسایلده حصری ممکن اوله وفضیلت شجاعتك طرف افراطی تهوّردر که
اقدام وهجوم ایتمك معقول وارباب عقل سلیم قتنده مقبول اولمیان اموره
اقدام واقتحام ایدوب نفس نفیسی که انفس جواهر کارخانهٔ مبدع البدایع در
یا اعضا وقواسنی که وهّاب مطلقدن تحف وودایعدر بیهوده وبی موقع
تلف وضایع ایتمکه مؤدّی اولمقدر وطرف تفریطی جبن درکه مقتضای عقل
سلیم اوزره خوف جایز اولمیان مواضعده خوف وهلع وجبن وجزع
بی محل اظهار ایتمکدر وفضیلت عفتك طرف افراطی فجور وشره در که تناول
مشتهیات فانیه واستعمال لذاید حسیّه ده حدّ اعتدالدن تجاوز ایدوب
شرعا وعقلا جایز اولمیان مرتبه لره تعدّی وتجاوز ایتمکدر وطرف تفریطی
خمود در که شرع وعقل اباحت ورخصت ویردوکی لذایذ ومشتهیاتدن
بالکلیه اعراض ایدوب یا ضروری تلف قوی یا انقطاع نسل وعقبه مؤدّی
اولمقدر وفضیلت عدالتك افراطی ظلمدر که آخرك حقنه بلا وجه شرعی تجاوز
ایدوب یا عرض ومال یا نفسنه ضرر ایتمکدر وطرف تفریطی انظلام درکه
هر نه ظلم وتعدّی که آخردن کندو حقنده واقع اولورسه انقیاد وقبول ایدوب

رذیلت نفس ودناءت همت سببیله بو سفالت وفروتنلکی اختیار ایده و
بعضیلر عدالتك ایکی طرفی دخی جوردر دیدیلر شویله که بر شیئکم انظلامده
نفسنه جوردر وظلمده آخره جوردر ونیته کم عدالت جمیع کمالاتی جامع اولدی
ظلم دخی نقایصی جامع در وآنوکیچوندر که بعض مشایخ جمله خواجه عبدالله انصاری
دیدیلر که هر نسنه که آزار اولمیه کناه اولمز بیت
مباش در پی آزار وهرچه خواهی کن — که در طریقت ما غیر ازین کناهی نیست
اما بعض ملاحده بو کلامك حقیقت معناسنه واصل اولمیوب ظن ایتدیلر که
شخص آخره جور وظلم اولمیجق کندو حقنده هر نه ایدرسه جایزدر دیوب ترك
عبادات وبعض معاصی یه اقدام ایلیوب بو بیتك ظاهری ایله عمل ایلدیلر بیت
کافری را بیشه کیر وآتش اندر کعبه زن — خادم میخانه باش ومردم آزاری مکن
اما غلط صریح در هر نسنه که شریعت مطهره ده محرّم اوله اول ظلمدر که یا نفسنه
یا غیری یه دخی معلوم اولا که ظلم غالبا غنیدن صادر اولور که صاحب اموال
واملاك در وانظلام غالبا فقیردن واقع اولور اما عدالت رعایت ایلدیکی
غالبا فقیر وغنیده متوسط اولور چون اجناس فضایلك طرفینی که افراط وتفریطدر
رذیلت ایدوکی ظاهر اولدی کذلك انواع فضایلك که اجناس مزبوره تحتنده
مندرجدر هر بری حدّ اعتدالدر وطرفینی که افراط وتفریطدر رذیلتدر
اما جایز بلکه واقعدر که رذیلت اولان اطراف مذکوره نك بعضنه اسم معیّن
وضع اولنمش اولمیه اما چون معنی مقصود ومتمیّز اولا تنکنای عبارتدن عبور
ایتمك جایزدر زیرا که حلیّ حلل عبارات والفاظ ابکار افکار اعراضی منصّهٔ
عرض وظهورده جلوه کر ایتمکیچون موضوعدر چون منظر فکر ونظر ودریچهٔ
حدس وقیاسدن چهرهٔ غوانیٔ معانی مشاهده اولنه استعارهٔ لباس عبارات
ایتمکه احتیاج قالمز وعاقل لبیبه اول معانی استخراج قلمق ممکندر وبر طالبلره
معاونت وراغبلره مظاهرت ایچون بر نیچ مثال ایراد ایدهلم که حقیقة الحال ذکر
ایتدکمز مواضعده جلی وباهر اولیجق ذکر اولنمیان مواضعده دخی قیاس ایله
ظاهر اوله مثلا فضیلت وحکمت تحتنده مندرج اولان انواع فضایلی یدی یه

حصر ایدوب ذکا وسرعت فهم وصفای ذهن وسهولت تعلم وحسن تعقل و
تحفظ وتذکردر دیدك پس کلام ذکایه که فضیلت وسطدر آنك جانب افراطی
جربزه وجانب تفریطی بلادتدر وبلادتدن مراد اولانلقی دکلدر بلکه
سوء اختیار وتعطیل وقتدن متولد اولاندر وطبیعتده مجبول توهم اولنان
بلادت غالبا تکرار ومزاولهٔ تعلم ومدارسه ایله منتفی اولور وذکاء غریزی
وفطنت جبلی طول ترك وعدم استعمال قوت عاقله سببی ایله منطفی اولور **نظم**

ای بسا کوردل که از تعلیم
کشت قضی القضاة هفت اقلیم
ای بسا تیزطبع کاهل کوش
شده از کاهلی سفال فروش

اما سرعت فهم اول دخی وسط حد اعتدالده جانب افراطی تخیله در که احکام
قضایا بالتمام انفهام اولنمدین بلکه فی الجمله امعان وفی الحال منطفی
اولمغله خطای حکم وجهل وقصوره مؤدی اوله وجانب تفریطی بطؤ فهم وتأخر
ادراکدر وصفای ذهن دخی وسط اعتدالده وافراطی حدندن زیاده التهاب
ولمعاندر که تثبت مطلوبه مانع اولور وتفریطی ظلمتدر که نفسده حادث اولور
واستخراج نتایجدن تأخره باعث اولور سهولت تعلم دخی وسطدر افراط تعلمده
زیاده سرعت ومبادرت ایتمکدر که معلم القا ایندوکی صور علمیه ثبت ایتمکه مجال
قومز وتفریطی تعصبدر که تعذر تعلمه مؤدی اولور حسن تعقل دخی وسطدر
افراطی فکر وتعقلی لازم ولایق اولمیان مواضعده صرفدر تفریطی تمام تعقل
مطلوبدن فکری قاصر اولمقدر تحفظ دخی وسطدر افراطی حفظی لازم
بل مستحسن اولمیان نسنه لری حفظ ایتمکدر اشعار هجوین وهجا وفقر مساخر
وهزلیات اسمار وحکایات بی طایل کبی وتفریطی حفظی لازم اولان نسنه لردن
تکاسل اولنوب استثبات صور نافعه دن عاری اولمقدر تذکر دخی وسطدر
افراطی صورت احضاری غیر لازم ایچون تضییع اوقات وتضعیف آلات ایتمکدر
تفریطی مراعات واجب ومستحسن اولان نسنه لری ترك واهمال وعدم استعمال ایله
منسی ایتمکدر وسایر اجناس فضایل بو نسق اوزره قیاس واعتبار اولنه ودخی معلوم
اوله که بعض رذایلك اسم معینی اولور مشهود وقاحت کبی که حیانك تفریطی در

وحرق

وخرق کبی که افراطیدر واسراف کبی کیم سخانك افراطیدر وبخل کبی کیم تفریطی در
وتکبر کبی کیم تواضعك تفریطیدر وتذلل کبی کیم افراطیدر وکاه اولور کیم اکا
اسم معین وضع اولنمامش اولور اما معنی وماهیت معلوم اولیجق مقصود
حاصل وکفایت واصل اولور والله تعالی الهادی ودخی معلوم اوله که کاه
اولورکه فضیلت اولان نسنه برامر وجودی یه اضافت اولنور بو تقدیرجه انك
افراطی فرق اولنمیوب رذیلت ایدوکی بلنمك مشکل اولور زیرا اول امر وجودی
که اکا فضیلت اضافت ایله فضیلت اولمشدر نقدر زیاده اولسه فضیلت دخی
زیاده اولنمق ظن اولنور حال انکه ایله دکلدر بلکه اول امر وجودی زیاده
اولمغله فضیلت رذیلته مبدل اولور اما تفریطی طرفنك فرقی ظاهر ورذیلت
اولدوغی غایت روشن وباهردر زیرا که عدمك وجوددن فرقی ظاهر وتفاوتی
فاحشدر وبونك امثالی شجاعت وسخاوتدر که فضیلتلر وامر وجودیلردر
پس تهور واسراف کیم زیاده لردر فضیلت ظن اولنور نیته کیم اکثر ناس کیم
حکمت عملیه دن غافللردر جهال مسرفینی کمال سخاوت ایله توصیف واوباش
تهوردینی نهایت شجاعت ایله تعریف ایدرلر اما جبن بخلدن هیچ بر مرتبهٔ شجاعت
وسخاوته الحاق اتمزلر اکر فضیلت امر عدمیه اضافت اولورسه امر بر عکس اولور
تفریطی فرق اولنمق مشکل اما افراطی ظاهر اولور مثالی تواضعدر که عدم
کبره اضافت ایله فضیلت اولور تفریطی که تذللدر تواضعدن فرقی عسیردر
حتی ناس بی انتباه کدای ذلیلی متواضع جلیلدن فرق ایدمز زیرا عدم کبر
آنده دخی وار توقدر پس فضیلت دخی زیاده ظن اولنور بو قدر شرح فضایل
علی الاجمال وبواضا فتدن امراض نفسانی که عارض اولور ان شاء الله تعالی
علامتلری وعلاجلری ایله بیان اولنسه کرك **باب رابع فضایله**
مشتبه رذایلك تمییزنده در چون اجناس فضایل انواع مندرجه سیله
مذکور واجناس رذایل اصناف متنوعه سی ایله مسطور اولدی حالا اول بابه
شروع ایدرز که بعض رذایل واردر که فضایله مشتبه در نیته کم عن قریب
اشارت اولنور وبعضیه بی بصیرتلر واردر که با ناد جواهر فضایلدن کم بضاعت و

ناقص معیار اولدقلری سببدن زر خالص مغشوشی ‌تیره‌دن فرق و تمییز و کوهر فاخری
خرمهره‌دن کشف و تشخیص ایتمزلر • و رذایلی فضایل و اراذلی اخلاق و احاسن
شمایل ظن ایدرلر • بناءً علیه صاحب حکمت عملیه‌یه لازمدر که دقایق اخلاق و هروا
و خفایای عیوب اعماله عارف اولوب فضیلتی رذیلتدن فرق دقیق ایتمکده
خرده‌دان و معایبی مناقبدن تشخیص عمیق قلمقده موشکاف اوله • بیت
هزار نکتهٔ باریکتر زمو اینجاست • نه هرکه سر بتراشد قلندری داند •
اما فضیلت حکمت آنک مشابهی اولدر که بعض ناس مبادئ علوم
عقلیه • و مصطلحات فنون حقیقیه‌ده افواه ناس و بطون صحایفدن •
فی الجمله اخذ و تلقف • و بعض مناقشات واهیه ایله موضوعات علمایه دخل
و تصرف ایدوب • مجالس و محافلده تقریر و تذکیر ایدرلر • صدق فراستدن غریب
و نور کیاستدن بی نصیب اولانلر استحسان بلیغ • و تعجب غریب ایدوب • فلان کس
عقل نقاد • و طبع وقاد له مزین معارف بی حساب • و مسائل و نکات من کل باب ایله
متمیز و متعیندر دیرلر • حال آنکه محتملدر که مزبور مسایل علوم حقیقیه‌دن بر مسئله‌نک
حق تحقیقنه واصل • و اطمینان قلب و ثبات یقین که علم و معرفت آندن عبارتدر
بر مطلبده آکا حاصل اولمامش اولوب • خلاصهٔ فضیلتی تحقیقات اکابره ایراد
تشکیک • و نقاوهٔ معرفتی مبانی حقایق معانیه بازوی تمویه • و تلبیس ایله تملیک
ایتمک اوله • پس تدقیق علما و تحقیق فضلایه بو وجهله تشبهی همان فرخ کاسدک
افعال انسانه محاکات • و طوطی نغماتنده اقوال نطق آدمی‌یه مدانات ایتمسی کبی در • قطعه

بس طفل کاردوی ترازوی زر کند •	تاریخ ازان بود که ترازو کند زبوست •
کیرم که مار چوبه بود تن بشبه مار •	کوزهر بهر دشمن و کو مهره بهر دوست •

چون فضیلت حکمت امر نفسانی • و آثار و نتایجی حس و حواسدن مستتر و نهانیدر •
پس اکثر ناس • بو بابده تفرقه‌دن عاجز و تمییزه ناقادر و قاصردر • اول سببدندر که •
زمانه‌ده اولان شرکای علم و درس • اکثری لباس کمالات و فضایلدن عاری •
و پلاس جهالات و رذایل ایله متواریلردر • نه همای همتلری اوج سمای اکتساب •
معارفده طایر • و نه منطقهٔ نطقلری دایرهٔ حکمت و ذاتا لکرسی فضیلتده دایردر

اما چون دوش بی‌هوشلرینه قطیفهٔ شام • و صوف لاجوردی قامتدن جبه‌لری •
و فضل و بلاغتدن تهی اولان فرق سنک انجمادلرینه مرمر شاهی • و قند خاری
عمامه‌لردن قبه‌لری واردر • و دقایق مذلت و ملازمت ابواب امرایه عارفلر
و هر شام و سحرده پشت اسب و استرده صدور • و وزرا آستانه‌لرینه واقفلردر
لاجرم مناصب علیهٔ علمیه‌یه واصل • و غایت رغبت و جود کم‌بودلرینه حاصل
اولمشدر • و الی الله المشتکی و المفزع • اما فضیلت عفته مشتبه اولان فضیلت
ارباب اخلاصه ملتبس و اعمال بدنیه ایله مراتب عباد و زهادی ملتمس اولان
طائفه‌نک فعلی کبی که اکثر مشتهیات و مستلذات طبعیه‌دن احتراز و اجتناب
ایدرلر • تا که ورع و زهد ایله مشهور • و خلق آراسنده ولایت و کرامت ایله
مذکور اولوب • بو اشغال ایله اکابر و امنا و اعاظم سلاطین و وزرا و خواقین
صاحب اعتبار • و خواجکان سرمایه‌دار قتنده نافذ القول • و مقبول الشفاعه
اولوب • زوایا و اوقاف و جوانب اطرافدن علوفات وافره • فتوحات نذور و صدقات
اموال متکاثره‌یه مالک اولوب • بدنلری ریاضت صوریه‌دن لاغر • اما نفس
اماره‌لری اعتبار انام • و دست بوس عوام ایله فربه و سمین عندالله غادر
و خاین • و عندالناس ثقه و امین اولورلر • نظم •

عبادت باخلاص نیت نکوست •	وکرنه چه آید ز بی مغز پوست •
چه زنار مغ در میانت چه دلق •	اکر پوشی از بهر پندار خلق •
اکر نقره اندوده باشد نحاس •	توان خرج کردن بر ناشناس •
زر اندود کانرا بر آتش برند •	پدید آید آنکه که مس یا زرند •

و بعضی دخی اولدر که اهل روستا اغذیهٔ غلیظه‌یه معتاد اولمغله تناول
اطعمهٔ لذیذه‌دن امساک ایدر • و بعضی توفیر مال • و تکثیر اسباب ایچون
ارخص اغذیه‌یه • و اقل اقواته اکتفا ایدوب • زهد و پارسالق ایهام ایدرلر •
و قناعت و عفت افهام قیلورلر • بو طائفه دخی فضیلت و عفتدن عاری و عاطل
و کندولری عفیف کلتدقلری فاسد و باطلدر • اما فضیلت سخا مشابهی
اولدر که بعض سفها و ارباب فسق اول سببدن که هنوز قلت مال زحمتنه

مبتلا اولمامشدر • وتحصیل قوت نفس وعیال ایچون زروغ آلامه اعتلا قلمامشدر • بلکه میراث خوارلیقدن مال موفوره یامناصب ظلمه ومکاسلکدن خزینهٔ مکنونه الینه کیرمشدر • پس نا واجب یرلره انفاق وصرف • وعقلاً ونقلاً مستحسن اولمیان مواضعه ایثار وبذل ایدر • کم خردلر آنی جواد وسخی و صدر مروتده انی عد ایدرلر • حاشا که انلرده سخا فضیلتندن بهره • واللرینه مروتاهدن دهره اوله • حکما دیمشلردر که جمع مال کوه بلند اوستندن سنك چیقرمق کبیدر • وظاهردر که سنك انی قلهٔ کوهه قوای جمیع کروه ایله واصل اولور • اما اول سنك اسفله قوت طفل خورد سال ایله نازل اولور قطعه

آسیا سنك ده هزار منی • بدو مرد از کمر بکردانند •
لیك از زیر بر زبر بردن • بهزار آدمیش نتوانند •

وممالك وجوه معاش • واسباب انتعاشده مدخلی تام ایدوکی ظاهر وفاش در ونیجه کمسنه بی مال اولمغله بی کمال قالور • ونیجه کمسنه لر قفس محنت ایله کفر نکبته واصل اولور • بیت

که قدر مرد بعلمست وقدر علم بمال • مرا بتجربه معلوم شد در آخر کار •

ومالی وجوه جمیله ومکاسب حسنه دن جمع ایتمك متعسردر • ومال صرف قوت قناعت دایره سندن آرتمق نادردر بلکه متعذردر مصراع الحلال یقطر والحرام یسیل • پس صرفنده سخاوت ممدوح • اما اسراف مذموم ومقبوح • وحقیقتده سخی اولدر که بذل مالدن غرضی کندویه فضیلت سخاوت حاصل • ونفسنی رذیلت بخلدن طاهر قلمق اولوب ملاحظهٔ اغراض دنیویه ایله مربوط اولمیه • اما فضیلت شجاعته شبیه اولان شول کمسنه در که فضیلت شجاعتدن مقصودلری کوهر نفسنی فضیلت شجاعت ایله حالی • ونقیصهٔ جبن وتهوردن خالی قلمق اولمیه • بلکه مهالکه اقدام ومخاوفه القای نفسدن مراملری تحصیل مال وخدام • وتکثیر علوفه وترقی منصب ومقام • یا اوباش ورنود اراسنده تحصیل شهرت ونام در • چوق واقع اولورکه بعض اراذل ولئام نیل مال حرام ایچون قطع طریق عام • ونهب مواشی واغنام ونقب جدران وهجوم بیوت وحرم اهل اسلام ایتمکده انواع مخاوف ومهالکه

اقدام

اقدام ایدرلر • اتفاق بعضی شحنهٔ شهر الینه کرفتار اولیجق رفقاسن بیان ایتمکیچون انواع ابرام وتعذیب ایلام اولنسه • صبر وتحمل ما لا کلام ایدوب بدن وروحنی بذل واول ملاعینی اظهار واعلام ایتمامکی کندویه فضل وهنر تمام تخیل ایلر • هیهات هیهات که بو اشراردن بوی شجاعت واصل مشام اوله • بلکه شجاعت اول کمسنه ده اولور که اقدام واهتمامی موجب عقل اوزره جاری • ومطلب ومرامی اقتحام مضایقدن کسب ثواب وخیر اولمق جهتنه ساری اولوب کوهر نفسنی حلیهٔ جلیهٔ شجاعته مزین ومحلی • ومرتبهٔ سعادت ذاتی عند الله تعالی معین ومعلی قلمق اوله • اما افعال سباع شیر وپلنك • وببر ونهنك کبی هر چند مشابه فعل دلیردر • اما جنس شجاعتده داخل وجای کیرده کلدر • زیرا غلبهٔ قوت جسم واحکام آلته وقوتی اولمغله اقدام ایدر • وبالجمله اقدام طبیعی در مقتضای فکر صواب • وبرای تحصیل فضیلت وثواب دکلدر • وایضا غالبا کندویه مغلوب مطلق والات ده کندویه مناسبت ومقاومتی اولمیان حیوان ایله جنك • وآنلره تغلب ایدر • آنوك مثالی اولدر که بر کمسنه تمام سلاح وقوی هیکل اولوب بر ضعیف الجثه وبی سلاح عاری اولان کمسنه ایله جنك وآکا تغلب ایتمك قصد ایده • بو شرط شجاعت واسلوب فضیلت دکلدر • بلکه شجاع حقیقی اول کمسنه در که افعال شجاعت انك اقتضای عقل صریح • واستدعای فکر صحیح ایله صادر اوله • وصفت شجاعتدن غرضی مطالب دنیهٔ دنیویه اولمیوب • بلکه مقصودی جوهر روحنه فضیلت شجاعتی حاصل • ورذیلت جبن وتهوری زایل قلمق اوله • بو مقوله کمسنه نك امر قبیحدن احترازی انقطاع مدت عمر • وانصرام رشتهٔ حیاتدن ادوق اولور • وآنك قتنده موت جمیل حیات ذمیمه دن افضل • ونام نیك وحسن ثنا اوزرینه قتل اولنماسی دنائت وفضاحت ایله عیش ایتمکدن ابهج واکمل اولور • نیته کیم بعض بلغای امرای عرب دیمشدر که •

ونحن اناس لا توسط بیننا • لنا الصدر دون العالمین او القبر •
تهون علینا فی المعالی نفوسنا • ومن خطب الحسناء لم یغلها المهر •

اکرچه لذت فضیلت شجاعتده ابتداسنده بیم جرح • وخوف قتل ایله مخلوط

اولمیان محسوس مذاق شجاع ومعلوم ادراك شیران بیشهٔ جنك ونزاع اولمق
جایزدر. اما آخرتده لذات ومنافع دنیوی واخروی وشهد ظفر وابتهاج
صوری ومعنوی سی مذاق جان ودهان جنانه چاشنی لذت جاودان ویرد.
چون شهید عشق دردینی وعقبی سرخ روست ... خوش دمی باشد که ما راکشته زین میدان برند
خصوصا که بذل نفس وایثار روحی حمایت دین متین ووقایت شرع سید المرسلین
ایچون اولمش اوله. نیته کم کلام معجز نظام حقایق الهام رب الانام آنی انبا
واعلام ایدرکه. وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ
رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ. واحادیث صحاح وحسان که هادئ نوع انسان حضرت
رسالت عنوان جنابندن فضل شهادت ومدح شجاعتده وارد اولمشدر.
بی حد وبی احصادر. جمله دن بری بودرکه. ان الله یحب الشجاعة ولو علی قتل
حیة. وعاقل ادیب وهوشمند لبیبه مخفی دکلدرکه البته حربدن فرار موجب
بقا وحیات. وتحمل وقرار بر حال مؤدی فنا وممات دکلدر. وانسانه اجل مسمی
ووعدهٔ مقدره دن تقدم وتأخر متعذردر. شایدکه فرار موجب هلاك
وتلف. وثبات وقرار موجب ظفر وشرف اوله. قطعه بیت.

وَإِذَا أَتَاكَ مِنَ الْأُمُورِ مُقَدَّرٌ ... فَفَرَرْتَ مِنْهُ فَنَحْوَهُ تَتَوَجَّهُ.

ومعاویه دن روایت اولنورکه جنك صفینده پای عزیمتی رکاب فراره
قومشیدم شاعرك بو نظمی خاطرمه کلدی. قطعه.

ابالی همتی واستنی تلاقی.	واخذی الحمد بالثمن الربیح.
اقول لها اذا جشأت وجاشت.	مكانك تحمدی اوتستریحی.

پس بو مضمون شعر ایله عامل ونفسمی صبر وقراره آمر اولدم. بحمد الله ورطهٔ
انهزام وانعدامدن خلاص اولوب اول صبر سببی ایله بالآخره خلافته ظفر بولدم.
ترجمهٔ ابیات بودرکه. بنم همتم وجنکده یرا اولدوغم. ودخی مدح وثنانی آغر
بها ایله صاتون آلدوغم بنی قومدی که فرار ایدم. قچن نفس جنکدن اضطراب
ایلسه آکا دیرین که صبر ایله مکانکده قرار قیل. یا ظفر بولوب محمود اولسن
یا هلاك اولوب استراحت بوله سن. وبر قچ کونی بقای ناپایدار که آخری ترك

دار غدادر. میسر دخی اولسه عار وشنار وجبن وفرار میدان کارزار ایله
کاری زار. وتوبیخ وتقریع امثال واقران ایله مجالس ومحافلده دلشنك
وپریشان روزکار اولمق مقرردر. پس دلیران بیشهٔ شیری. وشیران معرکهٔ
معرکهٔ دلیری اولنلره لایق اولدرکه. وقایهٔ صبر وتوکلی سر وقتنه مغفر
وجوشن قیله. وزخم تیغ وتیری ظفرونك ناملق دارنه درو روزن بیله
ودایم زبان اقدام واهتمام ایله بو بیتی انشاد قیله که. بیت.

بی زخم تیغ عشق زمیدان نمی رویم. ... بیرون شدن زمعرکه بی زخم عار ماست.

واجل مقدر معین اولمدقجه غندن تمام بلمك وقضایه رضا وتوکل ایله توسل قلوق
صفت شجاعت. وفضیلت بهادرلق تحصیلنده اصل عظیمدر. وسرچشمهٔ
انهار شجاعت سرو بوستان کرامت اسد الله الغالب امیر المؤمنین علی بن ابی طالب
کرم الله وجهه حرب صفینده صفینی آراسنده برهنه سر. وتن بی مغفر وجوشن
پویان. لوزبان شجاعت بیانی بو بیتی کویان اولوردی. بیت.

فی ای یوم من الموت افر.	ایوم لم یقدر ام یوم قدر.
از مرك حذر کردن دو روز روا نیست.	روزی که قضا باشد وروزی که قضا نیست.
روزی که قضا باشد کوشش نکند سود.	روزی که قضا نبود رهین سزا نیست.

وجهانداری زمانمه مالك. وشهریارلق طریقنه سالك اولنلره دخی واجب
ولازمدرکه. ارباب شجاعت واقدام اولنلرك تربیت وتقویتدن اعتنا
واهتمام تام سویرلر. ورعایت وعنایتلرین وقایع ومهالکده اقدام و
اقتحامی ظاهر اولنلره مبذول ومعاشلرین حیاتلرنده. ومعاش اولاد و
ایتاملرین وفاتلرندنصکره مرتب ومهیا قیله لر. وهمت ایدلرکه جمله عسکر
یاری رؤسا وسردار اولنلر صفت شجاعتله موسوم. ونیچه کره اقدام
ثبات ایله معروف ومعلوم اولمش کمسنه لر اوله. بیت.

سپه را نکهبانی شهریار.	به از جنك در حلقهٔ کارزار.
دلاورکه باری تهور نمود.	بباید بمقدارش اندر فزود.
که بار دکر دل نهد بر هلاك.	ندارد ز پیکار با چرخ باك.

بس تقریرات سابقه دن ظاهر اولدی که آدمی مجرد اقدام مخاوف و اقتحام
مهالك ایتمکله فضیلت شجاعت ایله موسوم اولمز. آول کمسنه لرکه مثلا زلازل
هایله. و صواعق نازله دن باك ایتمیوب دخول آشوب موج دریای نبوع. و
صعود شواهق بی مسالك دره وکوه ایتمکده نفس نفیسنی بی موجب محل
تلف و معرض هلاکه آترلر. و بوندن مقصودلری کندولرن بهادر دکلدر
دیو توهم اولنمغی سند. وکندولر امثالی سفهانك سن بو فعله قادر دکلسن
دیدوکی ردّ اولور. یاخود طمع غنیمت و مال کثیر. و اخراج کودك و کنیز اسیر
اولور. و دخی بونلرك امثالی اغراض دنیه. و اعواض دنیویه اولور. آنلر هاویه
هوان نهمت بی فایده یه نازل. و زاویه فضیلت شجاعتدن بعید بمراحلدر.
و بونلردن دخی دور و کوچه سعادتدن ابدا مهجور بر طایفه در که کندولرنی
غم زوال مال و جاه. و الم دشمن بدخواه سببی ایله قتل و صلب. و فضیلت شجاعت
و خاصه عقلی کندولردن نفی و سلب ایدرلر. و بو طایفه خبیثه غایت جبن
و خوف مرضنه مبتلا اولدقلری ظاهردر. زیرا شجاع اولان شداید و آلامه
متحمل و صابردر. بونلر شویله توهم کاذب ایدرلر که مبتلا اولدقلری المدن
مونله خلاص بولورلر. غایت جهللرندن بی خبرلردر که اشدّ آلامه مبتلا
و اقبح محنته مقارن اولسه لر کرکدر. عصمنا الله تعالی من سوء قضائه. و عاملنا
بعطائه. اما فضیلت عدالته شبیه اولان رذیلت عفتده مذکور اولان
شیئه قریبدر. زیرا بعض ارباب سمعه و ریا که حقیقت عدالتدن بی نصیبدر
کندولری طریقه ارباب عدالت. و صلاح وزی و لباس اهل تقوی و فلاحده
نمایش. و عبادات و ریاضات خود نمایی ایله کندولری افواه عوامده
ستایش ایدرلر. و حقیقت عدالت قوای انسانی اعتدال اوزره منضبط
و اوضاع و حرکات خلوت نهج عقل و شرع اوزره اولمغه مربوطدر. ظاهر
باطنه موافق. و خلوتی انجمنه مطابق اولمیجق اعتدال کوستردوکی و سعادت
اکلتدوغی شقاوت اولور. بیت: عبادت باخلاص نیت نکوست. وکرنه چه آید ز بی مغز پوست
چون اجناس اربعه فضایله بحسب الصوره مقارن. و بحسب المعنی مباین اولان

رذایل

رذایل شرح و بیان اولندی. و فضایل مزبوره دن فرقلری عیان قلندی. پس انواع
و اصناف فضایلك رذایل مشابهه سی چوق واردرکه. فرق تدقیق نظره محتاج در
آنلر دخی مذکور اولانه قیاس و اعتبار اولنوب. رذایل فضایلدن اعمال فکر و دقتیله
فرق و تمییز اولنه. و بالله التوفیق. باب خامس فضیلت عدالت
بیانندهدر. معلوم اوله که عدالت اشرف فضایل. و اعلای خصایلدر.
زیرا عدالت مساواتدن عبارتدر. و مساوات برابرلقدر. حقیقتده بر شی بر شی ایله
یا کمیتده یا کیفیتده یا صفت اخری ده متحد اولمقدر. پس مرجع تساوی وحدت
اولدی. و وحدت اشرف صفات. و اکمل حالاتدر. زیرا اصل واحده رجوع
و اوبتدر. و حضرت واحد حقیقی یه اتصال و قربتدر. هر وحدت که میان
کثرت عالمده حاصلدر. واحد حقیقی جل شانه. وحدتندن پرتو و ظلّ در.
نیته کم هر وجود که هیاکل ممکنات اوزره لامعدر. وجود حقیقینك پرتوی
آکا راجعدر. و نسبتلر ایچنده نسبت مساواتدن اشرف نسبت یوقدر.
نیته کم علم موسیقی ده بیان اولنمشدر. پس فضیلت عدالتدن اشرف فضیلت
یوقدر. و بو دخی علم اخلاقده مبیّن در. و بو مقامده اسرار و اشارات چوقدر.
اما بونجون بو کتابده اکثر خلقك افهامنه تقریب. و شرط اختصار و توضیح
اوزره ترتیب ایتمکی التزام ایلدك. لاجرم بو قدر بسط و تحریر ایله اکتفا ایلدك.
و چون مراتب ایله تنبیه اولندی که عدالت وسطدر. و هر نه که وسطدن
زایل و بر جانبه مایل اوله آکا اسم عدل اطلاقی غلطدر. پس وسط که
عدالتدن نه نسنه ده بلنمك کرك. و طرفا اولوب عدالتدن بیرون اولان
دخی نه ایدوکی معلوم اولمق کرك که آنی دخی عدالت دیده. و باب جود حقیقی
ستایمك ممکن اوله. پس معلوم اولسون که حکما قتنده عدالت اوچ نسنه ده
اولور. برسی قسمت اموال و کرامات در. یعنی ایکی شخصه بر مقدار مال یا کرامت
و هر نه تقسیم اولنه عدالت کرك. یعنی وسط که اعتدالدر معلوم و مرعی
اولوب آندن بر جانبه تخطی و تعدی ایتمامك کرك. ایکنجیسی معاملات
و معاوضاتده بیع و شرا و اجاره و رهن کبی. اوچنجیسی تادیبه متعلق

حدود وسیاساتدر وقصاصات وتعزیراتدر وهر برنده تناسب رعایت ایلمجك
عدالت حاصل اولور مثلا بر شخص آخره حیف وتعدی ایلسه اکا دخی انك کبی
مثلی اولنمق کرك که تناسب اولوب عدالت اولمش اوله پس مرتبهٔ وسط وعدالت
که هیچ احده حیف اولمیه معلوم اولمق کرك وبو مرتبه یه میزان الله فی الارض
دیرلر اما بو مرتبه یه وقوف وهر ماده ده مرتبهٔ اوسط نه ایدوکن نظر عقلله
بلمك غایت صعوبتده اولمغین حق جل وعلا رحمة للعباد وحمایة للبلاد بر میزان
انزال وارسال ایتدی واول شریعت مطهره وناموس الهیدر وبو میزان اول
ومعیار اکملدر وبوندن صکره میزان ثانی حاکم نافذ القول در واکا احتیاج
اول جهتدندر که نوع انسانی مدنی بالطبع در یعنی طبیعتی مقتضیدر که
معاشی ابنای نوعیله اختلاط ومعاشرت وبعضا افرادی امورنده بعضنه
اعانت ومظاهرت ایمیجه حاصل وکامل اولمز بخلاف حیوانات عجم که آنلرك
تمدن واجتماع وتعاونه معاشلرنده احتیاجلری یوقدر زیرا غذالری غالبا
بسیط در جمع وترکیب وطبخ وترتیبه موقوف دکلدر ولباسلری شعر وریش
ووبر وصوف در که کندو سیله بیله مخلوقدر وسلاح وسایر لوازمی دخی
یا کندو سیله مخلوق ویا الهام الهی ایله کندولرده حاصل وکسب وتحصیله
محتاج دکلدر نیته کم مقدمه ده دخی اشارت سبقت ایلدی اما انسان
لطافت مزاجی اولدیغیچون اغذیهٔ بسیطه ایله تعیشی ناممکن واغذیهٔ لطیفه یه
که طبخ وترکیب وترتیب ایله اولور محتاجدر ولباس وسلاح وسایر امور معاشی
جمله صنایعدر صناعت وتدبیره موقوف وسعی وعمل صناعته موقوف و
جمیع صنایعی انسان بیلوب عمل ایتمه سی ممکن دکل ایدوکی معروفدر پس انسان
تنها معاشنه قادر اولمدیغی ظاهردر مثلا لباس خصوصنده حیاکت
وغزل وخیاطت ونیجه صنعت دخی معلوم اولمق کرك ومسکنی امرنده نجارت
وحدادت ویای پوشی خصوصنده دباغت واسکافلق واسلحه سی امورنده
علی هذا القیاس در پس نوع انسانه لازمدر که افراد واحادی مجتمع اولوب
هر بری بر صناعت اختیار واعمال ایدوب مثلا بعضی خیاط وبعضی خیاطه

ابره ساز

ابره ساز وبعضی سوزن وسایر آلاتیچون معدندن آهن کداز اولوب
وعلی هذا القیاس تعیش ایدلر پس ظاهر اولدی که انسان تمدن واجتماعه
محتاج ایمش انسان مدنی بالطبع در دیدکلری معناسی بودر اما اجتماع
دخی تغالب وتقاهره واقع اولمغی مقتضیدر وبعضنك بعضنه ظلم وجورینه
مؤدیدر زیرا هر نفس مشتهاسنه طالب ومرغوب ومستلذ اکلده وغنه
راغبدر پس بر نفس اشتهاسنی اخذ ایتمك قصد ایتدوکی نسنه یه آخر دخی مایل
اولسه کرك وبو نیل ایتدوکی شیء مرغوبه اول دخی مایل اولمغیله استسه کرك
لابد بعضی بعضنی دافع وقاهر ومراد ومقصودی اندن اخذ ایتمکیچون ظالم
وجابر اولسه کرك اول دخی بوکه ممانع ومدافع وقهر وغلبه جانب قوییده
واقع اولسه کرکدر پس حاکم قاهرك دفع ظلم ورفع حیف ایلمیه ودخی مابینلرنده
معاملات ومعاوضات رضا ایله واقع اولمق کرك که تغالب وتقاهر مندفع
اولوب هر بری مقصودینه نایل اوله مثلا خیاط نجاره خیاطت واول بوکه
نجارت وعلی هذا القیاس ایتمك کرك اما بو اعمال وصناعات بری برینه متساوی میدر
یوخسه متفاوتمیدر تفاوتی اولدیغی تقدیرجه نه مقداردر بلنمك لازمدر
مثلا بو اکا بر مقدار خیاطت ایدیجك اول دخی بوکه نه قدر نجارت ایتمك
کرك که مساوی ومعادل اوله چونکه بو تساوی وتفاوت صناعات آراسنده
بلنمك متعسر بلکه متعذردر لابد بر متوسط مقومه محتاج اولدیغی
واول متوسط مقوم دینار ودرهمدر که آنلره نقدین دخی دیرلر وحکما
دیناره عادل متوسط دیرلر لکن بو عادل صامتدر وعادل صامت دایما
کافی دکلدر بلکه عادل ناطق دخی کرك تا مقابلاتك تعادلی توسط دینار ایله
حاصل اولمیوب نفوس جامحه وابصار طامحه آنك عدلنه منقاد اولمیجق
عادل تعدیل وتسویت وجانب قویی تضعیف وجانب ضعیفه تقویت ایده
وبو عادل که لازمدر پادشاه حاکمدر که ظلمی وجودی رفع دست تعدی
وتغلبی دفع ایده هر نه که ناموس الهی احکامنه تابع یا تعدیل دیناره طایع
اولمیه پادشاه قاهر آنی قوت بازوی شوکت وهیبت شمشیر سیاست ایله

یاهالك یا مطیع ومنقاد طریق عدله سالك ایلر • پس معلوم اولدی که حفظ
عدالت ایچون خلق آراسنده اوچ نسنه لازم ایمش • بری ناموس ربانی • و
بری حاکم انسانی • وبری دینار میزانی • وحکیم یونانی اوچنه دخی ناموس
اطلاق ایدرلر • زیرا لغتلرنده ناموس سیاسته دیرلر که هر برنده سیاست
معناسی واردر • ودخی حکما دیرلر که ناموس اول واعظم شرع الهیدر •
که جانب مهیمن خلاقدن خلقه مقتدا ومتبع علی الاقدر • وناموس ثانینك
تحت فرماننده در • ونص تنزیل حقایق تأویلده بو معنالره اشارت واقع
اولمشدر • وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ
وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ الآيه زیرا کتاب
اشارتدر شریعت مطهره یه که مأخذ کتاب ربانی وتنزیل سبحانیدر • و
میزان اشارتدر دیناره که اخذ واعطاسی میزانله اولور • ومیزانك
تعدیلنه آلتدر • وحدید قهر پادشاهه اشارتدر که شمشیر برانله ممالك
کیر وحکم ران اولور • ناموس اوله مطیع اولمیان کافر ومنافقدر • وناموس
ثانی یه مطیع اولمیان طاغی ومارقدر • وناموس ثالثه مطیع اولمیان
خاین وسارقدر • تنبیه عدالت اولا شخصك ذاتنه وصفاتنه
وقوی واعضاسنه متعلق اولور • ثانیا اهل وخدم وعیال وحشم وشرکا
ورفقاسنه • وحاکم اولنلرك رعایاسنه متعلق اولور • پس بر شخص عدالت
صفتیله متصف اولمق لازمدر که اولا کندو صفاتنده وقوی واعضاسنده
عدالت ایلیوب هر قوتی نه نك ایچون مخلوق • هر عضوینه تحریکی ایچون آفریده
اولمش ایسه آنده استعمال ایدوب تغییر خلق الله ایدوب عقلا وشرعا محرم
وممنوع اولان مواضعه استعمال ایتمیه • وقوای جسمانی وروحانیسن جلب
رضای معبود • وکسب فضیلت مقصود اولمیان یرلره صرف وبذل قیلمیه •
واکر خدم وحشم واهل وعیالی وار ایسه آنلر اراسنده دخی موجب شرع مطهر
وعقل منور اوزره عامل اولوب احکام نوامیس الهیه وشرایع نبویه دن عدول
ایتمیوب بلکه تفضیل وایثار وعفو واحسان وسایر مستحبات شرع ومقبول

ومرضی اولان عقل اولان نسنه لری دخی اتیان ایده • واکر بعض عباد وبلاد اوزرینه
حاکم ومولی ایسه قانون شرع مطهر • واسلوب سیاسات ملوك عادله ایله
عامل اوله • بو مقوله کمسنه بو دنیاده خلیفهٔ رب العالمین • ودار آخرتده
ان المقسطین علی منابر من نور بشارتی ایله • اهوال وکربات قیامتدن
امین اولمسه کرك • وعرصهٔ زمان • وساحهٔ عالم اکر بونك کبی صاحب سعادتك
زیر لواسنده آسوده حال اوله • آثار وبرکاتی انسان وحیوان وحرث ونسل
واقوات وارزاقده ظاهر وباهر اولمسه کرك • نیته کم روایت اولنور که
اکاسره نك بعضینك خزینه سنده بر کیسه کندم بولندی • هر دانه سی خرما مقداری
کیسه اوزرینه یازلمش که شول زمانده که پادشاهلرك عدلی بر کمال • وروی
زمین آثار عدل وداد لرندن مالامال ایدی • برکات اقوات وارزاقدن بدیدار
حبهٔ کندم جثه ده بو مقدار ایدی • واکر نعوذ بالله تعالی بعض حکام ولایات
ذلات احکام مراسم اشفاق • ومکارم اخلاق ایله موسوم • وصفحهٔ ضمیرلرینه
نقش فضیلت وکارنامهٔ عدالت مرسوم اولمیوب • بلکه نهاد بد سرشتی اخذ
وغصب اموال محرمه اوزره مجبول • ودل ودست جور بنیاد وجفا پیماسی اراقت
دماء ناحق • وایذای مظلومان مطلق اوزرینه مفطور اوله اکل وشربی بو منوال اوله که
بیت
خورند آب نم چشم یتیمان میوه باغش • چکد خون دل بیوه زنان از مرغ بریانش •
جبروت وکبریاسندن کوش هوشی مواعظ علما • ونصایح حکمادن کر • وَإِذَا قِيلَ
لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ آیت کریمه سی وعیدینه مظهر اوله
بونلرك کبی حکام وامرا مردود ومطرود • افاضل وخلفا وسلاطین • وفی الحقیقه
اخوان ابالسه وخلفای شیاطیندر • چون ضمیرلرنده رحم رعیت نابدیددر
پس روز جزاده رحمت رحمن بونلردن بعیددر • که من لا یرحم لا یرحم •
چون بونك کبی حاکم ادبار وشقاوتله داغدار • وحلیهٔ فضیلت سعادت
حقیقیه دن عاطلدر • پس بونك امثالنه صاحب دولت وصاحب سعادت
دیمك فی الحقیقه فاسد وباطلدر • ونتیجه سعادت اولورکه بشر اولوب یل
مرادات فانیهٔ دنیای دنیه دن بهره مند • وآمال وامانی ناپایدار دهر •

غداده نایبهٔ آلام وشدایددن خالی کلدہ • فیروز واجمند اولوب
آخرزار وحزین • بل طرید ولعین بی خیل وخرکاه ونزار وحشم وسپاه وجاه
وحشمت امارت وحکومتدن معزول اولوب • ماصدق آیت شریفهٔ وَنَرِثُهُ
مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا مفسد ومغلوب درکاه ربّ العالمین • ودیوان احکم
الحاکمینه وارسه کرك • افعالن کورسه کرك • کندوسی مور حقیر صورتنده محشور
واطراف وجوانبی ظلمات ظلمدن شب دیجور اولوب • ملائکهٔ عذاب پنجه سنده
برموجب خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ • کرفتار ومحبوس • ونسیم
رحمت رحماندن که اهل عدل بلاده ورحمت عباده اولنلره موعوددر نا امید
ومأیوس قالسه کرك • اعاذ بالله تعالی من یأسه ونقمته وادخلنا الجنة
بغیر عذاب • سابق برحمته • باب سادس اقسام فضیلتك بیاننده
معلّم اوّل • ارسطاطالیس عدالتی اوچ قسمه تقسیم • وهر قسمی بوجهله
تعریف وتوسیم ایلدی • برنجیسی اولدرکه • ادای عبودیت حق جلّ وعلا ایکیجون
اوله • اولکریم رهنماکه بی سابقهٔ استحقاق هر موردی • وهر موجودك
قامتنی خلعت وجودیله مزیّن ومحلّی • وانعام نعم بحد وحصری ایله شو اکل
هیاکل ممکناتی مشرّف ومعلّی ایلدی • مستوجب درکه • ادای حق عبودیتنده
دایم • ودرکاه خدمت وبارکاه شکر نعمتنده قایم اولهسن • وعدالت مقتضی در
که عبد کندوایله مالك آراسنده اولان هر حقی طرف افضل • ونهج اکمل •
اوزره مسلوك • وقراضهٔ وجودین کورهٔ اخلاص وریاضت • وبوتهٔ مجاهده
وعبودیتنده ذایب ومسکوك ایده • وبو حق اول حقوقدندرکه هر مکلفك
ذمتنه واجب • وعهده سنه لازمدر • ایکنجیسی ابنای نوعیله که معاصری
وکوچهٔ حقایقده همسایه ومجاورلری در • اولان حقوقنی ادا ایتمکدر انقیاد
سلاطین وامرا وتعظیم ائمهٔ علما • وادای امانات وقضای حقوق معاملات
وحفظ عهود اخوان وجیران کبی • اوچنجیسی اسلاف ماضیه که حالا سکان
دار ناجیه لردر • آنلرك حقوقن ادا ایتمکدر • قضاء دیون • وتنفیذ وصایای
اموات اخوان • وآبا وامّهات وتعمیر اوقاف • واحیای ربط وخوانین سابقین

کبی

کبی • خواجه نصیر حکیم مقدّم • وفیلسوف معظمدن بوکلامی نقل ایتدکدن صکره
شرح معانی • وتمهید مبانیسنده ایدرکه • چون شرط عدالت اقتضا ایدرکه
معاملات ومعاوضات ده کرك دینار ودرهم واخذ وعطاسی • کرك تعظیم
وتکریم افاده واستفاده سی اولسون انصاف وعدالت اوزره اوله • مثلا
برکمسنه دن نعمت عظیم • یا عطا وبذل زر وسیم کوردسك مقابله سنده
لازمدرکه • مکافات ومجازات ایدهسن • اکر خدمت بدنیه • واکر خدمت مالیه ایله
اکر آنلر ایله ممکن اولمزسه بذل ثنا وحمد • ونشر دعا وشکر ایدهسن • والحاصل
قدرت حاصل • ومکنت واصل اولدقجه مجازات ومکافات لازمدر • حتی
بوطریقیله مکافاتدن برسینه قدرت وار ایکن • تغافل ومکنت حاصل ایکن
تهاون وتکاسل ایدهسن سزای لوم وتقبیح • ومحل زجر وتقریع اولورسن •
پس منعم حقیقی ومحسن علی الاطلاق که آتالا جید وجود مزی خلعت وجودیله
که خیر محض ومبدأ جمیع خیراتدر مزیّن ومحلّی قلدی • ثانیا پایهٔ همتمزی
منظر نظر معرفتیله که دنیاده فخرمز • وآخرتده ذخرمزدر • مرفع ومعلّی ایلدی •
ثالثا ورابعا الی ما لا یتناهی اصناف فراید احسان • واجناس موائد امتنان
اعطای اعضای سلیمه • وافاضهٔ قوای صحیحه • وصحت وعافیت جسمانی • و
ذکا وصفای قریحهٔ نفسانی • واهل وعیال • واسباب واموال • واثاث ولباس
وکتب ومراکب وملابس وخدم وحشم کبی • الی غیر ذلك من النعم التی لا یمکن
احصاؤها ولا یستقیم استقصاؤها که احسان وانعام بیورمشدر •
با انکه بزدن خدمت وتحیت • که فی الجمله موجب استحقاق اوله واقع اولمدی
وطاعت وعبودیت که نوعا مقتضی اهلیت انعام اوله سبقت ایتمدی • بیت
فضل خدایرا که تواند شمار کرد ❊ یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد •
پس بو مولای جلیل • ومنعم بی عدیلك نعمتنده تقصیر وتهاون • وادای حقوق
عبودیتنده اهمال وتکاسل ظلم صریح وجود قبیح در • پس بوقدن قالدی
که نعمتنه انکار • یا اثبات شریك ایتمکه نعوذ بالله تعالی اصرار اولنه •
والعجب برسپاهی برپادشاه خزینه سندن علوفه دار • ویا تیمار مقرر حاصل اولوب

اسباب معاشنه کفایت ایدیجك نسنه اول جهتدن اکه واصل اولسه مجالس
ومحافلده شرف خدمتی ایله مباهات وافتخار • ومدح العزیزه مدح جاه وجلال
وقسم سر سعادت مآلی ایله رطب اللسان اولدوغندن غیری • حروب عظام
ووقایع کبارده • بذل نفس وایثار رأس ایتمکی • ذمت همتنه لازم • وعهده
مروتنه واجب بیلور • فی الواقع ایله ایتمسه بین الانام مستحق طعن وملام
بلکه مستوجب عقوبت وایلام اولور • فکیف منعم حقیقی • ومحسن مطلق
که جملهٔ موجودات نعمت بی پایانه غرق ومستغرقدر • بیت

ستایش خدا وند بخشنده را • که موجود کرد از عدم بنده را •
کرا قوت وصف احسان اوست • که اوصاف مستغرق شان اوست •

چونکه معلوم اولدی که شکر نعمت وخدمت وطاعت وعبودیت حق جل وعلا
مکلفلر وزرینه واجب ولازمدر • پس طاعت وعبادت نه وجهله کرکدر
وقچ نوعدر • حکمای متقدمیندن خواجه نصیر طوسی نقل ایتدوکی مذاهب
بودرکه • بعض حکما دیدیلر که نوع بشره لازم اولان خدمت الهیاتده تفکر و
تدبردر • که معرفت حق تبارك وتعالی اکه حاصل • وتوحیدی مرتبهٔ تحقیقه
واصل اوله • وبر طائفه دخی ذاهب اولدی که انسانه لازم اولان خدمت
همان حق جل وعلانك ربوبیتنه اقرار • واحسان وتمجیدینه اعترافدر ایدوب
قدرتی یتدکجه ستایش وثنا ایتمکه اقتصار ایلمکدر • بر طایفه دخی ذاهب
اولدی که بنده یه لازم اولان خدمت صلوة وصیام • وخدمت هیاکل ومعابد
وایثار صدقات وقرابین ایتمکدر • وبر طائفه دخی ذاهب اولدی که بنده یه لازم
اولان اولدر که حضرت حق جل وعلایه • احسان ایتمکله تقرب وتوسل ایده •
یا کندو نفسنه احسان ایده • یعنی نفسنی تزکیه وتطهیر اعلوم ومعارف ایله
اشراق وتنویر ایده • یا غیره احسان ایده • یعنی تعلیم حکمت • وارشاد سبیل
هدایت • وامور معاش ومعادنده مظاهرت ومواسات ایلیه • وبر طائفه هم
دخی ذاهب اولدیلر که جمله آدمی زاده بر واجب معین یوقدر • بلکه طبقات
انسان مختلفدر • هر طبقه یه بر نسنه واجبدر • خواجه نصیر ایدر ارسطاطالیس

حکیم بو مذاهبی حکمادن همان نقل ایلدی • اما کندو بریسنی ترجیح وتصحیح ایلمدی •
اما حکمای متأخریندن نقل ایلدی که خدمت وعبادت حق جل وعلا اوچ
نوعدر • بریسی بدنه متعلق اولانلردر • صلوة وصیام ووقوف ومواقف
با احترام کبی • ایکنجی نفوسه متعلق اولانلردر • اعتقادات صحیحه وتوحید
ومعرفت حق جل وعلا • وتفکر آیات وفیض وجود • واحسان وجود حضرت
ملك معبوددر • اوچنجی اولدر که خلقله ایتدوکی معاوضاتده انصاف
وعدالت اوزره اولمق واداء امانت ونصیحت امت وحمایت حریم دین و ملت
وجهاد اعدای دین وشریعت ایتمکدر • وبو اقوالدن صوابه انسب وتحقیقه
اقرب بو قولدر که عبادت اوچ نسنه در • اعتقاد حق • وقول صحیح • و
عمل صالح • وهر برینك وقتی وزمانه کوره تفصیل واردر • وانبیا صلوات الله
تعالی علیهم اجمعین • وورثهٔ انبیا اولان علما رضی الله تعالی عنهم آنی
بیان ایتمشلردر • وعامهٔ خلق اوزرینه واجب ولازمدر که انلره اطاعت
وانقیاد ایده لر • تا امر حق تعالی محفوظ وشرعی قایم اولا • بو مقامه کلنجه
خواجه نصیر تقریریدر • بو فقیر ایدر بو قول آخر که مکلفه واجب اولان
خدمات وطاعت • اعتقاد صحیح وقول صریح • وعمل بدن صالحدن دیدکلری
قول عدل ومذهب جزلدر • وعلمای شریعت • ومشایخ طریقت که دین محمدی یه
اقتدا • وشرع احمدی ایله اهتدا ایتمشلردر • بو وجه اوزره تقریر ایتمشلردر
که بندهٔ مکلفه واجب اولان ایمان وعملدر • وایمان دخی ایکی نسنه دن
عبارتدر • تصدیق بالجنان • واقرار باللسان • یعنی مکلف قلبیله حضرت
رسالت پناهی خاتمیت دستکاهی محمد مصطفی نبی حق جل وعلا جانبندن
نه کتوردیسه • ومبدأ ومعاد • واصول معرفت • واعتقاددن هر نه بیوردیسه
جمله سنده تصدیق • واذعان وقبول وتسلیم ایدوب • زبانله تصدیق
قلبی سنه موافق اقرار واعتراف ایده • وایکی نسنه هر مکلفه [illegible]
شویله که بریسنده اهمال • واتیاننده اخلال ایلسه • آخرتده عذاب جاویداندن
نجات • وفی الجمله حق جل وعلا قتنده درجات بولمق یوقدر • مکر کیم اقرار باللساندن

ایتمکدن عذری اوله • مثلا آلت سخندن قصوری • یاخود تکلم ایدرایسه
کفره قتل ایتمك مقرر اوله • بو عذر ایله اقرار لسانی ساقط اولور • اما
تصدیق جنانی بو هر حال واجب ولازمدر • وآنك سقوطنه عذر اولمق
متصور دکلدر • اما عمل اعضا صلوة وصیام • وسایر عبادات مأموره
کبی اهل سنت وجماعت قتنده اصل ایمانده داخل دکلدر • حتی مکلف اعمال
واجبه • وعبادات مفروضه دن بعضنی بلکه کلنی ترك ایلسه چونکه ایمان که
تصدیق قلب • واقرار لساندر حاصل اولمش اوله • آنك ایمانی مرتبه سندن
خروجنه • وکفرها ویه سنه دخولنه حکم اولنمز • اما بعض سلفدن نقل اولنان
بودرکه • ایمانده عمل صالح داخلدر • وایمان تصدیق جنان • واقرار لسان
وعمل ارکاندن عبارتدر دیمکدر • مرادلری آنلرك ایمان کامل دیمکدر •
فی الواقع ایمان کامل که موجب رضای حق تعالی در • اول ایماندر که عملی بله
وبو مقامده تفاصیل وتقاسیم که علما ایراد ایتمشلردر چوقدر • مثلا تقسیم
اولنورکه مکلفه واجب اولان اعمال وافعالی ایکی قسمدر • بری قلبی
وبری قالبی • وهر بریسی دخی ایکی قسمدر • بریسی اولدرکه اصل ایمان تحققنده
معتبردر • وبری کمال ایمان تحققنده معتبردر • اصل ایمانده اولان قلبی معرفت
حق تعالی در • صفات کمال • ونعوت جلالی ایله • واعتقاد بعثت انبیا ورسل
وصحت معاد ویوم آخر • وسایر ایمانده معتبر اولان عقایددر • وکمال ایمانده
معتبر اولان عمل قلبی آلاء ونعماء حقده تفکر • وفروع الهیاتده وبنواتده
تعمق وتدبر • واخلاق محموده واوصاف نفسانیه حمیده در • نعل قالبیدن
اصل ایمانده معتبر اولان اقرار باللسان در • اصل ایمانده معتبر اولمیوب
کمالنده معتبر اولان صلوة وصیام • وسایر اعمال خیرات وحسناتدر •
وبر تقسیم دخی بودرکه مکلفه لازم اولان ایکی قسمدر • بریسی افعال
بریسی تروك • افعال متعلق امر الهی • وتروك متعلق نهی ولانلردر • مثلا
صلوة وزکوة وتلاوت کبی • وتروك زنا وشرب خمر کبی • متعلق امر مطلق
اولان دخی ایکی قسمدر • اکر متعلق امر ایجابی اولورسه واجبدر • امر ایجابی

اولدرکه

اولدرکه مکلف اول امری ترك ایدرسه عقاب وعذابه مستحق اوله • اکر امر ندبی
متعلق اولورسه مندوبدر • امر ندبی اولدرکه مکلف اول امره امتثال ایدرسه
ثوابه مستحق اولور • اما ترکی ایله عقابه مستحق اولمز • ومتعلق نهی فعلی دخی ایکی
قسمدر • اکر نهی تحریمی اولورسه اول فعل حرام • وترکی واجب ولازم اولور •
نهی تحریمی اولدر • مکلف اول منهی فعلی اتیان ایدرسه عقاب وعذابه مستحق
اولور • اکر نهی تنزیهی اولورسه اول فعل مکروه اولور • نهی تنزیهی اولدرکه
منهی اولان فعلی ترك ایتمکله مستحق ثواب اوله • اما ایشلسه مستحق عقاب اولمیه
اما بر فعلك اتیانه امر وترکنه نهی اصلا وارد اولمیه اول فعل مباحدر • پس مطلق
فعل مکلف بش قسم اولور • واجب • ومندوب • وحرام • ومکروه • ومباح
وبر قسم دخی بودرکه مکلفه لازم اولان ایکی قسمدر • اولی که ثانیه شرطدر
ایماندر • وثانی که مشروطدر اوچ قسمدر • عبادت بدنی وعبادت لسانی • و
عبادت مالی • بدنی صلوة کبی • لسانی تلاوت وذکر کبی • مالی زکوة وصدقه کبی
وبو اوچ قسمه التحیات لله والصلوات والطیبات کلمه سنده بوکا اشارت
بیورلمشدر • تحیات عبادات قولیه • صلوات عبادات بدنیه • طیبات عبادات
مالیه در • وبر تقسیم دخی بودرکه افعال وتروك که مکلفه لازم یا مستحبدر
ایکی قسمدر • بریسی کندو ایله حق تعالی ما بیننده اولان حقوقی ادا ایتمکدر •
بریسی دخی کندو ایله خلق ما بیننده اولان حقوقی ادا ایتمکدر • وایکی قسمه لفظ
معجز نظام خاتم انبیا علیه وعلیهم السلام اشارت بیورمشدر که التعظیم لامر الله
والشفقة علی خلق الله • وبو لفظ بر خبردر که حاوی معانی عزیزه در جوامع الکلم
که حضرت خاتم انبیایه مخصوصدر • تنبیه خواجه نصیر نقل ایلرکه
عدالت سایر فضیلت کبی دکلدر • زیرا سایر فضایلك ایکی طرفی واردر
هر طرفی بر رذیلتدر آخره مغایردر • نیته کم مرور ایلدی • اما عدالتك ایکی طرفی
دخی بر رذیلتدر که جوردر • اما بو سوزده مناقشه واردر • زیرا سابقا تصریح
ایتمشیدی که عدالتك بر طرفی ظلم • وبر طرفی انظلامدر • وظلم وانظلام خود
بر برینه مغایر رذیلتلردر • ظلم جوردر • اما انظلام جور دکلدر • پس هر طرفی

عدالتك جوردر ديدوكی نتيجه صحيح اولور. اللهم مكر ديله كه انظلام دخی
جوردر. غايت كشی كندو نفسنه جور ايتمكدر. لكن بو تقديرجه هر رذيلت
جور اولور جميع فضايلك اطرافی جورده منحصر اولور. تنبيه خواجه نصير ايدركه
كيفيت نفسانی يعنی خلق برامردر فعله ومعرفة وقدرته مغايردر مثلا
عدالت كه كيفيت نفسانی وخلقدر. افعالك اعتدالنی بيلمك دكلدر. و
آنی ايشلمك دخی دكلدر. واكه قدرت دخی دكلدر. زيرا بيلمك وايشلمك
وقادر اولمق بولنور. عدالت صفتی بولنمز. نيته كم سابقا اشارت كچدی
كه بر غير عدل كمسنه دن لعرضٍ عدل فعلی صادر اولور. اما عدالت دكلدر.
پس بيلمك وايشلمك وقدرت صادر اولدی عدالت بولنمزی. وايضا فعل
عدالتی چوق كمسنه بيلور. وايلكه قدرتی دخی واردر. زيرا قدرت وصفتك
ايكی طرفه تعلقی علی التساوادر. مع هذا آنلرده خلق عدالت يوقدر. ساير
اخلاقده دخی حكم بودر. بو معنايی جميع ملكات وفضايلده تصور ايتمك
كرك بو علمك اسرارندندر. انتهی كلامه. فقير ايديين خلق نه نسنه ايدی تعريف
اولنوب ماهيتی سابقا ذكر اولنان اوزره تصور اولنجق بو تنبيهه احتياج
قالمز. تنبيه خواجه بو مقامده ايكی سؤال يراد ايلديلر. بريسی قوی
وبريسی واهی وضعيف. اما سؤال واهی بودركه چون عدالت امر اختياريدر
وعاقل آنی كسب سعادت ايچون تحصيل ايلر. پس ضدی اولان جوردخی امر
اختياری اولوب آنی كسب شقاوت ايچون تحصيل ايتمك كرك. وبو غايت
بعيددر كه بر كمسنه اختياری ايله كسب شقاوت ايچون رذيلت كسب ايليه لر
وبو سؤالك جوابنده استاد ابی علی بن مسكويه دن شويله نقل ايلدی كه چون
نفسك مخالف قوتلری واردر. وآنك بعضی بعضينك مقتضاسنه مخالفدر
پس جايزدركه قوت غلبه ايدوب مقتضاسينی صاحبنه حسن كوستره بر وجهله
كه عقلی استعمال ومقتضاسی اوزره اتيان افعال ايتمكه قادر اولميه. اول
قوتك سورتی منكسر وشرتی مندفع اولدقدنصكره عقلنه رجوع واستعمال
فكر صحيحه شروع ايدوب قبح صنعنه عارف وفساد فعلنه واقف اوله. بيت

قد ينزع الله من قوم عقولهم   حتى يتم الذی يقضی علی الرأس.
فقير ايديين سؤال مذكور مقابله بديهيده تشكيك ايتمك مقوله سندندر
زيرا عقلا بو فعلك قباحتنه واقف. ورذيلت ايدوكنه عارفكن بنه
اختيارلری ايله مقتضای عقلدن تعدی. واول فعل قبيح ورذيلت شنيعه نك
اتيانه تصدی ايتدكلری مجزوم. وبالضروره مقرر ومعلومدر. وبالبديهه
معلوم اولان نسنه يه اعتراض معقول. وضروريانده تشكيك علما قتنده
مسموع ومقبول دكلدر. وبو جواب اجمالیدر. بونكله ايراد مندفع. و
سايل مشككك ملزم اولور. اما جواب تفصيلی كه سؤالك موضع غلطی
تعيين وبيان مغالطه حل ومحل فسادی تبيين وعيان ايتمكدر. خواجه
نقل ايلدوكی كلامدر. اما اعتراض قوی اولدركه عدالت مساواتدر.
عدالتك هر طرفی جور ورذيلت اولنجق لازم كلوركه تفضل مرتبه سی
وتبرع واحسان دايره سی كه عدالتك افراطی در. غير فضيلت بل قبيح ورذيلت
اوله. مع هذا التفضيل بالاتفاق افاضل اخلاقدندر. جواب اولدركه
تفضل عدالتدن خارج طرف دكلدر. بلكه تفضل عدالتك احتياطی مرتبه سيدر
مثلا انفاق وسط ظن اولنان جايزدركه وسط اولميوب بلكه وسطدن
انحطاط ايدوب طرف بخله ملحق اوله ديو احتياط اولنوب بر مقدار وسطدن
زياده انفاق اولنور كه فضيلت سخاوت بلاشبهه موجود ومتحقق اوله.
تفضل بو مرتبه در. اما غايت افراط اولنوب غير مستحقلره احسان وكندولره
اضرار احتمالی اولسه. اول تفضل دكل بلكه اسراف مذمومدر. وهر فضيلتك
احتياطی مرتبه سی واردر. اما اسلوب واحد اوزره دكلدر. مثلا سخانك
احتياطی ديدوكمز كبی زياده جانبنه ميل ايتمكله اولور. اما عفت كه فجورله
خمود آراسنده وسطدر. آنك احتياطی جانب نقصانه كه خموددر. اكا ميل
ايتمكله اولور. فقير ايديين بو نكته نك سری اولدركه فضيلتلرك هر جانبی
رذيلتدر. اما بعض فضايلك بر طرفی رذيلت اولمقده آخردن اكثر اولور.
پس بعض فضايلك افراطی رذيلت اولمقده تفريطندن آرتوق اولنور.

وبعضينك تفريطي افراطندن زياده اولور. مثلا سخاوتك كه بر طرفي
اسراف وبر طرفي بخلدر. رذيلت ونقيصت اولمقده اسرافه غالب وراجحدر
كذلك شجاعتك كه افراطي تهوردر. تفريطي جبندر. جبن بر رذيلت وعيب اولمقده
تهوردن زياده در. اما عفتده امر بر عكس در. آنك افراطي كه فجوردر
رذيلت اولمقده تفريطنه كه خموددر غالبدر. وخمود رذيلت اولمقده فجور
كبي دكلدر. بلكه جهلهٔ متصوفه ومرتاضين خمودي فضيلت عد ايلرلر.
پس قضيه بو حليه اولنجق نظر اولنه. نه جانب كيم رذيلت اولمقده قوي وغالب
اولورسه اول جانبك خلافي طرفنه ميل اولنمق كرك. كه احتياط رعايت
اولنمش اوله. والله تعالى اعلم. باب سابع تحصيل فضايل واكتساب
سعادت ايتمه نك طريقي موصلي نه در وترتيب اسبابي
نيجه اولمق كرك آنك بيانندهدر حكمتده مقرر اولمشدر كه
كمالاته مؤدي اولان حركاتك مبادي‌سي واسبابي ايكي نوعدر. بري
طبيعت وبري صناعت. طبيعت اولدوغينك مثالي نطفه در كه صور
مختلفه ده طوراً بعد طور حركت ايلر. تا كمالنه يتشور كه حيوانيت مرتبه‌سيدر
وبو حركتك مبدائي وسببي طبيعتدر. صناعتك مدخلي يوقدر. صناعت
اولدوغينك مثالي اغاج پاره لريدر كه نجار آني صنعي ايله هيئت مختلفه ده
حركت ايتدوروب آخر صورت سريري يه كيروب كمالنه يتشور. وبو حركتك
مبدأي صناعت اولوب بو كمال صناعي اولدوغي ظاهردر. وطبيعت وجودده
صناعتدن مقدمدر. وهر مرتبه ده اجل واعلي در. زيرا طبيعتك استادي
قدرت حق جل وعلا وامداد ملاء اعلايه در. ارادهٔ انسانيه نك وتدبيرات
نفسانيه نك مداخله‌سي يوقدر. بخلاف صناعت كه تدبيرات بشريه و
ارادات نفسانيه مداخله وتوسطي ايله اولور. آنسز اولمز. پس تقدم
ذاتي وزماني وشرف رتبه‌سي طبيعتك صناعت اوزره مقرردر. مصراع
خود رسته دكر باشد وبر بسته دكر. پس طبيعت صناعتك استادي ومعلمي
مثابه سنده در. وصناعت طبيعتك متعلمي وشاكردي منزله سنده در

وجوب بو نكته دخي حكمتده مقرر اولمشدر. كه ممكناتدن هر شيئك كمالي
مبدأندن ممكن اولدوغي قدر تشبه ايتمكده در. پس صناعتك كمالي طبيعته
تشبه ايتمكدر. وصناعتك طبيعته مشابهتي كه كماليدر اوليله اولقدر
كه اسبابك تقديم وتأخير وتدريجي وترتيبي كما ينبغي مرعي اولوب هر شي
موضع لايقنده واقع اولمغيله طبيعته مترتب اولان اثر صناعته دخي
مترتب اوله. بلكه بعض صناعاتده طبيعتدن مزيت دخي حاصل اولمق جايزدر
مثالي بيضهٔ مرغ ماكيانندر. كه طبيعت مقتضاسي ايله مرغ اوزرينه
بر زمان جلوس ايدوب. حرارت سينه‌سي ايله بيضه يه استعداد ويروب
صورت حيوانيه فيض اولوب افراخ وفراريج اولور. كما هي صناعتله دخي
بو معني حاصل اولور. مثلا بيضهٔ ماكياني سركين كرم ايچنده بر مقدار
زمان دفن ايدوب. سرايت حرارت سركين بيضه يه استعداد حيوانيت ويروب
آندن دخي افراخ وفراريج بقدرة الله تعالى حاصل اولور. پس
صناعت بو محلده طبيعته تشبه قيلوب وآندن تعليم قيلوب طبيعتدن صادر اولان
اثر صناعتدن دخي صادر اولوب. قدرت حق تعالى كه مؤثر حقيقيدر. بو سبب
ظاهردن جلوه كر اولدي. وبو صورتده صناعتك طبيعته مزيتي دخي حاصل اولدي
زيرا چوق بيضه‌دن دفعهٔ واحده ده افراخ كثيره حاصل اولور. كه طبيعت
وحضانت ماكيان طريقنده اول كثرت اولمز. چون بو مقدمه تمهيد اولندي.
پس بيان ايدهلم كه تهذيب اخلاق وكسب فضايل كه بو علمدن مقصوددر. اول دخي
امر صناعي در. تدبير انساني ايله اولور. پس بو بابده دخي طبيعته كه استاد ومعلمدر
اقتدا ايتمك كرك. وهر نه كيم طبيعتده مقدم وترتيب وجوده ومبدأ خلقتده
سابقدر. تهذيب خلقده دخي آني مقدم وسابق ايتمك كرك. پس كله لم طبيعتك
احوالي وخلقت انسانده اعمالي نيجه ايدوكن بيان ايدهلم. كه تهذيب خلقده صناعت
وتدبير ايله اقتدا اولنه. معلوم اولسون كه اول قوت كه انسانده ظاهر و
مؤثردر. قوت طلب غذادر. كه طفل متولد اولدوغي آنده مادرينك پستاندن
سود امتمكه تعليم وتلقين اولمدين طبيعتي الهام ايلدي. وتعليم رباني ايله مهتدي

اولوب قوتنی طالب وغداسنی بدننه جالب اولور • ذلك تقدیر العزیز العلیم •
وآیت کریمه ده که • اعطی کل شیء خلقه ثم هدی • بو مرتبه یه اشارتدر • چون
قوتی بر مقدار مزید • وفی الجمله حسی رشید اوله • دخی زیاده کسب اهتدا •
ودفع صوت وتخییب بکا ایله مادرندن طلب غذا ایدر • وبو مرتبه دن ترقی
ایدوب قوت غضبیه ظاهر اولوب دفع مضار • ودفع مزاحمت اغیار ایتمکه
باشلر • واگر دفع مزبورده کندونك مستقل وکافی اولمدوغنی فهم ایدرسه
کندویه کمال شفقت • ووفور عنایتی وذمنه اولدوغنی بلدوکی اشخاص وافرادن
استعانت وآنلره استظهار واستغاثت ایدر مادری وپدری ودایه سی کبی •
ودوز بروز بو قوتلری استعمال • واستکمال ایدردك • قوت تمییز که خاصهٔ نفس
انسانیدر ابتدا ایدر • وبو قوتك اول تأثیری حیادر • وبو قوت جمیل
وقبیح • ونیك وبدی تمییز ایتمکدن ناشیدر • که قبیح تصور ایتدوکی نسنه نك
کندودن صدورندن تخیل ایدوب منکسر اولور • وحیا بو انکساردر • وبو
قوت که تمییزدر • یوما فیوما متزاید • وقوت غضبی وشهوانی دخی متمکن اولان
مرتبه سی نك نهایتنه دك متزاید اولور • پس عنایت تحصیل بقای نوع طرفنه
اولوب بدننده کندو مثلی شخص آخر حادث اولمق اسبابنه شروع ایدر •
واول بدنده فضلهٔ غذادن که منی در • که نطفهٔ آدمی در حاصل اولمقله •
وطلب زواج ونکاح وتوالد وتناسل حاصل اولور • بو امور قوت شهوانی مقتضیاتی
وآنك مراتبیدر • اما قوت غضبی اول دخی کماله یتشوب کندو شخصنی حفظ
وضبط واستعانت غیره غالبا محتاج اولمیق مرتبه سنه واصل اولدقدنصکره •
سایر افراد انسانی اقارب واتباع • واهل وعیال کبی حفظ ایتمکه دخی شروع
وبورادن ریاست واستعلا وتفوق وترؤس ظهور ایلر • وبو جمله قوت غضبی
مراتبی وآنك مقتضیاتیدر • اما قوت تمییز ونطق که خاصهٔ انسانیه در •
اولا جزئیات واشخاصی ادراکی وحفظی تحصیل وتکمیل ایدر • آنده مهارت
حاصل ایتدکدنصکره کلیات وطبایع که معقولات اولدر • طبیعت انسان وحیوان
کبی آنلری تعقل ایتمکه قادر اولور • زیرا جزئیات بو اشخاصی ادراك ایدوب

جزئیات واشخاص آراسنده اولان مشارکتلری • ومخالفتلری درك وتمییز
ایدر • پس ما به الاشتراك اولان نسنه • وما به الامتیاز اولان نسنه لر معلومی
اولمقدن ذهننه صور طبایع کلیه فیض اولمغه استعداد حاصل اولوب •
عالم اولمغه باشلر • مثلا افراد وجزئیات انسانك نیجه سن کوردك که
نطق وسایر خواصده مشارکلر • وسایر افراد حیواندن ممتازلر • ومطلق
احساس وحرکت ارادی ده جمله افراد حیوان ایله مشارکلر • وافراد حیوان
حرکت ارادی • وحس ایله نباتاتدن متمیزلر • اما نموده جمله نباتات وحیوانات
مشارکلر • ونمو ایله جماداتدن متمیزلر • علی هذا القیاس • پس بو مشارکتلر
ومخالفتلر معلومی اولمغیله ذهننه صورت نوع طبیعت انسان • وطبیعت
حیوان • وجسم نامی فیض اولوب طبایعی جزئیاتدن • وجزئیاتی وطبایعی
بری برندن ممکن اولدقجه واستعدادی یتشدکجه ادراك وتمییز ایدر •
وبو طبایعه معقولات اوله دیرلر • زیرا اول مرتبهٔ تعقل بودر • بوندن صکره
اولان احساسده تعقل دکلدر • چون بو مرتبه یه اعنی تعقل دایره سنه کلوب
عقل اطلاقی اولنور • وانسانیت بالفعل اسمی بو حالده اکا واقع اولور •
وبو مرتبه یه کلنجك طبیعتدن صادر اولان کمالات نهایتنی بولور • بوندن صکره
نوبت تدبیر وصناعت سببی ایله اولان کمالاته ایریشور • اگر بو کمالات دخی
حاصل اولورسه • اول انسانیت که طبیعت سببی ایله حاصل اولمشیدی • صناعت
سببی ایله بقای حقیقی ودوام ابدی بولور • پس طالب فضیلت اولانه لازمدر
که متوجه اولدوغی صناعت سببی ایله تحصیل وتکمیل ایتمك استدکده طبیعته
اقتدا ایلیه • طبیعتدن استفاده اولنان سیاقت وترتیبی تهذیب قوی ده
استعمال ورعایت ایلیه • مثلا اولا قوت شهوت تعدیلنه • اندنصکره قوت غضبیه
تهذیبنه • اندنصکره قوت حکمت تکمیلنه همت ایدوب آنده ختم ایلیه • اگر ابتدا
طفولیتدن قانون حکمت وزره که ان شاء الله تعالی ذکر اولنسه کرك •
ترتیب وتهذیب واقع اولمش اوله • طوبی له آنك حقنده عنایت ازلی اولان
سعادتمندلردن اولوب اکثر تهمتانی حاصل • وحرکت توجهی تحصیل فضایله اقرب طریق

واحسن وجوه اوزره واصل اولسه کرك. واکر ایله اولمش دکلسه ینه نا امید
اولمامق کرك. بلکه مردانه میدانه کیروب دامن همتی تشمیر. وکسب فضایلده
نهج سابق اوزره سعی وتدبیر ایتمك کرك. وصعوبت طریقدن یأس ایدوب اهمال
ایتمامك کرك. اهمال موجب شقاوت ابدی در. واستعجال ایتمك کرك که کون
کچدکچه صعوبت متأکد وتدارك متعسر اولور. تا که بر مرتبه یه وارر که
اندن صکره وَا آسَفَا لَقَدْ فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللّٰه فریادن آسمانه ایرکورسه فایده
ویرمز. وانکشت تحیری دندان تأسف ایله پاره پاره ایلسه نفع اولمز زیرا
فرصت کچدکدن صکره وقت کار الدن چیقر. واسباب وصل یاردن بعد حاصل
اولمق احتمالی قالمز. پس خایب وخاسر کارخانهٔ اکتسابدن تهی دست خروج
لازم اولیجق ورد زبانی بو رباعی اولور که. رباعی

افسوس که وقت از دست برفت.	اسباب وصال یار از دست برفت.
درمعرض یك دولت ناپاینده.	صد دولت پایدار از دست برفت.

ومعلوم اولسون که قافله سالاران راه اهتدا. وعنایت یافته کان. وَوَجَدَكَ
ضالا فهدی. اولوب تأیید الهی ایله کمالات فطری حاصل اولوب سعی وتعلم
وکسب وتعلمدن مستغنی اولمق یوقدر. اکرچه استعداد وهبی سببی ایله سهولت
وعسرت ایله تحصیل واکتساب مختلف اولوب بعض افراد عمل یسیر وسعی غیر کثیر ایله
تحصیل فضایل. وبعض آخر سعی تام وجهد کامل ایتمکه محتاج اولور. ونیته کم تحصیل
صنعت کتابت کسب وسعیه موقوفدر. حتی کسبدن خالی اولان. لاعن شیء ناسخ
وصنعت کتابتده راسخ اولمق محالدر. کذلك طالب فضیلت سعی وکوشش وکمال
قوی وزوردن ایتمدن فضیلت تحصیل ایدوب ملکهٔ نفسانی اولمق مرتبه یه واصل اولمز
مصراع مزد آن کرفت جان برادر که کار کرد. وچون صناعت طبیعته اقتدا ایتمك
لازم ایدوکی ظاهر اولدی. پس معلوم اولسون که تهذیب اخلاقه مناسب اولان علم
علم حکمت عملیه در. وبو علمه طب روحانی دیمشلر. زیرا طبیبك همتی بدن انسانی
وجسم بشری ایچون حفظ صحت حاصل. واعادهٔ صحت زایل ایتمکدر. کذلك
علم اخلاق صاحبنك دخی جل همت وغایت نهمتی نفس انسانینك حاصل موجود اولان

فضیلتی

فضیلتی باقی وخالد. وزایل ومفقود اولان فضیلتی حاصل وعاید قلمقدر.
پس نیته کیم طبیب جسمانی تدبیرات طبیّه. ومعالجات صناعیه افعال طبیعیه
تتبّع واقتدا ایدر. نیته کیم اصحاب فن طب قتنده ظاهردر. کذلك طبیب
روحانی یه دخی لازمدر که ترتیب اسباب وتهذیب خلق. وتهیهٔ آلت تحصیل
عدالت ایتمك قصد ایدیجك طبیعته که استاد وپیشوادر تقلید واقتدا ایده.
پس طالب صحت روحانی قوای ثلاثهٔ نفسانی یه علی الترتیب نظر وملاحظه
ایلیه. اعنی اولا قوت شهوانینك فضیلتنه که عفتدر. ثانیا قوت غضبیه
فضیلتنه که شجاعتدر. ثالثا قوت تمییز وادراك فضیلتنه که حکمتدر
نظر وتفقد ایده. اکر بریسی حاصل وکامل ایسه شکر وثنای حق. وفیاض ومحسن
مطلق علی قدر الطاقه مؤدی اولوب. همان اول فضایلك ادامت وابقاسی
اسبابنی مراعی. واکر حاصل دکل ایسه هر برینی علی ترتیب کسب وتحصیل ونفس
نقصان شعاری اول فضایل ایله تکمیل ایتمکه مجد وساعی اولوب. اوّلا
قوت شهوانی یه نظر ایده. اکر صفت اعتدال ووسطانیت ایله متصف
بولورسه. عفت اکا حاصل اولمش. همان علی مرّ الاعوام باقی ومستدام ایتمکه
اهتمام ایتسون. واکر برجانبه مایل. واعتدال حقیقی زایل ولغیله منحرف
بولورسه سعی وهمت ایلسون اعتدال وانحرافدن اعتدال توسطه واصل
وفضیلت عفتی کندویه حاصل ایده کورسون. بعده قوت غضبیه یه نظر
ایده کورسون اکر طرفینی جبن وتهوّر قفسندن بر طرف. واعتدال توسط
تحصیلی ایله کسب شرف ایلدی ایسه. شجاعت حاصل اولمش. شکری متواصل
اوله. والا رذیلت طرفیندن همتله کندوینی تخلیص. وسعادت تحصیل
شجاعته نفسنی تحریص ایلسون. بو ایکی فضیلتی تحصیل. وجوهر نفسنی فی الجمله
نقصاندن کماله تحویل ایتدکدنصکره تحصیل فضیلت حکمت جانبنه راغب
ورذیلت جربزه وبلادتدن هارب اولوب. اوّلا اول علمی که تحصیل علوم
آلت. ومعیار نظر واکتسابی توسیع وتفسیح ایتمك آنك عملیه تحصیل
وتکمیل ایدوب بعده اول علومی که جمیع مسائلی ودلائلی شك وظندن

عاری ومبادی ومبانی محض یقین اوزره جاری اعنی علوم ریاضیات
که مقدمه ده اکا اشارت اولنمشیدی تحصیل ایلیه که ذهنی جمیع مسائلده
قطع ویقین مرتبه سنه معتاد ومتقاضی اوله وظن وتخمین ایله اکتفا
ایتمکه قانع وراضی اولمیه پس معرفت حقایق اشیا وکشف احوال موجودات
خارجیه ایله تحلی وزاویهٔ جهل ونقصاندن که هاویهٔ ذل وخذلاندر
تجنب وتخلی ایتمکه همت ایلیه اولا طبیعیات بعده الهیات مسائلک
تحصیل وهر اجمالی بالغ مرتبهٔ تفصیل ایلسون چون توفیق الهی ایله بو مرتبه یه
واصل اولمش اوله قوای ثلثهٔ مزبوره نک ترتیب وتهذیبندن فراغت بولمش
اولور چون بو فضائلک تحصیلی میسر ومقدر اولدی پس فضیلت عدالت
که جمله یه مرتبدر وفضایل ثلاثه مجموع ومرکبدر آنک تحصیل وتکمیلنه عنایت
واهتمامی موفور ایلسون که کمال حقیقی یه واصل وسعادت باقی اکا حاصل اولوب
انسان بالفعل وحکیم کامل اسمی اکا اطلاق اولنه پس اسْتر بو مرتبه دن صکره
سعادت خارجیه که مزیّنات جمال کمال ومحسّنات دیباجهٔ فضیلت واعتدالدر
آنلری دخی تحصیل ایلسون آنلر ایکی قسمدر فضائل بدنی وفضایل مدنی
فضایل بدنی اول علوم معارفدر که احوال بدنه راجعدر واول طب درکه
ثمرهٔ حاصله وفایدهٔ مرتبه سی اوج نسنه در دفع وازالهٔ علت وحفظ وحراست
صحت وکسب وافادهٔ زینت در وعلم نجوم درکه مقدمهٔ معرفت بعض حوادث
اولمغیله موسومدر فضایل مدنی اول علوم درکه انتظام احوال دین ودولت
وانتصاف امور ملک وملت آنکله اولور علوم شرعیه کبی که فقه وکلام و
اخبار وسیر انبیا علیهم الصلوة والسلام وقصص وتواریخ وحوادث وعلوم
ادبیه کبی که لغت وصرف ونحو وبدیع وبیاندر بو جمله موجبات فصاحت
وبراعتدر وعلم حساب واستیفا ومساحت کبی واکثر منافع اجتماعات
مدنیه اکا مربوطدر واختلاط وتعیّش ومعاملات بنی نوع اکا متعلق
ومنوطدر باب ثامن حفظ صحت نفس که فضائل دایم وباقی قلمقدر
آنک بیانندهدر مخفی اولمیه که چون نفس خیّر وفاضل ودرجهٔ انسانیت

بالفعل

بالفعل واصل اولمش اوله بو ملکهٔ فاضلهٔ نفسی حفظ ایتمک واجب ولازمدر
وهر ساعت اول سعادتک طراوت ونقا وادامت وبقاسنه عازم اولمق گرکدر
حفظ صحت بدنه نیجه اهتمام لازم ایسه حفظ صحت نفسه اعتنا دخی لازمدر
بلکه بو دخی اهم واقدم وبوکه اهتمام اتم والزم در وبو صحتک حفظنه و
فضیلت نفسک بقاسنه بوندن افضل سبب یوقدر که دایما معاشرت و
اختلاطی کند وکبی یا دخی اکمل تحصیل فضایل ایتمش عیوب رذایلی ترک ایتمش
خیّر وفاضل کمسنه لر ایله اولوب تحصیل فضایل ایتمامش ومعایب ورذایلی
آندن کتمامش کمسنه لر صحبتندن کوریزان اوله زیرا نفس انسانک خاصه سی
معاشری اوصافی ایله تحقق ومخالط ومصاحبی اختلاطی ایله اتصاف وتخلقدر
مصراع زانکه انکور زانکور همی کیرد رنک وحکما دیمشلردرکه الطبیعة
سارقة وبو معناده نظم اولنمشدر که نظم
عَدْوَی البلید الی الجلید سریعة   کالنار توضع فی الرماد فتخمد
واساجیع منظومهٔ فارسیه دندر   یار بد بدتر بود از مار بد بیت
عن المرء لاتسال و سل عن قرینه   فکل قرین بالمقارن یقتدی
نثر واشرار بدکردار ایله صحبت ومشاهدهٔ صورت ظاهرلری ممنوع اولدیغی
کبی مجرد استماع کلام نافرجاملری دخی ممنوع ومحرمدر خصوصا هجون و
مفاحشات ومساخر ومضاحک ولانلک اناشید واساجیع هزل آمیز و
فحش انگیزلری وخمریات مفسقه واشعار معشقه وهجو مسلم وذکر معایب
بو جمله طالب فاضل ومجتنب رذایل اولنلره ضرر محض واجتنابی لازم و
واجب اولنلودر واولور که بر بیت استماعندن نفوس ناقصه یه اولقدر
هوا وهوس باطل واشواق رذایل عارض اولور که ازاله سننده مدت مدید
معالجه وزمان کثیر مصابره مدافعه یه محتاج اولور خصوصا که اشعار
معشقه تغنی وسروده مقارن استماع اولنه اسباب کامنهٔ هوایی تهییج
عظیم وداء دفین میل نامحرمی اثاره وتحریک شدید ایلر حتی کاهی متبصر
عالملر ذلتنه ومرتاض سالکلرک منهج قویمدن منحرف وبطالت وخلاعتله

نفوس صح

متصف اولمه لرینه سبب اولور • پس مناظر حواس که غالبا قلب آنلردن کلان
نسنه ایله خسته اولور • اولی بودر که مظانّ ضرر اولان مواضعدن بسته
اولا • وکتب فقهیه ده ذکر خمر وغلامی مشتمل اولان اشعارك استماعی
مکروه در دیمکلرینك حکمتی بودر • واستماع اصوات ملاهی وترنمات واغانی
شریعت مطهره ده حرام اولدوغینك دخی وجهی • والله تعالی اعلم بودر •
واستماع اصوات آلات غنا خصوصا اشعار معشقه یه مقارن البته تخییل
امور شهوانیه یه مؤدی • وتخییل مستمر ایجاد وایقاع امر متخیله غالبا مفضی در
آنکیچون بعض افاضل دیمشلردر الغنا رقیة الزنا • زیرا که نفس بدنه متعلق
وآنده متصرف • وقوای شهوانی کاشانهٔ بدنده مجتمع ومتألف اوله اسباب غوایت
وذریعهٔ اجتماعندن خالی • ودواعی غی وضلالت اتساق وانتظامدن تهی
اولماموق مقرردر • وحضیض فساد وورذیله نفسك تنزلی سهل ویسیر • امّا
شواهق قلل فضایله صعود وترقیسی دشوار وعسیردر • مصراع •
عروج بر فلك سرورین بدشوار دیست • اوکه حجر ثقیلی جانب سفله تحریك
وتنزیل کبی ادنی سبب وجزوی تحتیله حاصل اولدوغی معلوم ومعروف •
امّا ثانی اول حجری شاهق جبل وذروهٔ فلکه اخراج کبیدر • قوت عظیم
وجمعیت کثیره محتاج وموقوفدر • وحدیث نبوی صلی الله علیه وسلم که حُفَّتِ
الجَنَّةُ بِالمَكَارِهِ • وَحُفَّتِ النِّيرَانُ بِالشَّهَوَاتِ • بو معنایه اشارتدر • پس
انس ومخالطهٔ ناسدن که اکثری ارجاس وادناس در اجتناب واحتراز
طریق اقوم • وایثار عزلت وانفراد • وتقلیل معاشرت اصحاب وعشایر بوغت
امثالی وقایع وورطه لردن اسلمدر • آنکیچون دیمشلردر که من کان فی العزلة
فالعزلة • عزلتك منافعی بیشمار • ومخالطه نك مضارّی بیحسابدر • پس عزلت
محمودة الاختیار • وخلطه وخلطت واجب الاجتنابدر • واکر اختلاط
ضروری اولسه نیته کم دیمشلردر العزّ فی العزلة لکنه لابدّ للناس من الناس
دیدکلری کبی مهما امکن صحبت افاضل واکابر که نفوس طیبه لری ادناس رذائلدن
طاهر • ووجوه نقیه لرنده انوار فضیلت لایح وظاهردر • آنلرك صحبتنه طالب

وانلركبي

وانلر کبی اولیا نلردن هادبا اولنه • واکابر مشایخ دیمشلردر که چون صحبت
لازم اوله اولکمسنه نك صحبتنی اختیار ایله که مشاهده ومصاحبتی سنی جانب
آخرته داعی • وترك دار غرور • وموطن سهو وغفلته ساعی اوله • وسلسلهٔ
نقشبندیه خواجه لرندن خواجه علی رامیتنی که لقبلری حضرت عزیزاندر
بو معنایه سالك راه • ودرویش صاحب انتباه اولنه بویله نصیحت بیورمشلردر

باهر که نشینی ونشد جمع دلت •	وزتو نرهید زحمت آب وکلت
زنهار زصحبتش کریزان می باش •	ورنی نکند روح عزیزان بحلت •

واخوان وفا • وخلان صفا ایله صحبت ولیجق بشر وبشاشت • وتودد وتلاطف
اوزره اولنوب • لکن حد اعتدال رعایت اولنه که بو خصلتك سایر اخلاق
کبی وسطی فضیلت • وافراط وتفریطی رذیلتدر • وسط وفضیلت اولان
مرتبه یه بشاشت وبشر دیرلر • افراطی ضحك بسیار ومجون وهزل کونا
کونه • وتفریطنه عبوست وتقطب دیرلر • ومزاح که اکا لطیفه ونادره
دیرلر • انده دخی حد اعتدال وطریقهٔ وسطی رعایت اولنمق کرك • افراطی
هزل ومسخره لیغه چیقوب • ونیجه مضرت ومفسده یه سبب اولور • وتفریطی
عبوس الوجه ثقیل الظل اولوب • اخوان صحبت وعشرتدن متنفر وکاهی
صورت تکبرده واصل اولوب • درویشان صاحب دروندن آنده متضجر اولمغه
مؤدی اولور • واحادیث صحیحه ده وارد اولمشدر که کان النبی صلی الله علیه
وسلم یحب المزاح ولا یقول الا حقا • وحضرت امیر المؤمنین یعسوب الموحدین
کرم الله وجهه کثرت مزاحه منسوب ایدیلر • حفظ صحت نفسانینك اعظمی
اولدرکه علی الدوام نفسه اعمال حسنه تکلیف وتحمیل • وافعال جمیله تکمیل
ایدوب • اکر افعال قوت نظریه • اکر اعمال قوت عملیه در • تقصیر وتهاون واهمال
وتکاسل ایتمکه معتاد اولمیه لر • نیته کم حفظ صحت جسمانیده اعمال جسمانی •
و تحریکات لطیفهٔ معتدله موجب صحت اعضا • وقوت وسلامت اعصابدر
واطبا ریاضت بدنیه مبالغه ووصیت ایدرلر • وهر نوع ریاضتك بر عضوه
فائده سن بیان ایدرلر • مصارعت وکشتیکرلك جملهٔ اعضایه • وکمان وکباده

چكمك اكتاف واعضاده ومشى ساق وفخذه نافعدر ديرلر • وعلى هذا القياس
وترك رياضت استيلاى بلاغم • وضعف وفتور اعصاب • وعظام كه بناء خيمهٔ
بدنه اطناب ودعايم در ايجاب ايدر ديرلر • كذلك رياضت نفسانيه دخى قواى
نفسانيه يه قوت • وتركى بطالت وضعف وفترت ايجاب ايدر • واستيلاى كسل
وبلادوغم ويروب • ونفس مواظبت نظر واستدلال فكردن معطل وليجوز اسباب
بلادت وحمق مستولى ومجتمع • ومواد خيرات وانهار افاضات عوالم قدس حين
استعدادندن منقطع اولور • وچون حليهٔ علمدن عاطل اولوب كسل ايله
مألوف واسباب سعادتى باطل اولور • وانتكاس حال • وانعكاس اقبالى
سببى ايله • صورت انسانيه دن مسلوخ • وعالم مثال ومعنيده صور حيوانات
ممسوخ اولمغه مؤدّى اولور • كركسه بو نشأه ده انتكاس وانعكاسنه مطلع
اولسون كركسه غلبهٔ سكر طبيعت سببى ايله حالا ذاهل وغافل اولسون •
يا علاقهٔ بدنيه منقطع اولدقدنصكره واقف اولسون • لكن بعد فوت
الفرصه • ولزوم الغصه حسرت بى فائده وندم بى نفع در • مصراع
بسيار بخايد سر انكشت ندامت • اما حليهٔ علمله متحلى • وجليهٔ عملدن
سابق ومتجلى اولانلر لازمدر كه • منظر نظر وبصيرتدن پردهٔ پندار باطلى
رفع • وحجب عجب وغرورى پيشگاه سعادت وفضيلتدن منع ودفع ايدلر
كه علم وعمل ايله عجب وغرور نه قدر خفى ومستور دخى اولسه بالآخره فوز
ونجاته مانع • وچهرهٔ سعادت واقباله براقع در • بيت •
زاهد غرور داشت سلامت نبرد راه   رند از ره نياز بدار السلام رفت
نثر وكر سر شيخوخت سببى ايله حيا ايدوب تعلم علمدن فراغت ايلميه كه
جهل جميع ازمانده قبيح • وعلم كافهٔ احيانده حسن ومليح در • وحفظ سبقدن صكره
معلوماتنى تكرار • وذكرماضى ايله محفوظاتنى تذكار ايتمكى واجب ولازم بيلمك
كرك • وزواياى خزاين علومنه عناكب نسيان نسج ايتمكدن برحذر اولمق
كرك كه آفة العلم النسيان ديمشلردر • وطالب سعادت اولانلر
لازمدر كه ملاحظه ايليه لر كه بضايع فانيه • ورغايب غير باقيه نك طالبلرندن

دبى

برسببى مطلوبنى حوزهٔ مكنت وقبضهٔ قدرته كتورمسه • آنك حفظ وحراستنده
نيجه مشقتلر اختيار ايدر • واولوركه كندويه خواب وخوردى حرام • وتحمل مشاق
سهر • واقتحام موارد خطرى كندويه وردمدام ايدر • پس طالب كمال حقيقى
ونايل سعادت باقيه ده حفظ مطلوب • وحراست كوهر مرغوبده تحمل مشاق
متوالى • واختيار كد ايام وسهر ليالى ايتميوب • اول كوهر كرانمايه معرض تلف
ومدار هلاك وبوارده قورسه • خسر دنيوى واخروى ايله جليس احزان
هم معناى فراد وتحسر ايله حاصلى خسران اولمق مقرردر • وطالب كمال جمع مال
وتحصيل اسباب جاه وجلالدن اعراض ايدوب • زهد كه مقبول حق • و
ممدوح خلق در • قامت همت وبالاى معالئ روحانيسنه خلعت وشعار
ايده • وزهد اولدركه آدمى اسباب ومتمتعات دنيويه دن قدر ضرورى • و
مرتبهٔ مالابد اولان نسنه ايله اكتفا ايدوب فضول عيشه كه تنعم وترفه در
التفات ايتمامكدر • وزهد ايله امر ووصيت عادت انبيا واوليادر
وسرمايهٔ سعادت وپيرايهٔ مقامات زهد وقناعت در • ومقدمهٔ زهد
اولميجه سالك طريق آخرته هيچ سعادت حاصل اولمز • وكسوت زهد ايله
تلبيس ايتميدين طالب فضيلت بر مقامه واصل اولمز • وجناب حضرت
رسالت پناهيدن صلى الله عليه وسلم روايت ايتمشلردر كه اِزْهَدْ عَنِ الدُّنْيَا
يُحِبُّكَ اللهُ • وَازْهَدْ عَمَّا فِي اَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّكَ النَّاسُ • بيت

كن زاهداً فيما حوته يد الورى • تبقى الى كل الانام حبيبا •
اوما ترى الخطاف حرّم زادهم • اضحى لديهم في البيوت ربيبا •

ودخى بعض روايتده كلمشدر • كه حضرت رسالت پناهى صلى الله عليه وسلم ابن عمر
خدمتنه بو وجهله نصيحت بيورمشلردر • كه كن فى الدنيا كانك غريب
او عابر سبيل • وعد نفسك من اصحاب القبور • واول حضرتك صلى الله عليه وسلم
اسباب دنيويه دن زهدلرى • ومأكل وملابسده نه مرتبه ايله اكتفا ايتدكلرى
مشهور عالم • ومعلوم عالميان در • عالمدن كيدنجه بردفعه نان جودن
طويمديلر • باآنكه فقرلرى ضرورى دكل اختيارى ايدى • نيجه يردن توجه

اولان اموالی ایثار غرابیدوب بو نوع معاشی اختیار ایدرلردی خصوصا اواخر عمر شریفلرنده که یمن و بحرین و اکثر جزایر عرب فتح اولوب اموال عظیمه آستان رسالت آشیانلرینه کلور ایدی لکن برحبه ادخار ایتمیوب عظیم عطیه و کلی بخششلر بیوروب کندو فقر اختیاری اوزره قرار بیورلر ایدی حتی دار دنیادن انتقال و خطایر عالم قدسه ارتحال بیوردقلرنده جوشن تن شریفلری بر یهودی یه بر مقدار حنطه ثمننه مرهون ایدی که اول کندی نسیه ایله آلوب اهل بیتنه نفقه ایتمشلر ایدی اول حضرت علیه الصلوة والسلام اظهار زهد ایله ابتدا و خلفای راشدین و اکثر صحابه و تابعین طعم زهدی شهد بیلوب فقر ایله فخر ایتمه ده آنلره اقتدا قلمشلر ایدی حکمای متألهین بو دنیای غدارک امتعهٔ ناپایدارندن ال چکمشلر ایدی سقراط بر حبابچه‌ده ساکن اولوردی با آنکه تلامذه‌سندن ملوك و اکابر اموال عرضه قیلورلردی قبول ایتمیوب اول حبابچه‌ده خانه و مسکندن فراغت و آنکله قناعت ایدردی آنکیچون آکا سقراط الحب دیرلر دیوب اول حبده جالس متجرد ایکی عبادن غیری نسنه‌یه مالك دکل ایدی و افلاطون دخی معرض دنیا و زهد و قناعت ایله عالم آرا ایدی دیرلر اول حکیم که زهد ظاهر و قلت اسبابدن عدول و خدم و حشم و مال و مکنت اتخاذینه دخول ایتدی ارسطاطالیس حکیم ایدی اگر بعض اصحاب رسول کرین و بعض اولیای امت خیر المرسلین تملك اموال و اتخاذ اسباب دنیوی ایتمشلر اما محبتلری درونلرنده قرار و ذمت همتلری آنک محبتنه گرفتار دکللر ایدی و دوام بلیه و رأس کل خطیه اولان حب دنیادن نفس دنیا دکلدر نیجه درویشلر وار هیچ دست حب دنیا آنی شوییده و مست ایتمشدر و نیجه غنی وار در که دست و دامنی پدر اما رقبهٔ همتی قید و اسر حب دنیادن حردر و صحابهٔ کرامدن کثرت مال ایله معروف عبد الرحمن بن عوف در که وفاتنده درت خاتونی قالمشیدی بر آیسینی حصهٔ ثمنندن سکسان بیك درهم و بر روایتده دینار ایله صلح ایلدیلر لکن نوع دوقی

دوق

رقم حب دنیادن ساده و گردن همتی طوق و قلادهٔ علاقهٔ حب دنیادن آزاده اولمشی اول مرتبه‌ده ایدی که بر کرم حضرت فاروق خدمتنه رضی الله تعالی عنه ایتدی یا امیر المؤمنین شامدن بر کاروان کلور که سکسان شتر باردر و هر شترده بضاعت هزار دینار دردر جمله‌سن فی سبیل الله صدقه ایلدم آل ضبط ایله سببندن سؤال ایدیجك بو کیجه نماز تهجدم ده خاطرم اولدی که آیا کاروان نیچون صغر کلدی و احوالی نیجه اولدی اوله پس بو مال که روی توجهمی ساتر و تهجدمده موجب تشویش خاطر اوله آنی حوزهٔ ملکیتدن اخراج ایتمك لازم اردوکی ظاهر در دیدی و مشایخ متأخریندن مفخر ابرار خواجهٔ احرار خواجه عبید الله سمرقندی قدس سره در که اگرچه رخت اقامتنه خطهٔ سمرقند مقر لکن ولایتی جملهٔ آفاقه سمر اولمشیدی و آنك مدحنده مولانا نامی حضرت عبد الرحمن جامی نظم ایتدوکی دررden بعضی بودر که **نظم**

زد بجهان نوبت شاهنشهی • دبدبهٔ کوس عبیدالله‌ی
آنکه ز حریت فقر آگهست • خواجهٔ احرار عبید اللهست
لجهٔ بحر احدیت دلش • صورت کثرت صدف ساحلش
باشد از آن لجهٔ ناقعر یاب • قبهٔ نه توی فلك یك حباب

و مع هذا کثرت اموال و اسباب و خدم و حشم و مزارع و فواسی اول مرتبه‌ده ایدی که رشحات کتابنده مذکوردر که خواجه‌یه ملاقات ایتدوکمده بیك اوچ یوز مزرعه‌سی وار ایدی و باشقه بر مزرعه‌سنده اوچ بیك چفت یوررردی اما بو قدر اموال و اسباب آکا مقدار ذره مانع راه و نظر همتنده برگ کاه دکل ایدی نیته کیم مولانا جامی نظم منبورذیلنده دیمشدر **نظم**

روی زمین کشته سرو بن است • در نظرش چون رخ یك ناخن است
یك رخ ناخن که بدست آیدش • کی بره فقر شکست آیدش

اما طالب فضیلت و راغب سعادت آنلرك حالنی کندویه حجت و دلیل

وا اموال واسبابا تخاذینه سبیل ایلمیه • بلکه سعادتا سترسه مقام فقرده
اولان اولولره اقتدا • وتجرد وفنا اوزره کیجن پیشوالره اقتفا ایدوب اسباب
جهان فانیدن قدر ما لابد ایله اکتفا ایده که • رهزن دنیای غدار طریق طلبده
اکا مانع • وغرور وفریب شیطانی آنی سلوك مقصددن خادع اولمق احتمالی اولمیه
هوش باش که بسی مجرد زن مصراع عروس دهر که مکاره ایست مختاله • و
طالب فضایل زنهار تحریك قوای شهوانی وغضبی ایلمیه • واول کروه بی شکوه کبی
کیم تحریك قوت باه ایتمکیچون استعمال واکل معاجین • وقرآءت کتب فواحش
وحکایات فسقهٔ ملاعین ایدرلر • زیرا قوت شهوانیه‌یی تحریك ایدیجك شاید
تسکیننده تعب لازم اولوب • بلکه شریعتده حرام • وموجب ازدیاد آثام اولان
فعلی ارتکاب ایلیه • وتحریك شهوت اکا بکزرکه آدمی بر سبع خفتهٔ طعن ودغدغه
ایله بیدار ایدوب اوزرینه حمله ایتدکدنصکره • انواع حیل ایله مضرتندن خلاص
طلب ایده • اکر بیدار ایتمسه تعبندن بری • وخطردن امین ایدی • پس قوت
غضبی وشهوتی حالنه قویوب • تحریکنه داعی اولمیوب • بلکه مهما امکن دفع هیجاننه
ساعی اوله • اکر بالطبع حرکت ایدرسه • مقتضای عقل وشرعله حد اعتداله وزن
وعیار ایدوب • طرفین افراط وتفریطه خروج ایتمیه • که فضیلت عفت
وشجاعت برقرار اوله • وجمله اقوال وافعالدن اول فکر ونظر میزانی درکار
ایلیه • تا جمیع افعال واحوالی موزون میزان اعتدال اوزره اوله • اکر کاهی
بحسب الطبیعه خروج واقع اولورسه تحمیل افعال حسنه • وزجر ومنع مباحات
ایتمکله نفسه تأدیب وسیاست ایلیه • که بد خوی تنك کبی فعله ارتکاب
ایتمکدن احتراز واجتناب ایده • مثلا بر طعامه که تناولی مباح شرع وعقل
ومقتضای رأی ومصلحت دکلدر • اتباع سورت شهوتیله آنی تناول ایلیه
درحال انابت وندم ایدوب • نفسه ایجاب صلوات عدیده • وصیام ایام
مدیده ایتمکله معاقبت ومجازات ایلیه • که من بعد نفس فضول مخالفت
مقتضای عقول اولان نسنه‌یه راغب اولمیه • وبو معناده ارباب همت
واصحاب مجاهده وریاضت عزیزلردن حکایات چوقدر • غفلتله برلقمه

تناول ایدوکیچون بر ییل صایم • وبر کیجه تهجدندن تکاسل ایتمکله نیجه
روزکار تمام لیله قایم اولمق • وبعض قوی همتلر مجرد نفس تقاضای بلوغ
ایتمکله ریاضات تکلیفا ایدوب زجر وتأدیب • واصلاح وتهذیب ایدرلر

مقامات حضرت شیخ الاسلامی احمد زنده پیل جامی ده قدس سره

ذکر ایدرلرکه برکون غار ریاضتدن نواحی شهره کلدکده بستاننه زردآلو
تمام رسیده ویانع • وبرك سبز آراسنده کواکب فلك خضر کبی لامع اولمشیدی
نفس حضرتنه دیرکه • احمد بو قدر زمان بنی نار جوع وریاضت ایله هلاك
ایلدك • بر ایکی زردآلو ایله بنی تسکین ایله • خواجه دیرکه • ای نفس تمام
بر ییل صایم اول سکا مرادکی ویره یم • نفس راضی اولوب صیامی تمام ایتدکدنصکره
باغ زردآلویه کیروب کوردیکه شغال کلمش زردآلولری تناول ایدوب •
برقاچ دانه هضم اولمدیغی درست بینه ممر اسفلدن اخراج ایتمش • حضرت
آلوب یومغه مشغول ولیجق نفس ایدرکه • احمد نیلرسن • بو خسیس زردآلوی
بکا می ویررسن • بلی زردآلو طلب ایلدك اشته زردآلو • غایتی بر حیوانك
امعاسندن کچمش یودین سکا ویره یم • نفس ایدرکه مدد احمد بونی بکا
ویرمه • آرتق سندن هیچ نسنه طلب ایتمیه یم • تمام نفسه عهد ویمین
ویررکه من بعد هیچ شهوتکی طلب ایتمیه سن • پس زردآلولری آتر • اشته
ارباب همت معاملهٔ بویله ایتمشلر • بو مرتبه فحی اولور • تا بی سندجی
ممکن اولدقجه سعی ایله نفس شهواتنده سایر • وآرزولرنده طایر اولمیه
واکر غضب بی موقع ایلسه • نفسه عقوبت ایتمکیچون بعض سفهانك اذیت
واهانتنه صبر ایتمکله یا نفسه حفظی مطلوب • وصرفی نامرغوب اولان
مالی بذل ایتمکله تأدیب وسیاست ایلیه • که آرتق بی وجه اقدام • و
غضب بی هنکام ایتمیه • روایت اولنورکه سقراط حکیمه پادشاه زمانی
تزوج وتأهل • ونفس شریفنك بقاسنه توسل ایتمکیچون امر والزام ایدیجك
اکا بر یونان مخدرات حجال عفت • وسایر پردهٔ حسن خلق وخلقت اولان
بنات واخواتی عرض قلدیلر • اما حکیم مرتاض جمله دن ابا • واعراض قیلوب

بوزن سلیطه که وقاحت وبی شرم لكدن مشهورۀ جهان وسلاطت و
زبان درازلكده معروفۀ جیران اولوب معاشرتی تكدیر مشرب زندكانی
ایتمكده بوبحیه مظهر اولمشیدی بیت زن بد درسرای مرد نكو

هم درین عالمست دوزخ او
زینهار از قرین بد زینهار
وقنا ربنا عذاب النار
طلب ایدی حكیم دانا دن

بو اختیار غریبك سر عجیبنی سؤال اولنجق دیدی که چون مصاحبت
ناقصات العقل لازم اولدی باری بو فائده اولسون که نفسی آنك سلاطت
و وقاحتنه مبتلا ایدوب مقابله سنده كظم و دفع غضبی عادت ایدوب
بو خلقله معتاد و متمرن اولام و اكر نفس كسله میل و بطالته رغبت
كوسترسه التزام مزید اعمال صالحه و مداومت اوراد و اذكار و عبادات
نافله ایله تأدیب ایده و اعمال سیئه ایله صغیره ایسه دخی اجتناب ایده
كه نفس صغایره ارتكاب ایدرك كبایره دخی جسارت ایتمك احتمالی واردر
بلكه نفس صغیره یه مداومت و اصرار ایله كبیره و كبیره توبه و استغفار ایله
مكفور و مغفور اولمقده صغیره اوله لا كبیرة مع الاستغفار ولا صغیرة
مع الاصرار ومتصل عیوب نفسنه احاطه و اطلاع قصدنده اوله وبو
اطلاعده نه قدر اسباب اهتمام و دقایق حیله یه قادر ایسه تقصیر و تهاون
ایتمیه كه اكثر بنی آدمی راه فضایل و سعادتدن آلیقویوب بیغولۀ شقاوت
و جهالتده قویان كندو افعال و احوالنی بیلمیوب دقایق عیوبندن غافل
و دسایس نفس اماره سندن ذاهل ولدو غیدر زیرا هر نفس كندو بی
نهایت درجه ده محبت و زینه در و هر محب محبوبنك عیوبنی مشاهده سنده
اعمی و كوردر و مقابحن محاسن عد ایتمكه مجبول و مجبوردر كه حبك الشیء
یعمی و یصم بیت كر هزی داری و هفتاد عیب دوستانه بیند بجز آن یك هنر
پس عاقل لبیبه لازمدر كه كندو عیوبنی بلمكه تدبیر ایده و اعدا سندن
كندو معایبنی تفحص و تطلب ایده و غیرلرده عیب عد اولنان نسنه لری
كوروه آنلاردن كندو دخی آثار وار میدر دقت ایلیه و بر دانا و صادق

دوست قرانوب اندن عیوبنی سؤال ایلیه هر نه قدر سنده عیب یوقدر
دیرسه مقید اولمیوب ینه ابرام ایده و بعضی عیوبنی اشارت ایده نه تمام سرور
و نشاط كوستروب ظاهرده و باطنده شكر و سپاس اظهار ایده و هیچ آثار
تألم و اضطراب كوسترمیه زیرا خلق كمسنه نك عیبنی یوزینه سویلكدن
صاحبی متألم اولوب سویلسه عداوت ایتمك خوفندن احتراز ایدرلر بیت
قنی بر سخت روی كآیینه وار یوزكه قرشو عیبك ایده شمار
اما صاحبی حقیقتده متألم اولمیوب بلكه شاكر و مسرور اولنجق اظهار و تنبیه
ایتمكدن فجمزلر و اكثر جهله نك عادتی بودر كه فی الجمله عیبنی كندویه اشعار
و مطعن اولهجق نسنه لری تنهاده اظهار اتسه لر فی الحال مضطرب و متألم
اولور امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه بیورركه رَحِمَ اللهُ امْرَءً
اَهْدَى اِلَيَّ عُيُوبِي تأمل ایله كه رحم الله امرءً عرفنی عیوبی دیمیوب اهدی
اِلَيَّ دیدوكی اشارتدر كه عیبلرنی اعلام كندو قتنده اهدای هدایای جلیله
و انعام عطایای جزیله دندر رضی الله عنه و ارضاه و اسكندردن منقولدر كه
بر كون خواص ندیمنه سندن بر نسنه دیدی كه بو قدر زماندر سن اخلاص
اوروب كندوكی بر مخلص خاص عرض ایدرسن و سنك حقكده ترتیب
و انعام و ترقیۀ معارج عظام اولنمشدر اما سن بر دفعه خدمت كه لایق
خلص خدام در ایتدك ندیم خاصه اضطراب عظیم طاری اولوب پادشاه
جهان بیوردیسونكه تقصیر ایدوكم نه خدمتدر ذو القرنین صاحب قرانده دیدیكه
سن دایما اخلاصی تلبیس و تمویه ایلدك زیرا بر كره بكا عیبمی تنبیه ایتمدك
ندیم ایدركه حضرت پادشاه محاسن و فضایل ایله محلی و خورشید وجودنده
ذرۀ عیب ناپیدادر اما ذو القرنین اصلا قبول بیورمیوب بنم نفسمی
عیبدن خالی دكل ایدوكی مقرر و محققدر و آنی انكار ایدن یا مكابر یا احمقدر
و سندنجی فی الواقع بنده عیب كورمزسك احمق و نادان ایمشسن و اكر كوروب
بو حدده كتم ایدرسك منافق و فتان ایمشسن علی كل حال ندیم خاص و مقیم
مرتبۀ اخلاص اولمغه لایق دكلسن دیو آنی شرف صحبتندن مطرود و مقام

ومرتبه سندن مردود ایلدی • اکر دوستلردن بومنفعت حاصل اولمزایسه
یا بوجهتدن که دوست صحیحک نظری محاسنه • وهنرلرینه منحصردر • واتک
مشاهده سندن دوستنک معایب ومطاعنی محتجب ومستتردر نیته کم دیمشلردر • شعر

از صحبت دوستان برنجم • کاخلاق بدم حسن نماید •
عیبم هنر وکمال بیند • خارم کل ونسترن نماید •
کو دشمن شوخ چشم چالاک • تا عیب مرا بمن نماید •

یا بوجهتدن که بوزمانده دوست صادق • وخلیل موافق کیمیا ماننده ساکن
پردهٔ اختفا • وسیمرغ آسا مجرد اسم بلامسمی در • بیت
معدوم شد مروت ومنسوخ شد وفا • وز هر دو ماند نام چو سیمرغ وکیمیا •
پس سابقا ذکر ایتدوکمز کبی اعدا طرفندن تتبع وتفحص • وحسادبرافساد جانبندن
تفقد وتجسس ایلیه • که بوطایفه عدیم الاحصا • وعدید الرمل والحصودن
وتتبع عیوب اخوان • وتطلع مساوی ومعایب اقران • وآنی مجالس ومحافلده
نشر وبیان • اظهار واعلان ایتمکده اول قدر اهتمام بلیغ • واعتنای عظیم ایدرلر
که بوتعب واهتمامک نصفنی تحصیل علوم • وتکمیل فضایل وفنون ایتمکه خرج
ایده لر ایدی • درکات جهللریندن نجات • ومعارج کمالاته ترقی درجاتنه ایده لر ایدی
واول نصب واعتنانک بعضنی طاعت وعبادته صرف ایلسه لر • قصارای مدارج
سعادته واصل اوله لر ایدی • وجالینوسدن منقولدرکه • اخیار اشراردن
منتفع اولورلر ایمش • وظاهر طریق انتفاع آنلرک فعلی کبی اشلمکدن امتناع
ایتمکدر • وبزرجمهر بختکانی دن روایت اولنان کلامکه بن دیجی ایدبلردن
اوکرندم • زیرا هر فعل که انلردن صادر اولوب نظر عقلده قبحی ظاهر اولوردی •
بن آنی صحیفهٔ خاطرده محرر قیلوب آندن امتناعه مقرر ایدردم دیر ایمش •
بوکلامی مؤید ومشید در • وبعض حکمادن نقل اولنورکه • طالب فضیلت
اولان کمسنه یه لازمدر • که آشنالرینک صورت وسیرتندن آیینه دوزه
وکندونک سیرت وصفت ومحاسن ومقابحنی • واحوال واعمالنی آنده مشاهده
ایدوب آنلرده حسن وممدوح کوردوکنی کندویه دخی اجتلاب واجتذاب ایدوب

قبیح

قبیح ومذموم اکلدوغندن احتراز واجتناب ایده • نفس کندو قبایحنی کندوسی
ادراک ایتمکده سستدر • اما غیرک قبایح وذمایمنی ادراک قلمقده چالاک
وچستدر • پس بومقوله تدبیرات وحیل ایله معایبنی ادراک ومن بعد
اول مقوله افعالی ایقاع ایتمکدن امساک • وشیوهٔ زیرکان جست • وشیمهٔ
متبصران چالاکدر • وبر محلده دخی که انده تبصر لازم • وغرور وفریبدن
احتراز واجبدر • تحسین ومدح خوش آمد کوی در • ومردم عاقل وطالب
فضایل اولنلره لازمدرکه • اصلا مواجهه ده ثنا وتحسین • ومدحت وتزیین
ایدنلرک فریب ودمدمه سنی اصلا استماع ایتمیوب بلکه بومقوله کلامه
شروع ایدنلری مهما امکن زجر ومنع ایلیه که استماع خوش آمد کوی طالب
فضیلته ضرر عظیم • وموجب تسفل وتنزل • ومانع ترقی مقامات
وفضایلدر • زیرا نفس اماره مدح خوش کوی دن فریفته اولوب کندوده
کمالات نابودهٔ حاصل • واول راهده ایکن کندوبی منتهای مقاماته واصل
تخیل ایدوب منتکس ومنعکس اولور • وچوق آدمیلر کوردک خوش آمدکولر
فریبی ایله طریق طلب وکسب فضایلدن بالکلیه مطلقا اولوب بلکه اعداد
دیوانکان • ومساخره وکم عقلان ومضاحکه ملحق اولدیلر • اوایل طریق طلب
علمده ایکن فریب خوش آمد کویان اشراو ایله کندوبی علامهٔ دیار خیال ایدوب
تألیفات عجیبه • وشروح ومتون غریبه اظهار ایدوب • وبعضی طریق نظم
وشعر وانشای نثر ایتمکه طالب اولوب اشعار ناموزون وبی معنی سندن
عجایب کوستروب • اشرار بدکوی تمسخر ایتمکیچون تحسینلر ایدوب مسکینی
دیوانهٔ تمام • ومسخرهٔ ما لاکلام ایلدیلر • نعوذ بالله من البلادة الموجبة
لفوت السعاده • واکر طالب فضیلت قطع مسالک • وطی مهالک ایدوب
بعض فضایلی احراز • وچوق سعاداته مالک اولمش ایسه • دخی مقابله ده مدح
وثنای مداحی استماع ایتمک مضر ومؤدی مهالکدر • وحدیث شریفده
وارد اولمشدرکه صحابه دن بر کمسنه آخری یوزینه مدح ایدیجک حضرت
صلی الله علیه وسلم بیوردی • لقد قطعت عنق اخیک • وحدیث مشهوردرکه

أُحْثُوا ٱلتُّرَابَ عَلَى وُجُوهِ ٱلْمَدَّاحِينَ • يعنی بصيرت کوزینی آچوب
قارشو کرده مدح ایدنلرك یوزینه طپراق صاچمك • بعضی علما حدیث
طپراغ صاچمقدن مراد منع وزجردر دیمشلردر • وبعضیلر حقیقی مراددر
بر آوج طپراغی آلوب مداحلرك یوزینه صاچمق کرکدر دیمشلر • ونفس
امّاره نك حالی بودر که برکمسنه نك زهد وصلاح یا علم وکمالن تحسین
ایدوب مدح وآفرین اتسه • نیجه بیللر یاددن کیتمیوب تذکر ایتدکجه ابتهاج
وافتخار ایدر • وبونك کبی امور معایب نفسنه اطلاع صددنده اولانلره
ظاهر اولور • غافلان بی انتباه خفایای مکر وتلبیس شیطانه فرصت ظفر
بولور • ونیجه واقف وآکاه اولور •

بیت

من انچه شرط صداقت بود بتو کفتم • تو خواه از سخنم پند کیر وخواه ملال

کتاب کلستانده ذکر اتمزمی که برفاضلی مجلسده مبالغه مدح ایلدیلر • باشن
قالدروب بیدی که من آنم که خود دانم • وبو بیتلر دخی آنده نذر

قطعه

شخصم بچشم عالمیان خوب منظر است • وز خبث باطنم سر خجلت فتاده پیش
طاوس را بنقش ونکاری که هست خلق • تحسین کنند واو خجل از پای زشت خویش
فقیر بو معنایه دیمش ایدیم •

لمنشئه

درونی بیلورین بن معایبیله طلو • نه فائده سخن مدحت وخوش آمد کو •

باب تاسع امراض نفسانیه نك فردا فردا علاجلری بیاننده والله اعلم

سابقا اشارت ایلدك که اجل طب جسمانی ایکی قسمدر
برسندن مقصود حفظ صحت • وبرسندن غرض ازالهٔ علت در
وحفظ صحت استدامت مثل ایله اولور • یعنی صحت اولی نك مثلنی دایم
ایتمکدر • وازالهٔ علت دفع مرض حادثدر • ودفع مرض ضدّی ایله علاج
ایتمکله اولور • نیته کیم امراض حارّهٔ ادویهٔ بارده ایله علاج • وامراضهٔ باردهٔ
ادویهٔ حارّه ایله معالجه اولنوب تبدیل مزاج اولنور • پس طب جسمانیده
اولدوغی کبی طب روحانیده دخی بوقاعده امر مقرر • وبو اسلوب اوزره
علاج مقدر ومیسردر • خواجهٔ کامل نصیر طوسی ایدر که سابقا ذکر اولندی

که اجناس فضایل که اوساطدر درت در • واجناس رذایل که اطرافدر
سکزدر • پس لازم کلور فضایلك اضدادی اولمیه • زیرا برشیئك ضدّی بر
اولور • ایکی اولمز • زیرا ضد ضدده کمال تباعد وتباین وزره اولمق کرك
وکمال تباعد برشیء ایله برشیئك آراسنده اولور • مثلا سوادك ضدّی
انجق بیاض در • زیرا کمال تباعد انجق انلرك آراسنده در • حُضرت وحُمرت
سوادك ضدلری دکلدر • زیرا کمال تباعد یوقدر • پس هر فضیلتك ایکی طرفی
بریسی افراطی • وبریسی تفریطی در • اکا ضد اولمز • اما رذیلت افراط • رذیلت
تفریطه ضد اولسه اولور • زیرا کمال تباعد واردر • انتهی کلامه • لکن
حکمت نظریه یه عارف • وقواعد معقولاته واقف اولنلره مخفی دکلدر که
تضاد ایکی نوع اوزره در • بریسی تضاد مشهوریدر • کمال تباعد دیدوکی
تضاد حقیقی ده شرطدر • تضاد مشهوریده شرط دکلدر • پس سواد له بیاض
آراسنده تضاد مشهوری واردر • زیرا کمال تباعد یوقدر • وبعض علما
تضاد مشهوری یه تباین دیو اصطلاح ایلر • کویا خواجه بو اصطلاحه میل
ایدوب تضادی حقیقی یه حصر ایدوب فضایل ایله رذایل آراسنده بالکلیه
تضادی نفی ایلدی • اما تضاد مشهوری اعتبار ایلسك رذایل ایله فضایل
آراسنده تضاد بولنور • بو مقدمات تمهید اولندقدنصکره ینه مقصوده
کله لم • معلوم اولسون که علاج امراض ایتمکده قانون صناعی اولدر که
اوّلا مرضك اجناسی قاچ در • وهر جنسك سببی وعلامتی ندر بیله لر • وهر
مرضك علاجی ندر • وسببی نیله مندفع اولور معین قیله لر • پس مریضك
مرضی بو اجناسدن قنقیسی ایدوکی علامتلری ایله تشخیص اولندقدنصکره
سببی دخی معلوم اولمش اولور • پس معالجه یه مشغول اولوب علاجات
معینهٔ استعمال ایتمکله مرضی رفع • وسببی دفع ایدرلر • ومرض فی الحقیقه
مزاجك منحرف اولمسی در • وعلاج مزاجی انحرافدن اعتداله دوندرمکدر
حیل وتدبیرات صناعیه ایله • چون سابقا ذکر اولندی که نفس انسانیه نك
قوتی اوچ در • برکیسی قوّت تمییزدر که انکله افکار وانظار ایدر • ایکنجیسی

اولان تضاد حقیقی در که کمال تباعد
واردر • اما سواد له حمرت یا سواد له
خضرت آراسنده

قوت شهویه در که انکله جلب منافع اولور. اوچنجیسی قوت غضبیه در که
انکله دفع مضار ایدر. وانحراف دخی ایکی قسمدر. بریسی انحراف بحسب الکمیت
بریسی انحراف بحسب الکیفیت در. کیفیت جهتندن خلل واقع اولوب انحراف
اولمق همان برنوع در. زیرا کمیت جهتندن خلل اولمق حد اعتدالدن زیاده
اولمغیله اولور. پس هر قوتک مرضی اوچ نوع اولدی. ایکیسی کمیت جهتندن
بریسی افراط که زیادهٔ کمیت در. بریسی تفریط که نقصان کمیت در. وبریسی
کیفیت جهتندندر که اکا رداءت کیفیت دیرلر. پس هر قوتک علی الترتیب
بو اوچ نوع امراضنی وهر مرضک اسباب وعلل ومعالجاتنی شرح وبیان ایدهلم
بعون الله تعالی. هرچند طبیب اولهجق فقیر کندوسی امراض مزمنهٔ صعبه ایله
خسته. وانواع اعراض وآلام نفسانی بل جسمانی ایله دم بسته. وفکر العلیل
علیل. وعلاج المریض للمریض نادر وقلیل در. اما امید منقطع ورجا مرتفع
دکلدر که تقریر اولنهجق مقدمات مقبوله. وتحریر کلهجک معاملات
منقوله ایله یا کندوسی یا غیری اتفاق علاج. واعتدال مزاج میسر ومقدر
اولوب ثواب جزیل وثنای جمیل نصیب اولوب. ونصاب رحمت رحمانی یه موافق
ومصیب اولنه. وبالله التوفیق ومنه الهدایة الی سواء الطریق **علاج افراط**
قوت تمییز ایکی قسمدر. زیرا افراط قوت مذکوره یا حکمت نظریه ده
واقع اوله. یا حکمت عملیه ده. حکمت نظریه ده افراط عقل حددن تجاوز
ومناقشه وتغیرده مبالغه ایتمکدر. که زمانک اکثر محصللری آنی تدقیق صانوب
القاء شبه واهیه. وابدای ابحاث ضعیفه ایله مشرب تحقیقدن دور
ومذهب سداد ویقیندن مهجور اولورلر. وقوت نظریه افراطنک بر نوعی
دخی مجرداته احکام محسوسات ایله حکم ایتمکدر. که اطاعت شیطان وهم
تعطیل عقل وفهم دن ناشی در. ومجسمه ومشبهه نک غلط وخطاسی بو نوعدندر
بو ذکر اولنان کلام خواجه نصیر وفاضل دوانی در. اما فاضل محقق استاد مدقق
سید شریف جرجانی قدس سره شرح مواقف کتابنده ذکر ایدرلرکه قوت نظریه ده
نه قدر افراط اولسه رذیلت دکلدر. بلکه نه قدر اشد واقوی اولسه اول قدر

افضل

افضل واولی در. ورذیلت ومذموم اولان قوت عملیه یه متعلق اولان ادراک
وتمییزدر. وجربزه دیو اکا دیرلر. والله تعالی اعلم. اما شول حکمت عملیه ده
اولان اگر امور جزئیه ده اولورسه اکا جربزه وخبث دیرلر. دعوالرده
تلبیسات عجیبه. وتزویرات وحیل غریبه ایتمک جربزه وخبث قسمندندر.
اگر امور کلیه ده اولورسه اکا دها دیرلر. **تفریط قوت تمییز** بو دخی
ایکی قسمدر. بریسی شول حکمت نظریه ده اولاندر. واول واجب اولان مرتبهدن
نظر وفکری قاصر اولمقدر. وبلادت دخی دیرلر. وبریسی شول حکمت عملیه ده
اولاندر. وبوکا بلاهت دیرلر. **رداءت کیفیت قوت تمییز** مفید ونافع
اولمیوب بلکه مضر. وکسب کمالدن مانع اولان علومه شفقت وحرص
وتحصیلنده بذل جهد وصرف وسع ایتمکدر. حکمت نظریه شقنده اولان
علم جدل وخلاف. وسفسطه گبی که قدر حاجتدن زیاده تعمق وتوغل اولنه
حکمت عملیه شقنده اولان کهانت وشعبده. وآنک امثالی علملره صرف همت گبی
خصوصا غرض مجرد علم اولمیوب بلکه عمله کتورمکله تحصیل اغراض دنیهٔ
دنیویه قصد اولنه **امراض قوت غضبیه** بو دخی اوچ نوعدر. **افراط**
قوت غضب قوت غضب قوت دفع در. آنک افراطی غیظ بالغ. وانتقام
مفرط. وخشم بی موقع در. که سباع ضاریه. وحشرات موذیه گبی مقتضای عقل
ومرمودهٔ شرعدن تجاوز وتعدی ایدوب اضرار نفوس. وایذای حیوانات
ایتمکله تعرض وتصدی در. **تفریط قوت غضب** بی غیرت وحمیت. وجبان
وبد دل اولوب تلاشی واضمحلالندن سیاست امور. وضبط مصالحه
اختلال کلمک در. **رداءت کیفیت قوت غضب** انتقامات فاسده که مقتضای
عقل ووزره سفهدن اجرا ایتمکدر. مثلا غضبندن جمادانی ورمق ودوکمک
گبی. که بعض جهله دن واقع اولور. وکندو ضربندن ینه کندو عضوی متألم
اولور. جماد بی ادراک خود متأثر اولمز. وبهایم واطفال بی ادراکی غضبندن
ضرب وایذا ایتمک. وخشم موضعی اولمیان یرلرده بلاسبب خشم ایتمک دخی
بو قسمدندر. وبالجمله غضبی موضعنده. وخشمی محلنده ایتمیوب سیاست صالحه

وتأديب نافع حاصل اولمز امراض قوت شهوتیه که جذب بلايم دن بو
دخی اوچ نوعدر بریسی افراط قوت شهوت واول اکل وشرب ووقاع
امرنده غايت حرص وشره اوزره اولوب مقتضای عقل وشرع وآداب نفس
اولان مرتبه دن تجاوز ايدوب وحد اعتدالدن خارج ميل وشغف ايتمکدر
وبعض صور مستحسنه يه اشتها يوزندن عشق وکلف قلمقدر تفريط قوت
شهوت کسب قوت ضروری وجذب مالابد معاش وطلب لقمهٔ حلال
ايتمکدن بی وجه تکاسل وبقای نسل وتکثير امت محمد عليه الصلوة والسلام
ايتمکدن بی موجب تقاعد ايتمکدر رداءت کيفيت قوت شهوت اکل و
شرب ووقاعی عقلا وشرعا مباح ومستحسن اوليان مواضعده ايتمکدر
طين وفحم اکل ايتمک کبی که بعض جهله خصوصا نسادن اکا مبتلا وحريص چوق
اولورلر وذکوره مجامعتدن قضای شهوت ايتمک کبی وبو مذکورات اجناس امراض
بسيطهٔ نفسانيه در وبو اجناسک تحتنده نيجه انواع واردر وبو انواع واجناسک
برى بريله ترکيبندن نيجه امراض مرکبهٔ نفسانيه دخی حادث اولورکه حد احصادن
متجاوز وحصر وعدی متعسر بل متعذردر اما جمله نک مرجعی امراض بسيطه در
بونلری تمام تعقل وتصور ايلجک آنلری دخی بلمک جايزدر وبو امراضک ايچنده
بعضی امراض مهلکه در که امراض مزمنه نک دخی اصلی وسببی آنلردر حيرت
وجهل وغلبهٔ غضب وخشم وحقد وحسد وعشق وامل وبطالت
وکسل کبی زيرا بو اخلاقک هر بريسی حد نفسنده امراض مهلکه دن ايله دن
اولدوغندن غيری نيجه امراض مزمنه يه دخی سبب مفضی وعلت
داعيه در چون بو امراض واخلاقک نفس انسانی يه ضرری اعمدر پس بونلرک
دفعنه اهتمام وعلاجلرينه اعتنا دخی اتم اولمق کرک ان شاء الله تعالی
هر برينک طرق معالجه سی شرح وبيان اولنسه کرک ومعلوم اولسون که نفس ايله
بدن آراسنده علاقه وارتباط واتصال واختلاط زياده شديد ومحکم
وغايتده قوی ومبرم در حتی بو ارتباط واختلاطک شدتندن نيجه عقلاء
متکلمين وحکمادن نفسی همان بدن محسوس ظن ايدوب روح مجرد ونفس

مبا

مباين اثباتندن مأيوس وبو ترکيب فانی وهيئت متلاشی يه مألوف ومأنوس
اولديلر شعر
رق الزجاج ورقت الخمر فتشابها وتشاکل الامر
فکانه خمر ولا قدح وکانها قدح ولا خمر

بيت
ا نصفای می ولطافت جام درهم آميخت رنگ جام ومدام

وبو رابطه شدتندن هر کيفيت نفسانيه که نفس مجرده عارض اوله
آنک اثری بدن محسوسه دخی ساری وهر کيفيت وحالت جسمانيه که
بدن محسوسه ممکن اوله آنک انفعالی نفس مجرده جاری اولور مثلا
نفسه کيفيت غضب طاری اولسه آنک اثری که حمرت وحرارتدر
بدنده ظاهر ونمايان اولور وکيفيت عشق نفسه عارض اولوب تأثير
ايلسه ذبول واصفرار ومشاهدهٔ معشوق زماننده ارتعاش بی اختيار
بدنده متمکن وجايکير اولور نيته کم بعض عشاق دميشدر شعر

لی فی محبتکم شهود اربع وشهود کل قضية اثنان
خفقان قلبی وارتعاش مفاصلی ونحول جسمی وانعقاد لسانی
شعر علامة من کان الهوی فی فؤاده اذا ما رای المحبوب ان يتغيرا
يصفر لون الوجه بعد احمراره وان حرکوه للکلام تحيرا

وآعضاده امراض واوجاع اولسه ادراکات نفسانيه يه اختلال کلور
والم جسمانی مندفع اولسه فرح وسرور حاصل اولور پس امراض نفسانيه
معالجه ايتمک استين کمسنه يه لازمدرکه اولا مرضک سببی بلوب معلوم
ومشخص ايليه اکر بدنه عارض اسقام واوجاعدن ايسه بدنک مرضنه علاج
واصلاح تعديل مزاج جانبنه قصد وشروع ايده قواعد طبيه وتدبيرات
صناعيه ايله چون مرض جسمانی مندفع اوله لابد مرض نفسانی که اندن
عارض اولمشيدی مرتفع اولسه کرک اکر سببی کيفيت نفسانيه وملکه
وحالت روحانيه ايسه کتب اخلاق وقواعد حکمت عمليه يه رجوع ايدوب
وفق قواعد وقوانين اوزره علاجه مباشرت وشروع ايتمک کرک
ومعالجات کليهٔ طب جسمانيده دورت نوعدر بريسی تناول غذا ايله

اولاندر وبری استعمال دوا ایله اولاندر • اوچنجی سم وزهری ایراد
بدن حی ایتمکله اولور • دردنجی بعض عروقی قطع وکی ایتمکله در • کذلك
طب روحانی بو منوال اوزره جاری • وبو سمتله منقسم در • وطرق معالجاتی
دورت قسمه منقسمدر • طریق اول افعال حسنه وطرایق محموده استعمالی
ایله • نفسه قوت ویره لر که اول خلق قبیحی ترك ایده • نیته کم طب جسمانیده
تناول اغذیهٔ لطیفه ایتمکله بدن مریضه قوت کلوب • دفع مرض وازالهٔ
علته قادر اولوردی • طریق ثانی نفسه خلق ذمیم • وفعل سیئ سببی ایله عارض
اولان مرضی تذکر وتفکر ایدوب نفسه توبیخ وملامت • وتقریع وغرامت
ایده که نفسه اخلاق ردیهٔ مذکوره دن انزجار وامتناع کله • نیته کیم طب
جسمانیده استعمال دوا ایتمکله دفع اخلاط ردیه اولنوب شفای مرض
حاصل اولوردی • پس پند ونصیحت • وتوبیخ وتقریع دوای مسهل ودارو
مفرغ منزله سنده در • طریق ثالث • مثلا بر رذیلت نفسده مستحکم
اولوب ازاله سی غایت عسیر اولسه • آنك ضدی اولان رذیلتی استعمال ایتمکله
رذیلت اولی ازاله واعدام اولنه • مثلا بر کمسنه ده صفت بخل متمکن ومتقرر
وازاله سی غایتده مشکل ومتعسر اولسه • اول کمسنه صفت اسرافی که ضد بخل در
کندویه صفت ومنش استعمالنده اقصی الغایه سعی وورزش ایده که بالآخره
صفت سخا که وسط واعتدال در • اکا ملکه وحال اولوب رذیلتدن منعطف
وفضیلتله متصف اوله • نیته کم طب جسمانیده بعض امراض مزمنه نك
علاجنده بر مقدار سم تناول ایدرلر • بو راده ضد آخر اولان رذیلت سم منزله سنده در
اما حذر ایده که استعمال ایتدوکی رذیلت ضد نفسده متمکن اولمیه • تا که آنك
دخی ضرر نفسه عاید وراجع • وعلاج غیر نافع اولمق لازم کلمیه • نیته کم تناول
سم اولندقده قدر لایقدن زیاده اولوب یا هلاکه یا مرض آخره مؤدی •
اولمقدن حذر واجبدر • طریق رابع اولدر که • رذیلت غایت متمکن • و
شهرستان بدنده مدت مدید متوطن اولمغله • علاجات مزبوره ایله دفع
دفع اولمیه جغی متعین اولسه • نفسه تحمیل عبادات شاقه • وتکلیف ریاضات

صعبه

صعبه ایدوب فعل مزبوره • وخلق مذکوره رجوع ایتاملك ایچون عهده سندن
خروج ایتمه سی متعسر نذرلر • ونقض وفسخی قابل دکل عهدلر ایده که نفسی عبادات
وریاضات نوارندن صفا • وایمان ونذور ومواثیق وعهود سببی ایله اول
خلق مذمومدن راه رها بوله • نیته کیم طب جسمانیده اعضایه داغ وعروقی
قطع وکی ایدرلر • تا کیم قطعیله عرق منقطع • وکی ایله تکرار ملتحم وملتئم
اولمق احتمالی مرتفع اولوب • اول عروق که مواد فاسده یه مجری • واعضایه
آنك طریقندن اخلاط ردیه منصب اولمشیدی • بالکلیه منسد اولوب
امتداد مرض منتهی • وابتدای صحت ممتد اولوردی • اما بو علاج که قطع وکی در
جمله علاجات نافع اولمامق مقرر اولیجق • استعمال اولنه جق شیٔ در • انکیچون
کلام اکابرده • بل حدیث نبوی ده صلی الله علیه وسلم کلمشدر که • آخر الدّواء
الکّی • بیت بقول مطرب وساقی اکر نیوشی می • علاج کی کنمت کاخر الدواء الکی
بو ذکر اولنان نسنه طرق معالجات کلیه در • وعاقل لبیب وهوشمند ادیب
ذکر اولنان امراض نفسی نی که اجناس رذایلدر • واضدادی اولان اخلاق
روحانی که اجناس فضایلدر • احاطهٔ تمام وایقان کامل ایتدکدنصکره بو طرقدن
مناسب مرض اولان طریقله علاج ایتمکه قادر • وتدبیرات حسنه باب معالجه ده
آندن صادر اولور • اما طب جسمانی کتابلرنده امراض جزئیه نك دخی فرادا
فرادا اسباب وعلامات • وانواع علاجاتن ذکر وبیان ایتدکلری کبی • بز دخی
امراض نفسانیه نك جزئیاتندن قوای ثلاثه یه متعلق اولان امراضك علاجاتن
شرح وعیان ایده لیم • که باقی امراض جزئیه نك علاجاتن اکا قیاس ایتمکه معین
اوله • معلوم اوله که امراض قوت تمییز که اکر بسیط • اکر مرکب اکرچه بحسابدن
اما غایت مخوف وردی اولنلری اوچ نوعدر • اولکی سی حیرت • ایکنجی سی
جهل بسیط • واوچنجی سی جهل مرکب در • نوع اول افراط • یعنی زیادهٔ کمیت
نوع ثانی تفریط یعنی نقصان کمیت • اوچنجی سی نوع رداءت کیفیت قسمندندر
اما علاج حیرت اولدر که چون مطالب خفیه • ومسائل دقیقه ده تعارض
ادلهٔ جانبین • وتدافع حجج طرفین سببی ایله چهرهٔ یقین غمام حیرت وتشکیکدن

مستتر ومحجوب • وبصر بصیرت مشاهدۀ جمال حقیقتدن عاجز ومغلوب اوله • اوّلا بو قضیهٔ بدیهیهٔ تفکر وتذکر ایدرکه اجتماع وارتفاع نقیضین مستحیل • وایکی طرفی معاً حق اولمق بداهت عقلله مسدود السبیلدر • پس حق بو ایکیسی بیدوکنه جازم • وتفحص مقدّمات مناسبهٔ للمطلوب ایتمکه عازم اولوب • مقدمات مزبورۀ یی • وجدان یقینی ایتدکدنصکره قواعد منطقیه وضوابط میزانیه یه عرض ایدوب • احتیاط وتدقیق ایدوب • حقی باطلدن تمییز وترجیح • وحق محضی تعیین وتصحیح ایلیه •

اما علاج جهل بسیط

جهل بسیط اولدرکه بر شیئه علمی اولمیوب • اول شیئه کندوینی عالم صانمیه وجهل بسیط ابتدا مذموم دکلدر • زیرا جهل بسیط اولمایینجه تعلم واکتسابه سبب اولمق • ومعلوم مجهوله قصد وطلب ایتمک ممکن دکلدر • امّا اول مقامده قالمق • وجهلی علمه واسطه قلمامق مذمومدر • پس علاجی اولدرکه انسان وسایر حیوان • احوالنه نظر • وهر نوعک خواص ومابه الامتیازلرینی کندولره تا یقینا معلومی اولاکه انسانک سایر حیواناته شرف ومزیتی شرف علم وکوهر نطق وتمییز ایله در • مثنوی

تاج سر جمله هنرهاست علم • قفل کشای همه درهاست علم
در طلب علم کمر چست کن • دست ز اشغال دکر سست کن •

شعر

لولا العلوم لكان ادنى ضيغم | ادنى الى شرف من الانسان •

وجاهل که بو حلیه ایله متحلی • وبو شرف ایله مستعد اولمیه • حیوان عجم عدادندن معدوددر • بلکه حیوانات عجمه دن مقامده ادنی • ومنزلتده فروتردر وجاهل حیوان اعجم • وجانور لا یعلم حکمنده ایدوکنه دلیل واضح • وبرهان باهر اولدرکه بر مجلس علم اولوب • علما تقریر وبیان • وفضلا تحقیق دلیل وبرهان ایدوب هر بریسی اظهار انواع مخزونات فواید ضمایر • وابراز اصناف مکنونات فراید خواطر قلمغیچون هر بری تکلم میدانینه آخردن مبادرت • والقای کلام وابدای مرام طرفنه مسارعت ایدوب • صیت وصدای محاورات اصحاب فضل وکمال قبهٔ افلاکه اتصال ایته • جاهل ذاهل ولان بالکلیه بیغوله سکوتده متواری • ونطق وبیان خاصیتندن مجرد وعاری اولوب • حیوانات عجمه

که خاصیت نطق وفضیلت کلامدن خالی وعاطلدر • بالتمام مشابه ومشاکل اولسه کرک • پس معلوم اولدی که • شول نطق وکلام که جمله نک آراسنده دایر اولور • اصوات حیوانات وصیاح بهایم قسمندن ایمش • زیرا نطق انسانی قبیلندن ایسه • مجالس دانشوران فضیلت افروز • ومحافل سخن کستران ودانش اندوزده ظاهر ولایح اولایدی • بلکه بونلره انسان اطلاقی صفحۀ دیوارده • نقش آدمی یه انسان • ویبروح الصنم نام حشیشه مردم کیا دیدکلری قسمندندر • حقیقتا انسانیت انلردن مفقود • واطلاق لفظ باب مجازدن معدوددر •

بیت

من همین در هند معنی راست همچون آدمم
وین خران چینی صورت راست چون مردم کیا •

وسابقا معلوم اولمشدر که حیوانات عجمک هر بری بر مقتضای فطرت • والهام صانع با حکمت سببی ایله معاشنده وجمیع مصالحنه مهتدی • وقوی وآلاتنی ما خلق له سی طرفنه صرف ایتمکده منتهی در نه مبتدی • وانسان جاهل استعدادی تضییع ایتمکله متصف • وآلات قوینی استعمال ایتمکده قضیهٔ عقل واقتضای مصلحت جاده سندن منحرفدر • پس ذروۀ شواهق • لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ • دن متسفل وسوء اختیاری ایله حضیض وادی • ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ • متنزلدر • وارسطاطالیس حکیم ایدر که اعمی وبصیر بر چاه مظلمه دوشوب ایچنده جای کیر اولسه لر • مرد نابینا بینایان احوال قتنده معذور • وبینا نابینا کبی معذور اولمقدن نیجه مدت دوردر • ولغت فارسیده وترکیده صنعته قدرت معناسنی دانستن وبیلمک لفظی ایله تعبیر اولنور • مثلا کتابته قدرت دعواسندن تعبیر ایستین فارسیده دانم نوشتن • وترکیده یازه بیلورین دیر وخیاطته قدرت ادعاسن ایتمک دیلین • فارسیده دانم دوخت • وترکیده دیکه بیلورین دیر • همانا سببی اولدرکه انسانک جمیع کمالات وصنایعه قدرتی که واقعدر • علم ومعرفته راجعدر • وبو نکته لغت فرس وترکک دقایقندندر • وجوهر علمک شرف فضیلتنده وارد اولان • آیات کتاب باهره واحادیث رسول ظاهره • وکلمات افاضل واکابر اولقدردر کلدر که بو رساله

عجاله ضمننده ایرادی مقدور • وادراجی میسور اوله • وفضل عالم حقدن

بعض اصفیا بیورمشلردر •

رباعی •

ناحت واظنها من الشوق تنوح • ورقاء علیها اثر العشق یلوح •
والله لقد سمعت من منطقها • العالم جنّة لها العالم روح

پس ای برادر شاهد استعدادک زیور علم وحکمتله متجلّی • وعروس طبعك منصّهٔ دانش ومعرفتده متجلّی اولدی ایسه • فطوبی لكَ ثمّ طوبی لكَ • والّا هنوز امکان مساعد وقوی • وآلات معاون ایکن کسب کمال جانبنه حرکت واشتغال ایله • وورطهٔ جهل وکرداب ضلالتدن خلاص اولمغیچون دست وپا اور **بیت** دست وپایی بزن بچاره وجهد • که عجب در میان غرقابی • اوله کیم دریای جهالتدن نجات بولوب • واصل ساحل • وبیدای نا پیدا کران ضلالتدن راه رها بولوب ورطهٔ هلاکدن دور بمراحل اوله سن • **بیت**

مباش تنکدل از بندهای محمودم • من آنچه شرط بلاغست با تو بنمودم •

علاج جهل مرکب جهل مرکب بر نسنه بیلمیوب • امّا بیلدوکن دخی بیلمیوب کندوینی آنی بیلور کلمقدر • جهل ایکی کره اولور • هم بیلمامك هم بیلمادوکنی بیلمامك اولدوغی ایچون جهل مرکب دیو تسمیه اولنمشدر • **مصرع** مشکل که نداند وبنداند که نداند • نتیکه کیم اطبّای اجسام • واشباح بعض امراض مزمنه • وعلل مستحکمه نك علاجندن عاجزلر • وتدبیر ازاله سندن متحیرلردر • کذلك اطبّای نفوس وارواح دخی بو مرض مزمنك • وداء صعبك که جهل مرکب در • علاجنده عجزه مُقرّ وتحیره معترفلردر • زیرا چون نفس کندونك جهلنه احتمال ویرمیوب عالم ایدوکنه جازم اوله • ممکن میدر که دفع جهل طرفنه متوجه • وکسب علم جانبنه عازم اوله • مریض اولان کمسنه کندوده مرض تصوّر اتمیوب مریض ایدوکنه نامعترف اولنجه طلب صحت ایتمکله متصف اوله • بو سببدندر که حضرت عیسی علیه السّلامدن منقولدر که بیوردیلر ایمش که اصمّ واکمه معالجه سنه بعون الله تعالی قادرم امّا احمق علاجنده عاجز وقاصرم • وفی الجمله نافع اولمق محتمل اولان علاج اولدر که علوم ریاضیه یه که هندسه وحسابدر مشغول قیلنه • زیرا علملرك

جمله مطالب ومسائلی ومبانی ودلایلی قطعی ویقینی در • نیته کیم سابقا مرور ایلدی • پس نفس بو علملره اشتغال ایدیجك طبعی یقینك حصولنه معتاد ومتمرن • وظن واقناعیله قناعت ایلمامك متقرر ومتعین اولور • پس اول کلی معلوماتنه رجوع ایدیجك آنلرده بردیقین • وصفای تحقیق علوم ریاضیه ده آکا معتاد ایدی • بولمیجق تنبّه وتیقظ کلوب معلوماتنده خلل ومخزونات حافظه سنده قصور تخیّل ایدوب • عقدهٔ اعتقاد فاسدی انحلال پذیر وقطع وجزمدن تنزّل ایدوب جهل بسیط دایره سنده جای کیر اولور • آندن صکره علم ویقین طرفنه شوق وطلب پیدا اولور • پس براهین صحیحه وحجج قطعیه ایله مجددا علم قطعی حاصل ایدر • وکرد سرا پردهٔ یقینه واصل وکور بو مذکورات قوت نظریه یه متعلّق اولان امراضك علاجلریدر • وبو مقوله امراضك علاجاتی علم اخلاقده معلوم اولور • پس انلرك بیاننده بو ارقام محرّر ومرسوم اولدی • **علاج امراض قوت غضب** هرچند بو مرضه متعلّق اولان امراض نا محصوره • بعضی مسمّی بعضی بی اسم در • امّا اضراری فوق الحدّ ومهلك وممتد اولنلر بواوچ قسمدر • اوّلکیسی غضب • وایکنجیسی جبن واوچنجیسی خوفدر • اوّلکیسی افراط قوت غضب یعنی زیادهٔ کمیّت در ایکنجیسی که تفریط غضب در • یعنی نقصان کمیت • اوچنجیسی رداءت کیفیت غضبدر • **علاج غضب وخشم** غضب بر کیفیت نفسانیه در که آنك سببی ایله جوهر روح که داخل قلبده اولان حرارت غریزیه در • خارجه بدنه حرکت ایدر • ودم قلب جوش وغلیان ایدر • لابد آنك خارجه حرکت وجوش وغلیانندن ظاهر بدنده حرارت وحمرت ظاهر اولور • خصوصا بشرهٔ وجهده که جلدی لطیف ونازك اولمغیله تیز ظهور ایدر • وعروق خاصه عروق کوزدن دم ایله ممتلی اولمغیله غلیظ اولور • وسبب غضب نفس متألم اولدوغی کمسنه دن انتقام قصد ایلمکدر • چون بو ارادت نفسه عارض اوله • فی الحال اثری بدنه سرایت ایدوب حرارت غریزی غلیانه ایدوب غلیانندن بخار دود خان مظلم تصاعد ایدوب • تجاویف دماغ • وعروقنی ایدن

که مجاری روح انسانی در ممتلی اولوب آنك ظلمت دخانندن نور عقل
محتجب وناممنجلی اولور لاجرم مرآت عقل کثیف وانفعال قوت نظر ضعیف
اولمق لازم اولور وحکما انسانك بو حالنی اکا تشبیه ایلمشلر که بر مظلم ومتین
مغاره که ایچی آتش عظیم ایله ملتهب ودخان مالامال وراه درون غار
مسدود اولوب همان درون غاردن آواز آتش وشرر ودخان معلوم وموجود
اوله پس بو حالده اطفاء لهب نار وتسکین نایره وشرار بغایت مشکل و
دشواردر پس بو حدده غضبی نصح وپند وسخن وعظ هوشمند معدوم ومنتفی
قلمق همان بر منفذ ضیقدن بر کاسهٔ آب صاچمقله لهب نار وشعلهٔ شرار
خامد ومنطفی قلمق کبیدر بلکه بو رشح آتشی سوزان وشعله‌سنی دخی
فروزان ایلر امزجهٔ بشریه استعداد قبول قوت غضب ایتمکده مختلف
ومتباین در بعض امزجه‌نك قبول غضبه استعدادی کبریت وبارودك
استعدادی کبیدر نیته‌کیم کبریت وباروت بر شرر طوقنمغله فی الحال احراق
واشتعال ایدر کذلك بو مزاجك صاحبی انتقامی موجب بر کلمه استماع یا بر وضع
مشاهده ایتسه فی الحال متألم ومضطرب وآتش غضبی ایله ملتهب اولور که
مرآت درونی تیره ومناظر حواسی خیره نصح وپند بل قید وبند ایله متأثر ومندفع
اولمسی متعذر وممتنعدر وبعضی روغن کبیدر که فی الجمله آتش اصابت ایلسه زبانهٔ
شعلهٔ بالا ودرون تابه‌دن آواز علا الا ظاهر اولور لکن باروت وکبریت
کبی دکلدر که بر شرردن آن واحدده کوه نار وطاق وطراقدن اصوات
صاعقه کردار ظاهر وپدیدار اولور وبعضی امزجه هیزم خشك کبیدر
که اشتعالی سهل ومیسور لکن مرتبهٔ روغندن نیچه مرتبه دوردر بعضی دخی
هیزم تر کبیدر که اشتعالی عدت ومدتا ستر ومشتعل اولدقدنصکره ادنی
فراغتله منطفی ومنتفی اولور بو مرتبهٔ اخر عاقل حلیم ووقور سلیم کمسنه
مثالیدر که تمام اسباب غضب وحمیت مجتمع اولمایجه شعلهٔ غضبی درون
سینه‌سنده ملتمع اولمز واسباب غضب منعدم ومنتفی اولیجق همان شرارهٔ
غضبی دخی منعدم ومنطفی اولور اما بشرط آنکه بو حالت نقصان حمیت

وخمود

وخمود حرارت غریزیه‌دن ناشی اولمیه بلکه تهذیب نفس واقتدای مرشد عقل
واقتفای آثار شریعت وابتهاج مسالك حکمت ایتمکله توسن نفس سرکش
رام ورشح زلال دانش ایله شعلهٔ غضبی محل خمودده تمام بولمقدن الحق
اوله فضیلتده داخل ورذیلدن دور ومراحل اولان بودر ودخی معلوم
اولسون که غضبده ذکر ایدلدکمز مراتب آتش غضبك ابتدای اشتعال
واوایل اضطرامنده در والا شعلهٔ باهرهٔ غضب تمام مشتعل ونفس سرکش
ارادهٔ انتقام ایتمکله بالکلیه مشتغل اولوب صفت غضب تمکن وآتش
خشم تعلی وتکون ایدیجك جمله مراتب غالبا اتحاد تمام بولور وغضوب
وحلیم متساوی الاقدام اولور مصراع آتش اندر بیشه چون افتد نه تر ماند نه خشك
بلکه مرتبهٔ آخر صاحبنك غضبی مشتد وزمان التهاب واشتعالی ممتد اولور
زیرا اسباب ودواعی غضب علی التدریج مجتمع وموانع وعوایق اشتعال
والتهاب بالتمام مرتفع اولمشدر وحدیث جناب رسالتپناهی صلی الله علیه
وسلم وارد اولمشدر که ایاکم وغضب الحلیم ودخی وارد اولمشدر که
بنی آدم غضب حالتی عروضنده نیچه طبقه‌در بریسی اولدر که غضبی کچ کلور
وکلسه دخی تیز کچر وبری دخی اولدر که غضبی تیز کلور وتیز کچر و
بری دخی اولدر که غضبی کچ کلور اما کچ کچر وبری دخی اولدر که غضبی
تیز کلور اما کچ کچر وبو اقسامك افضلی وارباب فضایل قتنده اکملی
اولدر که غضبی کچ کله وتیز کچه واقبح واشنع واردی وافضحی اولدر که
تیز غضبی کله وکچ کچه زیرا چون صفت غضب مذموم ومقبوحدر
هر نه قدر اقل اولورسه مقبول وممدوحدر صورت اولیده غضب
جمله‌دن اکثردر لاجرم قبحی جمله‌دن اوفردر وامام غزالی رحمه الله
بیورر که سلطان حال غضبده رعیتا وزره حکم ایتمك روا دکلدر
زیرا غضب آدمی کندو خلقندن اخراج ایدر پس جایزدر که حکمی ظلم
وسیاستی جور اوله اما فقیر ایدرین حدیث نبوی ونور حکمت مصطفوی
صلی الله علیه وسلم وارد اولمشدر که لا یقضی القاضی وهو غضبان چون

غضب فنون جنوندن بر نوعدر و اقسام سکردن بر قسمدر پس مجنونك
عقد حکمی فاسد و سکرانك بازار قضاسی کاسددر چون شعلۀ غضبك
حوالی قلب پرلهب و شرار و دخان تیره‌سندن دماغ تیره و تار اوله
آیینۀ عقل نیجه براق اوله و شمع فکرت نه قدر اضاءت و اشراق ایده
که محل قلب و منزل فکرت دماغدر و ایکیسی تنك و تار و پر دخان
و شرار اولیجق دقایق علم عدل و حکم فضل نیجه ظاهر و تابان اولور
و غضبناك اولان کمسنه‌دن آتش غضبی التهاب و احمرار وجه و انتفاخ
عروق و اعصاب و رفع صوت و اوضاع و حرکات ناصواب صدور
ایدیجك ناظر اولان بیلور که غضب نیجه دایرۀ عقل و انسانیتدن بیرون
و نیجه مشاکل افعال و اوضاع اصحاب جنوندر و غضبك مضرات
جسمانی و روحانیسی بیحسابدر و اولور که غضب موت فجاءته داعی
اولور زیرا حرکات قلب آتش غضبیله مشتعل و حرارت حرکات بدنیه
لازمدر اکا منضم و متصل اولیجق حرارت غریزی که مرکب روح حیوانیدر
و منشأ بخار لطیف انسانیدر بالکلیه محترق اولور حرارت غریزیه دخی
حین غضبده خارج بدنه متوجه اولور لکن مرکزنده دخی کفایت ایده‌جك
مقداری روح قالمق کرکدر و بعض امزجه‌ده حرارت غریزی قلت اوزره
اولور پس غضبی مشتد اولوب حرارت غریزی خارجه متوجه اولیجق
مرکزنده کفایت مقداری روح قالمیوب موت فجاءته مؤدی اولور
و بعض خلفاء راشدین حین غضبده اقامت حد و انفاذ حکم موجب
حکم شرع ایتمکدن امتناع و تراخی ایدرلر ایدی اکا بناءً که شاید حال
غضبده نفسلرمز انتصار و دواء غضبدن تشفی ایتمك غرضی منضم اولوب
اقامت حد محضا اجرای شرع قویم و خالصا لوجه الله الکریم اولمیه
نیته کیم حضرت فاروقدن حکایت اولنور که بر سکرانه ملاقی اولوب
اقامت حد شرعیه متوجه اولدقدنصکره فحش و سقط و سب و شتم
و غلط سویلمکه باشلدی فی الحال دره‌سن قالدروشیکی نیه ایندردی

و بو معنایی ملاحظه بیوروب تأخیر ایلدی و عمر بن عبد العزیز بر کمسنه‌یه تعزیر
امر ایتدکده جهاراً فحش و شتمه شروع ایلدی پس تعزیردن فراغت ایدوب
اکر بنی غضبه کتورمش اولمیدك سنی تعزیر ایدردم دیمشلر و بعض عظماء
حکماء یونانیلردن مرویدر که دیرمش بن شول کمی‌یه بکزرین که ریح عاصف
و رعد قاصف ایله آشوب موج دریای متلاطم الامواج ایچنده سایر و
احجار عظیمه و مهالکات کثیره اراسنده دایردر سلامت احتمالی ویردین
و نجات امیدین طوترین اما اول کمسنه که غضبان ملتهب و شور خشمیله
مملو و مضطرب اوله آنك سلامتنه احتمال ویرمزین و نجاتن امید طوتمزین
زیرا اول کمینك تخلیصنده لطایف حیل و دقایق تدبیرات استعمال ایتمك
اولور اما بونك حقنده نه مجال تسکین آتش غضب مقدوردر نه اطفاء
شعله و شرارۀ لهب ممکن و میسوردر فقیر ایدرین و دخی لطایف کریم
منان که چاره ساز درمانده‌کاندر کرداب بلا و آشوب موج دریاده سرکشته
اولنلره مقارن و آنلری ساحل خلاص و کنارۀ امنه ایرکورمکه معاون
اولمق اولور اما شرارۀ شر غضبیله محترق و اطاعت شیطان آتش نهادله
تحت رق اولان مخذول الطاف الهیه‌دن بعید و توفیق یزدانی آنك
حقنده نابدیددر اسباب غضب اون نوعدر اولکی عجب ایکنجی افتخار
اوچنجی مرا دردنجی لجاج بشنجی مزاح آلتنجی تکبر یدنجی استهزا سکزنجی
غدر طقوزنجی ضیم اونجی منافست در عجب کشی کندوسنی بکنمکدر
مرا جزئی نسنه‌لرده جنك و جدال ایتمکدر لجاج اونکیلوك ایتمکدر
مزاح لاغ ایتمکدر تکبر اولو لنمقدر استهزا آخر کمسنه‌یی مسخره‌یه المقدر
غدر بر کمسنه‌یه وفا ایتمك واجب اولدوغی یرده جفا و ایذا ایتمکدر ضیم
بر کمسنه‌یی ضعیف و حقیر عد ایلیوب ظلم ایتمکدر منافست اموال و اسبابدن
بعض نسنه‌یی آخردن قصقنمقدر و بو اون صفت موجب غضب اولدوغی
دانا قتنده واضحدر زیرا بر کمسنه‌ده عجب اولسه کندوسنی رفیع و مقامنی
منیع اعتقاد ایدوب پس نفسنه ادنی خصوصی اهانت کلیوب مضطرب

وكانون سینه سی شرار غضبدن ملتهب اولور • افتخار دخی اول نوعدندر
مرا ولجاج خود کندوییه وصاحبنه موجب غضب • ومشعل نار ذات بولهب ایدوکی
معلوم ومجربدر • تکبر خود معلوم • وغضب ایراث ایتمکده عجبدن دخی مذمومدر
استهزا وغدر وضیم صاحبنه برق غضب اشتعال ایریجی غیمدر • ومنافست
دنیاده غضب وخشمه باعث • واونکیله متصف اولان صفات شیطانیه یه
وارثدر • جناب رسالت پناهیدن صلی الله علیه وسلم مرویدر که • لا اَخَافُ
عَلَیْکُمْ اَنْ تُشْرِکُوا بِاللهِ وَلٰکِنْ اَخَافُ اَنْ تَنَافَسُوا فِی الدُّنْیَا • فَتَهْلِکُوا کَمَا هَلَکَ
مَنْ قَبْلَکُمْ • عاقل لبیبه معلومدر که بو حدیث معجزات واخبار غیبی مشتمل
اولان بیناتدندر • زیرا اول حضرتدن صکره صلی الله علیه وسلم عموما وبزم
زمانمزده خصوصا منافسه فی الدنیا • ومحاسدهٔ اقران برغرض وریا اولقدر
اولمشدر که زبان بیان تقریر وتحریریندن عاجزدر • ولواحق غضب که مرض غضبك
عرضی متابه سنده‌در بیدی صنف‌در • اوّلکیسی ندامت • ایکنجیسی خصمدن
توقع وانتظار مجازات • اوچنجیسی دوستلرك معنی یعنی عدم بغضی وعدم محبتی
دوردنجی اراذل ناسك استهزاسی • بشنجیسی شماتت اعدا یعنی دشمنه کولنج
اولمق شماتت اعدا اصعب واتلخ نسنه‌در • نیته‌کیم بعض فصحا دیمشلردر • شعر

كل المصائب قد تمرّ على الفتى •	فتهون غير شماتة الاعداء •

التنجیسی تغیر مزاج حال غضبده عارض اولور • نیته‌کیم ذکر اولندی • یدنجیسی
تألم که حال غضبده طاری اولور • بو تقریر خواجه نصیردر • اما تألم تغیر مزاجدن
غیری نسنه عدّ اولنمیوب آنده داخل قلنسه دخی وجهی واردر • زیرا حکما دیدیلر که
الم جسمانی ایکی قسم‌در • بری تفرق اتصال بری سوء مزاج • وامام رازی
سبب الم سوء مزاج‌در • تفرق اتصال دخی سوء مزاج عضو مقطوعه مؤدی اولدیغیچون
الم ویرور دیو ذاهب اولمشدر • پس تغیر مزاج تألمه مغایر واکا قسیم عدّ اولنمغه
موجه دکلدر • وعلاج غضب اولدرکه • بو اسبابك دفع ودفعنه تدبیر اولنه
زیرا بر شیئك اسباب وعللی مرتفع اولیجق لابدّ مسبّب ومعلول اوله‌جق نسنه
دخی مندفع اولسه کرك • ونادرا بعض اشخاصده اسباب مذکوره برطرف اولوب

اما اثر غضب ینه موجود اولسه • آنك تدبیر وعلاجی اساندر • والله تعالی
هو المیسّر • علاج وتدبیر اسباب غضب وخشم اما عجب که نفس کندو حقنده
ظن کاذب • واعتقاد باطل ایدوب کندوده اولان فضایل وکمالات
غیرده اول وجهله یوق صانوب • کندوسنی مزیّت فضیلتله موصوف
واستحقاق منازل علیه ایله معروف کلمقدر • امام غزالی بیورر که بنده‌ده
چون حقك نعمتی موجود اوله • علم وعمل وفضل وکمال • ومال وجمال کبی اکر
بنده اول نعمتك وجودی حقدن اولمسنه عارف • ودایما زوال وفنا مسلوب
اولمسندن خایف اولورسه • آنده عجب یوقدر • اکر خوف زوال وبیم تکدر
وانتقال اولمسه • بلکه اول نعمته مسرور وفرحان اولسه • اما فرحی اول نعمتك
کندوییه اضافتی جهتندن اولمیوب • بلکه حقك نعمت واحسانی اولدوغی جهتندن
مسرور اولسه • ینه عجب اولمز • اما زوال وتکدیرندن خایف • ومحض نعمت
وفضل واحسان کریم منان اولدوغنه عارف اولمیوب همان کندوده اول
نعمتك وجودینه مسرور وفرحان اولوب • کندونك عجزینی • ومحض عطای حق
ایدوکی نسیان ایلسه • اول کمسنه‌ده عجب متحقق اولور • پس بنده‌یه لازمدر
که کندوده اولان حقك نعمتلرندن بر نعمتله فرح طاری اولسه • فی الحال
کندونك عجز وقصورینی تذکر • واول نعمت محض عطای حق • وکندوسی همان
مظهر مطلق ایدوکی تفکر ایدوب • سرور وغرور باطلدن استعاذه ایلینه
فقیر ایدرین کاه اولور که نفس عجبی ازاله ایدوکی کندوسندن ظن ایدوب
وآنی دخی محض فضل حق اکلمیوب • دفع عجب ینه عجبه سبب اولور • نیته‌کیم بعض
مرشدان راه • وسالکان صاحب انتباه بو معنیده دیمشلردر • رباعی

تا یك سر موی در تو هستی باقیست •	غافل منشین که بت پرستی باقیست •
کوئی بت پندار شکستم رستم •	آن بت که ز پندار برستی باقیست •

بلکه مکر وتلبیس ابلیسدن غافل اولمیوب • جمله نعمت محض • وبخشش وعطای
بی استحقاق ایدوکی ملاحظه ایده که دفع عجب ینه عجب آخره مؤدی اولمیه
وغالبا سبب عجب اولدرکه • نفس کندو علم وکمالنه عارف وعاقل • وغیرك کمالندن

ذاهل وجاهل ولدوغیدر • زیرا نفسك كمالاتی كندویه نسبت علم حضوری ایله
معلومدر • غیرك علم وكمالی علم حصولی ایله معلومدر • وعلم حضوریده ولدركه
نفس مدرك وذات معلوم • مدرك وعالم قتنده حاضر اوله • وعلم حصولیده
نفس مدرك حاصل اولمز • بلكه صورتی عالم قتنده حاصل اولور • پس علم اول
اقوی • وعلم ثانی اكه نسبت ضعیفدر • پس كندونك كمالنه علمی قوی • و
آخرك كمالنه علمی ضعیف اولدوغیچون كندونك كمالنی تمام كوروب آخردن
ذاهل • وكمالندن غافل اولور • عجب وغرور • وتكبر وتخوتله متصف اولور
امّا عاقل پاك وزیرك چالاك اولنلر نفس بدخوی • ورفیقان خوش آمدكویلرك
فریب ودمدمه سنه فریفته اولمیوب غیرلرك فضایل وكمالاتنه واقف وكندو
نفسلرینك نقصان وعیبلرینه ناظر وعارف اولوب عجب وغروری برطرف
ونقصانلرین ملاحظه ایتمكله تحصیل كمال • وتكمیل شرف ایلدیلر • قطعه

حسن حال اكلیوب صفا ایتكدن • معجب اولمه كه حسن حال بودر •
هنرم واردیمه هنر اولدر • اكله نقصانكی كمال بودر •

پس علاج عجب اولدركه • اقران ومتقدمینك كمالات وفضایل ومحامد و
خصایلنی همیشه نصب العین • ومنظور آیینهٔ بصیرت ایلیوب كندونك
آنلردن قصورنی تأمّل • وفرسان میدان فضایل اولنلردن تأخّرنی ملاحظه
وتخیّل ایلیه • بلكه هرفردی ملاحظه اتسه جهاتدن برجهتده كندویه غالب
وحیثیاتدن برحیثیتده كندودن راجح بولور • حق تبارك وتعالی موجوداتدن
هرذرّه مصدر • ومخلوقاتدن هرذاتی براسم خاصّه مظهر اتمشدر • كه غیر اول
خاصّه ده اكا مشارك • واول مظهریتده آنكله مساهم دكلدر • ونظام عالم وقوام
كارخانهٔ آفرینشده هرشیئك برجهتدن مدخلی • وهرذاتك برطریقدن آدمی و
سبقتی واردر • مصراع كاندرین باغ چو طاوس بكار رست مگس • سبحان الله هر
انسان مسكین برقاچ معدود معارفه واصل • وبعض معلومات خزانهٔ قلبنده
حاصل اولسه • ظاهر وبدیهیدركه واصل اولمدوغی • معارف وفضایل وكمال
قلمدوغی علوم ومسائل ولغتلر بحد وبحسابدر • كه آنلره نسبت بسیاردن

اندك

اندك وهزاردن بلك در • پس عجب وپندار اكا نیجه لایق وسزاواردر •
وعجب فی نفسه رذیلت قبیحه اولدوغندن خاصه سی اولدركه قنغی طالب
كمال • وكاسب فضل وافضاله كه عجب عارض اوله • فی الحال طریق تحصیل
وترقیدن مانع وعایق • بل حضیض تدنّی • واضاعت جانبنه دافع وسایق
اولور • علاج مباهات مباهات اوكونمك در • كمالات نفسانیه • وفضایل
روحانیه دن خارج نسنه لر ایله • وبو دخی یا كمالات بدنیه ایله اوله •
قوّت وجمال كبی • یا خارج بدن اولان كمالات سببی ایله اوله • منصب و
مال ومرتبه • وجلال كبی • علاجی اولدركه فكر ایلیه • اكر جمال اعضا • وقوّت
اعصاب واجزا ایسه معرض زوال ومحل فناده در • باغ جوانی یه صرصر فنا
وشیب اسمه سی ایله زیروزبر اولور • وبرك وبار چمن وجود برك ریز خزان
اجل ایله خاك ایله برابر اوله جقدر • كل وجودك اوراقی برباد • وسرو بوستان
شباب باربقادن آزاد اولمسی محققدر • بیت آمد بهار ما تكركی •
واز كلبن ما نماند بركی • دوروزه مرض وسقم • وبرقاچ كونلك محنت
والم جمال وشبابی هباء منثور • وقوّت فتوّتی • كأن لم یكن شیئاً مذكوراً ایدر •
بیت برمال وجمال خویشتن غرّه مشو • كان را بشبی برند واین را به تبی •
اكر جمال ایسه حقیقتده دم فاسددر كه رقّت بشره سببی ایله ظاهر وبلغم
برّاقدر كه خلال مسام بدندن لایح وباهر اولمشدر • وعاقل حقیقتده
شیء مستحقر بلا مرمستقذره نیجه عجب ایدر • وبونك جمال ظاهریه
كه حقیقت جمالیتدن بریدر • آشفته ومفتون • بلكه شوریده ومجنون
اولنلر حقنده مولانا عبد الرحمن جامی بیورمشدر • نظم •

بنظارهٔ روی شاهد كشایی • نظر كین بود مهر ومه رامشاكل •
یكی پوست برخلط وبرخون كشیده • پردصبرت ازجان لوآرامت ازدل •
كند عیش خود تلخ درجست وجویش • كه شكرد هانست وشیرین شمایل •
نمیدانی امّا كه ناكاه بینی • ازو كشته آن خوبی ولطف زایل •
كر اوّل پری بود آخر نماند • بچشم تو چون پیكر دیو هایل •

وعلمادن طاوس يمنى امراى عربدن يزيد بن مهلبى كوردى كه نخوت
امارت وغرور شباب وغضارت ايله متبختر ومتمايل وجام غرورله
سرمست خمار انجام فنادن ذاهل وغافل مرور ايدر اما نصيحت آغاز ايدوب
ايتدى اى فتا بو يرمشى حرام دركه اثم وحرام در ومبغوض ومغضوب
حضرت حق در چون امير حجاب نخوت وغروردن بند پذير اولميوب
امامه ديدى كه كويا من كيم ايدوكمه عارف وعلو منصب ومقاممه واقف
دكلسن امام ديدى اعرفك اولك نطفة مذرة واخرك جيفة قذرة
وانت فيما بينهما حامل بول وعذرة مذره وقذره ناپاك ديمكدر يعنى
بن سنى خوب بيلورين اولك نطفه در ناپاك ومستقذر وآخرك جيفه در
نجس ومستحقر وسن ايكى حال آراسنده بى طاقت وحول حامل نجاست بولسن
وبو كلام حكمت شعار وبلاغت آثارك الفاظى صنايع بديعيه مشتمل
ومحتوى ومعانى بديعه سنده غرايب حكمت مندرج ومنطوى اولمغين
علماء شافعيه دن ابو محمد باقى كه حرير نظم حكمت با فيده نظم ايليوب ديمش كه شعر

عجبت من معجب بصورته — وكان من قبل نطفة مذره
وفى غد بعد حسن صورته — يصير فى الارض جيفة قذره
وهو على عجبه ونخوته — ما بين ثوبيه يحمل العذره

واكر مباهات وافتخار شرف اصل ونسب وتبار ايله اولورسه نيته كيم اكثر
بنى آدم خصوصا طائفهٔ عربده شايع وذايع در وجناب رسالت پناهى
صلى الله عليه وسلم بويرمشلردر امتم اوچ نسنه ترك ايلمزلر برسى ميتلرى
اوزره نوحه قلمق وبرسى نجوم ايله استدلال باران ايتمك وبرسى
انساب ايله تفاخر ايلمك وبو عجبك علاجى اولدركه نظر ايليه كه افتخار ومباهات
ايلدوكى وابتهاج ومسرات كوستردوكى ذات آخرك صفتى وشخص ديكرك
علم ومعرفتى در غيرك كمالى ايله افتخار فى الجمله غيرت وحميتى اولان كمسنه
قتنده عيب وعار در

بيت

بفضل ديكران كفتن چنانست — كه برد اماد نازد دايكانست

اصل

اصل وتبار وآبا واجداد ايله افتخار ايتمك آنلرك فضايل وكمالات وعلم ومناصب
وحالاتى ايله كادخى فضل وكمال ورفعت وجلال در ديمك اولور فرضا
آنلرك بعضى موجود اولوب بو كمسنه يه ما به الافتخارك اولان اشيا
بزم كمال وصفتمز وعلم ومعرفتمزدر سن بزم اوصاف وكمالاتمزله نيچه
افتخار ومباهات ايدرسن ديسه لر جوابنده ساكت وحيران وباهت ولمبتى مقردر

نظم

نسبدن عجب ايدن غايت غبى در — طونالم كيم آنى نسل نبى در
اكر دعواسن اثبات ايلمزسه — نسب بابنده خلقك اكذبى در
اكر دعواسنى اثبات ايدرسه — آنك در فضل كندو اجنبى در

ومحض نسب سببى ايله تفاخر ايدن غولر وبى محل ترفع وتصدره عادت
ايدن چلبيلر واقع اولوركه بعض افاضل وذريه يكجرلر وجرعهٔ جام
جهل وغروردن ايچرلر وصيچرلر حال آنكه تحقيق اولنسه بو كمسنه انتساب
ايتدوكى فاضلدن افضل مرتبهٔ مساواتى خود مقرر لا اقل در حكايت
اولنوركه يونانيلردن شرف فضل نسب ونقصان ذات وحسب ايله موصوف
بركمسنه وار ايدى سقراط حكيمه طعن ايدردى كه اى سقراط دناءت
اصل ونسبكى تذكر وحقارت قوم وعشايركى تفكر ايدوب خجالتدن
متغير حالت وحيادن ابر بهار كبى بر عرق خجالت اولمزميسن ديرايدى سقراط
فاضل فيلسوف عرق كامل ديرايدى خجالت وتشويره بندن سزا نسب
وحيادن انفعال وتغيره سنك مقامك بندن اقربدر زيرا سن برنسل
شريفه مقطع ومنتهى اولدك وبن بفضل الله تعالى بر نسل شريفه مطلع
ومبتدى اولدم كندوسى فضيلتدن مجرد وعارى وآبا واجدادى مناقبى
تالى وقارى اولنلر حقنده ديمشلردر شعر

ان فخرت بآباء مضوا سلفا — قلنا صدقت ولكن بئس ما ولدوا

ويونان رئيسلرندن بريسى حكمادن برشاب فاضله ترفع ومفاخرت ايدجك
جوان حكيم جوابنه مبادرت ايليوب ديمش كه اكر سبب افتخارك جامهٔ
رفيع وخانهٔ وسيع ايسه پس حسن وجمال ولطف وكمال جامه نك وخانه نك

حالی . وسن حد نفسکده اول صفت کمال وسمت جمالدن خالی سن .
واکر مرکب فاره وفرس جواد ایله افتخار ایدرسك حکمتدن خالی بلادت ایله
مالی اولدوغك اظهار ایدرسن . زیرا صفت جودت وفراهت ذات فرسه
منتهی در . وسن بو صفتلردن صفر الید وعامن تهی سن . واکر علوم ومعارف
که صفت اجداد شو الفدر سکا حالا سبب افتخار وابتهاج اولدیسه زهی
کمال عناد . وزهی وفور لجاج در . زیرا فی الحقیقه اول علوم ومعارف
اشخاص کذشته یه کمال وصفتلر . اما سن حد نفسکده واصل خلقتکده
بی علم ومعرفت سن . پس اونلر جهات فضیلت . ووجوه کمالاتی سندن
اخذ واسترداد ایدرلر ایسه سن تن تنها قالورسن . وباغ خزان دیده کبی
بی برك ونوا اولورسن . وآبا واجداد کذشته ایله افتخار ایدنلره نفرین
بسیار ایدوب دیمشلردر که تبا لمفتخر بعظم نخر . شعر .
ان الفتی من یقول ها انا ذا . لیس الفتی من یقول کان ابی .
علاج مرا مراکه جنك وجدال در . چون مرا موجب انحلال عقدهٔ الفت
واتصال . ومورث انعقاد اسباب تباغض وانفصال در . وبناء عالم الفت
واتحاد اوزره موضوع . وخیمهٔ صلاح بنی آدم اختلاط وامتزاج ستونی ایله
مرفوع در . پس مزیل انتظام . ومفسد امتزاج والتیام اولان اخس رذایل
واقبح خصایل اولور . مزاح که اکا عرفده لطیفه ونادره وبذله دخی
دیرلر . اعتدالی که انك سببی ایله مباسطت یاران . وانشراح اخوان . و
دفع تجبر وتکبر که یارانه موجب تکسر در . حاصل اولور مباح بلکه مستحب
ومندوب در . واندن اوته سی عقلا وشرعا مذموم ومنکوبه در . و
حدیث شریفده وارد اولمشدر که انا امزح ولا اقول الا حقا . وکثرت
مزاحك آفتی چوقدر . اولا صاحب مزاحك مرادی اضحاك جلسا در . کثرت
ضحك خود نفسنده مذموم . وخصال اهل جهل وغفلتدر ایدوکی معلوم در
صاحب شرع صلی الله علیه وسلم بیوردرکه کثرة الضحك یمیت القلب . بیت
خنده کم کن که خندهٔ بسیار . صد دل زنده را بمیراند .

ثانیا

ثانیا مزاح اولنان کمسنه نك خاطری منکسر وسروری منعدم
وبینلرنده رفقا اساس عرضی فی الجمله منهدم اولمق مقرر در . وبو مرتبه
ایذای مؤمن حرام وممنوع دین اسلام اولدوغندن غیری اخوان واقران
آراسنده عداوتلر حدوثنه سبب . وحقد وحسدلر عروضنه باعث در
کما تله مشاهده اولنمشدر . ثالثا مزاح صاحبنك حشمت ووقارینه
مانع وعایق . وصاحب مزاح مساخر ومضاحك مرتبه سنه نازل ولاحق اولور
بیت توبرسر حلم خویشتن باش وقار . بازی وظرافت بندیمان بکذار .
وجناب رسالت پناهیدن صلی الله علیه وسلم صادر اولان کلام ملیح که
اکا اسم مزاح اطلاقی مجاز عداد ندن ایدوکی صحیحدر . بو آفاتدن مصون
ومحفوظ . وانلردن الفت اصحاب کرام تودد وانبساط یاران سعادت نظام
مقصود وملحوظ ایدی . نیته کیم بر عجوزه یه طیبت طریقیله بیوردیلرکه
عجایز جنته کیرمزلر . ودل درد مندی کاس یاس ایله پر خون اولنجق مصراع
بسان غنچهٔ رعنا لبش تبسم کرد . بیوردیلرکه عجایز شواب وکواعب
اتراب چمنلرنده خرامان . وریاض رضوانده کشیده دامان اولورلر . که
إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا عُرُبًا أَتْرَابًا . امیر المؤمنین
یعسوب الموحدین حضرتنی کثرت مزاحه منسوب ایدرلر ایدی . حتی بعضی صحابهٔ
کرام بو صفتنه تنبیه ایدوب لولا دعابة فیه دیرلر ایدی . وحضرت سلمانه
بر کره مزاح ایدیجك هذا آخرك الی الرابعة دیدی . وزنهار اول حضرتك
فعلی دلیل وجواز مزاحه بورو ایتلری سبیل اتمیه سن که سیر زبان سریع
ومیدان سخن واسع . وحد اعتدالده وقوف ممکن غیر واقع در . علاج تکبر
بو صفت عجبه قریب . واول صفتدن بانصیب در . عجب صاحبی کندوده
کمال وار ایدوکنه جازم . ومتکبر غیره کمال صانوب اکا عظمت کوسترمکه
مداوم وملازم در . حتی برکمسنه تنها اولسه ینه عجب ایله متصف اولسه
اولور . اما متکبر ابنای جنسنه مقارن اولمسه صفت کبر اکا عارض اولمز
پس کبر غیره نسبت . وعجب ذاته قیاس اولور . پس اسباب عجب کبره دخی

سببا اولور • وعجبك اسباب مشهورهسی یدیدر • اولکیسی علم ومعرفت
ایکنجیسی عمل وطاعت • اوچنجیسی اصل ونسب • دوردنجیسی حسن وجمال
بشنجیسی مال ومنال • آلتنجیسی قوت بدن وشدت بطش • یدنجیسی
منصب وجاه وخیل وسپاه وخدم وحشم • وبالجمله هر نسنه که خلوایچنده
هنر وکمال ومابه الافتخار عدا ولنمق ممکن اوله • انکیله عجب واقع اولور
حتی بعض طباع دنیه • وامزجهٔ خسیسه یه نسبت رذیلت دخی سبب کبر وموجب
عجب اولور • بعض فسقه کثرت شرب خمور • ووفرت صدور وفسادات و
شرور ایله افتخار ایدوب • وبعضی دیرکه بن بوقدر کره زنا اتمشمدر • وبعضی
بن نیجه مجلسلرده لهو وغنا قلمشمدر • ودخی معلوم اولسون که تکبر خلقه
تحقیر ایله نکاه • واهانت ایله نظر • وکندوده عظمت تصور ایتمکله حقوق
واجبهٔ شرعیه وعقلیه دن تجاوز وکذر ایتمکدر • مثلا بر امیر متکبر یا
وزیر متجبر • بر فقیه حقیر کذر • واکا کمال غرور ونخوتله نظر ایلسه آنی حقیر
کندوبی خطیر ظن ایدوب • سلام حقنی که هر مؤمنه شرعا واجب • وعقلا مناسب
ترك ایدوب • بلکه درست نظر ادزانی کورمیوب • قصد سلام ایلسه • دخی
لایق وسزا کورمیوب • ایمای چشم واشارت ابرو ایله اکتفا • واندن طلب
رکوع وانحنا ایلر • پس کبر باطل که غایت جهلدن حاصل اولور • عیاذا بالله تعالی
حق جل وعلا ایله منازعه • ورداء کبریا • وازار عظمتده که مخصوص حقدر
شرکت ادعاسنه مسارعه در • لاجرم بو خلق اقبح رذایل • واشنع خصایلدر
وصاحبی یقینی زماننده غضب وانتقام حق • وبطش واخذ قهار مطلقه اسیر
اولمق مقرر • وعزت مستعاری ذلت حقیقیه یه مبدل اولمق محققدر •
وعلما ایدرلرکه ذنب وعصیانك عفوینی حق تعالی تکفیر • یا دار آخرته تأخیر
ایتمك جایزدر • الا جریمهٔ کبر وغرور که صاحبی دنیاده معجلا معاقب اولمق
مقرر • ونظر معتبرلره عبرت اولمق مقدردر • اما محض حب جمال که مثلا آدم
کندونك ملابسی حسن جمیل • واسباب وامتعه سی فی الجمله جمیل اولدوغن
استمکدر • تکبر بحتندن وغرور رحدینه واصل دکلدر • نیته کیم بعض اصحاب

جناب حضرت رسالت پناهیدن صلی الله علیه وسلم سؤال ایتدیلرکه
یا رسول الله هر بریمز ثوبی جمیل • ونعلی جدید اولدوغن استر • پس هر بریمز متکبر
قسمنه لاحق • واهل کبر ونخوت وعیدینه مستحق ولایق اولورمی • حضرت
علیه الصلوة والسلام بیوردیلرکه • اول کبر دکلدر حب جمالدر • إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ
يُحِبُّ الْجَمَالَ • وَلٰكِنَّ الْكِبْرَ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ • یعنی حق جل وعلا جمیلدر
جمالی سور • لکن کبر بطر حق وغمط ناسدر • بطر فتح با وطا ایله سرکشلکدر
که کبردن ناشی اولور • وغمط فتح غین وسکون میم ایله تحقیر واهانتدر •
یعنی کبرا اولدرکه حق ظاهر اولدقده غرور ونخوتدن مطیع اولمیوب
سرکشلك قیله • وحق جل وعلانك قوللرینه حقارت ایله نظر ایده •

علاج کبر عجب علاجنه قریبدر • زیرا کبرك سببی وعلتی عجبدر • مرتفع
اولنجه کبر دخی مندفع اولور • ومعظم علاجی اولدرکه کندوده کی عجز و
ذلت وحقارت ومسکنتی • وکبریا وعظمت حق • وجبروت قهار مطلقی
ملاحظه قیلوب • کندوسی اذل ذلیل • واقل قلیل ایدوکن تحقیق ایتمکله لشکر
شیاطین کبر وطغیانی مملکت وجودندن تفریق ایلیه • اکرچه بو دایرهٔ نك
منتهاسی • مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ مقامیدر • زیرا نفسی عجز و
ذلت وفقر وفنا ایله ملاحظه وتعریف ایدن ربنی قدرت وعزت وغنا
وبقا ایله توصیف ایلر • اما دفع رذیلت تکبر • وکسب فضیلت ایتمکه
هر کمسنه بیلدوکی مرتبه ملاحظه کافیدر • واول بودرکه تأمل ایده • که
انسانك اولی عدم محض ونفی صرفدر • وعدمدن ادنی نه نسنه اوله • و
عقل نفیدن اقل نه شی بوله • وبعده نطفهٔ مستقذره • وعلقهٔ مستحقره
اولدوغی حالیدر • واول حالده هوان واستقذارندن بی ضرورت فکر اسمی
بی کنایت ذکر اولنمغه سزاوار دکلدر • وصورت انسانی ایله بهره مند • و
نفخهٔ روح ایله فی الجمله ارجمند اولدقدنصکره ضعف قوت وفتور بنیت
نهایتنده • وجمیع ضروریاتنده احتیاج الی الغیر غایتنده اولسه کرك • چون
بو مرتبه دن دخی ترقی • وانسانیت ظاهرکه فی الجمله استعداد علم وعملدر

آنی تلقیده ایدر امور معاش ولوازم حرکت وانتعاشده مستقل ومستبد
اولدوغی معروف ونیچه اشیا واسباب ومهمات لوازمه محتاج وموقوفدر
هزاردن بری مفقود وبسیاردن اندکی ناموجود اولسه محنت وعنا قرینی
بل مردن وفنا همنشینی اولمق مقرر اولور مثلا شربت آب کشت زار وجودینی
برکون سیراب ایلمزسه خرمن وجودی آتش عطش ایله محترق اولوب هلاک
اولور واکر اول شربت آب میزاب اسفلدن خروج ایلمزسه مرض حبس البولدن
اعضای بدنی مفترق اولوب وجودی تلف اولور روزکاری اوجاع واسقام
عروضندن مکدر وصحایف لیل ونهاری احزان وآلام حدوثی ایله تیره
اولمق مقدر برمرادینه واصل اولورسه نیجه سنه واصل دکل بعض امالی
حاصل اولورسه اکثری حاصل دکلدر هرکون بدنندن اخراج نجاسات
وتنقیهٔ قاذورات ایتمکه مباشر وشعر ووسخ وظفر ودرندر که فضلات بدنی
ازاله ایتمزسه حیوان قبیح المنظر صورتنده ظاهر اولور آخر امر ومنتهای عمرنده
الم موته اسیر ومحنت فنایه مبتلا وهزار زحمتله پرورده ایتدوکی بدنی رهین
زمین وکرفتار تفرق بلی قیح وصدید روی وموینیدن روان ومور ومار
اطراف اعضا وانثنای اجزاسنده دوان نتن رایحه وقبح صورتندن اصحاب
واحبابی هارب حشرات اعضاسندن آکل وخراطین اجزاسندن شارب
اولسه کرک بوجمله احوال دنیویه سیدر اهوال اخرویه سیکه شرایع مطهرهده
وعقاید مسطرهده مبین اولمشدر اول درد جانکاه والم دلسوزدر که آنی
ملاحظه ایدن کمسنه یه روادرکه جمیع عمرنده برلحظه حزن وغصه دن عاری
وبرساعت تاب خانهٔ درونه مهمان فرح وسرور طاری اولمیه فکیف که
کبر وغرورندن ابنای جنسنی آزرده ومحزون وعجایب عجب وغرور ومفخرنده قلبنده
محزون اوله إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ **علاج استهزا** استهزا که برکمسنه
سخریه یه آلوب خاطرینی محزون وقلبنی منکسر ایتمکدر استهزا ایدن کمسنه نک
کاهی غرضی اضحاک ارباب دولت وتفریح اصحاب جاه وغفلت ایتمک اولور
وبو حال اراذل ناسدرکه کسب حطام دنیا واکل طعام وحلوا ایچون منعمان مغرور

ودنیاداران ازحق دور مجالسنه حاضر اولورلر وآنلری اصحاب وتفریح ایچون
دیوان مضاحک ومساخره قورلر وکاهی کبر وسفاهتدن ظاهر وتحصیل
خنده ایتمک ایچون بعض کمسنه لردن صادر اولور وبو حال غالبا صفت جلسان
سفیه وبزرک زاده کان بی عقل وبنیه درکه جاه آبا وجاهلیت امهات
سببی ایله صغر سن وحداثت عمرده مخالفت معلم ادیب ایدوب زیور علم ودا
ادب وکوهر حلم ووقار موروثی ومکتسبدن بی نصیب اولورلر که مجالسلرنه
ومصاحبت ومقارنتلرینه برکمسنه مبتلا اولسه آنی تمسخر ایتمکله کندولره
جلب قهقهه وسرور ایدرلر وفلان کشی مزه لنذک دیو بهجت وحبور بولورلر
بومقوله بی ادب چلبیلرک اکثری اواسط واواخر عمرلرنده محزون ومنکوب
وبرش وفلونیا استعمالی ایله مستهلک ومغلوب اولورلر **بیت**
هر جوانی که بی ادب باشد — کر به پیری رسد عجب باشد
وبو رذیلت مزاج رذیلتنه قریب وعلاجی دخی انک علاجنه مناسب و
ونسیب در اما آنلرکه زیور عقل وادب ایله معروف وحلیهٔ مردی
حرمتله موصوف اوله کمسنه یی استهزا ایتمکله کنه کار ونه کمسنه آنلری
مسخره ایدنمکله خوار اولورلر واحادیث وروایات ده وارد اولمشدر که
دنیاده عباد اللهی تمسخر واستهزا ایدن کمسنه لر فردای قیامتده جزای
عمل وپاداش کار بوجمله اولا که حق جل وعلا فرمانی ایله جنت قپولری
قارشولرینه مفتوح وکشاده وآنلر دخی دخول ووصوله مهیا وآماده
اولمشیکن فی الحال کام موجود مفقود وباب مفتوح مسدود اولوب
الم وانکسار خجلت ومحنت واضطراب حرمان وخیبت بروجهله عارض
وظاهر اوله که لسان قلم شرحنده عاجز وقاصر اوله چون اول قپو
مسدود وبونلر بو محنت وکربتله مردود اوله فی الحال بر باب دخی
مفتوح وبونلرک ضیق صدرلری فی الجمله مشروح بینه دخوله مشرف و
قریب اولیجق اول باب دخی مسدود اولوب بینه حزین وکئیب مبتلای
غم حرمان اولالر وعلی هذا القیاس بو کشاکش وآلامه مبتلا وآخر حرمان

عظیم ایله بربلا و لالر. و بو خبری مؤید. و بو حدیثی مؤکد در. که مستهزئین
حقنده نازل اولمشدر. که. اللّه یستهزئ بهم و یمدّهم فی طغیانهم یعمهون.
امّا غدر که وفانك ضدّی اولمغیله موسوم در. بغایت خصلت قبیحه
و خلق مذمومدر. انکیچون دیدیلر که. بر کمسنه که اصلا غدر اتمیه و کنه معروف اوله
و کندو زعمنده بو صفت ایله متصف اولمز. و غدر نتیجه سی غدرك مالده اولور
و جاه و اقبالده اولور. و محبّت و مودّت و اخلاص و صداقتده اولور.
و اهل خدم و حشمده اولور. جمیع احوالده و اصنافده ذمیم. خصوصا ارباب
دولت و سلاطین صاحب شوکتلره غایتده عیب عظیم. و شریعت احمدی
و طریقهٔ پاك محمّدی ده صلی اللّه علیه و سلم غدردن تحذیر عظیم. و منع و
زجر و عهود وفا ایتمك ایله امر و نقض عهددن نهی چوقدر. خواجه نصیر
ایدر. صفت غدر اتراك طائفه سنده چوقدر. و فاکه ضدّی در.
روم و جیش جنسنده چوقدر. ضیم غیری بیچاره و ضعیف بیلوب انتقام الجین
تحمیل باد ظلم ایتمکدر. ظلم و انظلامك قبحندن که مرور ایتمشدر. ضیمك
دخی قبحی معلوم اولمشدر. عاقل لبیبه لایق دکلدر که انتقام امرنده اهتمام
ایده. خصوصا قدرت حاصل اولدقدن صکره. زیرا قدرتك شکری عفو
عن المجرم در. و انتقام اول وقت جایز اولور که ترکی ضرر عظیمه مؤدی
اوله. پس انتقام محلی اولیجق عقل صحیح ایله مشورت. و رای و تجربه مبادرت
ایتمك کرك. که ندامت عاقبته مؤدی اولمیه. و چون نفس انسانی ده فضیلت
علم و حلیهٔ حلم حاصل اولور. ترك انتقام و سلك اهل عفوده انتظام
ایتمسی آسان اولور. امّا منافست شئ نفیس تحصیلنده منازعه و محاسده
ایتمکدر. چون منافسه نك سببی اشیاء نفیسه یه طالب. و اسباب حسنه یه
راغب اولمقدر. پس حکما دیدیلر که امتعه و اسباب دنیویه یه رغبت و طلب
و تحصیل و اکتسابنده شوق و شره و شعب اصحاب دولت. و ارباب قدرت
و مکنت اولنلره لایق و مستحسن دکلدر. بو قنده قالدی که اوساط الناس
آنك جمعنه مشتاق. و همّت و همتلری کسبه. و تحصیلی سمتنه منساق اوله

زیرا

زیرا عالم کون و فسادك مرکباتی مرض فساد و انعدامه مبتلا. و جهان
ناپایدارك جواهر زواهر. و طرف و تحفی اسیر فنای فنا و کرفتار بلای
بلی در. پس اکر بر پادشاه خطیر. یا امیر کبیر تحف و نفایس اسباب و
غرایب رغایب کم یاب جمعنه حریص. و طایر همّتی بر دامه کرفتار اولمسنه
ممکندر. که روزکار غدّار. عادت غدر و بیوفالغینی بدیدار ایدوب
اول تحفهٔ مرغوب. و یادکار عالی و یادکار عالی مقداری عرصهٔ هلاك
و بوار ایدوب. آول صاحب دولته اول قدر جزع فزع طاری اوله که
حسادی طعن و ملامت و تسفیه و شماتت ایدلر. نیته کیم حکایت اولنور
که پادشاهلردن بریسنه بر طوب بلّور مدوّر و منوّر. و انواع رسوم
صنایع. و نقوش بدایع ایله منقش و مصوّر. که کرهٔ قمر مستنیر چنبر مایل
و حلقهٔ حامل و مدیرنده آکا تشبّه ایتمکیچون کاه احسن الاشکال
شکل المستدیر دیو بدر اولوردی. و کاه کوی وصالنه نایل و میدان
اجتماع و اتصالنده بی حایل اولمق امیدینه کندوبی شکل هلالی ده
کوستروب جنبنده بی قدر اولوردی. بیت

بر مهر و ماه شکل که نه چرخ چنبری   هر صبح و شام مهرینه اولوردی مشتری

پیشکش و اتحاف ایدوب پادشاهك زلال رغبتی جوی استحسانده
پاك و صاف ایلدیلر. غایت میل خاطر و استحسان باطن و ظاهر ارزانی
ایدوب بیوردی که خزانهٔ خاصده حفظ و حراست. و تجلیه و تصفیه سنده
بذل مقدور. و غایت رعایت ایدهلر. مجالس نزهت. و محافل انس و سلوتده
فرمان ایدردی کتوررلر. مشاهده سندن جلب افراح. و سلب اتراح
ایدردی. پس بر مدّت احوال بو اسلوب اوزره جاری اولوب یوما فیوما
پادشاهك مرض محبّت جوهر مرغوب شرایین عروق قلوبنه ساری اولدی
ناکاه بر کون سیلاب طبع زمانه دیدکمز کبی جوی خوی بیوفالقدن که آنك
اوزرینه مجبول و مجبوردر. پیدا اولدی. و شکست طوب خوب و جوهر
مرغوب ایتمکله شیشهٔ دل پادشاه. و بندکان درکاهی منکسر و شیدا ایلدی

مصراع وسهم الرزايا بالنفايس مولع • هركه مرغوب وله اكا زيان
ارتوق ايرر • هرچند كه بندكان صادق نظيرين بولغيچون اطراف عالمده
جست وجوايلديلر بولمدى • واستاذان حاذق • وچابك دستان فايق
بنجه كيم تركيب واتصالنده كنت وكوقلديلر چاره اولنمدى • مصراع •
شيشه چون كيم صندى كيم در ايليين آنى درست • فراق جوهر دل شاهى
عرض • وموجب مرض اولوب آلامى تضاعف واحزانى ترادف ايلدى • قريب اولدى
كه تدبير مملكتده عاجز وحاير • ونظم مصالح دين ودولتدن قاصر اوله •
بيت نبايد دادن اندر چيز كس دل • كه دل برداشتن كاريست مشكل •
وبو حكايتك خلافى ومنافست صفتنه منافى در • اول حكايت كه فقير بعض
عظماى امرادن استماع ايلدم كه بالمشاهده كوردكلرين روايت • وعيانا
مشاهده ايتدكلرين بو وجهله حكايت ايلديلر • كه آفتاب آسمان خلافت
وسرو بوستان جود ورأفت • ظل ظليل الهى • آينۀ جمال شاهى • كوهر تاج جهان
كيرى • وكيتى ستانى • افسر سر فرمان روايى • وحكومت رانى • اول پادشاه
جهان بخش كه آفتاب شمشير جهان كيرى • افق نيامدن چهره كشاى اولسه
خاور وباختر ميانده ظلام ظلم وضلالتدن سر هواتر قالمز • وچون هماى
آسمان پروازه يرليغ وتوقيع رفيعى • اطراف صحراى ممالك وجودده دايره •
وكوه دشت ظهوره نموده طاير اولسه • مداد آسا تيره بخت اول كشى دركه
خامه وار خط فرمانته متابعت قلمقده ترك سر ايتمز • مثنوى •

شهنشاهى كه اجداد عظامش • اب نامى وجد بنك نامش •
همه شاهان با فرهنك وتمكين • الى عشر كرام من سلاطين •
پناه شرع وكهف اهل ايمان • شهنشاه جهان سلطان سليمان •

حضرتلرينه آباء كرام واجداد عظاملرندن • بر كوهر قيمتى ونادر كه كوهر
شناسان عالم تخمين قيمتنده عاجز وقاصر ايدى • انتقال ايتدى • وغايت
نفاست وكران بهالغندن حمايل شريفنه تعليق اولنمشيدى • وقلادۀ
كردن وبغل بى شبه ومثلنده داخل ولمعنه توفيق بولنشيدى • اتفاق

طبع سعادت فرجاملرى آرزوى خلوت حمام ايدوب • قلادۀ حمايلى كردن
شريفندن بيرون قيلوب • كف خدمتكاره تسليم بيورمشلر • ناقرجان
دوران ايام اول كوهرك اوستنه اوشمش • واول كوهر نفيس كف خدمتكاردن
مرمر اوستنه دوشمش • صلابت مرمردن اول كوهر خورده • وخدمتكارك
جام عيشى برد رد اولمش • فى الحال مسكينك كوهر ادراكى سنك حيرتدن
شكست بولوب • كنار ساحل حسرتده آب حيوتدن غسل دست اتمشيكن
حضرت آسمان رفعت خلوت حمامدن چيقوب قصۀ كوهره واقف •
و واقعۀ حيرت خدمتكارده عارف اولمش • سينۀ پرشرفلرى كرد غم و
اسفدن عارى • وزبان شريفنه كلمۀ طيبۀ الحمد لله جارى اولوب
بيورمش كه بر كوهر بيوفا نيچه پادشاهى شكست • وكلاه شكوهن سنك
اجلده پست ايلدى • بحمد الله كه بنم كوهر طالعم بو سنكى شكسته • وقباى
بقاى دولتم آنى رشتۀ فنايه نسبت ايلدى • اميددر كه كوهر سلطنت سالهاى
دراز حمايل سعادتمده معلق • وكردن ايام طوق حكومت وايالتمده
مطوق اوله ديوب • قطعا ذره كرد انفعال سراى وجود شريفنه التصاق
واتصال تميوب بيوردى كه دوشورن خدمتكار اصلا غم وتشويشه
كرفتار اولمسون • وكل نشاطى خزان اندوه ايله صولمسون • قيد تعلقات
دنياى بيوفادن آزاد • وصحيفۀ جانى ارقام حرص طلبدن ساده اولمق
دعواسن ايلين بو خلقه مالك وبو طريقه سالك اولسون • بيت
غلام همت آنم كه زير چرخ كبود • زهرچه قيد تعلق پذيرد آزادست •
خواجه نصير ايدر كه بو د يدكمز ملوك واكا براى چوندر • اما ادانى واواسط
ناس ميل تحف متعه • ونفايس اسبابدن احتراز واحتراس ايتمك لازم و
واجبدر • زيرا بر كوهر نفيس ومتاع خطير بر مردم دنى وحقيرك حوزۀ
تصرف وقبضۀ اقتدارينه داخل اولسه • متغلبلر آنى آنك يدندن اخراج ايتمكه
طالب • وملكندن انتزاع ايتمكه مايل وراغب اولسه كرك • اكر دفع ومنع
ايدرسه كرفتار بلايا ونوايب اولور • اكر بذل واعطا ايدرسه غم وجزعدن

شعر • ذى العلى فليعمل العاملون •
هكذا هكذا والا فلا لا •

اسیر محن ومصایب اولور. اکر ابتدادن بومقوله متاع مرغوبك کسابندن
اجتناب واقتناسندن امتناع وانتها اتمش اولایدی. بوورطه یه مبتلا
وبو کرداب محنتده غریق آشوب بلا اولمزایدی. بوذکر ایدوکمز مرض غضبك
علاجنی اعلام. واول بابده انواع واقسام در. وهرکسنه کیم عدالت شرایطنی
رعایت. وطرفین افراط وتفریطدن کندوینی حفظ وحمایت ایلسه. علاج غضب
اکا آسان اولور. زیرا مرض اعتدالدن خروج در. چون حد اعتدال رعایت اولنه
غضب مرضی ایله اعتلاله مبتلا اولمز. وبعض اشخاص شدت غضبی بهادرلق
ورجولیت. ونفس انسانیه کمال ومزیت عد ایدرلر. لکن خیال فاسد
واندیشهٔ کاسددر. زیرا شجاعت فضیلت در. وخلوق مزبور رذیلت در.
زیرا سبب قبایح وموجب فضایح در. وبومقوله غضب صاحبی دایم
معذب اولد وعنددن غیری. اصحاب واحباب وخدم وحشم. واهل
وعیال ونسا ورجال کاه زبان تازیانه. وکاهی تازیانهٔ زباندن
محزون وشکسته دود لکیر ودم بسته اولورلر. ادنی خطا وذلت
مقابله سنده حدت ایدر. وندکلو ایلرلیذت ایلسه لر بو عنف وشدت
قیلور. تعزیر ایتمك استسه. عدد ضربی حددن بیرون تأدیبا ایلسه
قطع رأسدن افزون اوله. وشجاعت قوت بدن وقدرت کشتی کرفتن
دکلدر. بلکه شجاع شدید. وبهادر جلید اولدر که. وقت غضبده
کام نفس توسنی ضابط. وهنکام آشوب دریای خشمده کشتی اضطرا
رسفنی ساحل صبر وآرامه رابط اوله. نیته کیم جناب رسالت پناهی
صلی الله علیه وسلم. لَیْسَ الشَّدِیدُ بِالصُّرَعَةِ. اِنَّمَا الشَّدِیدُ الَّذِی یَمْلِكُ
نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ. قطعه. پهلوان نیست آنکه در کشتی. پهلوان دکر بیند ازد
پهلوان آن بود که کاه غضب. نفس اماره را زبون سازد. و
بعض غزوادن مدینهٔ منوره یه رجوع بیوردقلرنده. زبان معجز بیانلری
بیوردی که. رَجَعْنَا مِنَ الْجِهَادِ الْاَصْغَرِ. اِلَى الْجِهَادِ الْاَکْبَرِ. چون سلك
صحبتنده انتظام ایله مشرف اولنلر غزای کفاری اکبر بیلدیلر ایدی

یا رسول الله جهاد اکبر ندر دیو سؤال قلدیلر. حضرت صلی الله علیه وسلم
بیوردی. نفس ایله جهاد ایلمك جهاد اکبردر. ودخی روایت اولنور که.
اَعْدَا عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِی بَیْنَ جَنْبَیْكَ. وبعض عرفا دیدیلر که.
قَاتِلُوا الَّذِینَ یَلُونَکُمْ مِنَ الْکُفَّارِ. آیت کریمه سنده نفس ایله جهاد ایتمکه
اشارت واردر. زیرا سلطان روحه که مؤمن در. اقرب اولان
کافر نفس اماره در. وتا نفس اماره لکدن مطمئنه لکه انتقال
ایتمیه. اکا مسلمان اطلاقی حقیقتده مجاز. وطریقتده نیجه جوازدر. رباعی

ای دل تو دمی مطیع سبحان نشدی. وز کردهٔ فعل بد پشیمان نشدی.
قاضی وفقیه ومفتی ودانشمند. این جمله شدی ولی مسلمان نشدی.

وتهذیب نفس. وتبدیل خلوق ایمین طائفه دن بعضی اول مرتبه
سلطان غضبه متبع. ودایرهٔ عقل وفکردن منخلع اولورکه غضب
افراد انسان. وشتم وضرب خدام وغلمان. درجه سندن تنزل ایدوب
حیوانات عجمه که جمله حرکتلری معقول ومناسب. وموافق مراد مالك
وصاحب اولمق محال در. غضب وتهدید. وشتم وضرب وتشدید
ایلر. بر بادکیر مسکین ضعف وهزال. وسیر علی الاتصال دن درمانده
وزبون ایکن. ناکاه سور چوب یادوشسه. راکبی غضب وجنوندن
ضرب مها ایله پهلوسنی غرقهٔ خون تازیانه. وچوبله کفل وسرونی
مودن بیرون ایلر. وبعض شتم بیهوده. ولعن نامشروعله که جانور
آنك فهمندن فارغ وآزاددر. کندو زبانن فرسوده وکردنن طوق
لعنتله مغلول. وصحیفهٔ اعمالن آلوده ایلر. ولعن انسان ودواب
اهل ایمانه غایتده لازم الاجتنابدر. وشرع شریفده منع عظیم
وارد اولمشدر. حتی بر خاتون که سفر حج شریفده جناب رسالت پناهی الیله
صلی الله علیه وسلم. ناکاه ناقه سنه لعنت ایلدی. حضرت علیه الصلوة والسلام
غایتده متأثر اولوب فرمان بیوردی که بو ناقهٔ ملعونه بزم ایله همراه
اولمسون. پس خاتونك اسباب هودجن آلدیلر. ناقهٔ عاری بولدی

قویوب بیانه صالدیلر • وبعض جهال کند وجهالتی ختم • وکندوکندو یر
شتم ایتمکه شروع ایدوب • برم فلان فلانك طوادی دیوکندو یر یاخود
برم فلان فلانك صاتدوغی دیو بابع بی کناهه قذف نامشروع ایلر • وبعض
جهال بومرتبه دن دخی تنزل ایدوب جماد محضه شتم وضرب وادراك جزئیدن
بی بهره اولان اجسام ایله جنك وحرب ایلر • کلیدی تیز آچمه سه • شکست
ایتمك ایچون اوستنه تبر صالر • ود ولبندی مرادی اوزره صارلمز سه •
یره اوروب اوستنه دیمه لر چالر • وقلم مرادی اوزره قطع اولمزسه غضبندن
شکست ایدر • ومدادی غلیظ اولورسه دواتنی خاکه پست ایلر • وبعض
سفها کشتی نشین اولدقده باد مرادی اوزره اسمسه غضب وسخت ایدن •
وباده که امر حقله مأموردر بی کناه شتم ایدوب سقط سویلر • وبونك
امثالی افعال فی الحقیقه فاعلنه سبب ضحك واستهزا • وبین العقلا
فضاحت ورسوالغنه سبب در • وغضب محض فضیلت شجاعتدن دوردن
آنی شجاعت اکلیان جاهل ومغروردر • هرچند بومقوله کلمات سابقا
مرور ایتمشیدی • وبونوع نصایح سمت کذارش طوتمشیدی • لکن نصیحت
وپندم حرص وآز اولمغین اعاده سندن احتراز اولنمدی • حکیم فاضل
ابو علی بن مسکویه حکایت ایدرکه • بعض سفها کیجه لرده شعاع ماه
طوقنور یرده نوم بی انتباه ایدردی • بعض امراض رطوبته مبتلا اولدقده
هجو ماه ایدوب دیرکه بی نوردر • وشعرا ایچنده مشهوردر • کویا هجو ماهه
تفوه دن مرادی کلابه تشبه ایتمك ایدی • که جنس کلاب بعض ماهتاب
ایتمکله موصوف • ونور ماهتابی دوردن کوروب عوعوبی حساب
ایتدکلری مشهود ومعروفدر • نیجه کیم دیمشلردر • بیت •
مه نورمی فشاند وسك بانك میزند • سك رابیرس خشم تو از ماهتاب چیست
وکیفیات جسمانیه ده ضد بالعرض ضده سبب اولدوغی کبی کیفیات نفسانیه ده
دخی ضد بالعرض ضدك وجودنه سبب مفضی وعلت داعی اولور • مثلا
خبثیله استیلای شهوتدن غضبه مبتلا اولور • ومشتهاسی اولان نسنه یه

ظفر

ظفر بولمیجق حریص مال ومنال کبی • فقد مرادی ایله پرنج وملال اولوب •
خشم وغضب اظهار ایلر • ونیجه سینه شتم وضرب • ونیجه سیله بی کناه جنك
وحرب ایدر • ومبتلای قوت شهوت باه اولوب حدود شرعدن تجاوز
ایدن کمراه • ادای همت وقضای شهوت ایچون جکی ماده ده • اکر نز واکر ماده •
دست تعدی سندن کریزان وآبق اولمغیله • قضای نفس اماره سنه عایق
اولسه • آتش غضبی فروزان • کندوسی ونیجه کمسنه دخی سوزان اولور •
پس علاجی اولدرکه ملاحظه ایلیه که حریص وجویان وطلبنده پویان اولدوغی
نسنه فانی وبی بقا • بلکه حرام ومستلزم عذاب خدادر • پس فقدندن مضطرب
وآتش غضب ایله ملتهب اولمامق کرك • بلکه حرام ایسه حاصل اولمدوغنه شکر
وحمد ایتمك کرك • کندوده اولان احتراق غضب متعلق طلبی اولان مشتهاسی
فوت اولدقدنصکره کبر وحصولنه سبب اوله مز • پس فوت مطلوب المندن
زاید احتراق غضبه مبتلا اولمه نك وجهی ندر • بو فکر وملاحظه یی
ایدوب کندوسیه تمکین • وآتش غضبنه تسکین ویرمك کرك • علاج بددلی
بددللك • قورقاق وزبون وعاجز اولوب غضب وحمیت محلی اولان
یرلرده • اصلا خشم وغضب ایتمیوب خمود وجمودندن نیجه مضرات حاصل
اولمقدر • چون غضب انسانك قوی سندن برقوت لازم • ونفس ناطقه
انسانیه نك خدمندن برخادمدر • پس آنك دخی مواضع استعمالی ومحل
خدمتی واردرکه • استعمال وخدمتی ایله مهمات نفس استکمال اولنمز سه •
نظام وجود وکمالات وکارخانه کسب سعادات انسانیه یه خلل مقرردر • اکر
غضب بالکلیه بی موقع اولایدی • حکیم صانع که کارخانه ابداعنده عبث محض
غیر واقع در • آنی خلقت آدمیده که خلیفه اعظم • وتکریم خاصی ایله مکرمدر
خلق ووضع ایتمزایدی • پس شول محلده که ارادت انتقام طرفنه حرکت
اولی ایدوکی معلوم اوله • اول محلده سکون وجمود جبن مردود • وخلق
مذموم در • وآندن متولد اولان امراض • واکا مترتب اولان اعراض بونلردر •
اول مهانت نفس یعنی نفسنه خوارلق عارض اولمقدر • ایکنجی سوء عیش •

یعنی معاشنه خلل طاری اولمقدر • آوجنجی طمع فاسد خلقدن آنك
حقنه حادث اولمقدر • دردنجی اموردە قلت ثبات • بشنجی قلت کسل
وتوانی که موجب رذایل ومنافی فضایلدر • عارض اولمقدر • آلتنجی ظلمه یه
ظلمدن تمکن وقوت طوتمقدر • یدنجی اهل واولاد وعیال واقاربنده
فضایح ظهور ایتمکدر • سکزنجی اراذل وادانی شتم وقذف بلکه ضرب و
حرب ایتمکدر • طقوزنجی بی عارلغه مؤدی اولمقدر • اوننجی بعض مهمات
معطل اولمقدر • وبو مرضنك دخی علاجی سایر امراض کبی ماده سن قطع و
سببن دفع ایتمکله اولور • وطریقی اولدر که نفسه تنبیه اولنه که بو محلده سکون
وخمود وجمود مضردر • وحمیت وغیرته منافیدر • وذکر ایدوکمز مضراتی
که عدم تحرك غضبدن ناشیدر • تذکر وحمیت وغضبك عدمندن متولد
اولان اخلاق ذمیمه تفکر ایدوب • نفسده بحسب الخلقه مرکوز ومکمون اولان
غضبی تحریك ایتمك کرك • زیرا هیچ بر نفس قوت غضبدن خالی دکلدر • غایتی
بعض نفوسده ضعیف اولوب • وبعض موانع سببی ایله مختفی اولمش • اما
بالکلیه معدوم ومنتفی اولمق ممکن دکلدر • پس آتش ضعیف نفخ متواتر ایله
التهاب واشتعال ایتدوکی کبی غضب کامن دخی تحریکات متواتره ایله مشتعل
اولور • وبو مقوله علاجات طالب اولانلره لازمدر نافعدر • وبعض حکمادن
مرویدر که بعض مخاوف وحروب عظیمه یه کندویه لازم دکل ایکن حاضر
اولوردی • ودریا تموج ایتدکده کشتیلره رکوب ایدوب مقاسات تلاطم
امواج ایدردی • غرضی بو ایدی که صبر وثبات فضیلتی اکتساب • وجزع وفزع
رذیلتدن اجتناب ایده • وبعضیلر دیمش که تحریك غضب علاجندن بری
اولدر که • بعض کمسنه لر ایله مجادله ومخاصمه اولنه • اما بشرط آنکه مخاصمه
ومجادله هلاکه • وضرر کلی یه مؤدی اولمق احتمالی اولمیه • زیرا مخاصمه ومجادله
زماننده البته غضب حرکت ایتسه کرك • پس نفس تحریك غضبه معتاد •
وداعیه غیرت وحمیته معتاد اولور • لابد محل غضب • وموقع انتقام اولدوغی
یرده حرکت ایدوب • رذیلت خموددن خلاص اولور • اما احتیاط ایتمك کرك

که خصام وجدال حد اعتدالدن تجاوز وتعدی ایلمیه • که فضیلت طلب
ایدرکن رذیلته مبتلا اولمیه • که الشیء اذا جاوز حده انقلب ضده
علاج خوف خوف بر کیفیت نفسانیه درکه نفسه عارض اولور •
اول زمانده که کندویه بر مکروه ایرشمك توقع ایلیه • واول مکروهك
دفعنه قادر اولمیه • زیرا دفع مکروهه قادر اولیجق محل خوف اولمز
وتوقع مکروه زمان مستقبلده اولور • پس بوندن خالی دکلدر که
مکروه متوقع ضروری اوله • یا غیر ضروری اوله • غیر ضروری اولانك
سببی خایف اولان کمسنه نك فعلی اوله • یا آنك فعلی اولمیه • وعلی
کل حال خوف ایلمك جایز ولایق دکلدر • اما امر ضروری اولیجق خوف
جایز ولایق دکل ایدوکنك بیانی بودر که • چون بر هر حال اول امر مقدر
و وقوعی مقرر اوله • وقوعندن نیچه زمان اول المی چکمه نك معناسی
ندر • ونسیه اوله جق محنتی نقد ایتمکله موجب نه در • تأمل اولنسه
بو معنیده استعجال بلاء • واستقبال عنادن غیری نه مفیددر •
وبو خوف بیهوده سببی ایله نیچه مصالحك اتمامندن قاصر • ونیچه
کمالات وسعادتك تحصیلندن عاجز اولمق احتمالی در • وبعض شعرای
عجم نه خوب دیمشلردر • بیت • غم نا آمده خوردن ز تقدم نجه میدارم
همان بهتر که با فردا کذارم کار فردا را • اگر غیر ضروری اولوب • اما
غیرك فعلی اولورسه ینه خوف جایز دکلدر • زیرا چون ممکندر • وقوعی
وعدم وقوعی برابردر • پس وقوعنی برابر بیلوب الم خوفه مبتلا اولمق
وجهی ندر • با آنکه قسم اولده دیدوکمز کبی • وقوعی میسر ایسه دخی استعجال
غم اولنمق جایز دکلدر • اول مکروه واقع اوله جق ایسه دخی اول زمانده
کوریله • پشین الم ونقد غصه وغم چکمك نه لازمدر • واکر سببی کندو
فعلی ایسه • پس کرکدر که اول فعلدن که سبب مرض خوف ومکروه وجالب
محنت واندوه در • احتراز واجتناب ایده که چون فعل قبیح که مقتضی عقاب
وجرم شنیع که خاتمه سی مقتضی عذاب اولمق احتمالی اوله • عاقل اندن اجتناب

ایتمك لازم • و خردمند عاقبت اندیش اندن احترازا ایتمك واجبدر • و
حالیا سوء عاقبتی مخفی اولمغیله اقدام ایتمك عاقله لایق و خردمنده روا
دكلدر • زیرا چون عاقبت وخیمه ممكن در • و ممكنك طرفینی علی السّویّه در
پس وقوع احتمالی دخی واردر • واقع اولمامق احتمالنه بناء اقدام اولنمق
مقتضای عقل صحیح دكلدر • خصوصا كه بعض اسباب وقوع حاصل و ممكنك
طرف وقوعی فی الجمله رجحان درجه سنه واصل اولمش اوله • و قسم ثانی
خوف ممكنی واجب الوقوع اتخاذ ایتمك قسمندن اولدوغی كبی بر قسم دخی
ممكنی ممتنع الوقوع اتخاذ ایتمك در • و ایكیسی دخی قصور عقل و نقصان
فهمدن ناشی در • علاج خوف موت چون خوف موت جملهٔ آدمه مستولی
و جملهٔ خوفلره غالب و مستعلی در • پس لازمدر كه بو بابده اطناب
اطناب ممدود • و باب خیمهٔ خوف مسدود قیلنه • زیرا خوف بیهوده
تحصیل كمالاته مانع و عایق • و تضییع اوقاته مؤدّی اولمغیله طالب سعادته
غیر لایقدر • اوّلا معلوم اولسون كه موت فنای محض و انعدام صرف
دكلدر • زیرا مقدّمهٔ كتابده بیان ایلدك • كه نفس انسانی یه فنا و هلاك
عارض اولمق محالدر • بلكه موت قوای جسمیه نك بطلانی • و تراكیب آدودن
كل كه تنكنای محنت • و بیغولهٔ غم و كربت در • منعدم و چاردیوار عناصردن
مؤلّفا ولان بدن كه قصر سلطان روحدر • منهدم اولمقدر • و نفوس فاضله
و ارواح كامله نسبت كه عالم قدس و طهارت • و نزهتكاه تجرّد و سعادته
آشنالق ایتمشلر • و فضاء روضهٔ رضواندن طایر • و كنكرهٔ عرش حوالیسنده
دایر اولمشلردر • بدن قفس تنك و تنكنای محنت آهنك در • نیته كیم بعض عزیزلر دیمشلردر

رباعی
مرغی زحرم در قفس تنك نشست
آمد زكرم بر قفس تنك شكست
او جلوه كنان كز قفس تنك برست
ما ناله كنان كز قفس تنك بجست

پس خوف موت • یا موت ندر • آنی بیلمیوب عدم محض • و نفی صرف اكلیوب
وجود كه خیر محض در • آندن مفارقت ایدجكنه خوف ایتمكدن اوله • یا موتده
بعض كمالاتك نقصانی • و سعاداتك فواتی وارخیال ایتمكدن اوله • یا مابعد

موتدن

موتده محتمل اولان عذاب و عقاب • و وحشت و كربتدن خوف ایتمكدن اوله
یا خود اولاد و انساب و احباب و اصحاب • و درهم و دینار • و اسباب و
عقاردن دور و مهجور اولمسی تأسّف و تلهّفندن اوله • یا خود احوال
موت • و امور آخرتده متحیّر اولوب • بر جانبه جزم و عقد قلبی سی ایله
بر طرفه عزم ایتمیوب • وادی حیرتده هایم • و تیه ضلالتده دایم اولدوغندن
اوله • امّا چون ملاحظهٔ صحیح ایله تأمّل و اعتبار • و مقتضای عقل
صریح ایله تذكّر و افتكار ایلیه • معلوم اولور كه بو اموردن بریسی
موجب خوف و ضجرت • و مورث بیم و دهشت دكلدر • امّا اوّل كه موتی
عدم محض • و نفی صرف خیال اكلمق آنك بطلانی بیان و عیان ایتدك
تكرار لازم دكلدر • امّا رباعیهٔ خوجه افضل الدّین كاشی نیچه كرّه ایمشلر كه بو معناده

رباعی
ادمرك تن ای حكیم چندین مهراس
برخیز زخواب جهل و بنكر بقیاس
هم توز تو و هستی و كرنه این مرك
پوستی عقلست و بریدن زحواس

امّا ثانی كه موتی الم و وجع جسمانی بلمكدر • آنك دفعی اولدر كه
موت عدم حیات و زوال احساسدر • و المی ادراك منافی در كه وجود
حیات و بقای احساس ایله اولور منافی در • پس موتده الم جسمانی
اولمز • و اكر سكرات زمانده اولان المدن خوف ایدرسه • یحتمل كه هیچ
الم اولمیه • نیته كیم بعض مرضی تكلم ایدركن تسلیم روح ایدرلر و هیچ
الم احساس ایلمزلر • و اكر بر هر حال مقرر ایسه • نیته كیم ظواهر اخبار
شرع شریفده وارد اولمشدر • آنك دفعی خوفك علاج عاجزی ایله اولور
كه چون مكروه مقرّردر • سابقا خوف المی دخی ضم ایدوب مكروه استقبالی
مكروه حالی دخی علاوه قلمقدر عقلدن دوردر • امّا ثالث كه موتی
فوت كمال و زوال سعادات تصور ایتمك در • آنك علاجی بودر كه معلوم
ایدینه كه بو تصور باطل و تفكّر جاهل در • بلكه موت متمّم كمال حقیقت
انسانی • و سبب حصول حقیقی و جاودانی در • و حكمای اقدمین حقیقت
انسانیه حی ناطق غیر مایت دیو تفسیر ایلدیلر • پس موت حقیقت انسانیده

معتبرا ولمحق نتیجه فوق کمال اولور • وسعادت حقیقی اتصال قدس وطهارت در •
وبو حالك کمالی موتدن صکره اولور • پس موت نتیجه زوال سعادت اولور
همان بو تصوردر • اول جاهلك درکه سعادت رفعت دنیوی • وجاه وحشمت
صوری ظن ایدوب • بو دفعتلره مبتلا اولنلره صاحب سعادت تسمیه ایلیوب
نعمت وحشمت دنیوی ایله متنعم ومترفه • وکمالات معنوی وسعادات
حقیقیه یه نامتنبه اولان دنیادارلری کوروب • یَا لَیْتَ لَنَا مِثْلَ
مَا اُوتِیَ قَارُونُ اِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ دیر • مسکین بی خبردرکه سعادت
حقه عبادت • ورفعت وجاه غفلتدن انتباه • ومال واسباب منافی
تقرب رب الارباب در • پس بو خوفك علاجی ملاحظه ایتمکدر • که موت
فوت سعادت دکلدر • بلکه موجبی در • وعاقل دانا قتنده ظلمت آباد
طبیعتدن که نشأت دنیادر • فسحت عالم آخرت احسن واعلی • وقفس تنك
محنت آهنك جهان دوندن • ریاض وبساتین روحانیات ومقربین
راجح واولی در • وبو بیغوله تنك وتنکنای محنت آهنك ایله انس ایتمکدن
خسته وآلفته • ودل بسته اولان جنین کبی در • که رحم مادرده جای تنك
وتیره در • متولد اولدوغی جهتدن متأنس اولوب • اندن واسع مکان
ممتنع • واندن روشن مقام محال ظن ایدوب • فسحت دنیایه خروج ومضیق
معتادنی ترك ایلمکه راضی اولمز • اما بی خبردرکه طشره سی واسع واحسن
ومنزل دنیا مضیق رحمه نسبت اطیب وازین در • ویا اول مرغ بی ادراك
کبی که قفس تنکده متولد اولوب • باغ وکلزاردن که پر شکوفه وازهاردر
بی خبر • وحدائق وبساتیندن که مالامال انکور وتین در بی شعور اولدوغی
ایچون • قفس تنکدن چیقمغی عذاب الیم • وفضای جهانه آهنك ایتمکی بلای
عظیم صانوب • بیلمزکه **بیت** بیرون این قفس همه باغست ولالهزار
مرغان صفیرزن که کذشت از حد انتظار •• اما رابع که سبب خوف ما بعد
الموت • واحتمال ولان عذاب وعقابدر • واهوال حشر ونشر • وموقف
حساب • آنك علاجی اولدرکه سعی وجد ایلیوب • افعال قبیحه واخلاق ردیه

وفضیحه

وفضیحه که موجب عذاب ومورث عقابدر ترك • وآنلردن نفسنی تخلیه •
واعمال حسنه • واخلاق رضیه که سبب نجات • ووصول درجاتدر کسب ایدوب •
نفسنی آنلر ایله تحلیه ایدر • اولیاء الله تحسندر که لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ
یَحْزَنُونَ تشریفی ایله مشرف • وَاُولٰئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ سعادتیله مستعدلردر داخل اوله • وبو خوف فی الحقیقه
خوف موت دکلدر • والسنه شرعده مستحسن ومندوب اولدوغی اکتساب
اعمال صالحه • واخلاق رضیه • واجتناب اعمال فاسده • واخلاق ردیه یه
سبب مفضی وعلت مؤدی اولدوغیچوندر • حتی بو خوف حاصل اولوب •
اما صاحبی اکتساب خیرات واجتناب معاصی ایتمکه واصل اولمسه نفع یوقدر
حسن بصری رضی الله عنه مجالس تذکیرنده خلق بکا وناله یه باشلسه لر •
غضبا یتوب بویوردی • اَعَجِیجٌ کَعَجِیجِ النِّسَاءِ وَلَا عَزْمٌ • یعنی عورتلر کبی
بکا ایله رفع صوت ایتمکه منتهی اما مردلر کبی عزیمت توبه وصالح عمل ایتمکدن
تهی سز • پس بو خوفدن دخی مقصود بالعرض در • ومقصود بالذات کسب
اعمال وحسنات • وترك آثام وسیئاتدر • اما خامس که خوف فراق اولاد
وانساب • وترك اموال واسباب • ومفارقت مألوفات ومهاجرت
مأنوساتیچون اولورسه • آنك علاجی بودرکه فکر وملاحظه ایلیه که چون
بقایه احتمال یوقدر • زیرا بقا تقدیرنجه سعادت اخرویه فوت اولدوغندن
غیری • بو نظام متقن وپر حکمت • وعالم پر صنایع وبی قدرت که مشاهد و
محسوسدر • مختل ومنتقض اولمق لازم اولور • زیرا تناسل ضروریدر
اکر موت وفنا اولمزسه • اجزای عناصر • وسطح زمین اقوات واخبار اشخاص
کثیره یه کفایت ایتمزدی • زیرا ملاحظه اولنسه بر فردك نسلی فوت اولدوغی
تقدیرجه اولقدر منشعب ومتکثر اولورکه • احتمالدرکه روی زمین آنلره
وسعت واقوات ممکنه معاشلرینه کفایت ایتمیه • بو وقتدن که موت مرتفع
وعدم ممتنع اولوب • جمله افراد انسانك علی مر الدهور والاحقاب • انسال
واعقابی جمله باقی • ومتکثر ومنشعب اوله لر • سطح زمین هر برینك مجرد

تحصلنه حيزا ولمغه كافی اوله من فكيف كه زرع وضرع • وساير اسباب معاش
تحصيلنه وافی وله • پس ظاهر اولدی كه موت نظام عالم وامكان نشر نسل
آدم ايچون لابد وضروری ايمش • پس امری ضروری الوقوع ايچون خوف
وبيم واضطراب عظيم ايلمك لايق عاقل دكلدر • فكيف كه لايق حكيم وفاضل
اوله • وسابقا ديد كمز كبی حصولی مقدر • ووقوعی مقرر اولان مكروهك
وقتندن اول غمينی چكمك استعمال غم واستقبال الم در • عاقل بونك كبی
زنك غم وخوف بيهوده دن آيينهٔ قلبنی پاك • وتحصيل زاد آخرت • وتكميل اسباب
سعادت ايدوب خوف وخشيت واضطراب ودهشتدن بی باك اولمق
كرك • ودايم لسان حال وقالی بويله ديمك كرك • **بيت** •
آن مرد نيم كز عدمم بيم آيد • كان نيمه مرا خوشتر ازين نيم آيد •
واكر مرادی بقا وخلود • وترك لقای موعود اولميوب مجرد طول عمر زندكانی
وكثرت تمتع جهان فانی اولورسه آنی دخی ملاحظه ايليوب كه طول عمرك
چندان فائده سی يوقدر • بلكه مصايب ومتاعبله آلام ومحنتی چوقدر •
خصوصا كه كعبهٔ شباب وكهولتدن خارج حرم • وداخل تربهٔ شيخوخت وهرم
اوله • اوجاع واسقام مترادف ومتواتر • واحزان وآلام متضاعف ومتكاثر
اولسه كرك • پس حالی بومنوال اوزره اوليجق درخت عمردن نه قدر برخوردار
وقبای بقادن تمتع وتلبسی نه مقدار اوله • وطول عمرك محذور مشهورلرندن
بر يسی اولدركه مصايب اقارب واولاد • وماتم عشاير واحفاد چوق چكيلور
وبری دخی اولدركه دولت ورفعت اعداء حساد • واستيلا واستعلای اعادی
واضدادی چوق كوريلور **حكايت** اولنور كه دامغانی نك كه قضاة
بغداددندر • برجوان نايب محكمه سی وار ايدی • طول زمان • وحوادث حدثان
ايله جوان مزبور ترقی وسعادت طالع آنی تلقی ايدوب خليفه نك وزيری اولدی
حكايت ايدرلر دامغانی وزيرك اوكنجه موكب كيدر دی • وبكا ايدوب
لعن الله طول العمر لعن الله طول العمر ديرايدی • وطول العمر طلبی فی الحقيقه
مناسب اولدوغنه ابيات مشهوره وارددر • كه حضرت امير المؤمنين علی ابن ابی طالب

كرم الله وجهه يه نسبت اولنور • **شعر** •

إذا عاش امرؤ ستين عاما • فنصف العمر يمحوه الليالي •
ونصف النصف يمضي ليس يدري • لغفلته يمينا عن شمال •
وباقي النصف أسقام وحزن • وهم بالمعيشة وارتحال •
فحب المرء طول العمر جهل • وقسمته على هذا المثال •

پس اعتدالدن خارج عمری طلب وسؤال ايتمك لايق اصحاب كمال • ومقتضای
رأی عقلاء رجال دكلدر • چون ظاهر اولدی كه بقا وطول عمر خارج اعتدالدر
پس عاقله لايق اولدی كه عمر فانی عمر باقی تحصيلنه مصروف وهمت و
نهمتی وصول حظاير قدسه كه رياضی خار آزاردن پاك • واشجار حدايقی
بار انقطاعدن آزاده در معطوف قيلنه • **نظم** •

دلا بكوش كه باقی عمر دريابی • كه عمر باقی ازين عمر بر كذر يابی •
مباش غره بايام كامرانی وعيش • كه تا دو چشم زنی كارها دكر يابی •

ومهما امكن مألوفات ومستحسنات دنيويه يه كه جمله سندن مفارقت
ودوری آخر الامر لازم ضروريدر • عقد قلب واحكام علاقه ايتميوب
تجريد وتفريد باغنه خرام • ومعشوق حقيقی ومطلوب يقينی كه نشأه
مفارقتی محال • ومهاجرتی ممتنعدر قبلهٔ توجه ايدوب ماسوای مجتنبی كندويه حرام ايده •
رباعی هر صورت دلكش كه ترا روی نمود • خواهد فلكش باز زدست تو ربود •
رو دل بكسی ده كه در اطوار وجود • بودست هميشه با تو وخواهد بود •
چون سراپردهٔ دل نقوش تعلقات كونيه دن خالی • بلكه محبت محبوب حقيقی
ايله پر ومالی اوله • مرك طبيعی قريب • وناحيهٔ ملك الموت پيدا اوليجق مرغ
جان كيروسنه نظر ايتمكدن خلاص • وسبكبار عقبهٔ تنك موتدن كذار ايدوب
شهرستان آخرتده خاص الخاص اولور • نيته كيم بعض مشايخ حالت نزعه
كليجك بديهه بو رباعی انشا بيوروب كيجه دلر • **بيت** •

از رخنهٔ دهر همچو زندان جستم • رخت سفرم بجای ديكر بستم •
بر لاشهٔ خر چو ديك چندی بودم • كرك آمد وخر برد ومن از غم رستم •

وحکما موت مشهوره موت طبیعی دیرلر • وتعلقات کوبنه‌دن ازاد اولمغه
موتا رادی دیرلر • افلاطون الهی دیمشدر که • مُت بِالإرادَةِ تَحْيى
بِالطَّبيعَةِ • واهل تصوف خلاصهٔ سلوك بو کلمه ایله عامل ولمغی تعیین ایتمشلر
که مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا • وشیخ نجم الدین کبری قدس سره حضرتلری آنك الیه
علی طریق شطارت دیوب اون اصله حصر قیلوب بر رساله سنده اول
اون اصلی بیان بیورمشلردر • وخواجه سنایی دیمشدر • بیت
بمیرای دوست پیش از مرك اکر تو زندکی خواهی • که ادریس از چنین مردن بهشتی کشت پیش از ما
وعشاق حقیقت علاقهٔ بدنیه حایل • تمام تجلی در دیوب خلاص طلب ایتمشلردر
ومشتاق دوست • اَلشَّوْقُ حُبُّ الْمَوْتِ دیمشلردر • خواجه حافظ دیمشدر که • نظم
حجاب چهرهٔ جان میشود غبار تنم • خوشا دمی که ازین چهره پرده برفکنم
چنین قفس نه سزای چومن خوش الحانیست • روم بکلشن رضوان که مرغ آن چمنم
وفقنا الله تعالی وایاکم للفوز بهذا المرام • ولا یجعل امرنا مجرد القول
ومحض الکلام • اما سادس که خوفی حیرتدن • وامور آخرتده برجانب جزم و
یقینی ولمدوغیله دهشتدن اوله • نیته‌کیم روایت اولنور که جالینوس
طبیب بقای نفس بعد هلاك البدن • ومعاد موعوددن مذکور اولان
احوال سعادات • واهوال محن خصوصنده جزم یقین حاصل ایتمامشیدی
وبو سبب اقرانی قتنده اسم حکیم اطلاق اولنمق درجه‌یه واصل
اولمامشیدی • لاجرم آخر عمر وزمان رحلتنده که فنای بقای فانیدن بی نصیب
ومرغ روح بی فتوحی قفس قالبدن پرواز ایتمکه قریب اولدی که تحسر وتحزن
ایدوب دیرایدی • که نولایدی که فرجهٔ استردکلو برفرجه اولایدی • که بو
عالمدن مفارقت ایتدوکمدن صکره کاهی اول فرجه قاتنه کیدیدم • واندن
بو عالمی برمقدار تفرج ایدیدم • وحقایق کوی نامی مولانا عبد الرحمن جامی
بو حکایتی بعض مثنوی کتابنده بو وجهله نظم ایتمشلردر • مثنوی

شنیدستم که جالینوس کز دل • نزد نودیش سر درعا لم کل
چنین کفتست چون جانش رسیده • بلب ای کاشکی بیش دودیده

زفرج

زفرج استرم یك فرجه بودی • که عالم از بس مرکم نمودی
کشاد دل نبودش چون میسر • فرج را فرجه جستا زفرج استر

وبو خوفك علاجی بودر که • تحصیل عقاید حقه ایروب آثار انبیا
وروش اصفیا واولیایه اقتدا ایده • واکر نفسنده طریق برهان ودلیل ایله
حق الیقین تحصیلنه استعداد وسبیل کورمزسه • تقلید انبیا ایله اکتفا
ایده • که ایمان مقلد دخی اصح مذاهبدن اوله • وایمان تقلیدی
دخی نجات نار جهنم • ودخول جنت خرم ایتمکه وسیلهٔ وصول اولور
وحالا حیرت ودهشتدن قورتولور • ورخنهٔ خوف وخشیتی برمقدار
اوردتولور • والله تعالی الموفق والمعین • علاج امراض شهوت • چون
علاج مرض غضب که قوت دفع در • مذکور اولدی • مرض شهوت
که قوت جذب در • آنك دخی شفاسی وعلاجی عیان • وآندن دخی
تصحیح مزاج نه ایله اولور • بیان ایدەلیم • معلوم اولا که قوت شهوت
سببی ایله اولان امراض حد حصردن بیرون • ومرتبهٔ عدد احصادن
افزوندر • اما خواجه نصیر ایدر که غایت مضری دورتدر • برکیسی
افراط شهوت • ایکنجیسی بطالت • اوچنجیسی حزن • دردنجیسی
حسددر • پس بو دورت نوع مرضك علاجاتنی بربر بیان ایده‌لیم •
علاج افراط شهوت اکر افراط شهوت مأکولات ومشروباتدن ایسه
علاجی بودر که • ملاحظه ایلیه که اکل وشرب لذت آنی در • ومع هذا مضرات
لازمه • وتعبات مُرَتَّبِسی • اکر مقدم • واکر مؤخر بی حد وبی عد در •
مثلا اولا تحصیلی ایچون هزار محنت ومشقت • واراذل وفاکسلدن
منت وذلت • وبو ذلت سببی ایله سقوط حشمت ومهابت • و
ظهور ذلت ومهانتدر • وعزیزلر دیمشلردر که • شعر •
نصف رغیف مشبع لمن اکل • فالذل من ای طریقٍ یحتمل •
وشیخ سعدی رحمه الله تعالی علیه نه خوش دیمشلردر که • بیت
ای شکم خیره بنانی بساز • تا نکنی پشت بخدمت دوتا

وابن يمين دخى خوب دير • بيت	طعام چرب وشيرين سلاطين •
جواب تلخ در دهانى نيس زد •	وقناعت اهلى عارفلردن بعضى سودركه
رباعى سلطان خودم خدمت سلطان چكنم	وزبهر دونان منت دونان چكنم
نفسم چو سكست وحرص من چو سكبان	ازبهر سكى خدمت سكبان نچكنم •

ومضرات متاخره • وتعبات مترتبه سندن بعضى فتور فطنت • وظهور بلادتدر • وخبرده وارد اولمشدر • اَلْبِطْنَةُ تُذْهِبُ الْفِطْنَةَ • يعنى كثرت اكل • فهم عقلى كيدرر • وسبب ظهور وحدوث انواع مرض واصناف علتدر وكتب شرع وطبده مذكوردر • اَلْمِعْدَةُ بَيْتُ كُلِّ دَاءٍ وَالْحِمْيَةُ رَأْسُ كُلِّ دَوَاءٍ • يعنى معده هر دردك كانيدر • اعضايه امراض آندن واصل اولور وپرهيز ايتمك هر درمانك امراضه شفا آندن حاصل اولور • مصراع كُلُوا فِي بَعْضِ بَطْنِكُمْ تَصِحُّوا • وبعض حكماى شريعت شعار ديمشلردركه مجموع مسايل وفوايد علم طب • بو اوج كلم جوامع كه انوار حكمت وتربيت آندن لوامع در جمع ايتمشدر كه • كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا • وبعضندن اصحاب واحبابى هيچ طعام تناول ايتمزسز ديدكجه ديرلرايدى • دنيايى كوردك بر سوك لذتى اكل نفايس • وشرب لذايذدر • والله دخول مستراحات وتنقيه وتطهير قاذورات ايتمكه دكمز • ومناقب جناب مولوى قدس سره كتابنده روايت ايلوركه • بركيجه امير معين الدين پروانه كه حاكم روم ومحبت حضرت مولوى ايله موسوم ايدى • سماع عظيم ايدوب • مولانا واصحاب واحبابنى دعوت ايتمش ايدى • چون سماع فرود اشت ايلدى • سفره وسماط قونلدى • واهل سماعه اشربه ايله كاسه لر صونلدى • حاضرين سماعدن رجوع وتناول طعامه شروع • ايتمك استديلر • اما جناب مولوينك شور وشغبى زايل • ونفس شريفى تناول طعام جانبنه مايل اولمدى • امير پروانه نك رشته جانى شمع وار ديناردى • وشراب ليموندن بر نظره دن بر بر كاسه النه آلوب مولانايه صونردى • وتضرع ايدر ديكه تناول بيورك كه وجه حلال دندر • حضرت مولوى كاسه يى النه آلوب دهان

مبارك

مباركنه يقين ايلتوب • ينه تناول ايتميوب • معارف وحقايق بيانه آغاز ايدوب • امير پروانه كيرو تضرع ونياز ايدردى • بو نياز ونياز وسوز وكداز تا آخر شب دور ودراز اولدى • بيت •

شب وارچه دانى كه چيست حالت شمع • دليل سوز دلش رنك عاشقانه اوست

چون صباح قريب اولدى • مولانا محاسن مباركنه الين اوروب • ايسدى امير المؤمنين معين الدين • ريش سفيدمدن شرم ايتمزمى سن كه بنى قرمكاهه كيرمكه دعوت وابرام ايدرسن • وبو ايكى بيتى انشاد ايلدى • قطعه •

چرب وشيرين مى نمايد پاك وخوش •	يك شبى بكذشت باتو شد پليد •
چرب وشيرين از غذاى روح خود •	تا برت بررويد ودانى پريد •

وحديث شريفده وارد اولمشدركه • مَا مَلَأَ ابْنُ آدَمَ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ • يعنى آدمى زاد طولدردوغى ظرف واناء وكاسه ووعاده كندو بطنى اناسى طولدردوغى جمله دن بدتردر • ودخى بيورمشلردركه • بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ لُقَيْمَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ • يعنى آدمى زاده بر ايكى لقمه كه رمق ايده كافى در • وامام شافعيدن مرويدركه • مَنْ كَانَ هِمَّتُهُ مَا يَدْخُلُ فِي بَطْنِهِ كَانَ قِيمَتُهُ مَا يَخْرُجُ مِنْهُ • يعنى كه • بيت

هركيم نه كيرسه جوفنه اول اولدى همتى • هر نه چيقرسه جوفدن اول اوله قيمتى

وكثرت اكلك امر قبيح • وطالب كمال سعادت اولنلره مانع صريح اولماسندن اوليا وزهاد • وكمل اهل ارشادك كلامى چوقدر • وجمله سن بو مقامده ايراد ايتمكه احتياج يوقدر • وحرص شرب آب دخى بويله در • وسالكان شرب آبك ضررنى تصفيه يه مانع اولمقده اكلك ضررندن آرتوق طوترلر • لكن ارباب رياضت ديرلركه اشتهاى آبى كاذب بولدق • اكثريا صبر ايله مندفع اولور • اما اشتهاى اكل بهر حال صادقدر • صبر ايله غير مندفع در • زيرا قوام بدن قوت قوت ايرميجه ممتنع در • اما شهوت مناكحه شريفه بو بابده دخى عند الدين تجاوز شرعا وعقلا مباح • ومستحسن اولان مرتبه دن تعدى ايلمك منافى تحصيل فضيلت • ومباين تكميل اسباب سعادت در • علما ايدرلركه شهوت جماع آدمى اوزرينه مسلط اولدوغى ايكى فائده ايچوندر • برنسى اولدركه لذات

جنسدن منكر ومنبه اولا • زيرا اقواى لذات جسمانيه در • چون بو لذت
انسانك معلوم اوله • جنس لذايذدن مطلوب نفس ومرغوب طبع • نه
مرتبه ده وارمش معلوم اولور • پس آخرت لذايذنى اكا مقايسه ايدوب
زياده رغبته سبب اولور • نيته كيم آلام جسمانيه دن • احتراق نار اعظم آلام در
پس حق سبحانه وتعالى دنياده خلق وايجاد وعبادينه ايعاد ايلديكى
وعيد بيوردوغى نار جهنمك شدت والمين انكله فهم ايدوب • ترهيب آخرت
حاصل اوله • ايكنجى فائده سى بقاى نسل در • زيرا چون مبدأ اول جل ذكره
حضرتلرينك بقاى نظام عالم • وانتظام سلسله وجود بنى آدمه عنايتى اكمل
واعظمدر • پس جماعده لذت قونمش اولميايدى • محتمل ايدى اكثر ناس رغبت
ايتميوب • تناسل قليل • بلكه موتان عظيملرده بالكليه انقطاعه مؤدى اولايدى
پس حكيم مبدع آنده لذت قودى • كه بقاى نوع ودوام انتظام مقدر اولمسى
خاطرلرينه خطور وعبور ايتمين كمسنه لردخى تحصيل لذات ايچون بار فعل
مزبورى ايجاد ايقاع ايدوب • مقصود نافع كامل الابداع كه دوام عالم وبقاى
انواع در حاصل اوله • ودخى معلوم اولسون كه بو قوتك اطرافندن حاصل اولان
مضرات دينى ودنيوى • وتعبات صورى ومعنوى • شهوات اكل وشربدن اضعاف
مضاعف در • زيرا بو قوتك اكثر ناسه تسلطى افزوندر • واكثر افراد آدمينك
بو لذت نيلنه ميلى • وتركنه قلت صبرى حددن بيروندر • لابد حكمت اقتضا
ايلدى كه افراطندن مترتب اولان مضرات • واثام افحش واشنع اولا كه عقلا
وخامت عاقبتن ملاحظه ايدوب • ابا وامتناع ايده لر • پس بو قوت افراطنه
مايل اولسه علاجى بودر كه ملاحظه اولنه كه • بو فعل حد نفسنده دناءت
وخساستله متصف اولدوغندن غيرى • نه قدر مضرات وتعبات كا مترتبدر
اما نفسنده خساستى اندن ظاهردر كه مجرد نهمه بهيميه وشهوت حيوانيه
قضاسيچون بر عضو واجب الستره • اكر نفسنده اكر غيريدن كشف ايدوب
تلطخ قاذورات • وتمرغ نجاسات اختيار ايتمكدر • نيته كيم بعض علما ديمشلردر كه
الجماع ادخال المبال في المبال • وبعض اصحاب فحش مجون ديمشلردر كه شعر

صمدت

صمدت لها وجنح الليل داج • باخطف للطريدة من عقاب •
واولع بالمباعر عن قراد • واوقع في المقاذر من ذباب •

ومضرات وتعبات نيجه قسم در • زيرا حرام محظوردر • وموجب آثام ومحذوردر العياذ
نعوذ بالله كه جسم ودينه وعرضنه وماله ضرر محض ايدوكى اظهردر • واكر
حلال ايسه بينه مبالغه وحد اعتدالدن تجاوزى • كه كلاممز آنده در موجب
نقصان قوت • وانتهاك جسم واضرار دماغ • وعقل مؤدى نقصان كسب
فضايل وكمالاتدر • ودخى معلوم اوله كه افراط قوت شهوت وقاع • اوچ
طريق ايله در • اولكى طريق كه غايت خبث ونهايت معصيت وظلم حددن
تجاوز • وتحذير وافراط • وقبح ارتكابنه ترقى وتخبط در • اولدر كه قضاى شهوتى
محل طبيعيدن كه امكان خلق ايله موصوف در • تجاوز ايدوب باكمال جهل
وخباثتدن • وطى حيواناته مرتكب اولوب • لعنت وغضب حق وطعن وملامت
خلقه مظهر اوله • ياخود افراط شره • وشبق وعماوه شهوتدن مجامعت غلام
كه شرعا وعقلا محظور وحرام در • ايتمكله مستحق عذاب وملام اوله • و
حديث نبوى على مصدره الصلوة والسلام وارد اولمشدر كه • إِنَّ أَخْوَفَ
مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ • اخوف مخوفلرك ديمكدر • پس اسم مفعولدن
افعل تفضيله علماء صرف مفعولدن افعل كلمكده ضعف اثبات ايدرلر •
بعض شراح حديثى ذكر ايتمش كه كان جناب رسالت پناهى كه رحمة للعباد
وافصح من نطق بالضاد در • بو فعل شنيع دن • تحذيرده كه كمال قباحتله
مشهوردر • عمدا بر لفظ ايراد بيوردى • كه تمام فصاحتدن دوردر كه دال ايله
مدلولا راسنده مناسبت • ولسان رمزله دخى تحذيرده مبالغه اولنمشدر كه
اُقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ • ايكنجى سى اولدر كه نسادن عقد وملك
سببى ايله حلال اولان مرتبه دن تجاوز ايدوب • زناى حرام كه كباير فواحش و
آثام در اكا مرتكب اوله • ودخى اكرچه كبيره وفاحشه در • لكن اولكى فعل
بالكليه وضع طبيعيدن دور • وامكان استحلالدن مهجوردر • ومفعول به
اولان شخصه ضررى اكثر واوفردر • زيرا مصب ماء مهين • ونطفه ناپاك

لوطی ظالم ولعین اولمغیله • وجودلرینه فساد تمام عارض اولمق مقرردر
وعرض وناموسی کلیّاً منهدم • وزیر وزبر اولمغیله • ظلم وعدوانی ولمقدن
فعل زنادن اکثر وحرمت وقباحتده آندن اکبردر • اوچنجی مرتبه تکثیر
منکوحه • وتوفیر جواری وسراری ایتمکدر • هرچند شرعده تعدد منکوحه ده
جایزدر • لکن قسم یعنی هر برینی امثالنده مساوی طوتمغیله مشروطدر •
وقرآن عظیمده • فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً • بیورلمشدر • پس وجود
واحده نفس عدم عدله تعلیق اولنمیوب • خوف عدم عدله تعلیق اولنمشدر •
پس برکمسنه که کندویه عدل ایده ممك احتمالی ویرسه که خوف آندن عبارتدر
موجب نص کریم اوزره آکا واحده ایله اکتفا واجب • وبردن آرتوغی حرام
اولور • مکرکه کندونك عدل ایتمسنه جازم • وفی الحقیقه جور احتمالی منتفی
ومنعدم اوله • آنك حقنده تعدد مجوزدر • وتکثیر مرخص • وافراد انسان خصوصا
بو اعصارده وامصارده • خوف ظلمدن معرا ومبرا • وعدل ایتمسی مقرر ومحقق
اولمق دایرهٔ امتناع • ودرجهٔ استحاله یه قریبدر • نسای منکوحه ده طلب تعدد
واتساع • مجرد قوت شهوانیه یه اطاعت واتباعدر • حال آنکه عدل ایتمکه قادر
اولسه • ومنکوحه سنه ادخال غم ایتمامکیچون • واحده ایله قناعت قانع وصابر
اولسه • اجر وثوابدن مالك حظ وافر اولمسنه • علماء شرع تصریح ایتمشلردر •
پس طالب فضایل • ومجتنب رذایل اولنلره لایق ومناسب • بل لازم وواجب
اولدرکه • بو جمله افراطلردن اجتناب • ومرضیٔ عقل وشرع اولان مرتبه ایله
اکتفا ایدوب • کسب اجر وثواب ایده لر • وعلماء آخرت اگرچه بو مسئله ده اختلاف
ایتمشلردر • که باب نکاحده دخی زهد ایلیوب • مثلا زیاده قادر ایکن قدر
ما لابد ایله • ودفع ضرورت مرتبه سی ایله اکتفا ایتمك ثواب فضیلته مشتمل
ومأکول ومشروب وملبوسده اولان زهد کبی • بو زهد دخی درجات کمال
وقبوله متصل میدر دکلمیدر • بعض مشایخدن سهل بن عبد الله تستری ذاهب
اولدیلر • که باب نکاحده زهد معتبر دکلدر • زیرا سید زاهدین وسند
عابدین • شمع بارگاه اصطفا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم • امر نساده زهد ایله

عمل بویورمدی • بلکه منکوحهٔ امتدن زیاده طقوز ایدوب • سریه دخی اتخاذ
ایلدیلر • اگر باب نکاحده زهد افضل اولایدی • اول حضرت که احوالی افضل ایله
عمل • واولی واکمل ایله آخذدر نته ترك ایلیه لر ایدی • امّا جمهور مشایخ
وعامّهٔ زهّاد ذاهب اولدیلر • بو خصوصده دخی زهد ایلمك • یعنی زیاده تمتع
وترفه • ونسای جواری خیرات حسانایله تنعم وتفکه ایتمکه قادر ایکن •
دفع ضرورت مرتبه سیله اکتفا ایلسه مُثاب ومأجور اولور • زیرا هرچند
منکوحه وسریه حلالدر • امّا آنلره انس واشتغال مانع تحصیل کمال • وتوجه
اخلاص ذو الجلال اولمق ممکن واحتمالدر • امّا افراط معاشرت وجماع اضرار
بدن وعقل وعمر ایتمسی مقرردر • ورئیس ابن سینادن منقولدر دیمشلر •
مَنِیُّكَ نُورُ عَیْنَیْكَ وَمُخُّ سَاقَیْكَ وَالْاَمْرُ اِلَیْكَ • امام غزالی قدس سره قوت
شهوتی عامل خراج مسرفه تشبیه ایدوب دیرکه • نیته کیم عامل خراج که محب کثرت
صرف واخراج اوله • اگر پادشاه طرفندن مطلق التصرف ومحاسبه وغضب
سلطان ووزیردن بی تقوی وبی تخوف اوله • جمله اموال رعایایی اخذ و
نهب ایدوب • مراداتنه صرف ووهب واخراج • وجمله رعایا وبرایایی اسیر
احتیاج ایلر • کذلك قوت شهوت دخی حاکم مطلق ومتصرف ومستقل اولوب
سلطان عقل وتمییزدن بی خوف وخشیت • ومطیع فضیلت تقوی وعفت
اولمیه • خزاین بدن انبار جوارح واعضاده بولدوغی مواد غذا وکیموسات
محموده یی جمله مهمات ومشتهیاتنه صرف ایدوب • عظام واعضایی ضعیف
وناتوان • وعساکر قوای دماغیه یه ضرر وزیان ایلر • واگر مقتضای سلطان
عدالت وتدبیر وتوقیر وزیر عقل اوزره صرف وبذل ایلیه • شول عامل
مستقیم کبی اولور • که مال خراجی استیفا واخذ رعایت مصالحنه ایفا •
وبذل ایدوب • لشکر آسوده • وکشور معمور ورعایا منتظم الاحوال وحریت
موفور اولور • ونیجه کمسنه لر خلفای سلاطین ماضیه ده اسراف جماع
ایتمکدن امراض صعبه یه مبتلا اولوب • مبادی واواسط عمرده هلاك اولدیلر
تدبیر حذاق اطبا واستعمال معاجین معتبره مفید ودافع اولمدی • وملاحظه

ایتمك كرك انسانك تحصیل شهوت وقضای نهمت ده بر برندن تفاوتی
همان اطعمه نك دفع جوع وسد خلت ایتمكده تفاوتی كبی در پس بر كمسنه نك
مسكنده خاتون وسریه حلالی اولدقدن صكره مجرد ذوق تلذذ ایچون
بیرون خانه ده اولان ماده یه طمع واستشراف ایتمسی همان آنك كبی در كه
بر كیشینك مطبخنده مطبوخ حاضری ایكن غیری چوبدن دریوزه طعام
وخواهش غذا ایده خصوصا صاحب خانه صاحب جمال وساحب ذیل غنج
ودلال اوله میل بیرون محض سفه وعین جنوندر نیته كیم ظرفای عجم دیمشلردر

بیت با پری رویی اگر در خانه باشد كسی • میل بیرون گر كند دیوانه باشد بسی

وافراط شهوتدن بر قسم مذموم دخی عشق غلام بر اعتدال وزن صاحب
جمالدر زیرا بو عشقك محصلی قضاء شهوت بر ماده معینه حصر ایدوب
البته بهرحال بو محلدن تحصیل مرام نفس نافرجام تعیینی التزام ایتمك در
وبو حالك مفاسد مضراتی بیحساب وتحصیل كمال سعادته مانع من كل باب در
واكر ناكاه ابتلا اولنسه علاجنه اعتنا لازم ودفعنه تدبیر واجب در
زیرا كاه اولور تمام غلبه واستیلا ایدوب یا زوال عقل یا هلاك بدنه
مؤدی اولور ومناسب علاجی اولدر كه قادر اولدقچه جانب محبوبدن
فكرینی صرف ایدوب علوم شریفه وافكار لطیفه وصناعات خوش آینده
ومصاحبت علمای صاحب فهم وفضلای خوش طبع طرفنه دوشوره لر
واشعار عشق انگیز وحكایات عشاق شوق آمیز خسرو وشیرین ولیلی و
مجنون استماع ایتدرمیه لر كه موجب تذكر وتهیج ماده عشق وسودا اولمیه
وموضع حلاله جماع ایتمكله اخراج منی منفض غایت نافعدر وسرزنش
وتعییر ومذمت عشق ومعشوق وكشف عیوب محبوب ایتمك دخی مفیددر
وبو عشق وهوانك غالبا سببی نظردر ونظر نامحرم اكر زن صاحب جمال
اكر غلام بر اعتدالدر اهل دین وصاحب كمال اولنلره درد مهلك ومرض
قتالدر انكیچون حدیث شریفده وارد اولمشدر كه النظر سهم مسموم من سهام ابلیس

قطعه دیدن زلف وخال نامحرم • دانه كید ودام ابلیس است
هر نظرنا وكیست زهر آلود • كز شست وكمان ابلیس است

وحضرت عیسی علیه السلامدن مرویدر كه ایاكم والنظرة فانها تزرع
في القلب الشهوة وكفى بها فتنة

بیت
زنهار ایتمه چهره نامحرمه نظر • زیرا كه چشم قلبكه تخم فساد اكر

وحضرت داود سلیمان نبی یه علیهما السلام نصیحتده بیورمش كه
یا بنی امش خلف الاسود والاسد ولا تمش خلف المرأة اسود مار
سیاه در فقیر ایدر بن ظاهر اولان تام خوف فرجام فتنه وفساد غلامدن
پاك وطاهر ایدی كه حضرت داود نصیحتده غلام آردنجه كتمكی ذكر بیورمدیلر
اما شمدیكی زمانده كوره دخی الحاق اولنوب دینسه كه امش خلف الاسد والاسود
ولا تمش خلف المرأة والامرد بعید كلدر

بیت
همنشین اولسه بر آدم اسد واسود ایله • یكدر آندن كه اوله همخانه زن وامرد ایله

اكر طالب عافیت راه كذرلرده غلام خوب صورت یا زن حسنا وبر زینت
كورسه نظره اولی معفودر اما نفس طالب وشره وحرص غالب اولوب
زن وپسر طرفنه تكرار نظر ایتمك استرسه علاجی بودر كه ملاحظه ایلیه
كه تكرار نظر دخی كیچن نظر كبی در ولا شك درد طلب وحرارت حرص افزون
اولسه كرك تحصیل شهوته اقدام ایدرسه عدم حصولی احتمالی بلكه مشقت
ومهانت وذل وفضاحت احتمالی مقرردر وشهوت حرام حاصل اولورسه
نعوذ بالله صغیره وكبیره یه مؤدی ودواعی فواحشه مفضی اولمغله
بو كون خانه عرضی ودینی خراب فردا مستحق عذاب وعقاب اولسه كرك
اكر حاصل اولمزسه هم مصیبت ایله روزكاری كذران وچشم ودل حسرتله
جانب حرامه نكران اولور واكر اقدام تحصیل شهوت وسعی آرزوی نفس
بد همت ایتمزسه تكرار نظردن حاصل اولان میلی قلبندن ازاله وسیلاب
آرزو واقتضای جانب آخره اماله ایتمك غالبا محتاج تعب اولسه كرك
ونفسده بقیه طلب وحسرت قالسه كرك ونظر تكرار اولدقچه نفسو پای در گل
ونجات وخلاصی مشكل اولسه كرك اكر اولدن لجام نفس توسنی كشیده

وسهام زهرآلود ابلیس نارسیده ایلرسه • قلبی بی‌جراحت • وکشاکش آرزودن
راحت اولمسی مقرردر • وچشم نظرهٔ ثانیه‌دن منع اولنمق عباد تدن حلاوت
بولمغی مفیددر • عزیزلردن تجربه ایتمشلردر • وحدیث شریفده دخی بو وعد
مذکوردر • واکر نظرهٔ اولی‌ده منظور تمام تشخیص اولنموب • نفس اعادهٔ
نظر • وتحقیق حسن زن وپسر ایتمکه حریص اولورسه • ملاحظه ایلسون •
شاید بو منظور وسمهٔ جمالدن عاری • وپردهٔ قبح وبدشکلکده متواری •
پس اعادهٔ نظر محض زحمت بیهوده • وعبث یره صرفی ایچون فرسوده اوله •
اکر متوقع اولان کبی حلیهٔ حسن وجمال الله متحلی • ونفس جلیهٔ طلب وآرزوده
متجلی اولورسه • عدم حصول احتمالی باقی • ونفس راحت ایکن هزار مشقت
وعنایه • وملامت وبلایه ملاقی اولسه کرك • ان شاء الله تعالی بو ملاحظه
عاقلی دام نظره بسته • وزخم تیر شهوتیله خسته اولمغه مایل • ونظرهٔ اولی
که فی الجمله مرخص‌در • قانع ایلر • اکر بهر حال نفس طلب وآرزوده غالب اولوب
نظرهٔ ثانیه وثالثه ایله مبتلا اولورسه • سعی ایلسون که تتابع نظر ایله عشق
زن وپسر دامنه طوتلمیه • وحسب حالی بو قول اولمیه که • **بیت**
چوق باقدم اول عذاره اولام کبی مبتلا • پرهیز ایتمدم صوییه بیمار اولام کبی •
بلکه یك نظری ندامت واستغفار طرفنه راجع • وحمامهٔ بالی بو رباعیده سامع اولسون

رباعی ای دوست رضا بحکم یزدانی ده •	در راه خدا داد مسلمانی ده •
چشمت چو جنب شد ز رخ نامحرم •	غسلش تو ز کریهٔ پشیمانی ده •

اما بعض سالکلر دیرلر که کاهی عشق مجازی • قنطرهٔ عشق علی التحقیق • و
صور حسنه آلایش شهوتدن پاك اولنه شهود جمال مطلقه طریق اولور •
ومشایخ اهل تصوفدن بو حال الله موصوف • وبو عشق ایله معروف اولنلردن
شیخ اوحد الدین کرمانی • وشیخ عراقی‌در • قدس الله روحهما • ومولانا عبد الرحمن
جامی برمقدار اوایل سلوکنده بو باده‌دن سرخوش • وبو میخانه‌دن جرعه کش
اولمشلر • لکن عاقبت بو حالدن نهی ایتمشلر • ودیمشلردر • بو رباعیده • **رباعی**
از لطف قد وصباحت خد چه کنی • وز سلسلهٔ زلف مجعد چه کنی •

از هر طرفی جمال مطلق تابان •	ای بی‌خبر از حسن مقید چه کنی •

لکن بو طریق غایت صعب ودقیق‌در • سالك آلایش شهوت وصفات بشریه‌دن
تمام پاك اولمش اولمق • وبو نوع مجاهدات وریاضات‌ده اقصی الغایه
انسباك ایتمش اولمق کرك • والا نفس وشیطان مکر وفریب ایدر • ومبتدی
طالبلری اسفل السافلین طبیعته قریب قیلور • ومشایخ متقدمین
طالبلری مصاحبت احداثدن که نوجوانلردر • بغایت منع ایتمشلردر •
ومریده آندن مضرت نسنه یوقدر دیمشلر • وروایات صحیحه وارد اولمشدر که
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم • حضورینه قبایل اعرابدن بر طایفه
تعلم دین • وتحصیل یقین ایچون کلدیلر • آرالرنده بر جوان وار ایدی که چهره‌سنده
آثار صباحت ظاهر • وروی خوبنده لمعهٔ حسن وملاحت باهر ایدی • حضرت
فرمان بیوردیلر که ظهر مبارکلری طرفنه کچوب مقابله‌ده اوتوردیه • مسلم
پاك اعتقاد قتنده بونك امثالی امته تعلیم وارشاددر • والا مسند نشین
وحی وعصمته احتمال میل کثرتی محالدر • **حکایت** اولنور که ارشاد
پناه خواجکان سلسله‌سنده خواجه عبید الله سر علم ولایت وارشادی
زماننده مسامت منجوق ماه وسلاطین وامرا واساطین علما قوت نصرت
ولایتندن آستانهٔ ارادتنده بندکان درکاه ایدی • اواخر عمرنده ضعف
وفتور • وشیخوخت وهرم سببی ایله • اکثر زماننده یاتوب مریدی مخلصلری
اعضا واطرافنی اووارلر ایدی • اتفاق برکون بر محبا ووار ایکن بر ضروت
ظاهر اولمغین • قالقوب بر صاحب جمال اوغلی وار ایمش • اکا اووودیو امر
ایتمش • جوانك کفی پای خواجه‌یه مماس اولیجق فی الحال ایاقلرین چکوب
باشلرین قالدروب • اصحابنه خطاب ایدوب دیمشلر که نیچون ایاغمی
چکدم بیلورمیسز • بو جوانك کفی پایمه مماس • وحرارت دستنه نفسمده
احساس اولیجق بقیهٔ بشریت که **مصراع** با جان بهم برآمد وبا جان برون شود
مقتضاسی ایله نوع تلذذ ودغدغه واقع اولدی • پس آکاه اولك بو فقیر
بو قدر مجاهدات وریاضات که مدت عمرده حاصل • وحالا شیخوخت وهرم‌دن

بو مرتبه یه واصل اولمشیکن هنوز داعیهٔ میل بشریتدن اثر باقی ونفس
نافرجام جرعهٔ جام هوایی ساقی وله سزلرده که شباب وقوت کامل
ودرج ذرکوز هواحرفلرین شامل در ساده رولو مصاحبتی نه مرتبه محنت آمیز
ونه درجه ده فتنه انگیز اوله زنهار زنهار بو طایفه دن دود آتشدن
قالقرکبی وآتش آبدن قچرکبی کریزان اولك • مثنوی •

چو دید بد یدار کردی دلیر • نکردی چو مستسقی از دجله سیر
بخواهی که قدرت بماند بلند • دل ای خواجه بر ساده رویان مبند

علاج بطالت وکسالت هرچند بطالت وکسل مذاق جهال بی سامانه
قندن شهد وعسل در نیته کیم ماجنلرد مثللر در • قطعه •
إِنَّ الْبَطَالَةَ وَالْكَسَلْ • أَحْلَى مَذَاقًا مِنْ عَسَلْ • إِنْ لَمْ تُصَدِّقْ فِي قَلْ • عَمَّنْ كَسَلْ عَنْ كَسَلْ •
لکن عاقلانن عاقبت اندیش وسعادتمندان فضیلت کیش قندن ستم قاتلدن
امر وزهر هلاهلدن اضردر زیرا حرمان سعادات جاودانی یه مفضی
وبطلان مرادات دو جهانی یه مؤدی در اما حق معاش وامور دنیویه ده
ظاهردر که توانی وتکاسل ومباشرت اسبابدن تقاعد وتغافل موجب
اختلال احوال وانقطاع امانی وآمال اولدوغندن غیری هلاك شخص

وانقطاع نسله مؤدی اولور • قطعه • رزق توگرچه بیگمان برسد
شرط عقلست جستن از درها • ورکسی بی اجل نخواهد مرد
تو مرو در دهان اژدرها • اما امور اخروی وانتظام زاد

معاد خصوصنده بطالت وکسل وترك اجتهاد وعمل موجب حرمان قرب
حق وموروث خیبت تقرب فیاض مطلق در وفوت فوز درجات نعیم
ومستوجب طرد وبعد ودخول درکات جحیم اولدوغی قرآن عظیم
وفرقان کریمده واحادیث نبی رحیم وآثار اصحاب واولیا ومشایخ ارشاد
وتعلیم ده أَكْثَرُ مِنْ أَنْ يُحْصَى وَأَشْهَرُ مِنْ مَا لَا يَخْفَى در وآیات قرآن و
وعد ووعید فرقانه تأمل اولنسه جمله مواضعده درجات جنات فاخره
وفوز سعادات دار آخرت سعی واجتهاد وعمل ایله که ترك بطالت وکسل در

وعده بیورلمشدر نیته کیم بیورر وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى •
وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ إِنَّ الَّذِينَ
جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا الی غیر ذلك وهیچ بر موضعده
بی سعی وعمل محض موهبت ولطف ازل دخول جنت ونجات جهنم اولدوغی
تصریح یوقدر اما امور دنیویه ده توکل ایله امر چوقدر وعجیبدر که
عامهٔ انام واکثر عوام امور آخرتده توکل ایدوب حق جل وعلا کریم غفار
الذنوب رحیم ستار العیوب دیو ترك اجتهاد وعمل اختیار بطالت و
کسل ایدرلر وبعض شعرانك ظواهر اشعارین حجت ودلیل وهجوم معاصی
وترك طاعاته مجبه وسبیل ایدرلر خوف فرجام وتقوی ایله عمل ونیك نام اول
• بیت • درکوی نیکنامی ما را کذر ندادند • کر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را •
دیرلر ومست ومی پرست اولمه دیسك • ببیت •
بیار باده که در بارگاه استغنا • چه پاسبان وچه سلطان چه هوشیار وچه مست
دیو جواب ویررلر وشرب خمر حرام وشغل فسق وآثام ایدرکن • بیت •
چو بر سالك عشقت بمی حواله کند • بنوش ومنتظر رحمت خدا می باش •
دیو ابیات اوقورلر اما اهل تحقیق ولنلر ودیدهٔ بصیرتلری کحل توفیق
بولنلر قتنده بو رجا ممدوح وتوکل مقبول دکلدر معاذ الله بلکه بو بر درد
جانکاه درکه اهل تحقیق قتنده غرور بالله بوندن عبارتدر وقرآن عظیم
وتنزیل کریمده وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ بیوردوغی بوندن عبارتدر و
بوکا اشارتدر اما امور دنیویه ومعیشت وتحصیل اسباب جاه ورفعت
وتکمیل ادوات عز ودولت ایتمکه اصلا کرم حقه اعتماد وتوکل صدقه
اعتقاد ایتمزلر بلکه سعی ایدرلر اکر عشر عشرینی امور آخرت وقرب
حقه ایچون ایتسه لر کبار اولیا وعظام اصفیادن اولورلردی • قطعه •

گر نبودی امید راحت ورنج • پای درویش بر فلك بودی
ور وزیر از خدا بترسیدی • همچنان کز ملك ملك بودی

دیسك

تجار جمع بضايع • وكسب ارباح ايچون قطع بوادى • وسير ممالك واقتحام
مخالف • واختيار مخاوف ايلر • وارباب حرف وصنايع شب كارى • و
روزكارى لرينى بر ساعتن ضايع ايتمزلر • وسپاهى تحصيل تيمار • واخراج
مال غنيمت ايچون ترك سر • وارتكاب خطر ايدر • بو جمله تسويلات نفس اماره
وتخيلات شياطين مكاره دندر • پس عاقله لازمدركه تكثير دنياى فانى
وتوفير مال بى ثبات ايچون كه جمعينك صوكى تفريق • وتحصيلنك عاقبتى تضييع در
سعى واهتمامى قويوب تحصيل زاد سفر معاد • وجمع اسباب استراحت يوم التناد
ايچون اهتمام واجتهاد ايده • ويقين بيله كه بى سعى واجتهاد مراتب عاليه تحصيل
ومثوبات باقيه تكميل اولنمز • بيت •
دهقان سالخورده چه خوش گفت با پسر • كاى نور چشم من بجز از كشته ندروى
وبوندن دخى اعتبار اولنمزمى كه ادنى رفعت دنيوى • واستراحت لذت مجازى
طريق تحصيلنده هزار سعى ومؤنت اولميجه حاصل اولمز • ملازم بر منصب
آلنجه هزار تكابوى • ونيچه دفعه بذل آب روى ايتمك • وسپاهى بر تيماره
چيقنجه • ومرام نفس امارهٔ خودكام ايدنجه نيچه سعى وخرج ايلر • پس
مراتب اخرويه كه سعادات حقيقيه • ومنازل ومقامات عاليه وغاليه در
بى سعى وعمل نيجه حاصل اوله • ومردا كا بطالت وكسل ايله نيجه سنه واصل اوله
چو لذات مجازى را بصد محنت كنى حاصل • سعادات حقيقى را چگونه رايگان يابى
وحالا كسب وتوانى ومراتب آخرته مجرد آمال واماني روزكاردن ضايع • و
راحت ودعت جسمانى • وذلت غفلت آميز جهان فانى يه قانع • اولان بر تقدير
تسليم كه عذاب اليم دن سليم اولميجون جريدهٔ سيئاتنه رقم عفو وغفران چكيله
ومزرع آثام ومعاصى سنه تخم صفح سبحان اكيله • اما اول مراتب عليه
ومواهب بهيه كه اصحاب سعى واجتهاد • وعمال رب العباد اولنلره انعام
واحسان اولنسه كرك • وَقُومُوا اِلَى جَزَاءِ اَعْمَالِكُمْ وَهَنِيئًا بِمَا اَسْلَفْتُمْ فِى الْاَيَّامِ
الْخَالِيَةِ بشارتيله • مثوبات ومقامات عاليه بخش اولنسه كرك • اول وقت
تحسر وتحزنى نه مرتبه اولسه كرك • ونداى لَقَدْ فَرَّطْتُ فِى جَنْبِ اللّٰهِ آندن نه قدر

چيقسه

چيقسه كرك • مثنوى • قيامت كه نيكان باعلى رسند • زقعر ثرى بر ثريا رسند
ترا خود بماند سر از ننك پيش • كه كردت برآيد عملهاى خويش • وممكنميدر
كه عمال بطال ايله اجر ومزدده مساوى • ودركاه خدمتده قايم ودايم اولنلر
بنكاه غفلتده ساهى • ولاهى قالنلر ايله هم مرتبه ومتوازى اوله لر حاشا وكلا
اَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ • مصراع •
مزد آن گرفت جان برادر كه كار كرد • مثنوى •

گروهى فراوان طمع ظن برند	كه گندم نيفشانده خرمن برند
بران خورد سعدى كه بيخى نشاند	كسى برد خرمن كه تخمى فشاند

پس جان پدر بو كون كه اعضا صحيح وقوت برجاى وفرصت باقى • وروزكار
مدد فرماى ايكن كوشش مردانه ايله • وكسب اعمال صالحه يه سعى واجتهاد قيل
والا فرداكه مرغ روح قفس بدندن طاير • وقالب قلبدن جدا ساكن
مقابر اوله • زمان عمل كيچر • وفرصت كار الدن كيدر • وفرصت ضايع ايدنلر
اول وقت تحسرلر ايدر • وندامتلر چكر • بيت •
امروز كار كن كه بسى روزكار نيست • فردا كه روزكار در از دست كار نيست
چون بطالت وكسلك مضارى • وسعى واجتهادك منافع ومبارى معلوم
عالميان • ومجزوم آدميانه در • زياده اطناب كلام • وتفصيل مرامه احتياج
يوقدر • پس بو مقداره اكتفا اولندى • علاج مرض حزن • چون حزن بر الم
نفسانى دركه انسانه مطلوب ومحبوب اولان نسنه نك زمان ماضيده
فوت اولان • يا بر منفور ومكروه نسنه نك زمان مستقبلده اوله جغندن
عارض اولور • وسببى غالبا مشتهيات جسمانيه يه شغف وشره ومستلذات
بدنيه يه حرص وطمع • وزخارف دنيويه نك حصول وبقاسنه ترقب وتطلع
وامتعهٔ فانيهٔ جهان ناپايدارك دوامنه رجا وتوقع اولمقدر • وبو مرضك
علاجى تأمل وملاحظه ايتمكدر • كه اشخاص عالم كون وفساد حليهٔ ثبات
وبقادن عاطل • ومركبات عنصريه دن توقع وتطلب دوام بنيه وخلود
تركيب ايتمك انديشهٔ فاسد • وتصور باطلدر • وبو معنى عقل قتنده

اَظْهَرُ مِنْ طُلُوعِ اَلشَّمْسِ وَاَبْيَنُ مِنْ مُضِيِّ الْاَمْسِ در • اولکه بقا وخلود ایله مزیّن • وکرد فنا کرد فناسنه قونماق مقرّر ومعیّن در • سعادات ومراتب اخرویّه ومرادات ومطالب معنویّه در • وسلطان روح سلطنت مملکت وجوددن معزول اولمز • غایت خیمه سی دنیا خرابه سندن بوزیلور • وآخرت خرکاهنه قوریلور • نیته کیم مقدمه ده عیان وبیان اولنمشدر • ودخی مرادا مقرّر ومحرّر اولدی • که سعادات اخرویّه که خطّهٔ مکاندن بیرون • وحوزهٔ زماندن افزوندر • دست نظر افساد واضداد دامن وجودینه یتشمز • وکرد تبدّل وفنا وخسارهٔ ظهورینه قونمز • پس اکر عاقل طالبن بو سعاداته مقصود وقبلهٔ آرزوسن بو مراداته محصور قیله • بو تمتّعات زایلهٔ فانیه که سحاب صیف کبی زایل • وبریق سیف کبی خیال باطلدر • حیز اعتبار ومحل طلبدن بیرون ایلیه • لابد هیچ نسنه نک فقدندن محزون ومتألم • وهیچ نسنه نک حصولنه مهتم ومقیّدا ولمز شعر

حصولنه مهتم ومقیّدا ولمز شعر — وَمَنْ سَرَّهُ اَنْ لَا يَرَى مَا يَسُوءُهُ •
فَلَا يَتَّخِذْ شَيْئًا يُبَالِي بِهِ فَقْدَا — واول آزاده مردکبی که شاه راه

فراغته کیدردی • ونغمه ایله ترنّم وبو کلمه ایله تکلّم ایدردی بیت •

غم معدوم وپریشانی موجود ندارم • — نفسی میزنم آهسته وعمری بسر آرم

لوح خاطری بر مقدار نقوش آمال • واماندن ساده • وکردن همت طوق غل وسوق ذلّ تعلّقات فانیه دن ممکن اولدوغی قدر آزاده ایتمک کرک • که اَلْيَأْسُ عَمَّا فِي اَيْدِي النَّاسِ که غنای قلبی اندن عبارتدر • حاصل • وقلب مضیق هموم واحزاندن فسحت سرای تسلیم ورضایه واصل اوله • اکر دیرسك تجرّد تام • وقیود تعلّقاتدن بالکلیّه خلاص اولمق میسّر اولورمی • اکثر اهل عالم بو مرض ایله علیل • ومجرّد وآزاده اقل قلیل در • بزاید نعم بیت

هرکه آمد بجهان نقش خرابی دارد • — درخرابات مپرسید که هشیار کجاست •

لکن مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ • اکر آزادهٔ تمام ومجرّد ما لا کلام اولمیرسك باری یاران زمان • وطلبکاران دوران کبی کندوکی بالکلیّه حرص وشره وادیسنه صالمه • وجمعیت اسبابی اسباب جمعیت خاطر صنمه • وبو اسباب

واموال

واموال ومنصب واقبالدن چاروناچار آیرلمق مقرّر ایدوکنی ملاحظه قیل • وتا بو حدّده افراط طلب • وشور وشغب فاسد وباطل • ونا ملایم حال غافل ایدوکنی تأمّل وتفکّر ایت • آنولا سموم هموم بادیهٔ حیرت وجودکی حریق ایتمه • ونسیم عنایت یتشوب • سفینهٔ قلبك تلاطم امواج دنیاده غریق ایتمیه

بیت دست وپایی بزن بجاره وجهد • — که عجب درمیان کردابی ••

وعاقل ملاحظه ایتمك کرك • اسباب دنیا باسرها برکمسنه یه حاصل • وبرکیشی منتهای آماله واصل • اولمق یوقدر • وهر نه مرتبه سعی وشتاب • وجمع آلات واسباب ایلیه دخی زیاده متصوّر • وآنك فوقی ممکندر • پس اکر قسمت روزی ومنصب ومرتبه ده مقدّر ومیسّر اولان ایله قناعت واکتفا اولنمیوب کدایان طامع • وحریصان ناقانع کبی هر کون تحصیل جدیده • وندای هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ایدرسن • دریای طلب ناممکن • وصحرای تحصیل امر غیر متناهی یه دوشمك لازم اولور • واکثر ناس ملاحظه وانصاف ایلسه • جاه ورفعت واسباب ونعمت خصوصنده کندودن ادنی بیحد وبیحساب بولور • وآنلر بونك جاه ورفعتنه یتشمکی • وبونك نعمت وعزّتن تحصیل ایتمکی کندولره محال ودولت عظیم • وعزّت جسیم عد ایلر • پس انصاف قیلمدرکه آنلارك حالنه نظر واعتبار • وکندونك نعمتنه شکر بیشمار ایتمیوب کندونك فوقنده اولان اشخاص معدودك جاه ورفعت • واسباب ونعمتنه نظر ایدوب کردنندن ردای قناعت ورضایی سیرون • وهر لحظه يَا لَيْتَ

بیت لَنَا مِثْلَ مَا اُوتِيَ قَارُونُ دیدی — کاسهٔ چشم حریصان پر نشد •
تا صدف قانع نشد پر دُر نشد • — با آنکه جمع مال ومنال • ونیل

جاه وجلال • دایما فکر واندیشه وسعی وطلبی صنعت وپیشه ایتمکه موفق وهر ساعی وطالب وحریص • وراغب جمع مال ومکاسب ونیل جاه ومراتب ایتمکله موصوف دکلدر • وچوق مشاهده ایدرك که جمع مال وثروت وتحصیل جاه ورفعت ایتمکده چندان مجدّ وساعی اولمیانلر عفوا وصفوا مرادات امانی • وسعادات کامرانی یه • واصل اولدیلر

ونیجه کس سعی وطلب • وزحمت طریقن اختیار ایدوب • انواع طرق
تحصیل دنیایه سالك • وبراری وبوادی حرص ونهمتده هالك اولدیلر
ینه مرادلری اولان دنیای دنی اللّذینه کیرمدی • وسعی وزحمتلری نتیجه ویرمدی
بیت کیمیا کر بغصّه مرده ورنج • ابله اندر خرابه یافته کنج •
بلکه اکثر حرص اتمکی موجب حرمان کوردك • وزیاده جرّ سعی اتمکی •
مؤدّی نقصان بولدق • مصراع سخت میکیرد جهان بر مردمان سخت کوش
پس عاقله لازمدر که صبر وقناعت درکاهندن بالکلیّه مردود اولمیه
وآتش غم موجود • ومفقود ایله قبّهٔ دماغی پر دود اولمیه • بیت
هست ونیست مرنجان ضمیر وخوش دار • که نیستیست سرانجام هر کمال که هست
اکر دیرسك بو مرتبه ممکنمیدر • یا محال میسّرمیدر • یا متعذّر بر ایدوزدر
تأمّل ایله اصناف خلق • واجناس ناسه نظر ایت • وهر برینك اختلاف
مراتب • وتفاوت معایش ومطالبنه ملاحظه ایله کورکه اکر اکثری
قسمت دورونینه قانع وراضی نهایت فی الجمله زیاده مطالب متقاضیدر
اهل حرف وصنایع • وهر بری حرفت وصناعتینه قانع اولور • نجّار نجّارتی
انفع صنایع • دبّاغ وحایك دباغت وحیاکتی احسن الحرف • وایمن صنایع
بیلور • حتی مخنّث نعوذ بالله تخنّثله ابتهاج • وقوّاد قوّادلغیله افتخار
ایدر • هر کمسنه کمال وهنری کندو صناعتنه مربوط بیلوب • وفضیلتی
کندو صناعتنی تکمیل اتمکه منوط قیلور • بی هنر اول کمسنه یی عدّ ایلرکه
کندو صناعتندن ذاهل اوله • وعاجز وقاصر اول کشییه بیلورکه حرفتنه
جاهل • كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ • پس ظاهر اولدی که هر دایره ایله اکتفا
ممکن • وهر حالتده صبر وقناعت متصوّر ایمش • هر کلخنی دیمزکه بن حمامجی درایم
بولاین • وهر مزدور تصوّر ایتمزکه بن بر حال استاد معمار اولاین • چون
اصول معایش ومراتب • وامّهات احوال ومطالبده بو مقوله قناعتلر
وار • پس سنده حالکه قناعت • ودایرکه راضی اول ملاحظه واعتبار
عنان آرزوکی همان نفس امّاره النه مطلق ویرمه • که احزان غموم ایچنده

علی الدوام

علی الدّوام قالمیه سن • وافکار هموم دنیویده الی الابد اسیر وسخرهٔ نفس
وشیطان اولمیه سن • وفیلسوف عرب اسحق کندی دفع الاحزان آدلو
کتابنده دیمش که حزن امر ضروری اولمیوب • بلکه انسان آنی سوء اختیار ایله
کندو یه جاذب • وفی الحقیقه کندو کندو یه ایلام بیهوده ایتمکه راغب
اولدوغنه دلیل اولدرکه • هر کمسنه که برشیئك فقدندن محزون • و
عدم حصولندن غمناك در • ملاحظه ایلسون که البتّه نیجه کمسنه
واردرکه • اول شیء فاقد آنك حصولندن بالکلیّه عاری در • ومع هذا
آنك فقدندن اکا نه حزن عارض • ونه الم طاری در • اکر حزن ضروری
اولایدی • هر کمسنه دایما محزون اولایدی • فرضا بر کمسنه بر منصبه
واصل اولمدوغندن الم چکر • نیجه کمسنه واردرکه • اول منصب اکا
متعسّر در • یا متعذّر در • هرکز آنی مطلوب ایدنمز • وغمندن متأثّر اولمز
ودخی بر شخص بر مطلوب ومرغوب فقدندن الم چکر • ومحنتلر کوردکه
تحریر وتقریر اولنمز • بعد زمان یسیر اول حزنی فراموش ایلر • واول
ناله سندن خموش اولور • ینه اصحاب واحبابله ضحك وملاعبه یه
باشلر • وسرور ومطایبه لر ایدر • اکر حزن امر ضروری اولایدی بوندن
زوالی ممکن اندفاعی میسّر اولمیدی • پس معلوم اولدی که • اختیارك
جلب حزنده مدخلی • وعدم تألّمك حصولی تألّمده وساطتی وار ایمش •
عاقل آنی کندودن تأمّل وملاحظه ایلسه دفع ایتمك قابل • واعتبار و
تفکّر ایله دفع ایتمسی ممکن ایمش • وجاهل بعد زمان ومقاسات احزان
ایتدکدنصکره بهایم مثال نسیان ایله • صبر وسلوان ایتدوکی یرده •
عاقل اولدن انجام وعاقبتی ملاحظه • وآخرینی تفکّر ایدوب • چون
صبر ورضاده جاری • وخار وخاشاك حزن وعنادن عاری اولور • شعر

وَلَيْسَ يَرُدُّ النَّفْسَ عَنْ شَهَوَاتِهَا • مِنَ النَّاسِ إِلَّا كُلُّ مَاضِي الْعَزَائِمِ •
إِذَا أَنْتَ لَمْ تَسْلُ اصْطِبَارًا وَحِسْبَةً • سَلَوْتَ عَنِ الْبَلْوَى سُلُوَّ الْبَهَائِمِ •

وچون اسباب دنیویّه نك بر کمسنه یه بقاسی ناممکن ونامیسور • ودایما

تداول وتناول ایله دیمی اولمسی ازل آزالدن نامقدوردر • اکر هر نعمت بر کمسنه‌یه
دایم اولسه اولا غیردن نیجه واصل اولوردی • ملك بر صاحبنده باقی قالمق
معتاد اولمش اولسه اول ملك مالکنه نیجه حاصل اولوردی • شعر •

وَلَوْ دَامَتِ الدَّوْلَاتُ كَانُوا كَغَيْرِهِمْ … رِعَايَا وَلَكِنْ مَا لَهُنَّ دَوَامُ •
بیت • چنانکه دست بدست آمده است ملك بما … بدستهای دکر همچنان بخواهد رفت

پس زوال نعمت دنیادن ملول ومحزون اولمغی کا تشبیه ایدرلر که بر طایفه
بر مجلسده مجتمع اولوردر ایکن • بر کمسنه بر ترنج یا بر دسته کل کتوروب
درمیان ایده • هر کس بر مقدار شمم ایدوب آخره ویره • اتفاق بو مقوله
دست بدست اول شمامه‌یه تناول • وهر کس صاحبندن تداول ایتمك ودن
ایکن • بر یسنك الینه وارد قده تمتعنه غایت مایل وراغب اولوب کندوی
مختص ایتمکه طالب اوله • وصاحب شمامه الندن آلوب آخره ویرمك استیجك
بو شخصك حزن عجیب وتأسف وتلهف غریب مزاجنه غالب اوله • ودیه که
بر مقدار المده طوتدوغم شمامه‌یی نیچون المدن آله‌لر • وبکا بر مدت المده
اولمغیله مختص ومقسوم اولمشیکن نیچون المدن طشره صاله‌لر • وبو
مقوله الق استیین صاحبنه سفه آغاز ایدوب سقطلر سویلیه • وشمامه‌یی
الندن آلان کمسنه‌یه غضبلر کوستروب سخطلر ایلیه • وبو شخصك
اضطرار واضطراب وتألم والتهابی اصحابنه نیجه مستقبح • ونیجه
مستهجن کلورسه کذلك اسباب دنیایی والات جهان ناپایدارکه فی الحقیقه • شعر

وَمَا الْمَالُ وَالْأَهْلُونَ إِلَّا وَدِيعَةٌ … وَلَابُدَّ يَوْمًا أَنْ تُرَدَّ الْوَدَايِعُ •

مقتضاسنجه ودیعت امانتدر • متصرف ومالك صوری الندن آلوب
آخره ویرلدکده حزن وانکسار • وتألم واضطرار اظهار ایدوب بی‌حضور
اولان کمسنه‌نك فعلی شنیع وقبیح • ورد امانتده عین خیانتدر • ودخی
ملاحظه اولنسه معلوم اولورکه بو ودایعك الدن اله تداولی وبر یسنك
اعطا وآخرك تناولی موافق حکمت • ومطابق نظام عالم بر عبرتدر • زیرا
آنسز بقای نوع ودوام نسل • وعمارت عالم وصلاح دودمان بنی آدم •

میسر

میسر وممکن دکلدر • شعر
وَمُكَلِّفُ الْأَيَّامِ ضِدَّ طِبَاعِهَا … مُتَطَلِّبٌ فِي الْمَاءِ جَذْوَةَ نَارِ •

پس اکر هر مطلوب که بزدن فوت اولور
انکیچون غم چکرسز • وهر مراد که ظفر بولمسه‌وز ملول ومحزون اولورسز •
مطالب ومرادات چوق • وهر برینك حصول ودوامنه امکان یوق •
پس لازم کلورکه بز آلام واحزان نامتناهی‌یه ملاقی • بلکه حزن سرمدیده
دایم • والم دایمده باقی اوله‌وز • ودخی اکر قوت حرص وعمل وداده حق •
وقسمت روزی‌یه ناقانع اوله‌وز • لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ
لَابْتَغَى لَهُمَا ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ • مقتضاسنجه الی غیر
النهایه • وادی طلب وتعب بویان • ولسان حالمز بو کلمه‌یی کویان اولور • بیت
پر نمی‌شود کاسهٔ سرها زهوس … هر کاسه که سرنکون شود پر نشود •
فضلادن بعضی دیرلر ایدی • که اکر دنیانك عاریت اولدوغندن غیری هیچ
عیبی اولمسه • اهل همت اولنلره لایق اول ایدی که آنی التفاته مظهر قلمیه
وتوجه اکه روا کورمیه • زیرا کمل رجال • واصحاب همم عوال مجالس مردان
ومحافل بزرکانده اولسه • لباس عاریتی کیوب اختیار ایلیه‌لرمی • وجامهٔ
مستعارکه فی الحقیقه سبب وعاردر • افتخار قیلورلرمی نیته کیم دیمشلر •
مصراع اهل دولت عاردر کیمك لباس مستعار • قطعه

چراکاه دهره نزول ایلمه • … هوایی عفندر صوی ناکوار •
قبای فنا ایله فخر ایلمه • … ینه رد اولور جامهٔ مستعار •

سقراط حکیمدن سؤال ایلدیلر که نیچون دایما شاد وخندان واوقاتك
سرور ایله کذرانندر • وهرکز غم وغصه سکا مقارن دکلدر • جواب ویردی
که بن هیچ نسنه‌یه تعلق خاطر ایتمزین که فقدندن محزون وملول اولام
وهیچ متاع دنیایی مطلوب ایتمزین که عدم حصولندن کرداب الم ومحنته
قالام • پس مقدمات تقریر • ومقالات که تحریر اولندی • عاقل لبیب اولدرکی
ملاحظه وتأمل وعامل اولوب فکر واذعان ایله آنلرده تعمل ایدیجك
احزان غموم دنیویه ساحهٔ قلبنده منتفی • وشرارهٔ شر حرص وشره کانون

سینه سنده منطفی اولوب زورق قلبنه امواج دریای غصه دن نجات
حاصل اولور • وکنار امن وامان • وساحل جزیرهٔ فراغ واطمینانه واصل اولور
والله تعالی مفیض التوفیق • وهادی الطریق علاج مرض حسد معلوم اولسون که
مرض حسد اعم اعراض نفسانیه • واکثر امراض نفوس انسانیه در • بو مرض ایله
اکثر نفوس علیل • واندن نجات وخلاص بولان اقل قلیل در • نیته کیم حدیث
شریفده وارد اولمشدر • ثَلَاثٌ لَا يَنْجُو مِنْهُنَّ اَحَدٌ اَلتَّطَيُّرُ وَسُوءُ الظَّنِّ
وَالْحَسَدُ • قطعه خواجه خلق دیمش برخصلت ؞ بوله مز راه نجات اندن احد ؞
سوء ظن داخی تطیر یعنی ؞ فال بد ایتمك واوچنجی حسد ؞ ودخی بو مثلدر که
دَبَّ اِلَيْكُمْ دَاءُ الْاُمَمِ الَّذِي قَبْلَكُمْ اَلْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ • یعنی سزدن اول کچن
امم وطوایفده اولان درد سزه دخی حرکت نهانی ایله سرایت ایلدی • و
اول حسد وبغض در • وبو خلق خبیث صاحبنك دین ودنیاسنی اضرار
ومتعلقاتنك کام معیشتنی امرار ایتمسی اظهر واشهر اولدوغی ایچون بو مرضك
تحقیق ماهیت • وحصول کمیت • ووجود انیت • وطرق علاج وتدبیرات برو شفا
وتصحیح مزاج ایتمسنده زیاده تحریر ارقام • وتقریر اقلام اولندی • وَمِنَ اللهِ
التوفیق والتسدید • معلوم اوله که حسد اولدر که برکمسنه ده موجود
ومحقق اولان نعمتك آنك حصولنده متألم وبیحضور اولوب زوالنی طلب و
اراده ایلیه • پس نعمت اول شخص منعم علیه دن زوالنی طلب ایتمك
اوچ نوع اولور • اولکیسی اولدر که مجرد نعمتك اندن زوالنی طلب ایلیه •
اگرچه اول نعمت کندویه کلمك ممکن ومیسر اولمیوب کندو اول مرتبه دن
مأیوس ایدوکی مقرر ایسه • وبو مرتبه غایت خبث نفس • واقبح مراتب حسد در
ایکنجیسی اولدر که • اول نعمت کندویه کلمك فی الجمله ممکن ومتصور اوله •
کلدوکی • وکلمیجکی مقدر ومقرر اولمیجق باری محسوددن دخی زایل اولسه
که برابر اولسق آنك بکا فضیلتی میسر اولمسه دیو طلب وتمنا ایده • اوچنجیسی
اولدر که نعمت محسوددن دخی زایل اولمیه سی کندوده حاصل اولمق امیدینه
طالب اوله • وبو مرتبه اولکیلردن دون • ودناءتده افزوندر • واکر

نعمتك

نعمتك اول شخصدن زوالنی طلب ایتمیوب بلکه کندوده دخی آنك مثلی
نعمت حصولنی طلب وتمنا ایلسه اکا غبطه دیرلر • حسد دیمزلر • وبو طلب
وتمنا که غبطه در • امور دینیه ده ایسه محبوب ومندوبدر • واکر امور
دنیویه مباحه ده ایسه مباحدر • واکر نعمت حرام • ومؤدی مصیبت وآثام
اولاندن ایسه بو دخی حرام در • خواجه نصیر ایدر که مرض حسد جهلله
طبعك اجتماعندن حاصل اولور • زیرا جمیع خیرات • وجمله مقتضیات
بر شخصده جمع اولمق حیز امکان • ودایرهٔ تیسردن خارج وتغییر قسمت
حق • وازالهٔ نعمت خلق مرتبهٔ استحاله وامتناعه داخل وواصل در •
پس اکر حاسد بو نکته یه عالم اولایدی • محنت حسددن سالم اولایدی •
وکذلك نفسنده غیرلرده کی نعمتلره طمع تام بی غایت • وحرص بی منتها
وبی نهایت اولمیدی • نفس محنت حسدده مبتلا اولمیدی • پس معلوم
معلوم اولدی که حسد بو ایکی خلقدن متولد • وآنلرك نفسده غلبه سندن
متألم ایمش • وچون مطلوب حسود که نعمتك آخردن زوال وانتفاسی
واحسان حقك خلقدن انقطاع وانتهاسی در • وحقك نعمتی خود نامنقطع
وفیض احسانی قپوسی خلقدن سد اولنمق ممتنعدر • پس حسود متصل غم
والمدن تهی • ومادهٔ غیظ وغضبی نامنقطع ونامتناهی اولمق لازمدر •
اَلْحَسُودُ لَا يَسُودُ دیدکلرینك معناسی بودر • ودخی اقتضای حکمت ومعلوم
نظر اعتبار • وتجربت اولان اولدر که حسد حسود محسودك ازدیاد نعمت
وارتفاع دولتنه سبب وداعی • وکندونك ادبار حال • وافنای جاه ومالنه
ساعی اولور • زیرا مآل حسد فعل حق جل وعلایه رد وانتقاض • وقسمت
قسام ازلی یه دخل واعتراضدر • ومحسودی کناهه که مظلوم در •
جفا وایذا ایتدوکی سببی ایله بدبخت ومیشوم در • وبعض افاضل بو
معناده بو مثلدر شعر اَلَا قُلْ لِمَنْ كَانَ لِي حَاسِدًا ؞ اَتَدْرِي عَلَى مَنْ اَسَأْتَ الْاَدَبْ

اَسَأْتَ عَلَى اللهِ فِي فِعْلِهِ ؞ لِاَنَّكَ لَمْ تَرْضَ لِي مَا وَهَبْ
فَجَازَاكَ عَنِّي بِاَنْ زَادَنِي ؞ وَسَدَّ عَلَيْكَ وُجُوهَ الطَّلَبْ

پس غیرت الهی وحکم حکمت نامتناهی اقتضا ایدرکه بازار حسد کاسد
اولوب اموری ادبار وبلاده وبازار محسود پر سود اولوب احوالی دایما
اقبال وزیاده اوله پیر هرات خواجه عبد الله انصاری قدس سره العزیز
مسجعاتنده بیورر که هرکه دانست که قسام ازلی در قسمت ظلم وخطا نکرد از حسد برست
بیت چون قسمنده ظلم ایمزی قسام قضا حاسد نه ایچون ویرمیه اول حکمه رضا
وامام غزالی قدس سره بیورر که حسدك اسباب موجبه وعلل مستقله سی
یدی نسنه در اولکی سی عداوت ایکنجی سی تعزز اوچنجی سی تکبر
دردنجی سی تعجب بشنجی سی خوف فوت مقاصد آلتنجی سی حب ریاست
یدنجی سی خبث نفس ولوم طبیعت در اما عداوت بر شخص آخره عدو
اولیجق آنك نعمتی زایل وآنك عاقبتی نکبته راجع وآیل اولدوغن استر
مثلا بر کمسنه آخره جفا واذا اتسه لابد اول دخی اکه عداوت وبغض وحسد
وکین ایدوب انتقام طلب وبلا ونکبتن تمنا ایدر که مجرد تشفی نفس
حاصل ایدوب یا انتقام آلمغه قدرت کله پس عداوت ضعف انتقامه
مقارن اولیجق حسد متولد اولور اما ایکنجی سی که تعزز در اعنی محسود
اولان کمسنه جاه وولایت یا علم ویا حکمت یا مال وثروت صاحبی اولسه
حاسد آنك تعزز وترفع ایتمسنی ملاحظه وتأمل ایدوب آنك تعززون تحمل
ایده میوب نعمتك زوالن طلب ایلر که آنك نعمتی منقطع اولیجق
کندو یه تکبر وترفعی احتمالی مندفع اوله اما اوچنجی سی که تکبردر اولدر که
حاسد محسوده تکبر وترفع اکا تذلل وتضرع ایتمك استر محسوده واصل
اولان نعمت وشرف حاسدن تذلل ویروب وبونك اکا تکبری بر طرف
نفسی بو صورتدن متألم اولوب نعمت وشرفینك زوالن وآنك ینه تذللی
وبونك تکبری احتمالن طلب وتمنا ایدر که مراد نفسنه واصل وصورت
مترقبه سی حاصل اوله وبونك صورت سابقه ایله فرقی اولور که آنده
مراد حاسد دفع تکبر محسود در حتی صورت تساوی یه دخی راضی در
وبو صورتده مرادی کندو تکبر ایتمك در مساواته راضی دکل زیاده متقاضی در

ومحسود

اما دردنجی سی که تعجب در آنك مثالی بودر که کفار خاکسار جناب رسالت
پناهی یه خلعت نبوت ایله تشریف اولندوغندن تعجب ایدوب ءَأُنْزِلَ
عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا أَبَعَثَ اللّٰهُ بَشَرًا رَسُولًا دیوب شرف نبوتك زوالن
وعدم حصولن طلب وتمنی ایدرلردی وامام غزالی اگرچه بو ایله دیمشدر
اما نظره مجال وار در که بو حقیقتده قسم ثانیدندر زیرا کفره جناب رسالت
پناهی یه نبوت شرفیله عزت وکندولره اطاعت وانقیاد لازم اولمغیله
خضوع وذلت متوجه اولدوغیچون زوال نعمت نبوتی طلب ایدرلردی
اگرچه بو تمنالرك اظهارنده نفی نبوتی ادعا ودعوای نبوتدن تعجب ایدرلر
اما سبب حسد بو تعجب دکلدر بلکه تعزز مذکوردر اما بشنجی سی
که خوف فوت مقاصد ومطالبدر آنك ماده سی اولدر که شخصین یا اشخاص
بر مراد معین ومطلوب مخصوصی طلب ایدوب هر برینه حاصل وجمله طلاب
اکا واصل اولمق احتمالی اولمیوب تزاحم حصولی قلوبدن تراحم انتفاسنه
مؤدی وتحاسد حدوثنه مفضی اولور وبو جنسدندر زوج واحدك
خواتینی که ضرّاته اطلاق اولنور کمال محبت وترجیح زوجلرینه مزاحمه
ایدوب محاسد ایدرلر وندما ومقربان ملوك وسلاطین وتلامذ
استادان اساطین وبونلرك کبی کمسنه لر آراسنده اولان تحاسد جمله
بو قسمدندر اما آلتنجی سی که حب ریاستدر آنك مواقعی اولدر که بر کمسنه
علم وکمال یا جاه وجلال ویا ثروت ومالده رئیس عدیم النظیر
ویکانهٔ روزکار اولمق استر بعضا بنای نوعنده کندو یه مشارکت
واولی تعزز وادعا ایدوکی دایره ده مداخله فهم ایلسه آنك اول نعمتك
زوال وفنا وکندونك انفراد بی نظیرلقده تعزز وبقاسن استر
لاجرم طلب زوال نعمت مذکور قلبنده حاصل وحسود خبث
درجه سنه واصل اولور وبونده هرکز عداوت تعزز وتکبر وخوف
فوت مطالبدن عوبه تفکر اولنمش دکلدر بلکه سببی محض نفاست
وعین حب ریاست در وعلما آراسنده اولان حسد غالبا بو قسمدندر

اما ایدیجی بی که خبث نفس ولوم طبیعتدر • آنك دخی وقوعی کثیردر
زیرا بعض اراذل ناسی کوررز • بعضا عالی وافاضله لا لشیء بغض و
حسد ایدوب مجالسده آنی نقص وذم ایله یاد ایدوب زوال نعمتندن
فرح وشاد اولور • باآنکه ارالرنده هرکز عداوت یا تعزز وتکبر یا طلب
مراتبده مشارکت احتمالی یوقدر • بلکه محسود ایله رأسا آشنا ومشاهده سی
اصلا یوغ کز نظری روشنا اولمامشدر • که محض خبث لئیمه ولؤم دناءت
طبع خبیثندندر • وبومقوله نفوس صاحبی دایما معذب وممتحن و
سایر کمسنه لر عزیز ورفیع اولدقجه بوذلیل وممتهن اولور • زیرا
حق تعالینك نعمت عامنه • وکرم تامنه بخل وشح ایدوب برکمسنه یه
نعمت میسر • وعزت ورفعت مقدر اولدقجه • بومحنت وغمه کرفتار
اولسه کرك • عالم خود ارباب جاه ونعمت • واصحاب دولت وعزتدن
خالی اولجق دکل • وبوقسم حسدك علاجی عسیر • وبومقوله مزاجك
صاحبی دواپذیر دکلدر • زیرا سببی ذاتیدر خبث نفسندن ناشیدر •
عارضی دکلدر که سببینك دفعی ایله مرتفع • ومادهسن دفع ایتمکله
مندفع اوله • وکاه اولور که بواسباب حسدك اکثری بلکه جملهسی
برشخصده مجتمع • وبومقوله حسد غایت نامرتفع در • واکثر عداوات
ومحاسدات ابنای زمانه آراسنده واقع در • اسباب کثیره متحقق اولمشدر
والله تعالی العاصم • **بیان مظان حسد** • اکثر حسد ومنافست امثال
واقران • واقارب واخوان آراسنده اولور • ونقدر برطایفه آراسنده
رابطه ومشارکت آرتوق اولدقجه • حسد ومنافست دخی آرتوق اولور •
مثلا اهل مشرق • اهل مغربه حسد ایلمزلر • بلکه بر ولایتدن اولسه لر •
حسد آرتوق اولور • اکر برشهردن اولسه لر دخی زیاده • واکر بر محله دن
اولسه لر دخی قوی اولور • وکذلك ارباب علوم وصنایع کندو طایفه سنه
حسدی آرتوق ایدر • طلاب علم سپاهیلره وتاجرلره اولقدر حسد ایلمزلر •
بری برینه ایدرلر • وسپاهیلر وتاجرلر دخی اهل علمه اولقدر حسد ایلمزلر

بلکه سپاهی سپاهی یه • وطالب علم طالب علمه • وتاجر تاجره • ودلال
دلاله حسدی زیاده ایدر • زیرا که ذکر ایتدوکمز اسباب حسد وعداوت
تعزز وتکبر • وطلب ریاست • ومراد واحد اوزرینه مزاحمت آرتوق اولور •
وبوسببدندر که بنی عم واخوان • واکثر احوالده مشارکت اقران آراسنده
اولان حسد علاج کبر ونقصان پذیر اولمز • بلکه آخر عمرنده قایم ومحسود موجود
بلکه مفقود اولدقدنصکره دخی باقی اولور • نیته کیم عرب ذکر ایدر • شعر

وَنَحْنُ بَنُو عَمٍّ عَلَى ذَاكَ بَيْنَنَا • زَرَابِيُّ فِيهَا بِغْضَةٌ وَتَنَافُسُ •
وَنَحْنُ كَصَدْعِ الْعُسِّ أَنْ يُعْطَ شَاعِبًا • يَدَعْهُ وَفِيهِ عَيْبُهُ مُتَشَاخِسُ •

واجانب ودونلر آراسنده قلیل اولور • مکر که غایت جاه عظیم صاحبی
وصیت بلند طالبی اوله • که اطراف عالم • واصناف بنی آدمدن کندویه
مقارب ومدانی • ومعارض ومساوی اکلدوغی کمسنه لره حسد ایلیه •
وبوجمله نك سببی حب دنیا ومافیهادر • زیرا مزاحملره کفایت ایتمیوب
ضیق اوزره اولان تنکنای جهان ومضیق دنیادر • اما دار آخرت
ونعیم جهان باقی آنده مضایقه ومزاحمه یوقدر • وآنوك مثالی علم کبیدر مثلا
برکمسنه نك مطلوبی معرفت ذات الله • وصفات الله • وسایر معارف وعلوم
آخرت اولسه آخر طالبه حسد ایلمز • زیرا علم ومعرفتده مضایقه ومزاحمه یوقدر •
برمعلومه هزاران هزار عالم اولسه جایز • وبرمعرفته نیجه کمسنه عارف
اولسه ممکن • وهر بری معلومندن متلذذ وفرحان اولور • وآخرك علم و
لذتنه نقصان اولمز • بلکه کثرت عارفین ایله کثرت افاده واستفاده
وانس وابتهاج زیاده اولور • واعلای نعیم وسعادات آخرت مشاهده
جمال بیچون پادشاه کن فیکوندر • وآنده هیچ مضایقه ومزاحمه متصور
دکلدر • نیته کیم حدیث شریف جناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم وارد
اولدی • إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا تُضَامُّونَ •
تشدید میم وتخفیفی ایله روایت اولنمشدر • تشدید روایتنده ضم

لفظندن اولور • یعنی بعضکزه بعضکز منضم اولمزسز • نیته کیم رؤیت
محسوساتده اولور • تنك مکانده پادشاه کذران کبی • رؤیت ومشاهده
ایچون خلق بری برینه منضم اولورلر • تخفیف روایتنده ضیم لفظندن
اولور که ظلم معناسنه در • یعنی بعضکز بعضکزی سارز • وضیق مکان
ورؤیت عدم الامکان ایچون اولدوغی ایچون • بری بریکزی مانع ودافع
اولمزسز • علی کل حال فسحت وسعت نعیم تجلیه اشارتدر • وعدم مزاحمه دن
عبارتدر • وسایر نعیم آخرت دخی بو منوال اوزره ضیق ومزاحمه دن مبرا
وعدم کفایت ومضایقه دن منزه ومعرادر • پس طالب آخرت اولنلردن
حسد منتفی • وکاسب علم ومعرفت • وراغب زهد وعبادت اولنلرك کانون
سینه سندن شرارهٔ منافست منطفی در • اول سببدندر که علما ومشایخ
تعلیم طلاب وارشاد وتسلیك اصحابه ایتمکه حریص ومشغوف واوقات
شریفه لری دعوت وتکمیل مریدینه مصروفدر • نعم علماء دنیا که آنلره علمای
سوء دیرلر • ومشایخ اهل ارشاده تشبیه ایدن مدعیلر آراسنده محاسدت
ومنافسات • ونفار ومنافراتلری چوق واقع اولور • زیرا قبلهٔ توجه‌لری اولدقلری
کسب حطام دنیا • وجلب وتحصیل رفعت وعلیا • واعتقاد وارادت
خواص وعوام • وتصدر وترفع مجلس لیس لکابرانام دردیو مطالب
خسیسه ده مزاحمه متصوردر • وبرینه اولورسه آخردن کیتمك مقرردر
ودخی غالبا حسد شرکا وبرادرلر آراسنده جانب ضعیف ومغلوب
وارباب جاه ومکنت ایچنده ذلیل ومنکوب اولانده ارتوق اولور
وطرف غالبك اکثریا چمن چمن حالی نم بم سلامتله طری • وخار وخاشاك
حسد ومنافسه دن بری اولور • زیرا مغلوب استرکه غالبك نعمتی مسلوب
ورفعت وعزتده مغلوب اوله • باری لااقل مساوی ومعادل اوله که
قلبنه آنك غلبه سی المندن تشفی حاصل اوله • ودایما مغلوب
غالبك ذکر مساوی ومعایبنه مشتغل اولور • مثنوی

حسودی

حسودی که بیند بلند از خودم •	کجا بر زبان آورد جز بدم •
نه بینی که دشمن بود در پیم •	چو دوران فضیلت نهد بر پیم •
مرا تا قیامت نگیرد بدوست •	چو بیند که در عز من ذل اوست

ذکر بقیة الکلام فی تطهیر القلب والجسد من داء المنافسة والحسد

چون مقرر اولدی که حسد قلبده مرض عظیم • ودرد صعب وداء الیم
ایمش • پس آنك علاجی ودواسی علم وعمل ایله اولور • اما علم نافع ومفید
اولدر که سابقا اشارت اولنان کبی قله سن • ویقین بیله سن که دنیاده
وآخرتده ضرر عظیم • ومحسود که دنیاده وآخرتده بالکلیه ضرردن عاریدر
بلکه حسدك سببی ایله آنك جانبنه دنیا وآخرتده منفعتلر سایر وساریدر
اما آخرتده ضرر عظیم اولدوغی ظاهردر که قضای حقه که حاکم عدل
وواهب فضل در • راضی اولمیوب دخل واعتراض ایلدك • وقسمت ازلی که
صانع رحمن ورحیم قوللری آراسنده ایتمشدر • تغییر وتغییر ایدوب
رد وانتقاض دیلدك • بوندن ارتوق کستاخلق اولورمی • بوکه بکز جرمه
هیچ بنده دن صدور بولورمی • توحید اهلی بن دینی کشی به بور وامیده
وایمان ادعاسن ایدنه بو فعل سزا میدر • ودخی بر مسلمانه بی موجب غش
وخیانت ایلدك • ونصیحت عامهٔ اهل ایمان امانتدر • سن ترك امانت
قیلدك • وحدیث شریف • اَلدِّینُ اَلنَّصِیحَةُ • قَالُوا لِمَنْ یَا رَسُولَ اللهِ •
قَالَ لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ وَلِعَامَّةِ الْمُسْلِمِینَ • موجبی اوزره واجب ایکن •
سن ترك واجب ایلدك • وانبیا واولیا وخیار عباد الله که عادتلری اهل
ایمانه خیر صانموق وایولکلرین استمکدر • زمرهٔ سندن منفصل اولدك •
وابلیس لعین • وکافهٔ کافرین که ارادتلری مؤمنلره بلا ونکبت ایرشدرمکدر
فرقه سنه منضم ومتصل اولدك • اما دنیوی ضرری دخی ظاهردر که محسودك
احوالی منتظم • وشمل امالی ملتیم اولدقجه سن مضطرب ومتألم ومتحسر ومتحزن
مقالاتنی قایل ومتکلم اولورسن • بو حالدن بلاپی دشمنکه تحمل وکید وکده
عقد • وغم وحزنی که اکا نسیه آرزو ایدرسن کندوکه نقد ایلرسن • نیته کیم

بعض علما دیمشلردر که کفاكَ مِنْ حسودِكَ أنَّهُ یَغْتَمُّ عِنْدَ سُرُورِكَ •
وفقیر دیرین که حَسْبُكَ مِنْ فِعْلِ الحَسَدِ فِي صَدْرِ حَسُودِكَ أنَّهُ یَنْكَسِفُ
بَدْرُهُ حِینَ سُعُودِكَ • وَیَنْحَطُّ قَدْرُهُ وَقْتَ صُعُودِكَ • بیت •
بمیر تا برهی ای حسود کین رنجیست • که از مشقت او جز بمرك نتوان رست
اكر آدمی نعوذ بالله منكر بعث وحساب • ومقابل سیئات ورذایلدن مُبطل
عذاب وعقاب اولسه بو الم قلب حاضر • ومساءت وانكسار خاطر كه حسد
سببی ایله حوالی احواله دایر اولور • ترك حسدده كافی • ودفع منافسته
وافی ایدی • فكیف كه حسد حسناتی آتش سوزان هیزم خشكی افنا ایدوكی
كبی افنا ایدر • وظلمت لیل نور نهاری محو ایدوكی كبی محاسن اعمالی محو
وابطال ایدر • وعاقلدن صدوری اعجب عجایبدر • بر فعلكه نفعدن
بالكلیه عاری • بلكه ضرری سایر وساری ایكن ارتكاب ایدوب •
هم دنیاده محنت والم ایله مضطر • وهم آخرتده سخط وعذاب الیمه مظهر
اوله • اَعاذَنَا اللهُ تَعالَی المَلِكُ الخَلّاقُ مِنْ سَیِّئاتِ الأَعْمالِ وَرَذایِلِ
الأَخْلاقِ • امّا حسد محسوده دنیا وآخرتده ضرردن عاری • بلكه نفعی
جانبنه سایر وساری اولدوغی اول دخی ظاهر ومقرر اولدی • زیرا كه
حسد حسود • زوال نعمت محسود ایتمكده نفع وسود ایلمز • بلكه هر نعمتك
بر زمانی • وهر دولتك بر معین مقداری واردر • واول زمان تمام
اولمینجه • واول مقدار كلمینجه نعمت زایل • ونجم سعادت آفل اولمز •
كُلُّ شَیْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ • وَلِكُلِّ أَجَلٍ كِتابٌ • اكر حاسد دیرسه كه نولایدی
حسد محسودك زوال نعمتنه سبب اولایدی • بز دیرز كه بو غایت جهل
وكلام نادان نااهلدر • بو تمنا كشی كندو بلاسنی طالب • وكندو كیمسنه
راغب اولمقدر • زیرا حاسدك نیجه نعمتی واردر كه محسودده در • وزوال
نعمتی استیجی حاسدلر آنك حقنده دخی موجوددر • اكر حسد زوال نعمته
سبب اولایدی • حاسدك دخی جمیع نعمتی زایل اولوب مبتلای بلای عطب
اولایدی • اكر تمنی ایدرسه بنم حسدم زوال نعمت محسودمه سبب اولوب

زایل

زایل اولسه • امّا غیرلرك بنم حقمده حسدی مفید اولمیوب تمنی وطلبی باطل ولسنه
بر زاید در كه بو بر كلامدر كه غایت جهلی مصحّحدر • زیرا تخصیص من غیر مخصص
وترجیح من غیر مرجّحدر • حمقا وجهله دن بر كیمسنه‌نك كبی دعوای غیب • وتمنای
محال ایلر • مصراع دعوی ترویردن باطل تمنادن بولور • نیجه كه آنلرك
حسد وتمناسی سنك نعمتكی زایل ایتمز • امّا حسد محسودك دین ودنیا
نافع اولدوغی اول جهتدن مقرر وواقعدر كه حسد محسوده موجب ثواب ابدی
خصوصا حاسد غیبت وذكر مساوی ایلیه نفع دینی ظاهردر • زیرا حسنات
حسود • دفتر محسوده ثبت اولمغیله محسوده سود اولور • پس آنك زوال
نعمتی تمنا ایدرسن • امّا حسناتك نعمتلرین هر كون اكا اتحاف واهدا
ایدرسن • زعمكده اكا عدو اولوب دور اوله سن • امّا حقیقتده هر كون
آنكیچون اعمال حسنات ایشلر مُزدور اوله سن • بو نفع اخرویدر • ونفع
دنیوی بودر كه هر كیمسنه دشمنی معذّب وممتحن • وذلیل وممتهن استر
حسود كندوسنی محسود ایچون عذاب حسده كرفتار • والم واضطرار ایله
پر آزار ایدر • بوندن ارتوق نه نفع وتوفیر اوله • بر كیمسنه دشمنی تعذیب
وتحقیر ایدر • اول سببدندر كه محسود حاسدینك هلاكن طلب ایتمز •
بلكه طول عمر وبقاسن استر كه دایما آثار نعمتی كوروب • واخبار سعادتنی
قولاغ اوروب كرفتار محنت واسیر غم وبلیت اوله • شعر •

لا ماتَ أَعْداؤُكَ بَلْ خُلِّدُوا • حَتّی یَرَوْا فِیكَ الَّذِي یُكْمِدُ •
لا زِلْتَ مَحْسُودًا عَلی نِعْمَةٍ • فَإنَّما الكامِلُ مَنْ یُحْسَدُ •

وایضا محسود اولمق دلیل فضل وكمال • وعلامت جاه وجلال • وامارت
ثروت ومال ومنالدر • وبعض علماء ارجمند بو كلماتك معناسیله شاكردلرینه
نصح وپند ایدرلردی كه هیچ اعدا وحسّاد كوزم اضرار ایچون زحمت چكمك
واداضق قلوبكزه آنلرك عداوت واساءتلری تحمل ایتمك • بلكه سعی ایدوب
فضل وكمالكزی افزون ایدك • وعدوی حسودك قدین نون وبغرین خون ایدك •

شعر إِذا ما شِئْتَ إِرْغامَ الأَعادِي • بِلا سَیْفٍ یُسَلُّ وَلا سِنانِ •

سنك دخی حسدك محسودك
نعمتی زایل ایتمز

فَرْدٌ فِي مَكْرُمَاتِكَ فَهِيَ أَعْدَى	عَلَى الأَعْدَاءِ مِنْ نُوَبِ الزَّمَانِ

مناقب امام ابوحنیفهٔ کوفی رحمة الله علیه ده مذکوردر برسائل ابن شبرمه دن برمسئله سؤال ایدوب جواب صوابندن عاجز اولوب ابوحنیفه حضرتلرینه واروب سایل جواب شافی یه نایل ولیجق ابن شبرمه نك امام حقنده سوء کلام نقل واشعار ایدوب امام بو بیتی انشاد ایلدی شعر

إِنْ يَحْسُدُونِي فَإِنِّي غَيْرُ لَائِمِهِمْ ۔ قَبْلِي مِنَ النَّاسِ أَهْلُ الفَضْلِ قَدْ حُسِدُوا

وبر روایتده کلدی که ابوعاصم نبیل حضرتلرینه که امام زفر تلامذندندر سؤال ایلدیلر که ابوحنیفه یه طعن ایدرلر وجهی نه در بو شعری انشاد ایلدی که شعر

حَسَدُوا الفَتَى إِذْ لَمْ يَنَالُوا شَأْوَهُ	فَالنَّاسُ أَعْدَاءٌ لَهُ وَخُصُومُ
كَضَرَائِرِ الحَسْنَاءِ قُلْنَ لِوَجْهِهَا	حَسَدًا عَلَيْهَا إِنَّهَا لَدَمِيمُ

وابن مبارك حضرتلرندن دخی مرویدر که امام ابی حنیفه حضرتلرینه رضی الله عنه طعن ایدن کمسنه لری استماع ایتدکده اوقومشلردر مصراع

وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ عَاشَ غَيْرَ مُحَسَّدِ ۔ پس برکمسنه یه حسد ایلمك آنك فضل وکمالی یا جاه وجلال ایله اتصافی ایلدوکنه اقرار واعتراف ایتمك در بو ذکر اولنلر حسدك بالذات مضارتیدر اما حسد آثام آخره وسیئات وتبعات کثیره یه دخی مؤدی اولور مثلا اندن عداوتلر متولد اولوب ایذای مسلم وضرب وقتل ونهب مال وشتم کبی نسنه لر حاصل اولمق مقرردر پس معلوم عاقللر که بو مضاتی ملاحظه وتفکر وذکر ایدوب کمن مقدمات مقبوله سی لسان عقل ایله تذکر ایدیجك حسدك ترکنه دوای علمی حاصل اولور باذن الله تعالی اما دوای عملیسی اولدر که چون حسد اکثر قلوبده مرکوز وغالب طبایعده مجبول در حتی طفل رضیع دن طفل آخر متولد اولوب ارضاع وسایر رغایب وامتناعده کندویه مشارکت فهم ایدیجك حسد اولقدر غلبه ایدر که مریض اولور وبعضینك هلاکینه مؤدی اولمق واقع اولور پس عاقل کندوده حرکت حسدی احساس ایدیجك همان مقتضاسی ولان قول وفعلك مخالفنی ایتمکه عزیمت ایلیه

مثلا

مثلا حسد محسودی ذم وقدح ایتمك اقتضا ایدرسه ثنا ومدح ایتمکه باشلیه واکر تکبر وترفع ایتمکه داعی اولورسه بو تذلل وتواضع ایتمکله مخالفنه باشلیه اکر ترك انعام وابطال احسان واکرامه امر اولورسه سنی انعام واحسانه مزید وهر کون عزت واکرامی جاوید ایلیه تا که نفس عداوت ایتمکدن مأیوس اولوب یوماً فیوماً آثار مودت ومحبته مأنوس اوله چون محسود حاسدك بو لطف واکرامنه عارف وتودد ومصادقتنه واقف اوله لابد آنك محبت ووداد وآثار صفا واتحاد ظاهر اولوب بیت

بلی داند دلی کآکاه باشد	که از دلها بدلها راه باشد

مقتضاسنجه جانبیندن انواع صفا وموافقت لامع وآثار محبت ومصادقت لایح اولوب بیت چون لطف تو بکذرد بخارستانها خارستانها شود بهارستانها ۔ معناسی روشن اوله اکر شیطان وسوسه ایدوب دیرسه که محسوده تواضع واکرام ومجالسده مدح وثناسنه قیام ایدرسك عجزه یا نفاقه یا کندودن خوفه حمل ایلر وخلوقده خی کورنلر فلاننجه مغلوب اولدی دیرلر بو وسوسهٔ مکر وتلبیس وخدیعهٔ ابلیس ایدوکی تحقیق بیلوب کندودن منع ودفع ایده ویقین بیله که عداوتله اشتغال وقات عمر عزیزی برهر حال هموم افکار فاسده وغموم واحزان باطله ایله تلف ایتمکدر ومحبت وصفا عداوت وکدورتدن دنیاده انفع واولی وعقبیده ادفع واعلیدر بو جمله که بسط وتفصیل وشرح وتطویل اولندی مرض حسد وداء منافستك دواء علمی وعملیسی در بغایت نافع ومرض مزبوری حقیقتده دافع در اما مذاق نفسده که صاحبنه جالب ضرردر نهایتده کریه ومردر اما دوا امر اولمسنجه نافع ومرض مزمن وداء صعبی دافع اولمز اما صاحب همت که طالب راحت دنیا وسعادت آخرتدر ذکر ایتدکمز فواید ومنافعی کوش ایلر نقدر تلخ ومر ایسه کوز یوموب نوش ایدر عون حق ایله مرض عرضدن شفا ونجات ودنیاده مراتب واخرتده درجات بولور تنبیه نعمت آخرك زوالنی استمك بر قباح مرتبه در بعضی

حسد حرام وموجب وبال وآثام در • بعضی مرخّص ومباح • وخالی عن الآثام
والجناح در • اول مراتبی شرح وبیان • ولوازمن عیان ایده لیم • چون عدو بالطبع
منفور • وبالضرورة مکروه در • خصوصا موذی اوله • پس دشمن موذینك
اختلال احوالن • وزوال نعمت وجاه ومالن • تمنّا وطلب وسؤال ایتمکدن
قلب بالکلّیّة خالی • وسینه بالتمام صافی اولمق میسور • بلکه مقدور دکلدر
ودشمنه دخی خیرخواه اولوب • قلبدن ضررنی طالب • ومساءتنه راغب اولمامق
دائرهٔ امکاندن بیرون • وحوصلهٔ بشریتدن افزوندر • نیته کیم دیمشلردر که
جُبِلَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا • وَبُغْضِ مَنْ أَسَاءَ إِلَيْهَا • پس بو حال
نا محمود که تمنّای زوال نعمت محسوددر • بر قلبده حاصل اوله • اول قلبك حالی
اوچ قسمدن خالی دکلدر • اولکی قسم اولدر که فریب شیطان • ومکر نفس نافرمان
سببی ایله بو فعل قلبی صاحبی اعضا وجوارحه اظهار • وقول وفعل ولسان
وارکان ایله محسوده اساءت واضرار ایده بی شك نفس درجهٔ حسد حرامه
واصل • وقلبده موجب اثم وعقاب اولیجق مرض حسد ومنافسه حاصل اولمشدر
توبه واستغفار قلمق • وترك اصرار واضرار ایتمك کرك • ایکنجی قسم اولدر که
ظاهرده حالت مرقومه اخراج • وقول وفعل ایله اساءت واضرار اولنمیه
امّا قلبده ارادت وتمنّای زوال نعمت محسوده باقی ومقرّر • ونفسکده
بو حالت اولدوغنه کراهت اولمیه • آه نفسمدن بو حالت کیده ایدی • عنایت حق
قلبمی بو مرضدن خلاص ایده ایدی دیمیه سن • امام غزالی رحمة الله علیه بیوردر که
بو صورتده دخی جرم وعصیان مقرّر • ومرض حسد ورذیلت منافست ایله زلال
خصال مکدّر اولمشدر • زیرا حسد فعل قلب ومرض نفسانی در • واعضا وجوارحه
سرایت • وقول وفعله تقویت وعنایت اولنمق لازم دکل • بلکه قول وفعل که حسودك
اضرار واساءتنه متعلّق اولور آخر معصیتلردر • قول کذب ومساوی
ونمیمت در • وبو فعل دخی بخلین حرام وموجب آثام در • اوچنجی قسم اولدر که
اول حال نا محمود که تمنّای زوال نعمت محسوددر • خاطره خطور • ونفسه
شعور ایدیجك نفس اکا کاره ونفور اولوب مقتضای طبع بشریتیله خاطره

اولانی

اولانی مستدعای عقل صحیح • وشرع صریح اوزره مهما امکن ظاهره چیقارمیوب
قلبده اولدوغنه • وخاطره کلدوکنه راضی اولمیجق حسد مذموم مرتبه سنه
وارمز • وبو حالت صاحبی عقلا وشرعا مطعون ومذموم اولمز • پس اقل
مرتبه بودر که بو حالدن تجاوز ایتمیه • واولکی ایکی قسم درجه سنه وارمیه
والله الموفّق • چون حسد که اعمّ امراض واشدّ اعراضدر • شرح وبیان
وعلاجی ممکن اولدوغنجه وصف وعیان قلندی • وبعض رذایل نفسانیه
وامراض نفس انسانیّه دخی واردر • کذب وصلف وبخل وریا • وآنلرك
نظایری نه واریسه • آنلرك دخی طریق علاجن عیان • وساحت قلبدن کیفیت
اخراج وازاله سن بیان ایده لیم • خواجه نصیر بو مقامده کذب وصلف
وبخل وریا علاجاتن علی وجه الاختصار ایراد ایدوب ختم کلام ایتمشدر
امّا بو مقام تفصیل وموضع شرح وتطویلدر • واکثر نفوس اول امراض ایله
مختلّ المزاج • وطریق علاجنك معرفتنه محتاجدر • اول سببدن بز کبرای
حکمت • وعلمای امّت کتابلرندن تحصیل وفکر کلیل • ونظر علیل ایله ایجاد
وتکمیل ایتدوکمزی ذکر وایراد ایلدك • امیددر که کندو نفسمزك یا بر مؤمن
برادرك بو امراضنك بعضیسنه • یا کلّنه توفیق علاج • وتصحیح مزاج ایتمکله
مثاب ومأجور اولاوز • ذکر امراض آفات لسان طالب نجات
وکاسب درجات • اولنلره معلوم اولسون که آفت لسان اعظم آفات
واشدّ مخافات در • واکثر بنی آدمك اَلنَّاسُ حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ بیوردغی
کبی • زبان رسیدهٔ زبان • ومحنت کشیدهٔ لساندر • بیت
از زبان با تو صد زیان باشد • خود زبان صورت زیان باشد
واغلب افراد انسانی سبع اذا اطلقته اکلنی • دینلن کبی مجروح انیاب
ومخالب قول دروغ زبان کاذب در • بیت
خسرو زبان کاذب خود را صفت مکن • شمشیر چوب را کمر زر نبسته اند
اگرچه لسان اجزای انساندن جزو لطیف • وعضو شریف • ونعمت نطق
انسانه نعمت عظمی • سعادت کبری در • زیرا ایمان سرمایهٔ سعادات

وبرايهٔ كرامات • ومطلب اعلى • ومقصد اقصى • وحو جل وعلايه موجب
قرب وزلفى در • واذكار حضرت رحمن • وتلاوت منزل فرقان • وساير
اعمال صالحه • ومثوبات كه بو عضوله حاصل • وآثار بركات كه مكلفه
واصل اولور • اكثر من ان يحصى • واشهر من ان يخفى در • وكوهر حمد كه
حليهٔ عبد ايدوكى منصوص در • بو عضوه مخصوص در • زيرا كه لسان ايله
محمودى وصف جميل على جهة التبجيل در • كركسه مقابلهٔ نعمت محمود ده
جارى • كركسه مقابلهٔ نعمتدن اولمقدن عارى اولسون • بخلاف شكر كه
قلب وجنان وجرم لسان واعضا واركان ايله اولور • اما مقابلهٔ
نعمتده اولمغه محصور • ونعمت مقابله سندن ماعداده غير مذكور در
پس لسانك فضايلى بسيار • ومنافعى بيشمار • اما مضارى دخى بيحساب
وآفات وشرورى خارج حوصلهٔ كتاب در • لاجرم اكثر صلحا • واغلب
حكما صمت وسكوتى ترجيح وضرورى اولميان موضعده قصر لسان •
وطى زبان تصحيح ايلديلر • وبعض بلغا ديمش كه جمال المرء فى طى لسانه
لا فى طيلسانه • فقير بو فقرهٔ نظم ايتمشيدم • لمنشئه •
جمال المرء لا فى الطيلسان • ولكن ذاك فى طى اللسان •
جناب حضرت رسالت پناهى صلى الله عليه وسلم • واصحاب كرام • وعلماء
عظامدن مدح سكوت • وذم كثرت كلامده احاديث وآثار • وحكايات
واخبار بى حد وشمار در جمله دن من صمت نجا • الصمت حكمة وقليل
فاعله • من توكل لى بما بين لحييه ورجليه اتوكل له بالجنة لحى حكه
ديدكلرى استخوانده • يعنى بر كمسنه دهان وفرجن حفظ ايلسه مصراع
بن اكا جنته ضمان اولورين • بيت • هر كه حفظ ايتدى فم وفرجنى من كل زمان
انبيا فخرى اكا جنت ايچون اولدى ضمان • ودخى بيورمشلردر كه من سره ان يسلم
فليلزم الصمت • بيت • كر ديلرسك كه اولەسن سالم • ايكى عالمده صمته اول لازم
ودخى اول حضرتدن مرويدر كه بيورمشلر • اذا اصبح ابن آدم اصبحت الاعضاء
كلها تستكفا للسان • اى يقول اتق الله فينا • فانك اذا استقمت استقمنا

وان اعوججت اعوججنا • قطعه •
ساكتا ولكيم تو سلامت بولمزاولمز سكيم
مستقيم جمله كر سن اولورسك مستقيم
هر صباح اعضاى آدم دير لسانه كاى لسان
كج دوز بر جمله كجرو اولورسك سن يوكون •
ابن مسعود رضى الله تعالى عنه
صفا اوستنه چيقوب ديرايدى كه يا لسان • قل خيرا تغنم او انصت تسلم
من قبل ان تندم
نظم
اى جرم لسان خيردى كيم غانم اولورسن • يا بارى سكوت ايله كه تا سالم اولورسن
كر ساكت ويا ناطق خير اولميه سن سن • يقين بيلورين كيم صوك اوجى نادم اولورسن
وحضرت عيسىدن صلوات الله على نبينا وعليه السلام • مرويدر كه اصحابى
ديديلر كه بر عمله بزى دلالت ايله كه جنته كيرمكه سبب اوله • بيوردى كه
اصلا نطق ايلمك ديديلر كه بوكا قادر دكلز • بيوردى كه پس خيردن غيرى
نسنه نطق ايلمك • وحضرت سليمان عليه الصلوة والسلام بيوردى
كه اكر كلام سيم خام ايسه • سكوت زر خالص در • بيت •
سوزك دُر اولسه دخى وار سكوت قيل كه سكوت • نه دُرّ در ايكى كوزم لعل دُر ويا ياقوت
اكر سؤال اولنورسه سكوتك بو قدر فضيلتنه موجب ندر • جواب ويرلر
كه كلامده آفات ومهالك ومخافات واردر • ذكر وتعداد ايلسك كرك
اول آفاتك كثرتى نفس اماره يه مشتهى ومطلوب اولور • وتسويل شيطان ايله
قلبه لذيذ وخوب كلور • وتحريك جرم لساندن تعب ومشقت يوقدر •
واول آفاته نفس وشيطاندن دواعى وبواعث چوقدر • وانلرك مضراتندن
چوق كمسنه غافل • وسوء عاقبتنه جاهل در • پس سخن بحر مواج كبى خوفى
موجب ندامت • وسكوت كنار ساحل كبى مقر امن وموطن سلامتدر
با انكه سكوت سبب فراغ خاطر وفكر • وموجب عبادت وذكر • ومورث
رزانت ووقار • ودافع تذلل واحتقار در • روايت اولنور كه داود
عليه السلام تعليم ملك علام ايله جبه وجوشن صنعتنه اشتغال ايدركن
لقمان حكيم حاضر ايدى • خاطرينه كلدى كه بو نه نسنه در ديو سؤال ايليه • ينه
رزانت ووقار ايله عامل اولوب سكوت ايلدى • چون تمام اولدى حضرت
داود ايتدى كه جنكده حفظ ايچون نه خوب نسنه در • پس لقمان حضرتى

اَلصَّمْتُ مِنَ الْحِكْمَةِ بيوردی شعر
فَاِذَا اشْرَعْتَ فَلَا تَكُنْ مِكْثَاراً ... اَلْعِلْمُ زَيْنٌ وَالسُّكُوتُ سَلَامَةٌ
وَلَقَدْ نَدِمْتُ عَلَى الْكَلَامِ مِرَاراً ... مَا اِنْ نَدِمْتُ عَلَى سُكُوتٍ مَرَّةً

وارباب سلوك مدار ولايتى بش

نسنه ده حصر ایدوب بو بیت مشهورده جمع ایلدیلر • بیت
صمت وجوع وسهر وعزلت وذکر بدوام • ناتمامان جهانرا بکند کار تمام •

امام غزالی ایدر صمتی لازم ایدوکنه دلیل بودر که کلام دورت قسمدر •
مضر محض • نافع محض • ضرر ونفعی مشتمل اولان • نفع وضرردن خالی اولاندر •
مضر محضك تکلمی جایز دکلدر • بلا اشبهه • ضرر ونفعی مشتمل اولانك دخی
کذلك نفعی ضررینه دکمز • والعناء زیادة • ایکیسندن خالی اولان دخی ناتجویز در
زیرا عبث محض • وتضییع زمان و وقت که موجب خسران ومقت در • همان
نافع محض قالدی • پس معلوم اولدی که کلامك اوج ربعنه سکوت واجب
همان ربع واحدك نطقی مناسب ایمش • اول بر قسمنده دخی آفات خفیه
اولمق دقایق ریا وتصنع • وغیبت وتزکیهٔ نفس کبی محتملدر • پس ظاهر
اولدی که • جناب رسالت پناهك • مَنْ صَمَتَ نَجَا • بیوردوغی عین صواب
وَفَصْلُ الْخِطَابِ وَجَوَامِعُ الْكَلِمِ دیندر • که اُوتِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ مقتضاسنجه
مخصوص جناب رسالت قباب در • پس آفات کلامی تعداد وهر برینك
اسباب وعلامات وعلاجاتن ایراد ایدوب • وحضرت امامه اقتدا ایدوب
اوّلا خفیفلرندن ابتدا ایدلیم • بعده غلیظ واغلظ اولنلر ایله تکمیل وتتمیم
وطریقهٔ حسن تعلیمی که اسهل در • اخذ وابتدا • واصعب ایله ختم وانتها در
رغبتا یدوب خفایا وخلایای آفات کلامی افهام وتعلیم ایدلم • ابتدای تقسیم
معلوم اولسون که • آفات کلام حضرت امام تنبیه واعلام بیوردوغی اوزره
یکرمی آفتدر • اوّلکی آفت ما لا یعنی در یعنی دین ودنیاده نفعی ظاهر • و
فائده سی مرجو اولمین کلامی سویلمك در • اگرچه کذب وغیبت • ونمیمت
وفحش حرام در • آنلردن اجتناب واجب در • اما ما لا یعنی فی الجمله مباح
دخی اولورسه • طالب فضیلت وکمال اولنلره ترکی مناسبدر • زیرا تضییع

زمانه

زمانه • وتضییع زمان موجب خسراندر • اگر اول زمانده جلال وعظمت
حقده تفکر اولنسه • احتمال ایدی که نفحات مواهب حقدن اول عطیه لر
اولا ایدی که حسابه کلمز ایدی • با آنکه زبانك فرسوده اولمز ایدی • وکاتب
اعمالك رنج بیهوده چکمز ایدی • ودفتر اعمالك عبث ایله مختبط اولمز ایدی •
یا اول کلامك ذکر وتسبیح وحمد اولا ایدی • مثوبات جلیله حاصل اولمق
محتمل ایدی • پس بونك کبی فوایدی • آنك کبی زوایده تبدیل ایتمك عاقله
لایق دکلدر • حدیث شریفده واردا اولمشدر که • مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ
مَا لَا يَعْنِيهِ • قطعه
شاهد دین تو جمال افزای • تا شود در جهان علم وعمل •
آنچه لایق نباشدت بازای • آنچه درخور نیفتدت باز ایست •
وبوندن دخی شدید وعید وارد

اولمشدر • که روایت اولنور که انصاردن بر جوان احد غزاسنده اولدی
که جوع ایچون سینه سنده سنك باغلامش ایدی • والده سی یوزندن غبارنی
سیلوب • هَنِيئاً لَكَ الْجَنَّةُ دیجك حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم
بیوردی • نه بیلدك • شاید که ما لا یعنی سویلر ایدی • یا مهم محتاج اولمدوغی
نسنه یی منع ایلر ایدی اوله • امام غزالی ایدر که ما لا یعنی نك حدی اولدر که
هر سوز که آنی سویلمدکك تقدیرجه حالا ومآلا متضرر اولمیه سن • مثلا
بر طائفه ایله تحدث ایدرکن • ایلدکك سفری • وگوردکك جبال وانهاری
واجتماع ایتدوکك شبان ومشایخ • وانلردن مشاهده ایتدوکك احوال
ووقایعی حکایت ایلیه سن • پس بو کلماتدن سکوت ایلسك دینی ودنیوی
ضرر مترتب اولمز ایدی • هرچند دقت ایلسك مبالغه دن • وبعض کمسنه لری
ذم وغیبتدن وکندوکه مشاهدهٔ اقلیم • ولقای مشایخدن حاصل اولان
عجب وتزکیهٔ نفسدن احتراس • واحتراز ایلسك تضییع زمان • وزبانکه
ذکر وتسبیحه اجرا ایلمدکك خسران دکلمیدر • وجملهٔ ما لا یعنی بلکه حرام
اولان مقوله دن سؤالدر • همنشینکدن که بو کون قنده ایدك • وقنده ن
کلورسن • که تضییع وقت اولدوغندن غیری • صاحبکه زحمت ویررسن

شایدکه بریردن کلهکه ذکر ایتمکدن خیال اید اکر حقیقتن دیرسه کندو متألم
اولور کذب ایدرسه آثم اولور سکوت ایدرسه جواب ویرمدی دیو بحضوز
اولورسن یاخود بیلدوکی نسنهء صوررسن شایدکه نفسی بیلمزین دیمکدن
قاچوب غیرصواب ویره یاخود عبادتندن سؤال ایلیه‌سن بوکون صایممی سن
دیه‌سن نعم دیرسه شاید عجب وریایه مبتلا اوله اقل ما یکون عبادتی سِرّدن
درجهٔ سندن که عبادت جهراندن یتمش درجه آکسکدر تنزل ایلیه بو جمله
آفاته سن سبب اولورسن اکر فضول کلام وما لا یعنی حدیثنی ترک ایدیدک
بو آفاتدن صاحبک ومخاطبک سن سالم اولایدک اکر یرینه ذکر وتسبیح
ایدیدک نیجه ثوابلر بولایدک پس علاجی بودرکه ملاحظه ایده که موت
وفنا درمیان وانفاس رأس مال انسان وزمان عمر سبق ایدوب اوکدل
آلاجق میدان وبو رأس مال ایله تحصیل سعادات ممکن ایکن تضییع ایتمک عظیم خسراندر

شعر اَلْکَیْسُ مِنَ الْخُسْرَانِ اَنَّ لَیَالِیًا — تَمُرُّ بِلَا نَفْعٍ وَتُحْسَبُ مِنْ عُمْرِی

بو علم جهتندن علاجدر عمل جهتندن عزلت نوع بشردر یادهانه وضع حجر
یا لزوم سکوت ایتمکه عظیم همت واقدام ایده که لسان سکوته معتاد اولوب
اختلاط دخی ایدرسه ملکه اولمغیله سکوته مالک اوله لکن اختلاط ایدوب
حفظ لسان ایتمک غایت دشواردر ایکنجی آفت فضول کلامدر یعنی مهم اولان
موضعده قدر حاجتدن زیاده ایتمک یا برکره سویلدکدنصکره ینه اعاده
قلمق یا اختصار ممکن ایکن اطناب وتطویل وا جا الله مرام حاصل ایکن بسط
ایتمک کبی بودخی ما لا یعنی یه قریب بلکه آندن برقسمدر بعض صحابه‌دن
مرویدرکه بکا بعض کمسنه‌لر تکلم ایدر بکا آکا جواب ویرمک زمان حرارتده
ماء بارددن مشتهی کلور اما ایتمزین فضول کلام اولمقدن خوف ایدرین
دیرایدی وبو آفتک علاجی دخی آفت اولی کبیدر اوچنجی آفت خوض
باطلدر یعنی باطل نسنه‌لره شروع ایتمکدر اخبار عشق حرام واحادیث
خمریه وفسق واثام در وذکر تنعمات وترفهات ملوک ظلمه وجایزه ونوادر
ولطایف فحشیه ایتمک کبی بو آفت اوکلیلردن افحشدر زیرا که آنلرک ترکی

اولی وبو حرامدر حدیث شریفده وارد اولمشدر اَکْثَرُ النَّاسِ خَطَایَا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ
اَکْثَرُهُمْ خَوْضًا فِی الْبَاطِلِ یعنی قیامت کوننده خطیه وکناهلری چوق
اولان دنیاده خوض باطلی چوق ایدنلردر وقرآن عظیمده وَکُنَّا نَخُوضُ
مَعَ الْخَائِضِینَ وبونک علاجی ملاحظه ایتمکدرکه ترکی اولی وافضل
وتضییع عمر اولدوغندن غیری تحصیل مال وخطیه ایتمکدر دردنجی آفت
مرا وجدالدر شریعتده منهی حکمتده مذمومدر حدیث شریفده وارد در که
مَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِیَ لَهُ بَیْتٌ فِی وَسَطِ الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ
وَهُوَ مُبْطِلٌ بُنِیَ لَهُ بَیْتٌ فِی رِیَاضِ الْجَنَّةِ یعنی جدال وخصومتی حق ایکن
ترک ایلیه جنتک وسطنده منزل یاپلور مرا وجدال غیرک کلامنه
دخل واعتراض وآیله دکلدر دیو رد وانتقاص ایتمکه دیرلر شعر

لَا تَرْکَنَنَّ اِلَی الْمِرَاءِ فَاِنَّهُ — سَبَبٌ لِکُلِّ تَنَافُرٍ وَتَشَامُسٍ

وانک موجبی اکثریا ترفع وتکبر واظهار فضل ایتمکه آخره تجبر ایتمکدر
پس لایق اولدرکه برکمسنه برکلام سویلسه حق ایسه تصدیق وقبول اولنه
باطل ایسه امور دنیویه‌دن ایسه سکوت قیلنه امور دینیه‌دن ایسه
رفق ونصیحت طریقی اوزرینه اعلام اولنه جدال ونزاع طریقنه اقدام
اولنمیه بعض علما دیرلرایدی که برکمسنه مجلسده خطا سویلسه یا لفظ
جهتندن یا معنی جهتندن اول مجلسده آنی تخطیه ایلمیه وموضع خطاسن
بیان ایدوب صوابه ارشاد قلمیه زیرا هم سندن بی منت تعلم ایدر هم سکا
عدو اولور چون بو آفتک سببی تکبر وترفع در پس آنلرک علاجی که
سبقت ایلدی بوکه دخی علاجدر وذکر ایدوکمز فواید ومضاری دخی
ملاحظه نافعدر بشنجی آفت خصومتدر خصومت مرا وجدالدن
اشددر زیرا مرا وجدال محضا مجلسده برکشینک کلامنی رد وسوزینه
مناقشه‌در قدیمدن خصومت یا باقی ودایم مخالفت وشقاق یوقدر
اما خصومتده قدیمدن مخالفت ومنازعت مستمر اولور شقاق وعداوت
کرک مثلا اصحاب سنی ورافضی آراسنده اولان کبی وامور دنیویه

خصومتلری ونزاعلری اولوب انکیچون کلامنی ومقاله سنی ترتیب ایلکدن
وبو خصومت اول وقت حرام اولورکه کند وطرفی باطلده اولدوغنی بیلور اوله
یا حق کیمکده بیلمز اوله • دعوالرده وکیل اولمق عادت ایدن کمسنه لر کبی که
بیلمدین دخی وکیل اوله • حق النده اولان کمسنه دخی ادب ووقار ایله مقصودین
تقریر ایدوب قدر حاجتدن زیاده کلام فضول • وایذای خصم وشتم
وانتقاص ایتمزسه • خصومت مرخص ومجوز اولوب • بعض کمسنه محضا غلبه
واضلال خصم ایچون خصومتی تمام • واول نسنه کند ویه واصل اولدقدن صکره
قبول ایتمیوب آخره ایثار بلکه بیانه رمی والقا ایدر • ومقصودم اکا غلبه در
یوخسه مال دکلدر دیر • وبو خلق خبیث وفعل باطلدر • موجب ترفع وتکبر
وشنعت وتجبردر • وخصومت دنیاده موجب تشویش خاطر • وتفرقه حال
وآخرتده مؤدی عذاب ونکال در • وترکی دارینده حضور • وسعادت
وسبب جمعیت وفراغت بال در السابع آفت تضییع کلامدر یعنی کلامنده
اصطلاحات وعبارات واساجیع واستعارات کتورمکه حریص ومشغوف
اولمقدر • بو دخی طلاب فضیلت • وکاسب مثوبات اولنلره جایز دکلدر
زیرا تضییع اوقات اولدوغندن غیری شرعا مذموم • وعقلا ممنوعدر
حدیث شریفده وارد اولمشدر • انا واتقیاء امتی برآء من التکلف •
ودخی بویله مشلودر • ان ابغضکم الی وابعدکم منی الثرثارون المتفیهقون
المتشدقون • ثرثار کثیر الکلام اولان کمسنه در • باطل وعبث
نسنه لرده متفیهق کلامنی جوف وبلند وطمطراق ایله سویلینه •
متشدق فصاحت اوزره سویلمك ایچوندر • شدقنی یعنی طرف دهانی
اکوب اظهار فصاحتده تکلف ایدن کمسنه در • پس بو حدیثدن مفهوم
اولدی که بویله ایدن کمسنه حضرت رسالت پناه قتنده مبغوض و
مردود • وآنلرك مجلس سعادت دستکاهندن مبعد ومطرود ایمش که
دعاده سجع تکلف ایتمك دخی مکروه اولدوغی دخی بوکه مؤیددر • برکمسنه
سجع ایله تکلف ایدوب دعا ایدرکن ائمه دن برتبسی استماع ایدیجك •

ایتدی

ایتدی نیلرسن دیکه فصاحتمی صاتارسن • اما بی تکلف عفوا صفوا •
سجع واقع اولسه لا بأس در • نیته کیم بعض ادعیه مأثوره وارد اولمشدر •
اِیّاکُمْ وَالفُحْشَ فَاِنَّ اللهَ تَعَالَی لَا یُحِبُّ الفُحْشَ • ودخی بویله مشلودر • که
لَیْسَ المُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَاللَّعَّانِ وَلَا بِالفَاحِشِ وَالبَذِیِّ • روایت اولنورکه
یهوددن برطائفه لعنهم الله تعالی جناب رسالت پناهی یه صلی الله علیه وسلم
کلوب • السَّلَامُ عَلَیْكَ دیرکبی اولوب • السَّامُ علیك دیدیلر • سام لغتلرنده
موت معناسنه در • حضرت علیکم دیوب جواب ویردی • عایشه رضی الله
تعالی عنها صبر ایده میوب آنلره شتم وسب ایدیجك • حضرت رسالت پناه
علیه الصلوة والسلام منع ایدوب • عَلَیْكِ بِالرِّفْقِ دیو بیوردیلر • عایشه
ایتدی یا رسول الله • دیدکلرینی استماع بیوردکزمی بیوردیلر • بلی اشتدم
ولکن علیکم دیدکمله رد ایلدم • اِنَّ اللهَ رَفِیقٌ یُحِبُّ الرِّفْقَ فِی الاَمْرِ کُلِّهِ •
مؤمن عاقل ومرد حکیم حسن خلق • وتهذیب لسان • واجتناب فحش وهذیاندن
واکتساب آداب واخلاق حسان ایتمك اسرسه • اکا بو حدیث کافی ووافیدر
ابرهیم بن مبشردن مرویدرکه • یُحْشَرُ الفَاحِشُ یَوْمَ القِیمَةِ فِی صُورَةِ کَلْبٍ •
بو اثر محتاج بیان ونظر دکلدر • زیرا که آدمی هرنه خلق خبیث • وسیرت
مذمومه اوزرینه اولورسه • فردای قیامت برحیوان شکلنده بعث
اولورکه • اول صفت آنده غالبدر • چونکه فاحش متفحش دنیاده کلب عقور
کبی • هر کمسنه یه صیاح • وهر برینك آستین ودامانته یابشوب اذا و
تحقیر ایدر • پس اکر کلب صورتنده محشور اولورسه • بعید ودور دکلدر
واحنف بن قیسدن مرویدرکه • اَدْوَءُ الدَّاءِ اللِّسَانُ البَذِیُّ وَالخُلُقُ
الدَّنِیُّ • امام غزالی رحمة الله علیه ایدرکه • فحشك حدی وحقیقتی اولدرکه
امور قبیحه یی الفاظ صریحه ایله ذکر ایلیه • مثلا جماع واعضاسنی الفاظ
صریحه • والقاب قبیحه ایله که اهل فساد آراسنده معروف • واهل صلاح
اندن اجتناب ایله موصوفدر • ذکر ایلیوب کنایت وستر ایله سویلیه •
وکذلك تولد وتغوط لفظ صریح ایله ذکر اولنمق فحشدر • قرآن عظیمده

جماعدن مَسّ ولمَسْ ودخول وصحبت ايله تعبير بيورلدوغى بو ادب
رعايتى ايچوندر وبو مقوله الفاظ والقاب اكثريا فحش وشتم صددنده
ذكر اولنور وبعضى بعضندن متفاوتدر اوايلى مكروه واواخرى حرام
ومحظوردر ونسا وحرم دخى مجالسده اسملرى ذكر اولنميوب كنايت
ورمز ايله اكلمق كرك وفحشك سببى يا ايذاء غيردر يا اختلاط ادناس
يا فساق سببى ايله لسانى فحشه معتاد اولمقدر علاجى قبحنى تذكر و
احاديث واثارده تفكر ايتمكدر سكزنجى آفت لعندر انسان يا حيوان
يا جماددر ولعن رحمت حقدن دور اولسون ديمكدر نهى لعن حقنده
احاديث شريفه چوقدر اَلْمُؤْمِنُ لَيْسَ بِلَعَّانٍ كبى وبعض روايتده
كلمشدر كه مؤمنك لعنى قتله متساويدر ومذمت لعن وارد ايتمشدر
امام غزالى ايدر كه لعن اوچ مرتبه‌در اولكى مرتبه اولدر كه لفظ اعم
اوله كه لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكَافِرِينَ كبى ايكنجى مرتبه اولدر كه لفظ اخص
اوله كه لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْيَهُودِ لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الرَّوَافِضِ ديمك كبى اوچنجى
مرتبه اولدر كه لفظ معين ايله اوله كه لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى اَبِى جَهْلٍ لعنة الله
على يزيد كبى اولكى واكنجى مرتبه جايزدر ولكن فرق مسلميندن اهل بدعت
حقنده خطر واردر دقت نظر كرك زيرا بعض فرق غلادن اولمغيله
لعنه استحقاقلرنده شبهه واردر عوام اندن منع اولنمق كرك
اوچنجى مرتبه اكر شريعتده كفر ايله ختم اولدوغى ثابت ايسه فرعون و
ابولهب وابوجهل كبى لعنهم الله تعالى جايزدر والّا اكر احيادن ايسه وغى
معين كبى جايز دكلدر زيرا كفر ايله ختم اوله‌جغى معلوم دكلدر امواتدن
ايسه ايتمامسى اولى‌در شايد ايمان ختم ايتمش اوله خصوصا كافره لعنت
ايتمكده ثواب يوقدر اقل ما يكون عبث قسمندن اولور حتى بر كمسنه
ابليسه لعنت ايتمسه ترك واجب ايتمش اولور پس لعنت بدلى تسبيح وتهليل
ايلسه ثواب بولور يزيده لعنت ايتمك دخى بويله‌در زيرا يزيد قتل حسين
رضى الله تعالى عنه واهل بيته رضا ويردوكى مقرر دكلدر واينديكى ايسه

شايد

شايد توبه ايتمش اوله عم نبى صلى الله عليه وسلم حمزه‌يى رضى الله تعالى عنه
قتل ايدن وحشى ايمانه كلدى وتايب اولدى قبول اولندى لعنت ايتمكدن
ضرر يوق ايتمكده خطر وار پس تركى افضل وآنك بدلى تسبيحه مشغول
اولمق اكمل‌در بو كلام امام غزالى‌در بغدادده مرحوم مدرس نظاميه
ومفتى شافعيه ايكن استفتا اولنوب ويردكلرى جواب فتوى وكتاب
احياده ذكر ايتدكلرى بودر اما كيم اول فقهاء ايمه شافعيه وشركاى
امام غزالى‌دن اولان امام الكسائى هراسى كبى جواب يازوب جواز لعنه
فتوى ويرمشدر ومتأخرين‌دن چوق كمسنه‌لر جمله‌دن نحرير محقق مولانا
سعد الدين تفتازانى يزيدك كفر وضلالتى متواتردر ديو لعنتدن شبهه
ايتمامشلر اهل بيت نبى عليه الصلوة والسلام اسارى كبى بى حجاب
كتوردكلرى ودندان مبارك حضرت حسينه رضى الله تعالى عنه قضيب ايله
ضرب ايتدوكى حتى صحابه‌دن حاضر اولان بى اختيار ديدى كيدر قضيبكى
اول دندانى در صدف آسمان شرف فخر كاينات تقبيل وتلثيم ايتدوكى
كورمشدر وايكى غنچهٔ باغ آل عبا حسن وحسينه هُمَا رَيْحَانَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا
بيوردوغى ايشيدلمشدر وبونك مثالى روايات كه متضمن تحقير اهل بيت
رسالت‌در حال انكه تشريفلرى ايچون اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ
اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا نازل اولمشدر اكرچه هر برى آحاددن ايسه
مجموعى متواتردر واهل بيتى قتل وتحقير وخصوصا ريحانهٔ باغ ابى القاسم
محمدى صلى الله عليه وسلم بو وجهله اذلال قلمق وكل خوشبوى آل مصطفايى
مسموم كربلاى كرب وبلاده خاكه پايمال ايتمك مجرد كبيره مرتبه‌سنده
قالمز بلكه تعظيم جناب حضرت نبوت مآبه صلى الله تعالى عليه وسلم
منافى اولدوغى ايچون كفر مرتبه‌سنه واصل اولمشدر نظم

جز بچشم وچهره مسپر خاك آن ده كان همه
نركس چشم وكل رخسار آل مصطفاست

سنكها بر سينه كوبان جامه‌ها در نيل غرق
مى رود نالان فرات آرى ازين غم در عزاست

بيت خاك بغداد بخون شهدا ميكريد
ورنه اين شط روان چيست كه در بغداد است

بعض افاضلدن بو مسئله سؤال اولنجق دیمش کہ کتب فتاوی ده مذکوردر
کہ بر کمسنہ یہ حضرت نبی علیه الصلوة والسلام قباغی سوزایدی دیسه لر
بن سومزیدی دیسه کافر اولور ظاهرا اول حضرتك مجتبی قباغنه مجتبی ایله مناسبتی
یوغیدی پس حسینه بو اهانت واذلال اول حضرته نه ایتمش اولور
مشهوردرکه زمان قتل حسین واهل بیتده جنیلر بو بیتی انشاد ایلدیلر **شعر**

أَتَرْجُوا أُمَّةٌ قَتَلَتْ حُسَيْنًا شَفَاعَةَ جَدِّهِ يَوْمَ الْحِسَابِ

بعض شعراء اهل بیتك بو معنالرده قصیدهٔ بدیعه سی وار ددر بر ایکی بیتی تحریر اولندی

شعر مَدَارِسُ آيَاتٍ خَلَتْ مِنْ تِلَاوَةٍ	وَمَنْزِلُ وَحْيٍ مُقْفِرُ الْعَرَصَاتِ
دِيَارُ عَلِيٍّ وَالْحُسَيْنِ وَجَعْفَرٍ	وَحَمْزَةَ وَالسَّجَّادِ ذِي الثَّفِنَاتِ
مَنَازِلُ جِبْرِيلَ الْأَمِينِ يَحُلُّهَا	مِنَ اللّٰهِ بِالتَّسْلِيمِ وَالزَّكَوَاتِ

فقیر ایدرین اکر جواز لعنت دیرلر ایسه فی الجمله جوازه طریق وار ددر اما
افضل واولی ترکی در زیرا لعن یزید واجب ومندوب دکلدر بلکه
احتمال عدم جواز وار پس لسانی لعنته معتاد ایتمیوب روافضه تشبه
ایتمکدن نفسکی ابعاد ایتمك اعلی واکمل وطالب سعادات اولانه اولی
وافضل در ودخی معلوم اولسون کہ بر کمسنہ یہ بد دعا ایتمك مذموم
وشرعا منهی در اول کمسنہ ظالم ایسه دخی بد دعا ایتمامك کرك زیرا
بد دعا ایتمکله مظلوم دخی اکا ظلم ایتمش اولور یا برابر اولور آخرتده ثوابی
قالمز یا بوا رتوق ایدر اول بونك ثوابی الموق لازم اولور بو معنی
حدیث شریفده وارد اولمشدر وحضرت عایشه نی ظالمه بد دعادن منع بیورمشلر
اکر بر کمسنہ ظالمدن انتقام آلموق استرسنه قول وفعلله هرکز تعرض ایتمیوب
حاکم برحق وقهار مطلقه حواله اتسون وبر مقدار صبر اتسون کورسون **شعر**

تو بد کنندهٔ خود را بروزکار سپار که روزکار ترا خادمیست کینه کذار

بعض اکابر دیمشدر کہ مظلومك دعاسی اکرچه تأخیر اولنور وحدیث قدسیده
دخی بیورلدکه وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ مِنْ بَعْدِ حِينٍ حکمتی اولدرکه
طبع بشری مظلوم اولنجق غالبا اضطراب ایدوب فعلله اقل قولله

ارادت

ارادت انتقام ایدر عجزینی فهم ایتدکدنصکره جناب حقه حواله ایدر
حواله تأخیر ایتمکین اجابتده تأخیر واقع اولور اکر اول امردن قطعا
ارادت انتقام جانبنه حرکت واهتمام اولمیوب جناب حقه حواله وتسلیم
تام اولایدی اجابت فی الحال واصل ومراد مظلوم بلاتأخیر حاصل اولایدی

طقوزنجی آفت غنا ایتمك وسماع ایلمك وشعر سویلکدر

سماع اصطلاحده صوت طیبی اکر آدمیدن اکر غیردن اشیدوب تلذذ
ایتمکه دیرلر وجد سماعدن حاصل اولان حرکاته دیرلر اکر ناموزون ایسه
اضطراب دیرلر اکر موزون ایسه عربیده تصفیق ورقص وفارسیده
دست افشان وپای کوب دیرلر

بیت

جامی امشب دوستان در رقص عشقند وسماع رغم زاهد را توهم دستی بزن پایی بکوب

شعر خود مشهوردر بر کلامدرکه عن قصد موزون قلنمشدر وزن برحالدرکه
طبع سلیم آنی درك ایدوب ناموزون اولاندن فرق ایلر اما سماع
حل وحرمتنده امت محمد اختلاف ایتمشلردر ائمهٔ اربعه دن حرمت کراهتی
منقولدر اما مطلقا صوت استماع وتلذذی حرام اجماعا دکلدر مثلا
حسن صوت ایله قرآن عظیم تلاوتی ولحنه لحن وفساد اولمسه مباح
بلکه مندوب ومستحسن در حدیث شریفده لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ
ودخی بیورلمشدر مَا أَذِنَ اللّٰهُ لِشَيْءٍ كَأَذَنِهِ لِنَبِيٍّ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ اما غناء
مشهوردرکه نغمات وترنمات ایله اشعار اوقومقدر ائمهٔ حنفیه نك
جوابلری بو وجهله درکه اکر دفع وحشت ایچون کندو یه استماع غنا ایدرسه
بعض مشایخ قتنده جایز وبعض زهاد اصحابدن واقع در اما غیرلره
لهو ولذت ویرمکیچون یا اخذ مال ایچون تغنی ایلسه حرامدر بو اکثر
فقهانك کلامیدر بعض فقها وکافهٔ متصوفه جمله دن امام غزالی غنا وسماع
جایزدر اوتار ومزامیر اولمیجق یعنی سازلرکه تار وناي قسمندن اوله
اول مجوز دکلدر امام غزالی ایدرکه بش نسنه عارض اولمیجق سماع وصوت
طیب حرام اولور اولکی عارض صاحب صوت اجنبیه خاتون اولوب

سماع صوتندن احتمالدرکه فتنه اوله. غلام صاحب جمال دخی بو حکمده در زیرا سماع صوتك صاحبنه تحریك شهوتده عظیم تأثیری واردر. خصوصا که صوت طیب. ونغمات موزونه مقارن اوله. **قطعه**

آواز خوش ازکام ودهان ولب شیرین / کر نغمه کند ور نکند دل بفریبد
در پردهٔ عشاق وصفاهان وعراقست / از حنجرهٔ مطرب مکروه نزیبد

ایکنجی عارض اولدرکه آلت اهل فسق ولهو شعاری اوله. اوتار ومزامیر کبی ایله اولمزسه مباحدر. دف کبی اکر جلاجلی دخی اولورسه. فقرا ایدرین بو آنلرك مذهبیدر. مشایخ حنفیه دن بی جلاجلدن غیری نسنه یی مباح طوتمزلر. اوچنجی عارض اولدرکه صوتده اشعار فحش وهجو مؤمن اوله یا معنی خاتون اجنبیه یا غلام تصریح اولنمش اوله. دردنجی عارض اولدرکه مستمعده شهوت وهوا غالب. ومقتضیات شباب وهوسه طالب اوله کرکسه شخص معینه محبتنه کرفتار اولسون. کرك اولمسون. زیرا بو مرتبه ده اولان قلبه سماع وصوت وترانه. ووصف حسن وجمال. وخد وخط وخال فراق ووصال. بر هرحال شعلهٔ شهوتی اشتعال. وهوا وهوسی کامنی تحریك ایدوب صاحب صوت دخی فتنه یه باعث. ومعصیته شریك اولور بعض علما دیمشلردرکه. اَلْغِنَاءُ رُقْيَةُ الزِّنَا. بشنجی عارض اولدرکه مستمع عوامدن اولوب. حب الهی ایله قلبی منور اولمش اوله. اکرچه سماع بونك کبی کمسنه نه یه تحریك شهوت. واثارهٔ فتنه ایتمیوب لذت مباحه دن دخی اولورسه. اما کثرتی تضییع اوقات. وتعطیل مهماته مؤدی اولمغیله ممنوع اولوب صاحبی سفیه مردود الشهاده اولور. صغیره یه مداومت ایله کبیره اولدوغی کبی. مباحه دخی مداومتله صغیره اولور. نیته کیم ترویح قلب وتفریح خاطر ایچون لعب شطرنج مباحدر. اما ادمان اولنسه اباحتی زایل وحرمته راجع وایل اولور. پس بونك حالی حال خال صاحب جمال کبیدر. که بردانه اولمغیله مزید حسن اولوب افسانه اولور. اما کثرتندن اولقدر اولسه که اکثر حوالیٔ چهره ورخساری طوتسه جمالی منقص

وسیاه

وسیاه رویلکه مؤدی اولور. **شعر**

خیال خاص باشد خال روی شاهد معنی / چو خال اندك فتد بر رخ دهد حسن فروزانش
وکر کیرد زبسیاری همه رخسار شاهد را / میان ساده رخساران سیه رویی رسد زانش

امام غزالی ایدرکه اباحهٔ سماعه دلیل عقلی بودرکه سماع صوت طیب موزونی که محرك قلب اوله استمکدر. اما سماع صوت طیب حرام دکلدر زیرا حاسهٔ سمع مدرکاتندن تلذذ ایتمك حاسهٔ بصر مدرکاتندن تلذذ ایتمك کبیدر. ازهار واشجار وخضروات وانهار مشاهده سندن تلذذ حاصل اولمق وحاسهٔ شم روایح طیبه ایله متلذذ. وحاسهٔ لمس سطوح ناعمه دن متمتع اولمق کبیدر. بلکه قوت عاقله معلومات یقینیه ومعارف حقیقیه دن مبتهج ومتلذذ اولمق کبیدر. چون بونلر حرام دکلدر پس سماع طیبدن استلذاذ دخی حرام دکلدر. بلکه حق جل وعلا قرآن عظیمده یَزِیدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ بیوردوغی صوت طیبی مدح وثنا. وانسانه منت وعطا عد ایلدی. حرام ایله منت واکا ثنا ومدحت اولمز. وحضرت داود علیه السلام حسن صوت ایله ممدوح انبیا علیهم السلام اولمشیدی وجناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم. ابی موسی اشعری یه حسن صوتی اولدوغیچون لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ. دیو مدح بیوردی پس صوت مجرد طیب اولمغیله استماعی حرام اولمز. بو درجهٔ اولیدر ودرجهٔ ثانیه اولدرکه حسن صوته. وزن منضم اوله حسندن زاید معنیدر. نیچه صوت طیب واردر. ناموزون ونیچه موزون طیب دکلدر صوت موزون اوچ قسمدر. بریسی حنجرهٔ انساندن چیقاندر. ایکنجیسی حنجرهٔ حیواناتدن چیقاندر بلبل وقمری کبی. **بیت**

نوای بلبل وقمری وناله‌ٔ عشاق / هزار زاهده ایتدردی خلوتینی خراب

اوچنجیسی جماداتدن حاصل اولاندر. اوتار کبی که چنك وعود وآنك امثالی ومزامیر کبی که نای وصورنا وآنك امثالیدر. چون قسم ثالث نص شارع ایله حرام ومباحدن مستثنیدر. باقیلر اصل اباحته باقیلردر. درجهٔ ثالثه

اولدرکه وزن شعری منضم اوله بو دخی حرام دکلدر جناب رسالتپناهی
صلی الله علیه وسلم موزون شعر استماع بیوردیلر وجایزهلر ده اعطا
بیوردیلر نیتهکیم کعب بن زهیر مصراع بَانَتْ سُعَادُ فَقَلْبِي الْيَوْمَ مَتْبُولُ
قصیدهسی ایله حضرتی مدح ومجلس شریفلرنده انشاد ایدوب شعر

إِنَّ الرَّسُولَ لَنُورٌ يُسْتَضَاءُ بِهِ ... وَصَارِمٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ مَسْلُولُ

بیتنه وارنجق مبارك اردقهلرندن برده لرینی چیقاروب اکا اعطا قلدیلر
اول بردهٔ معاویه ورثهٔ کعبدن یکرمی بیك اقچه ایله اشترا ایدوب
بعده خلفای عباسیهیه انتقال ایدوب شعار خلافت اولوب خلیفهدن
خلیفهیه واصل اولوردی تا که سنه ست وخمسین وستمائه ده لشکر
هلاکو خلیفهیی قتل وبغدادی غارت ایتدکلرنده نابدید اولدی و
نابغهٔ جعدی جناب حضرتی علیه الصلوة والسلام بو قصیده ایله که مطلعی بعدر

شعر خَلِيلَيَّ عُوجَا سَاعَةً وَتَهَجَّرَا ... وَلُومَا عَلَى مَا أَحْدَثَ الدَّهْرُ أَوْ ذَرَا

مدح ایدوب حضرتنده انشاد ایتدکده لَا يَفْضُضِ اللَّهُ فَاكَ دیو دعا
بیوردیلر راوی ایدر که عمری یوزاللییه قریب اولوب سلك دنداندن
بو دعا برکاتیله بر دانه دوشمش بولنمدی وبو بیتی انشاد ایلدکده شعر

بَلَغْنَا السَّمَاءَ بِمَجْدِنَا وَجُدُودِنَا ... وَإِنَّا لَنَرْجُو فَوْقَ ذَلِكَ مَظْهَرَا

حضرت صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که إِلَى أَيْنَ يَا أَبَا لَيْلَى نابغه دیدی
إِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ حضرت صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که إِنْ شَاءَ اللَّهُ
يَا أَبَا لَيْلَى وحسان رضی الله عنه ایچون مسجد نبوی ده بر کرسی قومشلر ایدی
اکا چیقوب اول حضرتک مدایح وکفاره اهاجی سویلر ایدی وانك حقنده
رُوحُ الْقُدُسِ يُؤَيِّدُكَ مَا نَافَحْتَ عَنِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ بیورمشلردر وعامهٔ
اصحاب وخلفای راشدین خصوصا امیر المؤمنین ویعسوب الموحدین
اشعار ایتدکلری شیوع واشتهار طوتمشدر صحابهدن لبید عامری
که عربك مشهور شاعریدر بو بیتی دیمشدر شعر

ذَهَبَ الَّذِينَ يُعَاشُ فِي أَكْنَافِهِمْ ... وَبَقِيتُ فِي خَلْفٍ كَجِلْدِ الْأَجْرَبِ

وحضرت

وحضرت عایشه بو بیتی انشاد ایدردی وابی بکر حضرتنی وبلالی مدینهده
حما طوتردی اصابت ایتدکده ابو بکر حضرتلری بو بیتی انشاد ایدردی که شعر

كُلُّ امْرِئٍ مُصَبَّحٌ فِي أَهْلِهِ ... وَالْمَوْتُ أَدْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ

حضرت بلال بو قطعه ایله رفع صوت ایدردی ومکهٔ مشرفهیه
اشتیاقنی اظهار ایدردی شعر

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنَّ لَيْلَةً ... بِوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرٌ وَجَلِيلُ
وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مَجَنَّةٍ ... وَهَلْ يَبْدُوَنْ لِي شَامَةٌ وَطَفِيلُ

بعض ادبا دیرلر ایدی که الصَّحَابَةُ يَنْظِمُونَ وَيَنْثِرُونَ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ
مِنْ قَوْمٍ لَا يَشْعُرُونَ اما جناب رسالتپناهی صلی الله علیه وسلم
شعردن معصوم وشعر ندکلو لطیف ورایق ایسه اول حضرته شایسته
ولایق اولمیوب وَمَا يَنْبَغِي لَهُ بیوردوغنك سببی اول دکلدرکه شعر
حد نفسنده باطل وکلام منظوم مطلقا مذموم اوله بلکه کفار
چون نظم قرآن معجز بیانی کاهی سحره وکاهی شعره نسبت ایتدیلر لازم
اولمشیدی که اول حضرتك سرای قلبنه در شعر بستهٔ وکلشن کمالاتی
سبزهٔ پژمردهٔ شعردن رسته اوله که همت منکرین صحتی مشتمل وبو
احتمالی واقع ووقوعی محتمل اولمیه بعض فضلا دیمشلردر که بو فضیلت
شعرك دلیل باهری وحجت قاطعهسیدر که اعجازی اکا محتمل طوتدیلر
وآنی معجزلك احتماله مشتمل قیلهلر مثنوی

شعر در نفس خویشتن بد نیست ... نزد اهل دل این سخن بد نیست
ناله من زخست شرکاست ... تن چونالم زشر ایشان کاست

درجهٔ رابعه صوت طیب وموزون محرکهٔ قلبده سکون ایدن محبت
عالیه وهوای مکنونی تحریك ایتمسی جهتندن حل وحرمت در اولا
معلوم اولسون نغمات موزونه واصوات طیبه ارواح ونفوس انسانه
مناسبت روحانیه وسر کامن واردر اول سببدندر که نغمات موزونه
قلوب وارواحه تأثیر عظیم وانفعال عجیب ویرر بعض اصوات

فرح وسرور • وبعض حزن وبكا وضحك • وبعض نوم كتوردر • نيته كيم
حكايت اولنوركه ابو نصر فارابی كه حكيم كامل • ومعلم ثانی ديمكله
معروف در • سيف الدوله مجلسنه حاضر اولنوب • مغنيلر ساز وترانه‌لر
ايدوب • حكيم التفات ايتميوب نغمه‌لرينه اعتراض ودخل ايلدی •
سيف الدوله حكيمه بو فندن دخی خبرك وارميدر • ديجك نعم ديوب
ميانده اولان هميانندن چوب پاره‌لر چيقاروب • تأليف وتركيب ايدوب
برساز قيلوب نواخت ايلدی • حاضرون جمله ضحك ايلديلر • واول تأليفی
بوزوب • آخر تأليف ايدوب • ينه نواخت ايدوب جمله‌سی بكا ايلديلر •
آنی دخی بوزوب • تأليف آخر ايله نواخت ايديجك جمله‌سی نايم اولديلر •
حكيم قايم اولوب كتدی • جماعتی بو حالده ترك ايتدی • طيب اصوات
ولذت نغمات انسانه دكل حيوانه دخی تأثير عظيم ايدر • عرب حاديلری
جماله حدا • ونغمات مناسبه ادا ايديجك • شتر كوشنی صوت حدی ايله
پر قيلوب • تعب وكلالی ياد ايتميوب • ووهاد وتلال ديميوب • وجوع و
عطش فراموش ايدوب • اولقدر سير صحاری • وقطع براری • وتحمل احمال
اثقال ايدركه • آنسز عشر عشيرندن قاصر • وادنی صبر وتحمله قادر اولامز •
بعض علما **حكايت** ايدركه • باديه ده برشخصك منزلنه مهمان
اولدم • كوشهٔ خباده كوردم • بربندهٔ سياه مقيد ومغلول اوتورر •
واطراف خباده نيچه شتر كوه كوهان كه حيات يوكنی ارقه‌لرندن • و
سر منزل موت وفناده قالمشلر • غلام مغلول مهمان مقبوله تضرع ايدر
كه كرم ايله بنی سيدمدن تشفع ايت • كه آنك قتنده مهمانی مقبول الكلام
مقتضی المرام در • اوله كه شفاعتكز ايله اظهار مكارم اخلاق ايدوب •
بنی غل واسردن اطلاق ايليه • راوی ايدركه • چون سيده تشفع وخلاصی
بنده‌سنی توقع ايلدم • سيدی ايتدی شفاعتكوز قبول • وسياه مجرمدن
حل غلول ايلدم • لكن معلومكز اولسون بو عبد بنی ساحهٔ عناده اخراج
وبنی وعيالمی محتاج ايتمشدر • چون سببندن سؤال ايلدم • بسط مقال

وشرح حال ايلدی كه بن بركتخدا ايدم كه وجه معاشم • وطريقهٔ انتعاشم
بو جمالك ظهورندن واصل • ونفقهٔ بطون اهل وعيالم انلرك مبعث
ظهورندن حاصل اولوردی • بو سياهك آواز حداسی غريب • وحسن
نغمه ولطف اداسی خاطر قريب در • بركون جمال حامل ايكن رفع آواز
وحدايه آغاز ايدوب • جمال آنوك استماعی ايله مست وحيران اولوب •
اوچ كونلك مسافه‌يی بركونده سيران ايدوب • چون منزله واصل اولوب
يوكلرين ارقه‌لرندن آلديلر جمله‌سی كلال وتعب وزحمت ونصبدن
رخت وجودلرينی منزل عدمه صالديلر • راوی مهمان ايدم • خواهان
اولدم كه حدای سياهی كوش ونغمهٔ صداسندن خوش ايلم • سيدی
فرمان ايدوب سياه رفع صدا • واغاز حدا ايديجك برصوت استماع
ايلدم كه يقينا اولدی كه روحم لذت وحالتدن تنمه وداع ايدر • جمل
سقا كه حاضر ايدی • صدايی كوش ايديجك هايم وحيران • وزاد وكريان
قطع عقال وحبال ايليوب • راه صحرا وجبال طوتدی • **بيت**
اشتر بشعر عرب درحالتست وطرب • كر ذوق نيست ترا كژ طبع جانوری
بلكه دل آدمی نغمهٔ موزونله مأنوس • وصوت طيبك تأثيری آدمی و
حيواندن محسوسدر • هركيم كه نغمهٔ طيب • وآواز خوب آنده تأثير
وشوق كامن وعشق نهانی سن تحريك وتيسير ايلميه • دايرهٔ انسانيت
بل حيوانيتدن الچق • وانسان كامل قتنده جماد مطلقدر • نيته كيم ديمشلر
مَنْ لَمْ يُحَرِّكْهُ الرَّبِيعُ وَأَزْهَارُهُ وَالعُودُ وَأَوْتَارُهُ فَهُوَ فَاسِدُ المِزَاجِ لَيْسَ لَهُ
مِنْ عِلَاجٍ • پس چون سماعك قلوبده تأثيری كونا كون • وخاصيتی اظهار
مضمر • واخراج مكنوندر • پس سماعك حالی علی الاطلاق معلوم • وحل
وحرمتندن حكم معين ايله محكوم دكلدر • اكر مستمعك خزينهٔ قلبی جواهر
حب الهی ايله مملو • وآيينهٔ سينه‌سی صيقل رياضت ومجاهده ايله
مجلوا ايسه • سماع آنك درد درونك اثاره • وشمع شوقله حرقهٔ قلبينی
اثاره ايدر • پس آنوك حقنده سماع حق • وحلال مطلقدر • واكر درون

دل مستمعدن اسباب هوای نفس مجتمع • وحضور قلب وجمعیت خاطر
ساحهٔ سینه سندن مرتفع ایسه • سماع انك اساس استیناسن بالکلیه تفکیك
وویرانهٔ قلبنده اولان آمال نفسانیه • وافکار شیطانیه اثارهٔ تحریك
ایتمکله مفضئ آثام • وعین مکروه • ومحض حرام در • چون غنا وسماع غنا
خصوصنده قصر سخن بووجهله بنا اولندی • پس بو دایره ایله اکتفا ایدلم وشعر
حکمی دخی مرقوم • واثناء بیان حکم غنا معلوم اولدی که شعر مطلقا حرام
وهجر من القول • وخلف من الکلام دکلدر که حدیث • إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ لَحِكْمَةً • آندن
کاشف • ونیجه اشعار علما مجمع علوم • ومنبع لطایف ومصارف در • نعم
شعر فحش کلام • وذکر خمر وغلام • ودرج فواحش آثام • وهجو اهل اسلام محتوی
ومشتمل ایسه کراهت وحرمت مقرر • وحل واباحته نا محتمل در • وحدیث
شریفده که • لان یمتلی جوف احدکم قیحا خیر من ان یمتلی شعرا • بیوردقلرندن
مراد بعض علما قتنده بوشعردر • اونیجی آفت مزاح در که سابقا افراطندن
تحذیر وتنفیر وطریق علاجنه اشارت وتدبیر کچمشدر • اون برنجی آفت
تمسخر واستهزا در • واقوال وافعال غیره محاکات وتقلید دخی بوقسمدندر
بوکه دخی اشارت وبیان کچمشدر • اون ایکنجی آفت افشای سر آخوددرکه
افشا سندن متألم ومتأثر ومتضرر اوله • حدیث شریفده بومعنی وارد
اولمشدر که برکمسنه برسوز سویلدکدنصکره جانبینه التفات ایلسه
امانت در • یعنی اظهار وافشای خیانت در • وَالْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَاتِ
دخی بوددر • حسن بصری ایدرکه خیانتدر که برادرکك سرینی فاش ایدهسن
بعض اخیاره صدیقی برسوز سویلدی • بعده صوردی • اول سری کتم ایلدکمی
دیدی که بلکه اونوتدم • بوراده دیمشلردرکه صُدُورُ الْأَحْرَارِ قُبُورُ
الْأَسْرَارِ • بعض بلغا نسیان نقصانه راضی اولمیوب • اما کتم سرده مبالغه

ایدوب دیمشکه • شعر •	وَأَكْتُمُ السِّرَّ حَتَّى عَنْ إِعَادَتِهِ •
إِلَى الْمُخْبِرِ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانِي •	وَذَاكَ أَنَّ لِسَانِي لَيْسَ يَعْلَمُهُ •
سِرِّي بِسِرِّ الَّذِي قَدْ كَانَ نَاجَانِي	اون اوچنجی آفت وعد کاذبدر

وعدیه

وعدیه وفا مؤمنه واجب در • تنزیل آسمانیده بیورر • يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُهُودِ • وحدیث شریفده کلمشدرکه • اَلْعِدَةُ دَيْنٌ • قطعه

مرد را هرچه بکذ دد بزبان •	عیب باشد وراى آن کردن •
وعده در ذمت کرم قرض است •	فرض باشد اداى آن کردن •

روایت اولنورکه حضرت اسمعیل علیه السلام برکمسنه ایله برموضعده
ملاقات ایتمکی وعد ایتدی • حضرت موعده واروب شخص مزبور کلمیجك
اوچ کون اول موضعده منتظر اولدیلر • بر روایتده یکرمی ایکی کون اول
سببدن حق جل وعلا آنك مدحنده • إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا
نَبِيًّا • دیو بیوردی • پس مؤمن وعد سنه • ان شاء الله عسی ولعل
دیمیوب جزم ایلسه • وفا واجبدر • وخلف ایلسه آثم وکاذب اولور
اما صیغهٔ استثنا ایله ایلسه • استثنا ان شاء الله تعالی دیمك دردیرلر
اصطلاح علماده • اکر مخاطب بنه جزم فهم ایلسه • امام غزالی بنه وفا
واجب اولور دیر • مکرکه متعذر اوله • اون دردنجی آفت کذب در
کذب قبایح ذنوب وفواحش عیوبدندر • وعقلا محذور • وشرعا محظوردر
وآنك حرمت وتحذیرنده آیات واحادیث چوق واردا ولمشدر • جملهدن
بیورمشلردرکه • برکمسنه کذب ایلسه آغزندن بر رایحه چیقرکه ملکلر
آنك بد رایحهسندن برمیل یر ایراغ اولورلر • وبونك امثالی
مواعید چوقدر • چون کتب احادیث ومواعظ آنلرله جامعدر ایرادنه
احتیاج یوقدر • ولکن معلوم اولسون که کذب اکرچه جمیع ادیانده محرم
ومحظوردر • عقلا دخی قبیح ومنفوردر • بعض فضلادن استماع ایتدم
کذب حق جل وعلایی تکذیب ایتمکه راجعدر • زیرا حق تعالی اشیایی خلق
وایجاد ایدوب واقعی واقع • وضدنی غیر واقعدر • دیو شهادت ایتمشدر
چون کذاب واقعه غیر واقع • یا غیر واقعه واقع در دیر • پس شهادت حق
خلافنه شهادت ایتمش اولور • وایضا چون برکمسنه نی کذبنه اینانسه موق
اسیر • پس اول مؤمنه بی موجب خیانت وخباثت ایتمش اولور • بو مرتبه

کذبك ضرری آخری دخی اولمسه خباثت وخیانت مقرردر. اما بونلردن
غیری کذبك ضرری اولور که تخریب بلاد واهلاك عباده مؤدی
نکیف مسلمانلرك مالی وعرضی تلف اولمقدر که بو کذبك ضررلرینك
ومفاسدینك ادناسیدر. اما کذبك بعض افرادی قبح وحرمتده بعضندن
متزاید وبعضی متناقص حتی مباح ومرخص بل مندوب ومستحب اولور.
اما حرمتی متزاید وقبحی متضاعف اولان ایکی نوع در. بر نوعی نفس کذب
غلیظ اولوب ضرری کثیر اوله. بو قسمك اغلظی حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه وسلم اوزرینه کذب ایدوب تغییر شرع وافساد قواعد عقاید
ایتمکه مؤدی اولمقدر. انوکیچون بویوردیلر. لَيْسَ كَذِبٌ عَلَى أَحَدٍ كَكَذِبٍ
عَلَيَّ. وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. وبر نوعی کاذبه
راجعدر که کذبه اصلا محتاج دکل ایکن کذب ایلیه. نیته کیم حدیثده
وارد اولمشدر که ثَلَاثٌ لَا يَنْظُرُ اللهُ إِلَيْهِمْ مَلِكٌ كَذَّابٌ. وَعَائِلٌ مُتَكَبِّرٌ.
وَشَيْخٌ زَانٍ. علماء دیدیلر که ملك کذبه اصلا محتاج دکلدر. کذب ایلمك
وعائل فقیر که تکبر اکا مناسب دکلدر. تکبر ایلمك. وشیخ که شهوتنه فتور
کلمك ایله زنا اکا هیچ روا دکلدر. زنا ایتمك اشد جرم وقباحت واقبح
عصیان وشناعتدر. اما مرخص ومباح بل مندوب ومستحب اولان
کذب اولدر که اصلاح مسلمین ودفع ضرر مفسدین اوله. مثلا بر ظالم
قتل ایچون بر صالحی قوغوب بر یره دوشوب سه کورن کمسنه دن صورسه
اول کمسنه بونده کیرمدی دیو بو مقامده کذب ایتمك مندوب بلکه
واجب در که دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انکیز. وکذلك
ایکی کمسنه آراسنده عداوت اولسه هر برینه کذب ایدوب عداوتی دفعه
مؤدی اولمق مستحب در. وکذلك آری عورتنه ادینه اصلاح وسودی ممکن
کذب مرخص در. وحروب احوالنده دفع ضرر دشمن ایچون مرخصدر.
اما بو مقامده احتیاط لازمدر. ایکی جهتدن بریسی اولدر که حقیقت ضرورت
وارمیه. احتیاط ایتمك کرك. بعض کمسنه کندویه منفعت دنیوی

حاصل

حاصل اولمغی ضرورت مجوز کذب تخیل ایدر. حاشا ایکنجیسی که تعریض ایله
ضرورت مندفع اولیجق تعریض کذب اختیار اولنمامق کرك. نیته کیم
امام شعبی دن **حکایت** اولنور که بعض کمسنه قپو چالوب استدکده
چقمق مرادی اولیجق جاریه سنه ایدردی که الوکی قپونك آردینه قویوب
بونده یوق دی. وامام نخعی امر ایدردی که مسجد ده یوقلك دی. و
بونك امثالنه معاریض دیرلر. وبونلرله دفع ضرورت ممکن ایکن کذب
اختیار اولنمق جایز دکلدر. انوکیچون علماء دیدیلر که فِي الْمَعَارِيضِ مَنْدُوحَةٌ
عَنِ الْكَذِبِ. یعنی تعریض ایله سویلکده کذب ایتمکدن استغنا واردر
اون بشنجی آفت غیبت در غیبت بر کمسنه نك مساویسن یعنی اشتدوکی
تقدیرجه انجنمه سی محتمل اولان نسنه یی سویلکدر. کرکسه بدننه
متعلق اولسون. کرکسه نسبنه یا خلقتنه یا دیننه یا لباسنه یا اسبابنه
وامتعه سنه متعلق اولسون. مثلا فلان کوته قد. وسیه فام. ویا
بدخلق وبی اندام یا فاسق یا کهنه جامه. ویا بارد خلق. عمامه دیلك
کبی. اکر دیدوکی نسنه اول کمسنه ده وار ایسه. اکر یوغیسه اول بهتان
وافترادر. نیته کیم حدیث شریفده کلمشدر که برکره حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه وسلم حضرتنده بر کمسنه یی فلان کس عاجزدر دیدیلر.
بیوردیلر که صاحبکزی غیبت ایتدوکز دیدیلر که یا رسول الله دیدوکمز
آنده واردر بیوردیلر که اولمسه خود بهتان ایتمش اولوردکز. وغیبتك
حرمتنه شرع شریفده وعید چوقدر. اولا قرآن عظیمده غیبت مسلم
آنك اتین میت اولدوغی حالده یمکله دیو بیوردی. وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ
بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ. وحدیث
شریفده وارد اولمشدر که بر کمسنه یی زنا ایتدوکنه اعتراف ایدوب
رجم اولنمش ایدی. اصحابدن بعضی حضرتك اوکنده آنی حقارت ایله
آکدی. بعده بر جیفهٔ حماره مرور ایلدیلر. حضرت بیوردیلر قنی فلان
کمسنه کلسون. بو جیفهٔ حماردن یسون دیو بیوردیلر. ایدیلر بو جیفهدن

نیجه یه لم بیوردیلرکه قرداشکوزك اتندن ییدکوکز بوندن بدراجه در
ابوهریره رضی الله عنه دن مرویدرکه برکمسنه دنیاده قرنداشینك
اتن ییسه یعنی غیبت ایلسه یوم قیامتده آنك اتینی اوکنه کتوردلر
دنیاده دیری ایکن نیجه یدکسه بوکون میت ایکن دخی ییه دیو بیوردیلر
اکر ذم وغیبتده وارد اولان احادیث وآثاری ایراد ایدرسك
بغایت کلام طویل اولور پس اسباب غیبت وعلاجنی ذکر ایده لم
غیبتك اسباب وبواعثی چوقدر لکن اون برنسنه آنلرك جامع در
سکزی عوام ایچنده شایعدر اوچی اهل دین وخواص ایچنده واقع در
اما سکزك سبب اولی تشفی غیظ در یعنی برکمسنه دن انجنمش اولور
پس آنك معایبنی کشف ومساویسنی ذکر ایتمکله غیظ وغضبنه شفا
حاصل ایدوب انتقامنی آلمق ملاحظه ایلر خصوصا که طریق آخرله
انتقام آلمغه قادر اولمیه جغنی بیلیجك بونی آسان طریق تخیل ایدوب بو معصیته
شروع ایدر سبب ثانی بودرکه برکمسنه دن کندویه مضرت وعداوت
ملهم ایدیجك ذکر مساویسنه باشلرکه ایشدوب بونك شرندن وخبثندن
قورقوب بونك جانبنی تعظیم ورعایت وعداوت ومضرتدن ابا
وامتناع ایده وبو نوعدندرکه حطام دنیا ومناصب ومراتب فانیه دن
بعضنه طالب اولدقده آخره مزاحم یا مزاحمنه معاون فهم ایدوب
لسان خبیثنه مساوی ومعایب خفیه سنی اجرا وخلق اراسنده نشر و
القا ایتمکله اول کمسنه یی قورقودوب مزاحمه دن یا مزاحمه معاونتندن
وازکیچورر وبو سبب زمانمزده غایت شایع وذایع در زیرا
اکثر اقران کندولرده جهل ونقصان وار ایدوکنی استشعار ایدوب
علم وفضل ودیانت وامانت سببی ایله وصول مطالب وترقی مناصب
ایدنمیوب بو طریقه شروع واقران وامثال ایچنده بو صفت خبیثه
وخلق قبیح ایله شیوع بولمق استرلرکه کمسنه آنلاره مزاحم ومزاحملرینه
معاون اولمیوب نفس اماره لرینك امانیسنه واصل ومستحق اولدقلری

مناصب

مناصب ومراتب آنلاره حاصل اوله وبعضی بو طریقی مجالس ومحافلده
رعایت واعزاز وشر وخبثندن خوف واحترازا اولنمق قصد ایلر
ومظهر حدیث شریف إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنِ اتَّقَاهُ مَخَافَةَ شَرِّهِ
اولور بو خلق خبیث زمانمزده اول قدر شیوع بولمشدرکه عیب وعار
اولمقدن قالمشدر بلکه بو خلق صاحبلری بونکله تمدح وافتخار ایدیلر
بنم دیلمزدن قورقمق کرك بر آدمی دیلمزه آلدغمزدن صکره ایشن تمام
ایدرز حتی بعض خبثا که فی الجمله ذکا وجربزه دن بهره مند اولمغیله
معایب خفیه ناسی اهتمام تام ایدوب وحیل وتدبیرات ایله معلوم
ومحفوظ ایدوب مجالسده نوادر ولطایف سویلمك طریقنده آنی
ادا ایدوب بونی کندوسنه کمال عظیم وسر مفتخر عد ایلر وخلق
قره فلان اوغلنك دیلندن قورقمق کرك آدمی عجب دوناردیدکلرینی
اشتدکده ابتهاج وسرور وافتخار وغرور ایدوب فعل قبیح
وخلق ذمیمنده دخی علو مراتب دناءت ووذالتده ترقی وغلو ایلر
وبرکمسنه دن فی الجمله رنجیده اولمش اولسه آنك مساویسنی تقریر و
تسییر ایدیجك مسرور ومتلذذ اولوب بقی بن انجندوکم کمسنه یه نیلرین
ودشمنمدن انتقامی نیجه الورین دیر نادان خبیث بلمزکه بو انتقام آلمق
دکل بلکه دشمننه مغلوب محض ومقهور صرف اولمقدرکه فرضا حسناتی
وار ایسه دشمننه ویروب یوغیسه آنك سیئاتنی دخی آلمشدر ودنیاده
دخی اکثریا اول کمسنه دفعی متزاید ومنصبی متصاعد اولوب مساوی
کوی خبیث تدنی وتخلف وآنلارك ارتفاع مناصب وانتظام مطالبلرندن
تحزن وتأسف ایتمکله مبتلا اولور سبب ثالث اولدرکه خبث
طبیعت غالب ولوم جبلت بصیرتنی سالب اولوب اعراض ناسی سویلمکده
متلذذ ومتنعمدر مجرد اعداسنك مساویسی دکل بلکه ارباب مجلس
ناسك مساویسن تفوه وتکلم ایلر که قرآن عظیمده وارد اولمشدر
آدم آتی ییمك در اقران واخواننه موافقت وآنلارایله حسن معاشرت

قصد ایدوب آنلار اعراض ناس ایله تفکّه ومساوینک اسمی تاوق
لغی قویوب تلذّذ ایدکلری وقت بو دخی بنی یاران یا بخاطر عدّ
ایتمیوب یا رشاط بیلیسونلر دیو مساوی یه شروع ومعایب ناسی
ذکر وایراد ایدوب دین وتقوی سنی برباد ایلر وکاهی یاران اصدقاسی
برکمسنه یه ایغبنوب غضب ایدیجک بو دخی آنلارده سرّا وضرّاده
مشارکت اظهار ایدوب ذکر عیوبینه شروع ایدر خصوصا که غضب
ایدن کیمسنه صاحب جاه ودولت اولوب بوندن طالب رزق
ونعمت اوله اکا خوش کلسون وبنم دوستمه دوست ودشمنمه دشمن
دیسون دیو اول کمسنه نک جامهٔ عرضنی چاک وکندوینی هلاک
ایلر سبب رابع اولدر که بعض کمسنه یه حسد ایدوب خلقک آنی
مدح وثنا ایدیجک ذکر مساوی سنه شیوع طوتوب خلق مدح و
ثناسندن رجوع ایدهلر دیو محسودینک مساویسن ایدر وبونک
اوّلکی ایله فرقی بودر که آنده برکمسنه دن عداوت فهم ایدوب مضرّت
فهم ایتمک کرک اما حسدده اول لازم دکلدر بلکه اول کمسنه دن
نیچه ایولکلر کورمش ونعمتلرین یمش دخی اولسه درد حسد جان وجسدینه
کار ایدوب ینه مساویسنی ذکر وتکرار ایدر سبب خامس اولدر که
آخری ذمّ وهجو ومساوی ایتمکله کندویه فضل وکمال منحصر اولمق طلب
ایدر اقران وامثال بلکه افاضل سلف ذکر اولنسه هر برینی قدح ایدوب
کمی سنه نقصان فهم وقلّت علم کیمی سنه نقصان معلومات ونسیان
محفوظات اسناد ایدر که فضل وکمال کندویه مقصوردر یا باری آنلر
دخی کندو کبی اولوب فضیلتلری اولمامق مقرّر ومشهود اوله سبب
سادس اولدر که کندوده بعض عیوب اولمق اکلیوب تبرّی وتنزّه
ایدوب اول عیب ایله موصوف اکلدوغی کمسنه یی اکوب ذمّ وقدح
ایدر که کندوده اول عیب اولمامق مقرّر اوله سبب سابع اولدر که
هزل ومطایبه وخلقی کولدرمک مطالبه ایدوب بعض خلقک

اوضاع واطوارنه تقلید وبعضینک مساویسنی یا الفاظ مسموعه
ومعانی مطبوعه ذکر ایلیه واکثریا بو طائفه نک غرضی بعض اهل
جاه قتنده رغبت وقبول وآنلری کولدرمکله مرادات نفس
امّاره سنه وصول بولور معلوم اولسون که بو اسبابک کاهی ایکیسی
اوچی ودخی زیاده برشخصده مجتمع اولور اول سببدندر که خلق
قبیح آنده مستحکم اولوب ازاله سی مشکل یا ممتنع اولور اسباب ثلاثه
که امام غزالی آنلار خواص واهل دینی راستنده اولور دیرلر اوّلکی
اولدر که برمعصیت ومنکرک وقوعندن تعجّب ایلیوب فلان کس
نه عجب ایش ایتمش وفلان عالمدن نه عجب قباحت صادر اولمش دیر
اکرچه بو تعجّبک منشائی انکار منکردر اما شیطان تسویل و[illegible]
اول معنایی تخییل ایدوب مساوی ایتمکه باعث اولمشدر اکر غرضی
مجرّد تعجّب اولایدی اول کمسنه نک آدین اکمامق کرک ایدی بلکه
فائدهٔ دینیه سی اولمیجق تعجّبنی خلق یاننده دیمامک کرک ایدی
امام غزالی ایدر بو قسمدندر که فلان جاریه سنی غایت سور باانکه
قبیحه در وفلان کس فلانک اوکنه دیزچوکر باانکه جاهلدر دیرلر
ایکنجی قسم ترحّمدر برکمسنه برمعصیته مبتلا اولدقده ترحّم
ایدوب مسکین نه عجب معصیته مبتلا اولدی ودردمنددن
نه یوک خطا صادر اولدی دیر اوچنجی غضب لله ایتمکدر
یعنی برمنکر ایشتدکده غضب ایدوب فلان نه ایچون بویله ایدر
دیر بو اسباب غامضه درکه خواص انام بیلمیوب مساوی یه مبتلا
اولورلر فکیف عوام علاج غیبت اولدر که اوّلا اجمالا ذکر ایتدوکمز
آیات واحادیثی ملاحظه ایدوب حق غضبنه مظهر واکل جیفه
ودخول ناره مستحق اولمغه تفکّر ایده اکر حسناتی وار ایسه اکا عطا
اولنه یوغیسه شریرآنک سیّئاتی دخی یوکلنمک عاقل ایشی میدر فکر ایلیه
حسن بصری یه برکمسنه دیدی که سن بنی غیبت ایدرمشسن ایتدی سنک

بنم قیمتم اولقدر عزت ورغبتك یوقدر که حسناتمی سکا هبه ایدیم
پس غیبت اتسم پدر و مادرمی غیبت ایدردم زیرا چون حسناتم
آخرتده ویریلور باری آنلاره اولسون دیرایدی و دنیاده دخی
مضرتی چوقدر غالبا اول کمسنه ده ایشیدر ضرر که قادر ایسه قادر
دکل ایسه اول سنی غیبت ایدر بعضی لئامك مساوی خوانلق عادتلرندندر
اکر خلق دخی انلاری ذم وغیبت اوزرینه در کندوده دخی خود
معایب وار ایدوکی مقرردر و اول معایبك ذکرندن مکدر اولور
پس خلقی ذکر معایبکه تحریص ایتمکدن نه فائده وارمش دیو بیت

ای که حمال عیب خویشتنی	طعنه بر عیب دیکران چه زنی
بیت چو همواره کویی که مردم بدند	مپندار فامت به نیکی زند

بر تقدیر که مساوی ایتدوکی کمسنه نکرم و بونك مساویسنه ترك تکلم
ایلیه عامهٔ خلق بونك ذمام اولدوغندن احتراز واجتناب ایدوب
ذمام ومساوی کوی در دیو اغتیاب ایدرلر بو اجمالا علاجیدر تفصیلا
ذکر ایتدوکمز اسبابی ملاحظه ایدوب کندو سنه دیمك کرك ذکر مساوی ایله
تشفی غیظ اتمك معنیده دشمنه فرصت ویرمکدر معقول میدر که
حسناتمی اکا عطیه واعمالمی هدیه ایدوب وآنك سیئاتنی بن تحمل ایدم
پس اول مغلوب یکن بکا غالب بن آنك نعمتن سلب ایتمك استرایکن
اول بنم نعمتمی سالب اولور بو عین غبن وخسراندر ومحض ذلت وخذلاندر
انجق وبعض مؤمنلری کندویه مزاحم ملاحظه ایلسه صبر ورضا لازم
ایدوکن ملاحظه وتفکر ایدوب اول مسلمان دخی نصیبنی طلب ایدر
نه صوچی واردر که آنی هدف تیر مساوی ایدیم دیو تذکر ایتمك کرك
وفائده دخی یوق نصیبی وارایسه برهر حال اولور که نصیبك یصیبك
مقتضاسنجه بن همان کناهه مستغرق وملامه مستحق اولدوغم
قالور دیمك کرك ومجرد تلذذ وتفکه یا موافقت اخوان یاران [illegible]
ایچون بو خلق قبیح وجرم عظیمه سبب اولمق محض خسران ایدوکن واذا

رضای

رضای مخلوق ایچون خالق جلیلی اسخاط ایتمك عظیم شقاوت وخذلان
ایدوکن ونفسنی تنزیه ایچون غیری غیبت ایتمکده بغض خلقدن قاچوب
غضب حقی اختیار ایتمك وار ایدوکن تفکر ایلیه با آنکه خلق قتنده
غیری ذم ایتمکله کندونك برائتی ظاهر اوله جغی مشکوکدر اما کندونك
غضب حقه مستحق اولمسی مجزومدر اما قصد مباهات وتفضل
ایتمك ایچون غیبت باطل وخیردن عاطلدر نفسکه دیمك کرکسن
که غیبت ایله عندالله سنك فضیلتك منعدم بلکه عندالناس
دخی اساس فضلك منهدم اولور فکیف اول کمسنه یی غیبت ایتمکله
فضیلتی فایت ومغتاب جاهله فضیلتی ثابت اوله اما حسد ایچون
غیبت ایدن ملاحظه ایلسون که غیبت ایتمکله اکا ضرر اولمغی طامع اولکن
کندوسی هم عذاب حسد هم عذاب غیبتی جامع اولمشدر با آنکه غیبت ایله
فضایل محسود ستر اولمق مقرر دخی دکلدر بلکه غالبا ذکر وقدح حاسد
نشر مدح حسود مؤدی اولور نیته کیم دیمشلردر بیت

وَاِذَا اَرَادَ اللهُ نَشْرَ فَضِیلَةٍ	طُوِیَتْ اَتَاحَ لَهَا لِسَانَ حَسُودٍ
قطعه بنی ذم ایتمه دن حسوده نه سود	کندونك زشت خویی ظاهر اولور
ذم اولندقچه نشر اولور هنرم	ارسه لر مسکی بویی ظاهر اولور

واستهزا وتمسخر ایچون غیبت ایتمك خود جهالت عظمی وحماقت
کبریدر زیرا غیری بیکناه عندالناس تحقیر ایدرین صانور اما کندوسنی
الله وملائکه واشهاد محضرنده نه مرتبه خوار وذلیل اولور غیبت ایتدوکی
کمسنه خود نهایت بر ایکی کمسنه قتنده عیان اوله کندویی روز محشرده
اولین وآخرین آراسنده رسوای جهان ایلیه خصوصا اول بکنمیوب
تمسخر ایتدوکی کمسنه روز جزاده اول بر مقام عالیده چیقه که بو حسرتله
اهل جاه خورشید وماهه باقرکبی باقه حسناتی وار ایسه بکنمدوکی
کمسنه ایله او عزته ایرشوب بو خوار وذلیل قاله نَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الخِذلَانِ
حق جل وعلا بیورر که یَا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا لَا یَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَی

أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ • ودخی بیوردکه • وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا
وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ • وخواص غیبتی که سبب تعجب ورحمت
وغضب لله در • عاقل آنی ملاحظه ایدیجك بیلورکه • آخری اصلاح قصد
ایدوب کندوینی افساد ونفسنی هدم ایتمکله غیری بنیاد قصد ایلکده در •
پس تعجب ایدرسه کندو نفسندن ایلسون • ورحمت قیلورسه کندوسنه
قیلسون • وغضبی غیری ایچون قوسون • نفسی ایچون ایلسون که مصیبتنه
مبتلا • وجانی وتنی غریق گرداب بلا قلمشدر • اول بونك غیبتی ایله اینیدوکی
ذلتدن پاك وطاهر • وبو حسناتنی آکا هدیه وعطیه قلمقی ایله خایب
وخاسر اولمق وار • امام حسن بصری یه حجاجك مظالمنی تذکر ایدوب
ذمنه خوض ایتمك جانبنه تحریك وتسییر ایلسه لر • موافقت ایتمیوب
دیرایدی که احتمالدر که اول توحیدله نجات بوله • وحسن غیبت ومساوی
سویلمك ایله هلاك اوله • حجاج ظالم کبی کمسنه نك ذکر ومساویسندن
سکوت رأی حسن اولیجك • ملاحظه ایله که ذلانه مبتلا اولنر غیبت
نیجه اوله • فقرا ایدرکه اکر حجاجك مساویسی مباح اولماسه حجاجی
ذم ایتمك جایز • وآنك کبی ظالملری غیبت ایدن کناهی غیر جایز اولمزدی
ولکن مامك غرضی ضبط لسانه معتاد ومرتاض اولوب ما لا یعنیسندن
اعراض واغماض قلمقدر • واصحابنی تهذیب ومساوی یه معتاد اولمسونلر
دیو تأدیب ایتمکدر • پس طالب سعادت • وراغب حسنی وزیادت اولانلر
بو مذکوراتی سمع جان ایله اصغا • وتسویل شیطان • ونفس پرخسرانی
الغا ایلسون که • وقتلرینی غیبت مسلمین ایله اضاعت • ووصول غدا
الیمه داعی اولان نفس وشیطان لعینه اطاعت ایتمیه • تنبیه لسان ایله
غیبت حرام اولدوغی کبی قلب ایله دخی غیبت ایتمك حرام در • اعنی برمسلمانی
قلبکدن قبایح ایله متصف دیو فکر وعقد قلب ایدرسن تمام معلوم
دکل ایکن • وبو سوء ظن دیرلر حرام در • إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ آیتی دلالت ایلر
اما تمام معلومك اولیجق عقد قلب ضروری اولور • اول وقت لسانه

کتور مبحه

کتور مبحه اثم اولمز • لسانه کتوریجك واقع ایسه دخی اثم وغیبت اولور
حرام در • تنبیه بعضی عذرلر ایله غیبت مجوز ومرخص اولور • وآنلری امام غزالی
ذکر ایتدوکی او ذره آلتی در • عذر اول تظلم وشکوی در • مثلا برقاضی نك
ظلم واخذ رشوت ایله ذکر ایتمك غیبت وحرام در • لکن برکمسنه یه ظلم
وحکم جور ایتمش اولسه • اول کمسنه سلطان ووزیره اوکندن حالنی اغلیوب
فلان قاضی بکا ظلم ایتدی • دیمك یا خصمدن رشوت آلدی دیمك • غیبت
وحرام دکلدر • عذر ثانی تغییر منکر ودفع فساده معاونت طلب ایتمکدر • مثلا
دیرسن که فلان شویله فساد ایدر • کل آنی برطریق ایله دفع ایدملیم • عذر ثالث
استفتادر مثلا فلان کس بکا شویله ایلدی • بونك موجبی ندر دیو فتوی
طلب ایدرسن • عذر رابع مسلمانلری آنك شرندن تحذیر ایتمکدر •
مثلا برعالم بیلیوب براهل بدعته وارر کلور اولوب • بو سببله بعض عوام
مسلمینك اول مبتدعه اعتقاد وتعظیمی احتمال اولدقده عالمه مزبور
فلان شویله مبتدع یا فاسق در • دیمك جایزدر • وبو قسمدندر که بر
پادشاه برغیر مستحقه برمنصب ویرمك استدکده اصلاح عالم و
دفع فساد ایچون اول کمسنه جاهلدر یا ظالمدر • اول منصبه
نامستحق ونا ملایمدر دیمك غیبت وحرام دکلدر • بلکه اقامت شرع
واسلامدر • عذر خامس برکمسنه نك غیبته دلالت ایدر • لقبی
اولوب • تعریفی ایچون اول لقب ایله ذکر اولنور • اهانت مقصود اولمیه
اعرج واعمش کبی جایزدر • اما مهما امکن احتراز واجتناب کرکدر
وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بیورلمشدر • غیر طریقیله تعریفی ممکن اولدقجه
بو مقوله لقب ایله ذکر ایتمکله ارتکاب اولنماموق کرك • محدثلردن اسمعیل
بن علیه دیمك ایله مشهور ایدی • علیه والده سی نامی اولمغیله ابن علیه
دیمکدن متألم اولوردی • حضرت امام شافعی رضی الله عنه
آنی ذکر ایتدکده تعریفنه محتاج اولیجق • اسمعیل بن علیه دیمز ایدی
که آکا ابن علیه دیرلر دیر ایدی • عذر سادس • غیبت ایتدوکی

کمسنه فسقنی وظلمنی اعلان ومجاهره ایدر اوله • خمارلر وعشارلر و
واسواق سككده سكران صباحله كزمكی اختیار ایدن فسقه كبی • حدیث
شریفده كلمشدركه • مَنْ اَلْقَى جِلْبَابَ الْحَيَاءِ عَنْ نَفْسِهِ فَلَا غِيبَةَ لَهُ •
حضرت عمردن رضی الله تعالی عنه مرویدركه • لَيْسَ لِفَاجِرٍ حُرْمَةٌ • مرادلری
فاجردن اعلان ایلیان فاجردر • حسن بصری دن مرویدركه • اوچ طایفه
غیبت جایزدر • برسی اهل هوی • یعنی بدعت مذهبنده اولان
رافضی وخارجی كبی • ایكنجی سی فسقنی اعلان ایلیان فاسق • اوچنجی سی
پادشاه ظالم • امام غزالی ایدر • بو اوچ طایفه برصفتده مشترك در
واول فسقلرینی كتم ایتمیوب بلكه تمدح وافتخار ایدركلری در • بیان
كفارت غیبت در • غیبتك كفارتی توبه وندامت • ومن بعد ایتمامكه
عزیمت در • اما غیبت ایتدوكی كمسنه دن حلاللغن طلب ایتمك
حسن بصری قتنده لازم دكل استغفار كافی در • اما عطا قتنده واروب
ظلم ایلدم غیبت ایتدم دیلرسك عفو ایله دیلرسك حقكی آل دیمك
لازمدر • امام غزالی بو قول اصح دردیر • فقیر ایدرین استحلال ایتدوكی
تقدیرجه زیاده انجمك احتمالی ولیجك اجمال ایله استحلال اولنمق
كرك • اون آلتنجی آفت نمیمت در • كه فارسیده سخن چینی • وتركی ده
قوو جیلقدر • وعظیم معصیت وفاحش جریمه در • قرآن عظیمده
هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ • بیوردوغی بودر • وحدیث شریفده كلمشدركه
لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ • كعب روایت ایدركه بنی اسرائیله قحط وغلا
یتشدكده حضرت موسی علیه السلام نیجه دفعه استسقا ایدوب
اجابت ظاهر اولمیجق • وحی نازل اولدی كه ایچكوزده نمام واردر •
موسی علیه السلام مناجات ایلدی كه یارب كیمدر • وحی كلدی كه بن
نمیمه دن قوللرمی نهی ایدركن • ممكنمیدركه بن نمیمه ایلیم • جمله سی توبه
ایلدیلر • آثار اجابت كه تابع استغفار وانابت در ظاهر اولدی •
تنبیه نمیمت همان لسانه مخصوص دكلدر • هرنسنه كه برمسلمان

آنك كشفنی ولنماسندن متألم اوله • آنی لفظ وعبارت یا رمز واشارت
وبالجمله بوجهٍ من الوجوه آخره اعلام وایصال ایدوب اول مسلمانه اضرار
وایلان ایدن كمسنه سخن چین ونمام در • ونمیمه یه باعث ایتدوكی كمسنه یه
بغض وعداوت • یا نمیمت ایلدوكی شخصه اظهار محبت وصداقت • یا مجرد
كفت وكو وجست وجودن تلذذ وخبث طبع • ولوم شان ایله اتصافدر
واقع اولوركه • ادانی خبثا كه ایتدوكی نمیمه دن كندوسی متضرر اولمق
مقرر ایكن یینه صبر ایده میوب • اساس خبثنی بنیاد وكندو ونیجه
كمسنه نك حالنی فساد ایدر • امام غزالی ایدر • نمام سكا بر كمسنه دن
نمیمت كتوروب • مثلا فلان كشی سنی سومز • سنك حقكده شویله دیدی
یا بویله ایلدی • یا سنك امركی افساد • یا دشمنكه محبت بنیاد ایتمك استردیسه
سكا مقابله سنده آلتی نسنه لازمدر • اولكی سی آنی تصدیق ایلمیه سن • زیرا
نمیمت ایتمكله فسقی مقرر اولدی • فاسقك كلامی مردود وكندوسی مطرود در
يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَاٍ فَتَبَيَّنُوا • ایكنجی آكا پند
ونصیحت ونمیمه دن منع ونهی ایتمك كرك در • زیرا حق تعالی • وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ
وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ بیورر • نمیمت منكر ایدوكنده منكر یوقدر • اوچنجی آكا
بغض ایتمكدر • زیرا حضرت حق مبغوضی در • دردنجی آنك نمیمه سی ایله
اول مسلمانه سوء ظن ایتمامك كرك • زیرا حق تعالی بیوردركه • اِجْتَنِبُوا
كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ • بشنجی آنك سوزی حوسیده
دكلیدر تفتیش وتفحص اولنمامق كرك • زیرا تجسس در • حق جل وعلا
تجسسدن نهی بیورر • وَلَا تَجَسَّسُوا دیمشدر • آلتنجی آنك نمیمه سنی
هیچ كمسنه یه حكایت ایلمامك كرك • زیرا كندو دخی نمام اولمش اولور • ونهی
ایتدوكی ایشلمك عاردر • نیته كیم شاعر دیمشدر • شعر •
لَا تَنْهَ عَنْ خُلُقٍ وَتَأْتِيَ مِثْلَهُ   عَارٌ عَلَيْكَ اِذَا فَعَلْتَ عَظِيمُ
حكمادن برینه بر دوستی كلوب • فلان كس سكا شویله دیدی • دیدیك
ایتدی ای برادر بنی زیارته چوقدن كلمدك ایدی • حالا اوچ درلو خیانت ایلیو

كلدك اول بنم دوستمى بكا مغضوب ايلدك ايكنجى قلبم فارغ و
آزاده ايكن همّ ايله مشغول وآلوده قيلدك اوچنجى كندوكى بنم فقتمده
امين ايكن متهم ايتدك علمادن بريسنى بر پادشاهه نميمتا يتديلر
پادشاه عالم مذكوره عتاب ايديجك انكار ايلدى پادشاه بكا بر معتمد
كمسنه نقل ايلدى ديجك عالم ايتدى يا امير تمام معتمد اولمز پادشاه
خوب ديرسن ديوب آندن راضى ونمامه ساخط اولدى عمر بن عبد العزيز
بر كمسنه كلوب آخرى نميمه ايديجك بويردى كه اسرسك بو خصوصى
تفتيش ايدهلم كاذب چيقرسك يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ
بِنَبَإٍ آيتنه مظهرسن صادق ايسك هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ آيتنه ماصدقسن
اكر اسرسك سندن عفو واغماض ايدهليم ايتدى يا امير المؤمنين عفو ايله
من بعد بندن نميمه صادر اولمسون زياد اعجمى كه بلغاى عرب دندر بر كمسنه
آنى سليمان بن عبد الملكه سعايت ونميمت ايلدى سليمان امر ايلدى جمع اوليجق
زياد نمامك يوزينه باقوب ايتدى شعر

وانتَ امرءٌ اما ائتمنتك خالِيًا ... فخنتَ واما قلتَ قولًا بلا علمِ
فانتَ من الامر الذى كان بيننا ... بمنزلةٍ بين الخيانة والاثمِ

صاحب بن عباده بر كمسنه رقعه سنده بر يتيمك مالنى اخذ ايتمكه سعايت
ايديجك ظهر رقعه ده بو كلمات فصاحت آميز وحكمت انكيزى يازدى
كه اَلسِّعَايَةُ قَبِيحَةٌ وَاِنْ كَانَتْ صَحِيحَةً اَلْمَيِّتُ رَحِمَهُ اللّٰهُ وَالْيَتِيمُ جَبَرَهُ اللّٰهُ
وَالْمَالُ ثَمَّرَهُ اللّٰهُ وَالسَّاعِي لَعَنَهُ اللّٰهُ بعض حكما ديمشلر كه نميمت بر قدحدر
كه طلوع زهراب شقاق وسم بايه كه اوزرينه قاينر اوچ نسنه در كذب
وحسد ونفاق حكايت ايدرلر كه بر كمسنه بر قول صاتوب عيبى همان
قوجيلقدر ديو بر كمسنه اختيار ايدوب آلور بر قاچ كوندنصكره خاتوننه
ايدركه افندى سنى ايكى سومز آنجق بر جاريه المؤانسدر اما بن بر نجاته واقفم
كيجه ياتور ايكن استره ايله بوغازينى آلتندن بر قاچ قيل كس كتور بن اكا
افسون ايدهيم سكا محب وتابع بل عبد طايع اولسون خاتونا ولسبدن

كه حازم دكلمش صدق كلام غلامه جازم ودينوكى نسنه يى ايتمكه عازم اولنجه
افنديسنه ايتدى كه بن خاتونڭدن خارجه ميل وسنى قتل ايدر اكلدم كيجه
اويودكبى اول كه حقيقت حاله واقف وسر فساددن عارف اوله سن
خواجه اكله ايدوب خاتون استره ايله محل ذبحه قريب اولنجه فى الحال
صچرايوب قالقار خاتونى بى توقف قتل ايلر ارنه سى اقارب زن
بى وجه قتله تحمل ايتميوب مردى قتل ايدرلر ايكى قبيله مخذول اولوب
ايكى جانبدن محاربه يه مشغول ونيجه كمسنه آراده مقتول اولورلر بيت

بى ادب تنها نه خود را داشت بد ... بلكه آتش در همه آفاق زد

ونمامك بر عقوبتى دخى بودر كه اكثريا اول كمسنه حقيقت حاله مطلع
اولوب ارالرندن عداوت مرتفع اولور بو خوار وخجل قالور مثنوى

ميان دو كس جنگ چون آتش است ... سخن چين بدبخت هيزم كش است
كنند اين وآن خوش دگر باره دل ... وى اندر ميان خوار ماند وخجل

نميمت وسعايتى الغا ايتمك ومفسدلرك افسادنه اصغا ايتمامك اصحاب
دولت وارباب جاه ومكنته الزم لازم واهم مهمات ولوازمدر زيرا
بو بابى سد ومفسد ومنافق كلامن رد ايتمزسه ارباب نفاق تكاثر
وتغالب وسك صفتان درندة تهاجم وتكالب بريبرينى ذم ونفاق
ايتمكله آرالرنده بغض شقاق دوشوب خدم وحشم واصحاب واحبابى
فرق واحزاب اولوب شخص دولتى تواردده وعلل ايله معتل وآستان سعادتى
بى انتظام ومختل اولوب بالآخره قصر دولته منهدم ومايه آفتاب دفعى
منعدم اولمق لازم اولور اوننجى آفت ايكى ديللو ولمقدر
كه اكا ذو اللسانين وذو الوجهين ديرلر مثلا ايكى دشمنك آراسنه
كيروب هر برينه بر درلو سويليوب اساس عداوتى محكم ايتمكدر بعض
محدثلر روايت ايدرلر كه مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ
لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وحديث آخرده كلمشدر كه تَجِدُونَ
مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذُو الْوَجْهَيْنِ الَّذِي يَأْتِي هٰؤُلَاءِ بِحَدِيثٍ

آما برکمسنه ایکی دشمن ایله صداقت اوزرینه معامله وهر برلیه فی الجمله
مجامله ایلسه آما آخردن نقل کلام وهیچ برینه اضرار وایلام ایلمسه
ذو الوجهین اولمز بلکه بو مدارات مقبوله ومجاملهٔ معامله در اکثر
عقلا بو اسلوبه سالك وبو خلقه مالك وطرفینك مداراسنه عالم
وبر برینك عداوت وبعضندن سالم اولورلر اکرچه ایکی طرفایله
دخی کمال صداقت میسر اولمز زیرا صدیق صدوق اولدرکه دشمنه دشمن
اوله نیته کیم دیمشلردر شعر

تُحِبُّ عَدُوِّي ثُمَّ تَزْعُمُ اَنَّنِي ... صَدِيقُكَ لَيْسَ النُّوكُ عَنْكَ بِعَازِبِ

لکن هرکشی یه کمال صداقت لازم
دکل اما بو قدر مجامله وحسن معامله مستحب ومناسبدر اون سکزنجی
آفت مدح کویلقدر که بعض مواضعده منهی در امام غزالی ایدیرکه
مدحده آلتی آفت واردر دردی مادحه ایکی سی ممدوحه عارض
اولور آفت اولی افراط مدح کذبه مؤدی اولمقدر فقیر ایدرین
شعرا بو آفته مبتلا اولدقلری ظاهردر بیت

در شعر مپیچ و در فن او ... چون اکذب اوست احسن او

بلکه بعض کثرت جهل وقلت تقوی سببیله کفره دخی مرتکب اولور
شعراء عربدن متنبی بو ورطه یه اوغرامشدر نیته کیم دیمشدر شعر

يَتَرَشَّفْنَ مِنْ فَمِي رَشَفَاتٍ ... هُنَّ فِيهِ اَحْلَى مِنَ التَّوْحِيدِ

شراح دیوانی متکلف جوابلر ویرمشلر آفت ثانیه ریادر
زیرا مدح ایتمك دعوای محبت در واقعه مطابق اولمیجق ریای محض اولور
ای انکه لاف میزنی از دل که عاشقست ... طوبی لك ار زبان تو با دل موافقست
آفت ثالثه بعض نسنه لر ادعا ایدرلر که تحقیقی ممکن وکا اطلاع
اولمق میسر دکلدر وبو آفت اوصاف مطلقه ایله مدح ایتمکده اولور
مثلا زاهددر یا ولی در یا اهل ورع در دیمك زیرا حقیقت زهد
و ولایت وورع برکمسنه ده متحقق ایدوکنه علم مشکلدر اما اوصاف
خاصه ده علم ممکندر مثلا فلانی تهجد نمازی قیلور یا صدقه ویرر

دیسه

دیسه جایزکه امر مخصوص محسوسدر بو آفتدن احتراز ایچون جناب
رسالت پناهی نبوت دستکاهی صلی الله علیه وسلم بیوردی لَا تُزَكُّوا اَحَدًا
وَاِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَقُولُوا فِيمَا اَحْسِبُ وَلَا اُزَكِّي عَلَى اللهِ اَحَدًا یعنی
برکمسنه یی مدح وتزکیه ایتمزین دیك آفت رابعه کاهی بر فاسقی
مدح ایتمکله آنك فرح وسرورینه سبب اولمقدر حدیث شریفده
وارد اولمشدرکه اِنَّ اللهَ يَغْضَبُ اِذَا مُدِحَ الْفَاسِقُ فقیر ایدرین
مادحه بر آفت دخی بودرکه ذلت لازم اولور مؤمنه واجبدرکه
کندوی موضع ذلتدن صاقنه خصوصا که مدح طمع دنیا ایچون اوله
خصوصا بو زمانده که جود وکرم بالکلیه منعدم ومدح فصیح ایله شکفته
اولوب استماع مدیح ایتمك قصوری انکبی اساسی منهدم اولمشدر
امرای زمان برشاعرك الندن قصیده کورسه جان باشنه صیچرر
وبر بلیغ قطعه سندن درلر نظم ایدوب صونسه اضطرابدن اجل درلرین دوکر

شعر قَوْمٌ اِذَا اَنْشَدْتَهُمْ فَكَاَنَّمَا ... حَاوَلْتَ نَتْفَ الشَّعْرِ مِنْ آنَافِهِمْ
قُمْ فَاسْقِنِيهَا بِالْكَبِيرِ وَغَنِّنِي ... ذَهَبَ الَّذِينَ يُعَاشُ فِي اَكْنَافِهِمْ

ممدوحه عارض ایکی آفتك اولکیسی اولدرکه کبر وعجب حاصل اولور حکایت
اولنورکه سادات عربدن جارود عبدی حضرت عمر رضی الله تعالی عنه
مجلسنه کلدکده بعض حاضرلر بو کلان سید قبیلهٔ ربیعه در دیدیلر
جارود یقین کلیجك حضرت عمر رضی الله عنه دره ایله اوردی جارود
یا امیر المؤمنین نه کناه ایتدم دیدیجك حضرت عمر ایتدی دیدکلرینی اشتدکمی
جارود بکا اندن نه لازم کلور دیدیجك بیوردی که سکا کبر وعجب
کلمکدن خوف ایدوب سکا بو طریق ایله ذلت ویردم ایکنجی آفت
اولدرکه مدحی استماع ایدیجك کندوده اول وصفك تحقیقنه مغرور
اکلیوب طلب زیاده ایچون جد وسعیدن فتور وکسل کلور بو ایکی
آفت سببندندرکه جناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم حضورنده
برکمسنه آخری مدح ایدیجك قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ بیوردیلر

وحضرت عمر اَلْمَدْحُ هُوَ الذَّبْحُ دیدیلر . اما علمادن مُطَرِّف دیر ایدی
هرکز نفسمه کمسنه دن مدح وثنا اشتمدم الا نفسمك ذلّت
وصغاری زیاده اولدی . زیاد ابن ابی مسلم دیمش که بر احد مدح
وثناسن اشتمك ولمز الا شیطان اکا ظاهر اولور . اما مؤمن
اولان تدارك ایدر . عبد الله بن مبارك حضرتلری دیر ایدی که بو ایکی
کلام حق در . مطرف بیوردیغی قلوب خواص در . زیاد دیدوکی
قلوب عوام در . فقیر ایدرین بو سببدندر که مربیلر بر سالك واقعهٔ
صالحه کورسه . وکشف وکرامت عرض ایلسه نفی وسلب ایدوب بو ادانی
مقامات واسافل کراماتدندر دیرلر . ومریده آفرین وزه دیمزلر
که نفسی قوی وفرحناك اولمیه . بر مریده حکایت ایدرکه ایو واقعه کوروب بزمه
عرض ایلدم ثنا بیوروب دعا ایلدی . فقیر زانوسنی تقبیل ایلدم
فی الحال واقعه کوردم بر کربهٔ سیاه بنم زانومه مسّ ایلر . نقل
ایلدم . پس مدح استماع ایدن کمسنه غایت تغیّظ واحترازا اوزره
اولمق کرك . ونفسنه نظر سوئی تجدید ایلمك کرك . که عجب وکبردن
خلاص . وفتور عمل وتقصیر کسلدن نجات ومناص بوله . بعض علما
اصلا مدح استماع ایتمزلر ایدنلر دی خطر حاضر ودقایق عجب وریا
وآفات عمللرینه ناظر اولوب . اکر بو مادح بنی حقیقتی اوزرینه
بیلایدی مدح ایتمك دکل بندن کریزان اولایدی دیه . قطعه

شخصم بچشم عالمیان خوب منظر است وزخبث باطنم سرِ خجلت فتاده پیش
طاوس را بنقش ونکاری که هست خلق تحسین کنند واو خجل از پای زشت خویش

اون طقوزنجی آفت کلام ده واقع اولان دقایق خطا
وخلل در که اندن احتراز متعذّر یا متعسّر در . انکیچون مَنْ كَثُرَ
كَلَامُهُ كَثُرَ ذَلَلُهُ . خصوصا که کلام اصول دین وتوحید ذات وصفات
حق مجیده متعلّق اوله . وخصوصا که متکلّم عالم بل متکلّم اولمیه
نیته کیم بو زمانده مشاهده ایدرز . آحادیث ومواعظدن بر ایکی ورق

کوروب

کوروب کرهسیلر چیقوب عوامه وعظ وتذکیر وقرآن مجیدی زعمی
اوزره نقل تفسیر ایدر . وبر شخصه بر ایکی کون خدمت وتوبه ایدن آدمی
حقایق ومعارف سویلکه باشلر . امثیلر بو مقوله کلام محض خطایا وآثام در
بیت ای بسا چیز میشود صادر که شود جاهل اندران کافر
امام غزالی ایدر که علم فصاحت وبیان بلاغته قادر اولمیانلرك سهو
وذلّلی وخبط وخللی چوق اولور . لکن حق جلّ وعلا جهللری عذری ایله
عفو بیورر . نیته کیم حدیث شریفده وارد اولمشدر که بر کمسنه مَا شَاءَ اللّٰهُ
وَشِئْتُ دیمسون لکن مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ شِئْتُ دیسون . کندونك
مشیّتی ثمّ ایله که تأخیر وتراخی ایچون موضوعدر . ادا ایتمکده عبودیّتنه
اعتراف وتذلّل وتخضّله که لازم بنده در . اتصاف بولنور . اوّلکی داده
توهّم تساوی . واشتراك که مفضی شقاوت وهلاك در . فی الجمله منفهم
اولمغین اندن نهی . وثانی ایله امر اولندی . ومشهور در که بر کمسنه
حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم حضورنده مَنْ یُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
فَقَدْ رَشَدَ وَمَنْ یَعْصِهِمَا فَقَدْ غَوَی . دیجك صیغهٔ اشتراك ایله . وَمَنْ یَعْصِهِمَا
دیدوکی منافی ادب وعبودیت کوروب . بِئْسَ الْخَطِیبُ اَنْتَ . قُلْ
وَمَنْ یَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ بیوردیلر . ودخی بیورمشلردر . سزدن بریکز
عبدم وامتم دیمسون جمله کز حقك عبیدی واماسی در . لکن غلامم
واقنانم وجاریهم وقنانم دیسون . ودخی حدیث شریفده کلمشدر که
لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِینَ یَا سَیِّدَنَا . فَاِنْ لَمْ یَکُنْ سَیِّدُکُمْ فَقَدْ اَسْخَطْتُمْ رَبَّکُمْ
پس کفره بو الفاظ تعظیم ایله خطاب محرّم ومحظور در . حتی بعض فتاوای
حنفیه ده مذکور در . بر مجوسیه یا خرشنه دیسه کافر اولور . خرشنه
استاد دیمك اولور . پس زمانمزده یهودیلره خواجه فلان دیمك
خطرلودر . سلام حقنده دخی علما دیدیلر . ابتدا انلاره سلام ویرلمیه
آنلر سلام ویردلرسه جوابنده وعلیکم دینله ارتوق نسنه زیاده دیمیه
لکن ذمّی قتنده بر مؤمنك حاجتی اولسه . ابتدا سلام ویرمکه رخصت واردر

وبعض الفاظ كه فقهای امت كفردر دیمشلر • بغایت احتراز واجب در
زمانه ده ارسال لسان • واطلاق عنان سخن قتی شایع اولمشدر •
بعض جهله لطیفه كویلق • واضحاك یاران قصد ایلیوب كلمات كفریه یی
لطیفه دیو سویلر • بعض انی استماع ایدوب ضحك وقهقهه ایلر •
نعوذ بالله • ایكیسی دخی دیندن بیكانه • وضلالت شمعنه پروانه اولور •
بعض جهله جهل سببی ایله كلمهٔ كفری ادا ایدرلر • علما جهل عذر دكلدر
دیمشلر • ویمین بابنده مبالغه لر ایدرلر • اكر اویله دكلسه كافر بالله اولام
دیرلر • وبعضی دخی بو ایشی ایتمزسك كافر اول دیرلر • وبعضی الله تعالی علیم در
كه بو فعل بندن صادر اولمامشدر • با آنكه صادر اولمشدر • عوام حقنده
بو سوزلر كفردر دیمشلر • بو جمله آفات ومهالك وبلیات ومعاطب در
كه لساندن صادر اولور • وصاحبی یا فاسق یا كافر اولور • حدیث شریفده
وارد اولمشدر • إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لِيُضْحِكَ أَصْحَابَهُ وَلَا يُبَالِي
بِهَا أَنَّهُ يَقَعُ بِهَا فِي هَوَاهِ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفًا • یعنی بر كمسنه بر سوز سویلر
طوریفنی كولشدرمك ایچون • واول سوزآنك قتنده جزئیدر • هیچ اندن
قایرمز اما بلمز كه اول بو سوز سببی ایله جهنم ایچنه دوشر • ایمش بیل
وكلمهٔ كفرك بر مشكلی دخی بودر كه مخبر صادق اجراء كلمهٔ شهادت ایله
تذكیر • واسلامه كله سز دیو بیورمشدر • بلكه اول سوزدن بعینه توبه
ایتمك برزم علما قتنده لازم كلور • پس نیجه كمسنه كلمهٔ كفری سویلر
واونوده خاطرینه كلمز كه توبه ایلیه • نعوذ بالله تعالی شقاوت
ابدیده قالمق كوریور • بو مشكلك چاره سی اولدركه هر صباح ومسا
بو دعایی اوقویه • اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ
بِهِ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ بِهِ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ • علما دیمشلر كه
بو دعایی اوقومق ماضیده كفر كلمه سی لسانه جاری اولدیسه آنی محو ایدر
وتوبه واستغفار اولور • ومستقبلدن كلمهٔ كفردن حق جل وعلا لسانینی
حفظ ایلر نیكه منجی آفت عوامك دقایق علومیه ومتشابهات قرآن

وسر قضا وقدر ومشكلات اسرار حكمت وشریعتدن سؤال ایتمسی در
آنلاره لازم اولان ایمان وعمله سعی واجتهاددر • لكن نفوس امارهنك
عادتی اولدركه كندویه نافع اولان تلخ وثقیل كلور • وما لا یعنی فضول
اولان شیرین وخفیف كلور • وعوام بو مقوله علومه خوض ایتمكدن
مسرور اولور • زیرا شیطان آكا تخییل وتسویل ایلر كه سن دخی علمادن
واهل فضلدن سن • بعض مصطلحات اهل رسومی بیلمدكك ضرر ویرمز
خلاصهٔ علوم • ونقاوهٔ معارف بونلردر • سن آنلاری علماء ظاهردن
یك بیلورسن • خصوصا كه بعض صوفیه ایله مصاحب اولوب منطق الطیر
عطار • وكلشن راز وزبدهٔ عین القضاة همدانیدن بر ایكی بیت وقومش
خود نكته دان عارف وحقایق شناس عمیق • وعلماء شریعت یانندن
ظاهری وبی تحقیق اولور • وبعض علومدن دخی مسایل یا تركی كتبدن
یا بعض ناس افواهندن تلقف ایدوب انكله بعض دانشمندلری امتحان
ایدوب كندو حفظ ایدوكی جوابنه مطابق تقریر ایتمزسه جهلنه
حكم ایدر • وزمانمزده بلیهٔ عامه كه بو مقوله اهل فضول وداعیهٔ
ضلالات اولانلره عارض اولور • شبههٔ قضا وقدردر كه بعض فسقه
فسق وفجوره انهماك مقتضای جبلت نا پاكلری اولوب زواجر
شرعیه یی ملاحظه ایدوب • وامر معروف • ونهی منكر ایدن مؤمنلرك
لوم وتقریعنی استماع ایدیجك شیاطین جن وابلیس دودمانلرندن
القا وتخییل وشیاطین انس پر تلبیس برونلرندن اضلال وتسویل
ایدرلر كه سنك فسق وفجورك ایچون علم الهی ازلیده مقدر
ولوح محفوظده كه جمیع حوادث وكواینی جامعدر مسطوردر • علم
الهی یی تغییر محال • ولوح محفوظده مسطور اولان محو اولمق ممتنعدر
پس سن مجبور محض • ومضطر صرف سن مجبور محضنك تعذیبی ومضطرك
عقوبتی عادل حقیقی كه صدور ظلم وجور آندن محالدر • ممكن دكلدر
نیته كیم عمر خیامه منسوب رباعیده مذكوردر كه • • رباعی

من می خوردم وهرکه چو من اهل بود • می خوردن من نبر د او سهل بود •
می خوردن من حق ازل میدانست • کر می نخورم علم خدا جهل بود •

بو شبهه ایله جبر محضه قایل • و قتلرنده شرایع ودعوات انبیا که وعد ووعید وثواب • وجزای اعمال صالحه وعقاب ونکال اعمال فاسده یه مشتمل ومبتنی در • فاسد وباطل ولوب • ظاهری جر اولان ابیات شعرایی تمثیل ایدرلر • حافظك بو بیتلری کبی • شعر •

درکوی نیکنامی مارا کذر ندادند • کر تو نمی پسندی تغییر کن قضارا •
حافظ بخود نپوشید این خرقهٔ می آلود • ای شیخ پاك دامن معذور دار مارا •
وبو بیت کبی • بیت •
کار فرمای قدر میکند این من چکنم • بروای زاهد وبر دردکشان خرده مکیر •
وآنك امثالنی انشاد ایدوب •

ضعفای ناسك دخی عقایدن افساد ایتمکه توصل یدرلر • بو فقیر علم معرفتدن خالی • و برمیر فضولکوی ایله اجتماع • وآنك کلامنی بر شام رمضانده استماع • واقع اولدقده • بعض مشکلاتم وار خدمتکده حل تمنا ایدرین دیدی • فقیر دخی مسایل صیام • وتراویح وقیامدن بعضی نسنه لر صورمق تخیل ایدوب • تمام انشراح صدر له بیورك دیدم • باشلادی سر قضا وقدردن سؤال • وشبههٔ سابقه ایله ایراد اشکال ایلدی • فقیر ایتدم • اولا سر قضا وقدردن بحث وجدال منهی در • زیرا سر قدر مقدمات دقیقه یه مبنیدر • پس مؤمن صحیح وبندهٔ صریحه لازم اولدر که فرمان پادشاه مطلقی برهنه کتورمکیچون قبول وامتثال • ومسارعت واستعجال ایدوب بهانه وتعلل ایتکندن اوتورمیه • وچون وچرا ولِمَ لادن دم اورمیه • مثلا سن که پادشاه جهان مطاعك خدم وحشم • واتباع وانصارندن سن که حالا سکا درکاه سعادت دستکاهدن بر فرمان وارد اولسه همان اطاعته مبادرت • وامتثالنه مسارعت ایدرمیسن • یوخسه بو فرمان نه ایچون بویله کلدی • وبنم امتثاله قدرتم نه جهتدندر دیو بحثه می باشلرسن • اکر شق ثانی یه کیدرسك • اولا امارتدن معزول • ثانیا عقوبات ایله مقید

ومغلول

ومغلول ولورسن • چون پادشاه مجازی اشتباه که مظهر • بیت •
برغیر او اصافت شاهی بود چنانك • بریك چوب پارهٔ شطرنج نام شاه •
بو مرتبه ده در پس پادشاه حقیقی که • بیت •
بر وحدتش صحیفهٔ لاریب حجتست • اینك نوشته اشهد الله بر آن کواه •

درکاهنه بهانه جوی ونافرمان اولان نه مرتبه مستحق عذاب ومستوجب خذلان وعقاب اوله • روایت اولنورکه برکمسنه عمر بن عبد العزیز حضرتنه سر قدردن سؤال ایدیجك • اِنَّ اللّٰه تعالی لا یُطالِبُ عمّا قضی وقدّر وانّما یُطالِبُ بما نَهی وأمر • ثانیا معلوم اولسون که علم الهی ازلی عبدك قدرتی ایجاد فعل یا اعدام طرفنه متعلق اوله جاغنه متعلق که تقدیر آندن عبارت • ولوح محفوظده تسطیر آکا اشارتدر • فعل عبد اضطراری وعبد فعلنده مجبور • ومضطر اولمق لازم کلمز • زیرا بالبدیهه معلوم وشك وشبهه معدوم مدرکه • فعل عبد احراق نار وتبرید ما کبی اضطراری دکلدر • واختیاریله اولان حرکات بدنله رعشه مرضی سببیله اولان حرکت بدن ما بینده فرق ظاهر وار ایدوکنه عقلا دکل صبیان ومجانین دخی جزم ایلر • وعلم ازلی احد طرفینه متعلق اولدوغی عبد اختیاریله اول طرفی ایقاع ایتدوکی اجلدندر • عبدك اول طرفی ایقاع ایتدوکی علم الهی اول جانبه متعلق اولدوغیچون دکلدر • زیرا علم معلومه تابعدر معلوم علمه تابع دکلدر • نقاش دیوارده صورت فرسی بو وجهله نقش ایلدوکی نفس الامر • وخارجده فرس اول صورتده اولدوغندندر نه آنکه فرس خارجده اول صورتده اولدوغی صحیفهٔ دیوارده بو وجه اوزره منقش اولدوغندن اوله • حاشا وکلا وکذلك علم ازلی فعلك بر طرفنه متعلق اولدوغی مکلف اول جانبی اختیاریله ایقاع ایده جکندن اوتوردر • نه آنکه مکلف اول جانبی اختیاریله ایقاع ایتمسی علم ازلی اول جانبه متعلق اولدوغندن اوله • پس علم الهی عصیانه سبب وعلت ایتمك کمال جهل ونقصان جبلیدن ناشیدر • نیته کیم رباعی خیام جوابنده

خواجه نصیره منسوب رباعیده ذکر اولنمشدر • رباعی •

کفتی کہ کنه بنزد من سهل بود •	این نکته نکو ید انکه او اهل بود •
علم ازلی علّت عصیان کردن •	نزد عقلا زغایت جهل بود •

چون جواب شبهه بو اسلوبا وزده توضیح • ومذهب حق بو بیان روشن ایله
تصحیح اولندی • میر بو الفضول خواه ونا خواه صامت اولوب کلام
بی انتظامندن ساکت اولدی • معلوم اولا که بو ذکر ایدکمز تقریر علماء
شریعت وائمۀ امتدر • امّا شیخ متصوّفه وحکماء متألهه بو مقامده
بر تقریر دخی ایدیلر • آنی دخی ذکر و بیان ایده لیم • کتابمزده مطالعه قیلنلر
جوانب مقامه بعون الله الملك العلاّم اطلاع تمام تحصیل ایدوب شبهات
وشکوك ظلامدن نجات بوله لر • اوّلا معلوم اوله که حکما کتب حکمتده
تقریر ایلدیلر که فعل اختیاری که فاعلندن صادر اولور • البته مبادئ
مرتبه سی اولمق کرك که صادر اوله • واول مبادی اکثر حکما قتنده دورتدر
وحکیم اشراقی شیخ شهاب الدّین سهروردی قتنده اوچدر • اوّل
علم یعنی اول صادر اوله جق فعلك نسنه در • بوجه مّا تصوّر اولنمق
کرك • ودخی اول فعلك فائدۀ مّا سی وار ایدوکنه تصدیق ایتمك کرك
کرکسه تصوّر مطابق وتصدیق یقینی علمی اولسون کرکسه تصوّر غیر
مطابق وتصدیق تخییلی وجهلی اولسون • ایکنجیسی شوق ومیلدر
جانب فعله که علم وتصوّر مذکوردن ناشی اولور • بو شوق ومیل علمك
غیری ایدوکی • وفعل اختیاریك مبادیسندن ایدوکی بالوجدان الضروری
معلومدر • نیجه کمسنه بر فعلی تصوّر وفائده سنه تصدیق ایلر • امّا فعل جانبنه
شوق ومیلی واقع اولمیوب اول فعل وجوده کلمز • اوچنجیسی اجماع وعزمدر
یعنی فعلك ایجادی جانبنه رائی مجمع وعزیمتی مقرّر اولمقدر • وبونك
مبادی اولدوغنه دلیل اولدرکه نیجه کمسنه بر فعلی تصوّر • وفائده سنه تصدیق
وآنك ایجادی جانبنه شوق ومیلی دخی اولور • لکن بر نسنه مانع اولوب
شوقی وارایکن فراغت ایدر • پس شوقدن صکره بر اجماع وعزم دخی لازم ایمش •

امّا حکیم اشراق ایدر که بو اجماع وعزم دیدوکوکز لازمدر • ولی بونده شوقك
تأکّدی وغلبه سیدر • بو سبب آخر دکلدر • بو نزاع نزاع لفظی یه قریبدر •
دوردنجی تحریك عضلات واعصابدر بو لزومی دلیله محتاج دکلدر •
پس فعل اختیاری اولدر که • اوّلا تصوّر جزوی • وفائده سنه تصدیق اولنوب
بو علمدن شوق ومیل حاصل • واول شوق ومیلدن عزیمت مرتبه سنه
واصل اولوب • اندن تحریك اعصاب واعضا ایله • اول فعل حیّز وجوده
اخراج وابدا اولنمش اوله • وهر فعل که بو اسلوبا وزده • اعنی یا سابقا
اصلا علم اکا متعلق اولمیه • یا معلوم ایسه شوق وارادت اولمغیله اولمیه •
اول فعل اضطراریدر • حرکات جمادات کبی • که اصلا علمله مسبوق دکلدر •
وحرکت ارتعاش بدن کبی • که فرضا تصوّر دخی اولنسه شوق وارادت
سببیله واقع اولمش دکلدر • چون فعل اختیاری مبادئ مذکوره یه موقوف
آنلارسز ممتنع انلار ایله وجودی واجبدر • وبو مبادی اوّلکی که علم
وثانیسی که شوق ومیلدر • اختیاری دکلدر • بلکه بر فعله شعور وتصوّر
وفائده سنه تصدیق ایتمکه کسب واختیار اولمز • واندن صکره میل دوشمك
دخی کذلك عبدك صنعی واختیاری ایله دکلدر • ومیلدن صکره ارادت
که احد طرفینی ترجیحدر • اول دخی حکما ومتصوّفه قتنده بلا مرجّح ممکن دکلدر
وآندن صکره تحریك عضو خود ضروریدر • پس فعل اختیاری بالحقیقه
اسباب موجبه ومبادی غیر اختیاریه یه مستنددر • اکر دیرسك بو تقدیرجه
فعل نیجه اختیاری اولور • بلکه غیر اختیاری اولور • بو ایسه خلاف مفروضدر
جواب ویررز که اختیاری بو اسلوبا وزده واقع اولاندر • پس فعل اختیاری
ولکن اختیار اختیاری دکلدر • نیته کیم دیمشلردر • مثنوی •

کرچه از جبر فعل او دورست	اندران اختیار مجبورست •
کرچه بی اختیار کارش نیست •	اختیار اندر اختیارش نیست •

اکر دیرسك که عبد مأمور چون اختیارنده مضطر ومجبور اوله • پس بو اختیار
حقیقتده جبر محضه راجعدر • وجبر محضه مبتنی اولان امر ونهیه مانعدر

زیرا مجبور محضه امر ونهی عقلا مستحسن وشرعا غیر واقعدر. برایدرکه
مشایخ متصوفه بو اشکال صعبه بویله جواب ویردیلر که مؤمن مطیعك
قلبنه حق جل وعلا فعل خیر وایجاد امر جانبنه علم وشعور ویردکدن صکره
شوق وارادت براقدی که خیری تحصیل وامرنه امتثال ایلدی وکافر وفاسقك
قلبنه بو شوقی وارادتی براقمدی لابد تحصیل خیر وامتثال امر ایتمدی.
زیرا اولکی نك ماهیتنك مقتضاسی بو ایدی. وثانینك ماهیت وموجب
استعدادی بو ایدی. وماهیات غیر مجعول واستعدادات غیر مخلوقدر.

بیت

هرچه ظاهر ز جمله اعیانست | سربسر مقتضای ایشانست
مقتضاسینی ذاته اول علام | ویرسه حکمتله اولمیه ظلام

اول سببدندر که روز محشر و فردای قیامتده سر قدر جمله عالم وعامه
مطیع وعاصی اولانلره ظاهر ومکشوف اولیجق اشقیا جمله کندولرینی لوم
وملامت وسوء فعللرینه اظهار ندامت ایدوب رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا
وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ. دیرلر وهیچ کافر وعاصی
دنیاده ملحدلر خذلهم الله تعالی کبی بزم صوچمز ندر ایدی چونکه تقدیری
ایتمشدك تقدیرك تغییره قابل دکل. بزه عذاب وعقاب ایتمك روا دکلدر
دیمیه لر چون بو سر معلوم اولدی که فعل اختیاری ده حقیقت اختیار اختیاری
دکل. وآنك حقیقتی اضطرارده راجعدر. وانسان تقالیب دست وچوکان

بیت

تقدیرده کوی وش کرداننر | کرچه توز اختیار مأموری
لیك دراختیار مجبوری | پس مؤمنه لازمدر هر آن وساعت

کید وحول وقوتی اسقاط ونفی ایدوب جمله حول وقوتی حق جل وعلایه اسناد وحصر

مثنوی

بین درین کارگاه وهم وخیال | خویش را در مجاری افعال
قابلی را ختیار خود عاری | کشته افعال حق برو جاری

ولسان حال وقال ایله اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ولا اقل من ذلك
دیوب حق جل وعلادن توفیق وامداد طاعت وخیری تضرع وخذلاندن
که عدم توفیق وعبدی کندو حول وقوت موهومه سنه تفویض ایتمکدر.

تعوذ

تعوذ ایلیه طاعت صادر اولسه یا رب محضا سنك امداد وتوفیقکدر
دیو شکر وثنا ایدوب تمنا وتطلب مزید ایله. بیت

شکر باشد کلید گنج مجید | گنج خواهی مده ز دست کلید

شعر

إِذْ مِنَ الشُّكْرِ عَمَّ آلَاؤُهُ | وَمِنَ الشُّكْرِ دَامَ نَعْمَاؤُهُ

اکر معصیت صادر اولسه مخذول کبی سنك تقدیرك بو ایمش بنم نه کناهم وار دیمیه

مثنوی

جرم وعصیان بسوی خویش افکن | سر شرمندگی به پیش افکن
معذرت پیشه گیر واستغفار | عجز وفقر وشکستگی پیش آر
کای خدا بنده گنهکارم | نزد خود کوه ها گنه دارم
نیست غیر از تو عذرخواه کسی | عذر عفوم تویی گواه تو بس

بلکه کندو نفس شومندن بیلوب عبادتنی تقصیر ایله معیوب وتقصیری
نفس اماره سنه منسوب ایلیه ادب عبودیت بودر. نیته کیم لسان الغیب
خواجه حافظ شیرازی دیمشدر. بیت
گناه اگرچه نبود اختیار ما حافظ | تو در طریق ادب باش وگو گناه منست
بعض اهل عرفان بیورمشلردر که الْأَمْرُ ذَمٌّ وَحَمْدٌ فَتَكُونُوا وِقَايَةً فِي الذَّمِّ
وَاجْعَلُوهُ وِقَايَتَكُمْ فِي الْمَدْحِ تَكُونُوا أُدَبَاءَ عَالِمِينَ. یعنی عبد مکلفك
حالی ایکیدن خالی دکلدر. یا خیر وطاعته مظهر اولوب مستوجب مدح
وتحسین اوله. یا شر ومعصیته مصدر اولوب مستحق ذم وتفرین اوله.
پس ادب که لایق عبد بر ادبدر اولدر که مصدر معاصی وشر اولدقده
حق جل وعلایه وقایه یعنی سپر اولوب حق جل وعلا جانبنه تیر ذم وملام
آتلمغه مانع اولوب جمله لوم وملامتی کندویه ایقاع وتقریع وندامتی

نفس پر تقصیرینه ارجاع ایلیه | مثنوی
کرچه در کیش صاحب تفرید | آن تقاضی همی کند توحید
که همه فعلها چه زشت وچه خوب | بی وسایط بحق بود منسوب
لیك از انجا که شیوه ادبست | نسبت فعل شر عجبست

واکر فضل وتوفیق حق جل وجلاله سببی ایله مظهر طاعات وحسنا

اولدیسه بو دفعه حق جل وعلایه نفسنه وقایه وسیر ایدوب جمیع مدح
وستایشی اول جناب فیض مآبه حصر واسناد ایدوب نفسنی استحقاق
مدح وثنادن تنزیه وابعاد ایلیه که ادب عبودیتیله متحلی وعجب ودعوادن
متخلی اوله جمله انبیا واصفیا که پیشگاه قبول واصطفاده مقربلردر
بو حلیه ایله محلی وبو ادب ایله مؤدبلردر نیته کیم سرور بارگاه اصطفا
حضرت محمد مصطفی علیه الصلوة الاتم والسلام الاکمل بیورر که أَدَّبَنِي رَبِّي
فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي وبو ادبدر که حق جلیل محکم تنزیلده ابرهیم خلیلدن
حکایت بیوررکه الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ
وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي
خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ زیرا والذی یمرضنی ویشفین دیمدی سقم ومرض که
ظاهرا شر والمدر حقه مضاف ایتمیوب نفسنه اضافت ایله که مظهریدر
اکتفا ایلدی شفایی که خیر ونعمدر جمله حق جل وعلایه اسناد ایتدی
وفاتحه فاتحه ده که ام الکتاب وخیر الخطابدر بو ادبک رعایتنه
اشارت واقع اولمشدر که صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ بیوریلوب اهل سعادته وهدایته اولان انعامی
حق جل وعلایه نسبت صریح اولنوب وغیره اولان نسبت وضلالی حق جل
وعلایه نسبت اولنمیوب غَيْرِ الَّذِينَ غَضِبْتَ عَلَيْهِمْ وَلَا مَنْ أَضْلَلْتَهُمْ دینلمدی
سبحان الله ما اکثر لطایف کلام الله بو اشارت لطیفه ونکات
شریفه دن غرض بیان آداب وتأدیب وتهذیب اولی الالباب در بو
سببدندر که بعض کمل ارباب طریقت بیوردیلر که التَّصَوُّفُ أَدَبٌ كُلُّهُ

شعر أَدِّبُوا النَّفْسَ أَيُّهَا الْأَصْحَابْ	طُرُقُ الْعِشْقِ كُلُّهَا آدَابْ
بیت مایهٔ دولت ابد ادبست	پایهٔ رفعت خرد ادبست

پس بو تطویل وتفصیلدن حاصل بو ایدی که اهل جبر بی خبر طریقته سمته
سلوک وسیر ایدوب شیطانک نه صوچی وار چون لعن وطردی مقدر
وترک طاعات وکسب سیئات ایدن نه محل لوم در چون افعال عباد

خیر وشر علم ازلیده ثابت ومقرر ولوح محفوظده که علم شامل مبادی
عالیه یه اشارت یا ظاهر اخبارده وارد اولدوغی کبی بر لوح عظیم
که جملهٔ حوادث واکوان ایله رقم اولمش اوله اندن عبارتدر
مکتوب ومسطردر دیوب بو کلامی ترک طاعت وکسب معصیت ایتمکه
سبب معذرت ایلیان ملحد ومتخذ ولدر واکر معتقد ضلال اولمیوب
محضا عرض دقایق ودرک حقایق دعواسن ایدوب تفوه وتکلم ایدرسه
مرتکب ما لایعنی وصاحب بدعت وفضولدر اکر ناکاه نقب شبهه یه
دوشمش وثقبهٔ خاطرینه زنبور خواطر اوشمش ایسه ذکر ایتدکمز جواب
شافی وخطاب وافی ایله قناعت ودفع شبهه ورفع شناعت ایلسون
وادراک ایرمدوکی یرده تسلیم واطاعت ایتسون والله الهادی
چون آفات لسان بو قدر ذکر وبیان اولندی بو مقدار ایله اکتفا
واختتام وبزدخی آفات لساندن احتراز ایدوب ختم کلام ایدرلیم
ذکر رذیلت صلف صلف وتصلف اوکونمک وکندوده اولمیان
فضایلی وار ادعا ایدوب دایرهٔ سن حددن بلند ومرتبهٔ سن استحقاقدن
زیاده ارجمند طوتمقدر وصلف حقیقتده عجب ایله کذبدن مرکبدر
ونتایجی وفروعی دایما مراتب عالیه یه ادعا وارباب فضایله تحقیر
وایذا ورعایت حقوق اخوانده تقصیر ونفسنی تعظیم وغیری تحقیردر
وچون عجب وکذبک علاجی تحریر وتقریر اولندی علاج صلف آندن
معلوم اولور **ذکر رذیلت بخل وخست** بخل خلق مذموم وضد
سخا اولمغیله رذیلت عظمی ایدوکی معلومدر ولسان شرعده دخی
ذم بخل ومدح سخا چوق واقع اولمشدر وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ شح بخل غلیظدر وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ
بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ
مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وحدیث شریفده واقع اولمشدر که لَا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ بَخِيلٌ ودخی بیورمشلردر ثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ شُحٌّ مُطَاعٌ وَهَوًى مُتَّبَعٌ

وإعجابُ المرءِ بنفسه . يعني اوج خلق واردر كه هر بريسي صاحبني هلاك
ايتجيدر . بريسي بخل شديدر كه اكا اطاعت ايدوب قلب وروحه حكمي
جاري اولمش اوله . ايكنجيسي هوى يعني باطله ميل دركه اكا نفس اويمش
اوله . اوچنجيسي كشي كندو نفسنه وكمالاتنه عجب ايتدره . وابن عباسدن
روايت اولنور كه حق جل وعلا جنت عدني خلق ايتدكده امر ايلدي
كه تزيين ايليه . پس بويردي انهارلكي اظهار ايت جنت دخي نهر سلسبيل
وعين كافور وتسنيمي اجرا ايدوب نهر خمر وعسل ولبن منفجر اولدي .
پس بويردي كه سريرلركي وكرسيلركي وحجله لركي وحوريلركي اظهار
ايت . پس حق تعالى نظر ايدوب بويردي كه امري تكلم ايله جنت كلام
فصيح ايله ديدي كه طوبى لمن دخلني . حق جل وعلا بويردي كه عزتم وجلالم
حقيچون سنده بخيل كمسنه يي ساكن ايتمزين . اكر ذم بخل ومدح سخاده
وارد اولان آثار واخبار واساجيع واشعار ايراد اولنورسه تطويل حددن
بيرون اولور . پس آنلردن فراغت ايدوب بخل مذمومك آني بيان وطريق
علاجن عيان ايدهلم . بخلك تعريفنده چوق كلمات ايتمشلر لكن اصح قول
بودركه بخل شرعا واجب يا مروت يوزندن مناسب اولاني قادر اولوب
ايتمامكدر . مثلا بر كمسنه شرعا واجب اولان زكاتي ويرميه بخيلدر شرعا
واجبي ويرسه . اما مروت طريقندن لازم اولاني ترك ايليه . مثلا مال
موفور ونعمت عظمىيه قادر اولوب اقارب وجيراندن فقرا وصلحا
اولوب ضر فقر وشدت افلاس ايله معاش ايدوب بونلاره فواضل
نعمتدن بر حبه ويرمسه . اكر زكوة شرعيه سن دخي ويرسه بو كمسنه بخيل
تحتنده داخل . ووعيد بخيل اكا واصل ومتواصلدر . وواجب مروتنك
اختلاف اشخاص وازمان حالات ايله مختلفدر . مثلا فقير بر جزوي نسنه يي
امساك ايتمك مروته مانع اولمز . اما غني يه امساك مانع مروتدر . شعر

بقنطار زر بخش كردن ز گنج	نه چندانكه ديناري از دسترنج
بر دهر كسي بار در خورد زور	گرانست پاي ملخ پيش مور

ضيا قلورده

ضيا قلورده تدقيق ايتمك مروتدن دكلدر . معامله ده ومبايعه ده تدقيق
ايتمك مروته منافي دكلدر . مكر حددن بيرون اوله . وبيع وشراده دخي
مثلا كفن المقدم واضحيه المقدم تدقيق ايتمك مانع مروتدر . وبالجمله
مروتك بر معيني يوقدر . ولكن ذوق سليم وعقل صحيح صاحبنه معلوم
اولور كه نه مرتبه مانع مروتدر ونه مرتبه دكلدر . پس بر كمسنه زكوة مفروضه
ويرمسه يا مالنك اوسطندن ويرميوب ادناسندن اقبح بخل ايله بخيلدر
وانلاري اتسه ولكن محل ومناسب اولان يرده مروت ايلمسه يينه بخيلدر .
اما اولكيدن ادنى در . آني دخي ايلسه بخلدن خلاص اولوب ومن يوق
شح نفسه درجه سنك ابتداسي اكا حاصل . وايثار بذل وسخاء نفس مقامنك
اولنه واصل اولور . ولكن مراتب سخا وايثار متفاوتدر . واسخيا وكرام
مقامات احسان وانعامده نيچه طبقه در . شعر .

ولما رأ امثال الرجال تفاوتت	لدى المجد حتى عد ألف بواحد

ايثار اكا ديرلر كه كندويه لازم ايكن صبر ايدوب آخره ويره نيته كيم قرآن
عظيمده بويرلدي . ويؤثرون على أنفسهم ولو كان بهم خصاصة .
وايثار ايله متحلي ومتصبر واصلا نادم ومتضجر اولميانلر مقام عاليدهدر
واما ايثاردن صكره صبر ايتميوب نادم اولمق احتمالي اولنجق تركي
كيدر . لا صدقة الا عن ظهر غنى . بويرلدي . بونلاره كوره در بيان
اسباب بخل خواجه نصير ايدر . تأمل اولنسه سبب بخل اوچ نسنه در
يا خوف فقر واحتياج . يا غلو حب مال . يا شرارت نفس سببي ايله غيره
خير وصولني استثقالدر . امام غزالي ايدر . سبب حب مال ايكي نسنه در
بريسي حب مشتهيات كه طول امل ايله مقرون اوله . مثلا بر كمسنه
كندويه طول عمر تقدير ايدوب مدت عمرده مشتهياتدن تلذذ ومستحسناتدن
تمتع ايتمك استيجك لابد ماله كه مشتهياتك وصولنه سبب وآرزوي
نفسي اولان مستحسناتك حصولنه علتدر محبت ايتمك لازم اولور نيته كيم ديمشلردر
رباعي اى زر تو يي آنكه جامع لذاتي . محبوب خلايق بهمه اوقاتي .

بی شك تو خدائی ولیكن بخدا ستار عیوب وقاضی حاجاتی
اما طول امل اولمسه مثلا یارین یا اوبركون موتی غلبه وسفر آخرت
قتنده كلمح البصر او اقرب اولسه تا كه مفارقتی لازم ایدر اول قدر
محبت ایلمز بعض كمسنه لر اولادنك بقاسی كندو بقاسی كبی حب ماله
سبب وحرص وادخاره علت قیلور انكیچون جناب رسالت پناه صلی الله
علیه وسلم بیوردی كه الولد مبخلة مجبنة یعنی ولد محل بخل وخوف فقردر
اكنجیسی عین ماله محبت ایتمكدر نیته كیم بعض كمسنه نك مال موفور
وخزاین مكنوزی اول قدر اولور كه معتاددن زیاده عمری اولوب
هر ایدوكی نفاق وخرجك اضعاف مضاعفه سن ایلسه نقصان ظاهر
اولمز بعضنك املاك وعقاراتندن ریع وادرار مرتب دخی كلوركن
واصلا فقر واحتیاج احتمالی یوغیكن ینه عین ماله محبت ونفس دینار
ودرهمه عشق ومودت ایدوب نه زكوة واجبدن بر حبه ونه صدقۀ
مندوبه دن بر فلس ویرر بلكه كندو حقنده اقل قلیل ایله اقتصار
ونان وجبن ایله اكتفا ایدوب اموالن تحت الارض دفن ایلر بعض مؤنث الیه
ضایع اولماسن دخی اختیار وبعضی موارثی مبغوضنه انتقال ایتماسیله
كاه ناله دلسوز وكاه آه جانفكار ایدر وبو مقوله اشخاص روزكارده
بی نهایه بولنور وهر برینك نوادر اخبار واحوالی مجالسده نقل و
حكایت اولنور ایراد امثال وبیان حال ایتمكه احتیاج یوقدر وبو مرض
بغایت عسیر العلاج در خصوصا كه زمان شیب وكبر سنده دخی اوله
بو كمسنه اكا بكزر كه بر كمسنه بر محبوبه عاشق اولوب رسول موصله
دخی محبت ایدوب كیدرك محبوبی اونودوب رسول محبتنه مبتلا اوله
زیرا بی شبهه اصل مشتهیات نفس در اما مشتهیاته مال سبب وصول
اولمغین هر كشی اكا محبت ایتمشدر لكن كیدرك مشتهیات اونودلوب
نفس ماله كه سبب حصول مشتهیات ایدی محبت ولقدر اولمشدر كه جمله
مشتهیاتدن جمع مال وادخاره اشهی واحب اولمشدر حتی بعض بخلانك

لؤم وخساستلرینه لوم وطعن ایدوب قدرتكز وار ایكن فقرا كبی ضنك
ومؤنتله معاش وطیبات دنیادن كه قل هی للذین آمنوا فی الحیوة
الدنیا بیورلمشدر بالكلیه حب مال ایچون اجتناب ایدرسز دینلدك
دیرلركه چونكه مقصود نفسنك مشتهاسنه وصول ولذت مستحسنی
حصولدر بنم قاتمده جمع مال مستلذاتدن الذدر وجمله طیباتدن
اطیب واشهی در پس بز دخی نعیم دنیادن تمتع كه خرج وتفریقدن تمتع در
حاصل وبنم نفسم غایت عیش وسروره واصل در دیو جواب ویردیلر
اما غایت ضلال ونهایت جهلدر زیرا وصول حاجات وحصول مرادات
اولمیجق ذهب ایله حجرك نه فرقی وار در مصراع برای نهادن چه سنك و چه زر

بیان علاج بخل چونكه بخلك اسبابندن بری حب مال وحب
مالك سببلری نه در ذكر اولندی پس هر شیئك ضدی ایله علاج
اولنور حب مشتهیات قناعت یسیر تحصیلی ایله اولور وطول امل
تذكر موت قرآن وامثال ومعارف واشنالر ذكریله اولور هزاران
زحمت وتعب ایله جمع مال ایتدیلر آخر قویوب حسرتله كتدیلر مال
آنلرك اجللرندن صكره بقالرینه سبب اولمدی بیت

نه ایشان نخستین نكه داشتند ‏ بحسرت بمردند وبكذاشتند

الآن ماللرینی غیرلر تصرف وانلر خاك ایچنده تحزن وتأسف ایدرلر
اولادی ایچون حرص وبخل خود غایت جهل وحماقتدر آنی خلق ایدن رزاق
پروردكار ولادتندن اول نیچه روزكار حالنی تدبیر ورزقنی تقدیر
ایتمشدر وما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها نیچه كمسنه لر
پدر ومادردن بر حبه میراث انتقال ایلمز ینه فضل حقدن اولقدر
ملك وماله مالك اولور كه آبا واجدادی عشر عشیرینی كورمامشلر ایدی
ونیچه كمسنه یه پدر ومادرندن اموال واسباب خارج حد وحساب
انتقال ایدر اندك زمانده اول مال بسیار عرضه تلف وبوار اولوب
قوت یومیه سی اقل قلیل قیلور وكندوسی فقیر وذلیل اولور پس

وارثی ایچون خزینه دارلق خیال باطل واولادینی ماله اصمرلیان احمق
وجاهلدر. نیته کیم حافظ شیرازی معانی پردازی ایدر **بیت**
خزینه داری میراث خواره کافرست   بقول مطرب وساقی بفتوی دف ونی
حکایت اولنور که سلطان محمد زماننده برخواجهٔ مالدار وار ایدی
که کثرت مال وخزایننده قارون روزکار ایدی خواجهٔ عدیل قارون
کرفتار موعد إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ
اولدی فرزند دلبندنه عمر صدساله تقدیر ایدوب هرکونینه بیك
درم خرج توفیر فرض ایدوب مبلغ حاصلی مخزون خزاین وحواصل ایدوب
اوصیایه تسلیم وکندوبی افلاس فرزندندن بی بیم ایدوب سفر آخرتی
تصمیم ایدر فرزندی مبلغ رجاله واصل واموال دسترس حاصل
اولیجق اسراف بی انصاف وتبذیر بی تقدیر ایله برباد ایلر حتی نقل اولنور که
کمان کورک وتفنکلرک بنادق سیم وزر ایدوب دریاده مرغابیلرک آترمش
وهمیان پرزری دیوار حجره یه اوروب همیان تلاوت سورهٔ انشقاق
وحاضرون انتهاب واختطافه اتفاق ایدیجك کندو قهقها ایله خندان
اولوب همیان آخری درمیان ایدوب آنی دخی اصحاب اخذ وانتهاب
وبو قهقههٔ بی حساب ایدوب برکوننده نیجه صنادیق تهی وهمیان نامتناهی
اولوردی جوان وارث اموال انفاد وافلاس سببی ایله ساکن کلخن
ودرمانده اولمش سلطان محمد علیه الرحمه استماع ایتدکده خواجه بخل صفتی
سابقهٔ معرفتی اولدوغیچون جوان مسرفی دعوت ایدوب ینه رأس مال
بخشش ونوال استیجك دیمش که ای شاه روی زمین دولت جهان نواز کرم
سایه سنده عالم وعالمیان امین اولسون شرط حق کذاری وبنده پروری
وداد احسان وسخاوت کستری همین در که پادشاه جهان پناه بویردی
آما بنده یی کنج افلاس فقادن ساحهٔ توانکری وغنایه چیقرمق ممکن
ومقدور دکلدر زیرا بیده بو بندهٔ حقیری حق ذو الجلاله اصمرلیوب
مال ومناله اصمرلمشدر حقك غیریسنه اصمرلنان ذلیل وفضل خدادان

غیریسی

غیریسی شیء قلیلدر پس برکمسه فرزندی اجلی ایچون کندوبی هلاك
ودامن عصمت وهمتنی چاك ایتمیه اکر فرزندی صالح قوپارسه خوجل
وعلا وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ بیوردوغی کبی آنی ضایع ایلمز اکر فاسق
اولورسه فاسقه آلت فساد وعدت معاصی ایدیوروب کناهنه شریك
اولمق وجه میدر عزیزلردن بریسنه آلتمش بیك درهم واصل اولوب
جمله سن صدقه ایدیجك دیمشلر که برمقدارین اولاده ذخیره ایلسك
اولمزمی ایدی دینلر دیمش که لا بلکه جمله سن الله تعالی قاتنده نفسمه
ذخیره والله تعالی حضرتنی اولاده ذخیره قیلورین بو مقدماتی تذکر
وسایر بخلانك احوالنی عندالله وعندالناس مذموم لقلرینی تفکر ایدوب
کندویه جبر ایلیکه ریاء سخاوتی تحمیل ایدوب خلق شحیسی تخلقه وشحی سخایه
تبدیل ولندقدنصکره ریایی دخی دفع ایتمکه جهد ایدوب بو علم وعمل
ادویه سیله اصلاح مزاج وتحصیل علاج ایلیه والله الموفق پس بعض
حکایات اسخیا ایراد ایدرلیم امیددر که اکتساب صفت سخا واجتناب
سمت بخله سبب اوله صفت سخا وکرم طایفهٔ عربه که خیر امم واصل محمد
سید عرب وعجمدر مخصوص وقبایل عربدن قریش وبطون قریشدن
بنی هاشمه اختصاصی مصرح ومنصوصدر وعهد خلفای مروانیه
وعباسیه ده بازار کرم رایج ونافق وغالب امرا ووزرا بو صفت
حسنه ایله اتصاف ایتمکده بربرندن متسابق ایدیلر وتصریح اهل تواریخ
واخبار بودر که عهد اسلامده سرامد اسخیا عبدالله بن جعفر طیاردر
که معاویه نك احبا حباسندن ایدی وهر ییل یوز کره یوز بیك درهم
وظیفه سی وار ایدی جمله سن فقرا ومحاویج وایتام وارامله بخش وعطا
قیلوب آخر سنه ده مدیون اولوردی معاویه یه عبدالله بن جعفره
هر سال بو قدر مال ویرمك بیت الماله اخلال وامیر المؤمنینه غیر حلالدر
دیدیلر جواب ویردی که بن بو مالی عبدالله ویرمزین بلکه فقرا ومحتاجین
اهل مدینه یه ویرورین تفتیش ایلك تفتیش ایتدیلر جمله سن فقیر وسایل

وایتام وارامل وطلاب جود وتأمل سفایل اولانلره بخش ایدوب کندی
فقیر وعایل قالمش طعن ایدنلره جود عبد اللهی انصاف وبیت المالی اکا ویرمك
جمله فقرایه ویرمك ایدوکنه اعتراف ایدیلر حکایت برکون عبد الله
مزارعی اولان ضیعه سنه تفقد ونکاه ایتمکیچون سالك راه اولمشیدی
اتفاقا بعض نخلستان کنارندن کذر ایدوب کوردکه بر غلام سیاه خدمت
حدیقه ایدرکن اکا اوج قرص نان کتوردیلر مکر برکلب حدیقه دن نخل
وغلام یاننه واصل اولور غلام کلبه برقرص نان آتوب آنی تناول ایتدکده
برینی دخی ویروب آنی دخی اکل ایدیجك برینی دخی ویروب عبد الله ایدر
یا غلام قوتك هر روز نه در ایتدی که کوردککه اوج قرص در عبد الله
ایدر پس نیچون جمله سینی ایثار وکندوکه جوع اختیار ایلدك غلام ایدر
کوردم که بو سکك غریبدر دیار بعیده دن کلمشدر جایع وطالب نصیبدر
پس آنی محروم ایتمکی بخل ولوم کوردم عبد الله ایتدی پس بوکون نیجه
ایدرسن غلام ایتدی جوعله جلیس وصبرله انیس اولورم عبد الله
متأثر اولوب بنی خلق خلق جود ایله ملامت ایدرلر بو غلام سیاه
بندن اسخی در بی اشتباه دیوب پس غلامی ونخلستانی بالتمام اصحابندن
اشترا ایدوب غلامی اعتاق ایله رقبه سن ربقهٔ رقیتدن تفکیك جمله آلات
واسبابی ایله اکا تملیك ایلدی عبد الله دیدیلر که پس سن اندن اسخی
زیرا آنك عطاسی اوج قرص نان وسنك بهای غلام ونخلستاندر
عبد الله دیدی که هیهات آنك ایثاری جمله ما ملك وتمام قلیل وکثیری در
وبنم ایثارم ما ملکدن عشر عشیری در مصراع حق تجود وما لدیك قلیل
آزمون زربخش را در بذل وقت تنکی است   امتحان نقاش را در نقش اسب لاغر است
حکایت عبد الله حضرتنه بر مقدار افراط سخا واکثار عطادن فراغت
اتسه کوزه دینکوزه قضا واهلکوزه رضا حاصل اولسه دینلر دیر ایدی
حق جل وعلا بزه عطا وبندخی عطای حقدن عباده بذل ایتمکی عادت
ایلدك قورقرن که بن عادتمی تغییر ایدرسم حق تعالی دخی عادتن تغییر ایدوب

عطاسنی

عطاسنی قطع ایتمکله هم افلاس واملاق ایله موسوم هم انفاق واحساندن
محروم اولام حکایت حضرت عایشه یه رضی الله عنها ابن زبیردن یوز سکسان
بیك آقچه کلدی قبول بیوردی ودوکدی بر طبق ایله مستحقین اهل مدینه یه
بالتمام بخش وتفریق ایدوب بعده ام ذره نام جاریه سنه کتور غدامز افطار
ایدهلم دیدیلر غدای بیت حبیب الله خبز ایدی وزیت ایدی جاریه لری
ام ذره ایتدیلر بزه دخی ایکی درهم ویرسك لحم آلوب افطار ایلسك اولمزمی ایدی
دیدی عایشه رضی الله عنها دیدی اکر دیمش اولایدك ایدردم حکایت ایکی
جهانك خواجه سی صلی الله علیه وسلم قرة العین وباغ دین احمدی یه زیب و
زین اولان ابو محمد حسن وابو عبد الله حسین سر حلقهٔ کرام ابرار مزبور عبد الله
ابن جعفر طیار ایله حجدن مدینه یه کلور ایدی برکون بادیه یه ریح عظیم
ومطر شدید اولوب قافله یه تفرق وانتشار دوشوب نجوم بأیهم اقتدیتم
اهتدیتم بارو بنکاهدن آیرو راه کم ایدوب جوق تعب وزحمتدن صکره
بر عربك خباسنه نازل اولورلر خباده بر پیر و پیره زن که فقر وفاقه اولقدر
طاری اولمش که ابل وناقه دن عاری اولوب موضعنده وحید وفرید
قالمشلر وعجوز تکریم وتعظیم ایله خبایه انزال وادخال ایدر شراب ایسترلر
طرف خباده مربوط اولان معزی حلب ایدوب لبنی ایچك دیر بعده
طعامك وارمی دیرلر قالقك بو معزی ذبح ایدك سیزه طعام بشوره یم
دیدی اکله ایدرلر صباح چون روی هوا کشاده اولور آتلرینه سوار
اولوب قریشدنوز اکر احتیاجك اولورسه مدینه یه کله سن وبزی صوروب
بوله سن دیوب وداع ایدرلر احشام اولوب پیر صحرادن کلوب معزی
بولمیجق عجوزدن سؤال ایدوب عجوز شرح حال ایدیجك پیر غضبه کلوب
بر قوم مجهول مجرد بز قریشدنوز دیمکله سبب معاشمز اولان نسنه نی
اتلاف ایتمش سن دیر بعد زمان پیرك فقری اشتداد وزمان ضری امتداد
طوتیجق مدینه یه کلورلر وبر زمان سرقین شرطاشمغیله معاش ایدرلر
اتفاق برکون امام حسن رضی الله تعالی عنه اوی اوکنده او توررکن عجوز

کیجه امام بیلوب کل یا اَمَةَ اللهِ هیچ بنی بیلورمی سن دیو عجوزه لا دیجك
بن سنك ضیفك دکلمی یم دیو آتام آنام فداك اولسون بیلدم دیو
ای یوزی کوندن منور پس بو مقتضای شعر

اِنَّ الکِرامَ اِذا ما اَسهَلوا ذَکَروا ‌ ‌ مَن کانَ یَألَفُهُم فی المَنزِلِ الخَشِنِ

بیك دینار و بیك کوسفند احسان بیوردی غلامی ایله امام حسینه
رضی الله تعالی عنه کوندردی امام حسین دخی بیك دینار و بیك کوسفند
عطا قیلوب عبدالله بن جعفره کوندردیلر عبدالله بن جعفر ایکی بیك
دینار و ایکی بیك کوسفند بخشش ایده اکر اول بکا کلمش اولا ایدی
عطا ایدیدم که انلاره تعب و زحمت ویرمزدم دیو واجواد عرب دن
آل و اولاد مهلب در که شاعر آنك حقنده دیمشدر که شعر

نَزَلتُ عَلَی آلِ المُهَلَّبِ شاتِیاً ‌ ‌ بَعیداً عَنِ الاَوطانِ فی زَمَنِ المَحلِ
فَما زالَ بی اِحسانُهُم وَافتِقادُهُم ‌ ‌ وَاِنعامُهُم حَتّی ظَنَنتُهُم اَهلی

مؤرخلر ایدر که آل مهلب دولت مروانیه ده و آل برمك دولت عباسیه ده
سرآمد جود و سخا و نهایت کرم و عطا ایدیلر حکایت یزید بن المهلبی
حجاج امارت خراساندن عزل ایتدکدن صکره محصولات مملکتی کتم ایتدك
دیو هر کون عذاب ایدردی یزید هر کونك عذابنی یوز بیك اقچه ویروب
دفع ایتمکی مقرر ایتمش ایدی بر کون مبلغ مذکوری جمع ایلدی که عذاب
بیك روزه یی شترا ایلیه ناکاه اخطل شاعر ایچرو کیروب انشاد ایلدی که شعر

اَبا خالِدٍ بادَت خُراسانُ بَعدَکُم ‌ ‌ وَقالَ ذَوُو الحاجاتِ اَینَ یَزیدُ
وَلا مَطَرَ المَروانِ بَعدَكَ قَطرَةً ‌ ‌ وَلا اخضَرَّ بِالمَروَینِ بَعدَكَ عودُ
فَما لِسَریرِ المُلكِ بَعدَكَ بَهجَةٌ ‌ ‌ وَلا لِجَوادٍ بَعدَ جودِكَ جودُ

مروان دیدوکی بری مرو شاهجان و بری مرو الروذ که خراسانك
مشهور شهرلری ایدی پس یزید جمع ایلدوکی یوز بیك اقچه یی شاعره
عطا ایدوب اول کون عذابنه صبر ایتمکه عازم اولدی بو حکایت
حجاجه واصل اولیجق یزیدی دعوت ایدوب دیدی که ای خراسانی

بو حاله مبتلا ایکن جود و کرم ینه بو مرتبه ده اوله سکا بو کونك و من بعد
اولاجق عذابنی عطا ایتدم بو کرمك مقابله سنده دیدی و آل برمکك جود و
سخالری مشهور و تواریخ و کتبده مسطوردر شاعر عرب دیر که شعر

اِذا کُنتَ مِن بَغدادَ فی اَلفِ فَرسَخٍ ‌ ‌ اَتاكَ نَسیمُ الجودِ مِن آلِ بَرمَكٍ

حکایت جعفر بن یحیی برمکی حج ایدرکن مدینهٔ منوره قربنده
وادی عقیقه مرور ایدر ایکن بر خاتون بولنه طوروب انشاد ایلدی که شعر

اِنّی مَرَرتُ عَلَی العَقیقِ وَاَهلِهِ ‌ ‌ یَشکونَ مِن مَطَرِ الرَّبیعِ نُزوراً
ما ضَرَّهُم اِذ جَعفَرٌ قَد جارَهُم ‌ ‌ اَن لا یَکونَ رَبیعُهُم مَمطوراً

روایت ایدرلر که اول قدر احسان ایلدی که مذکوره غنای ابد
ایرشدی حکایت شعرادن بر کمسنه یحیی بن خالد برمکی یه کیروب
بو ایکی بیتی انشاد ایلدی که شعر

سَأَلتُ النَّدی هَل اَنتَ حُرٌّ فَقالَ لا ‌ ‌ وَلکِنَّنی عَبدٌ لِیَحیَی بنِ خالِدِ
فَقُلتُ شِراءً قالَ لا بَل وِراثَةً ‌ ‌ تَوارَثَنی عَن والِدٍ بَعدَ والِدِ

اون بیك درهم جایزه بیوردی حکایت عبیدالله بن منصور ایدر بر کون
فضل بن یحیی برمکی مجلسنده ایدم ناکاه دربانی کیروب قپوده بر جوان وار
بنم حضرت امیر ایله سابقهٔ حقوقم واردر دیو اذن طلب ایدر فضل اذن ویر
دیدی کوردك بر جوان کلدی اکرچه هیئتده رثاثت حال ظاهر ولکن
چهره سنده لمحهٔ جمال باهر حسن ادب ایله سلام ویریجك امیر فضل جلوسه
ایما ایدیجك جلوس ایلدی انقباض دهشتی زایل و انطلاق لسانه قدرتی
حاصل اولدقدن صکره فضل حاجتك نه در دیجك آیتدی یا امیر رثاثت
هیئتم و ضعف قوتم اصل مراد و حاجتم نه ایدوکنه دلالت ایدر فضل
ایتدی یا بنم ایله سابقهٔ حقوقك نه در آیتدی ولادتم امیر ولادتنه
متقارب و منزلم سرای امیره مجاور و اسمم اسم امیردن مشتقدر فضل
ایتدی منزل منزله قریب اولمق ممکن و اسم اسمدن مشتق اولمق متصوّر
امّا زمان میلاد متقارب اولدوغنی ندن بیلدك ایتدی والدهٔ ضعیفه

دایما دیر ایدی که سن ولادته کلدوکك کیجه • امیر یحیی نك بر اوغلی وجود
کلوب • اسمنی مسماسی کبی فضل ایتدی • سنی دخی فضیل تسمیه ایلدك که آنك
اسم شریفندن مشتق در • لکن آنلر سابق بز ملحق اولدوغمز اسمك تصغیرندن
ظاهر • وآنلارك تعظیملری وفضیلتلری باهر • اوله دیدی • فضل
تبسم ایلیوب • دیدی که سنین عمرك نه مقداردر • جوان ایتدی اوتوز بش
سنه در • فضل ایتدی صحیح سویلرسن • بنم ولادتم تاریخی بوکه موافقدر
امّا یانه ایچون بوقدر زماندن برو کلمدك • جوان ایتدی • ذاتمده عامیلق وار ایدی
وحداثت سنم دخی ملاقات ملوك • ومصاحبت اکابره مانع ایدی • فضل
تحسین ایدوب • خزینه دارینه امر ایلدی که عمرینك هر سنه سی ایچون بیك درهم
ولباسمزدن لباس حسن • ومراکبمزدن مرکب فاده • ویرکه حالی منتظم وهیئتی
رایق • وبزم منادمه مزه لایق اولسون • امرینه امتثال ایلدیلر • جوان سرای
فضلدن اموال کثیره • واسباب وافره ایله چیقوب • اهل واقاربی سرور
وارتیاح وحبور • وافراح ایله اطرافن آلوب منزلنه کتدیلر • تا فضل
دولتده اولدقجه جوان مرفه البال • ومنتظم الاحوال ایدی • وبو مکرمت
دوران برامکه دن ثبت تواریخ ویادکار کرم نامهٔ روزکار اولدی • قطعه

توانکرا دل درویش خود بدست آور	که مخزن زر وکنج درم نخواهد ماند
برین رواق زبرجد نوشته اند بزر	که جز نکویی اهل کرم نخواهد ماند

حکایت مصرده بر سنه قحط عظیم اولدی • عبد الحمید بن سعد امیر
مصر ایدی • ایتدی والله شیطانه بیلدورمیین که بن آنوك عدوسی یم • بش
نفردن فقیر ومحتاج وار ایسه • نفقه لرین وقوتلرین کندو مالندن عطا
ایلردی • تا که قحط وغلا خصبا ورخایه مبدّل اولدی • بعده معزول اولدی
تجاره بیك کرّه بیك درهم دینی ایمشیدی • اداسنه قادر اولمیجق حلّی نساسنی
که قیمتی بش کرّه بیك درهم ایدی • رهن قودی • بعده خلاص رهنه قادر
اولمیجق مکتوب کوندردی • اول حلّی بیع اولنوب • بیك کرّه بیك درهم
دینی ادا اولنوب • باقیسی که درت کرّه بیك درهم در • بنم صله وصدقه م

واصل

واصل اولمیان کمسنه لره بخش وتفرقه اولنسون دیدی • دیدوکی
کبی ایلدیلر رحمه الله تعالی • وآسخیای عربدن بریسی معن شیبانی در
وآنك مشهور حکایتلرندن بریسی بودر که • حکایت اولنور که بر کون
بستاننده کنار آبده اوتورمشیدی • وکذر عمری خاطرینه کتورمشیدی • بیت

بنشین برلب جوی وگذر عمر ببین	کاین اشارت زجهان گذران مارا بس

شعرادن بریسی کلوب • اجازتسز سبیل بولمیجق بر چوبا وزرینه بو بیتی
یازوب • معنك اوکنه واران آب جویباره براقدی • شعر •

آیا جُودَ معنٍ ناجِ معناً بحاجتی •	فمالی الی معنٍ سِواكَ شفیعُ •

جریان آب چوبی معنك اوکنه ایلتدی • چون نظر معن چوب مکتوبه
واقع اولوب • آلوب اوقویوب • صاحبنه دعوت ایدوب • بیتی انشاد
ایتدوروب • اون بدره آلتون عطا ایدوب • چوبی بساطی آلتنه
قویوب • ایرته سی ینه چیقروب اوقویوب • شاعری ینه چاغروب
یوز بیك آقچه دخی عطا ایلدی • شاعر بو عطای کرانی دخی قبض
ایدیجك • طبعنه خوف غالب اولوب • شاید عطایی بندن ینه آلورلر
دیو هارب اولدی • ایرته سی معن ینه چوب مکتوبی الینه آلوب
بیت مکتوبی اوقویوب • یوز بیك آقچه دخی عطا ایتدی • اما شاعری
طلب ایتدیلر بولنمادی • قندن کتدوکی بیلنمدی • معن ایتدی حیف
حوصله سی فیض جودمزه متسع دکل ایمش • یوخسه بنم ذمّتم همتمه
فرض اولمشیدی که بیت المالده بر درهم • وبر دینار قالمینجه مزبوره
هر کون یوز بیك آقچه عطا ایلیم • ومعنك بر حکایت مشهوره سی
دخی اولدر که • بر شاعر آندن بر مرکوب طلب ایلدی • بر آت وبر دوه
وبر استر وبر حمار وبر جاریه احسان ایلدی • وبیوردی که بن بیلدوکم
مرکوب بونلردر • راوی ایدر که • اکر غلام دخی بعض فسقهٔ انام قتنده
مرکوب اولدوغن بیلیدی • آنی دخی عطا ایدردی • لکن عربی صافی ایدی
قاذورات عجمه مختلط اولمامشیدی • ومعنك بو جودنه صاحب

اسمعیل بن عبّاد دخی تقلید ایلدی • شعراسندن بری بو بیتی حضورنده

انشاد ایلدی • شعر •

لِبَاسٍ مِنَ الْخَزِّ اِلّا اَنَا صَاحِبُ	وَخُدّامُ هٰذَا الدّارِ یَمْشُونَ فِي

معنك حکایت مزبورهٔ سن

یاد ایدوب • بنده دخی سکا بر جبّه • و بر ردا • و بر ازار • و بر قمیص • و بر سروال

و بر طیلسان احسان ایتدك • بزم قاتمزده ملبوس بونلاردر دیدی •

امرای دولت مروانیه دن سعد بن خالد جواد مفضل ایدی • بذل و نوال

ایدجك مال و منالی حاضر اولماسه • مادح و سائل و طالب • نایل اولانلره

دین اقرار ایدوب • حجّت و سجل ایدردی • برکون خلیفهٔ وقت سلیمان

بن عبد الملکه کیردی • خلیفه‌یه بو بیتی تمثّل ایلدی که • شعر •

اِنّي رَاَیْتُ مَعَ الصَّبَاحِ مُنَادِیًا	یَامَنْ یُعِینُ عَلَی الْفَتَی الْمِعْوَانِ

یا سعید حاجتك نه‌در دیدی • سعید ایتدی یا امیر المؤمنین • اوتوز بیك

دینار دینم واردر • سلیمان خلیفه ایتدی • امر ایتدك که دینك و بر سون

و بر او قدر دخی خرجك ایچون و یرسونلر • دفتر جود و سخای امرای دولت

مروانیه و عباسیه‌یه نهایت یوقدر • تفصیلی تطویل اولور • قاضی محسن

تنوخی المستجاد من الفعلات الاجواد • آدلو کتابنده بر مقدار ایراد ایتمشدر

امّا دولت عرب انقضاسندن صکره بر مقدار بازار سخایه کساد • و عقد

جوده فساد کلمشیدی • امّا ینه عالم اسخیای بنی آدمدن خالی دکل ایدی •

متأخرندن موصلدن اتابك وزیری جمال الدّین اصفهانی که وزیر

جواد ایله ملقّب ایدی • سردفتر اصحاب کرم • و منتهای همّت ارباب همم ایدی •

ابن اثیر که معاصری ایدی • ایدر که اسخیای ناس و اکرم خلق ایدی • مکّهٔ مشرّفه‌ده

مسجد خیفی اول بنا ایلدی • و حطیمی و جوانب کعبه‌یی نقش و زینت

ایتدردی • و جبل عرفاته چیقه جق نردبانی اول بنا ایلدی • اوّلا خلق صعود

جبل ایتمکدن و قلّت مادن مشقّت عظیم چکرلر ایدی • بو خیراته اموال

عظیمه خرج ایلدی • که انکشت حساب تحریرندن عاجزدر • و خلیفهٔ بغداده

و امیر مکّه‌یه اموال و هدایای عظیمه بذل ایلدی که بو خیراتی ایتمکه اذن و یردیلر

ومدینه

و مدینهٔ منوّره‌یه اوّل سورن اول بنا ایلدی • و فی شهرینه که عراق

طریقنده بر قصبه ایدی سور یاپدی • و اکثر شهرلرده رباطلر و مساجد

و بقاع خیر بنا ایلدی • و علما و صلحایه • و ائمّه و سادات و ارباب بیوتاته

ادرار و ظایف ایتدوکدن غیری • هر کون قپوسی اوکنده یوز دینار امیری

فقرایه مرتّب و صدقه اولنوردی • و اقاصی خراساندن حدود یمنه وارنجه

مستحقلره صدقاتی واصل ایدی • و هر یل فك اساری ایتمك ایچون

اون بیك دینار ویردی • ابن اثیر ایدر که والدم • حکایت ایلردی •

جمال الدّینك عادتی بو ایدی که • سماطی اوزرنده طعامك و حلوانك

ایوسندن بر مقدار آلوب • رغیفا و زرینه قویوب • اوکنده آلیقوردی •

بر ظن ایدردك که امّ ولدی ایچون ایدر • برکون که خیمه ده ساکن ایدی •

امّ ولدی شهرده ایدی • ینه عادتی اوزرینه نخش غایب آلیقودی • چون

سماط قالقوب مجلس متفرّق اولدی • بنی آلیقویوب امر ایلدی • سکا برمهم دینم

که دایما بن بنفسه ایدردم • بوکون خیمه ده اولمغیله قادر اولمدم • بو حصّه‌یی

آل • و باشکده کی قبّهٔ حمامی چیقر • و یولده بر فقیر محتاج کوردسك

آنکدن این • بو طعامی اکا انعام ایله • داوی ایدر چون اتمه بندم اویه

کیدم • بنم ملازملرومی بر بهانه ایله یولده دفع ایلدم • تنها قالدم • بر اعمی

فقیر ضریر اولادی ایله اوتوردر • وزیر اصمارلدوغی کبی همان آتمدن اینوب

طعامی و کوینه قودم • اهل و عیالی ایله یدیلر • و بن کندومی بیلدرمیوب

امّا فلانك وینه کل سکا جمال الدّین احسان آلیویرین دیدیم • و کتدم

چون وقت عصر اولدی • ینه جمال الدّینه ملاقی اولدم سکا اصمارلدوغم

نیجه اولدی دیو صوردی • بن دولته متعلق بعض مصالح وار ایدی •

آنی صوردظن ایدوب جوابن سویلدم • های سکا آنلادی دیمزین •

سکا ویردوکم طعامی صورادین نیجه ایلدك • فقیر مستحقه احسان ایلدکمی

بکا آنی جواب ویردیدی • بنده دخی ضریر مذکوری • و اهل و عیال فقراسنه

اطعام ایتدکمی دیدیم غایت مسرور اولدی • امّا مز بو دفتری بزه کتوردسك

اولمز می ایدی • دخی جه احسان ایدیدك دیدی • اصمار لدم كلسه كرك •
دیدم • بوكا اولكیدن دخی زیاده مسرور اولدی • صباح فقیر كلیجك
خدمتنه ایصال ایتدم • صله واهل وعیالنه كسوه ونفقه ویردوكندن
غیری وظیفهٔ ادراری تعیین ایلدی • تا حیاتده اولدقجه وظیفهٔ مزبوره
فقیر مذكوره واصل اولوردی • ابن اثیر ایدر جون جمال الدین فوت اولدی
وصیت ایمشیدی كه تابوتنی مدینهٔ منوره ده بنا ایتدوكی رباطده دفن
ایلیه لر • ایله ایتدیلر • موصلدن مدینهٔ مشرفه یه وارنجه تكریت وبغداد
وحله وكوفه • وفید ومكه ده خلق عظیم لا یحصی جمع اولوب نمازینی
قلدیلر • دعا ایدوب بكا ایدرلردی • حله شهرینه وارد قده برجوان برنوع كسك
یره چیقوب بلند آوازایله بو ابیاتی اوقودی • شعر •

سَرَى نَعْشُهُ فَوْقَ الرِّقَابِ وَطَالَمَا ‖ سَرَى جُودُهُ فَوْقَ الرِّكَابِ وَنَائِلُهُ
يَمُرُّ عَلَى الْوَادِي فَتُثْنِي رِمَالُهُ ‖ عَلَيْهِ وَبِالنَّادِي فَتُثْنِي أَرَامِلُهُ

راوی ایدر • اول كونه كوردكم بكا وغریوی هیچ برجنازه ده كورمش
دكل ایدم • پس جنازه بیت حرامه طواف وعرفاته وقوف ایتدردكدن صكره
مدینهٔ منوره ده دفن ایلدیلر • روضهٔ نبویه ایله قبری آراسنده اون
بش ذراع ایجق واردر • رحمة الله علیه رحمة واسعة • واسخیای مذكوریندن
بری دخی وزیر عمید الدین اسعد در كه • اتابك سعد بن زنكی سلغرینك
وزیری ایدی • وكمال وفضلندن غیری جود وكرمده سرآمد دوران ایدی
حكایت اولنور كه • بركون بردرویش فقیر • وزیر مذكوره بو رباعی

كاغذ یازوب صونردی • رباعی

پیوسته بگرد نقطه میگردد خط ‖ گردون همه پرکار وکف خواجه نقط
دولت ندهد خدای کس را بغلط ‖ محتاج بتو که ومه ودون ووسط

وزیر رقعهٔ درویشه نظر ایدوب
فی الحال اوج یوز فیقون امر ایدوب پشت رقعه ده بو رباعی یازوب درویش شاعره ویردی

رباعی

سیصد بره سفید چون بیضهٔ بط ‖ کز رنگ دگر نباشدش هیچ نقط
از گلهٔ خاص ما نه از جای غلط ‖ چوپان بدهد زود بدادن خط

اكر درویش شاعر خوشنود زتو دیمش اولا ایدی غایت خوب ایدی • زیرا
مجرد احتیاجدن فضیلت لازم كلمز • فضیلت محتاجلری خشنود ایلمكده در
وپادشاه فارس ابوبكر سعد بن زنكی دخی افاضل ملوك واسخیای سلاطیندن ایدی
بركیجه ظهیر فاریابی خدمتنده بو رباعی بدیهه انشا ایلدی • رباعی

ای شاه جهان فدای سر تو ‖ سر نیست زمانه را بجای سر تو
با دشمن تو نیام شمشیر تو گفت ‖ سر در دل من باد قضای سر تو

بیك دینار زر سرخ عطیه ویردی • پس ظهیر بركیجه بو رباعیی بر مجلسده انشا ایلدی

رباعی

شاها ز تو کار ملک ودین با نسق است ‖ وز تیغ تو جان ظلم وفتنه بی رمق است
در عهد تو رافضی وسنی با هم ‖ کردند موافقت که بوبکر حق است

فی الحال بیك دینار زر سرخ دخی بیوردی • جون علاج بخل ایتمكده بو قدر
تفصیل اولندی • بومقدار ایله اكتفا ایدوب • رذیلت ریا وعلاجنی
دخی بیان وعیان ایدهلیم • ذكر مرض ریا • بلكه كه ریا خلق مذموم و
وصف قبیح در • آیات قرآن عظیم • واحادیث نبی كریم تقبیح خلق ریای
ذمیم حقنده جوقدر • فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُنَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ • صحابه دن بركمسنه جناب
رسالت پناهه صلی الله علیه وسلم • یا رسول الله بن حق جل وعلا ایچون
عبادت ایدرین ولی خلق دخی واقف اولدوغندن حظ ایدرین دیدی •
بو آیت نازل اولدی • فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ
بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا • وجناب رسالت پناهدن صلی الله علیه وسلم • روایت اولنور كه
لَا يَقْبَلُ اللهُ عَمَلًا فِيهِ مِقْدَارُ ذَرَّةٍ مِنْ رِيَاءٍ • ودخی بركمسنه فيما النجاة
یا رسول الله دیدی بیوردیلر • أَنْ لَا يَعْمَلَ الْعَبْدُ لِطَاعَةِ اللهِ يُرِيدُ بِهَا
النَّاسَ • فردای قیامتده نار دوزخدن نجات • وجنات عدنده تحصیل درجات
آنكدر كه بنده هیچ عبادت ایلمیه • الا كه انكله رضای حق قصد ایدوب
رضای خلق ارادت ایلمیه • ودخی بیوردیلر كه • إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ
الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ • قَالُوا وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ • قَالَ الرِّيَاءُ • پس ریا شرك اصغر

بیوزدی • زیرا شرك اكبر نعوذ بالله • الوهیت صفتنده حق جل وعلایه شریك
اثبات ایتمكدر • وصفت الوهیت اوچ صفته راجعدر • بریسی واجب الوجودلق
صفتیدركه • وجودی كندودن اولوب غیردن اولمایوب دایما وجوددن
انفكاكی محال اولمقدر • بو اتفاق عقلا ایله ذات حقه مخصوص • وآنده غیرك
شركتی ممتنعدر • ثنویه دن غیری كه مجوسدن بر فرقهٔ ملعونه دركمسنه
بو صفتده شریك ایتمامشدر • ایكنجیسی خالقیت اجسام وجواهردر • وبو صفت
دخی حق جل وعلایه مخصوصدر • وآنده دخی معتدبه عقلادن بركمسنه
شریك اثبات ایتمامشدر • مگركه ثنویهٔ مجوس كه خالق عالم ایكیدر • یزدان
واهرمن یانور وظلمت دیرلر • وبعض ظاهرتین فلاسفه كه حق جل وعلا
عقل اولی خلق ایتمشدر • وعقل اول ایكی نسنه ایجاد ایتمشدر • بری
عقل ثانی • بری دخی فلك تاسع • وعلی هذا القیاس هر عقلدن بر عقل
وبر فلك صادر اولمشدر • تا عقل عاشره وارنجه كه آندن عقل وفلك
صادر اولمامشدر • بلكه عناصر اربعه صادر اولمشدر • وعلی الدوام فعلده در
اشخاص مركبات عالم عناصر وصور اعراض ونفوس بشریه آندن صادر اولمقده در
آنكیچون آكا عقل فعال دیرلر • دیو ذاهب اولمشلردر • بو طایفه دخی فی الحقیقه
موحد دكللردر • اما محققون فلاسفه جمله اشیا حق جل وعلادن
بالذات صادر • وآنلار آلات ومعدات منزله سنده در دیرلر • وآنلار
مشرك دكللر • بلكه موحدلردر • وكذلك طایفهٔ معتزله كه افعال عبادی
عباد خلق دیرلر • اگرچه بدعت وضلالدر • ولكن كفر وشرك دكلدر
زیرا خالقیت جواهر واجسام حقه مخصوصدر دیرلر • اوچنجیسی صفت
الوهیت معبود بالحق • وسزاوار پرستش وعبادت اولمقدر كه حقه مخصوصدر
وآندن غیری یه اگر ملك اگر كوكب وفلك واگر نبی واگر ولی هر نه ایسه
عبادت ایتمك باطلدر • وَقَضَى رَبُّكَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا اِلَّا اِيَّاهُ • وبو صفتده
توحید ایدنلره حنفیون دیرلر كه • مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ •
آكا اشارتدر • وغالب دعوت انبیا بو توحیده در • وبونده مخالف اولان

عبدهٔ اوثان وعباد آفتاب وآتش ونحو ذلك در • كه اگرچه وجوب وجود
وخالقیت اجسام وجواهر حقه جل وعلا مخصوص ایدوكنی اثبات ایدرلر
ولكن بعض اشخاصه واصنامه • شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ • دیو آخر تأویل
باطل ایله عبادت ایدرلر • پس بونلار دخی مشركلردر • وبو اوچ صفتده
توحید ایتمك شرك اكبردر • اما توحیدی ایتدكدنصكره اضلال شیطانه
اتباع ایدوب بعض طاعات وعباداتده محض رضای حقدن غیری
غرض آخر ملاحظه ایتمك شرك اصغردر • وهر معصیتده كه لسان معجز
بیان محمدی صلی الله علیه وسلم صیغهٔ اَخْوَفُ عَلَيْكُمْ مَا اَخَافُ • بیورمشدر
غایت قبیح اولوب امتدن شایع اولاجغی نور نبوت ایله معلومی اولدوغیچون در
وبو فقیره واصل اولان روایاتده اول صیغه اوچ معصیتده بیورلمشدر
برسی ریادر كه هنوز ذكر اولندی • برسی دخی لواطه دركه سابقا ذكر
اولندی • برسی دخی محبت ومنافست دنیادر كه اوچی دخی قبح شنایعده در
وامتده مشهور وشایعدر • سبحان الله • بیت •

زبان معجز احمد چنان بود	كه هر چیزی كه میگفت آنچنان بود

بیان حقیقت ریا ریا رؤیتدن كه گورمكدر مشتق در • یعنی عباد
طاعتی پنهان ایتمیوب خلقه ارائت ایدوب گوسترمكدر • كه آنلاردن
كندویه بعض نفع تعظیم وتكریم گبی • ومدح وثنا • ومنصب ومال
وغنا گبی حاصل اولا • پس هر عبادت كه آنده ارائت واظهار عبادت
مقصود اوله اول ریادر • ایدن كمسنهٔ مرایی • ونه كمسنه یه كه قصد ایده
اول كمسنه مرایی اوله • وهر خلق وعبادت كه آنده بو معنی اوله یعنی آنی
اظهار ایدوب خلقه تقرب ایتمك استه آكا مرایا یه دیرلر • امام غزالی ایدر
مرایا یه بش نسنه در • بدن • وزی • وقول • وعمل • واتباع • اما بدن جهتندن
ریا بدنی لاغر وزرد ایتمك در كه • اندن ریاضت وعبادت وخوف وحزن
آخرت • وقلت اكل وسهر لیل معلوم اوله • وصوتی ضعیف وحركاتی آهسته
ونظری خفیف ایتمك دخی بو قبیلدندر • كه انكله اهل خوف ووقار •

ونفی سطوت غرور ایتمکله اظهار صلاح ایلیه‌لر • امام غزالی ایدر •
بو اهل دین ریاسیدر • اهل دنیا بدنی سمین ونظیف • وچهره سنی
صافی ولطیف ایتمکله ریا ایدرلر • اما ریای زی وهیئت اولدر که
خرقهٔ پشمینه • وتاج صوفی • ومسواك کبیر • وشانه • ومقراض وحلق شارب
وتطویل وتسریح لحیه • بونلك امثالی که زی وهیئت اهل صلاح در •
دیو اعتقاد ایدرلر • ومرقع که پاره لو قفتان دیرلر • بالقصد کیمك دخی
بو قسمدندر • اول سببدن ائمهٔ سلف لباسده ایکی شهرتدن احتراز ایلك
دیو نصیحت ایدرلر ایدی • بریسی غایت نفیس اولمغیله شهرت اهل دنیا •
بری غایت خسیس اولمغیله شهرت اهل ریادر • وبونی ترفیع ایتمك مسنون
اما ضرورت دفعی ایچون رقعه اوروب مهما امکن اظهار ایتمامك کرك
وطایفهٔ نقشبندیه قدس الله ارواحهم • همتلری کمال اخلاص وستر حاله
اولمغین • مرید ومتبعلرینی جامهٔ دون کیمکدن نهی ایدرلر • ومرقعات
ملونه • وتاج وخرقهٔ مخصوص صوفیه دن درویشی منع ایدرلر حکایت
اولنور که • امیر بخاری حضرتلرینك • بریسی سلسلهٔ اتباعلرینه کیرمك
استمش • بیورمشلر که درویش کل بو مرقع خرقه‌یی کیمه • سکا بر خرقه آلیویرسونلر
والا بزم طریقمزده بوکونه‌یه تجویز ورخصت یوقدر • درویش ایتمش سلطانم
بن بو خرقه‌یی شبکه ودام ایدوب کمسنه دن طلب مال حلال وحرام ایتمزین
میر بیورمش که درویش اگرچه سن استمزسن • لکن بو مرقع استر الحق خوب
بیورمشلر • مرقعات دام سؤال • وشبکهٔ جمع مال در • نیته کیم بر صوفی‌یه
دیمشلر که • مرقعکی بزه ویر • دیمش که صیاد شبکه سن آخره ویریجك یانه ایله
صید ایلر • وبعض تتبع ایدنلری کوروز ملون ومصبغ چوقه‌لری
خورده طوغرایوب ینه محکم دیکدروب بر مرقع ایدرلر • که نیجه یکی
حله دن خرج ده افزوندر وزحمتی حددن بیرون اولور • رقعه دن غرض
خود خرقی دفع • وضرورتی فی الجمله دفع ایتمك ایدی • وبعض طایفه دخی
غایت خشین ودون کیمك نفسلری راضی اولماز • واهل صلاح وزمرهٔ شیوخ

متصوفه دن

متصوفه دن عدا اولنمغه دخی متقاضی اولورلر • لابد لطیف ومربع صوفلر
که طراز سیاه وآستین کوتاه اوزره دکلمش اوله • وایچه دولبندلر
که معقد کودلر ایله صارلمش اوله • اختیار ایدرلر که اهل دنیا وملوك
ووزرا • وخواجه‌لر نفرت ایتمیه‌لر • وحقارت نظری ایله باقمیه‌لر • واهل
صلاح قتنده دخی مقبول اوله • وبونلر قتنده غایت الچق عبا بلکه سلاسلك
چوقه سندن جامه وقبا کیمك موت احمر وهلاکه برابردر • وکذلك
قطنی ومتقالی دن لباس کیمك دخی متعذر • اگرچه بهاسی کند ولرك صوفی
ودستارندن اقل ایسه • زیرا اهل صلاح زیندن قاچمق لازم اولور • بو
جمله اهل صلاح ودین ریاسیدر • اما اهل دنیا ریاسی غایت فاخر جامه‌لر
که حرام اوله اطلس وکمخا وزربفت ودیبا کبی • یا اصلی حلال اوله
سقرلاط چوقه‌لر کبی • وبعض قطنی‌لر کبی • واثاث بیتنده قیمتلو قالیلر
وزینتلو نهالیلر • وزین سیمین وسیف محلی • واسب عربی • واستر بردعی
وغلام رایق که صاحب شکل بهی وجمال فایق اوله • وبونلر کبی اسباب
وآلات که موجب نخوت وشهرت • ومشاهده سی فقرایه سبب انکسار خاطر
وحسرتدر • نیته کیم حافظ شیرازی بو تحسردن تعبیر ایلمکه • بیت
یا رب این نودولتانرا بر خر خودشان نشان • کاین تکبر از غلام واسب واستر میکنند
اما ریای قول اولدر که • اصحاب وعظ وتذکیر • محافل وکراسی ده •
نقل حدیث وتفسیر • ومعارف وحقایق ومسایل ودقایق سویلینلر
عارض اولور که غرضی اهلنه نصیحت وبیان واقع • ومحض ارشاد امتی دکلدر
بلکه تبحر علوم وسعت مولویت • وفقه • وحدیث • ولغت • وعربیت •
وتواریخ • واخبار • وآثار ومحاضرات • وامثال • واشعار • وقوت تقریر واملا
وقدرت سجع • وانشا کندوده موجود اولدوغنی اظهار وبیان وعامهٔ
ناسدن فضل وکمال ایله امتیاز وعیان ایتمك در • وبوریادن افاضل علما
واکابر مشایخ وحکما جهد تمام ایله خلاص اولور • پس بو فقیر کبی غرقهٔ دریای
عیوب ومعاصی که نقصان ظاهر وباطنی معلوم ادانی واقاصی • وقولی فعلنه

مطابق • وظاهری باطننه موافق اولمامغیله عاصی • بر عاصی دن خلاص
اولمق احتمالی میدر • ونجات بولمق متصورمیدر • بالله العظیم نهی ایتدکم
معاصینك کثرتی ایله متصف • وبن بو مقوله نك قطعا اهلی دکل ایدوکمه
مقر ومعترفن • ولکن شاید عفو الهی • وجود نامتناهی ایله یازدوغم
یا بکا یاغیره فی الجمله نافع اولوب آنلادی یا بنی حضیض نقصاندن
بر مقدار رافع اوله حسب حالمه بود رکه • نظم •

منم که نیست شب و روز جز گنه کارم	گناه کارم و امید عفو میدارم
شکم بسان صراحی مدام پر ز حرام	سجود میکنم و زان سجود بیزارم

• وبو مقام هایل سببی ایله اکثر محققلر کندولردن وعظ وتذکیری نفی •
وغیری لری دخی اندن منع ونهی ایتمشلردر • امام غزالی ایدر • عزیزلردن
برسینه بر عالم سؤال ایلدی • که بن وعظ وتذکیر ایدرین نه نیت ایله ایدیین
• بیورمش که معصیت ایدرمش سن معصیتدن نیتمی اولور • نه نیت ایدرسك ایله
نقل ایدرکه بر عزیز شیخه ملاقات ایدوب • حقایق معارفدن چوق کلمات
• ایلدیلر • آخر مجلسده اول عزیز بن بو مجلسدن چوق نفع اومادین دیجك
شیخ بیوردی که • بن بو مجلسك چوق ضررندن قورقرین نه ایچون آیله
دیرسن • دینلدکده بیوردی که • سن قصد ایدوب معارفکك احسنی سویلمك
استدك • وبن قصد ایدوب معلومات ومعارفمك احسنی سویلدم بوندن
ادنوق ریا وتصنعمی اولور • وریای قول چوقدر • حتی حفاظ قرآن محافل
وکراسی ده مبالغه رعایت مخارج • ونقل قراءت سبعه ایتمه سی دخی آندن
داخل ولور • اما ریای فعل وعمل اولدرکه • خلایق یاننده کثرت صلوة
• وتطویل قیام • ورکوع وسجود • وباشینی اکوب مراقبه هیئتنده اوتورمق
وایکی یاننه باقیوب سکون ووقار ایله کتمك • حتی بعض مرائیلر تنها
کتسه سرعتله حاجتنه کیدر • بر آدم کورسه یاب یاب وقار ایله • کتمکه
باشلر • وسایر افعال خیر هر نه ایسه • اظهاردن معقصود نفع دنیوی • وقبول
غیر اوله اول ریادر • اما اهل دنیا ریاسی بونلرك ضدیدر • که تمایل وتبختر

وحرکات وسکناتنده اظهار حشمت وتکبردر • اما ریای اتباع اولدرکه
بو شیخ مرید ومحب چوق اولدوغنه استینه • خصوصا که اعیان ومشاهیر
امرا ووزرادن اوله که فلان عالم بزه ارادت ایتمشدر • وفلان وزیر
عجب محب ومعتقد اولمشدر دیه • وبر صوفی خانقاهندن دخی انفع
یره کتسه متغیر ومتأثر اوله • وواعظ مجلسنه کلنلرك کثرتندن مفتخر
ومباهی • واستماع ایدنلری • وظیفه یه کلمامکدن • وفی الجمله تکلم ایتمکدن
زجرله ناهی اولمق کبی • ومریدی مشایخه ایرشمك ایله افتخار • ومحدث کثرت
لقای شیوخ ایله ابتهاج ایتمك • دخی مخوف درکه • بو قسمدن اوله • ومحبت
تکثیر اتباع مشایخه مخوفدر • چوق کمسنه لره ازدحام خلق راه زن • وکثرت
اتباع مانع سلوك طریق حسن اولمشدر • عزیزلردن برسی ایدرکه شیخم ایله
کزردك صوفیه دن بر جماعت کوردك بر خرمن اوزره اتکلرین آچمشلر •
طوردلر • که صاحب خرمن بونلاره بر مقدار صدقه • ونفس وعیاللرینه
قوت ونفقه ویره • بونلارك بو مرتبه طمع وسؤال • وطریق تصوفه هوان
واضلال ویردوکی بزه غایت قبیح کلوب • ایتدك بونلار یا شیخ نه ترك
ادبدن بو محنت ایله معاقب اولدیلر • بیوردی که بو شیخلرینك کثرت
مرید ووفرت اتباعه حریص اولدوغنك جزاسی در • هر شیخ که محض تکثیر
اصحاب • وتوفیر اتباع واحبابه حریص اوله • مرید واتباعی بوبله ذل وهوان
وطریق اهل الله دن حرمان ایله مردود وخسران ایله معاقب ومطرود
اولور • بو ذکر اولنان تفصیل انواع ریادر • ومرائیلر دخی نیجه طبقه در
بعض مجرد اعتقاد ایله اکتفا ایدر • نیجه راهب مثال قله کوه ده
مدت مدید ساکن اولوب قطعا بر کمسنه ایله اختلاط وملاقات ایلمز •
اما مرادی قلوب ناسده محبتی ثابت • وشجره اعتقادی زمین دل عللرینده
ثابت اولمق اولور • حتی خلوت کندوده بر جرم اکلیوب اعتقادلری کندوکی
بلسه • بر کون غارده مقیم اولمزایدی • حق سبحانه وتعالی نك برات
ساحه سنه مطلع اولدوغیله قناعت ایلمز • وبعض کمسنه بر احددن صدقه

وصله برحبه آلماز • وصرفقرم صبرایدرکه قلوبه اعتقادی دوشه • زیرا
جاه وقبول مال ومنال بحساب • وطعام لذیذ وشراب وآلات اقمشه
وثیابدن الذ واشهی • واعتقاد ناس اسباب وآلات وافراسدن احسن
وابهی کلور • وسری بودرکه قلوب مجردات وارواح عالیه جنسی در • و
آنلاره تملك هرنسنه یه تملکدن ارتوق مطلوبدر • وبعض مرائیلر اعتقاد
زاید حسن ثنا • ونفاذ قول • وقبول شفاعات • وتحصیل حاجات مهمات
خلق دخی مراد ایدر • وحاجتك بیتورمك ده اجر عظیم واردر • دیو
میر ووزیر وقاضی وشحنه قپوسنه یاکندو بالذات یا نقباسی وخلفاسی
تردد ایلیوب نیجه شفاعات باطله • ونیجه بی حق مریدلرینك حصول مرام
ووصول حطام ایتمسنه سبب اولور • اما میر ووزیر قپوسنه بلاضرورت
تردد مقبول اهل صدق وکمال دکلدر • رباعی •

ای دفتر اهل فقر را دیباجه • مشغوف بصحبت امیر وخواجه •
در حکم خلا جای شمر مجلس شان • انجام رو الا لقضاء الحاجه •

مراتب ریا ریانك مراتبی متفاوتدر • زیرا بوندن خالی دکل که عبادت
محض غرض دنیوی • ورؤیت مخلوق ایچون اوله • یا ایکی غرض که رضای
حق وقبول خلقدر موجود اوله • اما بری غالب یا مساوی اوله • پس
احتمالات عقلیه دورتدر • درجهٔ اولی که محض قبول خلق ایچون
اوله • شویله که کمسنه کورمك احتمالی اولمسه • اصلا اول عبادتی ایتمیه
غایت ریای قبیحدر • ثواب عمل بالکلیه فوت اولنور وغضب غیره مستحق
غضب وبغض حق اولمسی مقرردر • درجهٔ ثانیه • که هم رضای حق
وهم قبول خلق قصد ایلیه • اما قبول خلق جانبی غالب اولوب تنها اولسه
عملی اشلمامك مقرر اولسه • بو دخی اولکی کبی مستحق بغضدر • درجهٔ ثالثه
ایکی غرض برابر اولدوغیدر • بونده ثواب یوغیسه بغض وعقاب دخی
اولمیوب رأسا برأس • لا علیه ولا له اولمق مرجودر • شعر •
عَلَى أَنَّنِي رَاضٍ بِأَنْ أَحْمِلَ الْهَوَى • واخلص منه لا علی ولا لیا •

درجهٔ رابعه • رضای حق جانبی قبول خلق جانبندن غالب اولانندر • علما
ایدیلر که اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى • ثوابدن بکلی محروم دکلدر • ولی نظر
قبول خلق ایتدوکی ایچون معاقب دخی اولور • اما حدیث نبوی قدسی ده
که حق جل وعلا • أَنَا أَغْنَى الْأَغْنِيَاءِ عَنِ الشَّرِيكِ • بیورد وغی ایکی غرض
برابر اولدوغنه محمولدر • بیان حبط عمل بسبب ریا ریا اول عملله
مقارن اوله • یا اثناء عملده عارض یا بعد فراغ عمل عارض اوله • قسم
اول که عمل ریا یه مقارن اوله • شك یوقکه بو عمل اوزره مستمر اولور
قالورسه کندو اول عاصی وعملی نامعتدبردر • اما اکر اثناء عملده توبه
وندامت واستغفار ایدرسه • بعض علما بینه معتدبه اولور دیدیلر •
اما صحیح اولدر که • اکر غرض ابتداده مجرد قبول خلق • یا قبول خلق ملاحظه‌سی
حق ارادتنه غالب ایسه عمل نامعتدبردر • اما غرضنان مساوی یا جانب
ریا مرجوح ایسه • اکر فساد وبطلانه قابل دکل عمل ایسه صدقه وقرائت
کبی نیت خیر ایله مثاب • ونیت ریا ایله معاقب اولور • فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ • اکر قابل فساد وبطلان
ایسه صلوة وحج کبی • اکر نافله ایسه فاسددر • دینلمز • اکر فرض ایسه عهده‌سندن
ساقط اولمز • قسم ثانی که اثنای عملده ریا عارض اولمقدر • اکر مجرد
عمل ایله مسرور ایسه • شویله که بو ارادت ریایی اولمسه عملدن فراغت ایتمك
مقرر اوله عملی حبط اولور • قسم ثالث که فراغ عملدن صکره عارض
اولمقدر • اکر مجرد سرور ایسه که کندو اظهار ایتمیه ضرر ایتمز • اکر کندو
اظهار ایدرسه • اظهاردن غیری صحیح غرضی یوغیسه محل خوفدر احباط
عمل اولمقدر • ابن مسعود رضی الله عنه قتنده برکمسنه دون سورهٔ بقره
قرائت ایتدم دیدی • ابن مسعود سنك اندن نصیبك همان بو دیدکك در
دیدی • برکمسنه جناب رسالت پناهی صلى الله عليه وسلم حضورنده بن صوم
دهر ایتدم دیدی • بیوردیلر که لَا صُمْتَ وَلَا أَفْطَرْتَ • یعنی نه صایم
اولدك که مثاب اولەسن • نه افطار ایلدك که دنیاده زحمت چکمیەسن •

پس عملا اظهار ایتدی وکیچون بوردی دیدیلر • برهر حال یحتمل که حضرتك
وابن مسعودك اظهارده بویله بیوردقلری • اول دخی نوع ریا اولمق
اکلد وعندنا ولمش اوله • والا مقتضای قیاس بودرکه عمل وّلا اصح اولدقدن صکره
اظهار ثانی ضرر ایتمیه • غایتی آنوك ایچون معاقب اوله • پس سفیان ثوریدن
حکایت • اولنورکه برتاجر آنلادی ضیافت ایدوب • اثنای دعوتده
خدمتکارینه برطبق چیق کتور دیو امر ایتدکدن صکره • ایکنجی حجدن کتوردکم
طبقی کتور دیوب • ایکی حج ایتدوکنی اشعار ایدیجك • امام اصحابنه یا حوب
مسکین بوسوز ایله ایکی حجنی ابطال ایلدی دیدوکی • دخی بوکه محمول اوله
یعنی اول عملده دخی ریا اولمق اکلیه • پس بو تقریرایتدن ظاهر اولدی که
اخفای عمل الزم لوازم • واخلاص ایله اکا مداوم اولمق ایمش • انکیچون بعض
سلف دیرلر ایدی • که عملی ایتمکدن ایسه • ایتدکدن صکره حفظی کوچ در •
وارباب سلوك سترحال • وکتمان اعمالده نه دقتلر ایتمشلردر • ذکر خفی
ذکر جلیدن ترجیح اولند وغی دخی بوندندر • خواجه کان سلسله سی نك
کتم وسترده مبالغه لری معروفدر • وبو بیت وردزبانلریدر • بیت
ازدرون شو آشنا وازبرون بیکانه وش • کاینچنین زیبا روش کم می‌فتد اندر جهان
اخلاص خلاصهٔ اعمال • ونقاوهٔ احوال • وسرمایهٔ سعادات • وپیرایهٔ مراداتدر
واخلاص ایله عمل یسیر صالح قصور اخلاص ایله اولان عمل کثیردن • عند الله تعالی

اضعاف مضاعف • را جحدر • شعر	عبادت باخلاص نیت نکوست •
وکرنه چه آید ز بی مغز پوست •	زین الدین خوافی قدس سره •

وصایای قدسیه سنده ذکر ایدرکه مدینهٔ منوره ده بعض اصفیا ایله
جمع اولدم • بکا صوردی که بیك ییل عمرك اولسه • نه یه صرف ایدردك •
بن دخی دیدم • بو قدر ییل صلوته • بو قدر ییل صومه • ونحو ذلك بنجه
عبادات تعداد ایلدم • بیوردی که بن ایله اعتزدم • بلکه طقوز یوز طقسان
طقوز ییل تحصیل اخلاصه صرف ایدوب • بر ییل اخلاص ایله عبادت ایدردم
شیخ زین الدین بو سوزی عظیم تحسین ایدوب • دیرلرکه باب دین ده

نظر

نظر صحیح • وحق صریح بودرکه بیوردیلر • بیان علاج رذیلت ریا چون
معلوم اولدی که ریا موجب حبط اعمال • ومورث مقت وبغض خدای
ذو الجلالدر • وامهات کبایردن معدود • وشقاوت حقیقی آنده موجوددر •
پس ضررینی عین الیقین ایله مشاهده • وازاله سنده تحمل مشقت ومجاهده
ایتمك کرك • زیرا انسان زمان طفولیتده ضعیف العقل والتمیز ایکن نظری
احوال ابنای جنسنه اولوب • آنلاره تقلید واتباع ایتمك اوزرینه اولور •
پس خلقی کوردکه جمله سی تصنع واظهار جمیل • واخفای قبیح ایتمك اوزرینه در
لابد تصنع که سرمایهٔ ریادر قلبنده نابت • وحب تصنع مخازن درونند
ثابت اولمشدر • پس ازاله سی محتاج مجاهده اولور • امام غزالی ایدرکه
علاجنده ایکی مقام واردر • مقام اول اصول ریایی که فرعی اکا مترتب
وعروقنی که اغصانی اندن منشعب در قلع وقمع ایتمکدر • واصول وعروقی
اوچ نسنه در • برنسی حب جاه ومنزلت در • وجاه ومنزلتدن مرادی
خلق قتنده مقبول ومکرم اولمقدر • اهل منصب وولایت اولمق لازم دکل
ایکنجیسی حب ثنا ومدح • ونفرت ذم وقدح در • اوچنجیسی خلق الیند
ایچنده اولان طمع در • پس بو اوچ نسنه هر نه قدر طبعه شیرین دخی کلورسه
دفعنه سعی ایتمك کرك • آنده اولان مضرت عظمایی فکر ایتمکله • وبو حلاوت
عاقبت مرادته مؤدی اولاجاغی ذکر ایتمکله • نیته کیم عسل زهرناك ایدوکی
معلوم اولسه • البته تناول ایتمیوب صبر اولنور • پس ریانك صوکنده اولان
عذاب الیم • ومقت حی کریمی ملاحظه ایلیه • که فردا اهل اخلاص عملری ایله
خاص الخاص اولدقده بو کا رأس اشهاد ومجمع عباد وعبادده • یا فاسق یا فاجر
یا مرائی • یا غادر عملکی غرض دنیا وتقرب عباد ایچون ایدوب انلاره تعظیم
بزه استهزا ایدردك • مخلوقه تکریم خالقکه ازدرا ایدردك • ممکن عاجزه
تقرب وتزین ایتمکله • قوللرینه واصل اولدك • بزم غضب وبغضمزه مستحق
وطرد وردمزی حاصل قیلدك دیرلر • اعمالنك جزاسنه غایت محتاج
اولدوغی زمانده • وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا •

تذكر وتفكر ايتمك • ايكنجيسی قبول مذكوره نفسده رغبت پيدا
اولمقدر • اوچنجيسی بو رغبت قرار طوتوب مصمم اولمق • پس كمال بودركه
اولكی خاطره يی دفع ايليوب خلقك اطلاعی نه نسنه در • نعوذ بالله ديوب
اهل تحقيق كه اخلاص روضه سنده دعی ايتمشلر عمللرينی ملائكه دن

بيت دخی كتم ايتمكه سعی ايتمشلر • | چو دروی برستيد نت برخند آ •
اكر جبرئيلت نه بيند رواست • | دئيه • اكر خاطرۀ ثانيه كه هيجان

رغبت اطلاع خلق در • اول دخی كلورسه سابقا ذكر ايتديكمز نصايحی
تذكر ايليه • نيته كيم اطلاع ناس ملاحظه سی ريا جانبنه ميل ورغبت
ويرد وكی كبی • آفات ريايی ملاحظه ايتمك دخی نفرت وكراهت ويرد •
پس بو ايكی خاطره دفع اولنجق • اوچنجی دخی كه بونلره مترتب در • مندفع
اولور • چوق اولوركه عبد عزيمت اخلاصله شروع ايتمشيكن خاطرۀ ريا
غلبه ايدر • نفس آنی رد ايتميوب قبول ايدر • سببی نفس حب مدح و
خوف ذم ايله مملو اولدوغی در • لابد آفات ريا وسوء عاقبتنه اولان
معرفتی خاطره كلمز • زيرا كاسۀ پر قبول زياده يه محتمل دكلدر • نيته كيم
بعض كمسنه غضبك مضراتنی وحلمك منافعنی بيلوب انكله عمل ايتمكه
تصميم عزيمت قيلور • اما اسباب غضبدن بر سبب عظيم طاری موجبات
غضب قوی ومشارعنه بر وجهله ساری اولوركه معرفت مذكوره يه
محل قالمز • لابد اصلا خاطره كلمز • پس خاطرۀ شيطانيۀ ريائيه كليجك
دفع ايتمك كرك • اما دفعنده دورت وجه واردر • اولكيسی اولدركه
دفع ايتدكدنصكره شيطانی تكذيب ايدوب • وتكذيبده دوروب انكله
مجادله ايده • ايكنجيسی مجادله يی دراز ايتميه • ولكن دفع وتكذيب
ايده • اوچنجيسی دفع ايتدكدنصكره تكذيبه دخی مقيد اولميه • بلكه ذكر وعبادتی
اوزرينه اوله • دردنجيسی اولدركه جدال وتكذيبه مقيد اولمدوغندن
غيری ذكر وتوجهی ولكيدن آرتوق ايده • اولكی غايت ضعيف وجه در
زيرا جدال ايله مشغول اولمغيله ذكر وتوجهدن قالمسی كرك • شيطان لعينك

مقتضاسنجه لا شیء محض • بلكه موجب بغض بوله • ومع هذا ملاحظه
ايتد وكی قبول ورضای خلق • ومدح وثنای مخلوق حاصل اولدوغی دخی
امر موهوم وشیء نامعلومدر • رِضَاءُ ٱلنَّاسِ غَايَةٌ لَا تُدْرَكُ • بر طايفه نك
مقبولی اولورسه نيجه سنه مذموم اولمق وار • بلكه غالبا رياسی معلوم
اولوب عند الناس دخی مردود • وتصور ايتد وكی نسنه لردن محروم اولمق مقرر در

بيت بروجان بابا باخلاص پيچ • | كه نتوانی از خلق رستن بهيچ •
كسانی كه فعلت پسنديده اند • | هنوز از تو نقش برون ديده اند

ومدح وذم خلق حقيقتده لا شیء در • حق قتنده مذموم اولان خلق قتنده
ممدوح اولمه دن نه فائده كه عاقبت پرده آچيلور • وقبايح نهانی يوزينه
صاچيلور • شاعر عرب • اِنَّ مَدْحِي زَيْنٌ وَاِنَّ ذَمِّي شَيْنٌ ديد كده حضرت
رسالت پناهی صلی الله عليه وسلم • كَذَبْتَ ذٰلِكَ وَٱلَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ بيت
مدح وذمت كر تفاوت ميكند • بتكری باشی كه او بت ميكند •
اكر ديرسك كه مدح وذمدن فارغ اولمق قچن اولور • كبار مشايخ واتقيای
دخی كورورز كه كندولره ذم وغيبت اولنسه تمام بحضور اولورلر • بر ايدوز
طبيعته كوچ كلمامك بعيد در • ولكن اول مرتبه تكليفا اولنمز • مردان اول
عباد تكره همان آنی ملاحظه ايتمز • اما طمع مال ومنال خلق آنی دخی
ملاحظه ايتميه سن • زيرا معطی وآخذ حق در • ومنع وعطا مختص كريم مطلقدر
پس نه وجهی واردركه عبادت وطاعتك بو حطام فانی ملحوظ ومقصودك
اوله مقام ثانی خواطر ردية شيطانيه • اثنای عبادت يا اول و
آخرده عارض اولمقدن خالی اولمز • پس غافل اولمامق كرك • زيرا عبادت
عابد مال خواجۀ تاجر كبی در • وشياطين حرامی راه زن ودزد كيسه بر
ولص نقب افكن منالنده در • علی الدوام قصد اخذ ونهب ايتمكده در
بر طرفدن منع اولنورسه • فی الحال طرف آخردن كلور • آشكاره قطع طريق
ايدرسه نهانی نقب وطر ايله آلور • امام غزالی ايدر • خواطر ريائيه
اوچ در • كاهی دفعه كلور • كاهی تدريج ايله • اولكيسی خلقك قبولنی

خود غرضی ذکر و توجهدن آلیقومقدر • اِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ • آندن یوقارو درجهٔ ثانیه در • زیرا اشتغال یوق ولکن اشتغال دخی فی الجمله مانع ذکردر • آندن یوقارو درجهٔ ثالثه در که آنده هیچ اشتغال عن ذکر الله یوقدر • آندن یوقارو درجهٔ رابعه در که هیچ اشتغال اولمدوغندن غیری زیاده توجه و اخلاصه سبب اولمق واردر • بو وجه اوزدینه عمل ایدن کمسنه شیطان لعین خاطره کتوردی زیرا خوف ایدرکه زیاده اخلاص و عبودیتنه سبب اوله • بو حیله ضد مقصودی و عکس مطلوبی حاصل اوله • کمال اخلاص و تحصیل صدق • و اخلاص مرشد کامل • که عالم عاملدر • خدمتنه وارمیجه • و شریعت و طریقت قانونی اوزره • میت بین یدی الغسال کبی امرینه مطیع و منقاد اولمیجه اولمز • مثنوی

آن زمان از ریا و عجب رهی • که شوی پیر را رهین و رهی •
هست در نفس دارو کیر بسی • که نداند بغیر پیر کسی •

چون رذیلت ریا • و علاج قلب خصوصنده بومقدار تفصیل اولندی بومقدار ایله اکتفا ایدرلم • خاتمه معلوم اولدی که رذیلتك علاجی مضار و مفاسدینی تفکر • و آنك تقبیح و منعنده وارد اولان آیات و احادیث و آثار علما و حکمایی تذکر ایدوب • ضدی اولان فضیلتك منافعنی ملاحظه و تذکار • و آنك حقنده وارد اولان کلمات محرضه یی خطار در • و جهت علمدن علاجی اجتنابنه ادمان • و مصابرت • و ضدینی تحصیل و اعمال ایتمکدر • بو طریق تبدیل اخلاق • و تبدیل فضایل ایتمکده طریقهٔ علما و حکمادر • اما ارباب سلوك متصوفه دیرلر • که بو طریقله تبدیل اخلاق ده متعسر بلکه متعذر • بر خلق حسنی تحصیل • یا بر خلق قبیحی نفسندن ازاله ایتمکه نیجه مشقت و مجاهده کرك • اکثریا عمر اکا وفا ایتمامکدر • و بر خلقی ازاله و ضدینی کتورنجه • نیجه خلق قبیح حاصل • و نیجه خلق حسن زایل اولمق واردر • پس طریق اولدر که کلمهٔ توحیدی تلقین مرشد ایله • اشتغال اولنه که زمان یسیرده • بعون الله تعالی جمله اخلاق ردیئه احراق ایدر • و نفس

تصفیه

تصفیه و تزکیه یه واصل اولوب • اخلاق حسنه آندن ظهور و اشراق ایدر • و آول وجهله اولورکه قایل دیمشدر • رباعی

تا دل ز بد و نیك جهان آگاهست • دستش ز بد و نیك جهان کوتاهست
آنرا که درو بود هزار اندیشه • اکنون همه لا اله الا الله است

کتاب اول تمام اولوب • بعون الله تعالی
کتاب ثانی یه شروع اولندی
والله الموفق

م

کتاب ثانی رساله اخلاق علائی دن علم تدبیر المنزل بیاننده در

علم تدبیر المنزل بر علم در که انکیله اهل منزل آراسنده نظام و انتظام
و وجه لایق اوزره معاش ایلمکک کیفیتی بیلنور چون انسان سایر
حیواناتدن ممتاز و اجتماع منزلی که اهل و عیال و خدم و خولدن
عبارتدر اکا لازم در پس بو قاعده مذکور اولان کبی اجتماع اصول
و قواعد و قوانین ضوابط اوزرینه اولمق کرک که سیادت دنیویه سنه
سبب و باعث و سعادت اخرویه سنه علت مفضی اوله و اول قواعد دخی
جمله بدیهی دکلدر که هرکس اکا مجرد توجه عقلی ایله مهتدی اوله بلکه
اکثری نظریات در که حکما آنلاری ادله سندن استخراج و جمع ایدوب
علم تدبیر المنزل دیو تسمیه ایلدیلر پس بو علمه احتیاج متقرر و اندن
استغنا متعذر در پس بو کتاب نیجه بابه مشتمل در **باب اول**
منازل و ارکان منازله احتیاج بیاننده در سابقا اشارت کچمشیدی
که انسان مدنی بالطبع در و محتاج اولدوغی غداسی بسیط دکلدر
زیرا مزاجی لطیف اولمغیله غداسنک لطیف و نظیف اولانی استر و غدای
لطیف جمع و ترکیب و طبخ و ترتیب اولمیجه اولمز مثلا غایت مهم اولان
غداسی اکمکدر نیجه افعاله محتاجدر اکمک کبی بیچمک کبی اوکوتمک کبی
پشورمک کبی و بو قدر افعاله برکمسنه مستقلا قادر اولمق ممکن اولمز
بلکه ابنای جنسدن معاونت و مظاهرت کرک اما حیواناتک غداسی

اکثریا

اکثریا بسیط در سباع کوشت خام و بهایم کیاه خشک و تر ایله تغذی
ایلر و علی هذا القیاس و انسانک اغدیه سی اغذیه حیواناتک کبی هرکون
حاصل اولور دکلدر مثلا زمان شتا اقبال و وقت صیفا دبار ایتدکده
غدای انسان تحصیل اولنمز پس لازمدر که زماننده تحصیل اولنوب ادخار اولنه
تاکی جمیع ازمانده هر شخصه تحصیل غدا میسر اوله پس مکان محفوظ کرک
که آنده جمع اولنوب امطار و ثلوج و افواه حیوانات و دست تغلب
غاصب و سارق اکا واصل اولمیوب حین احتیاجده حاضر و حاصل اوله
پس منزله احتیاج ظاهردر و انسانک نفسنه دخی کرما و سرما و امطار
و ثلوج و طین و وحلدن سلامت ایچون اسباب و آلات و نفس و عیالنی
غاصب و سارقدن خلاص ایچون دخی منزل لازم ایدوکی روشن و باهردر
و مزاجی لطیف و شعر و وبردن عاری اولدوغیچون زیاده لباسه و اعتدال
و لطیف مزاج سببی ایله زیاده نومه محتاج و نوم زماننده ارواح باطنه
غور ایتمکله ظاهر جسده تأثیر برد زیاده اولمغین یقظه زماننده لازم
اولاندن زیاده دثار و شعاره محتاجدر پس لوازم غدا و لباسی نیجه
اسباب و آلاته دخی موقوفدر که آنلاره اثاث بیت و ماعون
دخی دیرلر پس بو جمله نک حفظیچون مکان لازمدر و بو جمله بقای شخصیچون
ودخی لوازمی وار در و اول جمله دن بری خاتوندر که تناکح سببی ایله توالد
اولوب بقای نوعه مؤدی اوله و هرکس بقای شخصی ایچون لازم اولان اسبابی
حاضر ایکن حفظ ایدر ولکن منزلندن بعض مهمات ایچون غیبت ایتدکده
کندویه نایب اولوب حفظ ایدر کمسنه یه دخی محتاجدر و حکمت الهی اقتضا
ایدر که خاتون غلبه رطوبت سببی ایله مزاجنده ضعف و فتور مقرردر
تحصیل مصالحی ایچون حرکاتنده عاجز اولوب منزلده ساکن اولوب نایب زوجی
اوله و حفظ اثاث بیت و مهمات قوت و لوازم منزل آنک عهده سنده اوله
و چون تناکح واقع اوله تناسل و توالد اولوب اولاد حاصل اولسه کرک
و اولاد حال صغرنده تربیت و تقویت بوینه محتاجدر پس آنلارک دخی لوازم

ومهماتی منضم اولور • غالبا مجرد نفس بدر ومادر کفایت ایتمیوب خادمه
محتاج اولور • وبو جماعت ارکان منزل در • وانتظام معاش بو ارکانیله
اولور • وارکانک عددی بش در • پدر • مادر • فرزند • خادم • قوت •
وچون هر کثرتک بر جهتله وحدتی اولور • لابد بو کثرتک دخی وحدتی
نظام صنایعیدر • ونظام صنایعی تدبیرله اولور • وتدبیره مدبر کرک •
ولایق ومناسب اولدرکه بو تدبیرک صاحبی ومدبری صاحب منزل اوله •
که پدردر • وسایر اهل منزله ریاست • وآنلرک امورینی ضبط وسیاست
آنک اوله • واول دخی تدبیر صایب ایدوب لطف وعنف ووعد ووعید
وتشدید ولین وتکلیف ومداراتی محل مناسبنده استعمال ایتمکله ضبط
وسیاستایله عمل ایلیه • که اهل منزل هر بری رذایلدن محترز ومجتنب
وفضایلی محتوی ومکتسب اوله لر • ومنزلدن بو محلدن مراد مرطاش واغاجیله
بنا اولنمش خانه لر دکلدر • بلکه ارکان خمسهٔ مذکورهیی یا اکثرینی جامع اولان
محل ومأوی در • کرک طین واحجاردن مبنی اولسون • که آنلاره اهل مدر دیرلر
زیرا مدر طپراغ پاره سنه دیرلر • مراد بنادر • کرک شعر ووبردن یعنی یوک
ویاپاغیدن کلری نسنه دن اولسون • وآنلاره اهل وبر دیرلر صحرا نشینلر
کبی اعراب وترک وتاتار کبی • وبو معنایه منزل جمله اهل عالمه لازم در •
نیته کیم بیان اولندی • پس علم تدبیر المنزل جمله اهل عالمه لازم ایدوکی
اول بابده اشارت ولنمشیدی ظاهر اولدی • خواجه نصیر ایدرکه اکرچه
علم تدبیر المنزلده قدماء حکماء یونانک قواعد مضبوطه وقوانین مبسوطه لری
چوقدر • اما انلردن عربی لسانه نسنه نقل ولنمامشدر • الا بر مختصر رساله
که ابروس حکیمدن منقول • ومتأخرین آراسنده موجود ومقبولدر • ولکن
افاضل متأخرین آراء کافیه • واذهان صافیه ایله بو صناعتک اصول و
قواعدین ضبط • وفروع نتایجن بسط ایتمکده بذل مقدور وجهود • وسعی
مشکور ومحمود ایتمشلردر • خصوصا شیخ رئیس ابو علی حسین بن سینا که
آنک بو فنده بر رسالهٔ بدیعه سی وارددر • که کمال بلاغتله شرط ایجازی

جامع

جامع در • اول رساله نک خلاصه سنی سایر مواعظ وآدابله که متقدمین
ومتأخریندن منقولدر • موشح ایدوب بو کتابمزه درج ایلدک • ان شاء الله
تعالی نظر ارتضای اهل فضل ایله مشرف اوله • انتهی کلامه • وبو فقیر
دخی خواجه نصیر کلامندن • وآنلردن مقدم ومؤخر افاضل کتابلرندن
اخذ وایرادنه قادر اولدوغم محاسن آداب • ومکارم اولوا الالبابی مناسب
استعداد اهل زمان • وملایم طباع ابنای روزکار اکلدوغم اسلوب
واداء اوزرینه ایراد وبیان ایلدم • اومادرین که ارباب فضل افضالیله
مستعد اولدقده مواضع اغراضدن اعراض ومحل زللدن اغماض بیوره لر •
والله الموفق والمفضال • **باب ثانی** اجتماع منزلیده رایس • واهل
منزلی سائس اولان • اولا چوبان کبی اولمق کرک • که رمه نک حفظ ورعی
وضبط وسقیسنده آکاه ومتنبه • وهر فعله مناسب وقاتی رعایت وهر آفته
احتمال اولان مضرامدن حمایت ایتمکه ساعی ومتوجه اولور • لاجرم رمه
کرک وسباع تعرضندن امین • وسقی ورعی وقتنده اولمغله • هر بری
فربه وسمین اولوب منافع معلومه سی حاصل ومتوفر • واولاد وانسالی
حاصل ومتکثر اولور • کذلک رئیس دخی تحت تصرفنده اولان اهل منزلی
اعدای متسلطه دن حفظ وحراست • وافعال واوضاع ضارهٔ غیر محموده دن
تأدیب وسیاست ایدوب • هر برینی کمال ممکنلرینه واصل قلمق کرک • ثانیا
رئیس مذکور طبیب کبی اوله • که طبیبک حفظ صحت مزاج • وازالهٔ مرضیچون
قصد علاج ایتدکده نظری مجموع اعضای مرکبه دن حاصل اولان اعتداله در •
وصحت بدنه سبب • وافعال موضوعه دن صحت اوزره صادر اولمغه علت
بو اعتدال مجموعیدر • اکر بدنده بو اعتدال موجود ایسه طبیب آنی حفظ
وحراسته ایتمکه قصد ایلر • اکر مفقود ایسه تحصیل واعاده قلمغه همت ایدر •
واعضادن بر عضوه خلل طاری • ومرض ساری اولسه • طبیب علاجنده
اول عضوک مصلحتنه نظر ایتمز • بلکه عموم اعضا مصلحتنه اهتمام ایلر •
وعضوه مرضک جوادنده عضو رئیس وارسه • آنک علاجنه اهتمام ایدر

بالقصد الاول بعده بالقصد الثانی عضو مزبورك علاجنه قصد ایدر
تا اول مرتبه كه مصلحت عموم اعضا یا مصلحت اعضاء رئیسه بو عضوك
قطع وازاله سن اقتضا دخی ایدرسه قطع وازاله ایتمكدن مبالات
ایتمزلر تا كه فساد سایر اعضایه سرایت ایدوب بنای بدن منهدم
وصحت واعتدال مجموعی منعدم اولمیه پس مدبر منزل دخی بو نسقه اوزره
عامل اولمق كرك كه نظری حال منزله مبذول اولوب اهل منزلدن برینك
حالی مختل اولوب آندن منزله خلل سرایت ایتمك احتمالی اولسه بی توقف
اول شخصی ازاله ایدوب منزلی خللدن حمایت ایده نیته كیم مراتب اعضا
مختلف بعضی مرؤس وبعضی رئیس وبعضی شریف وبعضی خسیس در
كذلك اهل منزل دخی بویله در ونیته كیم هر عضوك بر فعل خاصی وار در
اما مجموعك افعالندن حاصل اولان غایت مراتب ونهایت مطالب در
كذلك اهل منزلك بر طبعی وبر خاصه سی وطبعنه مناسب فعل مخصوصی
وار در اما مجموعك افعالندن مجتمع وملتئم وجمله نك حركات وصناعتندن
متسق ومنتظم اولان حال اهم مهام واتم مرام در كه آنك اسمنه
انتظام حال منزل دیرلر بو مذكور تدبیر منزل علی وجه العموم والكلی در
اما تدبیر علی وجه الخصوص والجزوی بقیهٔ ابوابده ایراد اولندی

باب ثالث نفس منزلك تدبیرنده در

سابقا اشارت اولندی
كه منزل ایكی قسم در بری مداین وقری اهلنك منازلیدر كه سنك
وكل وحجر وشجردن مبنی در وانتقاله قابل دكلدر ایكنجیسی صحرا نشینلر
منزلیدر كه شعر وبردن وانلارك امثالندن اولور انتقاله قابلدر
قسم اول افضل واولی در زیرا حصانت ومتانتی اوفر وبقا ودوامی
اكثر در وبو جنس منازلك دخی افضلی اولدر كه بناسی محكم واستواری
وبی وقت انهدامدن غالبا امین وسقفی ارتفاعه مایل وقبولری
واسع وكشاده وهر فصله مناسب مكان مهیا وآماده اولمش اوله
وهر شهرده هوای نافع نه جانبدن كلورسه اول جانب مسدود اولمیه

وموضع

وموضع رجالدن غیری موضع نسا مقرر وبعید اولوب صورتلری
منظور وصوتلری مسموع اولمیه اما ارتفاع بنا ونقش وزخرفهٔ
سقف وجدارده اسراف ومبالغه دن حذر ایده اخبارده وارد
اولمشدر كه منزلی آلتی ذراعدن آرتوق قالدرسه ملائكهٔ آسمان
الی این یا ملعون دیرلر ونقش ورنك اسراف مردود ومال مهمی اتلاف
نامحمود در

قطعه

كار طفلانست كردن نقش بر دیوار ودر

بالغانرا زینهار از كار طفلان زینهار	خانهٔ دل در تنزل خانهٔ كل سر بلند
خانهٔ دین در تزلزل خانهٔ طین استوار	مطلقا بنا وعمارت خصوصنده

اعتدالدن بیرون وقدر ما لابددن افزون خرج مذموم در خصوصا
كه بوزوب دوزمكه معتاد وبر صورتدن اوصانوب هیئت جدید ایتمكه
مبتلا اولمق مرض صعب وخلق ذمیم در بعض سفها آنی كیاست وظرافت
وحسن تصرف عد ایدوب اسراف مذموم وعبث قبیحه مرتكب اولورلر
وحدیث شریفده وارد اولمشدر كه هر انفاق كه عبددن صادر اولور
عبد آنده مأجور اولور الا بنایه صرف اولان نفقه كه آنده هر كز اجر یوقدر
عزیزلردن برسی بر صدیقنه واردی كوردی بنالر یاپدرمش عمال
وصناعه اقچه ویرر عزیز دخی بر آقچه استیوب آلوب طپراغه براقمش
صاحب خانه نه ایلرسز دیجك نه وارسن بو قدر مالی طاشه وطپراغه
دوكرسن بن بر اقچه طپراغه براقسم نه لازم كلور دیمش ومنزل اتخاذنده
بر مهم امر دخی جوار در كه جهد ایتمك كرك كه بر منزلده اوله كه جیرانی صلحا
وكرما وپاك نفس وخوب اخلاق كمسنه لر اوله وفسقه وظلمه جوارندن
احتراز ایلیه

حكایت

اولنور كه سلفدن برسینك اسخیادن
جاری وار ایدی ضرورتی اولوب داری بیع ایدوب ثمنی قبض ایتدكدن
صكره قاتی فلان كشینك جوارینك بهاسی دیجك جوارك بهاسی می
اولور دیمشلر های امدی اوی بكا رد ایلك بن بر كمسنه یم كه خسته
اولسم عیادت ایدر سفره كتسم امانت وحرمتم حفظ ایدر سفردن كلسم

زیادت ایدر • محتاج اولسم قرض ویرد • قرضا ستسم هبه ایدر • آنك
جوادیغی دایکان ویرسمی کرك دیمش • اول کمسنه ایشیدوب اوینك
بهاسنی عزیزه کوندروب اوی صاغمقدن فراغت ایتدرمش • **حکایت**
اولنورکه • افلاطون الهی دقاقلر یعنی آلتون دوکوجیلر قاتنده منزل
طوتردی • اصحابی وجهندن سؤال ایدیجك ایتدی که قچن علم وعمل •
مجاهده سندن نوم ضروری کلسه • بونلر اوازدقلریله مانع اولوب
عمر کرانمایه ضایع اولمامغه سبب اولورلر • **حکایت** استنبولده
میر بخاری خانقاهینك جوارنده بر نعلچه جی دکانی وار ایدی • بعض
اصحابی نقل ایدرلردی که میر کیجه نك عامه سن احیا ایدوب آخر لیلده
بر ساعت نوم ایدردی • چون نعلچه جی اول موضعده دکان آچدی • آخر
شب ده قالقوب دق وضربه مشغول اولوب • میرك خواب یکساعتنی
مانع اولوب احیای تمام لیله مؤدی اولدی • **باب رابع** چون نوع
انسان قوت ادخار ایتمکه مضطر ومحتاج در • نیته کیم اشارت مرور
ایلدی • وبعض اقوات چوق زمان طورمغه متحمل دکلدر • پس آدمی یه
لازم در • هر جنسدن قوت ادخار ایلیه که بعض جنس هلاك اولورسه
بعض آخری که سرعت فساددن دور وبقایه اردوق متحملدر باقی قاله
وسابقا بودخی مرور ایتمشدر که • معاملات واخذ وعطاده بر جوهر باقی
کرکدر که • مقادیر اجور عمال • وقیم اعمال واموال انکله تقویم اولنه •
واول دینار در که ناموس اصغر دینلور • وحافظ عدالت اولدر • و
لازم در که بر جوهر عزیز الوجود اوله که • هر کمسنه هر نه وقت دیلرسه •
اکا قادر اولمیه • وعزیز الوجود اولمغله بو جوهرك قلیلی غیری اجناسك
کثیرینه معادل اوله • تا که هر کمسنه که منزلندن سفر وانتقال ایتملك استسه
اقوات وسایر لوازمنی جمله نقل وتحویل ایتمك لازم اولمیه • بلکه بو جوهری
حمل ایدوب قنده وار رسه • بو جوهر ایله قوت ولوازمن تحصیل وتکمیل ممکن
اولوب خرج عظیمدن خلاص بوله • ودخی لازمدر که • بو جوهر ذرین ولطیف

اوله • نفوس آنی بدننه قریب مواضعده حفظ ایتمکدن نفرت ایتمیه •
واستحکام جوهر وماده • وجنس ترکیبی سببیله بقایه قابل اولوب
تسارع فساد ایتمکله خسارات عظیمه لازم کلمیه • وکسب اموال وانفاقنده
صرف اولنان مشقتلر خبط اولمیه • وبیوت اموال خزاین سلاطینده
هجوم نوایب زمن ایچون مدت مدید • حفظ وادخار ایتمك ممکن اوله •
بو مقدمات تمهید اولدقدنصکره بزاید دز مال احوالنده نظر اوج
وجهله در • برنجیسی دخل اعتباریله در • ایکنجیسی حفظ اعتباریله در •
اوچنجیسی خرج اعتباریله در • **اما دخل وتحصیل** آنك اعتباریله در
نظر بودر که دخل ایکی قسمدر • برنجیسی کسب واختیار ایله اولان تجارت
وصناعت کبی • برنجی دخی کسب واختیارسز اولان وراثت کبی • وبعضی وجوه
کسب مالی اوچ قسمه حصر ایلدی • تجارت وصناعت وزراعت • وبعضی
وجوه کسبی درده ایتدیلر • امارتی دخی ضم ایلدیلر • ووظایف وعلوفات
مرتبهٔ امارت قسمندن عد اولنمغیله حصر صحیح اولور • وبو اقسامك
قنقیسی افضل در • اختلاف ایتدیلر • امام شافعیدن مرویدر که تجارتدر
وهما نا حرفت شریفهٔ خیر البشر محمد صلی الله علیه وسلم اولمغیله دیمشلردر •
امام ماوردی شافعیدن زراعت افضل اولمق روایت ایلدی • وبعضی
متأخرین دیدیلرکه • بو زمانه ده عقود فاسده چوق اولمغیله اموال شبهه
کلمشدر • پس شمدی زراعت افضلدر • اما امام شافعی زماننده قلت فساد
وکثرت علما اولمغیله شاید که تجارت افضل ولا • وحکما ایدرلرکه چون
تجارت بضاعته موقوف • وبضاعت هلاك وتلف اولمق معرضنده در
یا حرامی غارت ویغما ایدر • یا دریاده غرق اولمغیله ناپیدا اولور • بلکه
صاحب تجارت دخی اختیار اسفار • واقتحام ممالك دیار ودکوب مخاوف
برادی وبحار ایتمکه محتاجدر • **بیت**
یا ز بهر دو دست کند خواجه در کنار
یا موج بحر افکندش مرده بر کنار
ودخی دیدیلرکه کسب ده اوچ شرط
لازمدر • اولکیسی جور وظلمدن احتراز ایتمك • ایکنجیسی عار وشناردن

اجتناب ایتمك • اوچنجیسی دناءت وذلتدن احتراز قلمقدر جور وظلم
مثلا لعبله آخردن مال المق کبی • عار وشنار مستخرج لعبله • واویونجیلغله
مال کسب ایتمك کبی • دناءت وذلت ایخانه آیرتلغیله کسب ایتمك کبی •
وبعضیلر دباغلق وحجاملق ایتمکی دخی دناءت مکسبدن عد ایدرلر •
وصناعات اوچ قسمدر • شریف ومتوسط وخسیس • شریف اولدرکه نفس
ناطقه نك اعمالندن اوله • بدن اعمالندن اولمیه • وبو صناعات احرار
وارباب همتدر • وبو جنسك معظمی اوچ نوعدر • نوع اول محض جوهر
عقل • وصفای نفسه متعلق اولانلر • تدبیرات صواب وآرای نفیسه
کبی • وبوکه صنعت وزارت دیرلر • ایکنجی نوع اولدرکه فضل وادب •
وبلاغت وبراعت • وطب ونجوم وحساب واستیفایه متعلق اولانلر
وبو صنعت ادبا وفضلا وکتاب وحکمادر • اوچنجی نوع قوت وشجاعت
وحسن فروسیته متعلق اولانلر • وبونکله دفع اعدا وحفظ حوزهٔ مملکت
وضبط ثغور اولور • وبو صنعته سپاهیلق دیرلر • صناعت خسیسه
دخی اوچ قسمدر • برنجیسی اولدرکه عامهٔ ناسك مصالحنه منافی اوله •
محتکرلق وسحارلق • وغمازلق • وقوادلق کبی • وبو اشقیا ومفسد صنعتیدر
ایکنجی قسم عموم ناس مصالحنه منافی دکل • ولکن جوهر نفسك فضیلت
ومروتنه منافی اولانلر • کناسلق حجاملق دباغلق کبی • بو ادانی واراذل
صناعتیدر • اما چون اصحاب طبعك عقلی قتنده رواجی یوقدر عند العقل
بو قسم قبیح کلور • ونفسنده قبیح دکلدر • بلکه لازمدرکه بو طائفه دخی
اول صناعتده مشتغل اولهلر که نظام عالمه خلل کلمیه • زیرا امر معاشده
ضروریدر • وصناعات متوسطه ایکی قسمدر • برنجیسی ضروریدر زراعت
کبی • برنجیسی غیر ضروریدر • زرگرلك کبی • وانسانه مناسب بلکه واجب اولدرکه
بر صناعته شروع ایدیجك همت ایده که اول صناعتده کامل وحاذق
وکمسنه اندن فایق اولمیه • مجرد کسب مال • وقوت نفس وعیال اولهجق
مرتبهیه قناعت ایلمیه • خواجه نصیر بویله دیمشدر • اما فقرا ایدرین

هرکمسنه

هرکمسنه بر صنعته که شروع ایدر • آنی اتقان واحکام ایده • وصنعتی
اشترا ایدن کمسنه خشنود تام اولمق مرتبهسنی تحصیل واعمال ایتمك
لازمدر • وغبن وخلل خفیدن احتراز واجبدر • زیرا که مشترینك
دعای خیری موجب صلاح آخرت • وبرکت رزقنه سبب وعلتدر •
ومشترینك بددعاسی سبب فساد آخرت • ومتعقب محق برکات ومرتبتدر
اما زینت دنیایه متعلق اولان صناعاتده • نقاشلق وزرگرلك کبی بغایت
استاذ حاذق • ومخترع صنایع ودقایق اولمغیچون صرف روزکار •
وتضییع اوقات واعمار ایتمکدن ایسه • مرتبهٔ احکام واتقان ولدقدن صکره
بقیهٔ عمرینی عبادات معروفه • یا صناعتله کسب وصدقهیه خرج ایتمك
اولی وافضلدر • وچون دنیاده وسعت رزق مرغوب ومقبولدر •
آنك احسن اسبابی صناعتدر • که حل مکسب عفت فرجه وبدنه سبب اقدر
وحدیث شریفده وارد اولمشدرکه • الکاسب حبیب الله • واکل کسب یمین
شیوهٔ اصحاب یمین • وزیور مرد امیندر • لمنشئه
صنعت اوکرن که فنا ملکنده صنعت • بیله کلدی سنك آلتونیله زرکدن صنعت •
واختیار صنعت وکسب یمین ایتمهنك فضیلتنده • آثار واقوال علما وحکما
ومشایخ اتقیا بی حد وبی حسابدر • نظم •

مرد کاسب چون مشقت میکند کف نادرست •	بهر ناهمواری نفس غل وسوها نکر •
ساغر راحت بود از کسب بر کف آبله •	وقت آنکس خوش که راحت یافته زین سلسله •

وکسب یمین چون غصب ومکابرهدن که عادت سراق وحرامیه • وسیرت
ظلمه واعوانیدر عاری • وعار وردالتدن که سؤال خواهنده لقدر اولور
سالم وخالیدر • پس کسب مال ایتمکده افراط وتفریطدن عاری واسلم
وعدالتکه وسطدر • اقرب وانسبدر • وغصب وظلم وآزار مردم ایله
حاصل اولان مالدن صورتده قلیل ایسه معنیده مبارك وجلیلدر •
اما حفظ تبقیهٔ مال حفظ مال • وتبقیه تثمیر وتنمیه ایتمکجه اولمز •
زیرا خرج ضروری وانفاق لابددر • پس اکر دخل اولمزیسه بالضروره

مال دوکنوب اجحاف حال • واختلال منزل وفساد حال لازم اولور قطعه

چو دخلت نیست خرج آهسته ترکن	که میکویند ملاحان سرودی •
بکوهستان اکر باران نبارد	بسالی دجله کردد خشك رودی •

وحفظ وتثمیر مالده اوچ شرطك مراعاتی لازم در • شرط اول بودر که حفظی اول مرتبه ایتمیه که اهل منزلك احوالنه اختلال کله • نیته کیم بعض ممسکلر حفظ وامساکی اول مرتبه ده افراط ایدرکه اهل وعیالی مضایقه معاشدن موت مورثنی تمنا ایدر بعضی بلکه افراط مضایقه دن خلاص ایچون قتل یدده اقدام ایدر • شرط ثانی اولدرکه دین ودیانتنه محل اولمیه • وشرعا واجب اولمیان زکوة مفروضه • وصدقات منذوره یی ترك واهمال ایتمیه • وشرط ثالث • اولدرکه بین الناس عرض ومروتنه خلل کلمیه • وخسیس وممسکلك ایله شهرت طوتمیه • وسابقا ذکر اولندی که محضا زکوة مفروضه ویرمکله آدم بخلدن که • وَمَنْ یُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ • آیتنده شح دن مراد اولدر خلاص اولمز • تا مروت مرتبه سن دخی رعایت ایتمیجه • بو اوچ شرط رعایت اولندقدن صکره حفظ مالده اوچ شرط دخی وارددرکه آنلارك رعایتی مناسبدر • شرط اول • خرج دخلدن اکثر اولمیه • بلکه برابر دخی اولمیوب دخل خرجدن اوفر اوله • زیرا هر زمانده دخل برقرار وکسب میسر اولمز • پس عاقله لازمدرکه اقوات اموالدن برمقدار ذخیره روزکار زودکار وعرضهٔ نوایب لیل ونهار ایلیه • که قحط سال وجذب زمان • یا نوائب نکبات دهر خوان سببی ایله کسبه تعذر ویا عدم امکان عارض اولوردسه صرفا ولنوب ذل سؤال • واراقهٔ ماء الوجه عند الاراذل واقع اولمیه • وآدمی زکوة مفروضه • وصدقات مستحسنه سن ادا ایتدکدن صکره جمله مالنی دخی بذل وایثار ایتمك لازم وواجب دکلدر • وزکوتی اخراج اولنان مال کنز مذموم اولمز • وحق جل وعلانك قولنده • وَالَّذِینَ یَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا یُنْفِقُونَهَا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ

اَلِیمٍ • یَوْمَ یُحْمٰی عَلَیْهَا فِی نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰی بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ وعیدنده داخل دکلدر • جناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلمدن مرویدر که • مَا اُدِّیَ زَكٰوتُهُ فَلَیْسَ بِكَنْزٍ • برکمسنه ارض ملکنی صاتوب برمقدار اقچه النه کیرمشیدی • حضرت عمر رضی الله عنه صوردی که بو مالی نیجه ایدرین • بیوردی که خاتوننك فراشی آلتنده یری قاز ایچنه دفن ایله • اول کمسنه دیدی که کنز اولمزمی • بیوردیلرکه هر سال که زکوتی ادا اولنه کنز اولمز • زهاد صحابه • وتابعیندن برطایفه ابوذر غفاری کبی • وغیری • واکثر مشایخ صوفیه • اکرچه ذاهب اولمشلردر که هیچ ذخیره آلیقومق • ودفینه ایتمك حرامدر • وقدر حاجتدن زایدینی انفاق وتصدق ایتمك واجبدر • اما مذهب صحیح اولکیدر • که مذهب جمهور صحابه وتابعین • وائمهٔ مسلمیندر • وایثار تام • وترك تجرید کلی کمل اهل توکل • واقویای رجال حالی در • وانلار خصوصا بو زمانده قلیل وکم • بل عدیم وکم • ونص تنزیلدن ماصدق قلیل

شعر

وَقَلِیلٌ مَا هُمْ در •	لَقَدْ كَانُوا اِذَا عُدُّوا قَلِیلًا •
فَقَدْ صَارُوا اَقَلَّ مِنَ الْقَلِیلِ	وبزم کلام ومقصودمز ومرادمز

بو کتابده انتظام احوال عامهٔ انام • واصلاح معاش ومعاد جمهور خواص وعوام در • ودیوکمز معناده شاعر دوم بخانی دیمشدر که • نظم •

ایکنده خوب صنمك سز آنی کیم •	نسی واریسه بذل ایدوب اوکنه •
الی آچقلغنده چنارك •	الن طوتد وغی آردینه اوکینه •
برزجك یی برزجك داخی صقله •	برزجك داخی ویر تکری یولینه •

وحفظ وادخار بابنده حکما بویله اولی کورمشلرکه • اموال محفوظه نك برمقداری نقود واثمان • وبرمقداری امتعه واقمشه • وبرمقداری دواب ومواشی • وبرمقداری املاك وعقارات اوله که بو مقوله یه آفت یتشوب هلاك اولورسه آخر باقی قاله • فقرا ایدرین که تثمیر وربح مقصود اولمیوب مجرد حفظ وادخار اولیجك • آفتله هلاك اولمسی اکثر • ومدت مدید بقا متحمل اولمدوغی مقرر • وتفاوت اسعارله مالیت • وقیمتنه نقصان کلمك •

اوفرا اولان نسنه یی حفظ ایتمیه • دواب ومواشی کبی که ذی روح اولمغیله
هلاککی قریبدر • وحنطه وشعیر کبی که کاهی مسوّس • آعنی قورت دوشمکله
وکاهی نقصان سعر وخصب سنه ایله خاکه برابر اولور • واول نسنه یی ادّخار
اید که عامّهٔ عباد • وکافّهٔ بلاد • ایچون رواجی یکسان • وتفاوت اسعاری
قیمتنه خسران ودور ودراز طورمغیله • ترکیبنه نقصان کلمك احتمالی
اولمیه • واول زر خالص وذهب صحیح العیاردر • واحتمال ذهاب خصب
ورخا • ووقوع قحط وغلا ایچون بر مقدار حنطه وشعیر • یاچاه وبجی نم
یا انبار محکم ایچنده • دیارنده مناسبا ولازم حفظ • وادّخار ایتمك مناسبدر
آمّا غلالی ثمنه بیع ایتمك نیّتی اولمیه • که غلا له انتظار له مستحق لعنت
احتکار اولمیه • بلکه نیّتی توسعهٔ اهل وعیال • وقرض وسلم شرعی ایله
مواسات فقیر ضعیف الحال ایلیه • شرط ثانی اولدر که حفظ وتبقیه
وتثمیر وتنمیه ایتمکه • قدرت تامّه سی اولمدوغی مالی اتّخاذ وادّخار ایلمیه
مثلا کندوسی اهل مدینه اولوب • قری وصحاری ده اولان عقار ومزارعی
تعهّد وتصرّفنه قادر اولمیجق اتخاذ ایتمکه مایل اولمیه • که قلّت تعهّد
وتیمار داشتله • ریع وثمره سی خرج ولازمنه کفایت ایتمز اولوب • خراب
واضمحلاله راجع وایل اولمیه • وعرب لغتنده قریه یه ضیعه دیرلر •
واهل تجربه دیمشلر که ضیعه نك اشتقاقی ضیاعدندر • اکر تعهّد
دایم ایدرسك سن ضایع اولورسن • اکر دایم تعهّد ایتمزسك اول ضایع
اولور • شرط ثالث • اولدر که دایما رواجی مقرّر • وسودی میسّر اولور
نسنه یه راغب اوله • اکرچه فائده سی قلیل ایسه • واول متاع که ایامده
برکره رایج اولور • وهر دیارده مشتریسی بولنمز • اکرچه ربحی چوق ایسه
دخی اکا طالب اولمیه • وبو مقوله متاعی ادّخار ایتمیه • بو سببدندر که اکثر اغنیا
جواهر اتخاذندن منع ایلدیلر • حتی ملوك وسلاطینی دخی • زیرا محتمل که
بیعنه حاجت • وثمننه احتیاج اولندوغی زمانده طالب بولنمیه • امّا خرج
وانفاق مال خرج وانفاقده دورت نسنه دن احتراز واجبدر

اوّل

اوّل لؤم وتقتیر • تقتیر اولدر که اخراجات لازمه حدّ اعتدالدن اقل
ایدوب اهل وعیاله مضایقه چکدوره • مروّته مناسب اولان بذل
معروفدن امتناع ایتمك دخی تقتیردن معدوددر • نیته کیم اشارت
کچدی • ایکنجی اسراف وتبذیردر • واسراف وتبذیر دخی نیچه دورلو
اولور • آقبحی اولدر که شهوات محرّمه • ولذّات قبیحه یه صرف اولنه •
واندن ادنی مباحاتده اسراف ایتمکدر • مثلا طعام حلالی شول قدر پشوره
که کمسنه یمیوب یبانه دوکوله • وانواع والوانی اول قدر ایلیه که تکلفله
یبوب بلکه هضم اولمیوب امتلای معده ومرض تخمه یه مؤدّی اوله
آمّا طعام معدهٔ جایعهٔ روزی اولیجك نه قدر چوق پشورلسه اسراف
مذموم اولمز • نیته کیم بعض سخیایه لوم ایدوب • لا خیر في السرف دیدیلر
اول دخی مقابله ده عکس ایدوب لا سرف في الخير دیدی • وجنس ملبوس
ومرکوب ومسکن واثاث بیت بو جمله ده اسراف ممکن وواقعدر • زیاده
تحسین جامه • ورجاله حریر وزربفت شرعا حرام • وعقلا اسرافدر
بیت زکرم مرده کفن بر کشی ودر پوشی • میان اهل مروّت که داردت معذور
وساقندن آشغه اولوب جاروب وار • یر سپورمك دخی وحددن

بیت بیرون تکرار ایتمك اسرافدر •
ندارد میل زینت هرکه مردست
عدّ اولنماسه طلك دکل آددن •

بیت

غرض ز جامه دفع حرّ و بردست
هرکه حظ ایدن زین وزیوردن
وماعداسی بوکا قیاس اولنه •

وقرآن عظیمده اسرافدن منع وتبذیردن تحذیر نیچه آیتده وارد
اولمشدر • که وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ
تَبْذِيرًا • إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ • وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا •
ودخی وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ
مَلُومًا مَحْسُورًا • ودخی • وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا
وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا • علما بیورمشلردر که بر کمسنه هر نه طعام وشراب
مشتهاسی اولدقده السه تناول ایلسه • مسرفیندن اولور ملاحظه اولنسون

که جمله مشتهاسی اولوب تناول ایتمك اسراف ولیجی مشتهاسی اولمینی محضا صیا فتلرده شهرت ونام ایچون الوان کثیره واصناف عدیده ایتمك نه مرتبه اسراف مذموم اوله آوچنجی اولدرکه خرج وانفاقی ریا وافتخار ومباهات ایچون ایلمیه که هم مالی کیدوب هم ثوابدن محروم اولمیه نیته کیم روایت اولنورکه حضرت امیر المؤمنین یعسوب الموحدین اسد الله الغالب علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه وکرم الله وجهه خلافتی زماننده اشرف قبایل عربدن ایکی کمسنه آراسنده مفاخره ومحاربه وار ایدی اتفاق بریسی بر موضعده بر اشتر قربان ایدوب فقرای قبیله یه تفریق ایلدی خصمی اشیدوب ایکی شتر قربان ایدوب فقرایه اولشدردی آوکلی کمسنه دخی ینه مبالغه قصد ایدوب دورت شتر قربان وایثار فقرای عربان ایلدی خصم دخی ینه تضعیف وسکز شتر قربان ایتمکله خصمی ضعفا ییجك اول مغالبه ده مبالغه واسراف وشتری اضعاف ایدوب یوز دوه قربان ایلدی خصم ثانینك حوصله وقدرت ومکنتی زیاده یه واسع اولمغین بالضروره سکوت وفراغت ایلدی بو حال خارج کوفه ده ایدی چون کوفه یه کلدیلر خصم ضعیفك اهل وعشیره سی کلوب زجر وتقریع ایلدیلر بزم قبیله مزی اشراف عرب قبایل ربیعه ومضر آراسنده خوار ومخجل ایلدك اکر قربانی تضعیف ویزی وکندوکی صنادید عرب ایچنده تشریف ایدر ایدك بزم المزدن مع زیاده سکا تسلیم ومبنی اشراف ایچنده مغلوبیتدن سلیم ایدر ایدك دیو مزبوری لوم ایدیجك طباع عربده اولان عصبیت ومنافرت وحب مبالغه ومفاخرت هیجان ایدوب برکون سیفنی سل ایدوب سکك کوفه ده کیروب وکوردوکی شتری عقر ایدوب خلقه ندا ایلدی که استین آلسون مباحدر وهر کمسنه مرادین کوترسون که بجی جناحدر روایت اولنورکه اوچ یوزدن زیاده شتر ذبح اولنمش حضرت امیر المؤمنین کرم الله تعالی وجهه استفتا ایلدیلر حرام در ما اهل به لغیر الله قسمندندر دیو فتوی ویردیلر هیچ کمسنه تناول ایلمیوب

كناسه

کناسه کوفه ده سباع وکلاب اکل ایلدیلر دوردنجی انفاق وخرج واقع اولسه اکر واجب ولان موضعه در اهل وعیال وخدم وحشم کبی اکر واجب اولمیان یردر رفقا وفقرا کبی بهر حال منت وسرزنش ایلمیه بلکه قطعا ذکرینه اشعار دخی ایلمیه بوقنده قالدی که بن سکا فلان زمانده شویله ایتدم می دیه

قطعه

چون کشاید دست جود وکرم — بر تهی کیسه کان بذل درم
هر زمان شرح آن کرم مدهید — منت بذل آن درم منهید
که ز منت کرم شود مفقود — در عداد ستم شود معدود
نیست منت جو رأی نفس کریم — باشد آن مقتضای طبع لئیم

زیرا منت ریا کبی ثواب وصدقه وانفاقی ابطال ایلر نیته کیم حق تبارك وتعالی قرآن عظیمده بیوردی یا ایها الذین آمنوا لا تبطلوا صدقاتکم بالمن والاذی منت واذی ثواب من وعطایی متواتر اولان مطر سنك صاف ومرمردن آثار غباری نیجه ازاله ایدرسه اویله ازاله ایدر وجمله منت واذی دندر حین عطاده چهره معطی یه آثار انقباض ودرهم اولمق عارض اوله بلکه معطی دایما خندان رو وکشاده ابرو اولمق کرك وبعض شعرا ممدوحلرینی سحابا وزرینه فیض رشحات سخاده ترجیح ایتدکلرنده دعوالرینی وتخییل شعری ایله اثبات ایلدیلر ودیدیلر

شعر
إنّ من قاس بالسحاب جدوا — ك فما انصف بين شكلين
انت اذ جدت ضاحك ابدا — وهو اذا جاد دامع العينين

شرح حال مصارف مال مصارف مال دخی اوچ قسمدر قسم اول اولدر که آنده طلب رضای حق واجرای شرع ودین موجود ومتحقق اوله کرك فرض اولسون اهل وعیالنه انفاق ایتدوکی کبی حدیث شریفده وارد اولمشدر که اعظم اجر اهل وعیاله انفاق اولنندر دکه کرك مستحب اولسون فقرایه تصدق کبی قسم ثانی سخاوت ومروت وایثار وبذل معروف ایچون ویریله تحف وهدایا ومبرات اخوان وصلات مدایح وشعرا کبی

قسم ثالث اولدر که کندو ضروریات وامور معاشی ایچون صرف اولنه
واهل وعیال دخی نیت صدقه اولنیجق ثوابی اولمیوب بو قسمه داخل
اولور بو قسم اخیر دخی ایکی قسمدر زیرا شوندن خالی دکلدر که جلب
ملایم وطلب مهمات ایچون خرج اولنه اخراجات منزلده اولان وجوه
مأکل وملابس ایچون اولان خرج کبی یا دفع مولم ورد مضرات ایچون
خرج اولنه ظلمه وسفهایه حفظ نفس وعرض ومال ایچون لازم اولیجق
ویریلن کبی قسم اولده که انفاق لوجه الله در رعایت وشرط اخلاص
وحسن نیت واحتراز ریا وسمعه وشهرت وترك اذی ومنت غایتله لازمدر
ودخی مواضع صدقه اولان مستحقلری تمیز ایدوب زیاده مستحق اولانلری
تقدیم وترجیح ایلمك لازمدر زیرا صدقه نه قدر مستحقه دوشسه
اولقدر ثوابی آرتوق اولور پس ایتام ضایعه وارامل مستوره و
صلحای فقرا که ذل سؤالدن احتراز ایدوب حرفقره احتمال ایدر
تفقد اولنه ودخی ویریلن صدقه اخفا اوزرینه اولمغه سعی اولنه
که فقرانك فقری وقبول صدقه ایتدکلری ظاهر اولمغیله آنلاره انکسار
وکندو نفسنه ریا وشهرت وعجب کلمکدن امین اوله قرآن عظیمده
بیوردرکه ﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ
فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾ بزم علمامز دیرلر که صدقهٔ مفروضه ده زکوة کبی اعلان
افضلدر وحدیث شریفده که صدقهٔ سر صدقهٔ علانیه دن
یتمش درجه افضلدر دیمك وارد اولمشدر صدقهٔ تطوعه محمولدر
وحدیث شریف مشهورده بیورلمشدر که فردای قیامتده که آفتاب
مقدار میل مرتفع اولوب خلق غرق عرق اولدقده یدی طایفه سایهٔ
عرشده آسوده اوله لر برسی پادشاه عادل ایکنجی اول جوان که
عبادت اوزرینه بیومش اوله اوچنجی اول کمسنه که خاطری مسجده
متعلق اوله مسجددن کیروکیرو مسجده راحت اولمیه دردنجی اول کمسنه در
که صاغ الیله ویردوکی صدقه یی صول الی طویمیه بشنجی اول کمسنه در

که آنی خاتون صاحب منصب ومال هوا ومعصیته دعوت ایتدکده
اجابت ایتمیوب بن الله دن قورقرین دیه التنجی برادر اخروی سن
زیادت ایدوب اخوت الله دن غیری غرضی اولمیه یدنجی سی تنهاده
حق جل وعلایی ذکر ایدوب کوزندن یاش روان اوله وبعض علما
دخی سهولت حفظ ایچون بو یدی خصلتی نظم ایتمشلردر شعر

وَقَالَ النَّبِيُّ الْمُصْطَفَى إِنَّ سَبْعَةً … يُظِلُّهُمُ اللهُ الْعَظِيمُ بِظِلِّهِ
مُحِبٌّ عَفِيفٌ نَاشِئٌ مُتَصَدِّقٌ … وَبَاكٍ مُصَلٍّ وَالْإِمَامُ بِعَدْلِهِ

امام زین العابدین رضی الله عنه حضرتلرندن مرویدر که کیجه ایله تنها
چیقر ایدی مدینه ده اولان ارامل وایتامك منازلنی دق ایلیوب
نفقه یه محتاج اولانلره نفقه وصویه محتاج اولانلره ارقه سی ایله
صو کتوروب جمله نك مهماتنی مقضی ایدردی وبو حالتی اندن بلدیلر
که وفاتندنصکره ارامل وایتام مدینه فریاد ایلدیلر که برکشی وار ایدی
کیجه کلوب بزم مهماتمز حاضر ایدردی اول کمسنه نیجه اولدی دیدیلر
وحضرتك غسلی زماننده مبارك اوموزلرنده قربه طاشیمقدن
آثار اولمش بولندی وبعض خدامی کیجه چیقوب کتدوکن بلمشیدی
بو جمله دن جزم ایلدیلر که بو افعال کریمه واعمال صالحه نك صاحبی اول
ذات پاك ایدی که شجرهٔ باغ نبوت وماه آسمان جود ومروت ایدی
وبونك کبی اعمال آنك کبی کوهر کان رسالتدن صادر اولمیوب کیمدن
صادر اولسه کرك فرزدق اول حضرتك مدحنده دیدی که شعر

هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطْأَتَهُ … وَالْبَيْتُ يَعْرِفُهُ وَالْحِلُّ وَالْحَرَمُ
هَذَا ابْنُ خَيْرِ عِبَادِ اللهِ كُلِّهِمِ … هَذَا التَّقِيُّ النَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ

قسم ثانیده بش شرط رعایت اولنه شرط اول تعجیلدر زیرا تأخیرده
سایل الم انتظارده ومعطی کذبیله اعتذاره مبتلا اولمق واردر
پس بو مرتبه دنصکره انفاقك دنیاده ثنا وآخرتده ثوابی قلماموق محتمل
اولور انکیچون دیدیلر که اهنا البر عاجله وضیافتلرده طعامی

تیزجه کتورمك دخی تعجیل بردندر • ابن حجّاج شاعری که صاحب مجون
ومساخرایدی • برکمسنه دعوت ایدوب طعامی کتورمکده کیروب
چیقوب نوع تأخیره مؤدّی اولیجق بو قطعه‌یی بدیهه انشاد ایلدی که شعر

یا ذاهبًا فی داره جائیًا • لغیر معنیً وبلا فائدة •
قد جنّ اضیافك من جوعهم • فاقرأ علیهم سورة المائدة •

شرط ثانی کتماندر • زیرا ظهورده نیجه فساد ومضرّت مترتّب اولور
ودخی کتمان نجح آمال • وحصول امانیده بالخاصّه مؤثّردر استعینوا
علی حوائجکم بالکتمان دینلمشدر • شرط ثالث • ایدوکی خرج وعطایی
استکبار ایتمیوب • بلکه قلیل عدّ ایلمکدرکه • معطی جانبنه مروّت وهمّت
واخذ طرفنه مزید احسان ومنّت اولمغه ایجاب ایده • شرط رابع •
مواصلت عطادر • زیرا تراخی وفتور اولیجق احتمال درکه • آنلکی
عطالر دخی اونودلوب فائده‌سی اولمیه • پس اصدقاسنه ومخادیمنه
خوان وعطا ایله بذل نعمت وصرف خدمت ایدن کمسنه‌یه گاه گاه
کلّی وجلیل ایتمکدن ایسه علی الدوام والتعاقب جزوی • وقلیل ایتمك
اولی‌در • شرط خامس خرج وعطا وصرف وسخانك موقعنی تشخیص
وتمییز ایتمکدرکه • عطا نامحلّه دوشوب بی فائده • بلکه موجب فساد
ومضرّت اولمیه • نیته کیم دیمشلردر • شعر • •

ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی • مضرّ کوضع السیف فی موضع الندی

بیت نکویی با بدان کردن چنانست • که بد کردن بجای نیك مردان
بعض کمسنه‌لر بونك خلافنه کیدوب • هر کشی‌یه صرف خدمت • وبذل
نعمت ایتمك اولی واحسندر • مقابله سنده جلب نفع اولمزسه باری دفع
ضرر معیّندر دیمشلر • بیت

بد ونیك را بذل کن سیم وزر • که این جلب خیرست وآن دفع ضر •

قطعه • • •

تا دل دوستان بدست آری • بوستان پدر فروخته به •
پختن دیك بختیارانرا • هرچه رخت سراست سوخته به •

بایداندیش

بابداندیش هم نکویی کن • • دهن سك بلقمه دوخته به
عبدالله بن جعفر طیّار رضی الله عنهما قتنده برکمسنه بو بیتلری تمثیل ایلدی که شعر

انّ الصنیعة لا تکون صنیعةً • حتّی یصاب بها طریق المصنع •
فاذا اصطنعت صنیعةً فاعمد بها • لله او لذوی القرابة اودع •

عبدالله جواد ایتدی • بو بیتلر خلقی بخیل ولئیم • وجود بابنی سدّ ایتمکده
تأثیر عظیم ایلر • بونلر ایله عمل ایتمك کرك • بلکه سحاب کبی احسان امطاری
نازل • ومکرمت قطارلری هر جانبه واصل ایتمك کرك • اکر لئیملره واصل
اولورسه دخی غم دکل • که صاحب احسان اولانلر بینه کرملرینه ممتازلر
واحسانلر ایله فائقلردر • فقیر ایدر بن بو ایکی قولك بریسنی مطلقا ترجیح
وبر مذهب تضعیف ومذهب آخر تصحیح اولنمق مناسب دکلدر • بلکه
توفیقا اولدرکه عبدالله دیدوکی قول افراد اسخیا • وافراد عظمای کرما
مناسبدرکه عطالری اعراض جزوئیه • واعواض دنیّهٔ دنیویه‌دن مقدّس
ومبرّادر • بلکه آفتاب وار لطیف وکثیفه افادهٔ انوار • وسحاب مثال
رفیع ووضیعه افاضهٔ امطار ایدرلر • امّا اکثر انام وعامّهٔ خواص
وعوامّه که وضع کتاب وسوق خطاب غالبا انلر ایله‌در • مناسب
مذهب اولدرکه ظلم • وضع الشیء فی غیر موضعه‌دن خالی • وعدولدن
که ایقاع المعروف فی غیر موقعه‌دن • اراده حالی‌در • نیته کیم بعض
سلاطین بخارییّون دیمشلر • شعر • • •

اذا شئت ان تعطی الامور حقوقها • وتوقع حکم العدل احسن موقعه •
فلا تصنع المعروف فی غیر اهله • وظلمك وضع الشیء فی غیر موضعه •

آوجنجی قسمده بر شرط رعایت اولنه • واوّل اقتصاد یعنی اعتدالدر
امّا سبب طلب حاجات ومهمّات ایچون خرج ایچنده اسرافه یقین اولمق
اولی‌در • امساك وتقتیره قریب اولمقدن • لکن اول قدر اوله که حفظ
عرض حاصل اوله • زیرا بو قدر اسراف محض اولمز • بلکه دفع مضرّت اولور
زیرا تمام اقتصاد واعتدال عوام ایچنده مذموم‌در • زیرا طمعلری

غالب • ونفسلری بی وجه مرادلرینی جالب در • اقتصاد اوزره اولان
مرتبه هوای نفسلرینه موافق اولمه مغین بخل ولومدن عد ایدلر •
پس خرج وانفاقی • ومقدار رأی عوام اوزرینه ایتمک کرک که بعض و
طعن عوامدن ایمن اوله • میل عوام تبذیر جانبنه در • میل خواص تقتیر جانبنه
بورایه کلنجه خواجه نصیر کلامیدر • والحق اقتصاد برشرطدر که انفاقک
جمله اقسامنده رعایتی واجبدر • بوقسمه حصرک وجهی ظاهر دکلدر • ودخی
خواجه ایدر که بوجمله باب تمولده تدبیرات وقوانین کلیه در • اما تدبیرات
جزئیه عاقله مخفی دکلدر • **باب خامس اهل وعیال تربیه سی**
بیاننده در اولا هرکسنه یه لازمدر که تأهل وتزوج ایلیه • وغرضی تکثیر
نسل ونشر بنی نوع • خصوصا تکثیر اهل اسلام • وامت محمد علیه الصلوة
والسلام • ونفسنی معاصی وفساداته مرتکب اولمقدن تحصین اوله • وحدیث
شریفده وارد اولمشدر • تناكحوا فانی اباهی بكم الامم ولو بالسقط •
واهل بصیرته مخفی دکلدر که مبدأ اول جل جلاله حضرتنک بقای نظام
عالم • وایصال سلسلهٔ بنی آدم حقنده عظیم عنایت واهتمامی مبذول در
حتی حیواناتک دخی توالد وتناکثرینه عنایت ظاهردر • جمله دن بردلیل
بودرکه هرحیوانه مجامعتی لذیذ ومطلوب طبع ایلدی که تناسلی بالذات
ومقتضی العقل اراده ایتمزلر ایسه باری بالعرض ومقتضی الطبع اراده
ایدوب تکثیر افراد وبقای نوع حاصل اوله • نسللری وجوده کلدکدن صکره
محتاج تربیت وتقویت اولدقلری زمانده آبا وامهاتلرینی مشفق ومهربان
ایلر که ضایع اولوب انقطاع نوع لازم اولمیه • واحتیاج زمانی تجدید کدن صکره
شفقت زایل اولور • حتی طیور آشیانندن طرد ونفی ایلر • بو احوال اهل
بصایر قتنده دلیل ظاهردرکه مبدأ فیاض وجواد منزه من الاعراض
حضرتنک بقای اولاد وانساب انسان وحیوان بل بقای جمیع مرکبات
عالم اکوان حقنده عنایتی فایض وصادر • ودوام نظام مشاهد وبقای
عالم محسوسه اتفاقی واقع وظاهردر • وحکما مبدأ اول جل ذکره حضرتنک

ایجاد عالم • واحداث حوادث اکوان جانبنه قصدی لازم در دیرلر • وبو
قصده عنایت ازلیه دیو تسمیه ایدرلر • وحالا ذکر ایتدکمز اول قصد فیض
وعنایت ازلیه نک فروع ولوازم وپرتوبیدر • وچون تخلقوا باخلاق الله
حدیثی ثابت وتشبه مبادی عالیه نفوس انسانیه یه نهایت مراتب در
پس هرطالب کماله لازمدر که تکثیر نوع • وتوفیر نسل • وبقای نظام عالم
وامتداد سلسلهٔ بنی آدم جانبنه همت وعنایت ایتمکده مبدأ اول جل ذکره
تشبه ایلیه • ومرادی نکاح وجماعدن مجرد نیل لذت جسمانیه اولمیه که
مرتبهٔ مبادئ عالیه دن دایرهٔ حیوانات عجمه تنزل • بلکه اندن دخی
تسفل ایتمیه • که جناب رسالت پناهی • صلی الله علیه وسلم بعض اصحابنه سؤال
ایلدی • که تزوج ایلدکمی ایتدم دیجک غضبه کلوب بیوردی که • فانت
اذا من اخوان الشیاطین ان کنت من رهبان النصاری فالحق بهم
وان کنت منا فمن سنتنا النکاح • وخاتون موافق • وقرینهٔ صالحه زوجنه
تدبیر منزلده معاون ومشارک • وغیبتنده مال وعیالنی حافظ ونایب
حضورنده مشکلات امورنده ناصح ومشاور • وشداید نوایبده غمکسار
ومصاحبدر • وخاتونلرک افضلی واکملی اولدر که • عقل ودیانت وعفت
وحصانت وادب وحیا • وزوجنه محبت وصفا ایله موصوف اولوب
رضای زوجی قندن ایسه اهم مهماتی اولوب • حفظ ناموسی غایت مرامی
اوله • وزبان دراز وحق ناشناس اولمیه • اکرچه بو ایکی صفت نساده
قتی چوق اولور • روایت اولنور که حضرت رسالت پناهی نبوت دستکاهی
صلی الله علیه وسلم • روز عیدده مصلایه چیقدقلرنده طایفهٔ نسایی کوروب
بیوردیلر که • یا معشر النساء تصدقن فانی رأیتکن اکثر اهل النار •
صوردیلر یا رسول الله نه سببدن اکثرمز اهل نار اوله وز • بیوردیلر
تکثرن اللعن وتکفرن العشیر • یعنی لعنتی چوق ایدرسز • ومعاشرت
ایدیکوکز زوجلریکزک نعمتنه کفران ایدرسز • نیجه روزکار نازونعمیله
پرورده اولان زن ادنی غضب زماننده نک کوردم بکا نه ایتدک •

دیمك مقرردر • وخاتونلرده برصفت لازمه دخی ولود اولوب عقیم
اولمامقدر • نیته کیم جناب رسالت پناهی علیه الصلوة والسلام بیورمشدر
که خَیْرُ نِسَائِکُمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ • ولود اولدوغی ثیبا ایسه سابقا اولاد
کتوردوکندن بکر ایسه اخوات وبنات عمتندن قیاسله استعلام اولنه •
وتزوج نساء احرار تسری واستیلاد جواریدن افضلدر • زیرا حره اغلب
احوالده جاریه دن عفتده وعقل وتدبیرده وحفظ عرض وتربیت اولاد
واحترازدن مآیم اخلاقده افضل واعلادر • وحره نك جملهٔ فضایلیندندرکه •
فرضا طبعنده کمال عفت دخی اولمسه • اقربا وآبا واخواندن احترازایدوب •
بعض قبایح دخی اولسنه تمتع ایتمك محتملدر • وبعض جواری قبایحنه تقریع
اولندقده برجاریه قیمتی یوز • نیجه اصل وجنسمز • ونیجه ناموس مکتسبمز
واردرکه رعایتی واجب اولوب عاروشناردن احترازایده دیرمش •
وایضا جوارینك حسن وجمال ظاهرینه نظر اولنوب اسیرجیلردن اشترا
اولنور • ومعلوم اولنمزکه دیارندن نه کمسنه نك قزی • ونه طایفه نك
سلاله سی ایدی • شایدکه اراذل ناس واخس طوایفدن اوله • وایضا حره
آلمه نك برفایده سی دخی اولدرکه اقارب وعشایر ایله استظهار وتعاون
حاصل اولور • وتربیت اولادده اخوان وعشایر امم طرفندن دخی امداد
واصل اولور • وبو معنی جواریده مفقوددر • وعربده بویله عادت ایدیکه
برقبیله برقبیله یه عدو ایکن آنلاردن تزوج ومصاهره ایتمکله صداقت
ومعاونت اولورلر ایدی • خالد بن یزید بن معاویه حکماء عرب وافاضل
اهل ادبدن ایدی • دیردیکه بکا آل زبیر اعدای عدو ایدیلر • چون رمله
بنت زبیری تزوج ایتدم • احبا حبابم اولدیلر • بو بیتی آنك حقنده دیمشدرکه •

شعر
أُحِبُّ بَنِي الْعَوَّامِ مِنْ أَجْلِ حُبِّهَا ... وَمِنْ أَجْلِهَا أَحْبَبْتُ أَخْوَالَهَا كَلْبًا
فَإِنْ تُسْلِمِي نُسْلِمْ وَإِنْ تَتَنَصَّرِي ... يَخُطُّ رِجَالٌ بَيْنَ أَعْيُنِهِمْ صُلْبًا
تَجُولُ خَلَاخِيلُ النِّسَاءِ وَلَا أَرَى ... لِرَمْلَةَ خَلْخَالًا يَجُولُ وَلَا قُلْبًا •

وتزوج بکر ثیبدن اولی در • زیرا قبول ادب وزوجنه موافقت وفرمانه
انقیاد • وآنك محاسننه قصر نظر طایفهٔ ابکارده آرتوقدر • وثیبده
زوج اولنه تطلع وتذکر • وآنك ایامنه تحسر اولمق احتمالدر • بوصفات
موجود اولدقدنصکره حسن شکالت • ولطف صباحت • ونسب معتبر وغنا
وثروت ایله دخی اولورسه اعلای مراتب بودر • میسر اولان شکر بی شمار •
وحمد حقی تکرار ایلسون • وبعض مفسرین • رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً
بیورلمقدن مراد قرینهٔ صالحه در دیمشلر • اکر بوصفتك بعضی مفقود
اولورسه • عقل وعفت وحیا صاحبه سی آلمغه همت اولنسون • اکر مجرد حسن
ونسب وغنای موروث ومکتسب اختیار اولنورسه • نیجه ملال وتعب
بلکه هلاك وعطب واختلال مور دین ودنیایه سبب اولمق محتملدر •
وبعض حکما دیمشلردرکه باعث طلب خطبهٔ زن مجرد حسن شکلی اولمامق
کرك • زیرا حسن ایله عفت آز جمع اولور • وزن صاحب جماله اهل هوادن
طالب وراغب چوق اولسه کرك • وآنلرده ضعف عقل مقرردر • یحتمل که
رغبت ایدن مفسدلر انواع حیل ومکر ایله طالب • ونیجه زخارف دنیا
عرض ایتمکله • راغب اولیجق طریق مستقیمدن چیقوب هوایه اتباع ایدرلر •
کسری پرویزك بخیرجان دیرلر برمرزبانی وار ایدی • خاتونی اول وجهله
حسن وجمال صاحبه سی ایدی • که نقشبند ابداع تمام ایران زمین • بلکه مجموع
عرصهٔ کیتی ده آنکلین نقش بدیع یازمامشیدی • کسری یه توصیف ایلدیلر •
شیفتهٔ جمالی اولوب • پیره زنلر کوندروب • کاهی کندو دخی کیجه ایله واروب
ملازمت ایلردی • چون بخیرجان قصدیه واقف اولدی • زن مزبوردن تمام
اعتزال ایلدی • برکون دیوانده کسری بخیرجانه ایدرکه • سنك غایت شیرین
چشمهٔ آبك وار ایمش • سن آندن هیچ نوش ایتمزمش سن سببی ندر • بخیرجان
ایتدی • بنا ول چشمه کنارنده ارسلان ایزی کوردم • انکیچون اجتناب ایلدم •
کسری یه بو کنایتی جواب سؤالی • وخاتوندن انکیچون اعتزالی بغایت خوش
کلوب • زنجیر زبانلغن ویروب • فرمان ایتدیکه انکیچون برتاج مرصع • وطوق
وسوار ملمع • دوزه لرکه جواهر زواهرینك قیمتنی صیرفیان عالم تعیین ایتمکدن

عاجز اوله • وحضرت عمر فتح فارس ایله مظفر اولدقده بر دهقان امیر
عسکره کلوب بنی اهل وعیالم ایله امان ویرك بخیرجان کنزینی بولیویرین
دیوب امان آلوب بر مزرعه ایچنده مدفون ایمش کوردی • امیر عسکر آنی
حضرت عمره مدینه یه کوندردی کلدوکی کون کیجه قریب اولمغین • واصحاب
اختلاف ایدوب بعضیلر تقسیم اولنمق کرك • بعضیلر بیت المالده طورمق
کرك دیوب بر طرف ترجیح اولنمامغین مسجد ده قویوب آکا بر مهاجرین وانصار
رضی الله تعالی عنهم صباحه دك بکلدیلر • حضرت عمر واقعه سنده کوردی که
بر صحنه بر مقدار اخکر سوزانی طولدرمشلر کتوردیلر • حضرت نه قدر یوزین
چویردی ینه یقین کتوردیلردی فزع ایله بیدار اولوب علی الصباح بلا توقف
مهاجرین وانصار • ومتبعین اخیار آراسنده تقسیم ایدوب بر دانه سن
الیقومدی • مقصود حکایت نیجه فائده در • اوّل خاتون جمیله محل طمع
اهل هوی اولد وغیدر که صدد آنده ایدی • ایکنجی بخیرجان که شهوته تابع
اولمیوب کندودن ابعاد ایتمکله هالك اولمیوب • بلکه منصب جمیل ومال
جزیله مالك اولدوغیدر • اوچنجی لعل ویاقوت فروزان حقیقت عالمنده
اخکر سوزان اولدوغیدر • میر علی شیر نوایی بو راده دیمشدر که **بیت**

آتشین لعلی که تاج خسروان را زیورست ... اخکری بهر خیال خام بختی بر سرست

دوردنجی غزاده اولان اصحابك امانتی که بونك کبی خزینهٔ بی کم وکاست
ولایت عجمدن مدینهٔ منوره یه ایصال ایلدیلر • با آنکه بیلور واسترکسنه
یوغیدی • بشنجی حضرت عمر رضی الله عنه کمال عدالتی که خزینه کرك اولور
دیو برحبه آلیقومیوب فی الحال بین الغانمین • علی وجه الشرع المبین قسمت
بیوردوغیدر • والله اعلم تزوجده غایت حسن وملیحه دن • وغایت شوها
وقبیحه دن دخی احتراز کرك • زیرا غایت قبیحه اولیجق نفس انکله قناعت ایتمیوب
حرم غیره تطلع • یا مونسی دایما توقع ایتمکدن خالی اولمز • پس اعتدال طلب اولنمق کرك
بیت نه فرط قبح کرك زوجه ده نه حسن وبها ... میانه کوزله که خیر الامور اوسطها
ودخی شول خاتونه که جاه ومنصبده کندو ایله مناسبتی اولمیه راغب اولمیه •

ودخی کثرت اموال واسباب • ووفرت ضیاع وعقاراتی اولدوغیچون
خاطب اولمیه • زیرا بو مقوله صفتلو عورتك تغلب واستعلا وتسلط
واستیلاسنه مؤدّی اولوب • زوجه زوجه مخدوم • واول غالب
بو مغلوب اولمغیله امور زوجیت انعکاس • وَاَنَّ الرِّجَالَ قَوَّامُونَ
عَلَى ٱلنِّسَاءِ • انتکاس اوزرینه اولوب • تدبیر امور منزل خلل پذیر •
وانتظام امر معاش بر نقصان وتقصیر اولور • وخاتونی ادینك
سیاست وضبطنده اوچ امری رعایت واکتساب • واوچ نسنه دن
تحرّز واجتناب ایتمك کرك • رعایت اولنه جق امورك اوّلی زوجدن
زوجه سی هیبت اوزرینه اولمقدر • زیرا زوج خاتونك نظرنده مهیب
اولمیجق امتثال اوامر • واجتناب نواهیسنده اهمال اوزرنده اولوب
احوال منزله اختلال عارض اولمسه کرك • وبو شرط اهم شروطدر •
بو شرط مفقود اولیجق عورت غالب ومراداتی جالب اولوب • بلکه
زوجنی تسخیر • وکندو حکمنه مطیع ایتمکله آمر مأمور • ومطیع مطاع
اولمغیله فسادات وفضایح وقباحات وشنایع مترتب اولور که •
دفعی ناممکن ورفعی نامیسور اولور • ایکنجی اولدر که زوج خاتونی تکریم
ورعایت ایلیه اولقدر که محبتنی استجلاب • ومودّتنی تحصیل واکتساب
ایلیه که خاتون اول کرامتك زوالنی تصوّر ایدوب • اطاعت وانقیادن
ومخالصت واتحاددن خالی اولمیه • امّا بو کرامت وتعظیم حددن بیرون
اولمیه • که بو مغلوب • وخاتون متغلب اولمغله ضرر مذکور مترتب
اولمیه • ورعایت وکرامت خاتونی دخی نیجه نسنه ایله اولور • بریسی
ملابس حسنه • وحلی وحال فاخره ایله که آنلار ده حلال • وقبلرنده مرغوبیتی
درجهٔ کمالده در • قدرت یتدکجه وحالنه مناسب اولدوغنه رعایت
اولنه • ایکنجیسی اولدر که آنی تدبیر منزل ده مشارکت بلکه امورده دخی
آکا مفوّض اولوب حفظ اقوات • واثاث بیت • وضبط جواری • وخدم صغار
آنك تصرفنده اوله • اوچنجیسی • اقربا ومتعلقاتنه رعایت واکرام اولنه

بوندن زیاده رعایت• مثلا امور بیرونده دخی تصرف مطلق ایلمك•
واهل حکم ایسه عزل ونصب نواب• واهل وظایفه آنك شفاعتیله
عمل ایلمك• وبونك امثالی جایز دکلدر• وسابقا دیدوکمز مضراتی مشتملدر
دوردنجی اولدر که چون خاتونك صلاح وعفاف• ومنزل ضبطنده
قدرت وکفایتی موجود اوله• آنکله اکتفا ایدوب اوزرینه غیری
خاتون تزوج یا جاریه تسری ایتمیه• اکرچه حسن وجمال• ونسب ونژاد
وثروت وغناده بوندن زیاده دخی اولسه• بعض عقلا مطلق بو معنایی
مکروه کوردیلر• زیرا چون نسا نقصان عقل ایله معروف• وغیرت
مفرط ایله موصوفلردر• یحتمل که اکا کمال غضب وغیرتندن بعض امور
ارتکاب ایدرلر که موجب اختلال نظام منزل• ومورث فضاحت
وخسارت کامل اوله• وتعدد زواجه اقدام ایدنلرك منزللرنده
مجادله وخصام• وسوء عیش واختلال نظام مقرردر• وضروریه
مبتلا اولان حتی اقل مرتبه زوجنك اموال واقوات واثاث بیت
وآلاتی حفظنده تکاسل ایتمه سی متعین در• وحکما دیرلر که تعدد ازواج
پادشاه جهان پناهلردن غیری کمسنه یه جایز دکلدر• زیرا انلر آنلاره
مقام معبودیتده در• غیرت وحمیت ایدوب مفاسده ارتکاب ایتمك احتمالی یوقدر
وآنلاره ایتمامك اولیدر• زیرا مرد منزلده تنده جان کبیدر• ونیته کیم ایکی
بدنه بر جان اولمز• کذلك ایکی منزله بر مرد لایق دکلدر• وشرعا دخی
ترکینك ثوابی سابقا ذکر اولنمشدر• اوچنجی امر که رعایتی واجب ایدی•
اولدر که خاتونی بر شغله مقید ایدوب بطال اوتورمغه قومیه لر اکر
ضبط منزل ولوازم معاش ترتیبندن وعبادات مفروضه ومندوبه سندن
فارغ اولورسه• اوساط ناسدن ایسه غزل قطن وکتانه واکابردن ایسه
زردوزلق واکا مانند صنایع عزیزه یه مشغول قله لر• خواجه حمد الله قزوینی
مستوفی تاریخ کزیده کتابنده ذکر ایدر که• سلاجقه زماننده قزوین خاتونی
بنت الب ارسلان سلجوقینك اقطاعندن ایدی• واول خاتون کاهی کلوب

ظاهر

ظاهر قزوینی ده خرکاه ایله اوتوردی• اول زمانده قزوینك قنوات
آبی قلیل اولمغله خلق عطشدن زحمت چکرلر ایدی• اهالی شهر ملکهٔ
مزبوره دن شهره بر کاریز دخی کتورمکی تمنا ایدوب بونیت ایچون خرکاهنه
واردیلر• ایراقدن کوردیلر که اوکنده چرخ قومش ایپلك اکیرر• فکر
ایلدیلر که بر خاتون بو قدر مالك ایکن ینه ایپلك غزل ایدر• حب مال
بو درجه ده اولنجق بزم التماسمز مبذول اولمق احتمالی یوقدر• ملکه حسن
فراستله خاطرلرینه مطلع اولوب جماعتی یانینه دعوت ایدوب
دیدی که چرخ ودوك خاتونلرك پیرایه سیدر• اکر بوکا مشغول اولمزلر ایسه
یحتمل که فکرلری ناشایسته محله کیده• وداعیهٔ نامناسبه اشتغال ایده
بیلدم که سزك بر التماسکز وار ایدی• بنم چرخ چویردکم کوروب توقف
ایتدکوز ندر بیان ایلك• مقدرت یتشدکجه مساعده اولنسون• اهل
قزوین ملکه نك عفت وهمتنه تحسین وثنا ایدوب مرادلرینی عرض
ایلدیلر• فی الحال صنادیق آچوب اموال بذل ایلدی• وتا کاریز قزوین
شهرینه کلمینجه یرندن قالقمادی• وممکن اولدقجه خاتونی اعراس
ومجامع نسا اولان مواضعدن منع ایدهلر• خصوصا بو زمانده که
نسا آراسنده اسباب هوا مشهود• وبری برینه محبت که مادهٔ امر
شنیع در• معروف ومذکوردر• پس احتمال در که بعض فاسدات جلیس
جلیس اولوب امور فاسده جانبنه تحریك ایدهلر• واقل ضرری بودر که
کندودن فایق حلی وحلل صاحبه لرینی کوروب تحسر ایله کلوب زوجنه
تکلیف امور مذکوره ایده• یا قلت محبت وحرمت زوجه مؤدی اوله•
اما مجامع رجالدن خود فرض وواجب ایدوکی ذکر وبیانه محتاج دکلدر
اول امور که زوج اندن احتراز ایتمك واجبدر• آلتنجی اولدر که
غایت محبت اظهار ایلمیه• اکر محبت محبته مبتلا اولمش ایسه ستر وکتم ایلیه
که زن محبت زوجه واقف اولنجق محکم نازو ادلال ایتمکه عازم اولوب
نه دیرسه امتثال اولنمغه جازم اولسه کرك• وکثرت ادلال کثرت اذلاله

مؤدی اولمق مقرردر • آیکنجیسی اولدرکه مصالح عظمه • وامور کلیه‌ده
آنلار ایله مشاوره ایتمیه • وجمیع اسرار وجفایای امورینه مطلع
قلمیه • آوچنجیسی اولدرکه خواتینی مبادی عمرده‌ن ضبط ایدوب ملاهی
استماعندن ورجال • وصاحب جمال جوانلر مشاهده اولنه جق مواضعدن
وعاشق ومعشوق حکایتلرندن خسرو وشیرین • ویس ورامین کبی •
وهزل کتابلری تلاوتندن واستماعندن منع ایده‌لر • وتقوی ودیانتی
معلوم اولمیان عجایزدن • ومتهم اولان خواتین صحبتندن منع ایده‌لر •
بلکه تمام بلیدوکی عجوزی قطعا منزله قویمیه‌لر • ومحادثه قادشلندن مینه‌لر
ابن عربشاه تواریخ تیموره‌ده ذکر ایلرکه • جهان بخت سکم که دختر تیموردر.
ذکر ایلرکه • ابتداده عفیفه وصالحه ایدی • بغدادیه‌لردن بعض فاسدلر
آکا اتصال ایدوب آنی افساد ایلدیلر • حالا آندن حکایت سوء وتواریخ
بدنقل اولنور • وبعض اخبارده وارد اولمشدرکه • خاتونلره یوسف قصه‌سین
تعلیم ایلمیه‌لر • یعنی عشق زلیخا وجمال یوسف ملاحظه سیله تحریک
سلسلهٔ هوا ایلمیه‌لر • وشراب ایچمکدن بغایت تحذیر ایده‌لر • زیرا کیفیت
شراب حیایی رفع وشهوتی تهییج • وطالب جانبنه انقیاد وسماحت طبع
ویرر • وبو خصال خاتونلرده جمع اولیجق فساد عظیم • وفتنهٔ کلیه
پیدا اولور • وخاتونلرک ازواجی قتنده حرمت ورعایتی زیاده ایدن
بش امردرکه هر خاتونه بو بش خصلتی رعایت لازمدر • اولکیسی عفت
وزوجنک بسترینه هیچ اجنبی کمسنه تمکین • وحدیقهٔ جمالندن بر نامحرمک
مرغ نظرینی خوشه چین ایلمامکدر • ایکنجیسی زوجنک مالنه کفایت
وضبط واسراف واتلافدن صیانت ایتمکدر • حتی بعض علما ذاهب اولدیلر
که ایکی نسنه رجالده فضایلدن ونساده رذایلدندر • بریسی شجاعت
بریسی سخاوتدر • زیرا خاتونده شجاعت اولیجق خوف زوج وغیره مقید
اولمیوب ظلام شب مواضع تنهایه وارمغه اقدام ایدوب مفاسد
ظهوریه سبب اولمق احتمالدر • وچون مجامع رجاله چیقمقدن ممنوع

اولدقلری

اولدقلری مقرردر • شجاعتلرندن نه فائده که دفع ضرر اعدا • وحفظ وحمایت
دین وملک درحاصل دخی اولمز • وچون نسا اغلب احوالده حافظ مال
غیر وامین ضبط منزل زوجدر • پس سخاوتلری مضر وزوجلرینک
منزلی مختل اولمغه مؤدیدر • وبو واردرکه بعض شعرا خاتونلری جبن
وبخل ایله مدح ایدیلر **شعر**
ما بالکرائم من جبن ومن بخل • قد زاد طیب احادیث الکرام بها
والحق انلارده دخی اعتدال •
مرغوبدر • وخاتونلر زوجی خانه سندن کندو عیالنه کفایت قدر وصدقه
دخی عادت خلق اولدوغی قدر • مثلا بر سائله بر مقدار اتمک • وبردانه
شمع ویرمک فقها قتنده دخی مرخص در • وجناب رسالت پناهی صلی الله
علیه وسلم بیوردرکه • یا معشر النساء تصدقن فانی رأیتکن اکثر اهل النار
راوی ایدرکه اول کون کوردم خواتین کوشلرندن کوشواره وکردن
وساعدلرندن طوق وباره‌لرین چیقاروب بلالک اتکنه آتارلر ایدی
شویله که دامن بلال حلی نسادن مالامال اولدی • وآیت کریمه‌ده دخی
ان المصدقین والمصدقات بیورلمشدر • پس انلارده دخی بخل صرف
روا دکلدر • بلکه اسرافدن وخانهٔ زوجی اتلافدن احتراز کرک •
اوچنجیسی زوجی خاتونک قتنده دایما مهیب • وانک جانبندن قلبی پر بیم
وهیبت اولمق کرک • وشول خاتون که زوجندن بی باک اوله • اول منزله
ویل وهلاک مقرردر • دوردنجیسی زوجیت امورنده اطاعت وانقیاد
اوزرینه اولوب • زوجندن نشوز ومرادندن تمنع وعناد ایلمیه • هر خاتون
که زوجنه کراهت ونفرت ایله نکران اوله • ظاهرا قلبی مایل دیکرانه اولمشدر
آندن خیر وصلاح منزل برطرف • واکا نقود محبتی خرج عین غبن ومحض
سرفدر • ندکلو صاحب جمال ایسه قطع نظر ایتمک کرک • چون دهان
موانستده دندان پوسیده در • علاجها اخراجها دیمک کرک • ودیشی
مهر ایچون زندانه کیرمک اولی واساندر • زیرا زن نامهربان ایله خانه زنداندر
مثنوی بزندان قاضی کرفتار به • که در خانه بینی در ابرو کرم •

در خرمی بر سر ایلی بربند • که بانك زن ازوی برآید بلند •

تشبیهی بو زوجی عشرتندن مجامله وملاطفه اوزره اولیجق عتاب بی موقع وناز ودلال بی محل ایتامك كرك • كه ناز دور ودراز اولیجق محبت وصفا آزاولمغه باشلر • وعتاب بی حد وحساب اولیجق خانهٔ الفت ومحبت خراب ویباب اولمغه قریب اولور • لمنشئه

دیمز خوبلرك نازینه مرغوب اولمز • لیك نازینی چوغ ایتمکده ایکی خوب اولمز •

پس جمله دن ظاهر اولدی كه زن بر هر حال زوجنه مطیع ومنقاد ومحترز مخالفت وعناد اولمق كرك • وحدیث شریفده وارد اولمشدر كه براعرابی جناب رسالت پناهیدن صلی الله علیه وسلم معجزه طلب ایدیجك كنار وادیده بر درخت بتمشیدی آكا فرمان بیوردیلر • یرندن بقدرة الله قالقوب حضرته اوكنده سر بر زمین ایدوب لسان فصیح ایله اداء شهادت ایلیجك اعرابی درحال ایمانه كلوب ایتدی یا رسول الله اجازت ویر سكا سجده ایده یم • بیوردیلر كه اكر مخلوق مخلوقه سجده ایتمك روا اولایدی امر ایدردم كه خاتون زوجنه سجده ایده ایدی • لكن سجده حضرت خالقه مخصص ومخلوقه غیر مرخص در • حكما ایدرلر كه زن نیك وقرینهٔ صالحه محبت وشفقتده مادره • وقناعت وخدمتده جاریه • والفت وصداقتده دوستلره بكزر • وزن بد نافرمانلق وتغلبده جبارلره • وتحقیر واستخفاف ومذمت زوج ایتمكده دشمنلره • ومالی خیانتله اسراف واتلاف ایتمكده اوغریلره وحرامیلره بكزر • ودخی معلوم اولسون كه اكر زن فعل شنیع ایله موصوف اولور ایسه • اكر محل عرض ودین ایسه مفارقتی ضروری وواجبدر • واكر محل حسن معاش ومنقص اوقات ومكدر صفاء زندكانی ایسه مفارقتی معقول ومناسبدر • اكر بعض عزیزلر قسم ثانیده صبر وتحمل اختیار وخشونت اخلاقنی حدید طبیعته سوهان ملاحظه قلمشلردر • آنك كبی كه مولانا نامی عبد الرحمن جامی دیمشدر كه • بیت

ترا تا هست ناهمواری زن راغنیمت دان • درشتیهای دور چرخ را كانست سوهانش •

یعنی

یعنی آنك جفاسنه تحمل واذاسنه صبر ایتمكله كندو نفسلرینی تهذیب وحسن خلقی تحصیل وترتیب قصد ایدرلرمش • اما بو طریق اهل كمال ومذهب خواص رجالدر • اما عامهٔ ناس وكافهٔ خلقه مناسب مفارقتدر • مثنوی

زن بد در سرای مرد نكو • هم درین عالمست دوزخ او •

زینهار از قرین بد زنهار • وقنا ربنا عذاب النار •

واكر مفارقت ضاعت ولاده مؤدی اولورسه قسم ثانیده صبر وتحمل طریقنه سالك اولمق اولی در • وبعض بلغای عرب دیمشلر كه نسانك بش نوعندن احتراز كرك • حنانه منانه انانه كیة القفا خضراء الدمن حنانه اول عورتدر كه زوج سابقنی ذكر واكا حنین واشتیاق ایتمكدن خالی اولمیه • منانه اول عورتدر كه زوجنه مالی یا جاهی ایله منت ایتمكدن خالی اولمیه • انانه اول عورتدر كه مرضندن یا زوجندن شكایت وانین ایتمك عادتی اوله • كیة القفا اول عورتدر كه عفتدن نهی اولوب خلق زوجنك آدینه دیوث وكشخان دیو ذم وغیبت ایدوب قفاسنه داغ كبی اوله • خضراء الدمن اول عورتدر كه حسن شكلی اوله • ولكن اصل ونسبی خسیس ودنی اوله • دمنه لرده كه اسكی سرای یرلریدر كه مزبله لرده بتمش تازه یشل سبزه یه تشبیه اولنمشدر • كه كندوسی سبزه وطری ایكن منابتی سرقین ونجاستدر • وبو تشبیه بدیعك مخترعی جناب رسالت پناهی ونبوت دستگاهیدر صلی الله تعالی علیه وسلم كه اتیان جوامع الكلم الله ایله مشرفدر • حدیث شریفده وارد اولمشدر كه • ایاكم وخضراء الدمن قالوا یا رسول الله • وما خضراء الدمن قال • المرأة الحسناء فی منبت السوء • علما ایدرلر كه بو تشبیه بدیعی اول حضرت بیوردی • بعض علما روایت ایدرلر كه رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم اصحابدن زید بن حارثه یه بیوردی كه یا زید تزوج ایله كه عفتكه عفت منضم اوله • اما بش قسمی تزوج ایلمه زید ایتدی یا رسول الله آنلر نه لردر • بیوردیلر كه شهبره لهبره هنده نهبره لفوت در • شهبره یعنی كوك كوزلو • ودیللو یعنی حشری دیكلری

قهبره طویله مهزوله در یعنی اوزون بویلو آرق عورتدر • نهبره
عجوزهٔ مدبره در یعنی کیروسنه کتمش قری عورتلر • هندره قصیره
ذمیمه در یعنی قصه بویلو چرکین عورتدر • لفوت غیریدن ولدی
اولان عورتدر • مشایخ عربدن برینك اوغلی تزوج استیجك دیرایدی
یا بُنَیَّ ایّاكَ والغضوبَ القطوبَ الرّقوبَ • یعنی ای فرزند صقن غضوب
عورتدن یعنی دایما غضبا وزدینه اولان عورتی آلمه • قطوب دایما
یوزی دورك اولانلر • رقوب اول عورتدر که زوجینك موتنی ومیراث
ومهرینی تمام المغه مترقبا وله • امام ماوردی کتاب ادب الدّین والدّنیاده
ایدر که عقد نکاحك ایکی نوع شرطی وار در • بر نوعی منحصردر که نکاحه
لازمدر • وبر نوعی دخی غیر منحصر در که اختلاف زمان ومکان ایله مختلف
اولور • امّا منحصر اولان شروط لازمه اوج در • اوّلکیسی دیندر که
مقتضی ستر وعفاف ومؤدّی قناعت وکفافدر • ابو هریره رضی الله عنه
بیوردی که هیچ خاتون مؤمنه زوج مؤمنی سومیوب دایما بغض ونشوز
اوزره اولمق یوقدر • برخلقندن نفرت ایدرسه برخلقندن راضی اولوب
ایتلاف مقرردر • ایکنجیسی عقل در که حسن تقدیر امر وصواب تدبیر
آندن صادر اولور • جناب نبوّت پناهیدن صلی الله تعالی علیه وسلم مرویدر که
عَلَیْکُمْ بِالوَدُودِ الوَلُودِ لَا تَنْکِحُوا الحَمْقَاءَ فَاِنَّ صُحْبَتَهَا بَلَاءٌ وَوَلَدُهَا
ضِیَاعٌ • ودخی بیور مشلردر که اَلعَقْلُ حَیْثُ کَانَ اَلُوفٌ مَاْلُوفٌ • اوجنجیسی
کفایتدر که انکله عار زایل ومعاونت واستکثار حاصل اولور • حدیث
شریفده وارد اولمشدر که تَخَیَّرُوا لِنُطَفِکُمْ وَلَا تَضَعُوهَا اِلَّا فِی الاَکْفَاءِ
اکثم بن صیفی که حکماء عربدندر اولادینه وصیت ایدردی که زنهار سزی
جمال ظاهر مجتبی کفو طاهر ارادتندن مانع • وغلبهٔ شهوت سزی تأییددن
فارغ اولمغه قانع ایلمسون که نکاح لئیمه نسبکوزده اولان شرفی زاله
وزبان طاعنی اطاله ایلر • ودخی معلوم ومعمول اولمق کرك که طلب
تزوّج وارادت تأهّل ایدن کمسنه نك مرادی دین وعفت • وحسن خلق

وعصمت

وعصمتا وله • نیجه کمسنه بو زمانه ده بو داعیه لری اراده ایتمیوب
ارباب جاه ومناصب بناتن آلوب آنی وسیلهٔ منصب وجاه ایدر •
بعضی مال وافر وجهاز متکاثر صاحبه سی اولنه تعلّق ایدر • بعضی دخی مجرّد
حسن ظاهر وجسامت وسمن محسوس اولنه میل ایدر • امّا غالبا عادت
ربّانی وسنّت الهی بونك وزرینه جاریدر که منصب وجاه ایچون الان
کمسنه نك وسیله صاندوغی شخص یا وفات ایدر • یا عزل اولور بوخائب
وخاسر قالور • ومال طلبی ایچون تزوّج ایدنك یا ظنی خطا ایدوب
ذات مال صاندوغی یا فقیره یا متوسطة الحال • وجهاز وجواری رایع
وعواری چیقر • یا مالنی بذل زوج طامعه ایتمکدن اول وجهله منزجر
ومرتدع اولور که • زوج اندن فرضا قرضا نسنه المغیله منتفع اولمق دخی
ممتنع اولور • وجمال تصوّریله دامه دوشنلر • ومکس وار دوشابنا یا که
اوشنلر چوقا ولور که • برقبیحهٔ شوهایی زلیخا دیو صاتر لر • ویبره زن
فرهاد کشی شیرین خسرو دیو آتر لر • قبیحهٔ عجوزه کشف جمال زرد وعرض
دلال سرد قلد قدن صکره مغرور نادان نیه اوغرادوغن بیلوب ندامت
وتأسّف وتحزن وتلهف ایدوب مدد اودتون بورون نه در • اول بورون
بندن غیری کیمه استرسك کورن دیمکه باشلر • اول اعرابی کبی که عجوزه یی
فتات صانوب طالب واهلندن خاطب اولوب بعد النکاح فغان وفریاد

وبو ابیاتی انشاد ایدر ایدی که شعر
عَجُوزٌ تَمَنَّتْ اَنْ تَکُونَ فَتِیَّةً
وَقَدْ یَبِسَ الجَنْبَانِ وَاحْدَوْدَبَ الظَّهْرُ • وَمَا غَرَّنِی اِلَّا الخِضَابُ بِکَفِّهَا •
وَتَکْحُلُ عَیْنَیْهَا وَاَثْوَابُهَا الصُّفْرُ • تَرُوحُ اِلَی العَطَّارِ تَبْغِی شَبَابَهَا •
وَهَلْ یُصْلِحُ العَطَّارُ مَا اَفْسَدَ الدَّهْرُ • فی الواقع جمال فایق ومرد اکا

عاشق اولوب تزوّج ایدنلر دخی غالبا عشقی زایل وطبعی جانب اخره مایل
اولوب دوروددراز نزاع وجدال اخری افتراق وانفصال اولسه کرك •
امّا نظری دین وعفت وصلاح آخرت اولانلر خوجل وعلامعین ومغنی
اولوب حسن نیتی ایله فقردن غنا • وثروته ذلّتدن جاه ورفعته ایلدشه

كرك • نيته كيم حديث شريفده وارد اولدی كه تُنْكَحُ ٱلْمَرْأَةُ لِمَالِهَا وَلِجَمَالِهَا
وَحُسْنِهَا وَلِدِينِهَا فَعَلَيْكَ بِذَاتِ ٱلدِّينِ • ودخی بيوره مشلر در كه • مَنْ تَزَوَّجَ
امْرَأَةً لِعِزِّهَا لَمْ يَزِدْهُ ٱللّٰهُ إِلَّا ذُلًّا وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِمَالِهَا لَمْ يَزِدْهُ ٱللّٰهُ إِلَّا فَقْرًا
وَمَنْ تَزَوَّجَهَا لِحُسْنِهَا لَمْ يَزِدْهُ ٱللّٰهُ إِلَّا دَنَاءَةً • وَمَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لَمْ يُرِدْ
بِهَا إِلَّا غَضَّ بَصَرِهِ وَتَحَصُّنَ فَرْجِهِ أَوْ يَصِلَ رَحِمَهُ بَارَكَ ٱللّٰهُ لَهُ فِيهَا وَبَارَكَ
لَهَا فِيهِ • صدق رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • ودخی معلوم اوله كه تزوج
بابنده مذكور اولان فضايل • قيام حقوق زوجيته قادر اولانه • وآندن تزوج
سببی ايله ظلم ومعصيت صادر اولميانه • اما ايله اولمسه نكاحدن
فرار وزحمت عزوبيته اصطبار لازم در • بزم علمامز ديرلر كه نكاح حالت
توقانده واجبدر • يعنی غلبهٔ شهواتده • وحالت اعتدالده مستحبدر • وحالت
جورده حرامدر • حكما ايدرلر كه هر كمسنه كه زوجه سنه تأديب وسياست
ومنزلنه تدبير وسياست ايتمكه قادر اولميه • لازم در كه عزوبت وانفراد
اوزرينه صابر اولوب • تزوج آندن صادر اولميه • بو سببدندر كه بعضيلر
تزوجی ذم ايدوب ديمشلر كه • اَلتَّزَوُّجُ اِلْتِزَامُ مَهْرٍ وَانْقِطَاعُ ظَهْرٍ •
وَانْكِسَارُ دَهْرٍ • وفقير ديدم • اَلتَّزَوُّجُ غَرَامَةُ مَهْرٍ وَتَقَوُّسُ ظَهْرٍ • وَتَجَرُّعُ قَهْرٍ •
سُرُورُهُ إِلَى أُسْبُوعٍ • وَسَلَامَتُهُ إِلَى شَهْرٍ • ودخی ديدم ايدی • اَلتَّزَوُّجُ
سَلَامَتُهُ مُدَّةَ شَهْرٍ • وَغَرَامَتُهُ مَدَى ٱلدَّهْرِ • وشاعر فارسی كويدم ميشدر • بيت
برای يك دمه شهوت كه خاك بر سر او … اسير زن نتوان شد بسالهای دراز
وشيخ مصلح الدين سعدی شيرازی دخی بيورر كه • مثنوی

چه نغز آمد اين يك سخن زان دو تن • كه بودند سر كشته از دست زن
يكی گفت كس را زن بد مباد • دگر گفت زن در جهان خود مباد

لكن بونلار ديدوكمز كبی تزوجدن اندن ظلم وعقوق صادر وا قامت
حدود وحقوقه غير قادر اولانلردر • والا تحصين نفس وفرج • وتحسين
بذل وخرج • وتعليهٔ پايهٔ همت • وتنميه وتكثير امت • وفرقهٔ دهابين
وامت شياطيندن خروج • وذروهٔ حفظ مال ودين ونفسنه عروج

تزوجدن غيری ايله اولمز • خراب كند شاهد خانه كن
زن خوب خوش خوی آراسته • چه ماند بنادان نوخاسته • مثنوی • • •
بر وخانه آباد كردان بزن •

چون بو قواعد شريفه يه امتثال • ونكاح شرعی ايله بر كريمه يه ايصال ايليه
لابد اولاد وانسال • واعقاب واطفال حاصل اولسه كرك • كه منزلك
ركن ثالثيدر • سابقا ذكر اولنمشدر • پس آنلرك دخی تربيت وتقويت
وتأديب وتهذيبلری لازم در • انكيچون بو باب وضع اولندی •

باب در بيان آداب تربيت اولاد واطفال

چون ولد • اكر پسر • اكر دختر وجوده كله • حق تعالی يه شكر وثنا ايليه • وآنی محض
فضل وموهبهٔ حق بيله • اكر دختر ايسه • يا فقير كثير العيال ايسه زنهار
بيحضور ومتبرم اولميه كه حق تبارك وتعالی آنك رزقنی تقدير ايتمشدر
ممكندر كه بكنميوب تبرم ايلدوكی مولودك باشنده سعادت
ورزقنده وسعت قونلمش اولوب قدومی بدرينه موجب اقبال
وادفاق • وسبب وسعت اموال وارزاق اوله • واهلنه دختر ولادت
ايتدكده يوا اظهار ملالت ايلميه • زيرا اختياردن خالی در • بی اختيارده
لوم جهلدن ناشی در • حكايت ابو حمزه ديرلر بر اعرابينك خاتونی
دختر ولادت ايدجك متألم اولوب اهلنی مهاجرت • وخباء آخرده
ساكن اولجك خاتونی بكا ايدوب بو بيتی صدا ايله اوقودی • شعر
مَا لِأَبِي حَمْزَةَ لَا يَأْتِينَا • وَإِنَّمَا يَأْتِي ٱلَّذِي يَلِينَا •
اعرابی اشيدوب رقت ايدوب • اهلنه راضی اولوب • صلح ايله خيمه سنه
كلدی • پس مولوده اسم حسن وضع ايليه لر كه زمانك اسماسنه
موافق اوله • زيرا كه نام نامناسبدن مدت عمرنده متألم اولسه كرك
ونيجه كمسنه اسمنی تغيير ايدوب • كندويه غيری اسم وضع ايلر • اما اينه
تمام متروك اولمز • افاضلدن بريسی ولادينه ديرايدی كه بن سيزه
ولادتكزدن اول • وولادتكز زماننده • وولادتكزدن صكره احسان

ایدوبدوردین. ولادتدن اول نیجه احسان اولوردیسه لر دیر ایدی که
ولادتکزدن اول سزی حرایر نسا و اصیلات خواتیندن تحصیل ایتدم
قبایل دنیه و عشایر خسیسه دن احتراز ایتدم که مدت حیاتکزده
مطعون طعن طاعن و مشمول لوم لائم لاغن اولمیه سز و حین ولادتکزده
اسامی حسان ایله تسمیه ایلدم که طول حیاتکزده قبح اسمکز ایله
متألم اولمیه سز. ولادتکزدن صکره انواع تأدیب و تربیت و تهذیب
و تقویت ایلدم که ممتاز اقران اولدوکز و جاهل غبی قالوب زمان
حیاتکزده مماتکوزه طالب اولمدوکز. بعده ابو دایه قیلنه که صحیح الجسم
کامل القوی امراض و اسقامدن بری و عقلی صحیح و خلقی سلیم اوله
و حکما دیمشلردر که اَلرَّضَاعُ وِلَادَةٌ ثَانِيَةٌ. و دایه نک اخلاق
و عاداتی و سودی غدای مولود اولمغیله سرایت ایدوب مولود
آنک اخلاقی ایله تخلق ایدر. حکما دیرلر که بر مولود کبود چشم اولسه
دایهٔ حبشیه یه ارضاع ایله سیاه چشم اولور. پس مرضعه صورت
ظاهرده بو مرتبه یه تغییر افاده ایدیجک صفات باطنیه دخی تغییر
ویرمسی مقرردر. چون رضاع تمام اوله تربیته مشغول اولوب
علی التدریج افعال حسنه و اخلاق رضیه تلقین ایدوب مساوی
افعالدن منع ایدوب عار و عیب ولاجق افعاله اقدام ایتدکجه
های صقن عیبدر بر دخی بویله ایلمه دیوب تعنیف و تقریع ایدهلر
اطفالک لوح ادراکلری ساده اولمغیله هر جانبه قابلدر. اکرچه
اکثریا رذایل افعال مقتضای طبع بهیمی اولمغیله اکا مایلدر لکن
زجر و منع و تنبیه و توبیخ اولیجک لوح ساده اولمغیله امتناع و احتراز
دخی قلبنده تمکن ایدر. نیته کیم دیمشلردر. شعر

أَتَانِي هَوَاهَا قَبْلَ أَنْ أَعْرِفَ الْهَوَى — فَصَادَفَ قَلْبًا خَالِيًا فَتَمَكَّنَا

و اکثر اکابرزاده لرده سفه و قلت عقل و معاش شایع و فاشدر
حتی بعض اهل هزل آنلاری اَلسَّفِيهُ چلبی دیو تعریف ایتمشدر

همانا زمان صباده قتی اعزاز و رعایت سببی ایله دایه لری و مربیلری
اصلا بر فعلدن زجر و توبیخ ایتمیوب هر نه دیرسه آفرین دیوب
هر نه ایشلرسه تحسین ایتدکلری اجلدندر. و حکما دیرلر که تربیت
اطفالده فعل طبیعته اقتدا ایتمک کرک. یعنی هر قوت که اول حادث
اولور آنک تهذیب و تکمیلنی اول ایتمک کرک. و اول قوت که اطفالده
اول حادث اولور قوت حیادر. اکر صبیده حیا غالب اولوب اکثر اوقات
آدم یاننده باشنی آشغه ایدوب وقاحت یعنی بی ادبلک ایتمزسه
نجابتنه و حاصل اوله جاغنه دلیلدر. پس دلیلدر اقدام و تهذیبنه
اهتمام کرک. و اول تأدیب اولدر که بد ذات ایله موصوف اضداد مخالطه سندن
منع اولنه. و سفه و فحش ایله موسوم و لعب و لهوه قتی مشغول
صبیان و غلمان ایله مجالست و مصاحبت ایتدرلمیه که هنوز ساده اولمغیله
آنلارک اخلاق و اطوارینی تخلق ایلمیه که طبیعت سارقه در. خصوصا
که زمان صبی و موسم صغرده اوله. پس آداب دین و سنن شرایع مرسلینی
تعلیم و تلقین ایدهلر. و فرض و سنت و حل و حرمت ندر یا بابا تعلیم
و تفهیم ایدهلر. و فرایض و واجباته مواظبت و مداومت ایتدوره لر
نیته کیم حدیث شریفده وارد اولمشدر که اطفالکز یدی یاشنه وارد قده
نماز قلمغی امر ایدک. اون یاشنه وارنجق قلمزلر ایسه ضرب ایدک.
و تکاسل و تهاونی خوی ایتمکدن غایت صاقنه لر. و دایما یاننده
اخیار و صلحایی مدح و اشرار و اشقیایی ذم و قدح ایدهلر که شروردن
هارب و خیراته راغب اوله. اکر بر امر قبیحه اقدام ایدرسه اولا سرزنش
صریح ایتمیوب مذمت ایله تخویف ایده. آنی سهوه حمل ایدهلر یا ایشدلمامش
اکلدوب آخر صبی یی مثل ایدوب اول بو فعلی ایتمش شو مقوله عقاب
اولمش دیهلر. والحاصل ایجاب ایتمیجه کندویه سن شویله ایتمش سن
دیمیهلر که معلوم اولدی. بکا کلی عقاب اولمدی دیو معاوده یه اقدام
ایتمیه. و صلحالرین طرحی بوب آشکاره قویوب و کندوبی ملابس فاخره ایله

تزیین ایلمیه لر • وحاجتا ولمینجه خاتم طاقمیه لر • ودایم یانلرنده متأکل حسنه
وملابس مزینه یی تحقیر ایلیه لر • وذهنلرنده مقرر ایده لرکه زینت وزیب
خاتونلره مناسبدر • ارلرك زیب وزینتی حلی وحلل ایله دکلدر • بلکه

هنر وکمال وفضل وافضال الله در بیت ‖ زن نه مردی کی ودست کرم بکشاکد ز
مرد را بهر کرم زنرا برای زیور دست • ‖ وخاطرلرنده مرکوز ایلیه که مزین

حلیه لر • وملون جامه لر عورتلره لایقدر • واکل وشربی مطمح نظر ومرتفا
همت ایتمك کاو وخر علف خوار عادتیدر • بو مرتبه ده قالمق حیوانات

خسیسه یه برابر اولمقدر بیت ‖ باب وسبزه قناعت مکن زباغ جهان
که این قدر علف کاو وخر تواند بود ‖ وبو مقاله ابیاتی تعلیم ایده لر •

وبونك کبی نصایحی تکرار ایده لرکه طول زمانله خاطرلرنده قاله • ومقبول
طبعی اوله • وبونك ضدین سویلین کمسه لردن خاصه که امثال واقرانی
که جهاندن مراد یمك ولچمك وکیمك وبغلنمقدر دیه لر منع وتحذیر ایده ب
اختلاط ایتدرمیه لر • واطفالدن ابتدای نشو ونماده افعال قبیحه
صادر اولسه کرك • زیرا نفس اماره موجود وحاصل • وعقل که مانع
وعقال قبایح در • هنوز غیر کاملدر • بعض اطفالدن کذب ونمیمت
وبعضدن سرقه وخیانت • وبونك امثالی کید ومکر • وضر نفس وغیره
چوق واقع اولور • اما همان منع وزجر • ومتحمل ولد وغی مقدار تأدیب
وسیاست ایتمك کرك • وزمان صباده دایما نفایس اطعمه • ولذایذ اشربه
ویرمیوب • کاه کاه نان خشك ایله اکتفا ایتمك کرك • که زمان ایله اطوار
زمان • واسفار زمین ومکان ایتمکده • اول مقوله احتیاج اولدقده
انکله دخی اکتفا ایتمکه قادر اوله • نیته کیم بعض دوم شهزاده لرینه جنك
وبرادرلرندن هزیمت واقع اولوب کیلار وخزینه سندن دور • ونفر
معدود ایله کریزان ومهجور • ونان وزاد غیر مقدور اولدقده بی غدالقدن
عاجز اولمیجق نان تنك که یوفقه دیکلریدر • بر دوستانیدن آلمشلر •
شاه زاده معتاد اولمامغین تناوله قادر اولمیوب جهد عظیم ایله

بر دوستانی بولوب ابنالرندن بر قطعه کلیجه دوستانی کتوروب
بر مقدار دین تغذی ایدوب • باقیسن غلامنه حفظ اتمکه امر ایتمش • تبس افراط
نازپرورده لك سلاطین وامرایه مناسب دکلدر • بوقدر قالدی که
اوساط ناس اوله • واطفاله صباح غداسن چوق ویرمیه لرکه ذهننه
بلادت وطبیعتنه کسل ویروب تعلمدن مانع اولمیه • وات وحلوا ومیوه
وسریع الاستحاله نسنه لری چوق ویرمیه لر • وطعام ویرکن خصوصا میوه
ویرکن صوایچورمیه لر • ومسکراتدن اکرچه هر کمسنه یه واجبدر اجتناب ایتمك
اما اطفاله اجتناب بغایت لازمدر • زیرا مزاجلری حار ورطبدر • غایت
مضردر • وآنلاری غضب وتهور • وخفت ووقاحت • وفساده باعث اولور
وملکات ردیه طبیعتلرینه مستحکم اولوب ازاله سی عسیر • وضرری کثیر
اولور • واول طایفه نك مجالسنه دخی ایلتمیه لر • وآنلارك حکایات
واشعار مفسقه ومعشقه لرین استماع ایتدرمیه لر • اکرچه بعض کمسنه لر
اشعار ظریفه طبیعتا طفاله رقت وذکاوت ویروب لطافت افاده
ایدر دیرلر • اما صحیح دکلدر • ضرری فایده سندن آرتوقدر • ووظیفه
درس وتعلیمن تمام ایتمینجه غداسن ویرمیه لر • وبعض اموری اخفا
ایتمکده طبعی معتاد ایتمیه لرکه اخفا ایتمکه معتاد اولوب قبایحه اقدام
ایلمیه • وکیجه چوق اویومقدن وکوندز مطلقا اویومقدن منع ایده لر
واسباب تنعمدن یازین سردابه لره کیتمك • وبیوك مروحه لر صالدرمق
والین آیاغین اوودرمق کبی • وقیشن قالین کورکلر وغایت ایسیجاق
یرلرده اوتورمقدن منع ایده لر • وپیاده یورومکه وسواد اولمغه
وریاضت ایتدوره لر • وحرکت وسکون وطورمق واوتورمق وسوز سویلمك
وطعام یمك بو جمله آدابین تعلیم ایلیه لر • نیته کیم عن قریب بیان اولنسه کرك
وکذب سویلکدن ویمین ایتمکدن اکر صادق اکر کاذب منع ایلیه لر • و
مجالس رجالده سوزی آز سویلیوب صوردقلری نسنه یه جواب ویرمکه
اقتصار ایتدوره لر • وضحك بسیار وبی تقریب حرکات • واوضاع بیهوده دن

منع ایدرلر • ومعلّم صالح ودیندار • وعاقل وپرهیزکار • سلیم الخُلق
صحیح العقل کمسنه اوله • واخلاق حسنه وآداب ملوك واکابره واقف
وغضب وحلمده معتدل اوله • غایت حلیم اولمیه که تأدیب وتهذیبدن
عاجز اولور • نیته کیم شیخ سعدی علیه الرحمه دیمشدر • بیت

استاد ومعلّم چو بود بی آزار • خرسك بازند کودکان در بازار

وغایت غضوب ومتهوّر دخی اولمیه • بیهوده غضبدن طفل ملول •
وتعلّم علم وادبدن نفور اولمیه • ومکتبده تعلیم ایتمیه لر • امّا خُلقُ وادبی
مستحسن اولان مردم زاده لر ایله بیله هم درس وتعلیم اولنسه • که
انلردن کسب کمال • وخلق حسن ایتمك احتمالی اوله مجوّزدر • امّا بو زمانده
قلیل الوجوددر • ومعلّم ضرب ایله تأدیب ایتدکده فریاد وشناعت ایتمکدن
منع ایدوب • بو فعل ضعفادر دیرلر • ومعلّم دخی اول ضربی آزاید • امّا
غایت مؤلم اید که معاودت ایتمکدن محترز اوله • ومعلّم دخی بی موجب
ضرب ایلمیه • وطفلی سخاوته معتاد ایدرلر • واقراننه احسان وبرّ ایتمکی
تلقین ایدرلر • وانلاره تکبّر وتجبّر واستهزا وازدرا ایتمکدن کلّی منع ایدلر
وصدقه ایتمك استسه آنك النه ویروب صدقه ایتدوره لر که معتاد
بذل اوله • ومال دنیایی کوزینه حقیر کوستره لر • وسیم وزره محبّتدن
وصقلمه سندن تنفیر ایدرلر که محبّت سیم وزر حیّات وعقاربدن بدتردر
امام غزالی • وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ • آیت کریمه سنك تفسیرنده
اصنامدن مراد سیم وزردر • وبنی واولادمی سیم وزره محبّت وتعلّقدن
که معناده عبادتدر حفظ ایله دیمکه اشارتدر دیدی • وهر کون بر مقدار
عطلت زماننده لعب وبازی یه رخصت ویره لر • امّا فحش وقبایحه مشتمل
بازی اولمیه • وپدر ومادر ومعلّم واولو برادره هر برینه نظر تعظیم
واجلال وانلردن حیا وخشیت اوزره اولمغی عادت ایتدوره لر • وپدر
ومادرك محبّت مفرطلری اولورسه مهما امکن اعلام ایتمیه لر زیرا طفل
اکا مطّلع اولیجق خوف وخشیت قالمیوب تعلیم علم وآدابدن نقصان

اوزده

١٦١

اوزده اولور • اول سببدن جور وجفای استاد • مهر ومحبّت آبا وامّهاتدن
ترجیح اولنور • نیته کیم شیخ سعدی رحمة الله علیه دیمشدر • مثنوی

پادشاهی پسر بمکتب داد • لوح سیمینش بر کنار نهاد
بر سر لوح او نوشته بزر • جور استاد به ز مهر پدر

امّا بعض آبا که عقل سلیم ونظر دوربین صاحبی اولور • مهر طبیعیسنی دخی
اظهار ایتمیوب تأدیب وتهذیب ایتمکده تقصیر ایلمز • وبو مقوله
پدردکه ظهیر فاریابی روزکاردن شکایت • وقلّت تربیت اهل هنردن
حکایت ایتدوکی قصیده سنده ذکر ایدوب دیرکه • نظم

مرا ز دست هنرهای خویشتن فریاد • که هر یکی بدگر گونه داردم ناشاد
تمتعی که من از فضل در جهان دیدم • همان جفای پدر بود وسیلئی استاد

وچون مرتبه طفولیتدن ترقّی ایدوب • اغراض مطالب رجاله واقف •
ولعب ولهودن دخی اعلا مطلب ومرام وار ایدوکنه عارف اولیجاق •
اکه تفهیم ایدرلرکه خیل وحشم • وضیاع وعبید ومال ومنال • واسباب
وفراش استعمالندن غرض تصحیح مزاج وحرّ وبرد وجوع وعطشك المندن
بری اولوب • مزاج سلیم وقوای صحیحه ایله کسب کمالات معنویّه • واستعداد
تأهّب دار البقا تحصیل ایدوب • جوار قرب عزیز مقتدرده سعادات حقیقیّه
فایز • ومرادات جاودانی یه حایز اولمقدر • والّا مجرّد تنعّم وخواب وخورد
وترفه مأکل ومشارب • وتفکّه وملابس ومناکح حیوانات عجم وبهایم
هایمه یه دخی میسّردر • تاکیم همّتی عالی ومقصد نظری محلّ سامی اولوب
اندنصکره اشتغال علوم • وتحصیل فنونه دوشوره لر • وتحصیل علومدن
نیجه ترتیب وتدریج کرك کتاب اوّلده ذکر اولمشیدی • آنك اوزرینه
عمل واشتغال اولنه • که منتهای علوم علم اعلای الهی در • اکا واصل اولوب
آبا وامّهاتدن تقلید ایله متلقّن اولدوغی عقایدی برهان ودلیل وساطتیله
متیقّن اوله • وا ولی اولدرکه طبیعت واستعدادینی تفرّس ایدوب نه فنّه
طبعی ملایم • واستعدادی مناسب ایسه اکا اشتغال ایدرلر • زیرا هر کمسنه

مبدأ فطرتدن برفنه مستعد. وبرصناعته متهيّئدر. وبوقضيه ده
حق جل وعلانك سرّ خفی وحکمت غامضه سی واردر. واول حصول
نظام عالم وقوام بنی آدم در. زیرا سابقا دیدیك كه جمله صناعاته احتیاج
واردر. وبقای مقدّرات آنلارسز اولمز. پس اكر جمله براستعداد اوزرینه
مجبول. وهركس برهمته اوزن منظور اولسه صناعات مهمّه وعلوم وفنون
متنوّعه ضایع اولوردی. وهركمسنه اشرف صنایعه مشغول. واوساط
صنایع تحصیل دایره سندن معزول اولوب نظام عالم باطل. وكارخانهٔ
معاش خالی وعاطل اولوردی. پس حكمت الهی اقتضا ایلدی كه هرطبیعت
برفنه مناسب. وهراستعداد برصنعته ملایم اوله. ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ. وانسان مستعد اولدوغی صناعته اشتغال ایدیجك زمان یسیر
وسعی غیر كثیرایله تحصیل ایدر. امّا غیر استعدادنه طالب اولیجق زمانی
تضییع واستادنی تصدیع ایدوب بالآخره یا حاصل اولمیوب یاخود زمان
كثیرده شیء یسیر حاصل اولمق لازم اولور. حكایت اولنور خلیل بن احمد
علم عروضی قوّت قریحه ایله استخراج ایتدكدن صكره طلبهٔ علمه تعلیم ایدر ایدی
بركمسنه بوفنه غایت حریص اولوب نیجه زمان سعی شدید. وجهد جهید
ایدوب هیچ نسنه یه فایز اولمیوب خلیل تفهیمندن عاجز قالدی. آخر
خلیل ایتدی كه بوبیتی تقطیع ایله شعر اِذَا لَمْ تَسْتَطِعْ شَيْئًا فَدَعْهُ
وَجَاوِزْهُ اِلَى مَا تَسْتَطِيعُ اشارت خلیلی فهم ایلیوب من بعد تردد
خلیل فاضل. وتصدیع وتضییع بی طایل ایتمكدن فراغت ایلدی. خلیل
ایدر. بومرتبه بلادت طبعی ایله بو اشارتی فهم وتأدب ایتدوكنه تمام
تعجب ایلدم. وچون برفنه وبرصناعته اشتغال ایدوره لر. فی الجمله
برمقداریی تحصیل ایدوب فراغت ایلمیه. مثلا كتابت وانشا علمنی مراد ایلسه.
اوّلا تجوید ثانیا تهذیب نطق وبراعت كلام. وحفظ رسائل وخطب خطبا
وفضلا. وامثال واشعار بلغا وفصحا. ومحاضرات وحكایات ظرفا.
ونحو وصرف ولغت وسایر لوازم علم ادب. بلكه حساب وقواعد دفتر

جمله سنی تحصیل وتكمیل ایتمك كرك كه فننده سرافراز. واقران وامثالنده
ممتاز اوله. والا مجرّد دیوانی نجه خط. وبرقاچ فقره ومكتوب وسرنامه
غلط كورمكله آدمی منشی. وكاتب اولمز. بلكه اومقوله كاتب اولور
كه حقنده دیمشلردر كه. شعر

وَلَوْ سَوَّدْتَ وَجْهَكَ بِالْمِدَادِ | فَدَعْ عَنْكَ الْكِتَابَةَ لَسْتَ مِنْهُمْ
وَدِيوَانُ الضِّيَاعِ بِفَتْحِ ضَادِ | فَدِيوَانُ الْخَرَاجِ بِحَذْفِ جِيمِ

امّا دیدوكمز شول علم فننده در.
كه مقصود حقیقی ومطلوب بالذات اوله. مثلا بركمسنه رئیس الكتّاب
فرزندی اولوب كندو دخی منصب پدره واصل. واول صناعتی حاصل.
ایتمك استیه دیدوكمز ایتمك لازم. امّا بركشی فنّ مهمدن غیری بعض فنونی
دخی بالكلیّه خالی اولمق ایچون تحصیل ایتمك استسه آنده افراطله توغّل ایدوب
جمیع جوانب ولوازمنی تحصیل ایتمك لازم دكلدر. مثلا فقیه فی الجمله
علم میقاتدن نسنه كورمك استسه هیئتدن شرح چغمینی. ومیقاتدن
بعض رسائل معتبره كورسه كافیدر. لازم دكل كه مجسطی كتابنی تحصیل.
واقلیدس ومتوسّطات مقالاتنی تكمیل ایده. زیرا عمر قلیل وعلم كثیردر.
زمانه خود موانع وعوایق ایله مالامال در. پس جمیع علومی یا اكثرینی
علی وجه الكمال تحصیل ایتمك محالدر. همان اهمّ ایله اكتفا ایتمك كرك نیته كیم دیمشلردر

شعر مَا حَوَى الْعِلْمَ جَمِيعًا اَحَدٌ | لَا وَلَوْ مَارَسَهُ اَلْفَ سَنَه
اِنَّمَا الْعِلْمُ بَعِيدٌ غَوْرُهُ | فَاتَّخِذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَه

وصبی یی برصناعته اشتغال ایتدوریجك یا عدم استعداد. یا نامساعدی
آلات سببیله تحصیلی متعسّر ومتعذّر اولسه. آخر صناعته مشغول ایدهلر.
البتّه اول صناعتی تكلیف ایتمیه. زیرا فنون صناعاتده كثرت وفسحت چوقدر.
امّا اوّلكی صناعتدن یأس كلّی اولمینجه ایتمیه لر. زیرا برصناعتدن جزوی
تعسّر وصعوبت ظهور ایتدكده فراغت ایتدرمك علامت اضطراب رأی
عجله در. وبوحالله اولانلر دكمه ده كمالاتدن بهره مند وصنایعدن
برخوردار اولمز. متعلّم وطالب كمالده صبر وثبات كرك بیت

ازنبات خودم این نکته خوش آمد که بجوذ ۰ درسرکوی تو ازپای طلب ننشستم
وهرصناعتك اشتغالندن اکا مناسب ریاضت ایدوره لر که تحریك
حرارت غریزیه ایدوب مدد حفظ صحت ودفع کسل وبطالت ایلیه
وچون صناعاتدن برصناعتی تعلیم ایده آندن تعیش واکتساب مال
ایدوره لر که اثری حاصل وحلاوت تحصیل نتیجه مذاقنه واصل اولیجك
رغبت ونشاطی آرتوب اول صناعتی نهایتنه یتشدرمکه سعی ایلیه
وهم کسب یمیندن تعیش ایتمکه معتاد اوله که شیمهٔ ابرار وحصلت احراردر
وآبا وامهاتدن انتقال ایده جك مال میراثه اعتماد ایتمیه لر زیرا اکثر
اغنیازاده لر مال میراثه اعتماد واتکا ایدوب تعلم صناعتدن ابا ایده لر
تقلب روزکار وتغلب حوادث لیل ونهار ایله اول مال وعقار عرضهٔ
تلف وبوار اولوب بی نوا قالمشلردر وچون غلام استقلال اکتسابه قادر
اوله اولی بودر که متأهل ایدوب رحل واسبابنی ایوره لر وعادت ملوك
فرس دخی بو ایدی که اوغوللرین خدم وحشم آراسنده تربیت ایتمیوب ثقات
امرادن برینه ویروب برطرفه کوندروب تربیت ایتدوررلر ایدی که
خشونت عیش ودنائت مأکل وملابس ایله قانع اولوب زیاده تنعم
وتجمل ورفاهیت عیشه معتاد اولمیه نتکیم یزدجرد اثیم اوغلی بهرام
کوری امیر عرب منذر ابن النعمانه تسلیم ایدوب اول دخی آنی حیره شهرینه
کتوروب آنده تربیت ایدوب خورنق قصرینی انکیچون بنیاد ایلدی که هنوز
باقیدر پس آداب ولغات عرب وتعلیم فروسیت وادب ایلدی اول سببدن
بهرامك عربی شعرلری واردر اول شعر فارسی دیین بهرامدر بعض علما قولنجه
زیرا عربی شعردن انتقال ایلدی واسلامده آل بویه که ملوك دیلمدر
وبعض آل سلجوق بوطریقه ذاهب اولورلر ایدی وامرای چرکس دخی دیار مصرده
دولتلری منتظم ایکن بواسلوبه سالك اولوب اولادینی دیار چرکسه کوندروب
آنده تربیت ایدوب کتورورلردی وآنده تربیت اولان فروسیت وشجاعتده
کامل اولوب قتلرنده معتبر اولوب طبقات اجیاده داخل ایدوب تربیت

ترقی ایله مراتب عالیه یه واصل ایدرلردی اما مصرده مترقی اولانلر شجاعت
وفروسیتده قابل اولمیوب بلکه غالبا تخنث اوزرینه اولوب کم نام وخامل
قالوردی وزمان صبی ده بعض آلامه معتاد ومرتاض اولمق نافعدر
حکایت نوشیروان عادلك معلمی هرزمان ضرب بی سبب ایدوب
والنه قار وبوز ویروب الکده طوت دیر ایدی سریر کسری یه انتقال
ایدیجك معلم تواری وفرار ایلدی بعده نوشیروان استادمه رعایتم
مقرردر امان اوزرینه کلسون دیجك ظهور ایلدی ملك نوازش شاهانه
ایتدکدنصکره ضرب بی جرمك وجهی نه ایدی دیو سؤال ایتدی معلم ایتدی
آنکیچون ایدر ایدم که بی کناه مظلومك ورنجیده اولانلرك تألم وانکساری
ظالمه حقد وکینه سی نه مرتبه اولدوغی معلومك اولوب کسری تختنه
کچدکده بی کناهی رنجیده ایتمکدن احتراز ایده سن ایتدی یا الیمه نه ایچون
قار وبوز ده طوتمغی امر ایدردك دیدی که عن قریب بونك دخی وجهی
ظاهر اولور بعد زمان ملك بعض خدمی ایله محاربه یه مباشر اولدقده
وقت صباح ملاقات میسر اولوب اصحابی کمانلرینه زه ایتمکه قادر اولمیوب
انهزامه قریب اولیجق ملك اعتیاد مزبور سببی ایله جمله نك کمانلرینی زه
ایلیوب دشمنه ظفر بولیجق اصابت رأی استاد دوراندیش ظاهر اولوب
خلعت ونعمت بی قیاس ویردی واول کمسنه که دیدوکمز اسلوبك خلافی
اوزره معاش ایتمش اوله بعده آنی اصلاح واول اخلاقی ازاله عسیر اولور
خصوصا که شباب کیدوب شیب کلمش اوله نتکیم دیمشلردر شعر
وَالشَّیْخُ لَا یَتْرُكُ أَخْلَاقَهُ ۰ حَتَّی یُوَارَی فِي ثَرَی رَمْسِهِ
سقراط حکیم تازه جوانلر تعلیم ایدردی حتی بعضی اعداسی آنی عمل قوم
لوطه نسبت ایلدیلر وحاشا عن ذلك سؤال ایتدیلر دیر ایدی که
شاخ تر را راست ایتمك قابلدر اما خشك اولدقدنصکره آنی مستقیم ایتمك مشکلدر
بیت چوب تر را چنانکه خواهی پیچ ۰ نشود خشك جز بآتش راست
بومذکورات تربیت پسر ایچوندر اما دختر تربیتی دخی بوکا قیاس ایدوب

مناسب اولان خصال وآدابی تعلیم ایدەلر • امّا آنلر حقنده ملازمت حیا
وعفت رجالدن تحرّز وتصوّن وملازمت حجاب • وکنج خانەیه بنده
مبالغه ایدەلر • وبالجمله سابقا نساده ذکر ایتدوکمز آدابی تلقین وتعلیم
ایدەلر • وعمل ایتدوره لر • خواجه نصیر ایدر • اوقومقدن یازمقدن منع
ایدەلر • ولکن اوقومقدن منع اولنمیه • بلکه قدر واجبات دین وسنن
احکام شرع مبین • خصوصا نسایه مختص احکام حیض ونفاس کبی تعلیم اولنمق
لازمدر • طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ • وعایشهٔ صدیقه‌نك
رضی الله عنها علمی ونیجه احکام شرع آنلرك روایتلرندن معلوم اولدوغی
مقرّردر • وامّت محمّددن نساء عالمات • خصوصا محدّثاتدن چوقدر •
کریمهٔ مروزیه • وشهده کاتبه کبی • وائمهٔ حنفیه‌دن صاحب تحفه‌نك
فاطمه نام بر دختری وار ایدی • اولقدر عالمه وفقیهه ایدی که باباسنه
کلن فتوی‌ده آنك جوابی دخی بیله اولمینجه اولمز ایدی • چون کاشانی
صاحب البدایع کلوب • بدایع کتابنی تحفه‌یه شرح اولمق اوزره تألیف
ایلدی • امام صاحب تحفه دختری فاطمه‌یی کاشانی‌یه تزویج ایلدی •
فقها دیرلر ایدی • شَرَحَ تُحْفَتَهُ فَاَخَذَ اِبْنَتَهُ • بعده هر فتوی اوچ جوابله
چیقر اولدی • امام صاحب تحفه • ودختری فاطمه • وداماتی کاشانی
صاحب البدایع خطلریله چیقردی • وحالا اوچنك دخی مزارات شریفه‌لری
محروسهٔ حلبده قبور الصالحین نام موضعده‌در • وعوام آراسنده قبر المرأة
وزوجها دیرلر • رحمة الله علیهم اجمعین • وچون دختر حدّ بلوغه یتشه
کفؤ مناسب بولوب تزویج ایدەلر • تأخیر ایتمیه لر • وداماد اولجق کمسنه‌نك
دینی وحسن خلقی وکرم شانی کوره لر • علوّ منصبنه وکثرت امواله
ورفعت نسبنه • وحسن شکالنه چندان نظر ایتمیه لر • اکر دیدوکمز امور
اولدقدنصکره بونلار دخی اولورسه • فبها ونعمه نور علی نور • وتزویج
اولدقدنصکره داماد ایله • وما دری ویدری وار ایسه احسن وجهیله
معاشرت ایدوب بی شرم [illegible]د لالقدن منع ایدەلر • وتمام ضرورت اولمینجه

تقریبه طرفنه میل ایتمیه لر • چون شرح ترتیب اولاد مکتوب اولدی • بعض
آداب که هر کمسنه‌یه لازمدر • واثنای کلامده ذکر اولنماسنه وعد ایتدوك ایدی
آنلاری دخی بیان ایده‌لیم • اگرچه آداب مذکوره اولاد واطفاله مخصوص
دکلدر • لکن تأدیب وتهذیبه احتیاجلری اکثر • وثمرهٔ تأدیب وتهذیب
آنلارده اوتوق ظاهر اولمق احتمالی اوفردر • بناءً علیه بو بابده ایراد اولندی
سوز سویلمك آدابی کرکدر که مطلقا چوق سویلمکدن غایت احتراز
اولنه که کثرت کلام خفّت دماغ • وسخافت عقلك نشانیدر • وموجب
سقوط مهابت وقلّت وقعدر • کثرت کلام اعصاب دماغ • وآلات تکلّمه
ضرر اولدوغندن غیری اصحاب واحباب قتنده مذموم • وثقیل
عدّ اولنور • صحبتندن ملول • واستماع حکایات دور ودرازندن دلگیر
اولورلر • آدی عربده مکثار ومهذار • وفارسیده پرکوی وترکیده یاکشو دیرلر
بیت سخن بسیار بشنو اندکی کوی • یکی را صد مکو صد را یکی کوی
ومجالسده حکایات دور ودراز • ونیجه شعبه منشعب اولوب انجام محصّل
مرام بولنمیوب • سایر جلسایه فرصت سخن قومامق • وغیری حریفلره
سویلمکه نوبت ویرمامك اردل رذایل • واقبح خصایل‌در • ونه قدر
ایجاز واختصار ایدرسه • اولقدر براعته اقرب وادبه انسبدر •
خالد بن صفوان که خطبای دولت عباسیه‌دندر • فصیح سخنکذار ایدی
ولکن تطویل ایله مطعون • واکثار ایله مدخول ایدی • برکون جامع بصره‌ده
صباحدن قریب ضحوهٔ کبرایه وارنجه شرایط بلاغت وبراعت ندر
وعیّ وحصر که ضدّ بلاغتدر • ندن متولّد اولور • بیان ایدردی • آخر مجلسده
بر اعرابی وار ایدی • اکا یا اعرابی عیّ وحصر • وبراعت وبلاغت سیزك
قاتکوزده ندر دیجك • اعرابی ایتدی • عیّ وحصر بزم قاتمزده سن صباحدن
بروایتدوکك تطویل بلا طایل‌در • وتفصیل من غیر حاصل‌در • وبراعت
وبلاغت ایجاز عبارت • وایضاح اشارتدر • مشهوردر که خیر الکلام ما قلّ ودلّ
بیت خوش کوی ولطیف وهمچو دُر کوی • کر اهل صواب نیست بر کوی •

هرکه کثرت کلامه مبتلا اوله آنك باشنه ایکی بلا کله • برایسی کندودن
زلل بری سامعدن ملل • حکما ایدرلر که • حق جل وعلا آنکیچون قولاغی
ایکی و آغزی بر ایتدی • که آدمینك اشتدوکی سویلدکینك ضعفی اوله •
وسلف دیرلر ایدی که • إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكَلَامُ • وبر کره سویلدوکی
سوزی عاده ایلمکدن احتراز ایده • خصوصا که نادره • ولطیفه لردن
که اول لطیفه نك لذت وحلاوتنی تکرار رایحه سنك ثقلت وکراهتی
بالکلیة ازاله ایدوب • آبردمنی لا ربعین ایده • شعر

إِذَا جَلَسْتَ إِلَى قَوْمٍ لِتُؤْنِسَهُمْ • بِمَا تُحَدِّثُ عَنْ مَاضٍ وَعَنْ آتٍ
فَلَا تُعِدْ لِحَدِيثٍ إِنَّ طَبْعَهُمْ • مُوَكَّلٌ بِمُعَادَاتِ الْمُعَادَاتِ

مثنوی
سخن گرچه دلبند وشیرین بود • سزاوار تصدیق وتحسین بود
چو یکبار گفتی مگو باز پس • که حلوا چو یکبار خوردند بس •

وبر حکایت یا لطیفه ونکته یی بر دفعه بر جماعته سویلمش اولسه
بعد زمان آنی کالاول نقل ایلمیه • اگر اعاده لازم اولورسه • دیدوکمز
فلان حکایت • دیو اجمالا اشارت ایلیه • اگر ایشتمامش بر یا ایکی کمسنه
وار ایسه • آنلار ایچون اعاده ایتدوکنه اشارت ایلیه • باقیلرینه استماع
تکلیف ایلمیه • وحکایات مشهوره که اکثر ناس آنی بیلورلر • بیلنمامش •
حکایت کبی آنی نقل ایلمیه • جلساسندن بعضی بیلدوکی حکایت ونکته یی
نقل ایلسه • کندو اول حکایتی بیلدوکنی اکا بیلدرمیه • وایشتمامش کمسنه
کبی استماع ایلیه که اکا خجالت کلمیه • امام شعبی دن مرویدر که • بعض کمسنه
بر حدیث روایت ایده • بن اول حدیثی اول کمسنه نك باباسی اناسی ایله
جمع اولمدین حفظ وروایت ایلمش ایدم • اما اکا بیلدوکمی بیلدرمیوب
حسن استماع ایله تلقی ایدردم • غرضم اکا روایت حدیث حلاوتن ذوق
ایتدوروب سماع وحفظ حدیثه اشتغالندن دوق ایتکدن دیو بیوردیلر •
وغیردن بر نسنه صوریلسه لر کندوسی بیلورسه دخی مبادره ایدوب جواب
ویرمیه • مگر اول کمسنه عاجز اولوب • سائل خایب ولمق لازم اوله • اول

زمانده حسن ادب ایله ایراد جواب ایلیه که مسئول عنه مزبوره خجالت کلمیه •
وسائلك دخی مرادی حاصل اوله • وجماعتدن سؤال اولنمش کندوسی
آنلار ده داخل اولسه • جوابه سبقت وتبادر ایلمیه • وبر کمسنه جوابه مشغول
اولسه که کندونك جوابی اندن احسن اولسه صبر ایلیه • تا اول جوابی
تمام تقریر ایتدکدنصکره حسن ادب ایله ایراد ایلیه که مجیب متقدمه
طعن وارد فهم اولنمیه • وکندو جواب تقریر ایتدکدنصکره غیری بر جواب
دخی تقریر ایلسه • اینجنمکی اظهار ایتمیه • بلکه کندو جوابندن احسن ایسه
انصاف واعتراف ایلیه • وغیری کمسنه سوزه باشلسه • تمام اولمدین کندو
سوزه باشلمیه • وبعض حکما دیمش که هیچ کندونك جهلنه اعتراف ایتمش
کمسنه بیلمزین • مگر اول کمسنه که غیری کمسنه سوز سویلرکن سوزه
شروع ایلیه • بیت سخن را سرست ای خردمند وبن • میاور سخن در میان سخن •
کندو محضرنده بر جماعت مباحثه ومحاوره یه باشلسه لر • کندونك
مدخلی اولمیجه داخل اولمیه • ومجالسده خصوصا کندودن بیوك کمسنه مجلسنده
فضلن اظهار ایچون ابتدا سویلمیه • مگر که • الْكَلَامُ يَجُرُّ الْكَلَامَ مقتضاسنجه
کندونك سؤالی ولدوغی موضع نقل اولنوب تقریبله ایراد ایلیه •
وچون جلسا اخفا ایچون آخر ایله بخوی ایلمیه • خصوصا که مزبورك وهمنه
کندوبی سویلرلر ظنی دوشمك احتمالی اوله • واولولرله کنایت ایله سویلمیه
وآوازین اعتدال اوزره ایدوب • نه زیاده نه زیاده اخفا ایده که مستمع
تکرار صورمغه محتاج اوله • ونه غایت بلند ایده که مخاطبه تخفیف
وسوء ادب اوله • نیته کیم قرآن عظیمده بیوردکه • وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ
وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ • ورفع صوت خصوصا که اکابر واستادلر
حضورنده غایت مکروه ومنهی در • وحدیثده وارد اولمشدر که اعرابدن
بر قبیله حضرت رسالتپناهه صلی الله تعالی علیه وسلم کلدیلر • اما اعراب
اولوب طبیعتلری جفا وغلظت اوزره مجبول • وآداب مجالس اکابردن
غفلت وذهول اوزرینه اولدقلری ایچون جناب رسالتپناهی

عليه الصلوة والسلام كندوسی حجرهٔ شريفه سندن چيقمغه صبر ايتميوب
رفع صوت ايدوب اُخْرُجْ لَنَا يَا مُحَمَّدْ ديديلر حضرت سيد كائنات
عليه افضل الصلوات واكمل التحيات كمال حلم ومروتلرندن طشره چيقوب
ملاقات بويورديلر پس آنلارك حقنده بو آيهٔ كريمه نازل اولدی يَا اَيُّهَا
اَلَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَرْفَعُوا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ
بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ
اِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ كبار اصحاب
بو آيهٔ كريمه نزولندن حضرت رسالت پناهی يه صلی الله عليه وسلم مكالمه
اتسه‌لر اسرار ونجوی يه قريب ايدرلر ايدی اكر كلامنده ايضاح وبيانه
محتاج نسنه اولسه آنی تمثيل ايله بيان ايليه اما اطنابه احتياج تام
اولميينجه ايجازدن عدول ايلميه وكنايات بعيده والفاظ غريبه استعمال
ايلميه وفحش وشتم ومزاح غليظ ولطيفهٔ بارده دن كه موجب سقوط
مروتدر وجالب حقد وعداوتدر احتراز ايليه وهر حالده مقتضای حال
ومقتضای مقام تكلم ايليه وتكلم زماننده ال ايله باش ايله يوز ايله
قاش ايله اشارت ايلميه مكر اشارت لطيفه كه مقتضای مقام اوله
روايت اولنور كه اتی كمسنه برمدرسده امانت برنسنه قومش ايدی
طلبنه كلدكده مدرس طلبه سنه درس ايدردی برزمان منتظر اولوب
درسی تمام ايدين ديدی مدت درس متمادی اولدی مدرس اثنای درسدن
الن يره اوروب وساير اعضاسن تحريك ايدردی اتی بو انتظاردن صكره
ضجرت وملال وقضای حاجته استعجال كليجك مدرسه ديدی خواجه
كل سن بنم متاعمی كتوری وير بن سنك يركه اوتوره يم الی يره اوره يم
باشمی صالله يم كوزم قاشم اويناده يم سنك ده بنم ده مصلحتمز فوت
اولمسون ولجاج ومرا وجدال ايلميه اكرچه حق كندو الننده دخی اولورسه
خصوصا كندودن اولولر ايله مباحثه ومناظره ايتدكده انصاف رعايت
ايليه حق كيمك جانبندن ظهور ايدرسه تصديق ايليوب اكا مراجعت ايليه

وبر كمسنه دن برفايده استماع ايلسه عار ايتميوب بوفايدهٔ فلان كمسنه دن
استفاده ايتدم ديمكدن قاچميه وتمام ضرورت اولميينجه مناظره ومباحثه
ايلميه خصوصا بوزمانده كه لجاج وعناد طبيعتلره مستولی واظهار
صواب معدوم وناياب اولمشدر ودقيق نكته ومشكل مسئله‌لری
فهمندن عاجز اولانلر قتنده سويلميه وَكَلِّمِ النَّاسَ عَلَى مُقْتَضَى عُقُولِهِمْ
مقتضاسنجه عامل اوله وهيچ كمسنه نك اوضاع وحركات واقوال
واصواتنه تقليد ومحاكات ايلميه اكر تعظيما اكر استهزاء وا ولولر
وملوك وسلاطين ايله سوزه ابتدا ايلسه الفاظ سعيده ومبارك
كلمات باشليه سعادت دائم وظفر باقی ديمك كبی وا اول الفاظدن
كه فال بد وتطير ايهام ايده احتراز ايده ومشهوردر كه داعی علوی
كه طبرستان پادشاهی ايدی نوروز ومهرجان كوننده قصايد شعرانی
استماع ايدوب جايزه‌لر ويرر ايدی برشاعر وار ايدی ابو مقاتل ديرلر
مهرجان كوننده تهنيت ايدوب مطلع قصيده سنده شعر
لَا تَقُلْ بُشْرَى وَلٰكِنْ بُشْرَيَانْ غُرَّةُ الدَّاعِي وَيَوْمُ الْمِهْرَجَانْ
ديدوكيچون اللی دكنك اوروب ادبن اصلاح ايتمك نسقن اكمال ايتمكدن
اولی ديدی ومعتصم خليفه ميدان سامراده كی قصرين بنياد ايديجك
شعرا قصايد سويليوب اسحق موصلی نك مطلع قصيده سی بو ايدی شعر
يَا دَارُ غَيَّرَكِ الْبِلَى وَمَحَاكِ يَا لَيْتَ شِعْرِي مَا الَّذِي اَبْلَاكِ
انشاد ايديجك تطير ايدوب امر ايتدی كه قصری هدم ايلديلر وبر نسنه دن
سؤال اتسه‌لر اول نسنه موجود اولمسه يوق ديميه خير ديه اما صقنوب
خير ديدكدنصكره يوق ديميه كه خير يوق ديمك اولوب مجرد يوق ديمكدن
دخی شنيع اوله وا اكابره وفی الجمله تعظيمی مهم اولان كمسنه خطاب ايديجك
سن ديميه سز ديه واقران وامثالی ايله دخی تلطف ورفق ايله خطاب
ايليه اما قاتی تملق وخضوع اوزرينه سويلميه كه مذلت ونفاق آميز
اولميه وغيبت ونميمت وكذب وبهتان وآزار مردم اوله جق كلمات

سویلمکدن و دیکلمکدن احتراز ایلیه • و بو مقوله کلمات اهلی ایله اختلاط
وامتزاج ایتمیه • و کلماتی آراسنده زاید الفاظ دکلدکمی اکلدکمی بره بق بنی دکله
معلوم اولدیمی • و بونلارك امثالی کتورمکدن اجتناب ایده • و اکابر خطابنده
سلطانم یاریحك الله دولتلو سلطانم • و بونك کبی الفاظی دخی چوق ایراد
ایلمیه • و اکابره یوزینه قارشو دعا ایتمك دوشرسه اختصار ایده دوردوده
ادعیه دن که عادت شحاذین و خواهندگان و سایلان کاسه کردانندر •
احتراز ایده **آداب حرکت و سکون** یورومك زماننده قتی سرعت
ایتمیه که علامت خفت و طیش در • و قتی بطؤ و تأنی دخی ایلمیه که دلیل کسل
و کبردر • بلکه میانه ایلیه • نیته کیم حضرت لقمان اوغلنه وصیتنده که قرآن
عظیمده حکایت بیورلمشدر • وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ • قصد و اقتصاد اعتدال
رعایت ایتمکه دیرلر • و حرکاتنده تبختردن که صالمقدر احتراز ایلیه • و عادت
مؤنثین و مخنثین کبی اکتافن و اردافن تحریك • و اطرافه التفات و تمایل
ایلمیه • سیر نبی علیه الصلوة والسلامده وارد اولمشدر که • اصحاب کرامدن
ابو قتاده صف کارزارده کیروب بین العسکرین یورردی تمایل و تبختر
ایدردی • جناب رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه وسلم نظر ایدوب دیدی •
بیوردیلر • بو بر مشی در • یعنی یوریش درکه حق جل و علانك مبغوضیدر
الا بو مقامده یعنی حرب کفارده • زیرا جلادت و شجاعت و بی باکلغه
دلالت ایتمکله کفارك قلبنه ضعف • و اهل اسلامه قوت ویرر • انکیچون
اول مقامده مرخص در • و کیدرکن ایکیده بر دونوب آردینه باقمیه • که
که احمقلر علامتیدر • و متصل باشین آشاغه ایدوب یره باقمق ایتمیه
که حزن و فکر غالب علامتیدر • و بو زمانده آنك کبی آدمه یره باقن ویره
باقندن خیر کلمز دیرلر • فقیر ایدر بو عامهٔ ناسه کوره در • اما بعض
صلحاکه نظرء اولیدن احتراز ایچون یره باقمقدر • که درویش سالکه
امر ایدرلر • اول نیت ایله خوبدر • نیته کیم نقشبندیه عزیزلرینك کلامیدر
که هوش در دم • و نظر بر قدم بیوردیلر • و دکوب دوا ایدیجك دخی اعتدال

رعایت ایده نه ضعیف و جبان هیئتنده • و نه کبر و غرور صورتنده اوله
پس بیلنی بوکمیوب طوغر وجه اوتوره • و لکن دکابلرین کیروب و کوکسن
قتی یوقارو قالدرمیه • و اوتوررکن ایقلرین اوزاتمیه • و بری بری اوزرینه
قومیه • و ملوك و اکابر و استاد و پدر • و بالجمله احترامی لازم اولان
کمسنه لر مجلسندن غیری ده دیزچوکوب اوتورمیه • بو دخی عامه ایچوندر
و الا بعض اهل سلوك کندولره تأدیب و ریاضت ایدوب خلا و ملاده
دیز اوزرندن غیری اوتورمزلر • فقیر سلسلهٔ نقشبندیه دن قدس الله
ارواحهم بر عزیز کوردم • سکسن یاشندن زیاده ایدی • و حمامه کیردکده
طبیعتی چوق اوتورمق اوزرینه ایدی • و مع هذا مرمر اوستنده ایکی دیزی
چوکوب بر آیاغندن بر آیاغنه تحریك و نقل ایلمزدی • و مولانا روحی
که نقشبندیه نك عزیزلرندندر • و سعد الدین کاشغری درویشلرندندر
حکایت ایلر که مبادئ احوالده بر کیجه جامع هری ده متوجه
اوتورمشیدم • ناکاه مربع اوتورمشیکن قلبمه بو الهام اولدی که بنده لر
سلاطین حضورنده بویله می اوتوردلر • بو واردك تأثیرندن فی الحال
قالقوب دیزم اوزرینه بر وجهیله اوتورمشن که مرهك ضربندن
زانولرم درد ایتدی • و اول وقتدن برو قرق ییل واردرکه دیز اوزرینه
اوتورمقدن غیری اوتورمق واقع اولمدی • و باشن النه و دیزینه
طایامیه که علامت حزن و کسل در • و بونی دخی اکمیه • و عبث حرکات
که صقلن یولمق کبی • و اویمق کبی • و بعد نیته ایلدوب قوققی کبی • و سایر
اعضاسن اوینامق کبی جمله مکروه در ایتمیه • و برماغلرین آغزینه و بورنینه
صوقمیه و چاتلتمیه • و کرنمك و اسنمکدن مهما امکن اجتناب ایده •
اسنمك قتی غلبه ایدرسه الن آغزینه طوته • و آغزینك و بورنینك
صوتین شویله اخراج ایلمیه که حاضرلر کوره • یا آوازین ایشیده • بلکه
دستمالیله آله الیله • و یکی اوجیله آلمیه و سلمیه • و الحاصل موجب تقذر
و معرض نفرت جلسا اولان اوضاعدن ملاحظه ایدوب اجتناب ایده •

ومجالسده حاضر اولدقده مقام ومرتبه سن بیلوب مرتبه سندن نه یوقاری دو
ویه آشاغه اوتوره • بو دخی عامه ایچوندر • والا درویشلر وارباب
صلاح وسلوك آشاغه یوقارو کوزتمیوب قنده اولورسه اوتوررلر •
وجناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم دخی اویله ایدی • مجلسده قنده
فرجه اولسه انده اوتورر ایدی • واشاغه ویوقارو کوزتمك اهل سلوکه

حجاب عظیمدر **بیت** صف نعال وصدر نباشد به بزم عشق
از هر که خواست ساقی ما کرد افتتاح اما کندوسی رئیس مجلس وصاحب

منزل ایسه • حفظ مرتبه آندن ساقط اولور • قنده اوتورسه اوره صدر اولور
اکر بیلمیوب یوقارو اوتورمش ایسه • واقف اولیجق مقامنه اینه • اکر کندو
مقامی خالی بولمز ایسه مراجعت ایده • اما اضطراب تناقل اظهار ایتمیه •
وحرم وخدمندن غیری کمسنه قنده یوزندن والندن غیری عضوین
عریان ایتمیه • واکابر مجلسنده بای وساعدین آچمقدن بغایت احتراز
ایده • اما دیزندن کوبکنه وارنجه تنها دخی اولورسه آچمیه ضرورت
اولمینجه خلایه کیرمك وغسل ایتمك کبی • آنلاده دخی مهما امکن تستر
ایده • وعلما حمام ایچنده خلوت صغیرده تنها نوره استعمالی ایچون تمام
عریان اولمق مکروه دردیلر • حضرت عثماندن رضی الله تعالی عنه
که کان حیا ایدی مرویدر که برقرانکو کیجه ده غسل ایدردی • ربمدن حیا
ایدوب بیلانی بوکولوردی کبی • بوکولوردی دیو بیورورلر ایدی • وکمسنه یانینده
یاتوب اویومیه • وارقه سی اوزرینه اویومیه • خصوصا که اویقوده
غطیط یعنی خورلمق عادتی اوله • زیرا استلقا اوزره اویومق غطیطه سببدر
ودخی مضرتلری واردر • حتی بعض حکما استلقا وضعی اوزره یاتورکن
کوردیکی دوش اضغاث واحلامدر • تعبیری یوقدر دیدیلر • زیرا بلاغم بطوندن
دماغه منصب اولور • قوت متصرفه وقوت خیاله خلل کلور • واقعه
صحیحه که آنلارك فعلنه مبنیدر • وقوعه کلمز • اکر مجلسده خواب باده
غلبه ایدرسه که فکر ایله یا کلام ایله دفع ایدهمیه چیقوب کیدوب

تنها یرده خواب ایده • اکر اهل مجلس جمله خوابه وارسه لر اول دخی
خواب ایده • اکر خوابی کلمزسه چیقه کیده بیدار اوتورمیه • ومجالسده
آغرلق وثقلت کوسترمیه • وبر طایفه یی کندوبی ثقیل عد ایدرلر ایسه
آنلارك صحبتندن کریزان اوله • نیجه کندوسی ثقلادن قاچرسه کندو
دخی کمسنه یه ثقلت ایتمیه • واد بای عرب ثقلا ذمنه چوق لطایف نظم
ایتمشلردر • وحضرت امام ابوحنیفه رضی الله عنه دن صوردیلر که ثقیل
کیمدر • جواب بیوردی که هر کمسنه که کندو ثقلتنی فهم ایده ثقیل اولمز
ثقیل اولدر که اصلا ثقلتنی فهم ایتمیه • وبو ذکر ایتدوکمز آداب بر کمسنه یه
دشوار کلوب بوقجان رعایت اولنور دیرسه • علاجی اولدر که بو آدابك
اضدادندن لازم ومترتب اولان فضایح ومضراتی • واستعمالندن عاید
ومتوجه اولان فواید ومبراتی تفکر • ونجادیلری اولان تشنیع وملامتلری
ومؤدبلری اولان رعایت وکرامتی تذکر ایده • ومتصل نفسنه بوریاضتی
عَلَى سَبِيلِ التَّدْرِيجِ لازم ایلیه • ان شاء الله تعالی فواید عدیده • وعواید
حمیده یه فایز وحایز اوله بمنه ویمنه **باب آداب اکل وشرب** اولا
الینی واغزینی وبورنینی پاك وطاهر ایدوب پس کناد سفره یه کلوب
صاحب طعام ایسه • یا سید جماعت بلا کلام ایسه • بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
دیوب صاغ الی ایله صونوب ابتدا ایلیه • اکر صاحب طعام دکل ایسه
صاحب طعام اذن ویروب کندودن اولولر شروع ایتدکدنصکره
شروع ایده • وطعام یرایکن اللرین ویکلرین آلوده ایلمیه • وسفره ملوث
ایلمیه واتمکی وطوزی یاش ایلمیه • واوج پارمغندن زاید نسنه بولاشدرمیه
وطعامه حرص ونهمت کوسترمیه • وبعض علما غلبهٔ جوع زماننده ضیافت
اخوانه کیتمکدن منع ایدردی • افراط جوع حد ادبدن خروج ایتمکه مؤدی
اولمق واردر دیر ایدی • وابن سیرین ضیافته دعوت اولنسه جاریه سندن
طعام استیوب تناول ایدوب کیدردی • حدت اشتهانی مؤمن قرنداشنك
طعامنده آچماغی روا کورمزنی دیر ایدی • همانا مرادی بو ایدی • ولقمه سن

كوجك ايده ‌ وتيز يوتميه ‌ وچوق دخى طوتميه ‌ اعتدال كوزه ده ‌ واثناى
اكلده باڧماغلرين چوق يالاميه ‌ امّا آخرنده جايزدر ‌ بلكه سنتدر
ولكن آغزينه صوقوب چيقرميه ‌ اعتدال ولطفله اطراف اصابعن
دهانيله پاك ايده ‌ هم سنّت رعايت اولوب ‌ هم نفرت حاضرين حاصل
اولميه ‌ كه جميع سنن وآداب محمّديّه لطافت ونظافت اوزره در ‌ و
طعامك الوانه نظر ورايحه سن استشمام ايتميه ‌ وايوسن اوريدولمنيه
واكر طعامك لطيفى سفره ده آز ايسه حرص ولوع كوسترميه ‌ بلكه كنده
چكلوب جلاسنه ايثار ايده ‌ وهم كاسه سنك لقمه سنه باقميه ‌ بلكه كندو يه
دخى چندان باقميه ‌ واوكندن يه ‌ نيته كيم جناب رسالت پناهى صلى الله عليه وسلم
دخى بيورمشدر ‌ كل مما يليك ‌ الا مكر كه ميوه اوله آنى غيرى موضعدن
دخى آلمق جايزدر ‌ فاضل دوانى ايله ديمشدر ‌ وبو كلام مشهوردر حتى بعض
ناس ‌ وَفَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ بوكا اشارتدر ديرلر ‌ والحق رعايت ادب
اولى در ‌ وسط طبقدن آلمق جايز اوله ‌ امّا غيرى كمسنه اوكندن كى ميوه يى
چكوب آلمق دأب ادبه منافيدر ‌ واغزندن چيقاردوغى نسنه استخوان كبى
وچكردك كبى نان اوستنه قوميه بلكه سفره اوستنه قويه ‌ وطعامده آنك كبى
نسنه اولسه ‌ آغزندن بر وجهله چيقره كه موجب نفرت اولميه ‌ واغزندن
كاسه يه وسفره يه نسنه طاملتميه ‌ والحاصل شويله ايده كه يرندن
قالقوب آخر كمسنه كلوب تناول طعام ايتمك استسه نفرت كلميه ‌ وجلسادن
غايت اول طعامدن الن چكميه ‌ واشتهاسى يوغيسه تعلّل ايدوب تناول ايدر
كبى اولوب ‌ اكر جلسا فراغت ايتدكلرى زمانده فراغت كوستره ‌ اكرچه هنوز
قناعت كلمديسه ‌ مكر كندو خانه سنده يا غايت تكليفسز يارى اوله ‌ اكر مهمان
اولسه صاحب خانه دن اوّل فراغت ايليه ‌ اما طعامدن غايت تيز فراغت
ايلمك مهمانداره نوعا تخفيف وازدرا اولور يحتمل كه طعامنى بكنمامكه
حمل ايدوب منكسر اوله ‌ پس اعتدال رعايت اولنه ‌ ومهماندار اوچ دفعه يه دك
ضيفنه تكليف ايليه ‌ امّا آرتوق ابرام ايليميه ‌ وكندو مهماندن صكره فارغ

اوله

اوله ‌ ومهمان طعام تطلّب ايليه ‌ وحاضره قانع اوله ‌ وذلّه كوترميه
صاحبى دخى اجازت ويرسه ‌ زيراكه ذلّ طمعدن مبنى در ‌ وطعامى تعييب
ايليه اشتهاسى اولمزسه تناول ايدر كبى اوله ‌ تعييب فعلى دخى ايليه ‌ واثناى
طعامده صو استميه ضرورت اولورسه ‌ بر وجهله ايچه كه حلقندن ودهاندن
آواز كلميه ‌ وخلق قتنده دندانه خلال ايتميه ‌ اكر ديلى ايله اسنانى آراسنده
چيقررسه خفيةً دهاندن برون ايليه كمسنه يه كوستروب نفرت
ويرميه ‌ وآخر طعامدن ال يودكده خلال اصابع وناخنلرين تمام تنقيه
ايده ‌ وآغزينه صو آلوب لكن ايچنه آتميه الحاصل ايله آلوب براغور كبى اوله
ودهانى پاك ايده ‌ وال يومقده غيريلردن سبقت ايتميه ‌ صاحب خانه اولسه
تقدّم ايتمك جايزدر ‌ وكندو يه طشت كتورسه لر آخره تكليف ايليه ‌ وعلما
ديرلر كه قبل الطّعام غسل يد اتسه لر صف نعالدن وتازه يكتلردن ابتدا
ايدرلر ‌ وبعد الطّعام صدردن وپيرلردن ابتدا ايدرلر ‌ وطوز ايله ابتداء
طعام وآنكيله اختتام دخى سنتدر ‌ وبعض صوفيّه اول سنتى اجرا ايتمكه
ملتزملردر ‌ باب در بيان آداب پدر ومادر ‌ چونكه عقلاً ونقلاً
منعمك شكرى منعم عليه اوزرينه واجبدر ‌ افضل نعم نعم الهى ‌ واجل منن
منن نامتناهى دركه مبدأ فياض جل شانه ‌ وبهر بهانه دن واصلدر
آندن صكره نعمت عظمى ‌ ومنحت كبرى كه انسان حقنده متحقّقدر ‌ نعمت
پدر ومادر در ‌ زيرا افضل نعم عبد اوزرينه ‌ وجوددركه ساير نعم اكه
مترتّبدر ‌ ووجودك سبب حقيقيسى حق جلّ وعلا ‌ وسبب ظاهريسى پدر
ومادر ومادردر ‌ واندن غيرى بشرك كمال عجزى زماننده تقويت
واحتياج تامّى حيننده ترتيب ايدوب قوته قادر دكل ايكن اغذيه واشربه سن
تحصيل ‌ وقوتده قاصر ايكن جميع لوازمنى تكميل ‌ وبالجمله سبب بقا وعلّت
نشو ونماسى اولان ضروريّاتى تتميم ايتدكدن صكره آداب نفس واخلاق
حسنه يى تعليم وتفهيم ايدرلر ‌ وانواع مشقت وتعب ايله اسباب دنياى
جمع ايدوب بى منّت وتعب آنلاره ذخيرهٔ روزكاره وعدّت نوايب ليل ونهار

بلکه کندو نفسلرین قویوب اکثر نعمتلری آنلاره پدرلر • ومادر سبب
وجود اولمقده پدره مشارك • اما حمل ووضع وارضاع • وسایر مشقتلرده
مادر حقی پدردن ارتوقدر • اول سببدندر که بعض جناب رسالت
پناهیدن صلی الله تعالی علیه وسلم کیمه بر واحسان ایدین دیو صوردیلر
أُمَّكَ یعنی آناکه ایله دیو بیوردیلر • سایل ثُمَّ مَنْ دیدکده ثُمَّ أُمَّكَ
بیوردیلر • تکرار ثُمَّ مَنْ دیجك کیرو ثُمَّ أُمَّكَ • سایل دردنجی کره
ثُمَّ أَبَاكَ دیو بیوردیلر • وفرط شفقت ومهر مادری محبت پدریه
غالبا ولدوغندندر • که اطفالك مطلقا مادر جانبنه میلی غالب
واهوال ومخاوفده آنك طرفنه هاربا اولور • پس نعمتلرك شکرین ادا
ایتمکه استطاعت یوقدر • فرزند پدر ومادرینه نکلو احسان ایلسه •
آنلارك احسان وتربیتنه معادل ومقاربا ولهمز • روایت اولنور که
برکسنه جناب رسالت پناهیه صلی الله تعالی علیه وسلم • ایتدی بنم بر مادرم
واردر که • آرقه محاکه مرکب ایلدم • ویوقومی آندن دوندرمزم • وجمله کسبمی
اکا بذل ایدرم • جزاسنی ایتمش اولدقمی • حضرت بیوردیلر که بر مشقتنك
جزاسن ایتمش دکلسن • زیرا اول سکا خدمت ایدردی • وحیاتکه طالب ایدی
شمدی سن اکا خدمت ایدرسن • ولی مماتنه طالب سن • پس شول کمسنه که
پدر ومادرینه خدمت ایتمکه قادر اوله • زنهار ثقلت عد ایلمسون • اکرچه
نفس اماره یه شیطان معین اولوب خدمتلرینی ثقیل کوسترمکدن خالی
اولمز • اما عاقل اولان کمسنه ذکر ایدوکمز مقدماتی فکر ایتسون • واول
حدیث شریفی که جناب رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه وسلم بیورمشدر
رَغِمَ أَنْفُ رَغِمَ أَنْفُ رَغِمَ أَنْفُ مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَیْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا ثُمَّ لَمْ یَدْخُلِ
الْجَنَّةَ • ملاحظه ایلیه • تراب خیبت وخسارت اولکمسنه یرکه باباسنه
وآناسنه ویا برینه حیاتده ایکی یتشه • ودخی خدمت وطاعت ایله رضالرین
تحصیل ایدوب جنت علیایه مستحق اولمیه • وآیات واحادیث بر الوالدین
حقنده اول مرتبه دن اکثردر که • بو کتابده ایرادی ممکن اوله • هرچند پدر وماده

دخی تربیت اولاد فرض وواجبدر • ولکن شفقت طبیعی ومیل ومحبت
جبلی کافی اولوب زیاده وصیته محتاج اولمامغین السنه شریعتده
بو توصیت حقنده اول قدر مبالغه اولمدی • بخلاف بر الوالدین که
تمام مقتضای طبیعت • ومستدعای جبلت دکلدر • لابد زیاده
توصیته وسپارشه محتاج اولمغین • آنك حقنده تهدید وتأکید زیاده
وارد اولدی • پس فرزند رشید • وپسر سعید اولمق استینه لازمدر
که امر والدینه طایع • وحقوقلرندن خایف وخاشع اولوب دایما
رضالرینه رضاسنی تابع قله • وآنلارك امرینی تالی امر حق بیله •
نیته کیم آیات معجز بیناتده ایله واقع اولمشدر • که أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِهِ شَیْئًا
وَبِالْوَالِدَیْنِ إِحْسَانًا • بلکه چون استغنای الهی ظاهر • واول مرتبه دن
متجاوزدر که کویی عدم مفلسلری • اول نعم نامتناهینك عهده سی شکر
وسپاسندن کلمکه قادر اوله لر • بخلاف پدر ومادر که • آنلارك احتیاجی
مقرر • ومقابله نعمتلرنده جزادن متمتع اولمالری محققدر • وعلمای شریعت
دیرلر • إِذَا اجْتَمَعَ حَقُّ اللهِ وَحَقُّ الْعَبْدِ فَحَقُّ الْعَبْدِ أَوْلَى لِاحْتِیَاجِهِ
وَغِنَاءُ اللهِ تَعَالَى • ورعایت حقوق وتجنب عقوق پدر ومادره
وعم وبراده • عَلَى قَدْرِ حُقُوقِهِمْ اوچ نوع اوزره در • اول جان ودلدن
محبت وتعظیم • وامرلرینه انقیاد وتسلیم • مادامکه امرلری خلاف شرع
شریف اولمیه • والا مخالفت ایتمك کرك • نیته کیم • وَإِنْ جَاهَدَاكَ
عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَیْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا بیورلمشدر • اما مخالفت
دخی مجامله ولینت اوزرینه اولوب خشونت وعنف اوزرینه اولمیه
وامام غزالی اکثر علمادن نقل ایلرکه شبهاتده موافقت والدین
واجبدر • فکیف که مباحاتده • وفقها دیرلرکه برمسلمك اعمی نصرانی پدری
اولسه • آنی یدوب کلیسایه ایلتمیه • اما یدوب کلیسادن اوینه کتورمك
کرك • ایکنجی معاش ومصالح دنیویلرنده نه استرسه بی توقف ومنت
ایثار قلمقدر • اوچنجی بعد الموت وصیتلرین یرینه کتوروب روحلرین

صدقات وادعیه وتلاوت قرآن وخیرات دن یاد ایتمك در حتی اصدقای
احبای والدینه موتلرندن صکره رعایت ایتمك بر والدیندن معدود در
وحق پدر ومادر بری برینه ضد اولسه حق مادر مقدمدر چونکه
جسمانیت جهتندن مادره اتصال ارتوقدر وروحانیت جهتندن
پدره اتصال آرتوقدر زیرا تعلیم علم وادب وارشاد وتکمیل نفس پدر
طرفندن ناشیدر پس مال وخدمت بدنیه جهتندن مادر طرفنه
غالب وذکر خیر واطاعت کلام وثنا خصوصنده پدر طرفنه راغب اولمق
کرك ورذیلت عقوق که فضیلت رعایت حقوقك ضدیدر اول دخی
اوچ قسمدر اقسام سابق کبی وسایر اقارب اعمام واخوال رعایتلری پدر
ومادر کبی هر برینك مهما امکن اقسام مذکوره ایله رعایتلری لازمدر
وصلهٔ رحم آندن عبارتدر وخلافی قطع رحم در وجناب رسالت پناهی
صلی الله تعالی علیه وسلم حق جل وعلا سنی نیه کوندردی دیدیلر بیوردیلر
بعثنی لکسر الاصنام وصلة الارحام وحق استاد ومعلم دخی حق
پدر ومادر کبی واجب الرعایه در واسکندردن مرویدر که حق استادم
حق والدمدن ارتوقدر زیرا والدم حیات صوری فانیه یه سبب اولمشدر
اما استادم حیات معنوی باقی یه مه سبب اولمشدر دیرایدی وبعض
حکمادن بویله **نقل** اولنورکه والد عالم اعلادن عالم اسفله ایتمکه
سبب اولمشدر استاد عالم اسفلدن عالم اعلایه چیقمغه سبب اولمشدر
سؤال اکر دیرسیك چون پدر ومادر روح فرزندی عالم اعلادن
تنزلنه سبب وفسحت سرای عالم ملکوتدن تنکنای عرصهٔ شهادتده
اسیر محنت وتعب اولمغه علت اولدی پس فرزند اوزرنه نیجه حقلری
اولور ونه جهتدن مستحق رعایت تکریم وتعظیم اولورلر بلکه خلافه
مستحق اولورلر نیته کیم بعض شعرا دیمشلردر **قطعه**

دانی سبب زچیست که فرزند با پدر — منت ندارد ار چه فراوان دهد عطا
یعنی درین جهان که محل جواد نیست — در محنت وجود تو افکنده مرا

بعض

وبعض شعرای عرب دخی دنیادن شکایت وغدر وبی وفالغندن
حکایت ایدوب دیمشلردر **شعر**

ما لقینا من غدر دنیا فلا — کانت ولا کان اخذها والعطاء
قبح الله لذة لشقانا — نالها الامهات والآباء
نحن لولا الوجود لم نألف — الفقد فایجادنا علینا بلاء

الجواب اهل عرفان قتنده مخفی دکلدرکه اکرچه طایر روح انسانی
بو قفس قالب ظلمانی یه انمزدن اول قدس چمنلرنده چمان وصفیرزن

نظم
کنکرهٔ هفت آسمان ایدی — طایر کلشن قدسم چه دهم شرح فراق
کردرین دامکه حادثه چون افتادم — من ملك بودم وفردوس برین جایم بود
آدم آورد درین دیر خراب آبادم — اما تقرب تام وخاص الخاص

سراپرده سنده صاحب مسند ومقام اولمق قنطرهٔ تکلیفدن که میان
صحرای تعلق بدنده مبنیدر عبور ایتمیجه اولمز وبار امانتی که آسمان
وزمین طاقت تحملندن عاجز اولدی آدم که سالك راه فنا وعدم در

بیت
آنی منزله ایلتمیجه منزل بولمز — آسمان بار امانت نتوانست کشید
قرعهٔ فال بنام من دیوانه زدند — شاهین روح انسانی دست

سلطان حقیقتده معزز وصاحب کلاه اولمق آستانهٔ خدمت ونشیمن
مسکنتده نیجه مدت ترك خواب وخور ایتمیجه اولمز پس انسان احسن
تقویمده مخلوق اولد قدنصکره اسفل السافلینه که عالم طبیعتدر
مردود اولمق کرك تا آنده تکمیل کوهر ایمان وتحصیل عمل صالحه اجر غیر ممنونه
مستحق اولوب مقعد صدق عند ملیك مقتدر مسند عالیسیله
مشرف ومسعود اوله شیخ نجم الدین رازی مرصاد العباد کتابنده
حکایت ایدرکه شیخ علی مؤذن ایدردیکه بنم مرغ روحمی بوستان
عالم ارواحدن قفس قالبه ایصال ایچون بعض ملائکه آلوب وزره آلوب
طبقات سماواتدن اندررکن بنم یادمده در که بعض ملائکه یه اوغرادقده
دیدیلرکه بنه بر مبتلای محن واسیر غم زمن مسکینی کورك که فسحت سرای

ریاض رضواندن دور وتنکنای محنت آباد دنیای دونده پای بند رشتهٔ
غرور ایده یوردلر • پس فی الحال درکاه ملك متعالدن ندا ایرشدی کیم
خاموش اولك • ای اسرار قضا وقدرمدن بیخبرلر • وای بنی آدم اولان نوازش
معاملهٔ مستورمدن غافللر • إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ • اول دوح برفتوح
بنم حظایر قدس • وریاض رضوانمده نیجه بیك یل طائر وسایر اولمقدن
اکا نشیمن دنیا • وعالم تکلیفده بریره زن ضعیفك سرچاه ده برکره
دستی سنه صوقوبی ویردوکی • افضل واعلا واکمل واولی در • وچون بار
امانت تکلیفی که آسمان وزمین آنی چکمکدن ضعیف اولوب • انسان که حامل
لطیف وکثیف • وجامع روحانیت وجسمانیت اولمغیله مجمع البحرین غیب
وغیبی اولمشدر • اول بار امانتی حامل • ومقتضای فرمانی ایله عامل
اوله • فلکدن عبور وملکدن کذور ومرور ایلر • نظم •

جلوهٔ کرد رخت دید ملك عشق نداشت •	عین آتش شد ازین غیرت وبر آدم زد •
مدعی خواست کزان شعله چراغ افروزد •	برق غیرت بدرخشید وجهان برهم زد •

چون ظاهر اولدی که نشأهٔ عالم کون وفساده مرور • وطبقات عوالم
سفلیدن عبور انسانه واجب • ودرکات عوالم سفلیه یه نزولی مفضیٔ صعود
معارج مراتبدر • پس بیلدرکه بو سعادته داعی وسائر تحصیل کمالاته مجد
وساعی در • پس ذمت همت بسره حقوق پدر دین وعقوقی غین عین
ومحض شین • واداء شکری عین فرض • وفرض عین در • والله الموفق للصواب •

باب در بیان آداب تربیت وخدمت خدم وحشم

اولا معلوم اولسون که حکماء عبید • واماء وخدم وحشم انسانه آل وایاغ وکوز
وقولاغ مثابه سنده در دیمشلر • زیرا انسان کندو الیله طوته جق نسنه یی
آنلارك الیله طوتر • وایاغیله وارە جق یره آنلارك ایاغیله وارر •
وترقب ایده جك نسنه یه آنلارك کوزیله نظر ونکاه ایلر • وعلی هذا القیاس
پس آنلارك اعضا وآلاتی بونك اعضا وآلاتنه نایب مناب اولمغین
کویا آنلارك اعضا وآلاتی بونك اعضا وآلاتی اولدی • مقصود بو سوزدن

آنلارك وجودی مهم اولوب • ابواب راحت آنلاردسز مسدود اولدوغی
بیان ایتمکدر • وبونلار اولماسه انسان حرکات مختلفه • وترددات
متباینه • وقیام وقعود • ومجیء وذهاب که تحصیل حاجات خسیسهٔ ضروریه
ایچون صرف اولنور • بنفسه ایلسه کرك • وتعب وکلال • وفتور وملال •
عارض اولوب • کسب فضایل کمالات • وتحصیل درجات وسعادات •
ایتمکه زمان قالمیوب • اکثر بنی آدم ده کوهر فضل نایاب • ومایهٔ کمالات
مفقود اولمق لازم اولور • ومع هذا انسان اول اعمال خسیسه یی بنفسه
مباشرت ایتمکله حرمت ووقاری قالمیوب • خادم ومخدوم • ورئیس
ومرؤس یکسان اولوردی • پس حق جل وعلانك عظیم نعمتی • واولو
انعامی در که • ابنای جنسدن بعض افراد سکا چاکر وغلام • وحضورکده
خادم • وغیبتکده قایم مقام در • پس بو نعمتی بیلمك کرك • وآنك شکرین
قلمق کرك • وآنلاری حق جل وعلانك ودایعی ایدوکن ملاحظه ایدوب
رفق ومجامله ایله عامل اولوب • آنلاده قدرتلری یتدوکی قدر اعمالی
حامل اولمق کرك • وآنلاره دخی اوقات استراحت تعیین ایدوب
اول زمانده محنت خدمتدن عفو ایدوب • راحتلرین تکدیر وعیشلرین
بالکلیه منغص ایتمك کرك • وملاحظه ایتمك کرك که طبیعت انسانی
خادم ومخدوم • ورئیس ومرؤس آراسنده مشترکدر • اکا دخی کلال
وتعب عارض اولور • اول دخی استراحت وترفیه بدنه محتاجدر • پس
انصاف وعدالتی الدن قومامق کرك • **حکایت** اولنور که عبدالله
بن طاهر که امرای مأمون خلیفه دن ایدی • که برکون مأمون ایله خلوتده
اوتورمش ایدی • غلامنی چاغردی اجابت ایتمیجك نیچه دفعه ندا ایلدی •
آخر غلام کلوب خشمله ایتدی • که نیچه بر یا غلام یا غلام غلامك برزمان
استراحتی یوقمی • غلامه حوایج ضروریه اولمزمی • مزبور عبدالله ایدر • بن
جزم ایتدم که طوتوشو غلامك بوینن اوردیه • بر مقدار زمان سر فرو ایدوب
بعده باشن قالدروب • ایتدی یا عبدالله بزم خدمتکارمز ا روا حرك

محمد

امینلریدر. اکر بو امینلر مری تخویف وارهاب ایدوز. اروا حمزه امینی ولنه فقیر ایدین. اکرچه مأمون خلیفه عفو وترك انتقام خصلتنده معروف ومشهوردر. وجرایم عظامدن بعد القدرة تجاوز ایتمسی کتب تواریخده مذکوردر. جمله دن عمی ابن المهدی مأمون خلیفه خراسانده ایکن بغداده خلافت دعواسن ایدوب. مأمون بغداده کلیجك طاقت مقاومتی ومعین استتار ایدوب. بالآخره مأمون اکا ظفر بولدقدنصکره عفو سیاست سلاطینده نامرخص. وقتل لازم ایکن عفو ایلدی. بآنکه جمله ارباب مشاوره. واصحاب دولت قتلنه اجماع ایتمشلر ایدی. وعفودنصکره ندماسندن ایدینوب دیرایدی که یا عم سکا عفوم دن دخی اعظم احسانم بودرکه شفاعتجیلر منتی سکا تجرّع ایتدرمدم. وفضل بن الربیع که قرداشی محمد امینك وزیری ایدی. مأمون ایله آرالرنده شقاق وخلاف براغوب مأمونی ولایت عهددن اخراج ایتدردی. بآنکه باباری هارون رشید خلافتی محمد امینه. بعده عبد الله مأمونه وصیت ایدوب عهدنامه یی کعبهٔ معظمه ده اصا قومشیدی. مأمون امینه ظفر بولوب. قتل ایتدکدنصکره فضل متستر اولدی. بعده بولنوب مأمونه کتوردیلر. مأمون آنی دخی عفو ایدوب. قتل ایلمدی. ومع هذا غلام مزبوره تا بو حدده صبر وتحمّل مقبول اصحاب فکر وتأمّل دکلدر. زیرا حرمت سلطنت وادب عبودیت مرفوع. وآداب حشمت ملوك وخوف خدّام موضوع اولور. پس تأدیب خدّام. واقامت حرمت احتشام لازمدر. ولکن آز جرمه چوق عقوبت ایلمیه. نیته کیم ظلمهٔ امرانك عادت خبیثه سیدر. وآنی سیاست وضبط وریاست صانورلر. بعض علمادن نقل ایلدیلرکه. امرای اکراددن برسینك ضیافتنه حاضر اولدم. چاشنکیری ترتیب الوان اطعمه ایدرکن. برصحن اکری قویوب ایچنده کی طعام برمقدار دوکلدی. فی الحال کندوی کورمامش کبی ایلیوب. اول جانبه نظر ایتمیوب. بکا دیدی که. افندی

بو خدمتکارك نظری بو قدره. انکیچون کندوی کورمامش کبی اولدم که آنك بو فعلنی کورمش اولسم قتل ایتمك لازم ایدی. وذو القادر اوغوللرندن برسینی اشتدم که. برسفرده قونمش ایکن برخدمتکارینی کورمش که دامننك برسینی بلدینه صوقمامش. برم کافر سفر اوزرنده بویله می جست وچابك اولورلر دیو فی الحال قتل ایلمش. بونك مثالی ناموجه سیاستلر. وبی موقع عقوبتلر ظالم بکلر. وجبار امیرلردن لعنهم الله چوق صادر اولور. نعوذ بالله من ذلك. وعلی الدوام خدمتکاره درشت کوی. وبدزبان وترش روی اولمیه. کاهی جریمه سی واقع اولدقده عقوبت جایز ونافع در. امّا علی الدوام عقاب ودرشت کویلق نافع دکلدر. وخدمتکاره بی موجب مکالمه ومحادثه ایتمیه که مرتبهٔ ادب وحیادن چیقوب کستاخ اولمیه. وجزوی کناهه عقوبت ایلمیه. بلکه یا تغافل ایدوب کندوینی نادانسته ایلیه. یا خود صریح بو جریمه کی عفو ایلدم. برد خی ایلمه دیه. هر کمسنه که کندوینی حضرت مولاناسنده مقصر وکنه کار. ومحتاج عفو وآمرزش پروردکار ایدوکنه معترف اوله. لابد کندو زیردستی اولان کمسنه نك جرایمندن عفو

وذلتنی ستر ایتمك لازمدر **شعر**	من كان يرجو عفو من هو فوقه
فَلْيَعْفُ عَنْ ذَنْبِ ذَا الَّذِي هُوَ دُونَهُ	هر کون مخالفت ربّ العالمینه

مبتلا واصناف عظایم ذنوب. وکبایر جرایمه مرتکب اولان بنده ضعیفه روا میدرکه. برایکی درم ایله صاتون آلدوغی آدمی قالیچه طرفی راست قومدوك. وشمعی مقراض ایله کسرکن سویندردوك دیو اکثرلر اوره که دایره دن برون. وحددن متجاوز وافزون اوله. **مثنوی**

ای خواجه آرسلان واغوش	فرمان ده خود مکن فراموش
اورا تو بده درم خریدی	آخر نه بقدرت آفریدی

بعض اصحاب روایت ایدرلرکه حضرت خواجهٔ هردوسرا سیّد احرار محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم. والدم خانه سنه دعوت ایتمشیدی.

بوجاریه خدمتده قصور ایدوب بن یوزینه بر طبانجه اوردم حضرت
پریشان خاطر اولوب إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ یعنی سن بر آدمسن که
سنده نادانلق وار دردیدی پس بن نادم اولوب یا رسول الله لوجه الله
آزاد اولسون دیدم بیوردیکه لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلَفَحَتْكَ النَّارُ یعنی آزاد ایتمیسیدی
سنی آتش دوزخ یاقدی قاوردی ایدی وناحق شتم وقذف مملوکه ایتمکدن
احتراز ایده لر وحدیث شریفده وارد اولمشدر که برکمسنه مملوکنه
قذف ایلسه حال آنکه اول قذف ایدوکی نسنه آنده اولمیه فردای قیامتده
آکا حد قذف اوروله ومأکل وملابسده تقصیر ایتمیوب مزاح العلة یعنی
بی بهانه ایده وحدیث شریفده وارد اولمشدر که مملوکلر کوزه احسان
ایلك سز نه یرسکوز اندن یدرك ونه کیرسکوز کیدرك وبعض اصحاب
ظاهر بو حدیثك ظاهریله عمل ایدوب سیدی نه کیرسه اول نوعدن
لباس ونه طعام یرسه اول جنسدن طعام لازمدر دیدیلر اما جمهور
علماء شریعت ذاهب اولدیلر که بو حدیث شریف اول زمانه کوره وارد
اولمشدر که جمله خلقك لباسی نوع واحد ایدی اما شمدیکی عصارده
مقوم لباسلر وفاخر قماشلر ومختلف ومتفاوت اجناس وارد
کندو کیدوکی لباسدن مملوکه کیدرمك واجب دکلدر ولکن کندو
اقرانك مملوکلری نه کیرلرسه بودخی مملوکنه ایله کیدرمك کرك
که اول دخی اقران وامثالی ایچنده منکسر وشکسته خاطر اولمیه

باب در بیان وصیت اشتراء غلام وجاریه

اهل خبرت اشیا
وتجربت امور دیمشلر که عبد یا جاریه اشترا ایتمك استسن لابد دکه
بر دفعه نظر ایله اکتفا ایلمیه ونظر اولی یه همت ایلمیه وعرب
نظر اولی یه نظر حمقی دیو تسمیه ایدرلر خصوصا که جاریه سریه
آلمق استسن شدت شهوت وشبقه مبتلا ایسه اصلا استحسانه اعتماد
ایلمیه نیته کیم آج کمسنه یه هر طعام لذیذ کلور کذلك مبتلای عزوبت
اولان کمسنه یه هر ماده بری کورینور بلکه خالی النفس ومعتدل الاحوال

ایکی بر ایکیجه دفعه زیر وبالا یه محکم نظر ایدوب عیوب خفیه سنه
اطلاعنه قصد ایده ونخاسلر ایتدوکی تزیین ورنك وبویه فریفته
اولمیه بلکه محکم چهره سنی یود وروب نظر ایده وسوق نخاسین
ومواضع کثرت وزحام ناسده کورد وکنه قناعت ایتمیه که بایع
طایفه سنك سوقلرندن طشره حیله لری چندان عمل ایلمز وهر
متاع که شرا اولنور خارج سوقده نظر اولنمسه البته اوکلکیدن
ادنی وعیوبی آچیلی کورینور وکثرت عرض وتقلیبدن فارغ اولمیه
اما حین تقلیبده احتراز ایده که غلام بلکه جاریه ده بیچاق وخنجر
مخفی اولوب ضرر ایرشدرمیه که بیعه عرض اولنان غلام بلکه جاریه ده
غضبا اولمق شایع در بیع اولندوغنه راضی اولمیوب فساده اقدام
ایتمك محتمل در خصوصا که بیع اولندوغی کمسنه صاحب جاه ودنیا
اولوب آلان کمسنه آندن دون اوله بلکه کندودن جاه ومنصبده
بلند اولان کمسنه نك خانه وسراییندن چیقان غلام وجاریه یه راغب
اولمیه وشول غلام وجاریه که اهل قذف وشتم اوله وصاحبنده چوق
دوکلمش اوله آلمیه وعرب دیرکه خیر مملوك اولدر که آلندقدن صکره
عصا کسر اولنه وشر مملوك اولدر که آلندقده اکلنمیوب عصا آلنه
اکر دیرسك عصا آلنمق بر هر حال لازمدر زیرا متنبی که شاعر جهاندر

لَا تَشْتَرِ الْعَبْدَ إِلَّا وَالْعَصَا مَعَهُ   إِنَّ الْعَبِيدَ لَأَنْجَاسٌ مَنَاكِيدُ

دیدی جواب ویررز که بو زنکی قوللرده در زیرا متنبی بو بیتی
کافور اخشیدی صاحب مصر حقنده هجوا دیمشدر کافور زنکی خادم ایدی
پس غرضی حقیقت دکلدر بعضیلر بو بیت خدمت مهنتا ایچون آلنان
قوللرده در که آنلاره بو دیارده قازق دیرلر آنلر بر هر حال عصایه
محتاجلردر بعضیلر ایدر لا بلکه مراد متنبی نصیحت عامه در وهر قولك
فی الجمله عصایه احتیاجی تمامدر نیته شاعر آخر دیمشکه شعر

اَللَّوْمُ لِلْحُرِّ مُقِيمٌ رَادِعٌ	وَالْعَبْدُ لَا يَرْدَعُهُ إِلَّا الْعَصَا

پس تقلیب ومشاورۀ اهل تجربت ایتدکدنصکره استخاده ایدوب
اشترا ایده • وجرم ومقدم غلام آلمیه • زیرا اهل جرأت هیجان غضبی
زماننده حریت ورقیتنی فراموش ایلر • واحمق غلامی دخی اشترا ایتمیه •
زیرا احمق نفع ایدرین صانور ضرر ایدر • وسابق اقلیدیسنك معایبی
ذکر ایدیلن قول وجاریه‌لی اشترا ایتمیه • ومعلول خدمتکاردن اعور
واعرج وابرص کبی احتراز ایلیه • وبر خدمتکارکه ذکا وکیاستی غالب
اوله آنکله احتیاط اوزرینه عامل اوله • که ذکا غالب حیله ومکرلر
بیله اولور • وعقل یسیر که حیای کثیر ایله اوله • عقل کثیر حیای قلیل دن اولی در

بیت

ابله ساده دل ازغدار دانا به بود • بادبر خربند اکراستر وانتراز خراست

وخدمتکارین قابلیتی تحدس وتفرس ایدوب اکا مناسب خدمته تعیین
اوله • عقل ولطفی اکثر • وحیا وادبی اوفر اولانی کندو خدمتنه وقهیره
کارو کسبده کامل وکافی • وعفت وامانتدن حظی وافی واوفر اولانی
تجارت وکالتنه • واموال حفظ وامانتنه نصب ایده • واعمال شاقه‌یه
قادر • وکد وسعی ایله اعمال جسمانی‌یه صابر اولانی عمارات وابنیه‌یه
مشد ومعتمد ایلیه • وهیکلی قوی • وصنایع دقیقه ایله مناسبتی عدیم
اولانلری جفت وزراعت • وحفر اراضی وحراست • وآنك امثالی عماله

قوللنه • وعلی هذا القیاس بیت • بود یا باف اکرچه با هنر است
بر هندش بکار دکاه حریر • وخدمتکاری بر عمله نصب •

ایتدکدنصکره فی الحال عزل ایدوب آخر خدمته تعیین ایلمیه • که علامت
خفت وتهتك در • وخدمتکارلری تعیین اولنان خدمتلرده درون دلدن
قصد ایتمز اولورلر • ومخدوم سعی ایلسون که خدمتکارینك خدمتی محبت
وصفای رادتندن اوله • وبو حال اول وقت اولور که خدمتکار مخدوممك
نعمتنده شریك • ودولتندن حصه دار اولوب مخدوممك ارتفاعی اکا دخی
سبب رفعت وجاه ودولتی اکا دخی حالنه کوره جاه ودولت اوله •
بو احتمالی ویرمیه که مخدوممك دولتی جدیده • ورفعتی مزید اولدقده غیری

خدمتکارا یدینوب بو مطروح ومتروك قالورا ولا حکایت هشام
بن عبد الملکه مژدهٔ خلافت کلدکده جمله اصحاب وندماسی سجدهٔ
شکر ایلدیلر • الا ابرش کلبی هشام سن نه ایچون صحابك کبی سجدهٔ شکر ایچون
سر فرو ایلمدك دیچك • دیدی که سن یارین مسند خلافته اوتوردیغن
ارکان دولت اطرافك احاطه ایلرلر • برسی هر کون کوردکی هفته‌ده
دخی کورمز اولورز • هشام ایتدی فلان منصب سنك اولسون • ابرش
فی الحال سجدهٔ شکر ایلدی • جمله خدمتکارلرك حالی بودر • کندویه دولت
مخدومندن نصیب اولمیجك • مخدوممك زوال نعمتنی استرلر • شعر •

اِذا لَمْ یَکُنْ لِلْمَرْءِ فِی دَوْلَةِ امْرِئٍ • نَصِیبٌ وَلا حَظٌّ تَمَنّى زَوالَها

ابرش ریا ونفاقی قویوب • ما فی الضمیرینی ادا ایتدوکیچون • هشام آنی منصب
جدید له رعایت ایلمشدر • پس خدمتکارك اعتقادی ایله کرکدر که روز
دولتده متمتع اوله جقلر • روز محنتده مقیم خدمت اولنلردر • شعر

اِنَّ الْکِرامَ اِذا ما اَسْهَلُوا ذَکَرُوا • مَنْ کانَ یَأْلَفُهُمْ فِی الْمَنْزِلِ الْخَشِنِ

خدمتکارده بو اعتقاد اولمیجك خدمته عقد قلب ایتمیوب • روز
مفارقتی ایچون کسب ذخیره • وجمع عدت ایتمکه مشغول اولور •
وحکما ایدرلر که اصل خدمت اولدر که محبانه اوله • مزدورانه اولمیه
محبانه اولمزسه باری صحیح جه مزدورانه اوله • مظلومانه اولمیه
وخدمتکارلرك مصالح ومهماتنی نشاط ورغبت ایله ایلیه • اضطرار
وکراهیت ایله ایلمیه • که بو حال آنلارده دخی منعکس اولمیه • وخدمتکارلر
دائما سیاستدن خایف وهارب • وانعام واحساندن طالب وراغب
اوله‌لر • توبه ایدنك توبه‌سن قبول ایده • توبه‌دنصکره ینه کناهه
رجوع ایدرسه موافق ومطابق کناه عقوبت ایلیه • وبر ایکی کناه ایله
صلاحندن مأیوس • وخیرندن ناامید اولمیه • واکر تکرار تجارب وکثرت
امتحانات وفساددن امتناعی ناممکن • وجرایم وقبایحدن انقطاعی
نامیسر ایدوکی معلوم اولسه • همان بیع ونفی وطرد وابعاد اولنه که

سایر خدمتکارلرك دخی فسادینه سبب اولور. شعر

كم صالح بفساد آخر يفسد … كالنار توضع في الجماد فتخمد

وخدمتکار بدخلط ردی وماده فاسد کبی درکه غذای صالح دخی
وارد اولسه انی دخی کندو یره دوندروب افساد ایدر. ومهما امکن
بندۀ مشتری استخدام ایده که حبّ قلبی وحقد مولانی خدّام احراردن
اکثریا اغلب واوفر اولور. واخلاق سیّدی ایله تخلّق ایتمسی یسیر اولور
وحکما دیمشلرکه خدمتکار اوچ صنف در. اوّلکیسی حرّ بالطبع.
ایکنجیسی بندۀ بالطبع. اوچنجیسی بندۀ بالشهوة. صنف اوّلی اولاد
وانساب کبی تربیت ورعایت ایتمك کرك. ایکنجیسی مواشی ودوابّ کبی
استعمال ایدوب انلار کبی ریاضت وتقویم ایتمك کرك. واوچنجیسی
حاجت اولدقچه استعمال واهانت تحقیر ایله قوللنه لر. باب

در بیان اخلاق اجناس وامزجۀ طوایف ناس

بو مقامده خواجه نصیر
طوایف امملك اخلاق غالبه وطبایعنه اشارت ایلدی که استخدامده
معلوم اولوب اکه کوره عامل اولنه. وبز اکا بو فنده موضع اولان
کتابلردن. وتجارب حوادث واستماع احوال اخبار اجناس ناس ایله
معلوممز اولان فوایدی ضم ایلدك. مقدّمه اوّلا معلوممز اولسون که
طوایف ناس نیچه انواع واجناس در. وهر جنسده بعض اخلاق اکثر ممدوح
واکثر مذموم غالب در. ومتعدد خدمتکارلر اتخاذ ایدن کمسنه لره اجناسك
خواصّنی بیلمك لازم واجبدر. واختلاف انواع واجناس حدیث أفضل
الناس موجبنجه ثابت در که. الناس معادن كمعادن الذهب والفضة

شعر بنو آدم كالنبت ونبت الارض الوان … فمنهم شجر المحلب والكافور والبان
ومنهم شجر يرشح طول الدهر قطران

نظر قیل نوع انسانه کیمی زهر وکیمی شکر
بو باغك کر حقیقتده صوری بر باغبانی در

بیت
عجب حکمت بر آغاجدن اولور دورلو ثمر پیدا
ولی اولمش حقایقدن نیجه یوز بیك شجر پیدا

واختلاف خصایص اجناسك سببی چوقدر. بر سببی اولدر که جدّ عالیلری

بوخلق

بوخلق اولوب انسال واعقابنه ساری وموروث اوله. ایکنجی سبب
اولدرکه وطنلری اولان بلادك ارض وهوا وماسی وسایر عوارضی
اقتضا ایده. اوچنجی سبب اولدرکه بعضنده اول خلق اولمغیله
بوندن تعلّم وسرقۀ طبیعت طریقیله تخلّق ایتمش اوله. طایفۀ عرب
اکثر عقلا قتنده افضل اجناس بنی آدم در. اکثر عقلا دیدك زیرا
بر طائفه عجمی عربه تفضیل ایدرلر. آنلاره شعوبیه دیرلر. عرب نطق
فصاحت وشعر بلاغت ایله فایقلردر. وبوکا دلیل یوددرکه بر تیره کزوب
عمرنده بلاد کورمین اجلاف اعراب. بلکه عورتلری اشعار وقصاید
سویلمشلردرکه فضلای علما نیچه شرحلر یازمشلردر. که هرکز وزن
وبحرنده وقافیه واعرابنده بر غلط ایتمامشلردر. وکرم واحسان وضیافت
مهمان ورعایت عهد وامان ایتمکده. وشجاعت وفروسیتده بی نظیرلردر
امّا جفای طبع وقوّت شهوت ایله موسوملردر. تحقیق شرا الرقیق
کتابنده ایدرکه عرب جنسنك قیمتلری افضل. واقوام ونفسلری احسن
واخلاقی اکرم وطبعلری ادق ووفالری اکثر وخلقلری اطهر ولسانلری
افصح ووجهلری اصبح در. بعض علما دیمشلردرکه کرم وجودی عربدن
حکمت ورایی روم وفارسدن شجاعت وصبری ترك وفرنکدن شقاوتی
کرج وارمنددن طلب ایدك. وعربك بر خلقی دخی ظلم وضیمه تحمّل
ایتمزلر بر تیرلرنده جوع وعطش ایله یکچینورلر. بلاد شام وعراقه کلوب
سلطان رعایاسی اولوب حصونده ایتمکی اختیار ایتمزلر. وعربك خواصّی چوق قدر
ولکن استرقاقلری جایز دکلدر. آنلاردن قول وجاریه اولمز قصیدۀ
فراستده عرب طائفه سنی بو وجهله وصف ایلمشدر که شعر

خير البرايا والانام العرب … كذاك قال العالم المجرب
طابوا فروعا وزكوا اصولا … لانهم لم يلدوا ويجهولا
وفيهم العزة والحمية … والشيمة الطاهرة الزكية
كرامة القدر وبذل الجود … والطعن بالمثقف الاملود

وفیهم الخداع والعداوة … والشد والارهاب والشقاق
رعایة الجار وحق الضیف … موجودة فیهم وضرب السیف
امیسهم لیس له مماثل … کما الخؤون ماله معادل

طایفهٔ عجم اکرچه عجم لغتده ماعدای عربه اطلاق اولنور ولکن عرف عامه ده فارس اهلیدر که آنلارك ولایتلرینه ایران زمین دیرلر • وایران زمین فرات ایرماغیله جیحون ایرماغینك که آب آمو دخی دیرلر آراسنده ولایتلردر • ومشهور ولایتلری اذربایجان وعراق عجم وپارس وکرمان وخراساندر • وعجم خلقی لوانی بیاض خمرت آمیزدر وبدنلری فربه لکه مایل • وصوتلری صافی وعقللری لطیف • وهمتلری شریف وعلوم ومعارف • وصنایع ولطایفده سرآمد نوع بشردرلر • وبو حدیث شریف آنلارك شرفنه رمزی که حضرت بیوردی • لو کان الایمان معلقا بالثریا لناله رجال من ابناء فارس • خصوصا اهل خراسان که آنلارده آسمان هنر وکمالده تابان اولمق مثل خورآسان اولمشدر • وجمیع علوم ومعارفده جملهٔ عالمه تفوق ایتمشلردر • امام شمس الدین جزری بعض رسایلنده ذکر ایدر که علم حدیثك مکان وزمان جهتندن کمال علو وارتقاسی واردر مکان جهتندن خراساندر زمان جهتندن هجرتك ایکی یوزی حدودنده نهایت بولمشدر • تحقیق کتاب الرفیق کتابنده ایدر که فارس اهلنك صورتلری جمیل • مرضلری قلیل خلقلری کریم وغضبلری عدیم در • زیرا کیفیتلری معتدل در لکن اهل سکون و[illegible] وریاست وعقل وعلم وفضل اهللریدر • لکن حیله وخدعه وبخل وامساکدن خالی دکللردر • خصوصا اهل مرو وقصیدهٔ فراست صاحبی که اهل فارس حقنده بویله دیمشکه

شعر والفارسیون لهم مکارم … یعرفهم من لهم بلادهم
لهم خلال ولهم ریاسة … وفیهم السداد والکیاسة
وعندهم بخل وفیهم کبر … وعزة ومنعة وفخر
وعندهم رأی وفیهم علم … وصنعة وحکمة وفهم

طایفهٔ روم وفا وامانت وسعی وکفایتله مرسوم • اما بخل وخست ولوم ودناءتله ملوملردر • اهل رومك اشکالی بیاض وشقره طاعت وموافقتلری ممدوح • وعقل وکیاستلری مقبول • وجاریه لری خزینه دارلغه مناسب • وامساك وبخللری ضبطه موافق وملایمدر •

وعلماء متعزل دیمشلرکه شعر … لی من بنی الاصفر ریم رمی
قلبی بسهم الجور الصائب • … سهم من اللحظ رمتنی بها
عن کثب قوس من الحاجب • … کانما مقلته فی الحشا
سیف علی بن ابی طالب • … وقصیدهٔ فراست صاحبی اهل روم حقنده بویله دیمشکه
شعر والروم فیهم ادب وظرف • … وعلمة ونعمة ولطف
وفیهم العقول والالباب • … وفیهم الاراء والصواب
وفیهم فوارس الشجاعه • … والعلم والحکمة والصناعه
وفیهم البخل وذل النفس • … وفیهم الفهم وصدق الحدس
لکل شیء یصلح الغلام • … منهم رشد الشرف التمام

طایفهٔ اتراك شجاعت وجودت وجریت • وحسن شکل ایله مشهور • اما غدر وقساوت قلب • وناحق شناسلغیله مشهورلردر • تحقیق شرح الرفیق کتابنده ایدر که ترك اهل فارسه استقامت امزجه ده مساوی • قوت وصبر شدتده ایتمکده غالبلردر • بدنلری حسن وبیاض • ونرملکی جامع وچهره لری یومرولغه مایل • وچشملری تنك وملیح • وقامتلری میانه در • خوبلری خوبلقده آیت • زشتلری زشتلکده غایت در • خلقلرنده غدر وبیوفالق • وقساوت وقلت رحمت ظاهردر • آت اتی یمکدن جکرلری غلیظ اولمشدر • حکمت وریاضتدن عاجزلردر • ولطایف وصنایعده قاصرلردر • اما جنك وحربده صابرلردر • خاتونلرنده ظرافت ولطافت اخلاقا اولمز • اما هربری کثیر الاولاد ومعدن نسلدر • وترك طایفه سنك قدری یعنی طنجره سی همان معده سی در • نه طعاملری اولسه آنده طبخ ایلرلر • فقیر ایدرینی اتراك خصوصا که مغول چهره لری مدور • وبورنلری

باصى وكوزلرى تنك ولور • نيته كيم جناب رسالت پناهى صلى الله عليه وسلم
وصفلرنده • وآخر زماننده خروج ايدوب اهل اسلامه غلبه وقتل
ايدن جكلرينى بيان معجز نظام بيورمشلردر • اذا كان آخر الزمان جاء
بنو قنطوراء عراض الوجوه صغار الاعين فطس الانوف كان
وجوههم مجان المطرقة • بنو قنطورا تركدر • قنطورا برخاتوندايدى
بعضيلر ايدر كه قنطورا حضرت ابراهيمك عليه الصلوة والسلام
جاريه سى ايدى • ترك آنوك نسليدر • يعنى آخر الزمانده كلجك قنطورا
اوغوللرى كله لر • يوزلرى دكرمى • وكوزلرى كوجك • وبورنلرى باصق
يوزلرى كويا كون چكلمش قلقانه بكزر • اهل ملاحم ايدر بونلر مغول
طائفه سى ايدى • اولا طاغيهٔ عظمىلرى جنكيزخان ايله سنه
سبع عشر وستمائه ده محمد خوارزمشاه اوزرينه خروج ايدوب •
ماوراء النهر وخراسان ولايتلرين قتل عام • وتخريب تام ايله اولكونه
ايتديلر كه • اول ولايت بهشتاسندن نام ونشان قالمادى • اهل وقوف
ديرلر كه بيك ييل مجراى عادت اوزره توالد وتناسل واقع اولوب •
هيچ ضرر وآفت يتشميه خراسان وماوراء النهر • اول عمارت ولطافت
كه جنكيز خروجندن اول ايدى • آنك وزرينه كلمك ممكن دكلدر •
ابن الاثير ايدر كه طوفان نوحدن صكره روى زمينه اولان وقايعه
واقف جنكيز واقعه سنه مانند قتل وتخريب اصلا واقع اولمشدكلدر
بعده اوغلى اوغلى هلاكو • سنه ست وخمسين وستمائه ده بغداد
شهرين آلوب • مستعصم خليفهٔ عباسى • واولاد واركان دولتن قتل
وبغدادى برقولدن يدى كون • برقولدن قرق كون قتل عام • وتخريب
مساجد واحراق كتب ومصاحف ايلدى • ومعدود اولان مقتول
اون بش كره يوز بيكدن زياده ايدى • وصغر چشم بخلدن دخى كنايت
اولمغين • آنلارك حقنده بعض شعراى عرب ديمشلر كه • شعر

سل الله ربك من فضله   اذا عرضت حاجة مغلقة

ولاتسئل عن الترك فى حاجة   فاعينهم اعين ضيقه •

وخواجه حافظ شيرازى دخى كا اشارت ايدر بوبيتده بيت

بر تنك چشمئ آن ترك لشكرى نازم   كه حمله برمن درويش يك قبا آورد

وصاحب قصيدهٔ فراست ترك حقنده بويله جه ديمش كه • شعر

والترك فيهم قسوة وعظمة   وجراءة ما ان لديها رحمة
لا يعرفون العفو والوفاء   ولا يرون الجود والسخاء
وفيهم الليوث يوم الحرب   وفيهم كل مليح عذب
لهم قدود ولهم خصور   والوجنات الحمر والشعور
وفيهم نجابة الاولاد   لكن عروا من حكمة السداد

طايفهٔ اكراد كرد بر طائفه در معلوم • شجاعت وفروسيت ايله
موسوم • اما لصوصيت وقطع طريق • اكثرينه لازم ورفيق در •
سوق الرفيق صاحبى ايدر • اكرادده خشونت وقوت وشجاعت وشدت
فقر وخشونت عيش صبر وقلت وفا وخبث وغدر مقرر در • واكرادك
غلاملى اعمال شاقه وامتهاندن غيرى يه صالح اولمز • وصاحب قصيدهٔ
فراست اكراد حقنده دير كه • شعر • • •

والشر كل الشر فى الاكراد   لبعدهم من منهج السداد
وفيهم للحرب والقتال   جلادة والطعن بالعوال
لكن جميل الخلق والصباحه   ليست لهم كلا ولا السماحه

فقير ايدرين بو طوايفك اكثرى بو زمانده رفيق اولمز بوديار واعصاردن
بنده وخدمتكار اولان طوايف بوسنا • وماجر • وارناود • وروس •
وفرنك • وكرجى • وجركس • وآنلاره قريب مكريل وآبازه • وبونلارك
طبايعى مشهور • وخلق آراسنده بوسنا حلم ووقار ورزانت وعقل
صحيح ووفاء امانت ايله موصوف • وغلام وجاريه سى حسن شكل
وخدمتله معروفلردر • فقير نظم ايتمشيدم • لمؤلفه

سألنا جنس ذاك الاعجمى الغرا ذنسبنا   فاعرض وجهه عنا وقال لمغاصنيا نسينا

ماجر عاقل ولبیب جمیع صنایعه قابل وادیب اولور اما خبث
وفساد وغارتده کامل وجرح وآباقت ایتمکه مایللردر صاحب استخدام
احتیاط ایله عامل اولمق کرك واکثرینك اشکالی حسن والوانی بیاض دد

فقیر نظم ایتمشیدم لمنشئه
سَئَلْنَا جِنْسَهُ عَنْهُ فَقَالَ مُغْضِبًا مَاجَرْ

غُلَامٌ اَعْجَمِیٌّ قَدْ جَرَّ مِنَّا الْقَلْبَ اِذْ هَاجَرْ
ارناود حسن شکل وسلامت

عقل وقابلیت صنایع وادراك دقایق ایله متصفلردر ولکن کبر
وعناد وطغیان وفساددن خالی دکللردر وکندولر زعم ایدرلرکه
اصل جنسلری عرب اوله جبلة بن الایهم غسانی که ملوك شامدن ایدی
وتنصر ایدوب قیصر هرقلك امراسندن ایدی رایات نور اسلام
مفارق ولایت شامه لامع وبارق اولیجق مسلمان اولوب مدینهٔ
منوره یه زینت تمام ایله داخل اولیجق روایت ایدرلرکه مدینه ده
بر بکر وثیب قالمدی الا تفرجنه چیقدیلر حضرت عمر رضی الله عنه
حجه عازم ایدی بیله چیقوب بیت حرامی طواف ایدرکن بر کمسنه
ازاری وجن باصوب ازاری چوزلدی دونوب اول شخصه بر طبانجه
اوروب بورنینی شکست ایلدی حضرت عمره شکایت ایدیجك جبله یی
چیغروب یا خصمکی رضا ایله یا قصاصه راضی اول بیورمجك
بن ملکن اول سوقه در یعنی رعیتدر قصاص نیجه اولور دیدی
بیوردیکم حکم کتاب الله بودر جبله ایتدی بن ظن ایدردم که اسلامه
کلمك ایله عزتم زیاده اوله حضرت عمر رضی الله عنه بیوردی که عزت
اسلام زیاده در ولکن حکم کتاب الله بودر مخالفت ممکن دکلدر
جبله ایتدی امدی بو کون بکا مهلت ویرك یا دین فصل ایلك ایله
ایلدیلر صباح کوردیلر جبله قوندوغی زمین دیار بلاقع اولمش
بر فرد آفرین قالمامش اورادن جبله ینه قیصره کلوب تنصر ایلدی قیصر
قاتی شاد اولوب آنی استنبوله کتوروب رعایتلر ایلدی اما جبله
نادم اولوب بو شعری انشاد ایلدی شعر

تَنَصَّرَتِ الْاَشْرَافُ مِنْ اَجْلِ لَطْمَةٍ
وَمَا كَانَ فِیهَا لَوْ صَبَرْتُ لَضَرَرْ

حالا ارناود علماسی دیرلرکه قیصر اول دیاری جبله یه اقطاع ویروب
جبله عساکر ایله اول دیارده اقامت طول زمان ومجاورت کفار ایله
لسانلری تغییر اولنوب ارناود ایله مسمی اولدیلر والعلم عند الله تعالی
روس روس طایفه سی حسن شکل بیاض لون وقابلیت صنایع ولطافت
خدمت واطاعت سید وقلت عبادت ایله موصوفلردر اما قلت
صلاح وکثرت اباق وارتداد ایله معروفلردر قدیمده جبانلق ایله
مشهورلر ایدی حتی بر تاتار نیچه روسی اسیر ایدردی اما شمدی قضیه
عکس اولدی وتاتار ولایتنك اکثرینی روس لعین اخذ ایلدی حاجی
طرخان ودشت برکت خانی کلیا اخذ ونهب ایلدیلر وَاللّٰهُ غَالِبٌ
عَلٰی اَمْرِهِ افرنج افرنج طایفه سی لطافت وحسن شکل وظرافت ودقایق
خدمته عارفلر صنایع جزویه ده کماللری کلی در لکن دکمه ده مسلمان
اولمزلر نیجه ییل اسلامده عزت ورفعت بولوب عبادت وطاعت
ایدنلردن فرصت بولدقده وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْئًا
مضمونه مظهر اولمشلردر کرج کرج طایفه سی عقل وکفایت
وسعی وودایتدن خالی دکللردر غلام وجاریه سی اطاعت وانقیاد
اوزره اولور لکن نوع تغدر ودناءت شانندن دور دکللردر
چرکس اکثری حسن شکل وصحت بدن ووقار وحشمت ودیانت
وامانت ایله موصوفلردر اما ساده لك وبلاهت ونقصان تدبیر
وعجب ونخوتدن خالی دکللردر حتی مصر تحتنده ثمانین وسبعمائه دن
سلطنت برقوق چرکسی یه یتشوب تا سنه اثنی وعشرین وتسعمائه ده
سلطنت مصر وشام چراکسه یه منحصر اولوب قولدن قوله انتقال
ایدردی وکمال بلادت وعجب ونخوتلرندن ظن ایدرلردی که دولت
رفیع الارکان منیع البنیان آل عثمان ایله ابقاهم الله تعالی
اِلَى يَوْمِ الْمِيزَانِ معادل ومساوی وقدرت وقوتده اول عالی درکاهه

مقاوم ومقاوی اولهلر زیرا سلطان بایزید بن محمد خان انار الله تعالی
برهانه ونقل یوم الحشر میزانه حضرتلری ایله سلطان قایتبای مابیننده
منازعه واقع اولدقده کمال الحلم وشفقتدن انتزاع ملکلرین قصد ایدوب
بنفسه نهضت ایتمیوب بعض امرا ارسال ایدردی انلر فاکسر واقع
اولمغین سربی سامانلری باد نخوت ایله پر اولمشیدی چون تخت
سلطنت قدیم قدم مبارك صاحب قران زمان فاتح ممالك ایران وتوران
افتخار سلاطین آل عثمان سلطان سلیم خان ایله روح الله روحه

شعر فی غرف الجنان مشرفا ولدی
لما عدم المسیئین احتمالی
ولو لا تحسبون الحلم عجزا
مقتضا سنجه ایدکلری جسارت

وکستاخلغه تحمل بیورمیوب دفع معرت ورفع مضرتلری ایچون
بلاد عرب شام وحلب جانبنه لشکر چکدی اول زمانده سلطان اولان
قانصو غوری چرکسلرك اعظمی ورای وتدبیرده اکملی ایدی دیرلرکه
رای خداوندکار حضرتلرینه اطاعت وانعام شریفندن نصادر اولوردن
اکا قناعت ایتمك ایدی بقیهٔ چراکسه نقصان عقل وغلبهٔ جهل وافراطدن
نخوت وعجبلری سببی ایله مرحوم غوری یه اطاله لر ایدوب سن عقانلو
قودقارسك مصرده اوتور بن سرحده وارالوم آنك حقندن کله لیم
دیرلر ایدی بالآخره مرحوم غوری دخی خواه وناخواه حلب جانبنه کلوب
مرج دابقده اثنین وعشرین وتسعمائه رجبك اول کونی محاربه ایدوب
فی الحال چراکسه منهزم اولوب سلطان غوری ونایب شام سیبای که
اشجع واعظم امرا ایدی مقتول اولوب بقیة السیف میداندن کارزاردن
فرار ایدوب منکوب ومسلوب مصره دوشوب طومانبای نام چرکسی
که امیر کبیر ایدی سلطان ایدیلر اشتدم که حضرت خداوندکار شامدن
تکرار رقعه ارسال ایلمشکه مقر وموطنکوزه عسکر ایلدوب بالکلیه
رفع واستیصال ایتمه کوزه راغب دکلم اکر حماقت ماضیه کوزدن توبه
وانابت وخطبه وسکه یی نام خجسته فرجامه ایتمکه اجابت ایدیه سکوز

جان

جان ومالکوزه امین ومملکتکوزده سالمین اولك والا عسکر ظفر
رهبر ایله ایرشدم وقتکوزده حاضر اولك چون قلت عقل وکثرت
جهللری قابل علاج دکل ایدی اصروا واستکبروا استکبارا مضمونی
اوزره رفع رایت عناد وترك سلوك طریق انقیاد ایلدیلر لابد بنفسه
سنه ثلاث وعشرین وتسعمائه ذی القعده سنده شامدن نهضت بیوروب
غزه ده ومصرده نیچه دفعه محاربه اولدقدنصکره آخر قاهره شهرینك
اوکنده ریدانیه ده تلاقی عسکرین ومحاربهٔ عظمی واقع اولدی
اما عصفور ایله شاهین وروباه ایله شیر غرین برابرمیدر آخر الامر حملهٔ سپاه
عرصهٔ بوار وغرقهٔ دریای هلاك اولوب دولتلری کأن لم یکن شیئا
مذکورا اولدی وکان امر الله قدرا مقدورا مکریل وابازه دخی
چرکسه قریب وطن جهتندن وسیاه رنك قسمندن بریسی دخی هندیلر
هند بر ولایتدر جنوب ومشرق ناحیه سنده وخلقی اکثر اسمر اولور
اما بعضنده بوی جمال دخی اولور میر خسرو دهلوی بعض تغزلاتنده ایدر

بیت هندوی مرا اکا کل ترکانه بربید
زو سینهٔ من چون بت وبتخانه بربید

سوق الرقیق صاجی ایدر اهل هندك قدلری موزون ورنکلری
اسمر وطیب نکهت وحسن تقومت بدن وعقل وسداددن وحکمت
وصناعت ووفا وعهد ومودتدن بهره مندلردر اما قلدن مبالات
ایتمیوب جرایم عظایمه اقدام ایدرلر صالحلری ایو وطالحلری غایت
طالح اولور امراض نزلویه انلارده چوق عارض اولور قصیدهٔ فراست
صاحبی هندیلر حقنده بویله دیمش که شعر

والهند فیهم عفة وفسق
لهم شعود ولهم قدود
وقسوة وباطل وحق
وهم اهبل وهم عبید

بو زمانده هنددن طواشیلر استعمال ایدرلر ولکن سوء خلق
وکثرت فسادلری سببی ایله مذموملردر زنکیلر قلیل العقل
والادب کثیر اللهو والطرب وانلاردن عقل سلیم وخلق حسن

اعجب عجبدر • كثرت طربلرینه سبب قلّت عقللریدر • وبعض بلاد حارّه ده
آغر خذمتلردن غیری نسنه یه صالح دكللردر • قصیدهٔ فراسته ایدیكه **شعر**

وَفِي الزُّنُوجِ غِلَظُ الطِّبَاعِ • وَفِيهِمِ مَيْلٌ إِلَى الجِمَاعِ •

طائفهٔ حبش انلادن اصلحدر • خلقلری ملایمدر • ولكن جسملری ضعیف
وحقیر • وعمرلری قلیل وقصیر اولور • باقی اجناس دخی اطوار واحوالندن
تفرّس وتحدّس استعمال ایلیه لر • وكاه اولوركه دنی جنسندن فرد مقبول
اتفاق واقع اولور • آنك كبی فرد كسك ایولكی معلوم اولیجق جنسی كم
اولمق ضرر ایتمز • وعكسی دخی بویله در • كیم ایو جنسندن دنی ونامعتبر
فرد حاصل اولور • والله تعالی اعلم

باب سادس تدبیر مدن وضبط ممالك وقواعد شاهی ونوامیس الهی بیاننده در

بو بابده بر ایكی فصل ایراد اولنور •

فصل اول انسانك تمدّنه احتیاجی وبو فنك شرفی بیاننده در

اكرچه مقدّمه ده بز بو مقصودی
ایراد ایتمشیدك • امّا بو مقامده خواجه نصیر • وفاضل دوانی یه
اقتدا • وسابقدن زیاده تفصیل ایلدك • آوّلا معلوم اولسون كه موجودات
ممكنه ایكی قسمدر • برّیسی اولدركه كمالاتی وجودینه مقارن اولوب •
آیكنجی كمالاتی وجودندن متأخّر تدریج ایله حاصل اوله • اجسام مركبات
عنصریّه كبی • وبو قسمه حركت كركدر كه انكله قوّتدن فعله • ونقصاندن
كماله چیقه • وبو حركته اسباب معاونتیله ولمینجه حاصل اولمز • واسباب
دخی یا صورت ویا ماده • نطفیّه عارض اولان صورت علقه • ومضغه • وصورت
جنین كبی متعاقب • مبداء فیّاضدن فیض اولوب • آخر صورت انسانیّه یه
مؤدّی اولور • وصورته حكما اصطلاحنده كمالات ومكمّلات دخی دیرلر •
یا معدّاتدر كه مادّه یه كمالی ولان صورتك حصولنه مفضی اولور غذا تركیبی
كه بدن انسانه متعاقب منضم اولوب • نشو ونما سنده كمال ممكنه مفضی
اولور • ومعاونت دخی مطلقا اوچ قسم اوزره در • آوّلكی معاونت
بالمادّه در • یعنی معین اولان شیء معاونت ایدوكی شیءدن جزؤ اولمغیله

معاونت ایلیه • غذانك حیوانانه معاونتی كبی • آیكنجی معاونت بالآلتدر
یعنی معاون معاونت ایدوكی نسنه نك آلتی اوله • حیوان تناول غذا
ایتدكدنصكره ایچدوكی صو كبی • زیرا صودن حیوانك نفعی بودركه
غذایی ترقیق ایدوب منافذ ضیّقه یه كیرمكه مستعد ایلر • كندوسی
هیچ غذا اولمز • آوچنجیسی معاونت بالخدمتدر • ومعاونت بالخدمت
اولدركه معینك فعلی كبی معاونت ایتدوكی نسنه یه نافع اوله • خدمتكار
فعلی كبی سیّدینه نافع • وآنك غرضنی محصّلدر • ومعاونت بالخدمت دخی
ایكی نوع در • برّیسی خدمت بالذّاتدركه معیّن فعلنی معاونت ایتدوكی
كشینك غرضنی تحصیل ایتمكیچون ایلیه • مملوكك مالكنه ایتدوكی خدمت
كبی كه ذكر ایتدك • آیكنجی سی خدمت بالعرضدركه معیّن فعلنی غرض آخر
ایچون ایلیه • ولكن بو فعل معاونت واقع اولان نسنه یه دخی نافع اوله •
چوبانك رمهٔ كوسفنده ایتدوكی خدمت كبی كه اصل غرضی صاحب رمه یه
خدمت • وآنك رضاسنی تحصیل در • لكن رمه یه آنك مرادی اولدوغیچون خدمت
ایلر • معاونت وخدمتی صاحب رمه یه بالذات • ونفس رمه یه بالعرض اولور •
وحكیم فاضل معلّم ثانی ابونصر فاریابی • قسم اوّله مثال افاعیدن كتورمش
مثلا افعی لسع ایدوب • حیوانانی هلاك ایدوب تركیبنی باطل ایتمكیله
عناصره بالذات خدمت ومعاونت اولور • كه حیوان مسلوعك تركیبی باطل
اولمغیله متفرق اولوب • اجزاسی عناصره ملحق اولور • امّا نفس حیوانانه
خدمت ومعاونتی یوقدر • بلكه انلاره ضرری وار • معاونت قسم ثالثدی
وقسم ثانی یه سباع بهایمی افتراس • وهلاك ایتمكی مثال ایتمش • زیرا سباعك
اهلاك حیوان ایتمسندن عناصره نفع اولور • زیرا اجزاسی متفرق اولوب
هر عنصركه حیواننده بالقسر كلوب مجتمع اولمشیدی • حیز اصلیسنه واصل
اولور • ولكن سباع افتراس حیوانی كندو نفعی ایچون ایدر • كه لحوم ودماسندن
تغذی ایدر • بخلاف افاعی كه لسع ایتدوكی حیواندن متمتع اولمز • پس افاعینك
عناصره خدمتی بالعرض اولمیوب • بالذات اولور • سباعك بالذات اولمیوب

بالعرض اولور بودر که خواجه نصیر وفاضل دوانی حکیم کامل ابو النصر
فارابیدن نقل ایتدکلری که کمال ایضاح ایله تقریر ایلدك اما مخفی اولمیه که
افاعی حیواناتی کندویه مضر توهم ایدوب لسع ایلر پس آنلار دخی
کندو ایچون ایتمش اولور غایتی جلب شهوت ایچون ایتمیوب دفع ضرر
اجلی ایچون که اثر قوت غضبیه در ایتمش اولور پس خدمت کندویه بالذات
عناصره بالعرض اولور بو مقدمه تمهید اولندقدن صکره معلوم اوله
که عناصر ومعادن ونباتات وحیوانات انسانه اوچ طریقیله خدمت
ایلرلر اعنی خدمت بطریق المادّه وخدمت بطریق الآلة وخدمت
بطریق المعاونه اما انسان آنلاره خدمت ایلمز الا اوچنجی طریقیله
که خدمت بطریق المعاونتدر زیرا انسان آنلاردن اشرفدر اخسه
خدمت ایلمز بلکه عکس اولور اما بطریق المادّه خدمت ایتدکلری
زیرا انسان بحسب الظاهر بدن وروحدن مرکبدر وبدن غذایه
محتاجدر پس مرکبات بالذات عناصر مرکبات ضمننده انسانه غذا
اولورلر غذا خود کلور مغتذینك جزؤ بالفعل اولور نیته کیم مقدّمه
کما ینبغی بیلدرمش ایدك پس مرکبات وعناصر بطریق المادّه خدمت ایتدکلری
دخی ظاهر اولدی اما بطریق الآلة خدمت ایتدکلری دخی ظاهردر
مثلا تراب انسانه مسکن اولور وانکله کل وآجر ولبنه ایدوب
جدار ساکن ایلر وهوا خود تنفسده لازم اولور زیرا هوای جدید
کلمزسه روح حیوانی که حرارت غریزیه نك بخاری در فی الحال محترق
اولوب باطل اولور اما اول هوا روح حرارتندن حرارت کسب ایدوب
تعفن طوتر اکر اخراج اولمزسه ینه بدن وروحی متعفن ایدر اول
سببدن ادخالی راحت اولدوغی کبی اخراجی دخی راحت اولور شیخ سعدی
علیه الرحمة والرضوان درهر نفسی دو نعمت موجودست دیدوکی بودر
وصونك آلت اولدوغی خود دیدك که غذایه بدرقه اولوب اوکنه دوشوب
آنی منافذ ضیقه ادخال ایدوب بدنك جمله سینك تغذیه ایتمسنه

سببا اولور وآتش آلت اولدوغی طبخ غدا ایتمکده ظاهردر ومرکبات
دخی بعضی غدا وبعضی دوا اولوب خدمت ایلر وبعضی دخی مسخر اولوب
مهماتنده آت وقاتر کبی که دکوبنده خدمت ایلر وبقر کبی که حراثت
وزراعتده خدمت ایلر وکلب کبی که صید وحراستده خدمت ایلر نیته کیم
تنزیل آسمانیده بو خدمتلره اشارت بیورلمشدر که وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ
فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ بلکه انسانه اجرام سماویه دخی خدمت ایلر
اما آنلارك خدمتی بطریق المعاونتدر بطریق المادّه والآلة دکلدر
آنلارك خدمتنه دخی قرآن عظیمده اشارت اولنمشدر وبیت مشهورده
دخی اشارت واردر بیت

ابر وباد ومه وخورشید وفلك در کارند
تا تو نانی بکف آری وبغفلت نخوری

زیرا شمس وقمر حرکاتی ایله لیل ونهار
اولوب لیل نوم وقرار وسکونه مناسبدر زیرا اضواء وانوار نوم غرق
اولمغه مانعدر اول سببدن که نوم جوهر روح باطن بدنه توجّه
ایتمکله ظاهر بدن ارواحدن فی الجمله خالی اولمغله اعصاب وقوایه
استرخا وتعطّل کلمکدر حواس وقوی واعصاب واعضا مستریح
اولمغیچون پس بو انوار واضواء چوق اولیجك ارواح ایچه‌ویه متوجّه
اولمز زیرا ارواح دخی نور عالمندندر جنسنی کوریجك بیت
شمع رخسارکه میل ایتدوکی استر دم لیل چونکه روشندر والجنس الی الجنس یمیل
مقتضاسنجه اول انواری قویوب ظلمت خانهٔ بدنه توجّه ایدمز وروح
انسانی انوار عالم شهادته فی الجمله عالمندن اولدوغیچون میل ایتدوکی
طفل رضیعده دخی ظاهردر که بر شعله کورسه اول جانبه متوجّه اولور
قالور پس نومه ظلمت معیّن ایدوکینك کمیّتی ظاهر اولدی انیتی خود
ظاهردر آدمی کوندزین نوم استسه یا مظلم یره کیدر یا الی ایله کوزلرین
ستر ایدر اطبّا آنکیچون نوم نهار مضردر که نوم غرق اولمز دیدیلر
پس حق جلّ وعلانك وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

وَجَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا بیوردوغی بودر • ودخی
حرکات شمس ایله فصول اربعه متمیز اولور • انسان قوتنی بعض فصولده
زرع • بعضنده سقی • بعضنده حصاد ودیاس ایلر • وحرکات قمر ایله
شهور • وحرکات شمس ایله ایام متمیز اولور • مواسم عبادات واوقات
طاعات معلوم اولور • قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ بیوردوغی کبی •
واجال بیوع واجارات • دخی انلارله معلوم اولور • لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ
وَالْحِسَابَ بیوردوغی کبی • والحاصل خدمت معاونت افلاک وسماویات
ظاهردر • اما همان بالعرض میدر • یوخسه بالقصد انسانه خدمت ایتمکیچون
خلق اولنمشدر • حکما که ملائکه انساندن افضلدر دیو ذاهب اولمشلر
اولکی مذهبه ذاهب اولورلر • ودیرلر افلاکک حرکاتی سفلیات احوالی
منتظم اولمغیچون دکلدر • زیرا فلکیات عنصریاتدن افضلدر •
افضل اخسه بالذات خدمت ایلمز • بلکه افلاکک حرکاتی عشق ومحبتدن
ناشی در • جمال لایزال ومبداء متعاله عاشقلردر • وحرکات دوریه
ایتمکله اوضاع ممکنه سی قوتدن فعله چقمغیله استکمال • ومبدء اول
جل ذکره حضرتنه که کامل من جمیع الوجوه در • ومبادی عالیه یه که عقولدر
وجمیع کمالاتی بالفعل حاصل • وجمله سی غایت مراتب کمال ممکنه لرینه واصلدر
تشبه ایدرلر • ومبدأ اول ومبادی عالیه دن بو تشبه سببی ایله آنلاده
انوار وکمالات • وابتهاج وسعادات فایض اولور • نه بو کمالات وسعاداته
حد ونهایت • ونه فلکیاتک حرکات دوریه لریله بو کمال وسعاداتک فیضنه
استعداد حاصل ایتمه لرینه پایان وغایت واردر • وبو حرکات دوریه دن
سفلیات احوالنه دخی انتظام حاصل اولور • ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ •
اما فلکیات آنی قصد ایتمزلر • بلکه جانب علویاته استغراقلرندن طرف
سفلیاته اصلا التفات دخی ایلمزلر • بوقدر قالدی که محضا سفلیات ایچون
حرکت ایده لر • مقصد ومراملری سفلیات انتظامی اوله • حاشاهم عن ذلک •
اما اکثر متشرعلر که انسان افضل مخلوقاتدر دیو ذاهب اولورلر دیرلر

که فلکیات انتظام امر بنی آدم • واول عالم بو عالم اصلاحیچون مخلوقدر •
نیته کیم حدیث • لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ • دلالت ایدر • وتوریتده
وارد اولدی که • یَا ابْنَ آدَمَ خَلَقْتُكَ لِأَجْلِي وَخَلَقْتُ الْأَشْيَاءَ لِأَجْلِكَ
وملائکه انسانه سجده ایتدکلری • بو مقامده تأمل ایدنلر لبیبه منکشف
اولور • اما مرکبات عنصریه انسانه جمیع انواعی خدمت ایتدکلرنده کمسنه
نزاع ایلمز • حتی حیوانات راکع شکلنده وخضروات ونباتات • ومعادن
ساجد هیئتنده واشجار خدمتده قایم صورتنده خلق اولندوغی بوکا
اشارتدر که ملائکه سموات ابتدای عالمدن انتهایه دک • بعضی ساجد
وبعضی راکع • بعضی قایم اولدوغی کبی • بونلارده ابتدای خلقتلرندن انتهاسنه
وارنجه انلاده نمونه اولوب • مولای حقیقیلرینه انسانه خدمت ایتمکله
عبادت ایدرلر • نیته کیم بیوردی • هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا • بیت
سرو در باغ بیک پای ستاده چکند • در رکاب تو رود گر بودش پای دگر •
اما افراد انسان بری برینه معاونت خدمت طریقی اوزره خدمت ایلر •
اما معاونت ماده • ومعاونت آلت طریقیله خدمت ایلمز • زیرا انسان
جوهر مجرددر جسم وجسمانی دکلدر • نیته کیم مقدمه کتابده کچدی • جوهر
مجرد آخردن جزؤ اولمز • وآخره دخی آلت اولمز • بیت
چو جزؤ لایتجزاست آن دهان بی شک • چکونه جان منش گشت جزؤ لاینفک •
خواجه نصیر طوسی • وفاضل دوانی بو مقامده بویله دیدیلر • اما مخفی اولمیه
که بوفقه مناسب اولدرکه • ظاهر حاله نظر اولنوب • انسان مجموع روح وبدن
یا بدن حی ناطق اعتبار اولنسه • نیته کیم انسانک تعریف مشهورنده حیوان
ناطق • وحیوان جسم نامی حساس متحرک بالاراده دینلمشدر • پس بو تقدیرجه
افراد انسان بری برینه خدمت بطریق الآلة دخی ایلر • زیرا انسان توالدینه
ارککک دیشیله جمع اولمق کرک که ولد حاصل • پس پدر ومادر فرزنده
خدمت بطریق الآلة ایتمش اولورلر • والعجب مذکور فاضللر مرکبات عنصریه
انسانه بطریق المادة خدمت ایلر • زیرا جزؤ مغتذی اولور • دیو تصریح ایتدیلر

انسان جوهر مجرّد محض ولیجق بو تمثیللری راست اولمز اول موضعده انساندن
مجموع روح وبدن اعتبار ایدوب مرکّبات عنصریّه یه خدمت بطریق المادّه
ایدر دیدیلر بو مقامده انسانی مجرّد وصحیح دیو جزم ایدوب انسانك
بری برینه خدمتی بطریق الآلة دخی ایدوکن نفی ایلدیلر وهذا تناقض پس
انسان بری برینه خدمت بطریق الآلة دخی ایدر امّا خدمت بطریق المادّه
ایلمز امّا حیوانات بری برینه خدمتی ایتمکده تفصیل بودرکه حیوانات ایکی
قسمدر بری توالد در اب وامّ اجتماعندن مولود اولور یا بالذات
انسان وفرس وبقر کبی یا بالواسطه طیور کبی که اجتماعلرندن بیضه
حاصل اولوب بیضه دن طیر حاصل اولور اگرچه بو قسمه لغتده ولادت
دیمزلر حتی خفّاشه که پارسیده در فارسیده شبپره دیرلر طایر ولود
دیو تعریف ایدوب ولود قیدی ایله سایر طیوردن تمییز ایدرلر امّا اصطلاحده
طیور دخی مطلقا توالدده داخل وحیوانات متوالده دن معدودر
بو معنایه اشارت اولنمغیچون ولادتی بالذات وبالواسطه یه تقسیم
ایدوب طیری قسم ثانی ده ادخال ایلدك وحیوانات برقسمی
تولّد ایدر که آب وامّه محتاج اولمیوب حاصل اوله صولر ایرکندیلرنده
حاصل اولان حیوانات وحشرات کبی وفارهٔ بریّه دخی تولّد ایله حاصل
اولور دیرلر بعضی سنه لرده افراطیله متکثر اولوب هلاك حرث ایلدوکی
دلالت ایدر وفقیر بعض کمسنه لردن اشتدم دیار مصریّه ده فارهٔ بریّه
کوردم نصفی لحم وعظم اولمش ونصفی هنوز تراب امّا هیئتده فاره
اوزرینه دیرلر ایدی وانسان وفرس وبقر آنلارك کبی حیوانات کبار دخی
تولّد ایدر اولور امّا اهل ملل قتنده که حدوث عالمه قایللردر ظاهر درکه
آدم علیه السلام تولّد ایدر نیته کیم بیوردی کمثل آدم خلقه من تراب
امّا فلاسفه قتنده که قدم عالمه ودوام نسل آدمه قایللردر آنکیچون
تولّد اولور که طوفونات عظیمه اولوب جمیع افراد انسان وحیوان هلاك
اولوب بعده ینه تولّد ایله حاصل اولوب بعده تناسل ایدوب عالم معمور اولمق

جایز وواقع در حتی بعض افاضل رساله سنده ذکر ایلر نیجه آدم تولّد ایدوب
وجوده کلمشدر کاهی طوفان آب اولوب عالم غریق وکاهی طوفان نار
اولوب جهان حریق اولوب ینه تولّد ایله نوع وجوده کلمشدر امّا بو آدم
مشهور تولّدی دکلدر بلکه تولّدی مقدّم در اسمی ورسمی منسی اولمشدر
بو آدم توالد ایدر لکن قلّت نسل زماننده اولوب اکثر افراد آندن منتشر
اولمغیله ابو البشر اولمغیله مشتهر اولمشدر نوح علیه السلام کبی والله تعالی
اعلم بحقیقة الحال والیه المرجع والمآل پس حیوانات متوالده بری برینه
معاونت بطریق الآلة ایدرلر زیرا آب وامّ اجتماعنه محتاجدر امّا
حیوانات متولّده آنلاره محتاج اولمامغیله معاونت بطریق الآلة
آرالرنده محقق اولمز ومتوالد اولان حیوانات دخی صغیر ومحتاج تربیت
اولدوغی زمانده معاونت بطریق الآلة وبطریق الخدمت بولنور امّا کبیر
اولوب تربیه احتیاجی قالمدوغندن صکره بالکلیّه منتفی اولوب هر بری
مستقل اولور اکثر حیواناتك حالی بودر امّا بعض انواع بر هر حال محتاج
معاوندر حشراتدن نمل ونحل عسل کبی که مجتمع اولوب بری برینه تهیئهٔ
منازل وحفظ اقوات ایتمکده تعاون ایتمیجه معاش ایده مزلر خصوصا
نحل که پادشاه سز اجتماع وتعیّشلری نا ممکن وپادشاهلری بحسب الخلقه
ممتاز وایکی اولسه بری قتل ایدوب اتفاق کلمه اولمیجه تعیّش ایده مزلر
وکاهی محاربه ایدوب قنغیسی غالب اولورسه تختکاهلری آنك اولور
وحاجبلری وسقالری معیّن در وطیورك بعض انواعلری واردر که مستقل
معاش ایده مزلر طورنا ودشتی قاز کبی که جمع اولوب بعضی دلیل راه اولور
وبعضی حارس اولمیجه سفر ومعاش ایده مزلر پس بو انواعده دخی خدمت
بطریق المعاونه بری برینه مقرردر مقصود بو تفصیلدن اولدر که انسان
بقای نوع وبقای شخصنده بری برینك خدمت ومعاونتنه سایر حیواناتدن
ادوق محتاجدر حکمتی اولدر که انسان عقل وتمییز ایله موصوف
وممتاز در پس حو جل وعلا جمیع مصالحنی اگر غدا اگر لباس اگر سلاح

اكر مسكن كندونك تحصيلنده ورويتنه تفويض ايتمشدر • زيرا فكر
وعقل ايله جمله سن تحصيله وتكميله قادردر • اما حيوانات حليهٔ عقل
وتمييزدن خالى اولمغين ضايع اولمسونلر ايچون • آنلك لوازمنى ومصالحنى
طبيعى ايتمشدر • كندولرينك فكر وتدبيرينه مفوض ايتمامشدر • سابقا
حيواناتك اسباب معاشى نيجه طبيعى در • بيان ايلدك ينه اعاده
ايتميه لم • چون انسانك لوازمى كندو تحصيلنه محتاج اولدى • پس اجتماعلرى
كه تمدن اندن عبارتدر ضرورى • وبرى برينه معاونتلرى لازمدر •
زيرا بركشى لوازمنه مستقل اوله مز • وبونك دخى نوع تحصيلن سابقا
ايراد ايلدك كه برشخص بر رغيف يمكه زرع وحصاد ودياس وطحن
وخبز لا اقل لازمدر • وبركمسنه بر بزدن قفتان كيمكه قطنى زراعت
وجمع • وبعده حلاج دانه سندن تخليص • بعده غزال غزل • بعده حايك
نسج • بعده خياط خياطت ايتمك كرك • هربرى برحرفت وصناعتده عمرينى
بركشى بريا ايكى حرفت تحصيل ايده • واول حرفت وصناعتلر آلاته محتاجدر
آنلرى اشلمك دخى برحرفتدر • حال بوكه بو صناعتلرى تحصيل ايدنجه
غدايه لباسه محتاجدر • پس ظاهر اولدى كه انسان اجتماعه غايت محتاجدر
كه هربرى برصناعت اختيار ايدوب آنى اشليوب كندويه لازم اولهجق
مقداردن آرتوغنى آخره ايصال ايده • مثلا خياط كندو لباسن ديكدكدن صكره
آخرك لباسينى ديكى ويره • ونجار كندو اوين يايدقدن صكره آخرك اوين
دخى يايى ويره • وآخردن اجرت آلوب كندونك لباسندن غيرى مهماتنه
ونجار دخى ساير لوازمنه صرف ايليه كه جمله لوازمى حاصل ومهماتى حاصل
اولوب معاش ايده • اكر جمله افراد انسانك همى وصناعت تحصيلنه اولسه
معيشت مختل اولوردى • پس حكمت ولطف الهيه كه جميع افراد انسان
صنايع شريفه يه طالب اولميوب صنايع خسيسه • وحرف دنيه يه طالب
بلكه صنايع شريفه دن ادنوق راغب اولودلر • نيته كيم اختلاف العلماء رحمة
حديثنده بونا ويلى ايلرلر • يعنى همتلرينك اختلافى رحمتدر • بعضينك

همتى تفسير وحديث • وبعضينك فقه واحكام • وبعضينك نحو وعربيت
بو سببيله جملهٔ علوم امت محمد عليه الصلوة والسلام ايچنده مكمل در
ونيته كيم افراد بشر تقدير ربانى ايله فقر وغناده مساوى دكلدر • زيرا
جمله انسان غنى يا جمله فقير اولسه • برفرد برفرده خدمت ايتمزدى •
زيرا خدمت خادم جانبندن احتياج اولوب مخدوم جانبندن منفعت
ايصالنه قدرت اولمغه موقوفدر • جمله افراد غنى اولسه كمسنه احتياجى
اولمامغين برفرد خادم اولمزدى • جمله سى فقير اولسه براحد منفعتنه
قادر اولمدوغيچون كمسنه اكا خدمت ايتمزدى • پس اختلاف احوال اولوب
محتاج اولانلر خادم ومنفعته قادر اولانلر مخدوم اولدى • كه مخدوم
خادمك خدمت بدنيه سى ايله متمتع • وخادم مخدومك منفعت مالى
وجاهى ايله منتفع اولوب جمله نك مرادى واصل • ونظام عالم حاصل
اولا • چون ظاهر اولدى كه انسان اجتماع وتمدن ايتميجه معاش ايده مز
واجتماع تمدن دخى مطلقا فسادى رافع • وصلاحى مشتمل دكلدر • زيرا
طبايع مختلف واهويه متباين • يعنى هركشينك برمطلوبى ومرادى وار
نفس مرادنى البته هر نه طريقيله اولورسه اولسون • اولمق استر خصوصا
نفوس عوام كه غير مهذب • وامارة بالسوء در • پس برنسنه ايكى كمسنه
مرادى اولنجق • تنازع وتزاحم اولسه كرك • اول بكا كرك بو بكا كرك
ديسه كرك • وهربرى آخرى منع ايتمك ستسه كرك • لاجرم تنازع وجدال
وفتنه وفساد اولسه كرك • واشخاص بربرينى افنا واهلاك • وبركشى تحصيل
ايتدوكى شىء آخرك غصب وسلب ايدوب معاش ممكن • واجتماع ميسر
اولمسه كرك • پس بر تدبير كرك • هم افراد انسان متمدن ومجتمع • هم اول
فسادلر منتفى ومرتفع اوله لر • هر شخص مرادات شهوانيه سنى جلب ايتمكيچون
آخرى مانع اولوب كندوسى مستحق اولدوغى مراداتنه قانع اوله •
برسياست عظمى دكه بونكله اجتماع ممكن • وفساد مندفع اولور • وبو
سياست حاصل اولمز الا اوج نسنه ايله • نيته كيم سابقا اشارت اولنمشدر

برسی ناموس شارع • برسی حاکم مانع • برسی دینار نافع • امّا ناموس
شارع دیدوکمز اول شریعت الهیه در که • اوامر ونواهی • وزواجر وحدود
واحکام سیاساتی مشتملدر • ولابد در که بو شریعتك واضعی وصاحبی
سایر افراد انساندن • وحی والهام وقرب ملك علام ایله ممتاز ومفضّل
اوله • زیرا کافهٔ انام • وعامهٔ خواص وعوام • هر شخصك وضع ایتدوکی
احکام وسیاساته اطاعت وانقیاد قلمزلر • وامر ایتدوکی اوامر ونواهیه
اجابت وامتثال ایتمزلر • مادام که واضع شرایع اولان کمسنه شریعتی وحی
والهام ایله ربّ الانام دن تبلیغ ایتمیه • وشریعتی قبول ایتمزسکوز حوجل
وعلا طرفندن عقوبات وآلام ده قالورسز • قبول ایدرسکوز مجازی بالاحسان
والاکرام اولورسز دیمیه • ودعواسنی معجزات باهره ایله تأیید • وقصر نبوت
ورسالتنی خوارق عادات ایله احکام وتشیید ایلمیه • اکر دیرسك جایزدر که
واضع سیاست پادشاه قاهر اولوب • بلاد وعباد ایچنده سیاستنی اجرا
ایلیه • نیته کیم مقتدای طایفهٔ مغول جنکیزخان سلطنتده تمکن بولیجق عقل
وکیاست ایله سیاست وضع ایدوب آدینه یاسا دیدی • وحکم یاسا سله
عمل ایتمینی قتل بی دریغ ایدردی • وبو یاسا اولاد واشیاعی آراسنده مقبول
ومستعمل ایدی • جواب ایدرد که بو مقوله اولور • اول وضع ایدن
پادشاهك واولاد واتباعنك دولتی دایم • ودینی حوادث روزکاردن
دولتنده نایم اولدقچه قانون حوادث لیل ونهاردن اوزره که شیخ سعدی

رحمة الله علیه دیدوکی کبی بیت	چنانکه دست بدست آمدست ملك بما
بدستهای دکر همچنین بخواهد رفت	چون سلطنت خیمه سی اول خاندانندن

جدا اوله • وکوس شاهی نوبتخانهٔ دیکراندن صدا ایده • اول قانون
متبدّل • واساس سیاست واحکامی متزلزل اولسه کرك • مثالی ذکر اولنان
یاسای جنکیزخانیدر که اوایل سبعمائهٔ هجریه‌ده احداث ایدوب
کندو واولاد واعقابی اکثر ممالك معتبرهٔ ربع مسکونه مالك اولدیلر
نیته کیم کتب تواریخده خصوصا تاریخ جهانکشای وزیر عطا ملك جوینی

اندن خبر ویرر • ومع هذا یومًا فیومًا مضمحل ومتلاشی اولوردی • تا حدود
سنه خمسین وثمانمائه‌ده که فی الجمله ممالك ماوراء النهرده که اعقاب
واولاد تیمور حکام ایدوب • خواجهٔ احرار خواجه ناصر الدین عبدالله
نقشبندی قدّس الله تعالی سرّه حضرتلرینك سعی ایله بالکلیه مرفوع ومضمحل
اولوب • ساحهٔ عالم غبار فساددن پاك وطاهر اولدی • فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ
الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ • بخلاف شریعت مطهّره وقواعد
احکام منوّرهٔ دین احمدی • وشرع محمّدی صلی الله تعالی علیه وسلم که روی
عالمی منوّر • ومشام بنی آدمی معطّر ایدلی بیك ییله قریب اولدی • وهنوز
بوستان فواید وعوایدی تازه وطری • واساس احکام وقواعدی شایبهٔ
تنزّل وتزلزلدن بعید وبری در مصراع برابسته دکر باشد وبر دسته دکر
پس چون اثبات اولندی که سیاست مذکوره که اجتماع مدنی آنسز ممکن
دکلدر • لسان نبی ورسول ایله مبدأ فیاض ودرب قهّاده موکول کرك • که
علی الدّوام مطاع جمله عالمیان ومقبول آدمیان اوله • وبز رسول ونبی
دیدوکمز شخص فاضله • حکماء متقدّمین صاحب ناموس • ومتأخرین نبی
وشارع • ووضعنه شرع ودین دیرلر • وافلاطون بو طایفهٔ علیه حقنده
هُمْ أَصْحَابُ الْقُوَى الْعَظِيمَةِ • وارسطاطالیس هُمُ الَّذِينَ عِنَايَةُ اللهِ تَعَالَى
بِهِمْ • اکثر دیمشلردر • پس عوام ناس حکماء یونان شرایع انبیایی منکردر
دیدکلری غیر واقع در • نعم یونانیلردن بعض طوایف فلاسفه نبوت
ومعاد ومجازاته انکار ایدرلر • نیته کیم کتاب مقدّمه سنده بیانی کچمشدر
امّا حاکم مانع دیدوکمز اول کمسنه در که تأیید الهی ایله ممتاز وتوفیق نامتناهی
ایله سرفراز اوله • هم نظم مصالح بلاد • وهم تکمیل نفوس عباده تمکنه
قادر اوله • وبو شخصه حکما حاکم علی الاطلاق • واحکامنه صناعت ملك
دیرلر • ومتأخرون اکا خلیفه • وفعلنه خلافت • وطایفهٔ شیعه اکا امام
وفعلنه امامت دیرلر • وافلاطون اکا مدبّر عالم • وارسطاطالیس
انسان مدنی دیرلر • یعنی اول انسان که وجه لایق اوزرینه حفظ مدینه ایلر

چون زمام نظام عالم و صلاح کارخانهٔ بنی آدم بونك کبی صاحب دولتك کف کفایتنده موکول و تدبیر و سیاستنه مفوض اوله میامن و برکات احوال برایا و رعایا شامل و نفوس ناقصه حضیض نقصان و هاویهٔ هواندن ذروهٔ کمال و عزت قرب ملك متعاله واصل اولور نیته کیم خلفای راشدین و ائمهٔ مهدیین خصوصا فاروق خطا و صواب امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه زماننده آیله ایدی اکر مدبر عالم و صاحب سیاست اعظم بو مقوله فاضل صاحب سعادت اولمزسه روزکار حلیهٔ عدل و انصافدن عاری و زوایای معمورهٔ عالم انین مظلوم و فریاد دادخواهدن خالی اولمسه کرك نیته کیم بعد الخلفاء الراشدین که تغلب متغلبه منصب خلفای عدل ایتمکه مانع و مشام عالم نسایم عدالتدن شمه یه قانع اولمشیدی و خواجهٔ کاینات علیه افضل التحیات بو حالدن خبر ویروب اَلْخِلَافَةُ بَعْدِی ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ یَصِیرُ مُلْکًا عَضُوضًا بیورمشدی پس هر عصرده وضع شریعت ولمق لازم دکل اما حاکم شریعتی اعمال و اجرا و مواد جزئیه ده نص شارع یوغیسه قواعد کلیه سندن استخراج و اظهار و ابدا ایلمه یه لازمدر و بو قدره علماء متأخرین اجتهاد دیرلر که خلیفهٔ بر حق اولان کمسنه ده شرطدر جناب رسالت پناهی صلی الله علیه و سلم عُلَمَاءُ اُمَّتِی کَاَنْبِیَاءِ بَنِی اِسْرَائِیلَ وَ اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ اَلْاَنْبِیَاءِ بیوردوغی بودر و ظل الله و خلیفة الله دیدکلری بو صاحب دولتلودر زیرا ظل صاحب ظله مطابق و جمیع هیئات مقادیرده اکا موافقدر پس متصرف صوری عالم دخی متصرف حقیقی و مالك علی الاطلاق حضرتنه بسط عدل و احسان و فیض جود و امتنان ایتمکده و جود عباد و ظلم بلاد ایتمکدن مقدس و منزه اولمقده و ارباب استحقاق و استعداده فیض جود و نوالی ملاحظهٔ اعراض و نشر فضل و افضال مطالبهٔ اعواضدن خالی اولمقده طاقت بشریه دکیجه موافق ایسه و بالجمله مبداء

اول کامل من جمیع الوجوه فضیله بو دخی بنی نوعنده کامل و تَخَلَّقُوا بِاَخْلَاقِ اللهِ مضمونیله عامل ایسه ظِلُّ اللهِ فِی الْاَرْضِ تلقیبنه لایق و خلافت حقیقیه فضیلتی ایله متصف و فایق اولور مثنوی

حق بود همچو شخص و او سایه — سایه از نور می‌برد مایه
هرچه در ذات شخص موجود است — لی تفاوت ز سایه مشهود است
رو نظر کن دران درخت بلند — که چو در خاك پست سایه فکند
هرچه بینی ز شاخ و برك و برش — همه در سایه ظاهر است اثرش
همچنان هرچه ایزد متعال — دارد از معنی عطا و کمال
بر تو ظل آن بود پیدا — از دل و دست حاکم والا

و حاکم طبیب مزاج عالمدر که اعتدال نظام عالمی که صحتندن عبارتدر حاصل ایسه حفظ زایل ایسه اعاده ایدر نیته کیم طبیب مزاج انسانی اعتدال مزاج شخصی که صحتندن عبارتدر حفظ و اعاده ایدر و نیته کیم اعضای انسانینك بعضی رئیس و بعضی مرؤس و بعضی بعضنه محتاج و موقوفدر مثلا جکر که کبددر روح حیوانیله حیات بولمقده قلبه محتاجدر کذلك بنی آدم دخی بعضی رئیس و بعضی مرؤس و بعضی بعضندن مستفیض و مستمددر و هر بری بر جهتدن آخره محتاج و مستکملدر بناء علیه ابنای نوعیله اختلاط و تعاون و معاشرت و مظاهرتدن لازم و لابددر مثنوی

بنی آدم اعضای یکدیگرند — که در آفرینش ز یك جوهرند
چو عضوی بدرد آورد روزکار — دکر عضوها را نماند قرار
تو کز محنت دیکران بیغمی — نشاید که نامت نهند آدمی

پس او طایفه که ابنای جنسندن اعتزال و رؤس جبال و کهوف مغاراته انعزال ایدرلر و آنی زهد و رهبانیت و کمال مرتبهٔ انسانیت عد ایدرلر وجه معاشلرین خلقه تحمیل و خلقك زراعت و صناعتلرندن مأکل و ملابس تحصیل ایدرلر آنلر قاعدهٔ عدالتدن منحرف و صفت جور و ظلم ایله متصفلردر اسملری متوکل و رسملری متأکلدر زیرا کندو

خلقه نفع رسان اولمیوب خلقدن منتفع • وَخَيْرُ ٱلنَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ ٱلنَّاسَ
وَٱلْكَاسِبُ حَبِيبُ ٱللّٰهِ • اسملری ورسملری انلاردن مرتفع در حکایت
اولنور • برشخص برکوشه ده کوردی بر روباه نابینا ومقعد اوتورر •
کیفیت معاش وسبب حرکت وانتعاشندن متعجب • وغور احوالنه
اطلاع ایچون برکیمسنه برایکی کون مترقب اولور • کوردی برکون برشیر
شکاری کلور • برصید کتوروب یانسنده تناول ایدوب • بقیه سی روباهه
زاد اولور • برایکی کون دخی اوتورر • ینه برجانور صید کتوروب اسلوب
سابق اوزره بقایاسندن روباه نابینا تناول ایدر • رزق حیواناته
وکالت ووعدهٔ حق که • وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللّٰهِ رِزْقُهَا •
مضمونی قتنده محقق ومتبیّن اولوب داعیهٔ توکّل • وکوشه نشینلك
درونسنده مقرر ومتعیّن اولوب • برکنج غاری مسکن قرار ایدوب توکّل دنا
کردکار • وفراغت کسب وکار ایلیوب • برایکی کون انزوا وتصبّر ایدکدن صکره
عنایت حق • وتوفیق کریم مطلق یتشوب • هاتف غیب • وملهم لاریب
طرفندن برآواز ایریشور که • ای نادان اول جهتدن که کفیل ارزاق • وکریم
علی الاطلاق سنی ونیجه بیك سنك کبی بنده لرینی اهمال ایتمیوب قندن
اولورلر ایسه • وعده مرموجبنجه رزقنی ایصال ایدرز • وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا
فَاعِلِينَ • وبو برهیئت واولیا مرتبی در • اما سن کندوکی روباه نابینای
بی دست وپا منزلنه ایلدوب فضلهٔ کسب غیردن حصه دار • بم کاسب شیر ایم
الندن روباه رزق خوار قاله جاغك شیر شکاری اولوب سنك فضلهٔ
کسبك غدای محتاجین اولمغه سعی وهمت ایلسکه • هم کاسب خیر وهم محسن
غیرا ولسکه • مثنوی
چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر
چو روبه چه باشی ز وامانده سیر
بچنك آر و با دیگران نوش کن
نه بر فضلهٔ دیگران گوش کن
چو شیران که را گردن فربه است
گر افتد چو روبه سك ازوی بتر
پس روشن اولدی که کنج غار وقلّه
کوهسارده انزوا واعتزال ایتمکدن خلق ایچنده کاسب وکسب خیر ونفع

غیرا ایتمکه راغبا ولمق اولی وافضل ایمش • وبو سببدندر که دین احمدی
وشریعت پاك محمدی صلی الله علیه وسلم که مکارم اخلاقی جامعدر
رهبانیت ملت مسیحیه یی مانع درکه • رَهْبَانِيَّةُ أُمَّتِي ٱلْجِهَادُ دیو بیوردیلر
بو درکه خواجه نصیر • وفاضل دوانی خلقدن عزلت ایتمك منعنده ایراد
ایلدیلرکه • زیاده عبارات لامعه • وحکایات نافعه ایله ایراد ایلدك
اما علمای آخرت • وعرفای طریقت • ومشایخ مرشدین اتفاقی بونکا ونده در
که طالب سعادت • وسالك طریق حق اولانلره عزلت • خصوصا اوایل سلوکده
الزم لوازم در • وبر درویش نیك اندیش که اوقات وانفاس عبادت
رب العالمین • ومناجات قاضی الحاجات استیناسنه حصر ایدوب زوایای
مساجد ومعابد • بلکه کهوف وجبال وصحاری ورمالده حق جل وعلایه
انقطاع وتبتّل • وحق رزّاقه تفویض وتوکّل ایتمش اولسه بطّال ومتاکّل
ونقلت مؤنتی خلقه بی وجه متحمّل اولمش اولمز • زیرا عبادت حق اهمّ مهام
واتمّ مرام در • وبونك عبادتی برکاتیله خلق عالمدن بلالر مندفع وظلم
ظلمه • وفسق فسقه سببی ایله نازل ولدجق عذاب حق • آنلارك دعاسیله
مرتفع اولور • وبونلارك برینك خلقه نفعی هزاران جابك زراعدن
اکمل • وبو طریق جمله اشتغالدن اولی • وجمیع وظایفدن افضلدر
نیته کیم شیخ شهاب الدین سهروردی • قدس سره عوارف المعارف کتابنده
بیوردکه • إِنْ كَانَ دَائِمُ ٱلْعَمَلِ لِرَبِّهِ فَكَفَى بِٱلْعِبَادَةِ شُغْلًا • مستفتح اولدیکه
کنج خلوتده اوقات بطالتله مصروف • یا کنج عبادت حق مقصودی ولمیوب
بلکه جذب قلوب ناس • وسمعه وریا ایله • برادناس وانجاس ولمغه
مشغوف وله • بونك کبی کمسنه لر متوکّل دکل • متاکّل وحق ایچون عامل دکل
بلکه خلق ایچون مستعمللردر • اما بعض مشایخ دیرلرکه مریده عزلت
لازمدر • ولکن کنج مسجد وکوشهٔ خانقاه امثالنده منعزل اولوب
جمعه وجماعته حاضر اولمق کرك • رؤس جبال ومغاده لرده • وصحرالرده
متفرد اولمق مریده مضردر • اما صلحای لبنان شام • وابدال جبل لکام آنلر

بحثدن خارجدر • مريد آنلاره اقتدا ايتمك مجوّز و روادكلدر • والله تعالى
اعلم واحكم • چون ظاهر و باهر اولدی كه افراد انسانه اجتماع و تمدّن
لازم • وعامّهٔ خلقه انعزال وانفراد ناممكندر • واختلاط واجتماع دخی
اخذ وعطا • وبيع وشرا ومعامله ومجامله ايتمكيجون اولمز • وبو احوالده
رعايت عدل وانصاف • ودفع ظلم وجور واعتساف اولميجه • اجتماعك
ضرری چوق وفائده سی يوقدر • پس بو فننك قواعدی كه قوانين عدل
وسياست • واحكام وضوابط حكومت وریاستدر • معلوم ومعمول بها
اولمق كرك • كه طريق عدالت مسلوك • وجور وظلم متروك اوله • والله
تعالى الموفق والمعين • **فصل ثانی محبّت بياننده در** • چون ظاهر اولدی
كه افراد انسان انتظام احوال • وتحصيل سعادت وكمال ايتمكده اجتماع
وتألفه محتاج • واجتماع وتألف دخی مضرّت مزاحمه ومغالبه يی مشتملدر
وبو مضرّتك دفعی ايكی طريقيله متصوّردر • بريسی اجرای قوانين عدالت
واحكام سلطنت وايالتدر • كه اشارت اولندی • وبو طريق جمهور انام وعامّه
خواص وعوام • وسواد اعظم • واكثر اهل عالم ايچوندر • ايكنجی طريق طريق
محبّتدر • وبو طريق خواص وافراد واعيان واحاده مخصوصدر • زيرا
جمهور خلق بری بريله محبّت ايتمك عادةً محالدر • امّا بر جماعت بينده
طريق محبّت اولسه ممكندر • ومحبّت اولنجق طريق عدالته احتياج
قالمز • زيرا عدالته احتياج انكيچوندر ايدی كه هر كسی مراد ومطلوبنی كندو
آلمق استر • پس غيری دفع ايتمك لازم اولور • وغيری دخی همچنان اول مطلوبنی
كندويه جالب بونك دفعنی طالب اولور • مزاحمه دن مخاصمه مطالبه دن
مغالبه حاصل اولور • محبّت اولنجك كشی مراد ومشتهاسی اولان نسنه يی
محبوب مراد ايديجك ايثار ايتمك مقرّر • بلكه محبوب تناول ايتمسی دخی اشتهی
كلور **حكايت** رشحات كتابنده مولانا محمد روجی دن نقل ايدر كه
خراسانده بر جوان پارسا وار ايدی • كه بر صاحب جمال جوانك دريای محبّتنه
غريق • وآتش عشقيله حريق اولمشيدی • هميشه عادتی بو ايدی كه بر مرغوب

وتحفه

وتحفه نسنه يی هزار مشقّت وعنا ايله تحصيل ايدوب كلوب سر راه جوانه
جانان اوزدينه براغوب كندو كميندن رقّبا يدردی • آخر كمسنه بيلميوب كن
الموق استسه كيمندن جيقوب بن قودم آلماك ديو منع ايدردی • جوان
اوغرايوب آلسه ظاهر اولميوب نيجه كون اول صفادن كه جانان تحفه يه
نظر صالدی • ومقبولی اولوب آلدی ديو مسرور وشادان • وخرابهٔ دل حزينی
آبادان اولوردی • مولانا قدس سرّه ايدر محبّه صوردم ودیدم كه چون
بو تحفه يی هزار زحمتيله تحصيل ايدرسن نيچون محبوبكه سنك ايدوكن
بيلدرمزسن • ايدی كه كمال محبّتم طبع شريفن زير بار منّت ايتمكه مانع • ودل
بردردم مبارك خاطری • اول تحفه يی يباننده بولمغيله نو عامسرور اولدوغنه
راضی وقانعدر • محب محبوبيله بو دايره ده اولنجك مشتهيات دنيايی
دوننی ايچون نيچه مزاحمه ومغالبه ايدر • واحتياج اجرای قانون عدالت
وسياسته اولور • وحكما ديرلر كه محبّت عدالتدن افضلدر • زيرا محبّت
وحدت طبيعی يه مشابه ومشاكلدر • وعدالت وحدت صناعی يه محاكی
ومماثلدر • وهيهات كه طبيعی صناعی كبی اوله • ودخی محبّت مقتضی اتحاد
ورافع اثنينيّتدر • وعدالت اثنينيّت تحققندن صكره اولور • زيرا كه
عدالت انصافدر • انصاف لغتده نصف كلمه سندن مشتقدر • يعنی
بر نسنه نك نصفنی كندو آلوب نصف آخرينی شريك آله • نصف خود
اثنين اولكنده اولور • چون محبّت سببی ايله اتحاده كه اصل اصول
و وعده كاه قرب وصولدر • واصل اولنه • اثنينيّت فروعندن اولان
احكامه نه احتياج اولور • واندن نه فائده حاصلدر • **شعر** •
لِلْعَاشِقِينَ بِأَحْكَامِ الْغَرَامِ رِضًا • فَلَا تَكُنْ يَا فَتَى بِالْعَدْلِ مُعْتَرِضًا
حكما ايدرلر كه جمله موجوداتك قوام وبقاسی محبّت ايله اولور • ومحبّت
جمله اشيايه ساری • وهيچ موجود وجود وحدتدن خالی اولمدوغی كبی
ميل ومحبّتدن دخی عاری دكلدر • حتی نباتات وجمادات دخی عشق
ومحبّت ايله متصفدر • وجمله جواهر واعراض بو چشمه دن مغترفدر

عناصرك احيازطبيعيه سنه ميلى غالب • وحيّزطبيعيدن چقسه حيّز
طبيعى سنه طالب • وحيّز قسريسندن هارب اولدوغى عشق ومحبّتلرى
وهرجسم عنصرى كه كيفيّات فعليّه دن كه حرارت وبرودتدر • وانفعاليه دن
كه رطوبت ويبوستدر • برسيله متصف اولدوغى عشقيدر • مثلا نار
حرارت ويبوست • وهوا حرارت ورطوبت • وما برودت ورطوبت • وتراب
برودت ويبوست ايله متصفدر • پس آنلاده عاشقدر كه آنلاده طالب
وديران وصندنن كه غيردر • نفور وكريزاندر • مثلا ماى قسرايله تسخين • و
برودتدن جدا ايلسه لر • قاسرزايل اولسه • فى الحال ينه معشوقى اولان برودته
انتقال واتصال ايدر • وهرجنس بسيط ومركّب جنسنه ميل ومحبّت • وخلافى
جنسندن نفرت وهروب ايلر • وخرماى نرماده سنه ميل وانعطاف ايلر •
وافلاك دخى حركت دورى عشقيله ايلركه • مبدى جواهر عقليّه • ومبادى عاليه
تشبه • واشكال واوضاع ممكنه سن قوتدن فعله چيقرمغيله • آنلاده مناسبى
استفاضه در • نيته كيم حكمتده مقرّر اولدى • وكمال ونقصاندن موجوداتده
نه وار ايسه جمله سى محبّته مترتب وانددن ناشى در • محبّت موجب اتحاد • واتحاد
سبب قرب مبدأ ذو الجلالدر • وغلبه كه كثرتك فرعيدر • اندن ناشى در •
موجب نقصان واختلالدر • وحكمادن برطايفه بر اصل محبّت وغلبه ديرلر •
وساير فرق حكما اگرچه بومذهبى تصريح ايتما مشلردر • امّا محبّتك فضلنه
معترف • وجمله موجوداته سريانى ايدوكنه قايل اولمشلردر • وشيخ رئيس ابوعلى
ابن سينا عشقك جميع موجوداته سريانده بر رساله بديعه تأليف ايتمشدر
بيت سرحب ازلى درهمه عالم سارى است • ورنه بركل نزدى بلبل بيدل فرياد
امّا متأخرون اصطلاحنده محبّت ذوى العقوله استعمال اولنور • ذوى العقولدن
اولمين مواضعده عناصرك احياز طبيعى سنه ميل ايدوكى كبى • ومركباتك
بعضى بعضنه مزاج وتركيبده مناسب ومشاكل اولوب آرالرنده نسبت
عددى • يا نسبت مساحى • يا نسبت تأليفيدن بر نسبت معيّنه ده اتحادلرى
اولدوغيچون ميل وانجذاب ديرلر • وبو ميل وانجذابه نيچه خواص عجيبه

واسرار غريبه مترتب اولور • وآنلاده خواص واسرار طبايع ديرلر •
مثلا مقناطيس بالخاصيّه حديدى جاذب • وحديد آنى طالبدر •
وبونك ضدّى سنك باغض الخل ديدكلرى كه نه قدر سركه يه براقسه لر
آتيلوب طشره دوشر • وبوخواص واسراره مطلع علم طلسمات ونيرنجات
حاصل اولور • پس بونلاده ده محبّت وضدّى استعمال اولنمز • بلكه ميل
وهروب استعمال اولنور • وحيوانات غير ناطقه آراسنده اولان الفت
ونفرت ديرلر • ولا مناقشة فى الاصطلاح • امّا انسانده اولان محبّت
ايكى نوع در • برى طبيعى • برى ارادى در • طبيعى مادرك فرزندنه محبّتى كبى
اگر طبيعت مادرده بو محبّت مفطور اولميايدى • تربيت اولادده بو مشقتلرى
اختيار ايتميوب نوع انسان منقرض اولمق لازم اولوردى • نيته كيم سابقا
دخى محبّت ارادى متعلّمك معلّمنه • مريدك شيخنه محبّتى كبى • وبودخى دردت
صنف در • اوّلى سريع العقد والانحلال اولاندر • يعنى تيز حادث اوله
امّا ينه تيز زايل اوله • ايكنجى سى بطئ العقد والانحلال در •
يعنى گج حاصل اوله • ولكن گج زايل اوله • اوچنجى سى بطئ العقد
سريع الانحلال در • يعنى گج حادث اوله • وتيز زايل اوله • دوردنجى سى
سريع العقد بطئ الانحلال اولاندر • يعنى تيز حاصل اوله • وگج زايل اوله
وسبب محبّت دخى اوچ نسنه در • اوّلى لذّت • ايكنجى سى نفع • اوچنجى
خير در • گاه اولور كه بو اسباب بعضى بعضيله مجتمع اولوب مركّب اولور
امّا لذّت اول محبّته سبب اولور كه سريع العقد وسريع الانحلال اوله
زيرا لذّت سريع الحصول والزّوال در • اكا تابع اولان محبّت دخى ايله
اولور • امّا نفع اول محبّته سبب اولور كه گج حاصل اولوب تيز زايل
اوله • زيرا نفع آخر كمه ده متحقق اولمز • اولسه دخى مستمر اولميوب
تيز زايل اولور • خصوصا بو زمانده كه خلق برى برندن اومدوغى سوك

نفع اولدركه ضرر ايرشدرميه شعر مَنْ كَثُرَ النَّاسِ احْسَانٌ وَاجْمَالٌ	إِنَّا لَفِى زَمَنٍ تَرْكُ الْقَبِيحِ بِهِ پس بو مقوله اولان نفعه مترتب

اولان محبت دخی ایله اولور . اما خیر شول محبته سبب اولورکه تیز حاصل
اوله کیچ زایل اوله . زیرا اهل خیر اراسنده محبت جانی ومؤانست روحانی
واردر . لابد محبت دخی تیز حاصل اولوب کیچ زایل اولماسنك حکمتی بودرکه
اهل خیر آراسنده اتحاد حقیقی واردر . پس انفکاکی متعذر یا متعسردر .
اما نفعله خیردن یاخود اوچندن مرکبا اولان سببیله حاصل اولان
محبت کیچ حاصل اولور کیچ زایل اولاندر . کیچ حاصل اولدوغی زیرا ایکی
یا اوچ نسنه نك بربرینه کلوب جمع اولماسی کیچ اولور . خواجه نصیر
ومولانا جلال دوانی ایدرلر . زیرا نفع وخیر بو ایکی حالی اقتضا ایدر دیو
تعلیل ایلدیلر بعده مولانا جلال دوانی ایدر که لذت ونفعدن مرکب
اولان حصولده متوسط زوالده سریع اوله . لذت وخیردن مرکبا اولان
حصول وزوالده متوسط اوله . نفعله خیردن مرکب حصولده متوسط
زوالده بطی اوله . وبو مرکبلرده دیدوکمز احکامك علتلری بسایطك
اقتضاسی ملاحظه ایدن کمسنه یه ظاهر اولور . انتهی کلامه . وبو مقامده
دخی تفصیل وتدقیق ممکندر . اما اطنابدن احتراز ایلدك . ودخی ایکیدن
مرکبا اولانلردن . اوچدن مرکب قیاس اولنه دیو ایراد ایتدك . والله تعالی اعلم
ومحبت صداقتدن اتم در . زیرا محبت جمع کثیر آراسنده اولور . صداقت
اولمز . آز کشی آراسنده اولور . وعشق دخی اخص در . زیرا عشق برکشی یه
اولور . وبرکوکلده ایکی کمسنه عشقی صغمق محالدر . بیت

زلوح خاطر عاطر غبار غیر بشو . که شرط عشق بود دل یکی ویار یکی

وعشقك علتی یا افراط طلب لذت یا افراط طلب خیردر . اولکی عشق
بهیمی ومذموم در . وآنك علامتی اولدر که محبك اکثر استحسانی اعضا
وتشکل محبوبه اولور . خصوصا اعضای وقاع افخاذ وارداف کبی ساده رو
جوانلر . ونسا قسمنه اولان محبت اکثری بو قسم در . اکثر دیدك . زیرا بعض
سالکلر صورحسان محبتنه کرفتار اولوب جمال مقید ضمننده جمال مطلق
مشاهده سن دعوی ایدرلر . مثنوی آن دگر گرچه عاشق صورت است

لیك معشوق از صورد گر است .	حسن معنیست دیده در صورت
چشم ازان دوخت بر صورت .	ایکنجی عشق روحانی محمود در .

وآنك علامتی اولدر که محبك اکثر استحسانی محبوبك اخلاق وشمایلنه
اولور . مشایخ عظام . وعلمای کرام . اولان عشق بو قسمدر . ودخی حکما
ایدرلر که نفعك عشقده اصلا مدخلی یوقدر . نه استقلالا ونه غیره تبعیت ایله
اما لذت شبان واحداث . وجوانلرك محبت وصداقتلرینه سبب والمعنی
اولور . چون لذت سریع الزوالدر صداقتلری دخی سریع الزوالدر .
آز زمانده نیجه دفعه مصادقت ونیجه دفعه مفارقت ایلرلر بیت

وفادادی مجو از بلبلان چشم . که هر دم برگل دیگر سرایند .

وشیوخ دانالر طبیعتنده اولانلرك سبب صداقتلری اکثریا نفع در .
نفعده فی الجمله دوام اولمغیله صداقتلری دخی دایم اولور . امید منفعت
منقطع اولیجك صداقت دخی مرتفع اولور . اما اهل خیرك چون سبب
صداقتلری خیردر . وخیر اکثریا ثابت وغیر متغیردر . لابد صداقت
اهل خیر دایم . وتغیردن مصون وسالم در . وچون بدن انسان طبایع
مختلفه دن ملتئم . ونظام وجودی عناصر متباینه دن منتظم در .
پس هر لذت که بعضینك طبعنه ملایم اوله . آخرك طبعنه مخالف
ومباین اولمق اولور . پس لذات جسمانیه شوائبا آلامدن معرا . ومشتهیات
حسیه دکمه ده کدورات مکارهدن مبرا اولمز . نیته کیم دیمشلردر شعر

جمح الزمان فلا لذیذ خالص . مما یشوب ولا سرور کامل .

اما چون جوهر روح انسانی خزاین عالم بالا . وطوطی نفس ناطقه
بساتین جنان ملاء اعلادندر بسیط در . نورانی ومرفه ترکب
طبایع . واختلاف امزجه دن منزهدر . آنك لذتی شوائب آلامدن مصون
وسعادتی نوائب محندن مأموندر . وبو لذته سبب اولان محبت وعشق در
ومحبتك اعلی وافضلی واشرف واکملی در . واول حکمت ومعرفت الهی در
که بهترین سعادات . وکاملترین مطالب ومرادات در . نشئات اخروی

ومنزلکه معنوی ده در • انسانه نافع حقیقی ایلی • وتحصیل منافع
ومطالب سرمدی بو محبتدر •

بیت

عشقت رسد بفریاد ار خود بسان حافظ   قرآن زبر بخوانی در چارده روایت

وتعریف وتقسیم محبتی ایراد ایتمکدن مقصودمز بو محبته بشارت
وایمادر • ومشایخ حقیقت ورهروندکان طریقت که بو باده نك
جرعه سندن نوش • وخمخانهٔ تجرید وتفریدده ماسوایی فراموش ایتمشلردر
بو عشق ومحبتك تعریف وتوصیفنده نیجه فواید وفراید • وجواهر اشعار
وقصایدی کوشوارهٔ کوش روزکار ایتمشلردر • اکرچه حق تعریفی اقوال
شارحه ایله متعذر • وحقیقت توصیفی من لم یذق لم یعرف •
پرده سنده متستردر • لکن غرضلری تشویق راغب • وترغیب طالبدر
جمله سندن شارب نصیب فایض ابو حفص عمر بن فارض در • که میمیهٔ
مشهوره سنده بویله افتتاح کلام ایدر • شعر •

شربنا على ذكر الحبيب مدامة   سكرنا بها من قبل ان يخلق الكرم

ودردك سلکنی بویله اختتام قیلورکه • شعر

على نفسه فليبك من ضاع عمره   وليس له منها نصيب ولا سهم

ومیخانه نشین • وغرام پیاله کش عارف جام مولانا عبد الرحمن جامی
اکا شرح فارسی تحریر ایدوب • رباعیات شوق انکیز ایله معانی ابیاتی
ترجمه وتفسیر ایتمشدر • وجمله دن بری بودر • نظم •

هرکس که بوئی زبادهٔ عشق شنید   از کوی خرد رخت بمیخانه کشید
وانکس که بکام ذوق از آن می بخشید   فهمش هرکز نبرد آن می رسید

غرض بو تفصیلدن بو محبتك اهل الله وسالکان راه آراسنده معروف
ونیجه سعادتمندلرکه یحبهم ویحبونه شرفیله مشرفلردر • بو صفتله
متحقق وموصوف اید وکنی بیان ایتمکدر • زیرا خواجه نصیر بو مقامده بو محبتی
ذکر ایتدکدنصکره بعض متألهلر یعنی الهیلر بو محبتی دعوی ایدرلر دیمشدر
بوکلامدن بویی انکار واستبعاد کلدوکیچون بو مقامده ذکر اولندی •

وعن قریب شرح وبیان اولنسه کرك • پس حالا اینه حکما کلامی شرحنه
شروع ایدرلم • ارسطاطالیس ابوقراطیس حکیمدن نقل ایلمشکه
اشیاء مختلفه نك بری بریله التیام وتألفی تام اولمز • اما اشیاء
متشاکله بری برینه دایما مسرور ومشتاق اولورلر • وبو کلامی
بویله شرح ایتمشلرکه جواهر بسیط آراسنده تشاکل • وبری برینه اشتیاق
اولسه • لابد اراولرنده تلاقی روحانی اولور • اتحاد معنوینك انواری
ملتمع • وموانع کدورات تباین اختلاف که لوازم مادیاتدر مرتفع اولور
اما اجسام وجسمانیات آراسنده تلاقی ذوات وحقایق اولمز • بلکه
سطوح واطرافیله اولور • کورمزمیسن که بر جسم بر جسمه غایت ملاقی
اولمش اولسه که • بونك سطح ظاهری آنك سطح ظاهرینه مماس اوله • برینك
حقیقتی وذاتی آخرك حقیقت وذاتنه نیجه ملاقی ومتصل اولور •
پس بو ملاقات قنده • وروحانیات آراسنده اولان اتصال ذاتی وملاقات
حقیقی قنده • اجسامك اتصالی دنی نسنه ایله زایل اولور • جزوی نسنه
میانه ده حایل اولور • اول سببدندر • اکثر عشاق ملاقات جسمانیه ایله
راضی اولمیوب • زیاده یرکه تلاقی روحانیه متقاضی اولورلر • وبو معنایه
شاعر عرب دخی اشارت ایتمشدرکه • شعر •

أعانقها والنفس بعد مشوقة   اليها وهل بعد العناق تدان
وألثم فاها كي تزول صبابتي   فيشتد ما ألقاه من هيمان
كأن فؤادي ليس يشفي غليله   سوى أن يرى الروحين يمتزجان

وچون جوهر روح • وآیینهٔ نفس ناطقه دن کدورات غواشی صور کونیه
وتنك زنك انطباعات حسیه دن • که طرق حواس ظاهره وباطنه دن
حاصل • وآیینهٔ نفس ایله صور غیبیه آراسنده حایل اولمشدر • چون
صیقل ریاضت • وجلاء طاعت وعبادت ایله پاك اوله • لاجرم لوامع انوار
الهی • وبوارق شوارق عالم نامتناهی مشاهد اولور • زیرا مرآت نفس ناطقه ایله
جمال غیب • ومستوران عالم لاریب آراسنده هیچ وعایق یوقدر • الا انك

کدورات که آینهٔ نفسده صور کونیه دن حادث اولمشدر • چون ریاضت
وتصفیه ایله بو کدورات مرتفع اوله • هیچ عمل آخر • وفعل جدید اولمدین
مشاهده وتجلّی لازم وحاصل در • چون بو انجلا سعادتی حاصل وآینهٔ
نفسدن اول کدورات زایل اوله • انجذاب عالم انس • وعشق ومحبت
جمال قدس قوت بولوب • پروانه وار شمع جمال ازل شوقنه • پروبال وجود
موهومنی سوخته • ومقام وحدت حقیقیده که منتهای مقاماتدر افروخته
اولوب • لذت مشاهدهٔ جمال ازلیده مستغرق • وعین الیقیندن حق الیقینه
واصل مطلق اولور • وبو مقامک صاحبی قتنده تعلق بدن ایله تجرد بیننده
اولقدر فرق یوقدر • زیرا ریاضات ومجاهدات • وورزش آداب شریعت
وعبادات ایله بو مرتبه یه وارمشدر که • استعمال قوای بدن مشاهدهٔ جمال
حقیقتدن مانع • ونقد لیلة القدره واصل اولوب اطفال کبی شب عیدده انتظار فردایه
قانع اولمز • رباعی • امروز دران کوش که بینا باشی •

حیران جمال آن دلارا باشی • شرمت بادا چو کودکان در شب عید
تا چند در انتظار فردا باشی • بکلی غواشی جسمانیه دن تجرد تام

واطلال ودمن قوای بدندن رفع سرادق وقطع خیام ایدیجک وحمای
تجرده خرامان • وریاض عالم قدس وتنزهده کشیده دامان اولیجک
مشاهدهٔ جمال حق اصفی واجلی • ولذت وصال وابتهاج قرب واتصال
اولی واکمل اولور • زیرا نشأهٔ دینی وتعلق بدنده اگرچه دقایق اسما
وصفاتدن مشاهدهٔ جمال ذات میسر اولور • نیته کیم لسان الغیب •
ودردی کش میخانهٔ لاریب • حسب حال وذوق جام وصالدن خبر ویردکه • نظم

دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند • وندر ان ظلمت شب آب حیاتم دادند
بیخود از شعشعهٔ پرتو ذاتم کردند • باده از جام تجلّی صفاتم دادند

اما شوایب خیال که مقتضای عالم بعد وانفصالدر • بالکلیه مندفع
اولمز • پس شهود تام که رقیبان خیال • واوهام دغدغه سندن بالتمام
خالی اوله • خلوتخانهٔ تجرد ملابس اجسامدن غیریده اولمز • آنکیچون که بعض

عشاق

٥٩

عشاق جمال ازل نقاب کون وحجاب بدندن تخلیص آرزوسنده نظم غزل ایدوب دیرلر

نظم حجاب چهرهٔ جان میشود غبار تنم • خوشا دمی که ازین چهره پرده برفکنم •
چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانیست • روم بگلشن رضوان که مرغ آن چمنم •
چه کونه طوف کنم در فضای عالم قدس • که در سراچهٔ ترکیب تخته بند تنم •

حکایت اولنور که سر دفتر عشاق مست جمال علی الاطلاق راه بر عشق
سرمدی • خوانسالار فقر محمّدی • سلطان ملک معنوی • خداوندکار مولانا
جلال الدین قونوی • بو مقام تفرقه دن عزم رحلت • وقصد نهایت وصلت
ایدوب بستر مرض موته • وضع پهلوی مبارک ایتدکده • اصحاب واحباب
دل سفته لری • نای کبی خوف فراقدن نالان اولدقلرین کوروب بیوردلر مثنوی
که واصل بزم ازل شمس تبریزی اول جانبه چکر • یاران بو طرفه چکرلر • اما
بهر حال کیتمک کرک • دیرلر که حضرت ولی خطیر شیخ کبیر صدر الدین قونوی
رضی الله عنه • عبادت عیادتی ایچون بالین مبارک حضرت مولانایه •
قدس سره کلوب • شفاکم الله تعالی شفاءً عاجلاً • رفع درجات
وصحت کلی روزی اوله • مولانا جان عالمیانه صحتلر ارزانیدر بیت
ایکی جهانک جانیسن سن جانه صحت یاره شود • عشق ازل برهانیسن برهانه صحت یاره شود
دیدیجک حضرت مولانا شمدنصکره شفاکم الله سیزه اولسون • عاشق ایله
معشوق اراسنده همان شعردن بر پیرهن قالمشدر • استمزمی سز
که آنی دخی چیقاروب • نور نوره واصل اوله •

کفت لبش کو ز جنس شکر است • اعتناق بی حجابش خوشتر است •
من ز تن بیرون شوم او از خیال • می خرامم در نهایات وصال •

وبو محبت که ذکر اولندی • نهایت مراتب عشق وکمال مطلقدر • وذروهٔ
مراتب واصلان • وغایت مقامات کاملاندر • بیت •
عشقست وهر چه هست بکفتیم وکفته ایم • عشقت بوصل دوست رساند بضرب دست
فقرا ایدرین بو قدر ذکر ایتدیلکی خواجه نصیر وفاضل دوانی • عشق حقیقی
ومحبة الله جل وعلا • توصیف وتعریفنده که بو فقیر کندو جانبمدن نیجه

اشارات شریفه • وعبارات لطیفه ضم ایدوب نقل وایراد ایلدم آنلاد
کتابلری ایله بو فقیرک نوشته سنه نظر • وتطبیق ایلینلر بو فقیرک سعی
وزحمتن بیلورلر • اما چون مقام عالی • وخلاصهٔ سعی ایام ولیالی والمعنی
لایقدر • وسابقا وعده دخی ایتمش ایدک • پس دخی سعی متواتر • ومتوالی
وسابقدن زیاده نقل کلام اعالی ایده لیم • اکر کوش هوش مفتوح •
وصدور سینهٔ ارادت مشروح بیورلورسه • شعر •
لَئِنْ كَانَ هَذَا الدَّمْعُ يَجْرِي صَبَابَةً عَلَى غَيْرِ لَيْلَى فَهُوَ دَمْعٌ مُضَيَّعُ •
مرادا اشارت اولنمشدرکه • بو فقیر چون بونک امثالی عالی مقاملردن •
بی نصیب در • لابد آنک شرح وبیاننده کستاخلق ایتمه سندن غیر مصیب در
لکن مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ • زمره سنه قریب اولمق رجاسنه بعض اکابرک
کلامنک ترجمه سی ایراد اولنمغه اقدام اولندی • جناب سامی مولانا عبد الرحمن
جامی قدس سره بیورد • اکرچه محبت بر شربت درکه ذوق ایتمین بلمز •
وبر محنت درکه مبتلا اولمین نه ایدوکن ادراک قلمز • ولکن بر جماعت که
تعریف ماهیات • وتوضیح خفیات معتادلریدر • تعریف وتقسیم ایدوب
دیمشلرکه محبت جمیل حقیقی که حق جل وعلادر • کندو جماله میل ایتمسی در
جمعا وتفصیلا • واول دخی یا جمعدن جمعه اوله • واول حق جل وعلا
جمال ذاتی کندو مرآت ذاتنده کاینات توسطنسز مشاهده ایتمسیدر •
یا جمعدن تفصیله اوله • واول حق جل وعلا مظاهر کایناتده جمال
ذاتن مشاهده • وکمال صفاتن مطالعه قلمسیدر • یا تفصیلدن تفصیله
اوله • واول اودرکه • اکثر افراد انسان عکس جمال مطلقی آنادم مرآتیسنده
مشاهده ایدوب • اما جمال مقید زایلی مقصود کلی ایدینوب • آنک
وصالی ایله خورسند وفراقی ایله دردمند اولمقدر • یا تفصیلدن جمعه
اوله • نیته کیم بعض خواص محب • واستاد شیون وصفاتی که مبادی افعال
وآثاردر • خرق ایدوب • متعلق همت وقبله کاه توجهلری ذات متعلق
الصفات حق تعالی اولمقدر • چون ذو الجلال والکمال ان الله جمیل یحب الجمال

مقتضاسنجه

مقتضاسنجه محبت جمال وکمال صفت ذات متعالی در • وآدمی دخی
إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ • مستدعاسنجه صفات حق جل وعلا
خلعت عالی قسمت ذاتی اولمشدر • لاجرم خاطری حسن وجماله مایل
وباطنی فضل وکماله منجذب اولمق شیوهٔ اصلی • وعادت جبلی سی در •
ودخی مقرردرکه تفاوت درجات محبان • تفاوت طبقات محبوبلریله
اولور • نقدر محبوبک مایهٔ حسن وبهجتی اغلب واکثر اولورسه • اولقدر
محبتک دخی مایهٔ عشق ومحبتی اعلی واوفر اولمسه کرک • وآنک اعلای
درجاتی محبت ذاتی درکه • محبتک میل وانجذابی محبوب حقه • ومطلوب
مطلق ایله اوله که دفع ورفعنه قادر اولمیوب • تعیین سبب وتمییز مطلب
ایتمکه دخی قادر وطالب اولمیوب • کندوده انجذاب نه سببدندر بلمیه
وعلامتی اول درکه • محبوبک نعوت متقابلهٔ وعد ووعید • وتقریب وتبعید
کبی قسمنده برابر صفات جمالدن نیجه خوشحال اولورسه • نعوت قهر وجلاله
اول وجهله راضی وقانع اوله • ودخی بیوردرکه محبت متحابین آراسنده
اولان مناسبتک ثمره سیدر • ومابه الاتحاد مابه الامتیازه غلبه ایتمسی در
ومحبت حق اوج مرتبه در • مرتبهٔ اعلی محبت ذاتیه که ذکر اولندی
آنک تالیسی اول محبتدرکه حق جل وعلایه مختص تام اولان امور
توسطی ایله اوله • معرفت وشهود وقرب کبی • وبو مرتبهٔ عالیه نک
بونک تالیسی اول محبتدرکه حضرت حقه اختصاص تامی اولمیان امور
سببی ایله اوله • مرادات عاجله کبی • مآکل ومشارب ومراکبدن • یا
سعادات آجله کبی حور وغلمان وجنت رضوان کبی • ودخی بیوردرکه
محب ذاتینک ماعداسی ایکی قسمدر • بری محب اسمایی وصفاتیدر • واول
محب حق جل وعلانک • بعض اسما وصفاتن افضال واکرام • واعزاز وانعام
کبی اضدادینه ترجیح وایثار ایده • کندویه اول صفاتک آثاری وصولی
ملاحظه اولمقسزین • وبری محب آثاری در • واول ایثار واختیار
کندویه آثاری واصل اولمق ملاحظه سیله اولاندر • وبو محبت لایزال

اولالکه اول چ

صدد تغیّر وانتقالده در • زیرا محبوب صفات حمیده • وافعال پسندیده ایله که محبّتك مجتبی آنلاده ایدی تجلّی ایدرسه عشقی زیاده • وتوجّه واقبالی موجب السّعاده اولور • واکر اول صفاتك متقابلاتیله که ملایم هوا • وموافق رضا سی دکلدر • تجلّی ایدرسه توجّهدن منصرف واعراض وادبار ایله متصف اولور • قال الله تعالی وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍ فَاِنْ اَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَاَنَّ بِهٖ وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلٰى وَجْهِهٖ • وادنای محبّت محبّت آثادیدر که حسنله معبّر • وقالب متناسبه نفخ اولنمش روحله مفسّردر • ومحققلر سرّ وحدتدر که کثرتده ظهور ایتمشدر دیرلر واول دخی ایکی قسمدر • بریسی معنوی روحانیدر • تناسب واعتدال اخلاق واوصاف کمال کبی که متعلق عشق ومحبّت طالبان عاشق ومطلوب ومراد مریدان صادقدر • وبری دخی محبوب صورت غیر روحانی ولاندر در • تناسب اعضا وحسن شکل کبی • بعض حسن وملاحت ایله موصوف ولانلره عارض اولور • وبو مقوله صور عنصریه مشاهدۀ جمال ایدوب عاشق شوریده حال اولانلر دورت طبقه در • طبقۀ اولی •

شول دوشن دللردر که نفوس طیّبه لری شوایب شهوتدن مصفّا اولمش وقلوب طاهره لری لوث طبیعتدن مبرّا اولمش اوله • مظاهر خلقیه ده وجه حقدن غیری مشاهده قلمیه • پس عشقده شکل دنیا وصورت مطبوعه مقیّد دکللردر • بلکه عالمده هر صورت که واددر • اول اشکال عملین ایدر • آنلاده نسبت • رباعی •

عارف زوجود خویش رستست الحق	دیبحر شهود حق شده مستغرق •
برخود بحجب حسن مقیّد زده شق •	حیران شده در ان جمال مطلق •

طبقۀ ثانیه اول پاکبازلردر که نفسلری عنایت حقه مظهر اولور ریاضت ومجاهده ایله احکام کثرت وظلمت طبیعتدن فی الجمله صافی اولمش اوله • لکن تمام احکام طبیعت بالکلیّه زایل اولمیوب معانی مجرّده ادراکنه نشأه لرینه مناسب مظهردن غیریه قادر اولمیه لر • لاجرم انسان

آنده

آنده که اتمّ مظاهردر • رابطۀ حسن متعلقلری اولوب آتش شوق وشعلۀ عشقلرین افزون ایدوب بقایای احکام مابه الامتیاز محترق • وحکم مابه الاتّحاد غلبه ایدوب آخر میل وجبلّی ول مظهردن منقطع اولوب • سرّ جمال مطلق ایله • صور حسن مقیّددن تجرید اولنوب مشاهده بابی مفتوح • ومجازی عارضی اصل حقیقی اوله • رباعی •

بس کس که بدید روی خوبان طراز •	افتاد زداغ عشق درسوز وکداز
درمجلس عشق وشوق شد محرم راز	نوشید می حقیقت ازجام مجاز •

طبقۀ ثالثه اول کرفتارلردر که احتجاب وعدم ترقیده قالمش اوله لر وتعلّق جبلّی لری صور حسنه دن تجاوز ایتمش اولمیه • شهود وکشف مقیّد حاصل قلمش اوله لر • ولکن میل جبلّیلری بر صورتدن منقطع اولدقده بر صورته دخی مبتلا اولوب • دایما بو کشاکشده قاله لر • رباعی

ای خواجه زحسن خاکیان خود واکن	آهنك جمال قدس اعلا کن •
تاچند درآب چاه می بینی ماه •	مه تافت زاوج چرخ سر بالا کن

طبقۀ رابعه شول آلوده لردر که نفس امّاره لری مرده • وآتش شهوتلری افسرده اولمیوب اسفل السّافلین طبیعتده قالمشلر • وسجن سجّینده رخت بهیمیّت صالمشلردر • صفت رقّت ولطافت آنلارده مختفی ونشأۀ عشق ومحبّت آنلاردن منتفی در • محبوبان مجازی آغوش • ومحبوب حقیقی بالکلیّه فراموش ایتمشلردر • رباعی

هندی زکجا زبان تازی زکجا	اینان زکجا وعشقبازی زکجا •
بیهودۀ این قوم مجازی زکجا	چون اهل حقیقت سخن عشق کنند
	قدمی بسود که اسباب محبّت بشدر •

اوّل نفس کندو وجودینی وبقاسینی سومسیدر • وبو محبّت بالضروره معلومدر که هر کشی وجود وبقاسنه طالب • وابقای وجودی ایچون مضرّت ایدنلری دافع ومنفعتلری جاذبدر • پس حق جلّ وعلایه که موجد ومبقی اولدر • محبّت ایتمك اولی والزمدر • ایکنجیسی حبّ منعم ومحسنده که جُبِلَتِ النُّفُوسُ عَلٰى حُبِّ مَنْ اَحْسَنَ اِلَيْهَا • لکن مخفی اولمیه • چون منعمی خلق وابقا • وقلبنه انعام

ایتمك عزیمتنی لقا ایدن حق جل وعلادر. پس اصل محبت حضرت حقه ایتمك ولی در

رباعی

بین نعمت ازو که نعمت دیدن ازوست	کو شکر کسی که شکر ورزیدن ازوست
بخشش ز خدای دان که در ملك وجود	بخشیدن و بخشنده و بخشیدن ازوست

اوچنجیسی محبت صاحب کمالدر. مشایخ اهل تقوی وعلمای صاحب فتوی کبی. واول حضرت که جمیع کمالات رشحات انسان ومعارف فوحات نسیم انعامیدر محبته اولی والزمدر. دوردنجیسی محبت جمالدر. چون جمال عادیتی که عکس وخیال وادنی نسنه دن قابل زواللر محبتی ولنه جمیل علی الاطلاق که جمال ممکنات آنك بر تو انواری وظهوری تقیید مظاهردن عادیه در محبته اولی والزمدر. بشنجیسی اول محبتدر که نتیجهٔ تعارف روحانی اوله. وبو تعارف متحابین آراسنده مناسبت اولمغه مترتبدر. ومناسبت دخی روحین مزاجده مشترك اولمغه متفرعدر. یعنی ایکیسینك مزاجی درجهٔ اعتدالدن بر درجه ده واقع اوله. تحقیقا یا تقریبا. زیرا ارواحك تفاوت درجاتی. بعد قضاء الله وقدره. تفاوت درجات امزجه یه مترتبدر. مزاج جناب رسالت پناه خاتمت دستگاه اعدل امزجهٔ انسانیه در. وهر مزاج که اول اعتداله قریب اوله. بعیدا ولاندن احسن واکا فیض اولان روح اعلا واشرف اولور. پس ایکی مزاج اعتدالدن بر درجه یه یا برى برینه قریب اولسه. فیض اولان روحلر. مراتب شرف وعلودن بر مرتبه ده اولوب آرالرنده تعارف اولور. وتعارف ایتلافه سبب اولور. نیته کیم حدیث شریفده وارد اولدی. الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناکر منها اختلف. وچون تعارف روحانی که اسباب اکه مترتبدر. موجب محبت اوله. پس خالق ارواح ومسبب الاسباب که مفیض کلدر محبته اولی والزم اولور. رباعی

ای رفته بعشق داستان من وتو	در مهر ووفا یکیست نشان من وتو
من بنده آن یکانه که در عهد ازل	ز و خاست یگانگی میان من وتو

چون محبت حق وعشق محبوب مطلق ذکرنده مشایخ طریقت وعارفان حقیقت

اولانلردن بو قدر نسنه نقل اولندی. شمدن صکره ینه موضوع کتابه رجوع. وایراد کلام حکمایه شروع ایدرلیم. پس محبت الهیدن که سبب لذت عقلیه در. نازل وادنی اولان محبت اهل خیرك بری برینه محبتلریدر که سبب خیردر. وچون خیر غالبا دایم اولور. پس محبت اهل خیر دخی قایم اولور. بخلاف سایر محبتلر که معرض زوال وفناده در. نیته کیم آیهٔ کریمه بیان ایلدی که. الاخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو الا المتقین. وبو محبت اهل خیره مخصوصدر. اما سببی یا نفع اولان اخیاره واشراده اولور. وسریع الزوال اولور. وکاه اولور که سبب محبت وصداقت مواضع غربت وشدایدده اجتماع ایتمکله. مثلا بر سفینه ده یا بر خیمه ده. یا مطلق بر سفرده بیله اولمغیله. وحقوق صحبت ثابت اولمغیله اولور. وبونك سببی اولدر که. انسان بالطبع انسه مایلدر. وانکیچون انسان دیدیلر. پس لفظ انسان انسدن مشتقدر. نسیاندن دکلدر. نیته کیم بعضیلر ذاهب اولدیلر. ونظم ایتدیلر مصراع

وسمیت انسانا لانك ناسی. فقیر ایدیین که بویله نظم ایتمك کرك مصراع

وسمیت انسانا لانك آنس. چون انس خاصیت انساندر. وهر شیئك کمالی خاصیتی اظهار ایتمکدر. پس کمال انسان بنی نوعنه انس ایتمکله. وبو انس دخی سبب محبت واجتماع تمدن اولور. وانسان مدنی بالطبع اولدوغنك بر موجبی دخی بودر. وافراد انسانك بری برینه استیناسی واجتماعی عقلا احسن اولدوغی شرع دخی تأکید ایتمشدر. وبش وقت نمازی مسجد محلهده اجتماعیله ادا ایتمکی فرمان بیوردوغنك بر حکمتی دخی بودر که. اهل محله بو اجتماعك برکتیله استیناس ایله متحلی وبغض وعداوتدن که رذیلتدر متخلی اولهلر. وهفته ده بر کون مجموع اهل مدینه مجتمع اولوب نماز جمعه ادا ایدوب آرالرندن توحش وبغضا مرتفع. ونور ایمان وتألف که هو الذی الف بین قلوب المؤمنین. مقتضاسنجه نعمت حقدر ملمع اوله. وهر ییلده ایکی دفعه اجتماع مشروع

ایلدی که اهل مدینه دن غیری اهل رساتیق واطراف نماز عید قیلوب
آرالرنده دخی موانست والفت حاصل وتوحش وتنکر زایل اوله و
بوندن صکره عموم امت عمرلرنده بر دفعه موقف حج وعرصهٔ عرفاتده
جمع اولمغی فرمان ایلدی واکا وقت معین ایلدی که موجب حرج اولمیوب
تیسر زماننده اول مواقف شریفه ده اجتماع ایدوب اهل محله ومدینه
آراسنده اولان انس والفت اهل مملکت آراسنده دخی اولوب واول
بقاع شریفه یه تعیین ایتمه نک حکمتی اولدر که صاحب شرعک صلی الله
علیه وسلم محل ولادت ومنزل دعوت وعبادت ومهبط وحی آسمانیسی در
پس حضرت صاحب شرعه علیه الصلوة والسلام تذکر وتعظیم ومحبت
زیاده اولوب توجه ورقت قلب وانبعاث اطاعت وارادات افزون
اولور وبو احکامک ملاحظه سندن عاقل لبیب فهم ایلر که غرض شارع
صلی الله تعالی علیه وسلم مهما امکن تحقیق رابطهٔ وحدت ودفع
غایلهٔ کثرتدر وسایر احکامده دخی بر غرض ملحوظدر ودعوت انبیا
علیهم الصلوة والسلام حیثیت علم واعتقاددن توحیده اولدیغی کبی
حیثیت عمل واجتهاددن دخی توحیده در ونماز جماعت منفرددن
بر روایتده یکرمی بش درجه وبر روایتده یکرمی یدی درجه افضل
اولدوغی وحضرت رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه وسلم قصد ایلدیکم امری
که خطبه یه استخلاف ایدوب نماز جمعه یه حاضر اولمیانلرک خانه سن
احراق ایدیم بیوردوغی بو سببدندر که عبادت جماعتده صورت وحدت
بولوب واحد حقیقی یه اقرب وقبوله انسب اوله وشرف جماعتده دخی
اسرار واردر بو محل موضع تفصیل دکلدر بز ینه محبتک تفصیل وتقسیمنه
کله لم محبت الهیدن غیری محبتلرده انعقاد وانحلال جهتندن نیجه اقسام
واحوال واردر زیرا شول محبتلر که سببی لذت یا نفع در لذت ومنفعتک
وجودی وزوالی اعتباری ایله اوچ قسمدر اولکیسی جانبیندن محبت
دخی معاً منعقد ومعاً زایل اولانلردر ایکنجیسی بر جانبدن منعقد آخردن

اولمیانلر

اولمیانلردر اوچنجیسی ایکی جانبدن منعقد اولدقدن صکره معاً زایل اولمیوب
بر جانبدن زایل اولوب آخردن باقی قالانلردر وبو اوچ قسمک هر بری
سببی لذت یا نفع اولمغله ایکیشر قسم اولوب اقسام آلتی اولور ایکی جانبدن
سبب لذت اولان زوجین کبی وزن وجوان متعاشقین کبی وبری لذت
وبری نفع اولان مطرب ومستمع کبی که مستمعک سبب محبتی لذت سماع
ومطربک مال مستمعدن انتفاعیدر وعاشق ومعشوق کبی وایکی جانبدن
منفعت اولان ینه زوجین کبی که زوج انفاق جهتندن نافع وخاتون
تربیت اولاد وطبخ وغسل جهتندن نافعدر بر طرفدن منفعت آخردن
لذت سببی ایله اولان محبتده شکوی وعتاب چوق اولور زیرا طالب
لذت استعجال ایدوب دوام استسه کرک فی الجمله تأخیر یا مرادی اوزره
توفیر اولمیجک آغاز شکایت وتنفیر ایتسه کرک جانب آخرده کاه ناز ودلال
کاه سآمت وملال کلوب کندو توقعی قدر منفعت بولمیوب عتاب وشکایت
ایلسه کرک اول سببدن عاشق ومعشوق آراسنده وصال قایم اولیجک
شکوی وعتاب دایم اولور ومطرب ومستمع مابینی شکوی وعتابدن
خالی اولمز وبو مقوله محبته محبت لوامه دیرلر لومدن خالی اولمدوغیچون
وپادشاه ورعیت وغنی وفقیر وخادم ومخدوم آرالرنده اولان
محبت بو قسمدندر شکوی وتظلمدن خالی دکلدر زیرا هر بری آخردن
بر نوع منفعت استر مرادی وزرینه اولمیجک شکوی وتظلم ظاهر اولور
وعدالت رعایت اولمیجق بو شکوی وتظلم مرتفع اولمز مخدوم خادمدن
خدمتنده دوام وحضورنده قیام واهمال وتکاسلدن غایت اجتناب وفهم
غرض وتحصیل مرامده نهایتده اهتمام استر خادم رعایت مراکب ومآکل
وملابسده نهایت عنایت طمع ایدر جانبیندن ملحوظ اولان مفقود
اولیجک شکایتلر وحال پرملالدن حکایتلر پیدا اولور خصوصا که خادمده
لامعهٔ حسن ومخدومده رایحهٔ عشق اوله طرفیندن انواع تمنی واصناف
تظلم وتجنی اولسه کرک ایکیچون عقلا مملوک صاحب جمال واکا عقد قلب

وآرزوی وصال ایدینه نصیحت ایدوب دیدیلر. بیت

غلام آب کش باید وخشت زن | بود بندۂ نازنین مشت زن

یا داندن بری غلام صاحب حسنی سرکش. ومانند آتش اولدوغندن شکایت
ایدیجك. ای برادر خدمتکاری یالك یوزلو استمه سرکش وآتش اولمسون
دیدم. کلستان حکایتیدر که بعض خواجه‌لر صدیقنه غلام صاحب جمالدن
شکایت ایدوب بو غلام اکرچه براعتدالدر نولایدی سرکش وبدمقال اولمیا
رفیقی ایتدی ای خواجه چون عاشق ومعشوقلق درمیانه اوله. مالکلق
ومملوکلق برطرف اولور. قطعه

خواجه با بندۂ پری رخسار. | چون در آید ببازی وخنده.
چه عجب کو چو خواجه حکم کند. | وین کشد بار ناز چون بنده

اما محبت اخیار چون آنك مبدای
رابطۂ روحانیه. عارضۂ نفع ولذت جسمانی دکلدر. ومقصدلری
خیر محض در. سببی اولان خیرك دوامیله دایم. وقیام سببا ایله منتسب
دخی قایم اولور. وبو محبتك باغ وبستاننده شوك شکوی بتمز. وخارستان
خارستان بلوی اولمز. وحکما بو دوست حقنده دیمشلرکه دوست اولدر
حقیقتده سنك عینك. وصورتده غیرك اوله. عرض اتحاد روحانیدن
تعبیردر. وبو مقوله دوزکارده نایاب در. وَأَنْدَرُ مِنَ الْأَنْدَرِ وَأَعَزُّ
مِنَ الْكِبْرِيتِ الْأَحْمَرِ دَر. وبو دوستك نایابلغندن علما وفضلا. وادبا
وشعرا حکایت وشکایتلر ایله بطون اوراقی ما لامال. وظهور دفاتری
برخط اشکال قالمشلردر شعر

زَمَانُ عُقُوقٍ لَا زَمَانُ حُقُوقِ. | تُرَابٌ عَلَى رَأْسِ الزَّمَانِ فَاِنَّهُ.
وَكُلُّ صَدِيقٍ فِيهِ غَيْرُ صَدُوقِ. | فَكُلُّ رَفِيقٍ فِيهِ غَيْرُ مُرَافِقِ.

رباعی

یاران کهن که بنده بودم همه را | در بند جفای خود شنودم همه را
زنهار ز کس وفا مجویید که من | دیدم همه را وآزمودم همه را

لمؤلفه علی صفتنی کیلوب دیمه ثابت اولمشدر

ایکی مشابهی وار کیمیا وسیمرغك | فلانیله آرامزده هزار حق وحقوق
بری رفیق موافق بری صدیق صدوق

زیرا اکثر خلقك حقیقت خیره اطلاعی. وساحۂ سینه‌لرینك سلطان
حقیقته اشناعی یوقدر. مطمح نظر وسبب صداقتلری یا منفعت
زایل یا لذات آجل در. چون عوارض سببیله منفعت زایل ولذت
انتهایه راجع وآیل در. همان صداقتلری منقطع ومحبتلری مرتفع اولور
پس عاقله لایق اولدر که اقران زمان. واخوان جهان طرفنه تصور صدق ایله
اختلاط وطلب حقوق ایچون انبساط ایتمیه. زیرا رعایت حقوق ومدد عی
کمسنه‌دن غایت عقوق کورمك مقرردر. پس اول وقت ندیم وندم وحزن
درد وغم اولور. اکر یارانه مروت واخوانه فتوت ایتمك استرسه.
مطمح نظری همان ثواب آخرت. ورضاء یزدان متعال اولسون که آدمی نعمتده
کفران نعم ایله متهم. وقضای حقوقده سست قدم ایسه. اول جواد کریم
ومنان رحیم. خزاین جود ونعمتدن جزا ویرر که نطاق قدرت
آدمیاندن افزون اولور. مصراع که گفته‌اند نکویی کن ودر آب انداز.
وترکیده دیرلرکه ایولکی ایله دکزه آت بالق بلمزسه خالق بیلور.
رعایانك سلاطینه محبتی سایۂ عنایتلرنده مرفه الحال. وفواضل انعاملرندن
منعم البال اولدقلری ایچون. وسلاطین که افراط جور وظلم ایله موصوف
اولمیه‌لر. رعایادن انلاره افراط محبت ونهایت صداقت مقرردر.
خصوصا که بر نسل شریف نجیه زمان ولایتده تاج حکملرینی کوهر حکومت ایله
مرصع ایتمش اوله‌لر. اکر زیور عدل وانصاف ایله اتصاف. ومذهب ظلم
واعتسافدن انحراف ایدوب مذهب حق رعایتنده رعایاسی ایله هم کیش
وضعفای زیردستلرینی حفظ وحراست ایدوب معین غنی ومحب درویش
اوله. محبت دایره‌سندن کچوب صدق رقیت ومودت مرتبه‌سن قویوب
حق عبودیتا وزره اولورلر. قاضی بهاء الدین ابن شداد سیرت صلاحیه
کتابنده حکایت ایدر که چون سلطان صلاح الدین یوسف بن ایوب
دمشق قلعه‌سنده وفات ایلدی. عامۂ رعایا. وکافۂ برایایه اول مرتبه
غصه وغم. وکآبت والم عارض اولدی که شرحنده زبان بیان عاجزدر.

مرحومك حياتی زماننده نیجه کمسنه رعایادن نفسمن و اولادمزی
بو سلطان عادل و پادشاه مشفقه فدا ایدرز دیرلر ایدی بن بو مقوله
کلامی مبالغه دن عد ایدر دك که صاحب دولتلری سویلرلر چونکه
سلطان رحیم کریم کرامت تکریم رحمن ورحیمه انتقال ایتدی جمله مزه
ظاهر اولدی که اول سوزحق ایمش و هر کشینك وجداننده بو ایدی که
اکر قابل ایمشسه احبا و لادی بلکه نفسنی فدا ویررایدی زیرا سلطان
صلاح الدین عدل وتقوی سندن غیری اول زماننده فرنك سواحل
شامی وقدس شریفی المشیدی قریب اولمشیدی که مصر وشامی دخی آلوب
اسلامه خلل عظیم یتشه مرحوم کمر اجتهادی میان همته باغلیوب
لیلا ونهارا صیفا وشتاء غزو جهاد ومقابله ومقاتلۀ فرنج لعینه
مواظبت ایتدی حتی قدس شریف واکثر سواحلی کیرو فتح ایلدی واحسان
وسخاسی اول مرتبه ده ایدی که سعت مملکتی اقصای یمندن حدود اذربایجانه
واصل و مصر وشام ودیار جزیره بتمامها حوزۀ تصرفنده داخل اولمشیدی
ومع هذا وفات ایتدکده خزانه سنده بر دانه التون واو توز بیر اقچه
بولندی و سلطان صلاح الدین غزا وجهاد وعدل ودادی سلطان
نور الدین شهیددن تعلم ایتمشیدی اول حضرتك امراسندن ایدی و بعض
اولیا دیرلر ایدی سلطان نور الدین شهید اوچلردن و سلطان صلاح
قرقلردن اولمشدر و بو ایکی سلطان عدالت عنوانك احیای مراسم عدل
وداد واعلای معالم غزا وجهادده ایتدکلری آثار حسنه و مآثر محموده
تمام مطلع اولمق استین الشیخ امام ابو شامه نك ازهار الروضتین
فی اخبار الدولتین کتابنه نظر ایلسون والحمد لله تعالی که اهالی مرزبوم
ممالك روم سلاطین آل عثمانه نسبت بو نعمتله موسوملردر زیرا
ابتدای زمان استعلای لواء سلطنتلرندن که سنه تسع وتسعین وستمائه در
بو زمانه دك که سنه اثنین وستین وتسعمائه در هر سلطان وشاه که
مسندنشین تختگاه اولمشدر مذهب اهل سنت وجماعت اوزره جاری

ومذاهب بدعت وضلالتدن عاری ولدوقدن غیری اعلای لوای اسلام
وقهر ذل کفار لئام واخذ قلاع وممالك اهل اصنام ایتمکده تقصیر وتهاون
کتمدولری حرام ایتمشلردر خصوصا فرنج لعین وانکروس بیدین فرق
نصارای ضالین که اشد اعدای دین سید المرسلین انلاردر وفرنجك
دولت خلفای عباسیه و سلاطین سلجوقیه ده نه مرتبه ده استیلالری
وارایدوکی کتب تواریخده مسطوردر حالا کمال ذلت ومهانت وزره دولت
ولوای اسلامك فرق کفره اوزده شمدیکی زمانده اولان استعلاسی
خلفای راشدین عهدندن صکره اولدوغی معلوم دکلدر لاجرم رعایا
وبرایا مواقف دعا وعبودیتده وظایف شکر وثنایه مواظبت ومداوم
وملازملردر قرین قبول سبحانی ولمقدن خالی ولمیه مصراع

امینا امین حتی الف امینا بیت	برست عدل وداد وبر اعدای دین غزا
بر ماده عا وشکر وبر الطاف حق جزا	وحکما دیرلر که سلاطینك رعایایه

محبتی اول جهتدندر که منعملردر منعمك ومنعم علیه جانبنه محبتی لازمدر
وبیدرك دخی فرزندنه بو جهتدن محبتی ثابتدر که حقوق نعمتی بی حد در
اکرچه جبلی محبتی دخی ثابتدر زیرا کندونك نسخه سیدر که طبیعت
کندونك صورتندن نقل وانتاج ایتمشدر فی الواقع بو فکر صحیحدر
زیرا مادۀ بدن پسر جزء وجود پدردر وخلق وخلقده مشاکل ومشابه در
اول سببدندر که نقد کمالات وسعاداتیله متصف اولسه مسرور
وقریر العین اولور حتی اوایل عمرنده تحصیل ایتدوکی ومتحسر قالدوغی کماله
پسر قادر اولسه کندو قادر اولمش کبی حظ ایدوب تحسرندن تسلی حاصل
اولور ودیرکه هیچ کس آرزو کندویه جمیع کمالاتده راجح اولدوغن استمك
یوقدر مکر پدر پسرینه ودخی پدر پسری کندویه قایم مقام وبو سرای
غروردن کتدکدنصکره نایب مناب ملاحظه ایدوب بو جهتدن بقای
موهوم تصور ایدر خصوصا اسباب وامتعه واملاك وعقاراته
مالك ولانلر موتدنصکره اسباب واموالنی اجابت تصرفنه دوشمسن

تصوّر ایدوب دلبر رعناسن بعد الاعمار واعداده کورن عاشق شیدا کبی اولور
لابد کندو فرزندی اولیجك ینه کندویه قالمق کبی ملاحظه ایدوب شادان
خانه‌سی تصوّرنده آبادان اولور اکرچه بو معنالر هر پدرك ضمیرنده مفصّل
ومشروح اولمز ولکن علم اجمالی وتصوّر بسیط اوزره معلومیدر وورای
حجابدن استجلای اشباح ایدن کمسنه کبی ومحبّت ومودّت امورنده
بو مقوله علم اجمالی وتصوّر بسیط کافیدر امّا فرزند پدره محبّتی
عکسندن اقل‌در زیرا معلوم ومسبّبده که معلول ومسبّبك علت
وسببه ارتباط ومحبّتی عکسندن اقل‌در نیته‌کیم برهان آتی برهان لمیدن
اضعف‌در وفرزندك محبّتی زمانا دخی متأخّردر مرتبهٔ اطّلاع وتمییزه
واصل پدردن انتفاعی حاصل اولمینجه دایرهٔ محبّته قدم باصمز وبو سببدندر
که شریعت مطهّره‌ده فرزنده رعایت حقوق پدره ایتمکیچون محکم وصیّت
عکسی اولقدر اولمامشدر نیته‌کیم شیخ سعدی دیمشدر **قطعه**

سالها بر تو بکذرد که کذر
نکنی سوی تربت پدرت

تو بجای پدر چه کردی خیر
تو همان چشم داری از پسرت

وبرادرلك بری برینه محبّتلری پسرك پدره محبّتندن ناقصدر
وسببی بر سببده مشترك اولدقلریدر وپادشاهك رعایاسنه محبّتی
پدرك پسره ورعایانك پادشاهه پسرك پدره ورعایانك بری برینه
برادر محبّتنه تشبیه ایدرلر فی الواقع ایله اولمق کرك که عرصهٔ جهان
روشن وساحهٔ کیتی مانند کلشن اوله والّا امزاج عالم منحرف وانتظام
کیتی فساد ایله متصف اولور ومراتب محبّت خیراوج‌در اوّل محبّت الله تعالی
نیته‌کیم کچدی منبع خیرات وسعادات‌در ایکنجی محبّت استاددر که
انسانه ارشاد علم وعمل صالح وتعلیم تهذیب اخلاق ایدر وبو محبّت
پدردن اولی‌در نیته‌کیم اسکندردن نقل کچمشدر وعلما دیمشلردر که
روح جسم اوزرینه مفضّل وحقیقت انسانیت جوهر روح ایله محصّلدر

اَقْبِلْ عَلَى الرُّوحِ وَاسْتَكْمِلْ فَضَائِلَهَا
فَاَنْتَ بِالرُّوحِ لَا بِالْجِسْمِ اِنْسَانُ

پس معلّم که سبب تکمیل حیات روحانی وواسطهٔ تحصیل سعادت
جاودانیدر پدردن که سبب حیات جسمانیت وواسطهٔ حصول
ظاهر انسانیت‌در افضل ومعلّمیت جهتندن اکمل ومحبّتی پدره محبّتندن
اقوی ورعایت حقوقی اهمّ واولی‌در بو تقریردن واضح اولدی که محبّتی
لازم استاد علم نافع وعمل صالح تحصیلنه مرشد وهادی اولاندر
زیرا حیات باقی بونکله حاصل اولور نه انکه علوم رسمیهٔ غیر نافعه‌دن
بعض مقالات وشکوك وشبهه‌دن بر مقدار نافع ایدوکنی بیلورلر که
تحصیلنه قدم همّت قویرلر ونه اخلاق ردیّه ومعایب نفس خفیّه
نیجه ایدوکنی درك ایلرلر که کندولردن جهل جبّه‌سن صویه‌لر
پس افضل واکمل معلّم جناب رسالت پناهیدر صلی الله تعالی علیه وسلم
که محاسن ایمانی محصّل ومکارم اخلاقی متمّم‌در جمله تعلیملر وارشادلر
آنك تعلیم وارشادنه راجع وآیل‌در اصول معارف وفروع فضایل
اول حضرتك عنایت وهداسندن حاصل‌در پس محبّت حقندن صکره محبّت
کامل واطاعت وانقیاد تام اول حضرته اولمق کرك وبو محبّت تمام ایمان
وکمال عرفان وسرمایهٔ سعادات دوجهاندر نیته‌کیم بویوردیلر که لَا یُؤْمِنُ
اَحَدُكُمْ حَتّٰى اَكُونَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ وَاَهْلِهِ ومحبّت خلفای راشدین
واصحاب وآل عترت سیّد المرسلین که هر بری سمای هدایتده انجم ومظهر
شرف بِاَيِّهِمُ اقْتَدَيْتُمُ اهْتَدَيْتُمْ درلر ومحبّت علمای مجتهدین ومشایخ
مرشدین که حمات دین وهداة راه یقین‌لردر بو محبّتك فرعندندر
اوچنجی محبّت پدر ومادر واجداد وجدّاتدر زیرا سلسلهٔ اسباب وجودده
هر بری داخل ونعمت دین که افضل نعم‌در زمان صغردن آنلرك تلقین
وتعلیملری ایله حاصلدر پس آنلار دخی استاد خیرواب روحانی اولورلر
ومحبّتلری ایکی جهتدن لازم اولور اکثر ناس دین اسلامی آبا وامّهات
تلقیندندن اخذ ایتمشلردر نعوذ بالله اکر صلب کافردن وجوده کلمش
اولایدی وتقلید فاسد زمان صغردن اساس وجوده طرح صالمش اولایدی

هیهات که بعد استدلال طریق خیر و دعوت و ارشاد غیرله سلوك طریق
میسّر • و وصول دولت اسلام مقدّر اولا یدی • مکرکه عنایت ازلی سابق
وکوی توفیقه مرشد و سایق اولا یدی • وَقَلِیلٌ مَا هُمْ • ایکی طایفه یه
حقك عنایتی ظاهردر • بری بر طایفه که صلب اهل اسلامدن متولّد
اولمش اوله • بر دخی کفّاردن استرقاق اولنوب دیار اسلامه کلوب دولت
دین و ایمانه واصل • و سعادت دنیا و آخرت حاصل قلمش اوله • و حدیث
شریفده بو طایفه یه اشارت وارد اولمشدر • که اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَی یَضْحَكُ
عَنْ قَوْمٍ یُقَادُونَ اِلَی الْجَنَّةِ بِالسَّلَاسِلِ مراد اسیرلردر • که زنجیر ایله
دار الحربدن دیار اسلامه کلورلر • و شرف ایمان و دولت اسلامه واصل
اولورلر • حکایت اولنورکه مرحوم شیخ وفازاده نك قدّس سرّهما
بر درویشی مجلسنده سلطانه بن حق تعالینك غایت عنایتنه مظهر اولمش
قولی یم دیجك نیچون کندو کندی مدح ایدرسن • دیدی بیلدك ایله ایدوککی
دیمشلر • درویش سلطانه فلان تاریخده سلطان محمد انار الله تعالی برهانه
حضرتلری ادرنا و دولایتنه غزا ایچون سفر ایتمیش • اتفاق هرکز فتح قلعه
و اخذ اسیر میسّر اولمامش • دونوب کلورکن بن فقیری بر غارده بیشرده بولوب
چیقرمش • پس آنوك کبی اولو پادشاهی حق جل و علا مجرّد بنم کبی دار الکفردن
خلاص ایتمکیچون سفره صاله • بنم حقمده آثار عنایت ظاهر اولمزمی دیمش
حضرت شیخ تحسین ایلمش • دردنجی سلطانه رعایانك محبتی پدرك بیده
محبتندن راجح کرك دیمشلر • زیرا سیاست سلطان و عدلیله دوی زور کار
حلیهٔ امن و امان ایله متصف اولمجق پدردن منتفع • و نه بیره اسباب
تربیت پسر • و حفظ عیال مجتمع اولور • و پدر پسره سیاست و تأدیب
و اخلاقن تحسین و تهذیب ایلر • آنك نفعی اعمّ • و محبتی اهمّدر • اکرچه سلطانك
رعیتنه محبتی پدرك پسره محبتندن ناقصدر • زیرا طبیعتلری تحمّل مکروهات
و صبر غیر مرضیّاته یتمکده رعایا کبی دکلدر • و مثل مشهوردر که لَا وَفَاءَ لِلْمُلُوكِ
و بعض علما دیمشلردر که • اِجْتَنِبُوا صُحْبَةَ السَّلَاطِینِ فَاِنَّهُ لَا وَفَاءَ لَهُمْ

یستکبرون

یَسْتَكْبِرُونَ فِی الثَّوَابِ رَدَّ الْجَوَابِ • وَیَسْتَصْغِرُونَ فِی الْعِقَابِ ضَرْبَ الرِّقَابِ
یعنی پادشاهلر سلامك آلمغی کلّی احسان و ثواب • و آدمی اولدرمکی غایت
جزوی سیاست و عقاب عدّ ایدرلر • و الحق سلطاندن وفاء کلّی رجا
ایتمك مناسب دکلدر • زیرا وفا غالبا اخوانك ذلّات • و هفواتندن اغماض
و جنایات و تقصیرلرندن ترك اعتراض ایتمکله اولور • نیته کیم دیمشلردر که شعر

اِذَا كُنْتَ فِی كُلِّ الْاُمُورِ مُعَاتِبًا ... صَدِیقَكَ لَمْ تَلْقَ الَّذِی لَا تُعَاتِبُهْ
وَاِنْ اَنْتَ لَمْ تَشْرَبْ مِرَارًا عَلَی الْقَذَی ... ظَمِئْتَ وَاَیُّ النَّاسِ تَصْفُو مَشَارِبُهْ

اکر سلطان دخی ندما و اصحاب و امرا و ارکان ایله بو اسلوب معامله ایتسه
امور ملك و ملته اختلال کلمك اکثر احتماللردر • پس سلاطیندن و جهی ظاهر
دکل امور ظهور ایتدکده • رعایا زبان طعنی دراز ایتمیوب سرّ خفی سنه
حواله ایدرلر • نیته کیم خواجه حافظ شیرازی دیمشدر • بیت
رموز مملکت و ملك خسروان دانند • کدای کوشه نشینی تو حافظا مخروش
بشنجی مرتبه محبت اخوان و اعمام و اخوال و خالات و اقربا و عشایر
حقنده در • صلهٔ ارحام مطلقا مندوب و مستحسن اولدوغی کبی محبتلری
دخی مسنون و مندوب • و مقتضای طبع مرغوبدر • مکر عارضهٔ تحاسد
و تنافس • و طلب جاه و دنیا سببی ایله محبت جبلّی زایل • و بغض و عداوت
حاصل اولمش اوله نیته کیم دیمشلر • اَلْعَمُّ غَمٌّ وَالْاَقَارِبُ عَقَارِبُ •

وَالْخَالُ عَنِ الْخَیْرِ خَالٍ • شعر ... عَدَاوَةُ ذِی الْقُرْبَی اَشَدُّ مَضَاضَةً
عَلَی النَّفْسِ مِنْ وَقْعِ الْحُسَامِ الْمُهَنَّدِ ... آلتنجی مرتبه محبت خلّان و اصحاب

و اصدقا و احبابدر • کرکدر که هر بریك مرتبهٔ محبتی محفوظ • و حقوقی
مرعی و ملحوظ اوله • زیرا حقوق اخوان • و دایع اموال کبی حفظنده تقصیر
موجب خیانت و مورث ترك امانتدر • و هر کمسنه که اندن صداقت
مفهوم • و حق حقیقت معلوم اوله • اکا کمال صداقت اوزره معامله
و حق اخوّت و فتوّت ایله مجامله لازمدر • و ارسطاطالیس دیمشدر
که محبت مغشوش تیز مرتفع اولور • نیته کیم ذهب مزخرف تیز تباه اولور

بعض فضلایه سؤال ایدیلرکه برادرمی بیکدر یادمی جواب ویردیکه
اول برادر بیکدرکه یاد اوله • چون محبتلرك اقسام ومراتبی معلوم اولدی
پس هر محبتك مقتضاسی وذوق عمل اولنمق نیجه در • آنی بیان ایدهلم •
مقتضای محبت حق تعالی که محبتلرك اجل واعلا واهم واولی سیدر
اطاعت وعبادت • وتعظیم وامتثال اوامر • واحتراز واجتناب نواهی
الهی در • واتباع جناب رسالت پناهیدر • صلی الله علیه وسلم • قُلْ اِنْ كُنْتُمْ
تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِی یُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ • واول کمسنه که آنده بو متابعت
بولنمیوب ینه ادعای محبت الهی ایلیه مغرور وکذاب در • بلکه ملحد
وخبائث مآبدر • زنهار دعواسنی تصدیق • ومحبت وعشقنی تحقیق ایتمیه
محب محبوبه عاصی اولورمی • عاشق معشوقك رضاسن ترك ایدرمی • شعر محمود

تَعْصِی الْاِلٰهَ وَاَنْتَ تُظْهِرُ حُبَّهُ ... هٰذَا وَرَبِّی فِی الْقِیَاسِ بَدِیعُ
لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَاَطَعْتَهُ ... اِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ یُحِبُّ مُطِیعُ

ومحبت جناب رسالت پناهی • وآل کرام واصحاب عظام • وائمه مشایخ
آنلرك مقتضای محبتلری اطاعت واتباع • ونصایح ومواعظلرین
استماع • وجناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم ذکر اولندقده صلوات
ویرمکدر • وچون صلوات جهتنده علما اوچ مذهبه وزره اختلاف ایتمشلردر
بعض علما عمرده برکره واجبدر • باقی مندوبدر • مذهب مختار بودرکه
صحابه ذکرنده ترضی کرك • یعنی رضی الله تعالی عنه دیمك کرك • شیعه
حضرت امیر المؤمنین وامام المتقین علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه وکرم الله وجهه
واولاد کرامی ذکرنده دخی صلوات وسلام ایدرلر • اما حق مذهب
اهل سنت وجماعتدر • که صلوات بالاستقلال جناب رسالت پناهی
نبوت دستکاهیه صلی الله تعالی علیه وسلم مخصوص در • وعلما ومشایخ
ذکرنده ترحم اولنمق کرك • یعنی رحمه الله دیمك • ومقتضای محبت پادشاهی
اطاعت ونصح • وهوای مخالفتدن احتراز • ومال اوزرینه استعمال اولنوق
امانت ایله خدمت ایتمکدر • ووالدین محبتی مقتضای اطاعت واداء حقوق

واحتراز

واحترازدن عقوقدر • نیته کیم شرح اولندی • بعد الموت ادعیه واذکار
وصدقات ایله روحلرین یاد ایتمك در • ومذهب صحیح اولدرکه جمله
عباداتدن هرنه اولورسه • ثوابن آخره هبه ایتمك جایزدر • وثوابی ارواح
واموات واصل اولور • ومقتضای محبت اقربا واحبا دخی حسن عشرت
ومجامله • ولطف وتحمل ایله معامله در • حکما دیمشلرکه منعمك
منعم علیه اوزره محبتی عکسندن اقوی واکثردر • زیرا احسان ایدن
وقرض ویرن احسان اولنانی وقرض آلانی سور • اما احسان اولنان
وقرض آلان محسن ومقرضه اول مرتبه ده محبت ایتمز • اما مخفی اولمیه که
قرض ویرن آلانی سودوکی • ولقاسن استدوکی مالنی تحصیل وزیادندن
بری اولمغه حریص اولدوغندندر • وقرض آلان محبت ایتدوکی ولقاسن
استمدوکی قرضی ادا ایتمکه قادر • ومالی حاضر اولمدوغندندر • نیته کیم
حکایت اولنور بعض عزیزلر پیرینه کثرت زیارت خلقدن شکایت
ایتدکده ایتدی احبابکك فقراسنه قرض ویر • واغنیاسندن قرض استه
که کمسنه یانکه اوغرامیه • وقیس بن سعد بن عباده رضی الله تعالی عنه مدینه ده
مریض اولدی • عیادته چوق کمسنه کلمیجك خواصندن تقصیر عامه نك
سببنی سؤال ایدیجك • اکثر اهل مدینه سزدن قرض آلمشلردر طلب توهمندن
کلمزلر دیدی • قیس شول مالی که احبابمی بندن منقطع ایلیه بن آندن
بیزارین دیوب امر ایلدی • ندا ایلدیلرکه • هرکمسنه ده قیسك قرضی حقی
واردر • اسقاط وابرا ایلدی • راوی ایدرکه اول کون عیادت قیسه
اولقدر آدم کلدی که عتبهٔ خانه شکسته اولدی • بوسببدندرکه بعض
علما قرض ویرمکدن • وقرض المقدن منع وامتناع ایلیوب • اَلْقَرْضُ مِقْرَاضُ
الْمَحَبَّةِ دیدیلر • نیته کیم مولانا سامی عبد الرحمن جامی قدس سره فرزندنه
نصیحت ایدوب ایدرکه مثنوی

منه در تنکنای مدخلی پای ... باحسان بر احبا دست بکشای
زبخشش باز ایشان بار برداز ... مساز از وام ایشان کران بار
مده شان قرض ومستان نیم حبه

فَاِنَّ الغَرَضَ مِقْرَاضُ المَحَبَّة • اما مُحْسِن ومنعم مُحْسَن الیه
منعَمٌ علیه اولان كمسنه یه محبت ایدوكی اول جهتدندر كه نفس احسانی
وذات انعامی سَوَرْ بالذات احسان محسنٌ الیه اوزرینه واقع • وبر تو انعام
منعَمٌ علیه ده لامع اولدوغیچون محسنٌ الیه • ومنعَم علیه اولانی بالعرض سَوَرْ
ودخی دیمشلردر كه محسن اول كمسنه یه بكزر كه تعب ومشقت ایله بر مال
تحصیل ایتمش اوله • ومحسنٌ الیه اول كمسنه یه بكزر كه بی زحمت ومشقت
مال الینه كیرمش اوله • لاجرم قدرنی بلمز • ومحسنه حق شكرین تمام ادا
قلمز • وتركیده مثللر دیرلر كه یین بیلمز طوغراین كشی بیلور • وما درلك
پسره محبتی پدردن زیاده اولدوغنك بر سببی دخی بودر • زیرا ما در بیلورکه
استیلاد وتربیت وتحضین وتقویتنده نه زحمتلر چكمشدر • وبو سببدندر
كه شاعر كند وشعری حسن كلور • وغیرلر تحسین ایتدكدن آرتوق تحسین
ایلر • نیته كیم دیمشلر • بیت • هر كسی بر شعر و بر فرزند خود مفتون بود
گرچه آن فرزند زشت وشعر ناموزون بود • وهر صناعت بو اسلوب اوزره در
بر كمسنه یه آرتوق زحمت چكدوكی نسنه بی آرتوق سودر • ودخی محسن فاعل كبی
ومحسن الیه قابل كبی در • فاعلك زحمتی قابلدن آرتوقدر • بو محبتلرك
اعلاسی اول محبتدر كه آنك مَنشاء محبت خیر اوله • وكمال حقیقی اوله •
كه جوهر نفس متعلق لذت عقلی در • عوارضله دكلدر • لا بد انقطاع وانحلالدن
مصون • وسعایت نمیمه ایله ضرر پذیر دكلدر • وبقای نفسله باقی در •
وسایر محبتلر كه احوال بدن ونشاءٔ دنیا ایله انقطاع علاقهٔ بدنله
منقطع اولور • اَلْاَخِلَّاءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِینَ •
بو كا اشارتدر • وسعادت اول وقت حاصل اولور كه نفس ملكات فاضله
واخلاق حسنه تحصیلن تمام ایدوب توجه جناب حقده مستغرق اوله •
كه فنا آندن عبارتدر • نیته كیم عزیزلردن بریسی ابرهیم خواصه توكلدن
سؤال ایدیجك ابرهیم اوتوزیلدر كه نفسمی مقام توكلده ریاضت
ایدرم دیجك ایتدی سن عمركی تعمیر باطن ایتمكده خرج ایتمش سن •

پس فنا فی الله مرتبه سنه قنده واصل اولورسن دیدی • پس ظاهر اولدی
كه بو مقام اعلای مقامات • واكمل سعادات ایمش • بیت
آن یار كه در پردهٔ اسرار نهان بود • از علم بعین آمد واز گوش بآغوش
وتا كه مرآت نفس آثار قوای جسمانیه ونفسانیه دن تمام پاك وصاف اولمیه
بو كمالك جمالی تجلی ایتمز • وسالك وجود موهومندن كه ابعد منازل
واسحق مراحلدر • تمام گذر ایتمیجه • بو مقامك مبادیسنه واصل اولمز • بیت
نشوی واقف یك نكته ز اسرار وجود • گر تو سرگشته شوی دایرهٔ دوران نیست
بیت وصال دوست طلب میكنی ز خود بگذر • كه درمیان تو و او بجز تو حایل نیست •
وحافظ سعد دیمش كه بیت • گویند سعد دولت وصل از چه یافتی
از خود گذشتم وقدمی پیشتر شدم • وحافظ شیرازی بو مقام طلبنده
تضرع ایدوب دیر كه بیت • بیا و هستی حافظ ز پیش او بردار
كه با وجود تو كس نشنود ز من كه منم • رزقنا الله الجواد المنعام القریب •
من مبادی هذا المقام • خواجه نصیر بو مقامده حكمادن چوق نقل ایراد
ایتمشدر • جمله دن دیمش كه بر كمسنه یه حق جل وعلا محبت ایدر انی تعاهد
ایدر • نیته كیم دوستلر بری برینی تعاهد ایدوكی كبی • خواجه نصیر
ایدر • بو لفظ بنم لغتمزده حق جل وعلایه اطلاق اولنمز • مولانا جلال
ایدر خواجه نك سوزی ظاهر دكلدر • زیرا كتاب وسنتده بونك
نظایری چوق وارد اولمشدر • قال الله تعالی وَهُوَ یَتَوَلَّى الصَّالِحِینَ
حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِیلُ • بلكه حدیث قدسیده دخی زیاده وارد اولمشدر
فَاِذَا اَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِی بِهِ یَسْمَعُ وَبَصَرَهُ الَّذِی بِهِ یُبْصِرُ •
وحدیث آخرده مَنْ اَحْبَبْتُهُ قَتَلْتُهُ فَاَنَا دِیَتُهُ • فقیر ایدرین اولا
تسلیم ایتمز كه تولی ووكالت تعاهد كبی اوله • زیرا تعاهد كاه كاهی
یوقلقدر • ومستمر اعلام الغیوبا ولانه بو معنی محالدر • ثانیا شاید كه
اول لفظلر دخی مجاز اولمق محتملدر • وبو دخی ارسطاطالیسدن
نقل ایلدیلر كه • اگرچه آدمی انسیدر • ولكن همتی انسی اولمامق گرك •

يعني عرشي ولمق كرك • زيرا همت سفلي ده قالموق مرتبهٔ حيوانايته اكرچه
انسان جثه يوزندن صغيردر • ولكن عقل يوزندن شريف حكمت جهتندن
كبيردر • وعقل جمله مخلوقاتدن اشرف • وجمله مكوناتدن وزره مستولي در
وبو مقامده بسط كلام • وتحقيق مرام اولدركه • اتفاق اهل شهود وعيان
واجماع ارباب بحث وبيان ايله محقق اولمشدركه اول جوهر مكنون
كه اجتماع كاف ونون وفرمان پادشاه كن فيكون ايله ظاهر وبديدار
اولمشدر • وبحر غيب ووجوبدن ساحل شهادت وامكانه دوشمشدر •
جوهر بسيط نورانيدركه حكما اكا عقل اول • وبعض اخبارده قلم اعلى •
وايمهٔ كشف وشهود حقيقت محمديه ديرلر • واول جوهر نوراني كندوسي
ومبدأ فياضنی وكندو وساطتيله مبدأ فياضدن الى آخر الابد ظهوره
ايرجك افراد موجوداتي بيلدي • وتمامت حقايق واعياني اشتمال
واندراج علميله اول جوهرده مندرج ومندمج اولدي • نيته كيم دانه
خرمانك اغصان واوراق واجزاسنه مشتملدر • وجميع موجودات
بو ترتيبا وزره كه بو جوهرده مندرج ومتمكندر على وجه التفصيل
قوتدن فعله • وكتم غيبدن فضاى شهادته چيقرلر • يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَاءُ
وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ • وچون سلسلهٔ موجودات وحادثات كونيه
رحمت رحماني • وقدرت رباني اقتضاسيله مراتب عالم ارواح • ودرجات
عالم عقول • ونفوس مجرده دن موجودات لباني اعني عالم جسم وجسمانيه
كه مواطن تبدل ومعدن تغيردر • ومظهر فنون تجليات الهي • وظهورات
وشئون نامتناهيه‌در • تنزل وتسفل ايتمك اقتضا ايلدي • حكمت كامله
وقدرت شامله استدعا ايلدي • كه بو نظام ووجود بر دوام مرتب
ومدلول اوله • بر چشمه كه بالذات ثابت بالصفات متغير اوله • واول جسم

(بيت)

آن ثابت بی قرار اعجوبه نماى	كز جاى نجنبد ونه ايستد بر جاى

اعني فلكدر كه حركت دوريسيله اوضاع غريبه • واشكال عجيبه سي
قوتدن فعله • وعدمدن وجوده كلوب • وهر وضع وشكل بر حادثهٔ معيني

وكاينهٔ مخصوصه‌يه سبب وواسطه اولور • وهرانده حوادثك مبدأ قريبي
كه حكما اكا عقل فعال • وعقل عاشر ديرلر • بر صورت جديد آيينهٔ هيولاي
عناصرده ظاهر اولور • وچون نوبت ايجاد مواليد ثلاثه‌يه منتهي اولدي •
حكمت حكيم جلت قدرته اقتضا ايلدي كه مجموع كمالات سابقه نشأهٔ
انسانيه‌ده كه اشرف انواع حيواناتدر • بلكه عالم صغيردر • مجتمع ومنتظم
اوله • وفضيلت عقل قدسي كه مبداء ايجاديدر • بو نوع مكرمده عقل
مستفاد صورتنده ظاهر اوله • تا كيم نفس انساني بو مرتبه‌ده متجلي
وبو فضيلت ايله متحلي اولیجك • عالم عقليه كه مرتبهٔ علياده متصل اولوب
نقطهٔ بدايت نهايتنه واصل • ودايرهٔ وجود قوس نزول • وقوس صعود ايله
تمام اولوب • كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ • اشارتي حاصل اوله • بيت

وين آن سر كوى بود كاول •	زانجا بهمه جهان سفر كرد •

پس روشن اولدي كه فاتحهٔ كتاب وجود • وديباچهٔ رسالهٔ ابداع
عقل قدسي اولدوغي كبي خاتمه سي عقل انسانيدر • شول دانه كبي كه منبسط
اولوب اغصان واوراق واثمار وشعب اولدقدنصكره تفرقه وكثرت
مراتبندن ينه وحدت وجمعيت بولوب شكل اول • وطرز سابق كبي
دانه اولور • وبو سير دوري كه جميع موجودات روحاني وجسماني
ومكونات علوي وسفليده ساريدر • افلاكه كه واسطهٔ نظام
عالم اجسامدر • حركت دوري وضعيدر • كه انكله افلاك سبعهٔ
سياره كه اسفلدن اعلايه بو ترتيبا وزره در • بيت

قمر است وعطارد وزهره •	شمس ومريخ ومشتري وزحل •

وفلك ثامن كه حكما كرهٔ ثابت • واهل شرع كرسي ديرلر • وفلك
اطلس كه حكما محدد الجهات • وفلك الافلاك • واهل شرع عرش ديرلر
دور ايدرلر • واول دور دخي ايكي نوعدر • بريسي مشرقدن مغربه ديرلر •
وآنك اظهري واجلاسي • واسرع واعلاسي حركت يوميه‌در • كه بالذات
فلك اعظم بو حركت ايله يكرمي دورت ساعت تقريبا شرقدن غربه

دَوْر ایدوب سایر افلاکی دخی بالعرض داده ایدر. وطلوع وغروب کواکب وظهور وبروز مشارق ومغارب. ولیل ویوم که محل کسب وموطن نوم در. بو حرکت ایله اولور. ومجانین وصبیان بل انواع حیوان بو حرکتی تمییز وادراك ایدرلر. وبو کا حرکت لاعلی التوالی دیرلر. فلك ثامن اوتوز بیك ییلده ویاخود یکرمی درت بیك ییلده دورین تمام ایلر. وفلك زحل اوتوز بیك ییلده. فلك مشتری اون ایکی ییلده. فلك مریخ بر ییل برآی ده. فلك شمس بر ییلده. فلك زهره وعطارد بر ییله قریب زمانده. فلك قمر بر آیده دَوْرلرین تمام وایجاز ایدوب آخره شروع وآغاز ایدرلر. وبو حرکاتك تفاصیلی علم هیئتده مبیّن. ومقادیر وجهاتی تحقیقاً آنده معیّن در. واجسام نامیهٔ غیر ناطقه ده حرکت نموّی وذبولی در یعنی جسم نامی نبات وشجر کبی بر مقدار زمان نموّ له اولورلر. یعنی تناسب طبیعی اوزرینه جهات ثلاثه ده حرکت ایدرلر. نهایتنه یتشدکدنصکره مزاجی اقتضا ایتدوکی مقدار طوروب بعده ذبول ایدوب تناقص طرفنه حرکت ایدرلر. پس بونوع حرکت دوری در. ونفس ناطقه ده حرکت فکریه که بر مجهوله علم طلب ایلسه اوّلا مطلبنی بوجه مّا ملاحظه ایدوب آنی کسب ایتمکیچون مبادئ مناسبه یه رجوع ایدر. مناسب مبادیی بولدقدنصکره آنی ترتیب ایدوب آندن کیرو مقصده حرکت ایدر. پس مجموعی حرکت دوری اولور. ایکی حرکتی مشتمل ردیرکلری بودر. وبو حرکات دوریه که جمله موجوداتده حاصلدر. فی الحقیقه ظلّ حرکت حبّ ذاتیدر. که اکا ائمّهٔ کشف وشهود تجلّی ذاته لذاته دیرلر. نیته کیم بعض اعزّه بو دردکه **قطعه**

از خود بخود آن یار کرا غایه سفر کرد	هم عین سفر بود وهم او حاصل فی البین
نی نی سفری نیست درین ره بحقیقت	از عین شهود تو اکر دور شود غین
غین لغت عربده غیم رقیقه دیرلر	**تنبیه** حکما ایدرلر که افراد انسانی

اوچ قسم در. بعضی نجابت فطرت وطهارت جبلّت سببی ایله ملکات ردیه دن مجتنب ورذایلدنیه یه غیر مرتکب. وفضایله مقتضای خلقتی ایله

مهتدی ومکتسب اولورلر. وبعضی اکرچه بالطّبع رذایلدن مجتنب وفضایلی مکتسب اولمز. ولکن فکر ورؤیت اعمال ایدوب رذایلك قبحنی وفضایلك حسننی ادراك وادنی تنبیه ایله متنبّه اولوب فضایلی اکتساب ورذایلدن اجتناب ایدر. بعضی بو مرتبه ایله دخی اولمیوب وعد ووعید. وتخویف وتهدید. وعتاب وعقاب. وزجر وتأدیب استاد. وتثقیف وتهذیب آبا واجداد ایله اولور. **قسم اوّل** که خیر آندن صادردر اعلی در ولکن قلیل ونادردر. **قسم ثانی** که کندنك فکر ورؤیتیله مهتدی. واصحاب فضایله مقتدی اولور. متوسّط مرتبه وکثیردر. **قسم ثالث** که محتاج زجر وتأدیب وتهدید وتهذیب در. مرتبه ده ادنی ووجودده اکثردر. وطایفهٔ اولی یه اخیار بالطّبع دیرلر. وثانیه یه اخیار بالتعلّم دیرلر. وثالثه یه اخیار بالشّرع دیرلر. وبو قسم ثالثه شریعت صوکبی دیر. اول کمسنه یه نسبت که حلقومنه طعام طورمش اوله. یعنی نیته کیم طعام طورن کمسنه یه صو یتشمزسه هلاك حقیقی اولور. والله تعالی اعلم واحکم. **باب سابع سیاست مدن بیاننده در** چونکه مرکبك اجزاسی خواصندن غیری بعض خواصی وآثاری اولور که اول خواص وآثار اجزاسنك هر برنده اولمز. بلکه مجموع من حیث هو مجموع ده اولور. مثلا معجون متردیطوس مرکبنده اولان خاصیّت هر بر جزونده یوقدر. پس تمدّن که اجتماع افراد انسانده. آنك بعض خواصی وآثاری واردرکه هر بر فردده یوقدر. بو مقدّمه تمهیدندنصکره ایدرزکه مدینه ایکی قسمدر. بری مدینهٔ فاضله. بری مدینهٔ غیر فاضله. مدینهٔ فاضله اولدرکه آنده اولان تمدّن واجتماعك سببی خیرات ومصالح اوله. مدینهٔ غیر فاضله اولدرکه سبب تمدّن شرور ومفاسد اوله. ومدینهٔ فاضله بر نوع اولور. آرتوق اولمز زیرا حق جلّ وعلا واحددر. تکثّردن منزّه در. وطریق حق واحددر. کورمزمسن که خطِ

مستقیم که ایکی شیئک ما بیننده فرض اولنان یردن غیری متصور
دکلدر • اما طرق اضلالات و جهالات چوقدر • کورمزمیسن ایکی شیئک
ما بیننده خطوط معوجهٔ غیر مستقیمه غیر متناهی فرض اولنمق ممکندر
اما مدینهٔ غیر فاضله اوچ نوع در • برنجیسی اولدر که اشخاص اهل
مدینه قوت نطقیه استعمالندن خالی اولوب سبب تمدن و اجتماعلری
قوای جسمانیه دن آخر قوت اوله • و اکا مدینهٔ جاهله دیرلر • مثلا
قوت غضبیه اوله • و اکا مدینهٔ جاهلهٔ سبعیه دیرلر • یا قوت شهویه
اوله • اکا مدینهٔ جاهلهٔ بهیمیه دیرلر • ایکنجیسی اولدر که اشخاص مدینه
قوت نطقیه استعمالندن خالی اولمیالر • اما سایر قوتلری غالب قوت
نطقیه آنلره خادم اولوب سبب تمدن سایردن قوی اولمش اوله •
و اکا مدینهٔ فاسقه دیرلر • اوچنجیسی اولدر که اهل مدینه نک قوت
فکریه لری نقصان اوزره اولمغین عقاید باطله یی حق و قانون فاسدی
صحیح تخیل ایدوب آنی سبب اجتماع و تمدن ایتمش اوله لر • و اکا مدینهٔ
ضاله دیرلر • و بو مدن غیر فاضله • خصوصا مدینهٔ ضاله نیچه قسمه
منقسمدر • زیرا دیدوکمز کبی طرق جهالات بی غایت • و انواع ضلالات
بی نهایتدر • و ممکندر که مدینهٔ ضاله یی ایکی نوع ایدوز • ضالهٔ کافره
مدن افرنج و روس و سایر فرق کفار کبی • و ضالهٔ غیر کافره اسلامیوندن
مذاهب فاسده کبی که بر موضعده جمعیت و تمدن ایده لر سرخ سر طایفه‌سی
کبی • و ممکندر که مدینهٔ کافره جاهله ده درج اولنه • و ممکندر که
فاضله ایکن منقلب اولوب غیر فاضله اوله یا بر عکس اوله • پس پادشاهلرده
همت کرک که مدینه‌لری مدینهٔ فاضله اوله • و بحمد الله تعالی مدینه‌لریمز
یمن سعادت و دولت برله ثابتة الارکان شامخة البنیان حضرت
سلطان قران • رافع اعلام الایمان بلوامع السیف والسنان دافع یأجوج
الفتنة والطغیان بسد الامن والامان • بیت •
حضرت سلطان سلیمان پادشاه کامکار • آفتاب سایه پرور سایهٔ پروردکار

تدبیر و سیاست ارکان دولت • و توقیر و عدالت اعیان ملک و ملت •
سببی ایله جمله مدن فاضله اولمشدر • پس مدینهٔ فاضله نک احوال
و احکامن بیان ایدلم که اهم در • و دخی مدینهٔ غیر فاضله نک احوالی آندن
ضدا اولمغیله معلوم اولور • پس مدینهٔ فاضله اولدر که اشخاصنک
اجتماعی اساس اکتساب خیرات امور • و اجتناب رذایل و شرور اوزره
مؤسس اولمش اوله • لابد جمله سینک ساحهٔ صدور • و خزینهٔ قلبلری
نفایس اعتقاد حقله مقدس اولسه کرک • و لازمدر که جمله سی ایکی نسنه ده
مشترک اوله لر • بریسی آرا و افکار • بریسی افعال و اطوار • و اما آرا
و افکارده اشتراکلری • زیرا مذهبلری مبدأ و معاد خصوصنده و ما بیننده
اولان احوالده متوافقدر • اما افعال و اطوارده اشتراکلری زیرا جمله سی
بر شرع و دین اختیار ایدوب اکتساب کمالاته قانون واحد اوزره
جاری اولمشلردر • والحاصل اصول اعتقاد • و فروع اعمالده بر مذهب
و بر دینی اولمشلردر • جمله نک افکاری قوالیب حکمت اوزره مفروغ
و جمیعینک افعالی اسالیب عدالت اوزره مصبوبدر • و چون معلوم
اولمشدر که افراد انسان قوت نطق و تمیزده متفاوتدر • بعضی درجهٔ
اعلاده در که آندن یوقارو همان قوت قدسیه مرتبه سیدر که فکر و نظردن
مستغنی و جمله نظریات اکا بالبدیهه معلومدر • پس قوت فکرک
درجهٔ علیاسی • بو قوت قدسیه یه ملاصق و مجاوردر • قرآن عظیمده
یَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ • بعض فضلای کبار قتنده
اکا اشارتدر • و ادنی درجه سی بر مرتبه در که • اندن دخی تنزل ایدیجک
بلادت متناهیه دیدکلری اولوب • و بلادت متناهیه اکا دیرلر که اصلا
نظر و استدلال ایله استعلام مجهوله قادر اولمیه • مثلا شکل اول
که ابین و اظهر اشکال در • انتاجنه قادر اولمز • اکرچه اکبر ایله اوسط
اوزرینه حکم ایدر • اما اصغرک اوسطده اندراجندن ذهول ایدوب
حکمی اصغره انسحابندن غفلت ایدوب • استنتاج ایتمکه قادر اوله مز •

وبو ایکی مرتبه نك آراسنده نیجه مراتب ودرجات واردر • وجمله اشخاص
مراتب علم وحکمت • ودرجات فهم وفطنت • بر درجه ده وبر مرتبه ده
اولمق ممکن دکلدر • نعم جمله سی امور مجمله ده توافق واشتراك اوزرینه
اولسه اولور • اما امور مفصلهٔ عمیقه • وخصوصیات مسائل دقیقه ده
محققلر مقلدلردن ممتازدر • وبونك بیانی اولدر که اول طبقهٔ عالیه
که تأیید الهیله مؤید • والواث تعلقات طبیعتدن مجردلردر • مبدأ
حقیقی حضرتی جل شانه • وبرهانه صفات کمال ونعوت جلال ایله
وسلسلهٔ موجوداتك مبدأ فیاضدن کیفیت صدوری • وتفاصیل احوال
معادیی کَمَا هُوَ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ تصور ایدرلر • لکن چون نفسك بو نشأه ده
نیجه قواسی واردر که • انلر ایله ادراك صور • ومعانی جسمانی ایدر •
حس مشترك ووهم وخیال کبی • وبو قوادن هر بری لیلاً ونهاراً معطل
اولمیوب تعلقات ایدرلر • ولاشك بو قوی امزجهٔ حسی ایله کدورت
وصفاده متفاوتلردر • پس اول وقت که آنلرك آیینهٔ نفسلری
اول حقایقك صوریله منقش اوله • لابد بو قوی مرایاسنده اول حقایقه
مناسب امثله وصور منعکس اولسه کرك • زیرا اول معانی وحقایقك صور
حسی ووهمی شوبتسز تعقل ایتمك بو نشأه ده غایت نادردر • واول صورلرك
بو حقایقه نسبتی مثل وخیالات نسبتی کبیدر • واعیان موجوداته
بو امثلهٔ جسمانیت متصور اولان امثله نك غایت لطیف واشرفیدر •
وانلر نور بصیرتله بیلورلر • واول حقیقت بو صور متخیله ومعانی موهومه نك
وراسیدر • وهر نسنه که آیینهٔ خیال وشبکهٔ واهمه آنی تصور و
تحصیل ایده • حقیقة مبدأ اندن نیجه مرتبه متعالی • وحادث قدیمدن
متنزل ومتسفل در • نیته کیم شیخ نظامی سویلر که • بیت

هستی ونیست مثل ومانندت • عاقلان جز چنین نداننده •
فقیر دخی دیمشیدم • لمؤلفه • هرچه آید در ضمیر وهرچه کردد در خیال
زان همه پاکیزه وبرتر شناسم دورا • وحضرت ابی حنیفه رضی الله عنه دن

مرویدر که هرکه معبودینی قوت واهمه سندن تصور ایدوب اول
متصور ینه عبادت ایلیه مشرکدر • واول کیم خارج وهم وخیال بیلوب
عبادت ایلیه موحددر • وبو مرتبه نك اهلی اساطین حکما واکابر علمادر •
واکا متصل بر طبقه دخی واردر که • تعقلات صرفه دن عاجزلردر • وانلرك
منتهای سیر وعروجلری معانی وهمیه در • لکن اعتقادلری بودکلدر که اول
حقیقت صورت وهمیه اوله • بلکه آنك ماوراسی ایدوکنه معتقدلردر •
وکندولرینك قصورینه • وطبقهٔ اولی نك رجحانه معترفلردر • وبونلر
دخی اهل ایماندر • وابو حنیفه موحد دیدوکی بو طائفه یه دخی شاملدر •
وبونلردن اشغه بر طائفه دخی واردر که • آنلر معانی وهمیه ملاحظه سنه
دخی قادر دکلدردر • بلکه صور خیالیه یه که مرآت خیالده منطبع وتجزی
وانقسامه قابلدر • آنکیله قانع وسیر وعروجلری آندن اوته کچمزلر
اما طبقهٔ اولی نك رجحانه معترفلردر • وآنلره اهل تسلیم دیرلر •
وانلر دخی اهل نجاتدر • عوام مؤمنیندن اول اعتقاده کافیدر • وبونلردن
اشغه بر طائفه دخی واردر • وانلر قاصر نظرلردر • اصلا مرتبهٔ محسوساتدن
تجاوز اتمزلر • ومعرفت مبدأ ومعادده امثلهٔ بعیده ایله اکتفا و
اختصار ایدرلر • وآنلره مستضعفلر دیرلر • چون انلر دخی استفراغ
جهد وصرف مقدور ایدوب نهایت استعدادلرینه واصل اولوب
آنك ماوراسنه استعدادلری اولمدوغیچون واصل اولمیجك آنلر دخی
مقبول ومعذور اولورلر • اول مستضعفلر کبی که قدرت استطاعتلری
اولمامغیله مکه دن هجرت ایتمدیلر • عذرلری مقبول اولدی • وآنلر
حقنده نازل اولدی که إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ النِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ
لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا • وکویا مستضعفین لقبی
بونلره نوابت ملاحظه سیله اولمشدر • وچون صاحب الشریعه علیه
افضل السلام والتحیه هر طائفه یه قدر عقللری اوزره تکلم ایتمکه مأمور
وَلَا حَرَجَ فِي الدِّينِ نص مشهوردر • لاجرم جوامع الکلمدن هر کشینك

قدر استطاعت واستعدادی وزره حظی وافی • ونفوس ناقصه
علی اختلاف مراتبهم تکمیل ایتمکده بو مرتبه بیر کافی در • لاجرم زلال وصال
متعطشلرینی ظرفلری ایله که امتلۀ استعدادلری ایله سیراب ایتمشدر بیت
دربن میخانه کر آری خمی پر سازداز فیضش • وکر پیمانۀ آری بتو پیمانه پیمایه •
وآیات اعجاز سمات قرآنی • وکلمات هدایت صفات حضرت ختمیت مکانی
احکامی شایبۀ تزلزل وانتقاضدن مأمون وحوالی معالی لا یأتیه
الباطل من بین یدیه ولا من خلفه • موجبا وزره شایبۀ شبهه واعتراضدن
مصوندر گاه محکم وگاه متشابه اولمشدر • یعنی گاهی دقایق حقایق تنزیهی
عقل قدسی اصحابنه اهدا • وگاهی فرایر عقایدی ملابس صور خیالی وامثلۀ
صور حسی اربابنه اظهار و ابدا ایدر • بیت •
بهار عالم حسنش دل وجان تازه میدارد • برنگ اصحاب صورت را ببو ارباب معنی را
حکمای اکابر • وعلمای اعاظم ایچون تنزیه صرف لیس کمثله شیء وهو السمیع
البصیر بیوردی • وگاهی مقیدان عالم حس ایچون الرحمن علی العرش استوی
بیوردی • وجاریۀ خراسانک ایمانی امتحان ایچون این ربک دیجک
فی السماء دیدی • انها مؤمنة بیوردیلر • وقسم عوام که مطموع
حس اسیلریدر کثیرا اولمغین تشبیهی موهم آیات واحادیث چوق
وارد اولمشدر • ~~آیۀ مذکوره کبی~~ اما بونه محققلر ایچون اشارات لطیفه
وتنبیهات شریفه وارد اولمشدر • آیۀ مذکوره کبی • نیته کیم بیورلدی
هو الذی انزل علیک الکتاب منه آیات محکمات هن ام الکتاب
واخر متشابهات • بو وجهله بیان وتعلیمده اختلاف آنک کبیدر که
حکماء متألهون وعلماء ربانیون نفوس خلایقه تعلیم حقایق ایدسهلر
میدان نظرجا یکسوارلرینه سمند تیز عنان برهان ایله معارف
شهریارلرینی جلوه ایتدرررلر • گاه منابر خطابتده غوانی معانی قناع
اقناع وخطابتده عرض چهره قلدوررلر • وگاهی مقیم هنگامۀ بحث
وجدال اولنلره وراء شبابک جدلدن عرض مخدرات مطالب ایدرلر

وگاهی

وگاهی فرومانده مجالس گوش وهم وخیاله رحیق تحقیقی کؤس معانی
شعریه دن ذوق ایتدوررلر • زیرا منطقده مبین اولمشدر که انواع
قضایا که مواد اقیسه اولور بش دیر • اولکی برهاندر که یقین محض
افاده ایدر که شایبۀ ظن وشبهه دن معرادر • ایکنجی جدلدر که مقدمات
مسلمه دن مرکبا الزام خصم افاده ایدر • اگرچه بعضی غیر حق اولمق
دخی اولور • لکن مسلم خصم اولمغیله اعترافا ایدر • اوچنجی خطابتدر
که قضایای ظنیه درکه خطبا ووعاظ آنی استعمال ایدرلر • وخلقک
آنلاره حسن ظنی اولمغین قبول ایدرلر • وبو خطابتک عموم ناسه نسبت
فائده سی چوق قدر • دوردنجی شعردر که بعض معانی یی خیالات شعر ایله
بیان ایتمکدر • وغرض بر شیئه ترغیب یا تنفیر افاده ایدر • مثلا بر شاعر
خمره ترغیب ایتمک استیوب نوش ایلک • یاقوت سیال در • یاقوت سیال
غریب نسنه • وصورت مشابهتده مطابق اولمغین نفس بی اختیار
میل ایدر • اگرچه تصدیق ایلمزسه • یاخود عسلدن تنفیر ایتمک استسه
عسلی ییمک • برقی اولنمش صفرادر • واقعا مشابهت صوری وتشبیه
غریبه مشتمل اولمغین نفس اعراض ایدر • اگرچه تصدیق دخی ایتمزسه
وشعرک فائده سی عوامه ترغیب وترهیب افاده ایتمک در • وعوام
باب ترغیب وترهیبده معانی شعریه یه اطاعت ایدرلر حکما شعری
آنکیچون وضع ایتمشلردر • بشنجی مغالطه در که باطل محض اولان
مقدماتدن وقضایادن مؤلف اولور • مثلا دیوارده منقوش اولان
صورت فرسه بو فرس صهالدر • پس بو صورت صهالدر دیمک کبی
وبو بش نوعدن مقبول برهان آندن کیجسه جدل اندن کیجسه خطابتدر
وبو اوچ نوعه قرآن عظیمده اشارت اولنمشدر • بو عبارت شریفیله
که ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی
هی احسن • حکمت بیوردوغی برهاندر موعظه بیوردوغی خطابتدر • وجادلهم
بیوردوغی جدله اشارتدر • وچون شعر مقدمات کاذبۀ متخیله دن

مركبدر • معلم عقاید حقه • و مرشد حقایق ثابته اولانلر لایق کلدیکی
نیته کیم سویلدی • وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ • انوکیچون اکا اسنادت اولنمدی
بیت در شعر مپیچ و در فن او • چون اکذب اوست احسن او
و مغالطه باطل محض و جهل صرفدر • حکما آنی بیان ایلدیلر که احتراز اولنه
مصراع عرفت الشعر لا للشر لکن لتوقیه • بو فواید نوع استطراد ایله
ایراد اولندی • ینه سر سخنه رجوع ایده‌لم • که مدینهٔ فاضله احوالندن
چون مدینهٔ فاضله معلوم اولندی • معلوم اولسون که آنک اهلی بش
طایفه در • طایفهٔ اولی افاضلدر • وانلار بر جماعتدر که ینه مدینهٔ
فاضله نک تدبیر احوالی آنلاره منوطدر • و مصلحتلری آنلارک صواب
کورمسنه مربوطدر • و آنلار حکمای کامل و علمای عاملدر • که قوت نظری
عملی ایله ابنای نوعندن ممتازدر • و تقوی و عمل ایله سرفرازلردر • و آنلارک
صنعتی حقایق اشیایی • و احوال مبدأ و معادی • کما هو حقه یقین و اعتقاد
ایدوب • قاصرلره تعلیم و ارشاد ایتمکدر • طایفهٔ ثانیه ذو الالسنه در
و آنلار اول طایفه در که عوامی کاهی نصایح مطبوعه • و مواعظ مسجوعه ایله
جانب کمالات و فضایله دعوت • و رذایلدن زجر و منع ایدرلر • و کاهی
قیاسات جدلیه • و خطابیه بل شعریه ایله عقیده لرینی انحرافدن صقلرلر
و بونلارک صناعتی کلام جدلی • و خطابت و شعر نافعدر • طایفهٔ ثالثه
مقدرلردر • و آنلار بر طایفه در که قوانین عدالتک میزانلرینی اهل
مدینه آراسنده حفظ ایلرلر • و مقادیر اشیا اوقیه • و منّ و کیل •
و قفیز کبی • بونلاره مفوضدر • و بونلارک صناعتی علم حساب
و استیفا و هندسه در • طایفهٔ رابعه غازیلر و مجاهدلردر • و آنلر
بر طایفه در که مدینه یی تغلب اعدا • و تعرض اهل بغی و عدواندن
حفظ ایدرلر • و حفظ ثغور • و ضبط قلاع • و حمایت طرق و اطراف
انلاره موکولدر • و آنلارک صناعتی شجاعت و فروسیت • و استعمال
اسلحه در • و اکا سپاهیلق دخی دیرلر • طایفهٔ خامسه ارباب اموالدر

وانلار

وانلار بر طایفه در که مدینه نک مأکل و ملابس • و اقوات لوازمی
انلارک سعی و اعتمادلرینه منوطدر • و انلارک صناعتی حرف مختلفه
و صناعات متفننه در • و عدالت اقتضا ایدر که • بو طایفه دن هر فرد
استعدادینه مناسب صناعته اشتغال ایده • و بر کمسنه نیجه صناعتله
اشتغال ایلمیه • زیرا اوقات موزع اولمغیله جمله یی درجهٔ کمال • و مرتبهٔ
اتقان و احکامه ایرشدرمیوب • بر مقدار قید ایله اکتفا ایسه کرک •
اکر بو مقوله بر کمسنه اولمش ایسه • آنی اشرف صنایعنه قصر ایدیوب باقیدن
منع ایتمک کرک که نظام احسن وجه اوزره اولوب • مدینهٔ فاضله نک
ارکاننه خلل کلمیه • نیته کیم دیمشلردر • مَنْ طَلَبَ الْكُلَّ فَاتَهُ الْكُلُّ • و بو بش
طایفه دن خارج اولانلر ارکان مدینه دن دکللردر • اکر ارکان مدینه
اولانلره خدمت ایدرلر ایسه • آلات و اسباب منزله سنده اولورلر • پس اکر
فضیلت تحصیلنه قابللر ایسه تحصیل ایتدوره لر • و الا اعمال و مصالح خمسهٔ
مدینه یه استعمال اولنه لر • بو بش طایفه دن خارج اولانلره نوابت دیرلر
زیرا مدینهٔ فاضله یی بستانه تشبیه ایدرلر که اشجار مثمره و ازهار طیبه
تفاح و عنب • و اشجار مزینه سرو و چنار کبی • و دیوار باغ اولمغیچون اشجار
شوکیهٔ غیر مثمره • و بساط زینت نما اولمغیچون سبزهٔ طری یه مشتملدر
لابد بستانده بعض کیاه غیر نافعهٔ خود روی دخی اولسه کرک • باغبان آنی
یولوب طشره آتمغه سعی ایتسه کرک • و بو طایفهٔ خارجه دخی بی نفع در
و رئیس بلد آنلارک طرد و ابعادنه ساعی اولدوغیچون • نوابت تسمیه اولندی
و طوایف خمسه نک مشبه بهاتی ذکر ایتما مثللر • ولکن طایفهٔ اولی اشجار
مثمره کبی • و طایفهٔ ثانیه اشجار مزینه • و طایفهٔ ثالثه ازهار طیبه
و طایفهٔ رابعه خار دیوار باغ اولیجک اشجار ذات شوک کبی • و طایفهٔ
خامسه سبزهٔ چمن کبی اولمق خاطره خطور ایلر • و نوابت بش طایفه دن
اوّلکی طایفهٔ مرائیلر • و انلار بر طایفه در که • آنلاردن افعال فضلا
و اهل خیر صادر اولور • و آنلارک زی و هیئتنده اولورلر • اما غرضلری

رضای حق وسعادت مطلق دکلدر ولکن ظاهره ناظر وباطنه غیر ناظر
اولان خلقه اعتقاد ویرمکله کسب مال وجاه ایتمکدر **مثنوی**

که داند چو در بند حق نیستی ... اکر بی وضو در نماز ایستی
چو در خفیه بد باشی و نابکار ... چه سود ز ناموس بر روی کار

ایکنجی طایفه محرفلردر وآنلار بر طایفه در ومیل طبعلری مدینهٔ جاهله
اعتقادنه در لابد مدینهٔ فاضله عقایدینک قواعدین تأویل وتحریف
ایدوب اول قواعددن مراد بودر دیو الحاد واباحت سمتنه کیدرلر
آوچنجی طایفه باغیلردر که مدینهٔ فاضله حاکمنه که پادشاه عادلدر
وربقهٔ طاعتی رقبهٔ جمله انامه شاملدر اطاعت وانقیاد ایتمیوب
تفریق جماعتله فتنه وفساد ایدرلر دوردنجی طائفه مارقلردر وآنلر
اکرچه قصد ایله تحریف قواعد ایتمزلر ولکن سوء فهم وقلت عقل سببیله
قواعد غیر محلی صحیحنه حمل ایدوب منحرف اولورلر چون بونلارک انحرافی
عناد وتعنتدن ناشی اولمیجک صلاحلرینه نا امید اولمیوب دعوت وارشاد
اولنه شاید که توفیق حقله مهتدی اولنه بشنجی طائفه مغالطلردر
وآنلار بر طایفه در سوء فهم ونقصان فطرت سببی ایله معارف وحقایقه
واقف اولمیوب ضلالات وجهالات باطله یی حقایق ومعارفدر دیو
خلقه عرض ایلیوب دعاوی کاذبه لری پرخروش واول دعاوی باطله نی
اغالیط مزخرفه ایله تلبیس وتزیین ایدوب کندم نما وجو فروش اولورلر
خاتمهٔ باب خواجه نصیر ایدر اکرچه اعداد نوابت بو مقداردن
زیاده اولمق ممکندر اما حیز امکانده اولانی ایراد ایتمک تطویله
مؤدی ایدر فقیر ایدرین نوابت بو مقداردن زیاده ایدوکی غایت
ظهورده در دعاوی زور وخصومات کاذبه ایله اخذ مال ایدنلر
وبو مقوله دعوالره شهادت زور ایدنلر وحفظ سیاست ایچون موضوع
اولان شحنه وشرطی واعوانی که ناحق اموال ناسی جرایم دیو آلنلر وارتشا
ومیل الی الباطل ایدن قاضیلر واعاده یی نامستحقلره بیع ایدن مدرسلر

وغصب ایله کندویه اموال واقوات ودوابنه علیق آلان سپاهیلر
وخفیه سرقه وطرارلق ایدن عیارلر وبو جمله یه قادر اولمیوب
لکن فی الجمله کسب امکانی وار ایکن سؤال وکدیه ایدوب خلقه وزربنه
کل وثقیل اولان مدبرلر جمله نوابتدر وملک مدینهٔ فاضله آنلاری
یا قتل واعدام یا نفی واخراج ایتمک واجب ایدوکی ثابتدر **باب ثامن**
سیاست وآداب ملوک بیاننده در چون مدینهٔ فاضله نه ایدوکی
ومدینهٔ فاضله ارکانی قاچ ایدوکی بیان اولندی شمدنصکره خلیفه
وپادشاه مدبر مدن وناظم اموردر نیجه سیرتله وزده اولمق کرک
آنی بیان ایدهلم اولا معلوم اولسون که مدینهٔ فاضله نک مدبری امام
حق وخلیفهٔ مطلقدر وآنک حکومتی امامت وخلافتدر وغرضی
تکمیل خلقدر ولازمی نیل سعادتدر وسیاست ایکی قسمدر وهر قسمک
بر لازمی واردر اولکیسی سیاست فاضله در واکا ناقصه وتغلب دخی
دیرلر وسیاست اولی صاحبنک غرضی تَخَلُّقٌ بِاَخْلَاقِ اللهِ ولازمی نیل
سعادتدر وسیاست ثانیه صاحبنک مرادی تغلب وتسلطه وهوای
نفس اماره یه وصولدر ولازمی شقاوتدر اولکی سایس عدالته تمسک
ایدوب رعایاسنی احبا واصدقا عد ایلر نیته کیم بعض ملوک فاضله
مولی ولدوغی مدینه یه کلدکده خلقنی جمع ایدوب دیر ایدی که اهل مدینه
سیزک مشایخکوز بنم والدمدر وشابکوز اخوانم وصغارکوز اولادم
منزلهسنده در پس مدینه یی خیرات عامه ایله مملو ایدوب کندو شهواتنه
ضابط ومالک اولوردی اما سایس ثانی جوره تمسک ایدوب رعایاسنی
عبید وخول اتخاذ ایدر نیته کیم ظلمهٔ اکاسره راضی اولمزلر ایدی که
رعایالری اسباب وعقارات وخدمدن فی الجمله مملوکه لایق اولوردی شیئه
نفیسه متصرف اوله کُلُّ مَا یَصْلُحُ لِلْمَوْلَی فَهُوَ لِلْعَبْدِ حَرَامٌ دیرلر ایدی
واسلام ملوکندن مسرفلر بو قضیه ده آنلاره تابع اولدیلر کلمهٔ مذکوره
دولت عباسیه ده غایت مشهور ایدی وچراکسه دخی اواخر دولتلرنده

بو اسلوبه سالك اولوب رعایالرندن بر كمسنه منزل حسن البنیان یاپمق
ومملوك ابیض استخدام ایلمك وچوقه سقرلاط سرخ كیمك ممنوع ایدی
بعضی رعایا آنلاده اقدام ایلسه مصادره ایله نعمتندن بالكلیه
انتزاع ایدرلر ایدی. إِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ
الآیه مقتضاسنجه لاجرم ملك ونعمتلری انتزاع اولنوب. وَأَوْرَثْنَاهَا
قَوْمًا آخَرِينَ. معناسی ظهور ایلدی. بیت

ای سلاطین زمان الاعتبار الاعتبار ... ما الشان بی اعتبار وملکشان شد تارومار

كله لیم سایس ثانی مدینه یی شرور ایله مملو ایدوب كندونی شهواتنه
اسیر ایلر. وخیرات عامه دیدوكمز امن وسكون وعافیت ورعایا
اراسنده محبت والفت وعدل وعفت ووقار وخصب ورخا وبونلار
امثالیدر. شرور عامه دیدوكمز خوف واضطراب. ورعایا آراسنده
بغض وعداوت وتنازع وخصومت وغصب وسرقه وخیانت وقحط
وغلا وبونلارك امثالیدر. وعامهٔ خلق اكثریا تابع ملوك ومقلد
سلاطین اولورلر كه اَلنَّاسُ عَلَىٰ دِينِ مُلُوكِهِمْ. حكایت اولنور كه
ولید بن عبد الملك المروانی قصر وایوان وباغ وبوستان وعمارات
ومساجد بنا ایتمكه مشغوف ایدی. حتی جامع بنی امیه كه مسجد شریفدر
ومعبد رابع واعتبار وتبركده حرم رابعدر. آنك بناسیدر. ~~آنك~~
~~بناسیدر~~ آنك زماننده خلق بری برینه ملاقات ایتسه لر سوزلری
بو ایدی كه عمارتك تمام اولدیمی. قصرك نیجه اولدی. بنم صفه وایوانم
تمام اولدی. وحوض وبستانم نهایت بولدی. وبونك امثالی بنا وعمارته
متعلق سوزلر سویلشورلر ایدی. وفاتندن صكره سلیمان خلیفه اولدی
اول مطاعم شهیه ومشارب بهیه یه منهوم ایدی. آنك ایامنده
خلق بری برینه ملاقات ایتدكده سوزلری بو ایدی كه بو كیجه نه طعام
یشوردك. بر فلانیه یشوردك عجب لذیذ اولدی. وفلان قلیه
غایت خوشگوار ایدی. وبونك كبی اشربه واطعمه یه متعلق سویلشورلر ایدی

اندن

اندن صكره عبد صالح عمر بن عبد العزیز خلیفه اولدی. وانلار نعم
فانیهٔ دنیویه دن معرض. وباقیات صالحات اخرویه یی تحصیله
مشتغل ایدی. وآنك زماننده خلق بری برینه بولشسه لر محاوره
ومكالمه لری بو ایله ایدی كه بو كیجه قاچ ركعت نماز قلدك. وبو آیك
قاچ كونین صایم اولدك. وقراندن ویردك نه قدردر. وبونك امثالی
طاعات وعبادات. واصناف خیراتدن سویلشورلر ایدی. وصلاح
وفساد پادشاه رعایایه ساری. واحوال رعایا سیرت ونیت حكام
وسلاطین اوزره جاری ایدوكنه دلالت ایدر. آثار وحكایات چوقدر
ایرادی تطویله مؤدی اولور. بیت

صلاحی كه در شاه نیت با وست ... صلاح تمام رعیت با وست.

بعده معلوم اوله كه سلطنت
وحكومت وپادشاهی عطیهٔ ربانی. وهدیهٔ الهیدر كه حق جل وعلا
بعض بنده لرینك سر سعادت فرازینی بو افسرله سربلند. وافسر سلطنت
طرازینی بو جوهرله ارجمند ایلر. وبوندن اعلا نه مرتبه اوله كه فیاض
خلاق. ووهاب علی الاطلاق. بحباء عبادندن بر منظور نظر عنایتی
اولان بنده سنك كردن وجودنی طوق تفوقله مطوق اعیادینك
عاطل. وآیت كریمهٔ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً تشریفیله حق واضدادینی باطل
ایدوب صغیر وكبیر. قوی وضعیف. روی توجه وجبین تضرعلرینی خاك
دركاه سعادت دستكاهنده خاك آلود. وطلاب رغایب حاجات
وآمال. وخطاب كرایم. وعقایل دولت. واقبال غبار سدهٔ سیادت
پناهنه سود ایتمكله كسب سود ایدرلر. پس هر صاحب سعادت كه بو
نعمته مظهر اوله. سپاس شناس اولوب. عدل رعایا ورحم برایا ایله
عهدهٔ شكرندن بری اولوب نظم مصالح واجرای امور. وقضایاده صاحب
الشرع علیه الصلوة والسلامه اقتدا ایلیه كه. اَلْمُلْكُ وَالدِّينُ تَوْأَمَانِ
مقتضاسنجه ملكی قایم. ودولتی دایم. وعباد وبلاد ظل رأفت
وكنف خلافتنده آفات وبلیاتدن سالم اولوب. خلیفة الله حق وظل الله

مطلق اوله • وحکما دیرلر که پادشاهده بش خصلت کرك اول علو همت
علو همت اولدرکه مطمح نظر وملمح همتی معالی امور • وتحصیل سعادات
جمهور اوله • هم امور دینیه • وهم امور دنیویه ده • مثلا مدار همتی
اول اوله که • ملك امن ورفاهیت ایله آراسته • وعدل وسیاست ایله
پیراسته اولوب • عساکر ورعایا مطیع ومنقاد • واوامر ونواهیسی ارکان
دولت واعیان مملکت قتنده سریع النفاد اولوب • مادام که قدرت
وقوتی اولدقچه • علم جهادی که موجب عزت اسلامدر • دوش اجتهادنده
مرفوع ایدوب • متصل دیار کفری فتح ایتمکله • عرصه مملکت اسلامی وسیع
واعدای دین ومذهبی دفع ورفع ایتمکله قلعه دین وشریعت • وقبه
مذهب سنت وجماعت بلند ومنیع ایلیه • حکایت اولنور که پادشاه
ملك سرفرازی • سلطان مجاهد غازی • ابو الفتح سلطان محمد خان •
قسطنطنیه شهرین فتح ایتدکدنصکره • طرابزون شهرینی نصاری الندن
فتح ولوای اسلامی اول ولایته نصب ایتمکه جازم اولوب • غزای غرای
اسلام آرایه عازم اولمشیدی • چون طرابزونك اطرافی سنکستان
غریب • ومسالکی تنك ومهیبدر • مرحوم خداوندکار • نقل الله میزانه
اول عقبات صعاب واودیه • وقلل وشعابده اکثریا مرکب جهان
نورددن نازل اولوب • راجل راحل اولوردی • واول سفرده اذربایجان
پادشاهی اوزون حسن پادشاهك والده سی بیله ایدی • برکون پادشاه
جهان پناهه دیرکه • ای نور دیده برکا فرزند بختك قلعه مختصری ایچون
وجود شریفه که کل کلزار پادشاهی • وسرو آزاد جویبار جهان پناهیدر
بوقدر زحمت وتعب تحمیل ایتمکه موجب ندر • کاهی آلوده کرد • وکاهی
غرق عرق محنت ودرد اولورسن • بیت •
آلوده کردی زپی صید که کنشتی غرق عرقی زدل کرم که کذشتی
خداوندکار قدس الله تعالی روحه بیورمشکه • ای مادر بز بو تعب
وزحمتلری محضا بر مملکته استعلا • وبعض غنایم واسارایه استیلا ایچون

ایتمزز بلکه اعزاز دین اسلام • وامتثال امر سید الانام • علیه افضل
الصلوة والسلام ایچوندر ایدرزکه • بیورمشدرکه • الجهاد ماض
الی یوم القیمة • چون حق جل وعلا اسباب قدرت غزا احسان وعطا
بیورمشدر • اکر سایه ایوان وقصورده استراحت وحضور ایدرور
ومن اغبرت قدماه فی سبیل الله دخل الجنة شرفیله مشرف اولمیوز
فردای قیامت که غزاة ومجاهدین که اقامت جاه دین ایتمشلردر •
مثوبات عظمایه واصل اولدقده • بزه ندامت وحسرتدن غیری
نه حاصل اولسه کرك • فضل الله المجاهدین علی القاعدین اجرا عظیما
الآیة • پس پادشاه صاحب همت بو سیرته اقتدا ایدوب آبا واجدادندن
انتقال ایدن مملکت وریاسته قانع اولمیه • وخواب راحت وذوق
وعشرتی استعلای لوای سعادتنه مانع ایتمیه • وشرب خمر واستماع
اغانی • ومشاهده جمال ولدان وغوانی • اراقه دماء اعدای دین •
واستماع طنین تیغ ایتمکدن آنی مشغول ایلمیه • بلکه بزمدن معرض رزمه
راغب • صدای غانیدن صریر غوانی استماعنه رغبتی غالب اوله
نیته کیم صاحب قران دوران • افتخار آل عثمان مرحوم سلطان سلیم خان

انار الله تعالی برهانه بیورمشدر •
من شاخ درخت سایه پروردنیم
کو برسر سرکشان بزور بازو

رباعی •
من هیچ حریص باده و نردنیم
معجز ننهم همچو زنان مردنیم

حکایت اولنور که سیف الدوله حمدانی که میرزاده عرب •
وپادشاه ممالك دیاربکر وحلب ایدی • غزای روم • واذلال قیصر
میشوم ایتمکه • اول وجهله مشتغل ایدی • که مزاوله جنك وحرب •
وقتل وضرب ایتمکدن مجلس عشرت وشراب • واستماع چنك ورباب
ایتمکه فارغ اولمزایدی • اتفاقا بغداددن بر مغنیه حاذقه کلدی • عم زاده
ابو فراس شاعر مقتضای شباب وزن استماع مغنیه یه راغب اولوب •
سیف الدوله یه تقدم ایتمکه اقدام ایتمیجك • بوابیاتی سیف الدوله •

خدمتنده كاتب اولدی **شعر**

وَصَدْرُكَ اَلدُّنْيَا اَوْ اَوْسَعُ لِلْجِدِّ وَالْهَزْلِ بِهِ مَوْضِعُ ‧ قرعُ العوالی جلّ ما تسمعُ

مَحَلُّكَ اَلْجَوْزَاءُ اَوْ اَرْفَعُ وَقَلْبُكَ الرَّحْبُ الَّذِی لَمْ يَزَلْ رَفِقهِ بقرعِ العودِ سمعًا غداً

وبنجهٔ شاه شاه زاده ‧ جم

وبنجهٔ خسرو بلند آوازه اشتغال عیش وعشرت ‧ وشرب صهبای صبوح واستماع چنك وعوده مداومت ایتمكدن ‧ وساقیان صباحه ‧ افتتاح صباحده ‧ بو وجهله خطاب ایتمكدن كه **نظم** ‧

ساقیا بادهٔ صبوح بیار ‧ قبلهٔ ملت مسیح بده ‧

مایهٔ شادی وفتوح بیار ‧ آفت توبهٔ نصوح بیار ‧

تخت سلطنتی برباد ‧ وملك موروث آبا واجدادنی طعمهٔ اغیار واضداد ایتمشدر ‧ نیته كیم **حكایت** اولنور كه سلطان جلال الدین خوارزمشاه اطراف آذربایجانده قرار ایدوب ‧ ملك موروثلرندن كه خوارزم ‧ وخراسان ‧ وتمامت ممالك ایران ایدی ‧ باباسی محمد خوارزمشاهی وكندوسنی اخراج ایدن طایفهٔ مغول ‧ وجنكیزخانیلر جان وملكنه طالب ‧ وعروس بقیهٔ سلطنته خاطب ایكن ‧ ینه شب وروز اشتغال عیش وعشرت ایتمكله ‧ برجم نوع سلطنتی پرتشویش ایلرایدی ‧ نیته كیم بعض افاضل اركان دولتی آنك حقنده بو رباعیه‌یی نظم ایتمشیدی ‧ **رباعی**

شاها زمی گران چه برخواهد خاست ‧ شه مست وجهان خراب ودشمن پس وپیش

وزمستی بی‌كران چه برخواهد خاست ‧ پیداست كزین میان چه خواهد خاست

آخر عسكر مغول ‧ شوریده‌لر هجوم ایلدیلر ‧ هنوز سلطان می دوشینه‌دن مست وخراب ‧ ومستغرق عالم بیهوشی ‧ ومدهوش ساغر شكر خواب ایدی ‧ هزار زحمت ایله بیدار ایلدیلر ‧ تنها فرار اختیار ایدوب ‧ آخر بعض اراذل اكرادك خیمه سنده طناب عمری كسیخته ‧ وبادهٔ خونی جرعهٔ جام كلكون كبی ریخته اولدی ‧ وآل عثمان ابقاهم الله تعالی خاندانندن یلدرم بایزیدخان اوغلی امیر سلیمان دخی بو طبیعت اوزره مجبول ‧ وعلی الدوام

شرب شراب ‧ واستماع چنك ورباب ایتمكه مشغول ایدی ‧ لابد خانهٔ سلطنتی خراب ‧ وآب حیاتی ریخته تراب ‧ هلاك ویباب اولدی ‧ **حكایت** ایدرلر كه برادری سلطان موسی ادرنه شهرنده عسكر ایله اوزرینه هجوم ایلدی ‧ هنوز بر حمامده عیش مدام ایدردی ‧ حاجی اورنوس بك كه اعظم واقدم امرا ایدی ‧ هی سلطانم برادرك موسی یتشدی ‧ نیچون خواب غفلت دایم ‧ وعیش وعشرتده مداوم سن ‧ **روایت** ایدرلر كه هی حاجی لالا لطف ایله ماه عیش وعشرتمزی سلخ ‧ وشهد نوش صحبتمزی تلخ ایلمه ‧ موسی‌نك نه مجالی واردر كه مقاتله وبكا مقابله ایده دیمش ‧ حاجی اورنوس چیقوب بكلر بو ناموس دیوانی دورمش ‧ وبوندن دولت عروسی یوز چویرمش ‧ تداركنكوز ایلك دیوب ‧ بعده یكیچریلر آغاسی حسن آغا هی سلطانم ایش حددن كچدی ‧ موسی چلبی یاغلر اوجونه ایرشدی دیبجك ‧ آكا دخی غضب ایدوب ردّ ایدیجك ‧ حسن آغا چیقوب ‧ بو تمام اولدی بكلر بن كتدم دیوب ‧ عقبنجه موسی بك یتشوب خبر اولنیجك ‧ قدحی الندن یره چالوب ‧ دریغا قبهٔ دماغی هوای شراب حباب ‧ وخانهٔ ننك وناموسی سیلاب شراب ایله حباب آسا خراب ایتدم دیو ‧ برآته بینوب قاچمش ‧ احشام بركویه دوشوب ‧ اهالی كوی بیلوب بجی بیم قبض ایدوب ‧ موسی چلبی آدملرینه تسلیم ایتمشلر ‧ آخر قتل اولنوب جرعهٔ باده ایله تخت وملك وعمر وسپاهی باده ویرمش ‧ وبونك امثالی بیحساب تطویلی موجب اطناب ایدر ‧ واصل علو همت اولدر كه ‧ مطلب سلطنت فانی ‧ وحكومت دوروزهٔ این جهانی اولمیه ‧ بلكه همت ونهمتی سلطنت جاوید مستمر ‧ وَمَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ اوله ‧ نیته كیم **روایت** اولنور كه چون عهد خلافت عالم عامل عادل كامل عمر بن عبد العزیزه ایرشدی ‧ نشر عدل ودفع ظلم ‧ واحیای سنت ‧ وامانت بدعت ‧ ایتمكه اول وجهله شروع ایلدی كه رؤس جبالدن راعیلر شهره كلوب ‧ كیمدر بو عبد صالح كه خلیفه اولدی دیدیلر ‧ نذن بیلدیكوز دیبجك

سباع اغنامه تعرض اتمزاولدی دیدیلر **حکایت** اولنور چون
دفع مظالمه شروع ایلدی اول بنی عملری ولان امرای بنی امیه
وخلیفه زاده کان آل مروان ایتدکلری مظالمی دفع ایدوب ینجه اموال
وضیاعلرینی آلوب ارباب وصاحبلرینه تسلیم ایدیجك امرای بنی امیه
جمع اولوب برخاتونی وارایدی آنی خلیفه یه سفیره ایدوب بزه خلیفه
مسامحه ومساهله وخلفای سابقین کبی رعایت وحمایت ایلسون
بزسایر رعایا وسوقه کبی دکلز دیوب بونك امثالی اخبار کوندردیلر
چون سفیره مسفوره رسالتی ابلاغ ایلدی خلیفه ایتدی یا فلانه
معلومك اولسون که حق جل وعلا بو بنده سنه لطف وعطاسندن مبذول
ایدوب غایت علو همت وذرینه مجبول ایتمشدر اول عمر ابتدای امرمده
مطمح نظر ومنتهای همتم امارت مدینهٔ منوره ایدی چون فضل حق
اول مرادمه واصل ایلدی پس همتم اکا قناعت ونفسم اول مرتبه ایله
اکتفا ایتمکه اطاعت ایتمیوب همتم خلافته وصول بولدی چون اول
مطلبه دخی بفضل الله تعالی واصل اولدم ودر امانی دیج احوالمدن
حاصل ولدی اکا دخی قانع وراضی اولمیوب دخی ما فوقنه که روضهٔ
رضوان ورضای ملك مناندر متقاضی اولدم پس مطلب اعلایه
موصل اولان مجاهده دن تقاعد وتقصیر ودفع ظلم واجرای شرعده
فرق صغیر وکبیر ورعیت وامیر ایلمزین سفیره ایتدی یا امیر المؤمنین
قورقرین بو طایفه الندن یوم شدیده اوغرایه سن خلیفه ایتدی
یا فلانه هر یوم شدید که دیرسن یوم قیامتدن اهوندر ونه شدت
وعقوبت که بنی انکله تخویف ایدرسن عقوبت جهنمدن احسندر
چون سفیره بو جواب شدیدی استماع ایلدی کلدوکی حاجتك
حصولندن مأیوس اولوب کلوب امرای سفهای بنی امیه یه خبر ویردی
ودیدی که چون آل عمر بن الخطابدن تزوج وتأهل ایدرسن آنك نسلندن
کلن متقیلرك صلابت وتقوی سنه صبر وتحمل ایلك وبر کمسنه اجرای

شرع ودفع ظلم ایتمکدن اعزا اهلنه حرمت ومحابا ایتمك یوقدر مقرر
بیلوب وال عمردن تزوج ایدرسز دیدوکی اول ایدی که برکون حضرت
عمر رضی الله تعالی عنه کیدر دی برخاتونك خیمه سنه اوغرادی خاتون
قزینه دیرایدی طور سوده بر مقدار صوقات بازاره ایلدوب صاتهلم
دختر ایدر دی یا اماه خلیفه آنی منع وغش وخیانتی دفع ودفع ایلدی
عجوز ایدر خلیفه انی قنده طویه دختر ایدر یا اماه بن علانیه ده
خلیفه یه مطیع اولوب خفیه ده اکا عاصی اولمق ممکن دکلدر
حضرت عمر بو محاوره یی ایشید وردی اولادینه ایتدی سزدن برکوز
تزوج ایتمزمی که بو دوشیزهٔ پاکیزه یی آلسون اوما دین که آنك
ذریتندن بر صالح قول وجوده کله عاصم که فرزندی ایدی بنا سترین
تزوج ایله دیوب علی برکة الله تعالی تزویج ایلدی انلاردن ام عاصم
نام بر دختر وجوده کلدی آنی عبد العزیز بن مروان تزوج ایلیوب
اندن عبد صالح خلیفهٔ برحق عمر بن عبد العزیز وجوده کلدی **راوی**
ایدر که آخر سفهای آل مروان شدت عدل وحقانیتنه تحمل ایده میوب
دایرهٔ ظلم وشقاوتلرین تتمیم واول ذات عدالت صفاتی تسمیم ایلدیلر
سعید شهید خلیفهٔ ملك جاویدا ولدی مقصود فواید علو همت
ایتمکدن که اصل سعادات وموصل مراداتدر **بیت**
بلند مرتبه باش ای پسر که قیمت تو چنانکه همت تست آن قدر تواند بود
ایکنجی اصابت رأی وفکر بدر وبو خصلت ایکی نسنه ایله حاصل اولور
اولکیسی اصل خلقت ومبدأ فطرتده ذکای ذهن وصفای عقل ودره
مجبول اولمقدر وَذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاۤءُ ایکنجیسی تجارب
روزکارده وآزمایش احوال واطوار ایتمکدر اکر عمر هنوز اقبال عنوانی
وصباح روزکار جوانیده اولوب هنوز تجاربه امکان وفرصت ولمدیسه
کتب تواریخ واخبار مطالعه ایلیه که تواریخ آیینهٔ احوال ملوك ماضیه
وسبب معرفت روزنامهٔ حوادث ایام متقاضیه در واول تجارب

که سلفده هزار مشقت وتعب ایله حاصل اولمشدر آکا رایکان واصل اولنه
وانیس ملوك وجلیس سلاطین اولان کتب توارخدن شهنامهٔ فردوسی
طوسی درکه مطالعه سی موجب شجاعت وشهامت اولدوغندن غیری
مفید تجارب بی نهایتدر اوچنجیسی عزم وعزیمتدر وعزم وعزیمت
اولدرکه صاحب وامارت اولان کمسنه معظمات امور مهمات ومصالحدن
بریسینه عنان ارادتی تقلیب واسباب توجهین ترتیب ایتدکدنصکره
اول امر سمت اتمام بولمینجه سببکه حرکتی بوتهٔ فراغته افراغ وکوش اهل
عالمه آوازهٔ فراغتی ابلاغ قلمیه وبوخصلت مطلقا ارباب همته لازم
ولکن پادشاهلره الزم در زیرا انلارك حرکتی وعزیمتی امر مبینی وشیٔ
جزوی اولمز بلکه هزار مقدماتك استجماعی ونیجه اشخاصك حرکات
وتوجهاتی ولمق کرك که آنلار بر حرکتی وجوده کتوره لر پس لا بتقیید که
جزوی سببیله فراغت وبوقدر زحمت ایله جمع اولمش اسبابی بیهوده
تفرقه واضاعت ایده لر خصوصا که اعادی واضداد وسایر حکام بلاد
قتنده وقعی قالمیوب من بعد که نهضت وحرکت ایله مقصودنه
ظفر بوله مزودکمه سعیله شاهد مقصودی جلوه کر اولمز حکایت
اولنورکه تیمورلنك بر سپاهی زاده ایکن ذروهٔ سلطنته عروج و
حضیض محکومیتدن قلهٔ حاکمیته خروج ایتمشیدی خصلت عزیمت
انده کمال درجه ونهایت مرتبه ده ایدی هندوستانده بر قلعهٔ حصینی
اوزره هجوم ومحاصره ایتمشیدی غایت حصانت وارتفاع سببی ایله جهرهٔ
فتحی پردهٔ تأخیره واروب عساکرندن چوق کمسنه عرصهٔ تلف وبوار
اولیجك آکا بر امرا واعاظم وزرا مجتمع اولوب بو قلعه نك که اقاصی
ممالك کفار بدکردارده در فتحندن فائده غایت قلیل وبو قلیل ایچون
بذل اولنه جق ارواح کثیر وجلیل در اولی وانسب بودرکه بو محقره صرف
ایام ایتمکدن رجوع ومعظمات بلاد فتحنه شروع اولنه دیو مشاوره
ایدوب اما بورایی آکا عرض ایتمکه کمسنه قادر اولمیوب خواص امراسندن

برکمسـ

برکمسنه وار ایدی که بساط تقرب وانبساطده اندن اعز واقرب یوغیدی
اندن غیری کمسنه قادر دکلدر دیو آکا تکلیف ایلدیلر اول دخی سابقهٔ
حقوق وتقربنه ادلال واعتماد قیلوب امرانك رأیینی حضورنده
عرض وتبیین وفی الواقع فتح قلعه دن فراغت ایتمك طرفنی تحسین ایدیجك
فی الحال فرمان ایلدی که مطبخ خدامندن غایت حقیر واذل لباس وهیئتی
چرکین وقذرت ودناهیتده جمله دن اقلی ولاینی کتوروب لباس مستقذرینی
چیقاروب امیر مزبوره کیدروب امیرك قماشلرینی مزبوره الباس
ایدوب امیری آنوك یرینه اولان مطبخه وآنی امیر یرینه اجلاس ایلدی
هیچ برکمسنه مجال اولمدی که آکا معاونت ایتمکه نزدیك وشفاعتنده
زبانی تحریك ایده لر وامر ایلدی که عسکر باسرهم بذل ارواح وکسر سیوف
ورماح ایدوب قلعه یه هجوم ایده لر چون مزبور امیره اولان سیاست
عظمایه واقف اولمشلر ایدی امرا وعساکر بر وجهله هجوم ایلدیلرکه
اقرب زمانده صورت فتح درآیینهٔ تیغ تیمور جلوه کر آمد راوی ایدرکه
تا تیمور سلطان دادغر ودا ایدی امیر مزبور مذلت مذکوره دن نجات
بولمدی چون تیمور سنه سبع وثمانمائه ده ساکن خانهٔ خاك وروی
زمین شر وشوردن پاك اولدی اوغلی سلطان سعید شاهرخ میرزا
که حلیم وسلیم وپادشاه کریم ایدی تخت سلطنته جلوس ایتدکده امیر
مذبوری محنت وشدتدن خلاص ومنصب مناسب ایله خاص ایلدی
وبو حکایته قریبدر که صاحب قران جهان افتخار آل عثمان سلطان
سلیم خان انار الله تعالی برهانه چون سنه ثمان عشر وتسعمائه ده
تخت روم وسلطنت موروث آل عثمان ذات سعادت صفاتی ایله
موسوم اولدی بلا توقف ولایت ایران وحدود اذربایجان جانبنه
سفر بویردی زیرا اول زمانده شاه اسمعیل بن حیدر اردبیلی تمامت
عراق وآذربایجان وخراسان ولایتلرینه تغلب ایدوب رفض عالی مذهبین
اظهار ایدوب شور وشر وقتل اصناف بشر ایله عالمی پر ضرر قلمشیدی

واطراف روم بهجت موسومه دخی هجوم ایدوب چوق فتنه وفساد
ایتمشیدی چون سلطان سعید عساکر جرار ایله سرحد ولایتنه واصل
اولدی برمقدار زمان شاه اسمعیلدن خبر پیدا اولمیوب قلت زاد
وعلفدن عسکر منصوره کلی مضایقه کلیجك عساکر وامرا بز قنده
کیدروز دشمن ناپیدا طالب مجهول مطلق اولمق شان عقلا دکلدر
بی وجه بو صحارى وبرارى ده عسکری تیغ جوع وعطش هلاك
ایلمك رأی میدر دیوب خداوندکاره بو رأیی عرض ایلیوب بو توجهدن
دوندرمك وروم جانبنه کوندرمك کرك دیوب همدم پاشا یرکه اول
زمانده حضرتنه مقرب اولانلردن کمال قربیله ممتاز وغایت رعایتیله
سرافراز ایدی تکلیف ایتمشلر اولدخی تقربنه مغرور اولوب پادشاهه
همرکاب اولدقده بو فکر فاسد ورأی کاسدی عرض ایتمك استیوب
اول دولتلو پادشاهم بز قنده کیدرز دیمش پادشاه کورمش که اکر
استماع وصبر ایدرسه عزیمتلره فتور ونفاذ کلمیه قصور کلوب
من بعد واخطارده مشقت ظهور ایتدکده عساکر ملاحظهٔ حضور
ایدوب رجوع ایدرلر شوکت وقدرته نقصان وفتوح ممالکدن حرمان
ودشمنه تغلب وطغیان کلمك ایله عالم ویران اولور کمال غضب ایله
بره بدبخت بن مقر سلطنتم اولان استنبولدن بوقدر عساکر واجناد
وآلات واعداد ایله چیقوب بونجه خرج وانفاق وتحمل مشاق ایله بو مکانه
واصل اولدم سن هنوز مقصوددن بی خبر ومراد ومآل حرکتدن غافلمیسن
دیوب فرمان بیوروب فی الحال سرینی بدنندن تفریق ایلدی وبو تفریق
جمعیت کلمهٔ امرایه سبب اولوب من بعد هیچ احد دم مخالفت وتعویق
اظهارینه قادر اولمیوب برقاچ کوندن دشمن بدکوهر ملاقات ومحاربه
اولنوب صورت فتح وکسر عدو آیینهٔ ظفرده فضل حق ایله نمایان
وجلوه کر اولوب رایت بدعت وضلال سرنکون وآیت نصرت اهل سنت
وجماعت وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ اولدی اکر مرحوم خداوندکار

اول عزمده فتور اظهار ایدیدی دشمنه غلبهٔ تمام وجرأت واقدام
کلوب العیاذ بالله عالم رفض والحاددن خراب ومذهب اهل سنت
وجماعت ضعیف بلکه نایاب ولا یدی لکن معلوم اوله که اول عزم
وثبات اول وقت مقبول اولورکه حزم واحتیاطه مقرون اوله والا
عزم بی حزم وثبات بی احتیاط عناد ولجاج بی محل ومکابره وحرق باطلدر
نیجه پادشاهلر لجاج وعنادی عزم وثبات ظن ایدوب تجارب فتح بلی
ونصرته خسارت ایدوب کندولری وعسکرینی عرضهٔ تلف وهلاك ایلدیلر
حکایت اولنور که تیمورلنك عقابندن سلطان بوسعید ماوراء النهر
وخراسانی استخلاص ایتدکدنصکره اول خیاله دوشدی که جدی تیمورك
جهانکیر اولوب اغلب اقالیم ربع مسکونی زیر لوای استیلاسنه کتوردی
بو هوا ایله اطراف آذربایجانه کلوب حسن پادشاهی دفع وآذربایجانی
فتح ایتمکی خیال ایدوب اندنصکره روم وشامی دخی مطلب ومرام ایلدی
بو خیال ایله نواحی اردبیله کلیجك عسکرینه غلای عظیم وبرف وسرمادن
عذاب الیم ایرشدی هرچند حسن پادشاه اطاعت وانقیاد بلکه تحمل
باج وخراج ایدوب تحف وهدایا ایله ایلچیلر ارسال ایدوب خراسانه
انصراف وملك قدیمیله اکتفا ایتمك التماس ایدردی وامرای کاردان
وصحبای نیکخواهلری دخی بو رأیی عین صواب دیو القا ایدرلر ایدی استماع
ایتمیوب غلای عظیم دکل ولای پرمحنت وبیم ایچنده مصابرت وعناد ایتمکی
عزم شاهانه خیال ایدوب وجدی تیموره تقلید واقتدا ایتمك تخیل ایدردی
بی خبر ایدی که عزم بی حزم موجب زوال دولت وثبات بی احتیاط مورث
نکال محنتدر حکایت ایدرلر که آخر عسکری بلای غلا ومحنت
سرما ولای تلفه مقرر بیلوب اَلْفِرَارُ مِمَّا لَا يُطَاقُ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ
دیوب چوق چوق فرار ایدرلر ایدی هر صباح عسکرنده نقصان مشاهده
اولنوردی تا که حسن پادشاه ضعف وقلت عسکرینه واقف اولوب
الغار ایدوب خیمه سنده مست وخراب وبیهوش ساغر شراب یاتورکن

كرفتار ایلدی • روایت ایدرلر که • حسن پادشاه غرور وعناد بی محلنه
سرزنش وتوبیخ • وکندوسی تنزل ایتدکره اول ترفع ولجاج نامناسب ایلدوکنه
تقریع ایدردی • واول کمال شرم وخجالتدن سر فرو ایدوب فتح سخن ایتمکه
سرمو قادر اولمزدی • حسن پادشاه ایله بعض عم زاده لری وار ایدی •
آنلاره تسلیم ایدوب فی الحال طومار عمرینی دست هلاك ایله طی ووجودینی
آب تیغ بید ریغ ایله ماصدق لاحی قلدیلر • پس پادشاه عاقل وسلطان
کامله لایق اولدر که عزم وحزمك ترکیبنده ترقیق تام • واعتدالنه کما کان
رعایت ایدوب نه عزم وثبات محلنده ضعف وفتور کوستره • ونه حزم
واحتیاط موقعنده بی وجه عناد ولجاج ایده • عزم جمله امورده اصلدر
واکتساب ایتمکده قول فصل در • وکا عزم الملوك وعزم الرجال دیرلر •
حکایت اولنور که مأمون خلیفه نتف لحیه یه مبتلا اولوب اطبا
وندما علاجندن عاجز اولمشلر ایدی • آخر بختیشوع طبیبی کتوروب علاجندن
سؤال ایدیجك عِلَاجُهُ عَزْمَةٌ مِنْ عَزَائِمِ الْمُلُوكِ دیدی • روایت ایدرلر •
من بعد مأمون خلیفه الن محاسننه ایلتمدی • وبر روایتده کل یملك
مرضنه مبتلا اولوب اطبا علاجی ایچون جمع اولمشلر ایدی • اتفاق
ندمای خاصدن بریسی اول محلده کلوب صورت حاله مطلع اولیجك
یا امیر المؤمنین این عزیمة من العزائم الملوکیة دیدی • مأمون اطبایه
قالقك علاجه احتیاج قالمدی دیوب من بعد کلی یانته کتورمدی •
دوردنجی صبر شداید وتحمل عظایم حوادث در هرچند
صبر جمیع بشره حصن حصین • وارتقای معالی یه سلّم سالم در • امّا خصوصا
پادشاهان کامکاره • وسلاطین نامداره الزم لوازم در • زیرا تعجیل
ومسارعت • وقلت تحمّل ومبادرتله امور ملك وملّته خلل در • ولحوق
دین ودولته خلل لر عارض اولور • که تدارکی حیز امکاندن بیرون •
واصلاحی دایره قدرتدن افزون اولور • امّا صبر براد وجد که هنی المنافع
وبر طریقدر که مأمون العواقبدر • ووعد الهی وجود وکرم نامتناهی

بونك اوزرینه جاری در که هرکه هجوم شداید وحدوث نوایب زماننده
صبر وثباتی شعار وتأنی وقراری دستور کار ایدینوب حق جل وعلادن
حسن عاقبت حصولنه مترقب • وفرج وعافیت وصولنه منتظر اولسه •
حق جل وعلا درکاهندن ایکی نعمت اکا واصل • وایکی مراد آندن حاصل
اولور • بریسی بو صبری وانتظاری عبادت عدّ اولنوب دیوان حسناتنده
مکتوب اولور • انتظار الفرج بالصبر عبادة • ایکنجیسی حق جل وعلا
وعدن سینی ایجاز • وشدت ذلتدن صکره عزت فرجله اعزاز ایلر • که
انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب • ولمن صبر وغفر فان العاقبة
للمتقین • نظم
در بسته آنکس که بکشود صبرست
کلید در گنج مقصود صبرست •
بشنجی یسار یعنی غنا در
تاکه مال رعایایه طمع ایتمیه محتاج اولمیه که پادشاهلره غنی اولمق
مقرردر • وفقیر اولمق میسر دکلدر • زیرا اخراج مملکت وغنایم واعشار
آنلرك تحت تصرفنده در • پس غنا ایله پادشاهلره وصیت • وغنانی
شرط کمال سلطنت ایتمکدن مراد اولدر • که اموال بیت المالی وکندونك
اموال خاصه سنی اسراف وتبذیردن حذر ایلیه • که نفاد وقلت خزاین
سببی ایله نفسنه طمع مال رعایا عارض اولمیه • والحق پادشاهلره
خرج مالده رعایت اعتدال الزم لوازم در • نیته کیم بخل وتقتیر مضردر
عساکرك نفرت وتفرقه سنه سبب • ووقت حاجتده بذل ارواح واقتحام
مهالك ایتمه لرینه فتورلرینه باعث اولدوغی کبی • اسراف دخی غایتده مضردر
وشعرا ومغنیلره وترتیبات زایده یه • وتجملات بی فایده یه حددن بیرون
بخششلر وخرجلر ایدوب یبوب اموال فارغ اولدقده وقایع ظهور
ایدوب عساکر طلبه رزاق ومهمات ایچون احتیاج انفاق اولنیجك
خلل عظیم ظاهر اولوب • بلکه انقلاب دولته مؤدی اولور • نیته کیم
خلفای عباسیه زماننده برشاعره بربیت ایچون یوزبیك اقچه وبر مغنیه
بر صوتدن اوتوری بیك دینار ویرورلر ایدی • خصوصا مقتدر خلیفه

حدانت سن وانس بسنا وخدم سبب ایله خزاین آل عباسك اولان تحف
ورغایب عجیبه ودر وجواهر غریبه بی نشایه وخادملره بذل وصرف
ایدوب آخر خزاین خالی قالوب موالی وعساکر طلب ارزاق ایدیجك
وزرا عاجز ومتحیر قالدیلر روایت اولنورکه بر پیلدن بنجه وزیر
تبدیل ایلدیلر مفیدا ولمادی آخر مقتدر عاجز قالوب مونس نام
خادم الندن مقتول ولدی وآندن صکره دولت آل عباس محلول ومختل
اولدی آلتنجی عسکر موافق واتباع واشیاع مطیع دد
معلوم اوله که اطاعت عساکر وانقیاد اتباع پادشاهلره لازمدر
رؤسا وعساکر وامرا واکابر پادشاهه کمال اطاعت وانقیاد ایتمیجك
یعنی کما هی اذلال ومخالفت ایتمك وسرکشلك ومباسطه کوسترمك
موجب اخلال رشتهٔ دولت واختلال نظام سلطنتدر چوق واقع
اولمشدرکه عسکر پادشاهه فی الجمله مخالفت ایتمکدن شوکت بی بنیاد
ونظام مملکت برباد اولوب بو ضررلك مآلی بنه اول مخالفت ایدنلره
لایق اولوب ضعیف وبیچاره خانمانلرندن آواره اولمشلردر نیته کیم
امیر المؤمنین علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه وکرم الله وجهه
حضرتنه حرب صفینده بعض عساکری امر شریفنه مخالفت ایدوب
البته حکم دکمك کرك دیو تکلیف ایدوب حکم دکدکدن صکره بعض عساکر
حکم دکمك جوردر دیو خوارج اولدیلر حتی بعض اصحابی حضرت امامه
کرم الله وجهه نوع تقصیر رأی اسناد ایدیجك لا رأی لمن لا یطاع بیورد دیلر
وبو مثل ابتدا انلاردن صادر اولدی بالآخره عذر اتباع ومخالفت اشیاعدن
دلکیر اولوب عالم رؤیاده سلطان بارگاه اجتبا محمد مصطفی علیه التحیة
والثنا مصراع علیه صلوة الله ماهبت الصبا امتکدن منضجر اولدم
دیو شکایت بیوردیجك هر نیجه اسرتسك دعا ایله آنلارك حقنده دعا
مستجابدر دیو بیوردیلر پس اللهم ابدلنی خیرا منهم وابدلهم شرا منی
دیو دعا ایلدیلر یعنی خداوندا بکا بونلردن بدل اخیار صحبتی روزی قل

وآنلاده بندن بدل شرار مسلط ایله روایت ایدرلرکه اول کیجه حجاج
ظالم آنه رحمنه دوشدی امیر المؤمنین رضی الله تعالی عنه دعاسی
مستجاب اولوب اهل عراقه آندن نه شر وظلملر واصل ولدی معلوم اهل
عالمدر وحضرت امیر المؤمنین اول اثناده سعادت شهادته یتشوب
جنت علیین وفردوس برینده صحبت خاتم النبیین وآل واصحاب طاهرین
وطیبین ایله عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ سعادتنه یتشدی
وپادشاه حازم عازم اولانه لازمدرکه امرای اکابر ورؤسای عساکردن
رایحهٔ ادلال وسرکشلك استشمام ایدیجك اغماض ایتمیوب دفع ورفعنه
مشغول اوله روایت اولنورکه دولت آل سلجوق دومندن محلول ایدی
اکابر وامرا واعاظم رؤسا سریر سلطنته جلوس ایدن شاه زاده لری
هوالرینه وهوسلرینه اویمسه لر ادنی بهانه سببیله سلطنتدن خلع و
خیمهٔ دولتن قلع ایدوب آخرین نصب وشکوه سلطنتی سلب وغصب
ایدرلر ایدی چون نوبت سلطنت آل سلجوقك افضلی وکاملی سلطان
علاء الدین کیقاوس بن سلطان کیخسرو بن قلیج الب ارسلان حضرتنه ایرشدی
واول شهامت وشجاعت وعلو همت ونفاذ عزیمتده افراد سلاطیندن ایدی
بس غیرت وهمت پادشاهانه کوستروب مبدأ تعظم وفساد وسرچشمهٔ
تجبر وعناد اولان اوج عظیم بکلری برکیجه ده یساق شاهی وتیغ انتقام
چکدی صباح امراء عساکر مطیع اولدیلرکه سیلاب جمعیت پادشاهیله
حوض سلطنت طولمش وخار وخاشاك فتنه اصناف ناسدن متناهی
بولمش وهراس اصناف ناسده ظاهر اولوب دخی کمسنه حدندن تجاوز
قادر اولمیوب دولت منتظم وشمل سیاست ملتئم اولدی قطعه

از سیاست نظام یابد ملك		بی سیاست خلل پذیر بود
نسق کارهای عالم را		از سیاسات ناکزیر بود

یدنجی نسب دد اکثر احوالده نسب عالی پادشاهلره لازمدر ودودمان
قدیمدن اولمق انتظام سلطنت وسیاسته نافع وملایمدر زیرا نفوس

بشریتر کند و امثالنه و اقراننه اطاعت • و اوامر و نواهیسنه امتثال
ایتمکدن ابا و امتناع ایدر • پس هرج و مرج و سفك دما و خروج خوارج
چوق اولوب رعایا پایمال اولمق لازم اولور • اما بر نسل شریف که آبا و اجدادی
سلطنت و حکومتله معروف • و خلق خاندانینه اطاعت ایدکلکله موصوف
اولیجك کلمهٔ خلایق مجتمع • و فتنه و فساد و عناد مرتفع اولوب عالم
امن و امان و عافیتله مملو • و ورق حال بنی آدمدن آیت رفاهیت متلو
اولور • مشهوردر که تخت مصر و شام بنی ایوب سلاطینندن قوللرینه
انتقال ایدوب • تا چراکسه انتهاسنه کلنجه قوللردن قوله انتقال ایدرایدی
و خلع و نصب • و اخذ و غصبدن رعایا و عساکر خراب اولمشلر ایدی •
سرعت عزل و قتل سلبدن امرا سلطنت قبولندن تمنع ایدر اولمشلر ایدی
حتی مرحوم قانصوه غوری یی اجلاس ایتدکلرنده امتناع و ابا ایدوب
بکا سلطنت کرکمز دیو فریاد و بکا ایدردی • قایت رجبی نام امیر تختنه
اجلاس ایدوب روایت ایدرلر اوتورد دیو محکم مشت اورردی
و نفاذ امر سلطنت و قلت وقار و حرمت و شوکت اول مرتبه ده ایدی که
اجلاب چراکسه ظلم شنیع ایتدکده متظلم اولان سلطان صاغ اولسون
دیسه استهزا و تمسخر ایدرلر ایدی • و سلطان محمود بن سبکتکین بو قدر
شهامت و شجاعت و سیاست و عدالتله • ینه قصور نسب ایله مطعون ایدی
حتی فردوسی طوسی شهنامه جایزه سن استقلال ایلدکده • مثنوی

اگر شاه را شاه بودی پدر • بسر بر نهادی مرا تاج زر •
چو اندر تبارش بزرگی نبود • نیارست نام بزرگان شنود •

دیو هجو ایلدی • والحمد لله تعالی که بو عهد میمون • و تاریخ مبارکده
خصال مزبوره نك جمله سی حاصل • لاجرم عالم کمال رفاهیته واصل اولمشدر
پادشاه سعادت پناهمز نسب شریف • و دودمان عالی دندر که جد بر جد
لوای استقلاللری اوج آسمانده خافق • و ذیل استرقاق تا آدم اجداد و اعمام
بزرکوارلرندن ما بین بعد المغارب والمشارق در • و بو معنی ایله اطراف

ربع مسکونی اول قدر مملو و مشحوندر • که مولانا نامی عبد الرحمن جامی قدس سره
خراساندن پادشاه ملك سرفرازی • سلطان مجاهد غازی • سلطان محمد خان
انار الله تعالی برهانه کوندردوکی مکتوب منظومنده بو وجهله خطاب
ایدر • مثنوی

ای ترا ذروهٔ علا مسند • ملك موروث تو آبا عن جد •
اصل تو تا بآدم از شمس ند • همه مسند نشین و تاجورند •

اطاعت عساکر و امرا • و تأدب و تخضع رؤسا اول مرتبه ده در که آندن
زیاده متصور و ممکن دکلدر • و بو فقیر قلت بضاعت و کثرت اضاعت ایله
کیومرث عهدندن بو زمان مبارکه کلنجه کتب تواریخده مسطور • و اخبار
و حکایتلری منظور اولان معتبر دولتلردن احوال و حکایات • و اوصاف
و روایات • علی قدر الطاقه تحصیل ایتمشدر • بو دولت مبارکهٔ آل عثمان
ابقاهم الله تعالی الی آخر الزمان عهدنده اولان اطاعت و انقیاد عساکر
و تأدب و تخشع امرا و اکابر • بر دولتده واقع اولمشدر • الحمد لله علی ذلك
امرا و وزرا و آحاد عساکر • و افراد و اجناد و اعالی و اصاغر جمله سی درون
دل و جاندن کمر عبودیتی بر میان • و امتثال اوامر و نواهی ایتمکله مفتخر و مباهی
اولمشلر جمله امرا و وزرایی آن واحدده تغییر و تبدیل بیورسه لر هیچ احد
ذره قدر اول آفتاب سلطنته مقابل اولمق احتمال دکلدر • جمله عساکر
و اجنادی فرضا تیغ سیاسته عرضه قیلسه • بر فرد کردن خلافی اوزانمق
تصور ایتمز • اکثر ملوك و سلاطین سابقین • بر امیر کبیری یا وزیر خطیری
عزل • یا قتل ایتمك استسه لر نیجه حیله و تدبیر ایله صورت مرادلرینی
آیینهٔ وجوده کتوردلر ایدی • چون کلمهٔ سلاطینك نفاذی • و امرا و عساکرك
اطاعت و انقیادی موجب انتظام احوال • و دافع فتنه و اختلالدر همیشه
بو اطاعت و انقیاد امر حامی البلاد والعباد • الی یوم الحشر والمیعاد موجود
و ممدود باد • بمحمد و آله الامجاد • معلوم اوله که بو خصالدن ضروری اولمیان نسبیدر
اما غایت نافعدر • ولکن بسیار موافقت عسکر خصال باقیه دن حاصل اولور • کتاب ثانی
بعون الله تعالی تمام اولوب کتاب ثالثه شروع اولندی • والله تعالی ولی التوفیق • و هو حسبی و نعم الرفیق

سابقا ذکر اولندی که پادشاه کامل طبیب حاذق کبی در • ورعایا
جسد کبیدر • وطبیبه لازم درکه امراض بدن قاج در • وعلاماتی واسبابی
ندر • وعلاجاتی نیجه اولور بیله • کذلك پادشاهه دخی لازم درکه مزاج
مملکتك صحتی که حد اعتدالده اولماسندن عبارتدر • ومرضی که اعتدالدن
اعتلاله • وانصلاحدن اختلاله خروج ایتمکدر • نه ایله اولور • وینه
اعتدال اصلی • وانصلاح حقیقیسنه نه تدبیرله رجوع ایدر معلوم اوله
وبو سلطنتك جزو علمی سیدر • بوندنصکره همت وعزیمت ایله علمی عمله
کتوروب • مملکتده نظام موجود • وصلاح حاصلی بقا واطاله • واختلال
عارض واعتلال طاری وجود مملکته کلمش ایسه • آنی فنا وازاله ایلیه که
پادشاه کامل • وخلیفهٔ عالم عامل دیمك اکا صادق اوله • پس معلوم
اولسون که تمدن که طوایف مختلفه • وامم متباینه نك اجتماعندن
وتألف وانتظامندن عبارتدر • مادام که هر طایفه مرتبهٔ لایق ومنزلت
موافقنده اولوب عمل مخصوصه مشتغل اولوب • مال وجاهدن مستحق
اولدوغی مرتبه یه ایصال ولنه • مزاج عالم بو تمدن سببی ایله اعتدال نزول واصل
واعتلالدن بری وسالم • والفت که میان اصحاب دولتده منعقد اولمشدر
قایم اولوب • لولا الفتك لاذهبا ولان غلبه واستیلا دخی دایم اولور •
زیرا مقرردر که هر دولتك ابتداسی بر طایفه اتفاق ایدوب تظاهر
وتعاونده بدن واحدك اعضاسی • وجسد معینك اجزاسی کبی اولمغیله

۲۲۰

اولور • زیرا هر شخصك بر مقدار معین اوزره قوتی واردر • اما مجموع
اولوب بر یره کلیجك هر بری قوتندن زیاده اولور • پس طایفهٔ قلیله
اتفاقا یتمکله طوایف کثیرهٔ غیر متفقه یه غالب اولور • کوردنمی که
هر طایفه بر دولتك اصحابی در • رعایاسنه نسبت عشر عشیر دکلدر
اما بونلر متفق رعایا غیر متفق اولمغیله بونلر غالب وحاکم
آنلر مغلوب ومحکوم اولورلر • مصراع آری باتفاق جهان میتوان کرفت
تجربه ایله معلوم اولمشدر که اول دولتده اصحابی اتفاق وتعاون
اوزره اولمغیله خلل وذللدن مصون ومأمون اولور • بعده
تفرقه وذو هوالق اصحاب دولته عارض اولمغیله ضعف وفتور
یوز طوتوب آخر متلاشی ومنهدم اولور • وبونك امثالی دول منقرضه
وسلاطین سابقه ده چوقدر • جمله دن دیار مغربده ولایت اندلس که
لطافت هوا وعذوبت ما وخصب ورخا • وحسن وبهاده نمونهٔ جنت
اعلادر • اوایل اسلامده پادشاهی بر وعسکری موافق وبیك هوا
اولمغیله اطرافنده فرنك لعینه غالب ودایما آنلر مطلوب
بونلر طالب ایدیلر • چون سنهٔ هجرت اربعمایه حدودینه واصل اولدی
اتفاق واتحاد یرینه اختلاف وافتراق کلوب • بیت
کلدی تألف یرینه افتراق • کتدی وفا کلدی شقا وشقاق
هر رئیس بر ناحیه ده استقلال وزرینه سلطنت وبری برینه
عداوت وخصومت ایدیجك دشمن بیدین غلبه یه باشلیوب اطرافدن
بلاد عظیمه یه مستولی اولدی • شعر • وهی الجزیرة خطب لا عزاء بها •

هوى له احد وانهد غمدان • فسل بلنسية ما حال مرسية
واين قرطبة واين جيان • قواعد كن اركان البلاد فما
عسى البقاء اذا لم تبق اركان • وبو حال مستمر ومشتد • بلکه

یوما فیوما متزاید وممتد اولدی • تا که عدد سنین هجرت حساب اسم
قابضه واصل ولیجق عسکر فرنج مخذول بالکلیه • اندلسی تحت تصرفنه

دخول ایتدوردی غرناطه تختگاهنده اولان اساس دولتلری بالکلیه
منهدم ومملوك وامرا ورعایا جمله سی قتل واسیر آراسنده منقسم اولدیلر
وارباب اشارات لامعه وعلماء جفر جامعه دیدکلری معنی که سنین هجرت
عدد اسم قابضه وارنجق ملت اسلامیه متبدل یا مذهب حق متحول اولق
باطل حقی ازاله واماطه وتمام عالمی یا اکثرینی کفر وضلال احاطه ایده
دیرلر ایدی اول نواحیده ظاهر وباهر اولدی واتفاق عجیبدر اول حدودده
شرق جانبندن بعینه خلاصهٔ ایران اولان عراق واذربایجان پادشاهی
سلطان یعقوب وفات ایدوب امرآء بایندریه آراسنده تفرقهٔ کلمه
واختلاف عظیم واقع اولوب پادشاه زاده لری عزل ونصب وعهد
وخلع ایتمکله دولتلرینه خلل عظیم عارض وضعف قوی طاری اولوب
بالآخره اسمعیل بن حیدر اردبیلی که اجدادی مشایخ عظامدن اولمغیله
عوام اتباع ایدوب خروج وذروهٔ سلطنته عروج ایدیجك غلاة شیعه
ورفض بالغ الی الالحاد طریقه سن اظهار واعتقاد ایدوب بعده اوزبك
خانی شاهی بیك دن ولایت خراسانی دخی استخلاص ایدوب تمامت ایران
ودیاربکر وعراق عرب ولایتلرینی بدعت وضلال وعلما وصلحایی
زجر ونکال وقتل واستیصال ایتمکله مالامال ایلدی بو ولایتلردن
اسباب وآلات بدعت وضلالت ساخته ورسم اسلام وسنن سید الانام
بکلی برانداخته اولدی واسمعیلك ابتدای استیلاسی مذهب ناحق عبارتینك
عدد حروفنه موافق اولدی که سنه ست وتسعمائه در واسم قابض عدد
حروفندن اوچ ییل صکره اولدی وشوکت اسلام وایمان رایات آل عثمان
سایه سنده اولان ولایتلره منحصر اولدی والله غالب علی امره مقصود
ومرام وخلاصهٔ کلام اولدر که بودین اسلامه عارض اولان امور شنیعه
وحالات فظیعه تفرق کلمه وتباین اهویه واختلافات دکان دولت
سببی ایله اولدی وارباب تجارب دیمشلردر که حفظ سلطنت ایکی نسنه ایله
اولور بری اتفاق امرا واجناد بریسی اختلاف اعدا واضداد شیخ سعدی

بیورر که چون اعدا متفرق اوله سن جمع اول آنلار جمع اولورلرسه سن
تفرقه دن اندیشه قیل وملك حازم دشمنلری آراسنه اختلاف براغوب
عساکر واجناد جمعندن مستغنی اولوب سیر نبی علیه الصلوة والسلامده
مذکوردر که چون کفار قریش قبایل عربی جمع ایدوب حضرت علیه الصلوة
والسلام قصدینه مدینهٔ منوره یی محاصره ایلدیلر نعیم بن مسعود
اشجعی اول اثناده شرف اسلام ایله مستسعد اولمشیدی هنوز اظهار
ایلمدین کفار آراسنه تفریق کلمه براغوب اَلْحَرْبُ خُدْعَةٌ مضمونیله
عساکر کفاری دفع ایتمك استدی بنی قریظه که یهوددن بر قبیله ایدی
مدینه قربنده متوطنلر ایدی جناب رسالت پناه صلی الله تعالی علیه
وسلم ایله صلح ایتمشلر ایدی کفار قریش وقبایل اعراب که احزاب
تسمیه اولنمشلر ایدی محاربه یه کلیجك آنلار دخی عصیان ایلدیلر
اهل اسلامه محکم ضرورت ومضایقه اولدی نیته کیم حق جل وعلا
حکایت بیوررکه اِذْ جَاؤُكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ اَسْفَلَ مِنْكُمْ وَاِذْ زَاغَتِ
الْاَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ الآیه اول سادات قریشه واروب
یا معشر قریش سزلره صدق موالاتم ومحمده معاداتم معلومکزدر
سزلره بر نصیحت مشفقانه ایتمکه کلدم مجبتم اعتقاد وقولمی تصدیق
ایدرسکوز ذکر ایلیه یین دیدی سادات قریش قولك مقبولدر سویله
دیجك اشتدم قریظه محمد ایله صلح ایتمشلر سزدن بعض کمسنه لری
رهن آدینه استیوب محمده ویره جك اولمشلر اول دخی قتل ایتسه کرك
زنهار رهن آدم ویرمیه سز دیدی آنلار قبول ایلدیلر بعده قریظه یه
کلوب یا معشر قریظه سزه بر نافع نصیحتم واردر قبول ایدرسکوز ذکر
ایده یین دیوب آنلار دخی سویله نصیحتکله عامل اولورز دیجك دیدی که
قریش واحزاب مدینه ده ساکن دکللر بر ایکی کون محاربه ایدرلر اکر سزه غالب
ظفر بولمزلر ایسه چیقوب ولایتلرینه کیدوب امین اولورلر اما سز
بو ولایتده ساکن سز آنلار کیتدکدن صکره محمد سزدن انتقام الموق استسه کرك

سزخود اکا مقاومت ایتمکه قادر دکلسز. نیچون اندیشهٔ عاقبت ایتمزسز
ایتدیلر که اندیشهٔ عاقبت نیجه ایده لیم. أیتدی رأی صواب ولدرکه
قریشدن رهن آدم استیه سز که تمام ظفر بولوب محمدی دفع ایتمینجه
سزی قویوب کیتمیه لر. بو فکری صواب کوروب قریشدن رهن آدم استدیلر.
سادات قریش کورک نعیم اشجعینک کلامنک صحتی ظاهر اولدی.
و قریظه نک محمد ایله اتفاق نهانیسی وار ایدوکنده شبهه قالمادی.
دیوب رهن آدم ویرمدیلر. قریظه دخی رهن ویرمدکلرین استماع ایدیجک
ایشته نعیمک کلامی حق ایمش دیوب قریظه نصرت ایتمدیلر. آرالرنده
تفرق کلمه و تجادل واقع اولدی. جناب رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم
و کافهٔ مسلمین ضرر انلرک قلرندن بفضل الله تعالی خلاص بولدیلر.

وحکایت مشهوردر که اسکندر یونانی دارا بن دارایه غلبه
ایدوب ایران ملکنه ظفر بولیجق عجم شهزاده لرندن نیجه کمسنه وار ایدی.
اسکندر آنلاردن متوهم ایدی. و قتل و ابقالری آراسنده متردد
اولوب آخر استادی ارسطاطالیسه مکتوب کوندروب دیدی که
ابنای ملوک فارس و ایراندن نیجه کمسنه وار هر بری فر و بها ایله
موصوف و شجاعت و شهامت ایله معروفدر. اکر جمله سن قتل ایدرسم
اراقت دماء ناحق ایتمکدن احتراز ایدرین. اکر عفو و ابقا ایدرسم
بن کتدوکمدن صکره نهضت و خروج ایدوب انتقام عجم ایچون مرزوبوم
ممالک رومی زیر و زبر ایدرلر. پس حکیم کامل لطف بیوروب سفر زحمتنی
اختیار ایدوب کلوب بو مشکلی حل ایده. حکیم ضعف و شیب سببندن
کلمیوب اعتذار ایلدی. **بیت** پیری و ضعف شیبت و آلام روزکار
نکذاشتند بر من مدحت نکار پای. اول فرزند معذور بیوره. و سؤال
ایتدوکی مشکلک جوابی بودرکه خون ناحق دوکمک شرعاً و عقلاً
محظور و محذور و محرم و ممنوعدر. ولکن اول شاه زاده لرک
هر برینه بر ولایتک امارتن ویروب هیچ برینی ایکیسن تحت حکومتنه

ایلمیه که بالضروره آرالرنده تفرق کلمه واقع اولوب هر بری آخردن
متوهم. و آنک ضررین دفعنه مشتغل اولسه کرک. و سندن صکره اولاد
و اعقابک ضررلرندن امین اولسه کرک. فی الواقع حکیم دیدوکی اوزره
بری برینه اشتغاللرندن آخر جانبه نظر ایتمکه مجاللری اولمدی. و آنلاره
ملوک طوایف دیرلر. و اسکندردن صکره دورت یوز سیله دک
حکومت ایران آنلارک ضبطنده اولوب ملک روم آبادان اولدی.
چون مراراً مقرر اولدی که پادشاهده عدل الزم لازمدر. اما دنیا
جهتندن زیرا عدل توفیر خزینه یی مؤدیدر. زیرا خزینه عمارت مملکتدن
حاصل اولور. مملکت که خراب اوله مالدن بی نصیب. و خلقی غنادن
بی نصاب اولسه کرک. و عمارت مملکت عدل ایله اولور. **مثنوی**

برو پاس درویش محتاج دار	که شاه از رعیت بود تاج دار
رعیت نشاید به بیداد کشت	که مر سلطنت را پناهند و پشت

چون میر ظالم زمستانده جور ایله دهقانک کاوین آلا. تابستانده ایلیجی
عشر محصولاتی اکا قندن حاصل اولور. بر دفعه بازرکانک مالنی آلیجق
علی الدوام مال و کمرک نیجه عاید اولور. پس متصل رعایایه زرع
ایتدرمک کرک. تخم بوله مزلرسه قرض ویرمک کرک. بقرز راعتلری
هلاک اولدیسه تحصیل ایدیویرمک کرک. **حکایت** اولنورکه فرعون
لعینک عادتی بو ایدی که دیار مصریه زرع اولندقدن صکره ایکی معتمد
کمسنه یه ایکی اردب بغدای ویروب بریسنی اعلای مصره برینی دخی
اسفل مصره ارسال ایدر. وارک کورک بر اردب بغدای اکه جک زمینی
خالی قالمشمیدر. اول ایکی معتمد تمامت ولایت مصری کشت و تفقد
ایدرلر ایدی. بر اردب الورخالی موضع بولنورسه فرعون لعین اول
نواحینک کاشفلرین و امناسن و زرعا و زرده منصوب اولمش مشد
و معتمدلرین قتل ایلیدی. بو سیاست خوفندن هر سال دیار مصریه
زرع ایله مالامال اولوردی. اما آخرتده نفعی ظاهردرکه المقسطون

عَلٰی مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ • چون بو خانه دن سفر اولنه • پادشاه و کدا یکسان
و درویش و توانکر مساوی اولور • عساکری جهان صحراسن طوتن پادشاهلر
حق درکاهنه تن وتنها کلورکه • وَیَرِثُهُ مَا یَقُولُ وَیَأْتِینَا فَرْدًا •
پس پادشاه عاقله لازمدرکه شمدیکی مال وجاه وشوکت وسپاه •
وشکوه سلطنت و وسعت مملکتنه مغرور اولمیوب • اول کونی یاد ایلیه
که تخت پاکدن تحت خاکه بی خادم • وانیس وقادم وجلیس اولسه کرك •
قوللرندن نوکرلرندن یاننده برفرد یوق • خدمتکاردجان سپاهلرندن
قننده دیار بدیدار دکل • نیته کیم دیمشلر • بیت •

بود کاو بندهٔ لرکدن یاتکن برکسنی یوق	بکیم بو بنجه سفرده که اختیار ایدك
بیت • پس اکر پادشاه عادل اولورسه	نیته که زنده اوله شاه دیسه رحناب
جور حلت ایلیه طوبی له وحسن مآب •	واکر دست تظلمی واذیتی آچمش

ورعایای سوخته یه شرر شر صاچمش اوله • وحق آکا ویردوکی نعمتلری
ینه عصیاننه آلت واوقات عزیزه سن صرف عشرت وبطالت ایتمش
اولوب • اموال رعایای مساکینی تنعمات بی انصافنه مصروف • وبذل
مال فقرا وضعفا ایتمکله سخا وکرم ایله موصوف اوله • بیت •
خورد آب از نم چشم یتیمان میوهٔ باغش • چکد خون دل بیوه زنان از مرغ بریانش
فردا عقوبت زبانیهٔ بی رحمدن نلر کوره • وغسلین زقوم جحیمدن
نلر نوش ایده • نیته کیم بعض ظلمهٔ وفسقهٔ ملوك مست هلاك اولیجق دیمشلر •

قطعه

چون بوقت نزع روحش یافت عزم آتشی	بر دبیش زمهریرا تا خمارش بشکند •
کاسه داران جهنم آمدندش پیش باز	تا شراب دوستکامی در دکارش بشکند •

وپادشاه لبیب دوروزه امهالی اهمال صانمیه وشفقت وداد ایتمکدن
اوصانمیه • ودایما غضب قهار مطلقی یاد وسرای عدلی آباد ایده •
پس عدالتك شرطی واركانی • وپادشاه عادله رعایتی لازم قوانینی نه دردر
ذکر اینه لم • شرط اول بودرکه جمله خلایقی متساوی طوته • زیرا
خلایق عالمه نسبت عناصر اربعه کبی در • آدمه نسبت چون عناصر

ومتساوی ومتکافی اولمینجه • مزاج آدم صحیح وملتیم اولمز • کذلك
افراد متساوی طوتلمسه • مزاج عالم صحیح ومنتظم اولمز • پس عناصر بدن
عالمده دخی عناصر بدن آدم کبی دورتدر • اول اهل قلمدرکه علما •
وقضاة وکتاب وحساب • واطبا وشعرا ومنجم ومهندسلر • وبونلر
آب منزله سنده در • زیرا علم حیاتا رواحه مؤدی در • آب حیات
اشباحه مؤدی اولدوغی • وَمِنَ الْمَاءِ کُلَّ شَیْءٍ حَیٍّ • ایکنجیسی اهل شمشیردر
که امرا وبهادرلر وسپاهیلردرکه ضرب شمشیر • واستعمال کمان وتیر ایله
ساحهٔ ملك ودینی اعدای کفر کیش • وبدعت آییندن حفظ وحراست
وثغور • واطراف مملکتی متعدیان بی انصافدن ضبط وحمایت ایدرلر •
اکر بوطایفه نك لمعان شمشیری اولمیه • عالم ظلام ضلالتده اسیر
وکرفتار اولوردی • واکر آب تیغ ایله باغ مملکت سیراب اولمیه هیچکس
شجرهٔ امن وامانندن برخوردار اولمزدی • بوطایفه آتش مثالنده در
وجه مناسبت روشندر • اوچنجیسی طایفهٔ تجار ومستجلبان
بضایع وارباب حرف وصنایع درکه انتظام معاش ایچون تجار مسافهٔ
بعیده دن اسفار شاقه ایله جلب بضایع ایدرلر • وارباب حرف
لیلا ونهارا تحصیل مهمات صنایع ایدرلر • وحاجات خلق حاصل
ومراتب هرکس کندویه واصل اولور • وبوطایفه هوا کبی درکه حرکتندن
تروح ارواح واستراحت اشباح حاصل اولور • دوردنجیسی طایفهٔ
زراعتکر واکنجیلرکه حفر وحرث اراضی مزارع وتعمیر ضیاع • وانشاء
جنینات وکروم ایله خاکدن انواع حبوب وشجر • وتاکدن اصناف
ثمار که مرغوب قلوبدر تحصیل ایدوب • اقوات ناسی حاصل وانواع ثمراتی
وَفَاکِهَةٍ مِمَّا یَتَخَیَّرُونَ مقتضاسنجه خلقه واصل ایلرلر • وکاسب حقیقی
بونلاردرکه صرف اوقات ایدوب خاك سیه دن تحصیل اقوات ایدرلر •
وسایر طوایف کسب غیری تناول • واشیای مکسوبهٔ غیری آنالرینه
اداده وتبادل ایدرلر • وبوطایفه تراب کبی درکه منافع جمله بونلاردن

حاصل اولوب نابت اولد وغندن غیری هر کشی بونلادك یوزین باصوب
بونلاره دیمه اورر بینه آنلاد قایم وثابتدر وبینه کیم بعض عناصر بدنده
آخره غلبه ایتسه موجب مرض وموروث علت وعرض اولور کذلك
بوطایفه نك بعضی غلبه ایلسه مزاج عالمه خلل پذیرا اولور مثلا اکر خلق
سپاهی اولوب ارباب صنایع وتجار بضایعی آزقلسه وعلی هذا القیاس
وکذلك بوطوایف بعض آخرك عملن ایلسه بینه مؤدی فساددر
مثلا امرا وسپاهیلر تجارت وحرفته اشتغال ایلسه‌لر **حکایت**
اولنور که کسرئ هرمزك بعض وزراسی عرض ایلدیکه دریادن تاجرلر
کلدی وافر بضایع وجواهرلری وار اکر پادشاه ایچون اشترا اولنورسه
بینه عالی بهایه صاتیلوب بخندن مبلغ عظیم اولمق مقرردر جوابنده
یازدی که خوجل وعلا بره سلطنت وامارت احسان ایتدی وبعض
رعایامز کسب وتجارت روزی قلدی اکر بن تجارته مشتغل اولورسق
سلطنت وامارتی کیم ایلسون وکسب وتجارت اهلی ولانلر نیه مشغول
اولسونلر زنهار بونك کبی افعال دنیه که سنك دناءت اصل ونسبکه
وقباحت جبلت حسبکه دلالت ایدر من بعد بزه اعلام ایتمیه‌سن والا
عرضه تیغ انتقام اولورسن پس بو جمله تحریر اولناندن معلوم اولدیکه
اشخاص وطوایف مدینه بری برینه تعاون ایتمك کرك وحکما بو تعاونی
بیان ایدوب عربی عبارتیله دیمشلرکه فضیلة الفلاحین التعاون
بالاعمال فضیلة التجار التعاون بالاموال فضیلة الملوك
التعاون بالاراء والسیاسة فضیلة الالهیین التعاون بالحکم
الحقیقیة ثم هم جمیعا یتعاونون علی عمارة المدن بالخیرات
والفضایل فقیر ایدرین فضیلة الاجناد والعساکر بخوض الحروب
وحفظ الثغور بو کلمه دخی الحاق اولنسه وجهدن خارج دکلدر
شرط ثانی اولدر که بو طوایف تکافو وتساوی اوزدینه اولدقدن صکره
اهل مدینه یه عموما نظر ایدوب هر بری استحقاق واستعدادی قدر

رعایت اولنه وبنی آدم دخی بو اعتبار ایله بش قسم در **قسم اول** اولدر که
خیر بالطبع اولوب وخیری غیره دخی متعدی اوله علمای شریعت ومشایخ
طریقت وعرفای حقیقت کبی وبونلار خلاصهٔ آفرینش ونقاوهٔ عالم
وغایهٔ علت ایجاد کارخانهٔ بنی آدم در ومطرح انوار ازلی ومطمح انظار
لم یزلی بونلاردر وبونلار هادی وغیریلر لیلی وضیافت ایجاددن مراد
مهمانخانهٔ عالمدن بونلار مقصود وسایر طفیلیلردر **بیت**
بیا که مایدهٔ لطف کرد کاد جهانرا ∴ تو میهمانی عالم درین میانه طفیلی
وحکما دیمشلردر پادشاه سعید اولدر که علاقهٔ ارتباط واختلاطنی
بو طایفه ایله ایلیوب مراجعت ومشاورهسن بونلار ایله قیله بو طایفه
سایر طوایفه غالب وحاکم واقتدا واقتباس آنلاره دایم وقایم ایلیه که
نشاءهٔ دولت حقیقی بودر فقیر ایدرین طالب دنیای دونی وحریص جاه
ومراتب اولان علمای رسوم که آنلاره علماء سوء دیرلر وصوفیهٔ ظاهر
آرای که بونلاره متأکله دیرلر بونلار خارج در پس پادشاه حازمه
لازم در که صحیح العیار ایله قلبی وزن وخالص ایله مغشوشی تمییز ایلیه
کندو یه ملازمت ایدن علمایه حصر نظر وقصر بصر ایتمیوب زوایا واطراف
وکنج فراغت واکتفا فده قطع طمع ایدن علمایه طالب وفقرایه راغب اوله نته کیم دیمشلردر

قطعه قل للامیر نصیحة		لا ترکنن الی الفقیه
ان الفقیه اذا اتی		ابوابکم لا خیر فیه

وتربیت فضلا اکابر سلاطین وامرا ایچنده مرغوبدر مولانا جلال
دوانی نقل ایدر که رکن الدوله حسن بن بویه دیلمی که عراق عجم
پادشاهی ایدی وری شهری تختکاهی ایدی وتربیت علما وجمعیت
فضلا ایله ملوك وسلاطین ایچنده ممتاز ایدی واول زمانده
کفار روم اهل اسلامه هجوم ایتمشیدی رکن الدوله اکا مقابله
ایدوب منصور ومظفر اولدی دفعهٔ ثانیه ده روم ینه هجوم
ایدوب لشکر عراق هزیمت وافتراق اوزره اولوب بعضی اسیر اولدیلر

قیصر روم اسراتی وکوینه کتوروب ری شهرندن ابو نصر نام بر کمسنه
بولنوب اکا ایتدی سکا بر خبر دیسم پادشاهکوز رکن الدوله یه انها
ایدرمیسن ابو نصر ایتدی علی الرأس والعین پس نکفور ایتدی حسنه
دیه سن که قسطنطینیه شهرندن اول نیت ایله چیقدم که عراق ولایتن
خراب ایلیم اما چون سنک سیرت احوالک تفحص ایتدم بیلدم که اقبال
دولتک عروج ومکمن امکانده اولان سعادتلرک حیز فعله خروج ایتمک
اوزره دور بر پادشاه که ندماسی علما وحریف میدان وکاسی فضلای ناس
اوله ابو الفضل بن عمید وابو جعفر خازن وعلی بن قاسم وابو علی ساقی
کبی آنک دولتی تزاید وسعادتی تصاعد اوزره اولمق مقرردر وارباب
دولت واقباله تعرض مقتضای عقل دکلدر واول سببدن قصدمدن دونب
رجوع ایلدم واول پادشاه که ندما ومصاحبلری اراذل واصاغر وصناع حلف
ومساخر اوله دلیلدر که سهم سعادتدن بی نصیب وکوکب دولت
واقبالی غروبه قریبدر نیته کیم شاعر روم مولانا ذاتی حکایت
ایدر ایدی که ابتدای ظهورمده سلطان قورقود بن سلطان بایزید
خدمتی شهزاده ایکن مدح ایدم مقبول طبعی اولوب بنی ندما سلکنه
نظم ایتمک استدی اول اثناده شهزاده دریا سیار ایله تفرج ایچون
کشتی یه سوار اولدق شهزاده نک بر سازنده ندیمی وار آنی بر سر کشاده
صندوقه قویرلر رسنی مقرم ایله بالایه چکوب دفعه قویویردیلر
دریایه دوشوب جامه لری تر وکندوسی زیر وزبر اولور مصراع
جامه های کهنه او ترشد وخود ترنشد خلاف مضمونی اوزره اظهار
تألم واضطراب وشهزاده یه دشنام بیحساب ایدوب شاهزاده قهقهه الله
خنده ایدر ندیم تر جامه لرین چیقاروب صوین صیقر انعام شهنشاهیدن
جدید وخشک جامه لر جیقر تکرار سازنی النه آلوب صندوقه کیرر
دعای نامقبول کبی بر مقدار بالایه چکلور وقضای بد کبی نازل اولوب
غرقه آب ومبلول الجسم والثیاب اولور اول ینه دشنامه آغاز

جامهای

وشهزاده

وشهزاده خنده قهقها ایله دهن باز ایدر وآخر نهاره دک کشتی سایر
وبو حالت شهزاده ایله مسخره آراسنده دایر اولور بن چون بو حالی
مشاهده ایلدم بیلدم که پادشاهلر ایچنده فایق وتخت سلطنته لایق
دکلدر اکا خدمت ایدن نکبت خادم واکا ندیم اولان بالآخره نادم اولور
دولتنه انتظام وندامتنی اختیار ایتمدم فی الواقع نجم سعادتی دیرلن وتخت
سلطنت آل عثمان آندن کوزان اولدی بز کله لیم اقسام بنی آدم بیانه
قسم ثانی آنلاردر که کندولر خیر اوله لر اما خیرلری کندولره منحصر
اولوب آخره متعدی ومنتشر اولمیه وبو طایفه اقلکیدن اکثیچون متأخردر
که آنلارک چهرۀ احوالی حلیۀ کمال واکمال ایله حالی اما بونلر کمالله متحلی
اکمالدن خالیدر پادشاه بو طایفه یی دخی مرعی ومصالح وحاجتلرین مقضی
ایتمک کرک قسم ثالث اولدر که بالطبع نه خیر ونه شریر ولوح استعدادی
ایکی جهتدن خارجدن نقش پذیر اوله وپادشاه بو طایفه یی ظل حمایتنده
آسوده ایتدکدنصکره تحصیل خیر وکماله تحریص ایلیه امیددر که استعدادی
فساددن محفوظ وبرکت اعانتی ایله خیر وکمالدن بهره مند ومحفوظ اوله لر
قسم رابع آنلاردر که بالطبع شریر اوله اما شرلری کندولره مقتصر
آخره متجاوز ومتعدی اولمیه وبو طایفه تحقیر واهانت ایتدکدنصکره
مواعظ وزواجر وترغیبات وترهیبات ایله بشارت وانذار ایده لر که
مقتضای طبیعتلری اولان شردن انابت وداعی خیره اجابت ایده لر
قسم خامس آنلاردر که بالطبع شریر وشرلری آخره تجاوز وتأثیر
ایدر وبونلار اخس خلایق واسفل طبقات انامدر وطبقۀ اولی یه
ضد کامل وتباین تام دیرلر وبونلاردخی نیچه مرتبه اوزره در بعضی
که نسبت ایله اعلاسیدر فی الجمله طبیعتدن خروج ودرجات خیره
عروج ایتمک امکانی واردر انلاری انواع زجر وتأدیب ایله اصلاح
وتهذیب ایتمکه همت ایتمک کرک بعض اخری که امید صلاح وشایبۀ
رایحۀ نجاحلری یوقدر اکر شری کامل دکل ایسه آنلار ایله مدارات

ایتمك كرك • وكر شری شامل ایسه ازالهٔ شرلری عقلا وشرعا واجبدر •
ودفع شر دخی نیجه طریقله متصوردر • بریسی حبسدر • واول اهل
مدینه ایله اختلاطدن منع قلمقدر • ایكنجیسی قیددر • واول تصرفات
بدنیدن دخی منع ایتمكدر • اوچنجیسی نفیدر • واول سكون مدینه ودخول
تمدندن ایتمكدن منع قلمقدر • اكر بو امور ایله شری مندفع اولمزسه •
حكما قتلی جایزمیدر دكلمیدر • اختلاف ایتمشلردر • اما اظهر اقوال بودركه
سبب فساد اولان عضوینی قطع ایتمكله اكتفا ایدوب قتلنه اقدام
ایتمیه لر • مثلا قطع یدی ایله • ولوطینك قطع آلت تناسلی ایله اكتفا
ایده لر • زیرا شر وضرر بونكله منتفی ومنعدم اولیجق بنیان حقیقی كه
وجود انسانیدر • بالكلیه منهدم ایتمك مناسب دكلدر • مكر كه دفع
ضرر قتلدن غیری ایله مندفع اولمیه • اول تقدیرجه آخر الدواء الكي
مضمونیله عمل اولنه • والحق بو امورده شریعت حقه اقتفا وآنك
حدودنده وقوف رسومی ایله اكتفا اولنه كه • وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ
ظَلَمَ نَفْسَهُ • شرع شریف قتل بیوردوغنه ترحم اولنمیه • وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا
رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ • وشرع قتل تجویز ایتمدوكی یرده سیاست وضبط مملكت
دیوا اراقت دمایه اقدام اولنمیه • وبعض امرای عصره شیطان تسویل والقا
ایدركه بو زمانده شریعت مطهره یه اقتفا وطریقهٔ محمودهٔ محمدیه حدود
وزواجری ایله اكتفا اولنورسه اصلاح عالم متعذر اولور • زیرا شمدی
اهل فساد وحرامی وقطاع الطریق متكثردر • وبو تسویل باطل وتخیل
عاطل اراقهٔ دمایه مشغوف • وتوهمات وظنون ایله تعذیب خلایق
ایتمكه همتلرینی مصروف ایدرلر • وبو تصور كاسد وخیال فاسددر قطعه

سیاست بجان رسم معدلت نبود	كه تا یقین نشود خون كس نشاید ریخت •
بهر دیار كه حكم از ره كمان باشید	نزود زود بباید زان دیار كریخت •

حكایت سلطان سعید نور الدین شهید حضرتلری قدس سره موصل
شهرنده مالك اولیجق • آنك جامع كبیرینی بنا اتمكه شروع ایدیجك مثلا

عمر نام بر عالم عامل • ومتقی كامل وار ایدی • آنی امین بنا ایلدی • وآنلار
شمدیكی زمان كبی عمارات ومعابد بناسنه سپاهیلردن امین بنا اعزلردی •
چون بنا تمام اولدی • بعض اهالی شهر مثلا زاهد عمره تكلیف ایلدیلركه •
پادشاهه انها ایلیه كه • بر مقدار سیاست اجرا ایده كه محض قوانین شرعله ایتمكله
اهل فساده طغیان كلمشدر • مثلا عمر ضمن مكتوبنده بو معنایی تحریر ایدیجك •
نور الدین شهید حضرتندن جواب كلدكه دین اسلام • وملت نبی مكمل علیه
الصلوة والسلام كه نور الهی اندن لامعدر • خاتمهٔ ادیاندر • واكمل شرایعدر •
حاشا كه خاتم ادیانده كه دین خاتمدر • خیرات مجتمع • وافضل شریعت
استعمالیله شرور ومفاسد بالكلیه مرتفع اولمیه • ونص اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ
لَكُمْ دِينَكُمْ قاطع • وتخیلات وتوهمات غبارینی دافعدر • مثلا عمر خود شیلری •
تصور ایتمسون نكه بو فقیر جادهٔ شریعتدن دانهٔ خردل مقداری خروج
ومضایق قوانین باطله وسیاسات بدعیه یه ذره قدر ولوج ایلیه •
ان شاء الله تعالی • بركات شریعتله جمیع شرور مرتفع وخیرات وحسنات
مجتمع اولور • وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ • چونكه مكتوب سلطانی مثلا
عمر خدمتنه واصل اولدی • دایما اوقور اغلاردی • كه كورك زاهدك
پادشاهه كتابنی • وكورك پادشاهك زاهده خطابنی • یعنی معتاد امر
بر عكس اولمق ایدی • وعلمای كبار كه تاریخ وسیرت حضرت نور الدین
شهیدی تحریر ایتمشلردر • ابن اثیر ابو شامه ابن خلكان كبی اتفاق
ایتمشلردر كه اول پادشاه عادلك شریعت مطهره یه حسن توسل
وفرط اتباع ایتمه سی بركاتیله ممالك محروسه وبلاد مأنوسه سی اول قدر
امن وامان ایله مملو • وآیت حفظ وحراست صحیفهٔ روزكاردن اول
وجهله متلو اولدی كه اقاصی كردستان • وموصلدن حدود صعید مصر
وسرحد رومه • وارنجه بر خاتون ضعیفه تن تنها اموال جزئیه لیله اكر
مسافرت ایتسه افراد آفریندن بر احد سر راهنه كلمك • وآندن بر حبه
اخذ ایتمك متصور دكل ایدی • وشرب خمور وفواحش ومنكرات •

مما لکندن بالکلیه مرفوع وباج وخراج ودست نهب وتاراج رعایا سندن
بالتمام مدفوع اولمشیدی وسلطان صلاح الدین دخی عدالتده اکا اقتدا
وتقلید ایدوب عدل وشرعله نام نیکن کتابهٔ کنارهٔ روزکارده تخلید
ایتمشیدی وعلما دیرلرکه بو ایکی پادشاه شریعت پناه که سیرتلری عدل
وشرعک مجتبی در آخر زمان پادشاهلرینه حق جل وعلانک حجتی در
زیرا پادشاهلر دیرلرکه فساد عالم وضلال بنی آدم اول مرتبه یه وارمشدر
که اصلاح عالم حد اقتدا ردن افزون ورعایت عدالت حیز امکاندن
بیرون اولمشدر نیته کیم بعض خلفای بنی امیه مروانیه دن مرویدر که
استدعای عدل واجرای شرع طلب ایدوب سیرت خلفای راشدینی
رضی الله تعالی عنهم ذکر ایدنلره دیرایدی که سز بکا ابوذر وابودردا کبی
رعیتا ولک بن سیزه ابوبکر وعمر کبی خلیفه اولاین پس حق جل وعلا
آخر الزمان وهیجان فتن بیکرانده طریقت نبویه یه سالک واجرای
قوانین عدل وشرع ایتمکه مالك ایکی پادشاه عدالت دستکاه کتوردی
که آنلار ایله باقی پادشاهلری الزام وعذر باطللرین اعدام ایلدی
چون سوق کلام بورایه کلدی ینه صدده رجوع ایدلیم چون بر کمسنه یه
بحسب الشرع حد لازم کله آنی شفقتله یا شفاعتله اهمال ایتمیه خون ناحق
ایدنه دخی قصاص بویله در اکر ولی مقتول عفو وصلحی مقبول کورمیوب
قصاصی الزام وحقمی آلیویر دیو حاکمه اقدام ایدرسه حضرت خواجهٔ
کونین که نبی رؤف رحیم ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ صلی الله تعالی علیه وسلم
آنک خلق بزرکواری وصفی در امتینه کمال عفو ومرحمت وستر عیب
وذلت اوزرینه ایدی الا حدود شرعیه ده که بعد الوجوب عفو
واسقاط ایتمکی اصلا جایز کورمز ایدی روایت اولنور که بنی مخزوم دن
که قبایل قریشدندر بر خاتون سرقه ذلتنه مبتلا اولدی اشراف
قبیله سی عفو رجاسن ایدوب دیدیلر که بو بنی حضرته کمسه شفاعت ایدهمز
مکر اسامه بن زید که جناب رسالت پناهینک صلی الله علیه وسلم بندن

ویندن زاده

ویندن زاده سی ایدی وطوق نعمت عتق نبوی کردن وجودینک قلاده سی ایدی
پس اکا بو شفاعتی تکلیف ایدوب اول دخی حضرته صلی الله تعالی علیه وسلم
ذکر شفاعت ایدیجک غضب عظیم عارض اولوب قوی متأثر اولدیلر
ودیدیلر که حق جل وعلانک حدینه شفاعتمی ایدرسن اول الله حقی ایچون
که بنی خلقه بعث ایلدی قیزم فاطمه سرقه ایلسه یدین قطع ایدرین
سزدن اول کچن امم انکله هلاك اولدیلر که حدی ضعفایه اقامت
اشرافه رعایت ایدوب حدی اسقاط ایدرلر ایدی پس نیته کیم طبیب
حاذق عضو مضری قطع ایتمکی واجب ومضرتی باقی بدندن ازاله
اهم مآرب بیلور کذلك سلطان عادل دخی واجب القتل ولان
مفسدك قتلنی لازم وضررینی عباد وبلاددن دفع ایتمکده سعی دایم
ایده شرط ثانی اولدر که طوایف وطبقات مذکوره مراتبده تساوی
وتکافودن رعایت اولنه قدر نصکره قسمت خیرات وایثار مبرات ایتمکده هر
برینک استحقاقی واستعدادینی رعایت ایلیه وخیرات اوچ قسمدر سلامت
واموال وکرامت وهر شخصه بو اوچ استحقاقی دکلو نصیب اجرا ایدوب
نقص ایلمیه که بوکا جور دیرلر وزیاده دخی ایلمیه که غیره جوردر پس
شرکای علم وطلب کمالدن بعضیسنه منصب وجاه ومزید انعام وتصدر
جهتندن اقران وامثالندن زیاده ایلسه آنلاره ظلم وجور اولور
بلکه کاهی غلیظ غضبندن طلبلرینه فتور واجتهادلرینه قصور کلور
نقصان کماله مؤدی اولور پس پادشاه صاحب انتباه بو مقامده
اهتمام ایتمك کرك ورعایتی استحقاقه کوره ایتمك کرك ودیمیه که
بو فضل ورعایتمده استدوکم کمسنه یه ایدرین آخرك حقن نقص
ایلمدم نه لازم اولور کلام ملوك وحکام فصل خصام وقسمت
انصبا وانعام ایتمکدر عدل فی القضیه وقسمت علی السویه ایتمکله
مأمورلردر ومناصب ومراتب تقسیمنده شرط استحقاق واستیهال
رعایت اولنماموق ظلم وضلال در ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ﴾

الى اهلها • آيۀ كريمه سنده مفسرلر ذكر ايديلركه • توزيع مناصب وتوجيه
مراتب دخى اهلنه اداسى واجب ولان امانتدندر • وحديث نبوى كه
مَنْ قَلَّدَ اِنْسَانًا عَمَلًا فِي رَعِيَّتِهِ مَنْ هُوَ اَوْلَى بِهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللهَ
وَرَسُولَهُ وَجَمَاعَةَ الْمُؤْمِنِينَ • نص صريحدر • ودليل عقلى دخى ظاهردركه •
مناصب عاليه ومراتب ساميه • نااهللره توجيه • وغير مستحقنه تفويض
اولنمقدن دين ودولت وملك وملته خلل وزلل اولقدر عارض •
اولوركه تداركى ناممكن وتلافيسى ناميسور اولور • ونظر صائب وفكر
وفكر ثاقب دلالت ايدر • هر خللكه احوال عالمده ظاهر • وهر زللكه كارخانۀ
بنى آدمده صادر اولور • اكثرى مناصب نااهله توجيه • ونامستحقلر
مسند امارت ووزارت • وبالين قضا وتدريسه ترفيه اولنمقدن
اولمشدر • پس پادشاه صاحب اختيار • ووكلاء مسند اختيار اولانلره
لازمدركه تفويض مناصب • وتوجيه مراتب ايتدكده احتياط كامل وورع
غالب استعمال ايدوب جرعۀ ارتشا ايله انشا يا متعلق وزير دستلرينه
يعطى من يشا اولوب • يا شفاعت باطله قولى ايله نامۀ ظلمى • كه
وَضْعُ الشَّيْءِ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ دن • انشا اتميه • وكندو دخى نامستحقه
شفاعت مستحقلره شناعت • وجاهللره اعانت عالملره اهانتدر •
واصحاب تقليد • واختيار اولانلره تنفيذ شفاعت ايتمكه • صاحب اقتدار
اولانلره اخذ هدايا وتحفا ايتمكدن بغايت احتراز وبرطرف اولمق
كرك • كه اخذ هديه عدل فى القضيه وقسم على السويه هركز جمع اولمز •
شعر اِذَا دَخَلَ الْهَدِيَّةُ دَارَ قَوْمٍ ∴ تَطَايَرَتِ الْاَمَانَةُ مِنْ كُوَاهَا •
واصحاب حكومت وارباب قضا وحكمت اولانلره هديه رشوت حكمندهدر •
وحديث صحيحده وارد اولمشدر • هَدَايَا الْاُمَرَاءِ غُلُولٌ • وهديه آدينى
پيشكش قومغيله حله منقلب اولمز • بو جمله كه شرح اولندى • تقسيم خيرات
وكرامانه متعلق اولانلردر • وبعد التقسيم خيراتى اصحابنده تبقيه وتنميه
ايتمك دخى كرك • يعنى هر كسه مستحق اولندوغى خير وكرامت پادشاه

صاحب

صاحب عدالت طرفندن واصل اولدقدنصكره بى موجب بدندن انتزاع
اولنميه • بو مرتبه عدالتدن جزودر • وعدالتدنصكره مرتبۀ احسان
واردر • واحسان اولدركه شخصه مستحق اولدوغى مرتبه دن زياده احسان
اولنه • وحكما ايدرلركه احسان پادشاه مقارن هيبت كرك • زيرا
هيبتدن خالى اولنجق خلقه بطر وغرور • وجسارت وطمع زياده
حاصل اولمسه كرك • وطامع اولان كمسنه يه نقدر احسان اولنسه •
زياده طلب ايتمكدن خالى اولمز • وهر كمسنه كندوزنده اولدوغى مرتبه دن
زياده فضل وكمال تصور ايتمكدن خالى دكلدر • زيرا هر كس نفسنه محبت
وعاشقدر • ومحبت محبوبك هر فعلنى كمال وهر خصلتى هنر عظيم عد ايلر •
بيت عيبم هنر وكمال بينند ∴ خارم كل ونسترن نمايد •
ودخى نفسك كندو كمالنه علمى حضورى • وغيرك كمالنه علمى حصولى علم
حضورى حصولى دن اقوى در • پس كندو كمالى زياده منكشف
اولنجق • قوى ظن ايلر • چون كمسنه كندوده كمال قوى تصور ايدنجك
رعايت كامل طلب ايتسه كرك • پس اكر احسان هيبته مقارن لطف
وكرم توام قرواديه مصاحب اولمزيسه • تجاسر اقدام عام سببى ايله اختلال
انتظام وعدم انضباط امور خواص وعوام اولمق لازم اولور • و
پادشاه رعيتى قوانين عدالتله الزام • وقبول طرق فضيلت ايله تكليف
وابرام ايدر • زيرا نيته كيم بدنك قوامى طبيعتله طبيعتك قوامى عقل ايله در •
كذلك مدينه نك قوامى سياست ايله سياستك قوامى حكمت ايله در •
چون حكمت مدينه ده متعارف • وناموس ربانى ملكده مقتدا اوله •
نظام حاصل ونفوس كمال ممكنه واصل اولور • اما اكر حكمت متروك
اوله • ناموسه خذلان يتشور • وناموس مخذول اولنجق زينت
ورونق ملك نابديد • وفتنه لر ظاهر ورسم مروت مندرس
ونعمت نعمته مبدل اولور • تنبيه اقامت عدل اول وقت متصور
اولور • كه پادشاه محتجب وارباب حاجات وستم ديده لر بث شكوى

وعرض حاجت ایدن مدوکندن مضطرب اولمیه • زیرا پادشاه ورای پرده
تواریده مستتر • واحوال رعایا • ومحایف ومظالم برایا • واستحقاق ارباب
کمال • واطراف وثغورده اولان احوالکا • واصل اولمق متعذر اولوب •
اشخاص معینه • وآحاد معدوده اخبارینه منحصر اولیجق • ممکن که آنلار
دخی غرض نفسدن عاری اولمیوب • دقایق احوالی کما هو حقه اعلام ایتمامکله •
نیجه ارباب فضل وکمال زوایاده مختفی • ونیجه ارباب ظلم وضلال •
منتشر اوله • واکر هر کون بالذات نظر احوال رعایا • ودفع مظالم ومحایف
برایا ایدمزسه • باری هفته ده یا آیده برکون تعیین ایلیه که • آنده
مظلوم ومحروم اولانلره دستور ویروب • بالذات کلام وشکوی لرین
اصغا واستماع بیوروب • ومظالم وبلوی لرین دفع ورفع ایلیه • واکاسره
پادشاهلرینک عادتی بو ایدی که • ییلده برنیجه معین کونلری وار ایدی •
آنده آشکارا اوتوروب • قوی وضعیف ووضیع وشریف کیمه اولورسه •
اذن ویررلر ایدی • کلوب بالذات پادشاهه ملاقات • واحوالنی عرضه
ایدر ایدی • حکایت اولنور که نور الدین شهید حضرتلرینک اوایل
ایامنده اسد الدین شیرکوه اکابر امرا اولمغیله • وکلاسی رعایادن اموال
وضیاع اخذ وغصب ایتمکدن خالی دکللر ایدی • چون نور الدین شهید
حضرتنه شکوی ایتدیلر • دار العدل نام برسرای یاپوب • آنده جلوس
ونظر محایف ومذاهب اربعه نک قضاة ومفتیلرین احضار ایتمکه
عازم اولدی • اسد الدین دار العدل بنا اولندیغی استماع ایدیجک
تفکر ایلدی • که عدل وسیاست نور الدین عالمده معلوم جمله امرا
واجناد هیبت وشکوهندن موم اولمشلر • ودار العدل بناسنه هیچ
احتیاج یوقدر • مکر بنم ایچون بنا ایدر • پس وکلاسنه ومما لیکنه
احضار ایدوب • خطاب ایلدی • که نور الدین دار العدل بنا بیوردی •
غالبا بنم ایچوندر • شویله که بندن شکایت ایدرلر • سزدن بریکوزه
دعوی لازم کله بی تأخیر قتل ایدرین دیو ایمان غلاظ ایلدی • هر بری

خصمانی رضا ایلدیلر • دیرلر که نور الدین دار العدلده اوتوروب •
هیچ مشتکی کلمدی • وتمام نور الدین زمانندن بطال ایدی • وحدیث
شریفده وارد اولمشدر • که فردای قیامت ارباب حکومت احتجاب ایدوب •
ارباب حاجات آنلاره واصل اولهمدوغندن ارتوق عتاب وعقاب
کورمیه لر • ودخی بیورمشلر که هر کمسنه که امور مسلمیندن برامر اکا
مفوض اوله • واول قپوسنی سد ایدوب • مظلوملر ومحتاجلر اکا واصل
اولمیه • حق جل وعلا ایه غایت احتیاجی زماننده رحمت قپوسنی سد وحقک
رحمت عامه وکرم تامنه واصل اولمیه • وپادشاه صاحب انتباه اولانه
ثقات رجال وعدول اهل فضل وکمالدن نیجه مخبر صادق • ومنهی اخبار
کرک که رعایاسنک احوالی معلوم ضعفادن کمسنه مظلوم • وفضلادن
هیچ احد تربیتدن محروم اولمیه • حکایت اولنور که چون عهد خلافت
ابوجعفر منصوره ایرشدی • ایتدی بن غایتده محتاجم دورت طایفه یه •
آنلار کیملردر • یا امیر المؤمنین دیدیلر • ایتدی برنجی وزیر صالحدر • که
نسیان ایدرسم تذکیر • اکر ذکر ایدرسم معاون وظهیر اوله • ایکنجیسی
کاتب حاذقدر • که احوالی صحت وسداد اوزره تحریر ایده • اوچنجیسی حاجب
معتمددر • که مظلوملری بکا ایصال ایلیه • دوردنجیسی کلیجک سکوت
ایلدی • اول ندر یا امیر المؤمنین دیجک آه آه دیوب • اول مخبر صادقدر
که احوال عساکر ورعایا • واطراف مملکتده اولان قضایایی بکا صحت ایله
انبا واعلام ایده که مظلوم • وظالمک فرقنه عارف وامین • وخاینک
تمییزنه واقف ولازم دیدی • خلفای عباسیه زماننده هر شهرده برکمسنه
اولوردی • اکا صاحب البرید دیرلر ایدی • علوفه سنیه سی اولوردی • اول
ناحیه ده احوال حکام ورعایا وحوادث قضایادن نه واقع اولسه •
جزوی وکلی بلا توقف اعلام ایدردی • وسلاطین قدما وخلفادن
شهامتله موصوف • وضبط سیاست ایله معروف اولانلر • استعلام
احوال مما لکه اهتمام تام • واعتنای ما لا کلام ایدرلردی • وبوهمتنیجه

خزاین صرف ایدرلر ایدی • حکایت اولنورکه مأمون خلیفه نك بغداده
کندوینه نهانی خبر ایرشدوردی یوز کمسنه سی وار ایدی • وهر برینك
عظیم علوفه لری وار ایدی • وارکان دولت انلاری بیلمزلر ایدی •
بو سببیله مملکتی بر وجهله ضبط ایتمشیدی که ممکن دکل ایدی • اکا غیر
واقع قضیه عرض اولنه • برکون واسط عسکرلرندن بر کمسنه دکابنه
رقعه صونوب بش اوغلوم واردر • خادم درکاه وجندی وسپاه
اولمغه لایق اولدیلر • وآنلارك مؤنت ومعاشلرندن عاجزم • هر برینه
علوفه وجرایه معین بیورلمق رجا ایدرین دیجك • مزبوره کتوردوب
بن سنی بیلمزین صانورسن • سنك اوج اوغلوك ایکی قیزك واردر • هر
برینك سنی شوقدر دیو بیان ایدوب • مزبوره غشی عارض اولدی •
ومعتضد که خلفای عباسیه نك شهامت وشجاعت • وفراست وکیاست ایله
ممتازلرندندر • بو خصوصده عجیب فعللری واردر • بعضی مسعودی
مروج الذهب نام کتابنده ایراد ایتمشدر • تفصیلی تطویله مؤدی اولور
واحوال دشمنی دخی بیلمك پادشاهه مهم عظیمدر • ونیجه پادشاهلر
دشمن احوالن بیلمامك سببی ایله تاج وتختی برباد اولدی • ودشمنك
طرق مکاید وآرای خفیه سنه مطلع اولوب کندو فکر ورأینی کتم ایلیه •
وابو مسلم خراسانی که دولت مروانیه یی ثابت الاساس • ورفعت وعلوده
فرقی فرقدینه مماس ایدی • زیر وزبر ایدوب آل عباسی که خمول وانزواده
ایدیلر • مسند خلافته کیجوردی • حزم وعزم ایله موصوف • وکتمان سر
واطلاع سر خصم ایله معروف • ایدی • نته کیم دیمشدر • شعر

بَلَغْتُ بِالرَّأْيِ وَالْكِتْمَانِ مَا عَجِزَتْ	عَنْهُ مُلُوكُ بَنِي مَرْوَانَ اِذْ حَشَدُوا •
مَا زِلْتُ اَسْعَى بِجَهْدِي فِي دَمَارِهِمِ •	وَالْقَوْمُ بِالشَّامِ صَرْعَى طَالَمَا رَقَدُوا •
حَتَّى ضَرَبْتُهُمُ بِالسَّيْفِ فَانْتَبَهُوا •	مِنْ نَوْمَةٍ لَمْ يَنَمْهَا قَبْلَهُمْ اَحَدُ •
وَمَنْ رَعَى غَنَمًا فِي اَرْضِ مَسْبَعَةٍ •	فَنَامَ عَنْهَا تَوَلَّى رَعْيَهَا الْاَسَدُ •

وبالجمله ضعف وقلت دشمنه مغرور اولمه نك مضرتی بیجد وبو خطادن

مسلوب ومنکوب اولمش ملوك وامرانك عددی • حکایت اولنورکه
چون معتضد خلیفه زماننده قرامطه خروج ایلدی • معتضد عباس نام
قایدی قرق بیك مقداری عسکر ایله دفعلرینه کوندردی • حکایت
ایدرلرکه قرامطه یدی یوز کمسنه ایدی • غایت قلت وذلتلرندن غلبه سنه
حکم ایدوب خلیفه یه بیك بشارت کوندردی • چون ملاقات اولدی •
قرامطه بذل ارواحه یکدل اولمشلر ایدی • عسکر بغدادتن برود وساینتنی
اولمشلر ایدی • هجوم وحمله قرامطه دن منهزم اولوب اکثری قتیل وعباس
اسیر اولدی بغداده صباح بیك بشارت بیهوده که عباس کوندرمشیدی •
واصل اولوب • بعد الظهر خبر انهزام داخل اولدی • غرور عباس سببی ایله
دین اسلامه وهن عظیم طاری اولوب قرامطه نك احوالی غلبه اوزرینه
جاری اولدی • چون دشمنده آثار غرور کوره سن غنیمت بیلوب اسباب
ظفردن عد ایلیوب • تواضع ومسکنتی زیاده ایدوب تذلل وتأمل ایله
درکاه وهاب مطلقدن فتح ونصرت طلب ایلیه • بیت
بجنك دشمن اکر نیست یاور دمن کس ⁂ غرور دشمن دون یار ویاور من بس
وسلاطین ماضیه که بری بری ایله جنك وقتال ایتمشلر ایدی • احواللری
ملاحظه اولنسه وحکایتلر افواه رواة وبطون تواریخدن مطالعه
قلنسه معلوم اولورکه هر پادشاه که غروری بیشه قلمشدر • وغلبه دشمندن
بی اندیشه اولمشدر • نه کلولوای دولتی مرتفع ایسه ینه منکوب ونه قدر
اسباب شوکتی مجتمع ایسه ینه مغلوب اولمشدر • وهر پادشاه صاحب انتباه
که دامن تذلل ایله دست تشبثنی قوی وکندوسنی عاجز مطلق • وقدرت
ونصرتی محض عطای حق اولمق طریقنه مستوی ایلیه • سنة الله تعالی بودر
وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدِيلًا • که نه قدر شب ضعف وقلته مبتلا ایسه
بالآخره صبح غلبه سی تبسم • وبرچم پرخم توغندن روایح نصرت
تنسم ایدر • حتی دیندن بیکانه وشمع ضلالته پروانه ایسه دخی بو معنی
مقرر ومحققدر • حکایت اولنورکه مغول پادشاهی چنکیز خان

که اکثر ممالك ربع مسکونی قهر ایله تخریب • وشرارهٔ شر غلبه واستیلاسی
حدود مشرقدن سرحد مغربه قریب اولمشدر • هر پادشاهه که مکتوب
یازسه کندویه تعریفات والقاب • وطمطراق کلمات تخویف وارهاب
ایتمزدی • همان بوقدر یازر ایدی که جنکیزخاندن فلان پادشاهه اکر
ایل اولورسکوز مالکوزه وجانکوزه امان • واکر یاغی اولورسکوز عاقبت
نه اولاجغنی بز بلمزز آنی قدیم تکری بیلور • چون افاضل کلامندن کوردم
که قدرت وقوت وغلبه ونصرتدن نه واصل اولدی ایسه • بو سخن متوکلانه
وکلمهٔ متذللانه دن واصل اولدی • والله تعالی اعلم • وتیمور دخی هر بار
که جنك ایچون صفلر آراسته • ومیمنه ومیسره پیراسته اولسه •
میدان ایچنده آتندن اینوب سجاده براقدروب خاك اوزره ایکی
رکعت نماز قیلوب • رخسارینی خاکه سوروب کندوینی حقیر وبیچاره کوروب
کریه ونیاز ایله درکاه چاره سازدن فتح ونصرت استردی • ورخ پرخاکله
آتنه سوار اولور ایدی • کانه والعلم عند الله تعالی بوقدر حرب
ووقایعده مظفر ومنصور اولدوغی بو سببدندر • بیت لمنشئه
بر سخن سویلیه یم دکلریسك دود اولمز ∴ هر که مغرور اوله البته او منصور اولمز
پس پادشاه عاقل اولانه لازمدر که دیدهٔ کاردیده دن اشك تضرعی
نهانی دیزان • وپلنك وببر ونهنك غروردن دایما کریزان اوله بیت لمنشئه
صوودرسك جاده مغرور اولما مقدر ∴ کنار خیردن دور اولما مقدر
وغرور اولمدوغنك بر علامتی اولدر که پادشاه موجب قوی وسبب
ضروری اولمیجه حرب وقتال • وجنك وجداله بادی اولمیه • زیرا کار
حرب وقتال پرخطر • وعواقب جنك دیدهٔ ادراکدن پوشیده تردد کم
كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً • ادنی سبب ایله عساکر جرار
منهزم اولمق • وعدد یسیر بر بهانه ایله دریا کبی لشکره غالب اولمق چوق
واقع اولمشدر • پس اکر ضرورت ایجاب ایله خالی دکل که کندو بادی اولمق
واقع اوله • یا خود خصمی بادی کندوسی آنی دافع اوله • اکر بادی کندو ایسه

تنها غرضی مجرد توسیع دایرهٔ مملکت • وتحصیل مال • واسیر شهرت اولمیه
بلکه اعلاء کلمة الله • واعزاز دین • ودفع دفع کفار وملحدین اوله • چون
نیتنی تصحیح • وداعیهٔ خیری غرض دنیویه ترجیح ایلیه • پس شرایط حزم
واحتیاطی رعایت • واطراف وجوانبی حفظ وحمایت ایدوب فضل حقه توکل
ومدد ارواح طیبه دن توسل ایدوب شروع ایده • ومادام که عسکرینده
تفرق کلمه وذوهوالیق فهم ایده حرب وقتاله اقدام ایتمیه • که بونلکبی عسکر ایله
دشمنه ملاقات ایتمك ایکی دشمن آراسنه دوشمکدر • اکر بادی خصم ایسه
کندوده مغلوبیت فهم ایدرسه عرض صلح ایلیه • قبول ایدرسه تم المرام •
والا توکل حق ایدوب محاربه یه اقدام که خصمك رد صلح ایتمسی غرورندن
اولوب شوم وعاقبت مغلوبیت ایله موسوم اولور • وپادشاه بنفسه
عرصهٔ کارزاره کیرمیه • ومبارزه ومحاربه ایتمیه • زیرا عسکرك نصفی هلاك
اولسه منهزم اولمامق ممکندر • پادشاهك وجودینه ضرر کلسه جمله
عرصهٔ تلف اولمق مقرردر • پس بنفسه جنکه اقدام تهور وجنوندر •
اظهار شجاعت همان قلبکاه عسکرده بی اضطراب طورسون • ووقتنده
عسکری حمله وهجوم ایتدرسون • وعسکردن اول فرار وانهزامه مایل
اولمسون • بو مرتبه پادشاهلرده کمال شجاعتدر • زیرا جمله افراد دشمن
ذات پادشاهك اضرارینه طالب • وقتل واسرینه راغبدر • پس آنك
مقامنده قراری تمام شجاعتدندر • سکردان کتابنده روایت ایلرکه
پادشاهمز ابو الحسن المرینی سلطان مغرب شجاع کرار • وفارس علی مقدار ایدی
نیجه دفعه محاربه ده بنفسه حومهٔ هیجاده ومضیق تنك وغایه کیرر ایدی
شمشیر سرافکنی وکرز مبارزشکنی ایله صفوف دشمنی خرق • ونیجه مبارزی
خون کلکونه غرق ایدوب • ینه زیر سایهٔ علم جهان آراسنه کلور ایدی •
اما اول زمانك پادشاهلری آنك بو فعلنی مذموم • کندوینی حرق تهور ایله
موسوم عد ایدرلر ایدی • حق آنلارالنده در خواجه نصیر ایسه • بو اصل
پادشاه ظفر دخی بولورسه بی هیبتلك لهمتندن سالم • ومهابت ووقار ایله

غانم اوله‌رز ودشمنی اوایل ظهورنده ضعیف وقلیل اولدوغنه مغرور
اولوب ترك حزم واحتیاط ایتمه شعر

لا تحقرن ضعيفاً لان جانبه / وان تراه ضعيف البطش والجلد
فللذبابة في الجرح الممد يد / تنال ما قصرت عنه يد الاسد

قطعه
دانی که چه گفت زال با رستم گرد / دشمن نتوان حقیر وبیچاره شمرد
دیدیم بسی آب ز سر چشمه خورد / چون بیشتر آمد شتر وبار ببرد

حکایت اولنور که چون ابو مسلم خراسانی خراساندن خروج ایدوب
اشیاع واتباع آل عباس که علم ولباسلری سیاه اولمغیله مسوده تسمیه
اولنوردی خراساندن جوش ایتمکه باشلادی نصر سیار که مروان بن محمد
جانبندن والی خراسان ایدی قوت خصمی ملاحظه ایدوب مروانه استغاثه
مکتوبلرین گوندردی بر مکتوبك ایچنده بو ابیاتی درج ایتدی شعر

ارى خلل الرماد وميض نار / ويوشك ان يكون له ضرام
فان لم يطفها عقلاء قوم / يكون وقودها جثث وهام
اقول من التعجب ليت شعري / أأيقاظ امية ام نيام

مروان مهمات آخره مشتغل اولدوغندن مکاتب نصره جواب وارسال
مدد ایتمکه قادر اوله‌مز ایدی بو ابیاتی استماع ایدیجك نصره سرزنش
ایدوب بز اول وقت نایم اولدق که نصری خراسانده قایم ایلدك دیو
اهانت ایدوب نصره امداد واعانت ایلمدی چون نصر گوردی که
مقاومت عسکر ابو المسلم حیز اقتداردن بیروندر الفرار مما لا يطاق
من سنن المرسلين دیوب محزون وگریان ترك ولایت خراسان ایدوب
چون واصل ملك ری اولدی غموم واحزاندن ما صدق لا حی اولوب
انده دفن اولندی بعده ابو المسلم عساکر مشرق ورجال خراسان ایله
عزیمت اخذ عراق وشام ایلدی مروان بیلدی که طوفان بلا متلاطم
الامواج وابطال وشجعان خراسان متراکم الافواج ایرشدی ناچار عساکر
دمشق وقحطان وبقیه هواداران بنی امیه ومروانی جمع ایدوب ابو المسلمه

قارشو

قارشو چیقدی عراق عربده نهر زاب کنارنده ملاقات عسکرین واقع
اولدی علماء تاریخ واخبار ایدرلر اگرچه مروان شجاعت وشهامت
وعزم وحزم ورأی وتدبیرده سلاطینك فایقلرندن ایدی اما دولت
مروانیه‌نك ساقه‌سنه گلوب دولتی انقلابه یوز طوتمش ایدی وزمانه
عادتی اوزره ویردوکی ینه آلمغه باشلادی مصراع
وان ادبرت راحة تقد السلاسلا
کوششی فائده ویرمدی وسعی ومردانه‌لك
مفید اولمادی اساس دولتی منهدم وعساکری منهزم اولوب اول صعیدن
شامه شامدن مصره گریزان اولوب عساکر عباسیه درپی اولوب
دیار مصرده ابو صیر نام قریه‌ده اسیر ایدوب تسییر ایتدیلر حکایت
ایدرلر که مروان بو قریه‌یه نه دیرلر دیدیکده بو صیر دیدیلر والی الله المصير
دیدی اگر بنفسه حربه متوجه اولمیوب عسکر گوندرمك استرسه
سر عسکر ایتدوکی کمسنه‌ده اوچ صفت موجود اوله اول شجاع باسل
وبهادر یردل اولوب صیت شجاعتی اطراف عالمه شایع ومنتشر اولمش
اوله که صفت شجاعتدن غیری صیتی دخی شایع ومشهور وقلوب اعداده
متمکن ومرکوز اوله‌نك دخی نفعی عظیم در ایکنجی رأی صایب وفکر
ثاقب ایله معروف واستعمال خدع ومکائد ایتمکله موصوف اوله اوچنجی
مشاهده حروب ومزاوله وقایع ایتمش کمسنه اولوب نیجه دفعه
اشعه شمشیر وسنان مغفر سرینی اوزره پرتو افکن وگرز وگوپال ورمح
جان سکال ایله معرکه آرا وصف شکن اولمش اوله نظم

بکارهای گران مرد کاردیده فرست / که شیر شرزه درآرد بزیر خم کمند
جوان اگرچه قوی جسم وپیلتن باشد / بجنگ دشمنش از هول بگسلد پیوند
مصاف پیش بزد آزموده معلومست / چنانکه مسئلهٔ شرع پیش دانشمند

دردنجی شدت ومحنته صابر کمسنه اولوب ادنی تفرقه والم ایله جزع
وفزع ایدر کمسنه اولمیه حکایت اولنور که نصر بن احمد سامانی
امراسندن امیر ابو علی نام کمسنه‌یی سردار ایدوب بر حربه ارسال ایتمك

استیجك بعض وصایا سپارش ایتمکیچون خدمتنه کتوروب شویله
آیله شویله ایلمه دیر ایکن امیر ابو علینك چهره سی منقبض اولوردی
چیقوب کتدکدنصکره پادشاه سبب انقباض صوریجك معلوم اولدی
که اول حینده امیر ابو علینك موزه سنه عقرب کیرمش واون سکز
دفعه نیش اورمش سلطان بو مرتبه تحملنه تعجب ایدوب تکرار دعوت
ایدوب بو مرتبه صبر خلاف مقتضای عقل ایدی دیوب امیر ابی علی زمین
بوس ایلدی که پادشاه روی زمین بو بندهسنی محاربت اعداء دولتنه
نامزد ایدوب شرف خطابی ایله مشرف ایلدی اکر بو بنده حضور شریفده
بر عقرب نیشه سنه صبر ایتمیوب سعادت مخاطبه سنی قطع ایلسه حرب
وقتال دشمن ایدرکن جزع تیغ وسنانه وضرب کرز وکوپاله نیجه صبر
ایلسه کرك دیدی پادشاه تحسین وآفرین ایدوب صلات سنیه دن
بهره مند وعطیات جزیله ایله ارجمند ایدوب پایۀ عزتی رفیع ومنصب
ومقامن بلند ومنیع ایلدی وجوانان نوخاسته که ناز ونعیم ایله پرورده
اولمشلردر آنلاری سر عسکر دکل بلکه عسکرده داخل قلمیه زیرا اهل
تنعمدن اخطار وشدایدده خیر کلمز ونازپروردهلر بار همتی منزل
مقصوده ایرشدرمزلر **بیت**
ناز پرورد تنعم نبرد راه بدوست
عاشقی شیوۀ رندان بلاکش باشد
کتاب تاجیده **حکایت** ایلرکه
معز الدولۀ دیلمینك بر غلام بدیع الجمال لطیف الاعتدالی وار ایدی
که چون چمن حسن ولطافتده سبزۀ نورسیده وکلبن لطف وملاحتده
کل تازه دمیده ایدی معز الدوله آنك جام محبتندن نیم مست وآشوب
طره سندن ملك وجودی پرچین وشکسته ایدی غایت محبتندن آنی
سر عسکر ایدوب آل حمدان بکلربکینك بریسی ایله محاربه ایچون ارسال ایلدی
وزیر فاضل ابو محمد مهلبی آنك قاید عسکر اولماسنی درونندن صواب
کورمز ایدی ودیر ایدی که بو پسر اسباب عشق وهوادندر آلات جنك
وغادن دکلدر وبو قطعهیی آنك حقنده نظم ایتمشیدی **شعر**

طفل یروق الماء فی وجناته ویرق عوده ویکاد من شبه العذارا ان تبدو نهوده
ناطوا بمعقد خصره سیفا ومنطقة تؤده جعلوه قاید عسکر ضل الرعیل ومن یقوده
راوی ایدر که عاقبة الامر مهلبی اشارت ایتدوکی وجه اوزره جایکیر
اولوب عسکر شکسته وسر عسکر اسیر اولدی وما دامکه حیله وتدبیر ایله
تفریق عسکر دشمن ودفع شر عدو ممکن اوله حرب وقتاله مباشرت اولنمیه
اردشیر بابکان ایدردی که تازیانه کفایت ایتدوکی یرده عصا استعمال
اولنمیه وعصا ایتدوکی محلده شمشیر وتیر آله آلنمیه وجمله دن عاجز
اولیجك حربه اقدام اولنه که حرب علاجاتده کی کبیدر وکی آخر الدوادر
وحروبده استعمال حیله وکید جایزدر حدیث شریفده الحرب خدعة
وترکی کویلر دیرلر که آرسلانك اون طقوزی حیله در وجناب رسالت
پناهی صلی الله علیه وسلم بر جانبه غزا قصد ایلسهلر آخر جانبی ابهام بیورردی
ومقصود شریفلرینی تصریح بیورمزلرایدی مکر تبوك غزاسنده تصریح
بیوردیلر که سفر دور ودور ودراز وخلق بی آلت وجهاز ایدیلر اصحاب کرام
تهیۀ تام اتسونلر ایچون آنده تصریح بیوردیلر **بیت**
سکندر که با شرقیان حرب داشت
شنیدم در خیمه در غرب داشت
واستعمال حیله ده تیمورلنك عجایبدن ایدی **ابن عرب شاه** ایدر که
بر جانبه قصد سفر ایلسه اول بار عام وجانقوی عظیم سردارلری
میرزاده ومیر صده لری جمع ایدوب مشورت ایله بر جانبی مقرر ایدرلر
بعده آنلار طاغیلوب خواص امراسی که ارکان فساد واوتاد خیمۀ بغی
وعناد ایدیلر سیف الدین ابن ملك عباس برندق وآنلارك امثالی
خلوت خاصده آخر جانبی ترجیح واول طرفه عزیمتی تصحیح ایدوب
هر بریسی خیمه سنه کلوب خواصنه اخبار ایدوب علی الصباح اول جانبه
بر مقدار مسافه متوجه اولوب اوردوده اولان جواسیس اطراف
هر بری مجد وملینه فلان جانبه متوجه اولدی حتی بر مقدار مسافه
اول جانبه بیله کتدم دیو خبر ویروب تمام آسوده وفارغ اولورلر ایدی

ایدی

بوطرفده تیمور پرشور واول جانبدن دو نوب مرادی اولان طرفه که هیچ
آفریده خبردار دکل ایدی ایلغار ایدوب خواب استراحتده یاتور کن
یتشوب قتل واسر ونهب وغارت هرنه که مرادیدر ایقاع ایدر ایدی
مسلمانلر کریان وکندوسی خندان وجمله ارباب عقول انکشت در دندان
اولورلر ایدی اکر لشکر دشمن انبوه اولورسه تدبیر ایله کندو عسکرین
کثیر کوسترمك حیله سن ایدر ایدی **حکایت** اولنور که تیمور اوایل
ظهورنده هنوز اوچ یوز کمسنه جمع ایتمشیدی خصمنك اون بیکدن
زیاده عسکری وار ایدی برصحراده قریب اولیجق تیمور امر ایلدی که
هرسوار الینه ایکی شاخ عظیم آلوب ایکی طرفندن سوریوب کیده
پس غبار عظیم پیدا اولیجك خصم ظن ایلدی که بو غبار عادتا اوزره
سم اسبدن مرتفع وتیمور قتنده عسکر عظیم مجتمع اولمش اوله
مقابله یه اقدام ایدمیوب تیمورلنك خلاص اولوردی **حکایت**
اولنور که بر پادشاهك عسکری خصمندن قلیل ایدی فراتدن عبور
ایدن جکی کیجه عسکرینه امر ایلدی که سرکین آتلرینی توبره‌لرینه الملء
علی الصباح فراتدن کیجر ایکن فراته دوکه‌لر معسکر خصم اسفل مجرای
فراتده ایدی چون سرکین فرات ایله واصل اولدی اندیشه ایلدیلر که
بر عسکر که فراتدن عبور ایدرکن اسبلری سرکینی بر از اولمغیله بوقدر
سرکین واصل اوله حددن بیرون وعددن افزون اولمق کرك
بو خوفله مقابله دن مصالحه یه میل ایدوب پادشاه قلیل العسکر
نجات بولدی اما خصمك عسکری قلیل اولمغیله کریزان اولوب
آله کلمك ضرری مندفع اولماسه تدبیر ایدوب عسکری قلیل اکلمق
کرك که اقدام مقابله ایدوب مرغ وار دام بلایه کرفتار نیته کیم
حکایت اولنور که افتخار آل عثمان مرحوم سلطان سلیم خان
انار الله تعالی برهانه والی عجم شاه اسمعیل ایله محاربه قصد ایتدکده
شاه اسمعیل دامن فراره تشبث ایتمك خوفندن مکاتب طعن آمیز

غیرتن

غیرتنه تکبر ارسال ایدوب دیر ایدی که پادشاهلرك مملکتلری عروس
حرم خاصلری کبیدر نیجه زماندر که عساکر منصوره آنده تصرف
ایدرلر سنك وجودکدن اثر پیدا دکل اکر خوفك کثرت عساکر نصرت
مآثردن ایسه آنك دفعی ایچون قرق بیکدن زیاده مبارز بیروز جنك
افراز اولنوب قیصریه ایله سیواس مابیننده اقامت امر اولنمشدر
خصمه ارخای عنان بوندن ارتوق نیجه اولور وبو مرتبه دن صکره میدان
کارزاره کلمزسك آرلك آدی من بعد حرام محضدر بونك امثالی
کلماتیله ملاقاته اقدام ایتدوروب چالدران نام صحراده آل عثمان
غازیلرندن اول باده‌یی نوش ایلدی که کاسهٔ ممات نوش ایدنجه
خمار احزانندن خلاص بولمدی پس حیله جایزدر اما غدر جایز دکلدر
غدر اولدر که بر پادشاه بر پادشاهه یا بر طایفه یه امان ویرمش ایکن
علی الغفله انلاری هلاك ایلیه اما صلح ایتدوکی کفره یه تنبیه ایدوب
ایسته‌ین صلحی بوزدم حاضر اولسونلر دیه بو غدر دکلدر جایزدر
بلکه واجبدر زیرا پادشاه اسلامه اولا کفار ایله تمام ضرورت اولمینجه
صلح جایز دکلدر اما ضرورت اولسه جایزدر اما اسلام پادشاهلری
بری بری ایله صلح مناسب بلکه واجبدر پس خصم صلحه راغب
اولیجك عناد راسن قالدرمیه بلکه صلحه مایل ومتوسطلر تدبیرینه قایل اوله

مثنوی

جو شمشیر پیکار برداشتی	نکهدار پنهان ره آشتی
که لشکرشکوهان مغفرشکاف	نهان صلح جستند وپیدا مصاف

وکفار ایله بحسب الضروره وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا مقتضاسنجه
صلح ایتمش اولسه ضرورت مندفع اولیجك نبذ ورجوع وینه غزا
وجهاده شروع ایتمك کرك نیته کیم آیت کریمه‌ده فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ
اندن منبیدر وپادشاه دیار کفار لئامی فتح ایتمکه اقتدار اولیجك
ترك واهمال مرخص دکلدر خصوصا شول بلاده که بر دفعه رایت اسلام
آنده منصوب ونسبت دین محمد علیه الصلوة والسلام ایله منسوب

اولمش اوله. قبرس جزیره سی. وصقلیه جزیره سی کبی که جیجیلیه دیمکله
مشهوردر. ودیار اندلس کبی. وجزیرهٔ قبرس معاویه زماننده فتح اولنوب
نیجه زمان دار اسلام اولمشلر. وصحابه وتابعین دن نیجه ساداتك
مزار شریفی آنده در. جمله دن انس رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك
خاله سی ام حرام که جناب رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه وسلم.
برکون آنك خانه سنده خواب وحی آمیزه وارمشیدی. تبسم ایدرك
اول خواب سعادت مآبدن بیدار اولیجك. ام حرام یا رسول الله
همیشه تبسمدن خالی اولمیه سن سبب تبسم ندر دیو سؤال ایدیجك.
نبوت نصاب جناب رسالت پناهی علیه الصلوة والسلام. بیوردیلر.
ام حرام امتمدن بر طایفه کوردم. تختلر اوزره پادشاهلر کبی کمیلره
بینوب کفار غزاسنه کیدرلر. ام حرام یا رسول الله دعا ایله بنی انلاردن
اولاین. کان جود ومروت سید بارکاه نبوت صلی الله تعالی علیه وسلم.
اللهم اجعلها منهم دیو دعا بیوردی. زمان معاویه ده ام حرام زوجیله
غزای قبرس ایچون کمیلره بینوب کیدرلر. کمیلردن چیقوب قبرس ده
کیدرایکن آتدن دوشوب شهید اولدی مزاری انده در. وسلاطین
مصردن اشرف تاتار سنه ثمان وعشرین وثمانمائه ده تکرار عسکر
کوندروب قبرسی فتح ایلدی. وامور حربده کمین استعمال ایتمك کرك.
وکمین خصم وشبیخوندن احتراز ایتمك. خصوصا دار الحربده وپادشاه
خیمه سنی حفظ ایتمکده مبالغه ایتمك کرك. وبی دستور عسکر کوچمکی.
بغایت منع ایتمك کرك. وخیمه سنه هجوم ایتمکله هلاك اولمش پادشاهلردن
بری مسترشد خلیفهٔ عباسی در. مراغه قربنده خیمه سنه قرامطه دن
بر طائفه هجوم ایدوب شهید اولدیلر. وسلطان شهاب الدین محمد بن سام
غوری درکه هندده غزای عظیم ایدوب منصور ومظفر عساکر
بیشمار ایله کلورکن نماز مغربی ادا ایدرکن صکره سجاده سی اوزرنده
حجابدن غفلت المغیله. بعض مفسد حرامی کردن بر طائفه هجوم ایدوب

شهید

شهید ایلدیلر. وعسکری بی دستور کیتمکدن شهید اولان مغرب پادشاهی
یعقوب بن عبد المؤمن که علمای خواصدن ایدی بی دستور کوچوب نهری
کچوب عسکر آنی دستور ایله کیچر خیال ایدوب اکثری نهری کچوب فرنك
فرصت بولوب معسکرینی باصوب یاننده اولان خواص محکم جنك ایدوب
سلطان مجروح اولوب بعد زمان وفات ایلدی. پس حذر واحتیاط ترك

اولنمامق کرك. مثنوی	حذر کار مردان کار آکه است.
یزك همچو دیوار لشکرکه است	بخیمه درون مرد شمشیر زن.
برهنه نخسبد چو در خانه زن.	وعسکری بخشش وصلات ایله مراعات

ایتمك کرك خصوصا حرب وقتال زماننده لوازم دندر. حکایت اولنورکه
سلطان مراد رحمة الله علیه بر قلعه یه دوشوب صبح فتح ظهور ایتمکده.
اکلنیجك شاهین لالایه که خواص امرادن ایدی. سلطان لالا بو قلعه
نه خوش فتح اولنمدی دیجك سلطانم آبا واجدادك قلعه یه دوشلسه
یغماده دیوندا ایدرلر ایدی. فی الحال فتح اولور ایدی دیمش. سلطان آکله
ایتمش قلعه اولکون فتح اولمش. زیرا اکثر نفوس متاع دنیایه راغب.
ومال غنیمته ثواب آخرتدن آرتوق طالب در. اما بوندا اولنوب عسکر
جدله بذل ارواح ایدوب فتح اولندقدنصکره خزینه مهر اوروب غازیلری
محروم ایلمیه که طبعلری شکسته اولوب بر قلعه ده دخی جد بلیغ ایتمزلر.
واهل تیمارك وعسکرك اولادینه باباسی تیمارینی وعلوفه سنی توزیع ایتمك
کرك. خصوصا عساکره احتیاج غالب اوله. وچون پادشاهلر خطا ایدوب
محضا خزینه دارلغی مهم مملکت ظن ایدوب مالی سپاهیدن دریغ
ایلدیلر. وقت حاجتده سپاهی یا ضعف حالندن. یا غضب قطع
مالندن تکاسل واهمال ایدوب. پادشاه تلف وخزینه دشمن النه کیردی.
بیت سپاهی که خوشدل نباشد زشاه. حدود ولایت ندارد نکاه.
وچون فتح تمام روزی اولمیه عسکری نهب وغارتدن منع ایلمیه. وبو منعك
مقدماتی قبل الملاقات محکم اولمش کرك. والا اول حینده طایفه

برحرص وآزی مال وجهاددن منع واحترازایدرمك متعذردر خصوصا
عسكرطبع تاتار واتراك وغدادن اوباش هرجا آش انجا باش اوله
اما قبل الحرب پادشاهك سیاستی معلوم • وییساقی مقرر ومجزوم اولیجك
اول حینده صبرایدرلر • ودخی پادشاهك دشمندن بی موجب قوی
فرار ایدنه عظیم سیاستی مقرر كرك • كه ادنی بهانه ایله راه فرار اختیار
ایتمیه لر • وبو ییساقده طاغیهٔ مغول جنكیزخانی • وآنك مقلدی تیمورلنك
محكم مبالغه ایدرلر ایدی • اول سببدن ایكیسنك عسكری منهزم اولدیغی
مسموع اولمامشدر • وایكیسی اكثر ربع مسكونه ظفر بولمشدر • چون عروس
فتح جلوه كر اوله قتل وغارتده اسرافا ایتمیه • بلكه بعد القدره قطعا قتلی
جایز كورمدیلر • اسیر ایتمك كرك دیدیلر • زیرا اسیر ایتمه ده منافع چوقدر
قتلده ندامت احتمالی اغلبدر • اكر قتلی مصلحت ایدوكی ظاهر اولورسه
فوتی اولمش دكلدر • **مثنوی**

بكشتن درش كرد باید درنك • … • چو سالار دزدشمن افتد بچنك
بماند كرفتار در چنبری • … • كه افتد ازین شوم هم سروری
نه بینی دكر بندهٔ خویش را • … • اكر كشتی آن بندهٔ ریش را

وپادشاه بر ولایته ظفر بولدقدن صكره
قتل عام ایتمك عقلا وشرعا مجوز ومرخص دكلدر • رعایای بیكناه خود
ظاهر • وسپاه بركناهه قدرت نعمتك شكری عفو كركدر • اسكندر
برشهری فتح ایتدكدن صكره تیغ انتقام ایله قتل عام ایدیجك ارسطاطالیس
عتاب نامه كوندروب كه غلبه دن اول قتل ایتمكده معذور ایسك •
بعد الغلبه زیردست اولان ضعفانك قتلنده نه عذرك واردر • و
استعمال عفو ملوكدن احسندر • زیرا عفو قدرتدن صكره مستحسندر
وكمال قدرت ملوك دخی حاصل اولور • وبعض شعرای عرب عفو ایله افتخار
ایتمكده بو ابیاتی خوب دیمشدر • **شعر** • •

سَأُلْزِمُ نَفْسِي الصَّفْحَ عَنْ كُلِّ مُذْنِبٍ • … • وَإِنْ كَثُرَتْ مِنْهُ عَلَيَّ الْجَرَائِمُ
وَمَا النَّاسُ إِلَّا وَاحِدٌ مِنْ ثَلَاثَةٍ • … • شَرِيفٌ وَمَشْرُوفٌ وَمِثْلٌ مُقَاوِمُ

فاما

فَأَمَّا الَّذِي فَوْقِي فَأَعْرِفُ قَدْرَهُ • … • فَأَتْبَعُ فِيهِ الْحَقَّ وَالْحَقُّ لَازِمُ
وَأَمَّا الَّذِي دُونِي فَإِنْ قَالَ صُنْتُ عَنْ • … • إِجَابَتِهِ عِرْضِي وَإِنْ لَامَ لَائِمُ
وَأَمَّا الَّذِي مِثْلِي فَإِنْ زَلَّ أَوْ هَفَا • … • تَفَضَّلْتُ إِنَّ الْفَضْلَ بِالْحَقِّ حَاكِمُ

وملوك وخلفادن صفت عفو ایله شادب صفو اولمش • مأمون خلیفه
دیرایدی كه اكر خلق بنم عفووده نه قدر كدم واردوكنی بیله لر ایدی
بكا جرایمدن غیری نسنه ایله تقرب ایتمزلر ایدی • بو معنایی سلامی شاعر
بغایت خوب دیمشدر **شعر**

رَأَيْنَا الْعَفْوَ مِنْ أَثَرِ الذُّنُوبِ • … • تَبَسَّطْنَا عَلَى الْآثَامِ لَمَّا

باب سلاطین عظامك

وامرای كرامك ندما ومقربلرینك واتباع واشیاعنك آداب
ورسومی بیانندەدر معلوم اولاكه خدمت سلاطین ایدنلرك آداب
ورسوم مخصوصه واردركه سایر خلایق ایله صحبت وخدمت رسومنه
مغایردر • اول سببدندركه آداب خدمت ذكر اولنمش ایكن ینه بو بابی
ایراد ایلدك • ورعایت آداب خدمت سلاطین امر عظیم وكار صعبدر
عقل كامل وریاضت واستعداد تمام كرك • حتی بعض مشایخ طریقت
دیمشلركه • بر كمسنه كه خدمت سلاطین ایتمش اولمیه • آداب سلوكی رعایت
ایتمكه قادر اوله مز • ومشایخ عظامدن ابو حفص حداد نیشابوری
مریدلرینه آداب سلاطین امر ایدوب جمله سی خدمتنده برپای ودست بسته
پشت پایلرندن غیری یره نظر ایتمكه • وبی سؤال سوز سویلمكه رخصت
ویرمزایدی • حتی حج ایچون بغداده كذر ایتدكده جنید قدس الله سره
حضرتلری اصحابنك دابن كوریجك • ادبت اصحابك اداب السلاطين
دیدی • ودخی خدمت سلاطین خطرناكدر • نیته كیم سابقا ذكر
ایتمشیدك كه بعض فضلا دیمشلر • السلاطين يستصغرون في العقاب
ضرب الرقاب • ويستعظمون في الثواب رد الجواب • وشیخ سعدی
دیمشدر كه پادشاهلر كاه اولور كه سلامدن انجینورلر • وكاه اولور
بردشنام ایله خلعت ویررلر • فقرا ایدرین ستر صعوبت خدمت

وقربت سلاطین اولدرکه انسان سهو وزللدن خالی اولمز سایر خلایق
عقوبت تمام اجراسنه قادر اولمامغیله واید رسه سؤآل وجواب
بلکه عتاب وعقاب چکمك احتمالی اولمغین اغماض واعراض ایدرلر
پادشاه نفاذ قول واجرای امره قادر وبو عقابدن اوتورو آنلاده نیچون
ایلدك دیر برکمسنه اولمامغین ادنی خطالره عظیم جزالر ایدرلر ودخی
کندولر الم وعقوبت نه در کورمامشلر امر ایتدکلری هیّن وجزوی
صانورلر **حکایت** ایدرلرکه مرحوم سلطان بایزید خان بن محمد خان
حضرتلرینك برکون مبارك طرنغی آراسنه حصیر چوپی کیروب محکم الم ویرمك
امر ایتمشلرکه جلادلر من بعد کمسنه نك طرناغینه قامش بوری تمکله
شکنجه ایتمیه لر **بیت** خفته بر بالین شاهی نازنینی راچه غم
کر زخار وخاره سازد بستر وبالین غریب عقلا پادشاهلری آتش سوزانه
تشبیه ایتمشلردر نیته کیم آتشسز معاش انسانی ممکن دکلدر وسرمای
زمستانی قرب آتشله اولمینجه مندفع اولمز کذلك پادشاه سز معاش
ناممکن وسرمای ظلم ایله لرزان اولانلر حضور پادشاهسز تسکین وتسخین
بولمز اما کمال قربت وکثرت مخالطه لری احراق واضراری مشتملدر
پس عاقله کرکدرکه میانه استعمال ایدوب نه بعد کلی نه قرب مفرط اختیار
ایده که سلامتله مسرور وندامت وغرامتدن دور اوله چون تقدیر
الهی قربت خدمتلرین روزی ایده کرکدرکه قلبده محبتلری تمام ولسانده
ثنا ومدحلری علی الدوام واعضا وجوارح ایله خدمتلرینه اقدام واهتمام
ایده وستر معایبلرینه دخی سعی اولنه وایدوکی خدمتی نشاط وسرور ایله
ایدوب کراهیت ونفور ایله ایتمیه برخدمته تعیین بیورلورسه فضوللق
ایدوب آخر خدمته مداخله ایتمیه ونه وقت طلب بیورلورسه حاضر اوله
وطلب اولنمدین خدمته کیرمیه وملامت وسآمت ویرمیوب مبادرت
رجعت ایلیه وخدمت ومدحتدن نه ایدرسه صدق واخلاص ایله ایده
نفاق وخوش آمد ایله ایتمیه تاکه محبت آنلاده دخی منعکس اوله که نفوس

انسانیه مرایای مقابله کبیدر **بیت** بلی داند دلی که آگاه باشد
که دلها را بدلها راه باشد وآنلاردن اعتراضی دفع ایده هر
نه صادر اولورسه مهما امکن محامل صحیحه یه حمل ایلیه ونصیحت لازم
اولدقده لینت وادب ایله عرض ایلیه زیرا شریعت مطهره ده دخی آحاد ناس کبی
سلاطینه امر معروف ونهی منکر لازم اولدقده زجر وعنف لازم دکلدر
وحق جل وعلا موسی وهارون علیهما السلام حضرتلرینی فرعون طاغیه
ارسال ایتدکده فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا دیو بیورمشلردر واکر وزیر مشیر اولسه
برمقدار پادشاه رأیی اوزرینه مماشات ومدارات ایدوب اندن صکره
لطف ایله سویلیه که حکما دیمشلردرکه پادشاه قلّهٔ کوهدن اینن سیل عظیم
کبیدر آنلاری متوجه اولدقلری جانبدن دوندرمك ممکن دکلدر ایتمك
استین کشی غرقهٔ هلاك اولور اما برجانبه برمقدار خار وخاشاك یغوب
تدریج ایله سیلی دوندرمك اولور **وآداب خدمت سلاطینك اعظمی**
اولدر که افشای سرّ شاه ایلمیه ومشهوردرکه سرّ ویرمك سر ویرمکی مستلزمدر
ومطلقا حفظ سرّ اخوان مکارم اخلاقدن ایدوکی سابقا ذکر اولنمشدر امّا
حفظ سرّ پادشاه واجب وقوی اولمغین تکرار ایراد اولندی وطریق حفظ
اولدرکه امور ظاهره یی سؤآل ایتدکلرنده کتم ایدوب آخردن سؤآل ایدك
دیمیه که لسانی حفظ اشیایه معتاد اولوب خفایای اسراری کتم ایتمسی
مقرر اوله **وبر ادب دخی اولدرکه** پادشاهدن برامر غیر موجه ظاهر
اولسه اول امری کندویه یا آخره نسبت ایدوب پادشاهی تنزیه
ایلیه صکره کندویی دخی تنزیه ایتمك ستنسه لطایف حیله ایله ایدوب
پادشاهه ارجاع ایلمیه هیچ توجیه ایتمکه قادر اولمزسه اقلّی بر سبب
خفیسی واردر چون سببی معلوممکز دکلدر اعتراض ایتمك دیوب نوبتی اوقویه
بیت رموز مملکت وملك خسروان دانند گدای گوشه نشینی تو حافظا مخروش
وبر ادب دخی اولدرکه تحصیل مرادات وآمال ایتمکده پادشاهه ابرام
والحاح ایتمیه وکثرت طلب وحاجاتدن احتراز ایلیه خصوصا که توزیع

مناصبا كا تفويض اولنمش اوله • كركدر كه حظ نفس وغرض خاطرى
بالكليه طرح ايدوب • رضاى حق تعالى ورضاى پادشاه نرجانبده ايسه •
اول طرفده اوله • وبرادب دخى اولدركه خدمت پادشاهى همان وسيلهٔ
جمع مال كلميوب • اموال خاصهٔ پادشاهه • واموال عامهٔ رعايا وسپاهه •
دندان طمعين تيز ايلميه • تقوى وپرهيزكارلق استعمال ايده • شول مالى كه پادشاه
استماع ايديجك انجمنك احتمالى وله آنى تناول ايلميه • وآز طمع چوق زيان
ديدكلرى عجب صحيح سوزدر • لكن عمل ايدن كشى آزدر • ومطلقا ترك طمع •
حصول ماله مؤدى • وطلب وشره قلت ماله مفضىدر • تجربه اكا دليلدر

نيته كيم ديمشلردر شعر
مَثَلُ الظِّلِّ الَّذِى يَمْشِى مَعَكْ •
وَاِذَا وَلَّيْتَ عَنْهُ يَتْبَعُكْ •

اِنَّمَا المَالُ الَّذِى تَطْلُبُهُ •
اَنْتَ لَاتُدْرِكُهُ مُسْتَعْجِلًا •
ومال استرسه پادشاهدن سبب

مالى اولان نسنه يى طلب ايده • نفس مالى طلب ايتميه كه نفس مال طلب ايتمك
ذل سؤال • وقبح طبعى مستلزم اولدوغندن غيرى برهرحال طبع پادشاهه
ثقيل كلور • بعض وزرا كه امساك ايله معروف ايدى • طالبلره بيك اقچه
عطا ايتمكى صعب عد ايدردى • امّا انجه بيك اقچه لر حاصل اوله جق
منصب ويرمك قتنده سهل اولور ايدى • وبرادب دخى اولدركه پادشاه
برنسنه يه اختصاص مراد ايليه • هركز اول نسنه يه طمع وتصرف ايتميه •
اكرچه امر جزوى دخى اولورسه • مثلا پادشاه بر كونه لباس يا بر جنس
اسبه مايل اولسه • اختصاص پادشاهى اظهار ايدوب كندوسى اشتراك
داير سنه اوغراميه • اول سببدندر كه سلاطين عجم كُلُّ مَا يَصْلُحُ لِلْمَوْلَى
هُوَ لِلْعَبِيدِ حَرَامٌ ديرلر ايدى • وبرادب دخى اولدركه پادشاهلره اظهار
استغنا وخدمتلرندن اوصانوق • وبترم كوسترميه كه سلاطين اكا
تحمل ايتمزلر بلكه خدمتلرينه اشتياق ونعمتلرينه احتياج اظهار ايده • وبر
ادب دخى اولدركه آنلاردن هيچ نسنه ردّ ايتميه • مال واموال واملاك
وعقارات وعبيد وخدمدن خصوصا اول اموال واسباب خدمتلرندن

تحصيل

تحصيل اولنمش اوله • وچون بى عقللر دريغ ايدوب هم جاندن وسردن هم
بالضروره اول اسبابدن محروم اولديلر • وبرادب دخى اولدركه پادشاه
تعظيم وتوقيرن زياده ايتدكده ادب وتواضع ومرتبه سن بيلكدن تقصير
ايتميه • وآنلادك تعظيمنه مغرور اولوب نازوادلال وتكبر واستغنا
كوسترميه • وابن مقفع ايدركه اكر پادشاه برادر ديسه سن اكا خداوندكار
وسلطانم دى • اول سنك تقربك زياده آرتورسه • سن آنك تعظيمن آرتور •
وپادشاه قتنده منزلت بولدقده تملق وتضرع فوق الحد استعمال
ايدوب هركلمه آردنجه بردعا ايتميه • كه بيكانه لك ووحشت علامتيدر
واصلا اظهار ايتميه كه بنم سنك اوزرنده حقم واردر • ياسابقهٔ خدمتم
واردر • بلكه سوابق خدمتكى لواحق ايله مجدّد ومؤكد ايله • زيرا سلاطين
بلكه اكثر ناس شول حقوقى كه منقطع اولمش اوله اعتبار ايتمزلر • وپادشاه
خدمتنده وزارتدن صعب خدمت يوقدر • زيرا اكثر اركان واكابر آنك
منصبنه طالب اولمغيله منتهز فرصت اولورلر • وعامهٔ ناس مطالب
وامانيلرى ميسر اولمدقده آنى سبب ظن ايدوب اكا طالب نكبت اولورلر
پس وزير عاقله رأى صحيح اولدركه • امانت واستقامته تمسك ايده كه امانتدن
ادتوق اعانت ايدر كمسنه بولنمز • وحسّاد واعداسى كيملر ايدوكن بلمك
نافعدر • بشرط آنكه اظهار ضجرت وطلب انتقام ايتميه • وپادشاه خدمتنده
آنلاردن تشكى وتظلم ايلمية • واعدايرينه قوميه • واكر پادشاه قتنده
آنلر ايله مناظره ومباحثه لازم كلسه غضب وتهور ايله ايتميوب •
حشمت ووقار ايله ايليه • برادب دخى اولدركه پادشاه اقران وامثالندن كندى
برينى كندويه ترجيح وتقديم ايلسه • اكرچه كندونك استحقاقى اكثر
ورجحانى اظهر ايسه دخى تألم وتضجر اظهار ايتميه • بلكه رضا وخشنودلغى
زياده اظهار ايده • ويقين بيله كه عاقبت رعايت اولنور • ومرتبهٔ
استحقاقنه واصل اولور • اكر استحقاقى مجهول ايسه • وجه معقول ايله
اظهار واثبات جايزدر • وآداب مجالس سلاطيندن برى دخى اولدركه

پادشاهلر حضورنده مشورت ایتمیه سن و بر کمسنه یه سر سویلمیه سن
و بر کمسنه دن نسنه سؤال ایتمیه سن و اگر سندن سؤال ایلیه لر پادشاه
طرفنه نظر ایدوب کانه اجازت طلب ایدر کبی اولوب اندن صکره جواب
ویره سن اگر غیردن صورسه لر تقدم ایدوب جواب ویرمیه سن فرضا بیلسه ن
صورمزدن دیسه خجالت لازم کلور مجیب جواب ویردکدن صکره دخی
احسن جوابه قادر ایسه و آنی محل اقتضا ایدرسه وجه معقول ایله
عرض ایلیه و بو ادب عموما لازمدر نیته کیم سابقا مرور ایلدی و بر ادب
دخی بودر که پادشاه سندن ارتوق بر کمسنه یه محبت ایتسه آکا رشك
ایدوب مرتبه سنه وصول طلب ایتمیه که ممکن اولمدوغندن غیری سکا
ضرری عاید اولور زیرا محبت اتصال روحانیدر شاید انلرك
الفت روحانی وله و ممکن که سوابق حقوقی اولوب سن آکا مطلع اولمیه سن
و بر ادب دخی بودر که خدام و ندمای پادشاهی قصورلرینه مطلع
اولوب اعلام ایلمیه که پادشاه کندویه تماملق اعتقاد ایتدکدن صکره
تحصیل عدا ایتمش اولور و مشهور مثللردر که شیری که پادشاه در
بر قورد و بر دلکی خدمت ایدرلردی بر کون شیر خسته اولوب بر ایکی
کون روباه کلمیوب شیر قورددن روباهی سؤال ایدیجک پادشاه خسته
اولیجک کندو مرادینه کتدی دیدی چون روباه کلدی کوردی که شیر
غضبه کلمش آکلدی که کرگ بادنی ایلمش شیر غضب ایله قنده ایدك
دیجك پادشاهك مرضی معلوم ایدینوب دوا طلبنده ایدم دیدی
نه دوا بولدك دیوب روباه قورد داشنی بغایت نافع ایمش دیدی
قورد کلیجك شیر زانوی کرکه پنجه اوروب مجروح و خون آلود ایلدی
روباه چیقوب قوردی بو حالده کوریجك ندا ایتدی که ای آل موزه لو
کمسنه پادشاه خدمتنده دهانکدن چیقان کلامی فکر ایتمینجه سویلمیه سن
باب طوایف ناس ایله بقدر الکفایه اختلاط و استیناس ایتمك
بیانندهدر چون انسان کاملی متوقعنه وصول و سعادت مترقبه سی

حصول

حصول بولمقدر بنی نوع ایله اجتماع و تمدن و آنلاردن استمداد
و انتفاع لازمدر و استمداد و انتفاع دخی ما بینده الفت و صداقت
اولمینجه اولمز نقد صدق اکثرا ولسه استمدادا تم و اوفر و کمال متوقعه
طریق وصول اسهل و اخصر اولور چون صداقت مراتب محبتك اعلاسیدر
پس رابطهٔ صداقت ایله استکمال اکثرا اولور و صدیق حقیقی عددده
چوق اولمز زیرا جواهر عزیز در البته کم یاب اولور نیته کیم اشارت کچدی
ایدی و چون اکثر خلق مشتهیات نفسانی و مستلذات حیوانیدر
آنلار ایله اختلاط ضرورت مقداری اولوب ارتوق اولمامق کرك بیت
خلق عالم شمدی سرتاسر سباع و وحشدر :. آنلار کله اختلاط ایدن بکا مجنون کلور
و حکما آنلاری توابل طعامه تشبیه ایتمشلردر توابل طعامه قویولان
خورده نسنه لره دیرلر فلفل و نخود و برنج کبی نیته کیم توابل چوق
اولسه طعامه فساد ویرور و هیچ اولماسه دخی یوا اولمز خلق دخی
ایله در ارسطاطالیس ایدر خلق دوستنه بهر حال محتاجدر حال
رفاهیتنده موانست استلذاذ ایچون حال شدتده معاونت و استظهار ایچون
و پادشاهلر که خلقك بی نیازلریدر آنلار دخی مستحقلره تربیت ایچون
بلکه فقرا و مساکینه مظهر احسان اولمغیچون محتاجلردر و سقراط حکیم
ایدر که بر کمسنه دنیا و ما فیهایی تحصیل ایلسه صداقتدن که محروم اوله
هیچ نسنه حاصل ایتمش دکلدر حیات آکا وبال و نکبت در و اگر ظن
ایدرسه که تحصیل صدیق و صداقت آساندر خطا ایدر کوهر صداقت
رغایب غرایب دنیادن اعز و افضل در زیرا صدیق صدوق حال شدت
و کربتده معاون و حال رخا و دولتده مقارن اوله آکا نظیر تصور
ایتمك فکر باطل در زیرا آگاه اولورکه انسانه بر حال کلور جمله اموال عالمی
کندونك ایدوب بذل ایلسه مفید اولمز الا صدیق که اول حینده
دخی نافع و صدمت کربت و شدتی دافع اولمق اولور و پادشاه کامل که
امور رعیته تفرق و اطلاع و جزئیات و کلیاته حواله احاطه

وقانون احتياط ايله عمل ايتمك استسه • اكا ايكي چشم وايكي كوش وبر قلب
وبر لسان نيچه كفايت ايدر • امّا اصدقاء حقيقيّ بي اوليجك آنلارك
چشملري وكوشلري وقلبلري ولسانلري دخي چشم وكوش وقلب
وزبان اولور • معنى ده نيچه چشم ايله نظر ونيچه كوش ايله سماع ونيچه
قلب ايله تفكر ونيچه لسان ايله تذكر ايتمش اولور • انتهى كلام الحكيم •
وشعراى عرب دخي بو معنايه اشارت ايتمشلردر • شعر •

اَخَاكَ اَخَاكَ اِنَّ مَنْ لَا اَخَا لَهُ	كَسَاعٍ اِلَى الْهَيْجَا بِغَيْرِ سِلَاحِ •
وَهَلْ يَنْفَعِ الْخَطِّيّ غَيْرَ مُثَقَّفٍ •	وَهَلْ يَنْهَضُ الْبَازِي بِغَيْرِ جَنَاحِ •

ديمشلردر كه بر كمسنه صداقت ايچون اختيار اولنمق مراد اولنسه نظر اولنه •
كه زمان صباسنده پدر ومادر ايله نيچه معامله ايتمشدر • اكر عقوق
اوزرينه اولديسه قطعا اندن خير اوممق جايز دكلدر • اكر رعايت
حقوق ايتديسه آنك دامن صداقتنه محكم تمسك ايتمك روادر •
اندن صكره ساير اصحاب واحباب ايله كيفيت اختلاط • واسلوب ارتباطنه
نظر ايده لر • اكر آنلار ايله عهد ووفايه ساعي • وشرط حقوق صحبته راعي
اولديسه آنك ايله عهد اخوّت وصداقت بغليه لر كه عاقبت خير وسلامتده •
از عهده عهد اكر برون آيد مرد • از هر چه نظر كني فزون آيد مرد •
ونيته كيم اوصاف اشقياده نقض عهد وكفران نعمتدن مذموم خصلت
اولمز • كذلك اوصاف سعداده دخي وفاى عهد وشكران نعمتدن ممدوح
فضيلت يوقدر • وشكردن مراد مجرّد مكافات بالفعل دكلدر • زيرا كاه
اولور كه • فقر وفاقه سببي ايله احسان فعلي ايله مكافات ايده مز • امّا
درج درونده در محبّت ثابت ولسان شاخسارنده ثمرۀ مدح فضايل
عميمه وذكر خصايل كريمه سي نابت اولور • شاكرين وذاكرين قسمنده داخل
اولور • اكر زمان صبيده كي رعايت حقوقي • يا دعوت عقوقي بلنمك
ممكن اولمزسه زخارف دنيا ومستلذّات نفس وهواسنه ميل • وطلبن كوزه ده لر •
اكر حرص وشره وغايت شوق وشغفي وار ايسه آنكله دوستلق بنيادين

ايتميه • ودخي ترفع وتغلبه ميلي افراط اوزرينه ايسه • انكله صداقت انديشه سن •
بيشه ايتميه لر • زيرا افراط متابعت نفس شهويّه جميع منافعي كندوير حصر •
ايتمك اقتضا ايدر • وكذلك فرط ميل ترفع انصافه مانع • ودايما كندو جانبني
راجح كورو • حقندن زياده رعايت طلب ايدر • پس زوال محبّت وانتهاى
صداقت جانبنه مؤدّي اولور • وبورادن ديمشلردر كه • اكر آدمي لهو ولعبه
مايل • واستماع اغاني ومعاشرت غواني ايتمكه مشغوف ايسه • اندن صداقت
رجا اولنميه • كه هواى نفسه افراط ميل حقوق اخواني رعايت ونيل
ايتمكه مانع در • چون آدمي بو امتحانلرده تمام العيار وكامل الوزن •
المقدار چيقه • آنك نقد محبّتن صندوق سينه ده درج • وعمر عزيزي
صداقتي اسبابنك تحصيلنه خرج اولنورسه • روادر كه كبريت احمردر ودرّ و
كوهر ديدكلري مراد بو نجلين صديق صدوق • وبونك كبي يار وفادار در •
وبونك كبي دوست حقنده ديمشلردر كه • عَجَبًا مِمَّنْ يَحْزَنُ وَلَهُ صَدِيقٌ
فَاضِلٌ • وممكن اولورسه • بر صديق ايله اقتصار ايده لر • زيرا متعدّد
دوستلرك مختلف هوالري ومتباين حقلري اولسه كرك • هر بيرينك
رعايت ايتمك صعب در • چون سبب عداوت اكثريا آشنالق ومعرفت
اولان موضعده اولور • زيرا بر كمسنه ايله هيچ مناسبت وآشنالق اولميجق •
عداوت وذوهوالق دخي اولمز • في الجمله دوستلردن قدر صكره دشمن اولانك
ضرري زياده اولور • زيرا دقايق احواله عارف وطريق ايلام واضراره
صارف اولور • پس تكثير معارف يعني آشنالر چوغالتمقدن احتراز • وبو بابده
احتياط اولى در • نيته كيم ديمشلردر • بيت •

بهر كس كآشنا گشتى شد آخر دشمن جانت •	بخود گر نيستى دشمن بمردم دوستى كم كن •

نظم عربي

عَدُوُّكَ مِنْ صَدِيقِكَ مُسْتَفَادٌ •	فَلَا تَسْتَكْثِرَنَّ مِنَ الصِّحَابِ
فَاِنَّ الدَّآءَ اَكْثَرُ مَا تَرَاهُ	يَكُونُ مِنَ الطَّعَامِ اَوِ الشَّرَابِ •

چون سعادت موافق اولوب صديق صدوق • ورفيق موافق اله كيره
آنك رعايت حقوقنده اهتمام واعتنا ومعادات وعقوقنده اجتناب •

واتها اولنه • وآنك مهماتنه مظاهرت وذكر مدح وثناسنه مجاهرت
ولطف وعدل ایله معاشرت اولنه • ومجرد حب قلبیسی اولدوغنه اعتماد
واكتفا ایتمیه • زیرا قلبه اطلاع علام الغیوبه مخصوص • ودوستدن دوستنه
محبت خالصه سنی اعلام ایتمك سنت اید وكی منصوص دد • روایت
اولنور كه مجلس جناب رسالت پناهی دن صلی الله تعالی علیه وسلم • بركمسنه
قالقوب كیدیجك حاضرین دن بریسی یا رسول الله • بنم بو كمسنه یه محبتم
واردر دیدی • حضرت علیه الصلوة والسلام بیوردیلر كه یا هیچ اعلام ایلدكمی
ایلدم دیینجك طور امدی وار محبتكی اعلام ایله دیدیلر • وظاهر اسرّی
اولا اوله كه آنك دخی درونده شاخ محبت نابت • وطرفیندن صداقت
شجره سی • فرعها فی السماء واصلها ثابت اولمقدر • وتقصیرات كه احیانا
صدیق صدوق دن صادر اولور عفو واغماض ولنه • وهر جزوی زلته طعن

واعتراض ولنمیه مشهوردر كه مصرع	عیبسز یار استین بی یار اولور شعر
اقل ذا الود عثرته وقفه •	علی سنن الطریق المستقیمه •
ولا تسرع بمعتبة الیه	وقد یخطی وبیته السلیمه •

وبعض علما ذكر ایتدی كه صدیق جفا ووحشت اظهار ایدیجك بر مذهبده
دفع وحشت حادثه یه ساعی • وعهد قدیم صداقتی مراعی اولمق كرك •
نیته كیم حكما دیدیلر • دا المودة بكثرة التعاهد • زیرا جفای صدیق
وجود صداقته عارض اولمش مرض در • مرضه دوا ایتمك سنت الهیه در •
ومذهب آخرده صداقتی ترك • ونهال محبتی بی برك ایتمك كرك • زیرا صدیق
متغیر عضو فاسد كبی در • عضو فاسد قطع اولنمقدن غیری چاره یوقدر •

نیته كیم بعض شعرا دیمشدر كه شعر	صل من دنی وتناس من بعدا
لا تكرهن علی الهوی احدا	قد اكثرت حواء اذ ولدت
فاذا جفا ولد فخذ ولدا	فاما بو مذهب اهل جفاده مقبول

مذهب اولدر • واصل ظهور صداقت زمان شدت وكربتده اولور •
زیرا زمان حضورده ونعمتده اخوت چوق اولور • • شعر • •

دعوی الاخاء مع الرخاء كثیرة • • عند الشدائد تعرف الاخوان •
لكن صدیقدن قصور ظاهر اولیجك عتاب لطیفه آغاز ایده كه شاید
وجه خفی وعذر نهانی وار اوله بیان اوله • عقده منحل اوله وخاطرده
قالمیه له شاید محبت خلل پذیر اوله مصرع وفی العتاب حیاة بین اقوام •
وحقوق صداقته تعهد ایتمزسه زواله مؤدی اولور • زیرا بر كمسنه مأكول
ومشروب وملبوس ومفروش امرینی تعاهد ایتمزسه تلفنه مؤدی اولور
فكیف كه صداقت انعقادندن اخلال اولمه نك ضرری اكثردر • ودوستنه
تعلیم علم وتنبیه صنایع ایتمكدن بخل وضنت ایلمیه • وبعض عیوبی وارسه
وجه حسن واسلوب لطیف ایله تنبیه ایلیه • واغماض وابقا خیانتدر
آنی جایز كورمیه • وطریق تنبیه غیردن نقل وحكایت ایله تلویح ایتمكدر
مفیدا ولمزسه تنهاده تصریح ایده • ودوستلر آراسنده اظهار ایتمك
مضردر • واخلال صداقته داعی • وافساد حساد ونمیمت نمامی ساعیدر
خصوصا بو زمانده كه بر فعل ذمیم • وخلق وخیم شایع ودایع اولدوغندن •
غیری ظرافت وكیاست عد اولنور اولدی • پس اصدقا واحبا تنبه واحتیاط
اوزره اولوب مداخلت حسود ونمام ایله • بناء صداقت واساس محبته
انهدام ویرمیه لر • وحكما نمامی اكا تشبیه ایدرلر كه بر كشتی سرنا خنله
بر دیواده یر ایدوب بعده انكشت صغر بر دخنه پیدا ایدوب بعده
تیشه وكلنك ایله رخنهٔ عظیم • وجدار بلنده تهدیم ویره • بو جمله كه
زبان قلم آنك تحریرنه جاری • وبنان بیان تقریرنده سایر وساریدر ولكن
حكما وعلمای قدما اقوالی در • اولكه تجربهٔ روزكار وآزمایش لیل ونهار ایله
ظاهر وبدیدار اولدی • اولدر كه بو زمانلرده صدیق صدوقك وجودی
محال ودوست موافق ممتنع الوجود اید وكی نتیجهٔ بین الاشكال دد •
پس اولی اولدر كه جمیع امورین توكل حقه بنا ایلیوب صداقت صدوقه
اعتماد ایتمیه • وهیچ احدی كندویه صدیق وصدوق ورفیق شفیق دیو اعتقاد ایتمیه بیت
زنهار زكس وفا مجوی كه من • • دیدم همه را وآزمودم همه را •

شعر لاتضرعن لمخلوق على طمع … فان ذلك نقص منك في الدين
واسترزق الله مما في خزائنه … فانما هو بين الكاف والنون

طبقات ناس شخص معاشره نسبتا اوچ قسم در. برسى اعلى وبرسى
مساوى وبرسى ادنى اولانلردر. قسم اول بابه مزبورده مذكور اولدى.
پس قسم ثانى دخى اوچ قسمدر. برسى دوستلر كه معاشرتى واجب.
برسى دشمنلر كه احترازى لازم. برسى نه دوست نه دشمن اولانلر كه حكم
معاشرتى ذكر اولنسه كرك. قسم اول كه دوستلردر ايكى قسم در دوست
حقيقى ودوست غير حقيقى در. دوست حقيقينك آداب معاشرتى هنوز
كيچن بابده ذكر اولندى. اما دوست غير حقيقينك طريق معاشرتى اولدر كه
اكر تملق ونفاقله دوستلق دعواسن ايدوب اصدقا يولنه كيدرسه ممكن
اولدوغى قدر مجامله واحسان اولنه كه احسان ايله شايد كه دوست حقيقى
مرتبه سنه واره. نيته كيم جناب رسالت پناهى صلى الله تعالى عليه وسلم
مؤلفة القلوب طايفه سنه كه اسلامه كيروب اما قدملرى راسخ
واركان دين قلبلرنده شامخ اولميوب تزلزل اوزرينه اولانلردر احسان
بيوررلر ايدى. وآنلردن اكثرى احسان سببى ايله محبتلرى مجدد اولوب
شجرۀ ايمان قلبلرنده راسخ اولدى. اما اعتماد تام اولميوب احوال خفيه سن
اعلام ايتميوب مقادير اموال. وعيوب خفيه سن آندن نهان ايليه. وآنلرى
تقصير وتهاون ايتدكلرى ايله مؤاخذه واهمال حقوقى ايله معاتبه ايتميه.
وممكن اولدقچه معاونت ومواسات ايده. وآنلردن برى جاه ومرتبه يه
ايرسه تودد وترددين زياده ايليه. واعدا دخى ايكى قسم در قريب وبعيد
وبونلردك هر برسى دخى ايكى قسمدر. برسى نهان وبرسى آشكارا. وحسد
اهلى دشمن خفى. واهل حقد وكين دشمن جلى قسمندندر. ودشمن قريبدن
احتراز اهم واولى در. زيرا دقايق احواله عالم. وايصال ضرر ومكروهه
قادر در. پس جميع احوالده آندن احتياط واحتراز كرك. رباعيه
احذر عدوك مرة … واحذر صديقك الف مرة

فلر

فلربما انقلب الصديق … فكان اعرف بالمضرة
واعدايى لطف واحسان ايله دوست زمره سنه ادخال احسن تدبير
يوقدر. مكر كه حسددن دشمنلك ايدر اوله. آنك احسان ايله ازاله سى
ممكن دكلدر. بلكه زياده اولور. شعر
كل العداوة قد يرجى ازالتها … الا عداوة من عاداك من حسد
بيت
توانم آنكه نيازارم اندرون كسى … حسود را چه كنم كو زخود برنج درست

اكر احسان وكرم ايله ازاله سى قابل دكلسه بارى اظهار ايتميه كه اظهار
عداوتده مضرت زايده مقرردر. زيرا شرى خير دفع ايدر. اما شرى شر
آخر دفع ايدمز. ومخاصمه وممانعه وجدال ومرا ايتميه كه منازعات
وخصومات دولتلر اختلالنه سبب مفضى در. ونعمتلر انقلابنه علت
مؤدى اولور. حيفا اول عمر نازنينه كه عداوتلرده مصروف. وجدال وخصومتلرده
منقضى اوله. كه العداوة شغل شاغل. وحضرت امام شافعى رضى الله تعالى عنه
بيورمشلر كه. شعر … لما عفوت ولم احقد على احد
ارحت نفسي من هم العداوات … اني احب عدوي عند رؤيته
كانما قد حشى قلبي محبات … واظهر البشر للانسان ابغضه
لادفع الشر عني بالتحيات … وتدبير احوال دشمنده شرط حزم

اولدركه احوال خفيه سنه اطلاع اولنه تا مكايدندن احتراز ممكن اوله.
اما معايبى كشف اولنميه. مكر اول وقت كه ضرورت الجا ايليه. زيرا نشر معايب
ايتمك خلقته لازم اولور. ودشمن دخى متأثر اولور ودشمنك عداوتى
زياده اولور. اول دخى تجسس عيوب ونشره ساعى اولور نيته كيم ديمشلردر
مصرع وان بحثوا عني ففيهم مباحث. وهم دشمن جواب تدارك ايدر.
وقت حاجتده اظهار ايده جك جوابدن عاجز اولور. مكر بعض وقايعده
اظهارى موجب دفع عداوت. وكف عدوه سبب ومؤدى اوله. اول وقت
بقدر الضروره مرخص در. اما بهتان وافترا ايله زبانن ملوث غالبا اولور.
واكا برقتنده عداوت عدوى معلوم ايلمك مجوزدر كه نميمت ايدرسه.

اعتقاد ایتمیه‌لر • وافلاطون حکیمدن مرویدر که غلبهٔ عدویه آندن
افضل یوقدر که • بر فضیلتده که معارف وصنایعده مشارك ایسه
سعی ایده‌وب • رجحان وتقدم تحصیل ایده • شعر • •

إذا ما رُمْتَ إِرْغَامَ الأَعَادِي • بِلاَ سَيْفٍ يُسَلُّ وَلاَ سِنَانِ •
فَزِدْ فِي مَكْرُمَاتِكَ فَهِيَ أَعْدَى • عَلَى الأَعْدَاءِ مِنْ نُوَبِ الزَّمَانِ •

زیرا کندوسی درجهٔ کماله ترقی واعداسی تنزل ایده‌وب بالآخره اکا رجوع
ایتمسی مقرردر • واعداسنی غیبتده شتم وقذف • وذکر مساوی وغیبت
ایتمك ناقص عقللر عادتی • وسفها اسلوبیدر • زیرا غیبتده شتم
ومساوی وغیبت ایتمکدن دشمن اشتمز که متأذی اوله • همان آتشه
اولدوغنی قالور • نیته کیم کتاب اولده تفصیل اولندی • ودشمنه روزکاردن
بر ضرر ومصیبت ایرشسه زنهار شماتت واظهار سرور ایتمیه • زیرا شاید
که حوادث ایام وکردش فلك واعوام آنك مثلنی بوکا دخی ایلیوب •
بودفعه شادمان وعدو خندان اوله • بیت • •

اکر بمرد عدو جای شادمانی نیست • که زندکانی ما نیز جاودانی نیست •

اکر دشمن اکا التجا ایدرسه بحسب الظاهر کرم ومروت وبذل وفتوت
اولنه • ولکن بحسب الباطن مکر وخدیعت وانتهاز فرصت ایتمکدن غافل
اولنمیه • وشویله ایلیه که جمله خلق اراسنده مکارم اخلاق بوکا راجع
وذمایم دشمن جانبنه منصرف وعاید اوله • وبو خلق حسن وشیمهٔ
کریمه‌ده سرچشمهٔ مکارم اخلاق شفیع خلایق وحبیب خلاق •
محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینه اقتدا ایده • لَقَدْ كَانَ
لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ • که مرات وکرات کفار ومنافقین
جناب رسالت پناهی یه نیجه اذالر وجفالر ایتمش ایکن قدرت ونصرت
بولدقدنصکره عفو وصفح بلکه نیجه احسان وصلات بیوردر ایدی •
کفار قریش اذیتی جانب شریفلرینه قادر اولدقلرینی ایتمشلر ایدی • حتی
مَا أُوذِيَ نَبِيٌّ مِثْلَ مَا أُوذِيتُ بیوردیلر • فتح مکه روزی ورقاب اکابر

واصاغر قریش قبضهٔ قدرتنه کیردکده باب کعبه‌یه صعود ایده‌وب •
یا معشر قریش نه ظن ایدرسکز سزه نه ایلرین دیو بیوروب جملهسی تضرع
وزاری ایده‌وب اخ کریم وابن اخ کریم دیدیلر • یعنی کریم ذات • وکریم الاصل
سکا لایق اولان عفو وصفحدر • پس بیوردی که لاَ تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ
وحکما ایدرلر که • دشمنك طرق دفعی اوچدر • اوّل آنلاری اصلاح •
ایده‌وب دشمنلکدن اخراج ایتمکدر • اصلاح قابل دکل ایسه طرح صلح •
براغوب مکرندن امین اولمقدر • حکایت اولنور که شاه شجاع وفات
ایتدکدنصکره حکومت شیراز اوغلی زین العابدینه انتقال ایلدی •
اما عم زاده‌سی شاه منصور • شجاعت وشهامت ایله آراسته اولوب •
شیرازی انتزاع ایتمك قصد ایدیجك اکابر مملکت توسط ایده‌وب •
صلح ایتدیلر • ولسان الغیب خواجه حافظ بو خصوصده بو غزل دلکشایی
نظم ایده‌وب شاه زین العابدینه خطاب ایده‌وب دیدی که • نظم

خوش کرد یاوری فلکت روز داوری • تا شکر چون کنی وچه شکرانه آوری •
یك حرف صوفیانه بکویم اجازتست • ای نور چشم صلح به از جنك داوری •

اکر بو طریقه ممکن اولمزسه • طریق ثانی اولدر که • بعد منزل وترك دیار •
اختیار اولنه • زیرا اذای عدودن ذلیل ومهان اولمقدن ترك دیار وجهات
ومهاجرت اوطان اختیار ایتمك اولی والیقدر • شعر • •

وَلاَ يُقِيمُ عَلَى ضَيْمٍ يُرَادُ بِهِ • إِلاَّ الأَذَلاَّنِ عَيْرُ الْحَيِّ وَالْوَتِدُ •
هَذَا عَلَى الْخَسْفِ مَرْبُوطٌ بِرُمَّتِهِ • وَذَا يُشَجُّ فَلاَ يَرْثِي لَهُ أَحَدُ •
بیت
در خانهٔ دون بودن از همت دون باشد • واندر دل دون همت اسرار بو چون باشد

واکثر عقلا بو مذهبی اختیار ایتمشلردر • وکشی وطننده خوار وذلیل
اولورمقدن سفرده بیمار وعلیل اولمق یکدر • واکثریا افاضل واهل هنر
وطن اصلیلرنده اول قدر عزیز ومعتبر اولمزلر • زیرا اهل شهر آنی زمان
صغرنده که فضایلدن هنوز عاری • وزلال کمال جوی استعدادندن غیر جاری
کورمشلردر نظر حقارتدن کیجه مزلر • حکایت اولنور که علماء

جزیره دن مکی نام عالم فاضل زمان صباسنده تصغیر شفقت ایله مُکَیك
دیرلردی • بغداده نیچه ییل تحصیل علوم ایدوب • امام کامل اولدقدن صکره
وطننه کلوب علی الصباح اهالئ شهر جمعیت ایله مزبوری حمامه ایلدورلر •
بر عجوز طام اوستنده همسایه سنه صوردی که کیم در • بو تعظیم اولنان
عالم دیوب • اول دخی بیلمزمیسن • بزم فلانه عجوزك اوغلی مُکَیك دکلمیدر
دیر • بو سخن عجوزانه بی امام مکی کوش ایدیجك • برشهرکه آدم آنده مکیك
لفظی اوله • آنده اقامت مروت دکلدر دیوب • فی الحال موصل شهرینه ارتحال
ایدوب آخر عمرینه دك آنده اقامت ایلدی • اما غربتده آدمی ابتداءً کامل
کوردرلر • انکیچون سفری ترجیح ایدوب دیرلر • شعر •

المرء لیس ببالغ فی مصره • کالصقر لیس بصائد فی وکره
بیت
مردم بشهر خویش ندارد بسی خطر • کوهر بکان خویش ندارد بسی بها
مصرع تنقل فلذات الهوی فی التنقل • قطعه حرّك ذکابك فی الفلك
ودع الغوانی للقصور • لولا التغرب ما ارتقی
درّ البحور الی النحور • وفقرات مسجوعه دن دیمشلر •

فی الحرکة برکة • من جال نال • من طلب جلب • فقیر دیمش ایدیم من اختار
الحرکة امتار البرکة • من امتد سفره امتلاء سفره الی غیر ذلك •
من الاشعار والاسجاع • اما بعض ارباب مراتب بو مذهبك عکسنه ذاهب
اولوب • سفرخطری مستلزم • وغربت کربتی مقتضی در • غریب اغلب احوالده

اهانت اولنمقدن تهی اولمز شعر • ان الغریب لطویل الذیل ممتهن •
فکیف حال غریب ما له قوت • بیت در غربت اکر وزیر سلطان باشی •
حقا که نماز شام کریان باشی • خصوصا متاعب سفرک غایت

وخطر قطع بحار و براری بی نهایتدر • نیته کیم دیمشلر • الغریب لکل سبع
فریسه • ولکل جایع هریسه • ودخی دیمشلر • الغربة کربة • والسفر سقر
والنقلة مثله • فقیر دیمش ایدیم • الراحل ناحل • بلغة المسافر طعمة المسافر
فرس السفر غث • وثوب الحدث رث • سفره مبتلا اولانلر دیمشلر که نظم

چرا نبی عزم دیار خود باشم • چرا نه خاك کف پای یار خود باشم
غم غریبی و غربت چو بر نمی تابم • بشهر خود روم و شهریار خود باشم

وبر تقدیرکه غربتده عزیز و ارجمند وصاحب منصب عالی ورتبت بلند
اوله نه فائده اول عزت اهلی واحبابی قتنده واول غلبه حساد
قدیم • ومعاشرین واترابی یاننده اولسه • حکایت • اولنور که خواجه
نصیر ایدرلر • بغداده هلاکوده اولتنده اعتبار عظیم • ورتبت عالی
میسر اولمشیدی • دیرلرکه بر کون سوار ایکن النده تازیانه سی
یره دوشدی • مغول میرزاده لری • واکابر خیل وسپاهدن جم غفیر
فی الحال آتلرندن اینوب تازیانه خدمتنده مبادرت ایدیجك بعض •
همرکابلری حمد ایدوب • بو عزت که سزاوار بزرکوار خواجه در • دایم وقایم
اولسون دیدیجك نه فائده بو عزت طوسی یه طوسده اولایدی • دیمشلر •
پس اکر کربت غربت • وخطر سفر • وترك دیار ویاری اختیار ایده مرسه •
طریق ثالثه سعی ایده • واول اعدایی قلع وقمع ایتمکدر • خواجه نصیر ایدر
بو طریق التی شرط اولمیننجه مجوز دکلدر • اوّل دشمن شریر بالذات اولوب
اصلاحنه امکان اولمیه • ایکنجیسی آنك ضررندن طریق آخر ایله خلاص
ممکن اولمیه • اوچنجیسی تمام معلوم اولا که اکر ظفر دشمنه میسر اولسه
اول بوکا دخی آرتوق ضرر ایصال ایدر • دوردنجیسی دشمندن قصد شر
ودفع خیری مشاهده ایتمش اوله • بشنجیسی آنی قلع وقمع ایتمکله خلق
ایچنده غدر وخیانت ایله موسوم اولمیوب عذری معلوم اولا •
آلتنجیسی دنیاده وآخرتده بو فعلك عاقبت وخیمه سی اولمیه • بعض
غافللر دشمنلرینی شرعا قتل وقلعه مستحق دکل ایکن • بر طریقیله ظفر
بولوب دشمنه غالب اولدم • انتقام آلدم دیو مسرور اولور • بو مغرور
اولمقدن مسرور اولمق دکلدر • وحقیقتده دشمن غالب بو مغلوب
اول مظفر بو منکوب اولمشدر • زیرا دنیای دنینک بقاسی قلیل • وعمرك
فناسی قریبدر • چون دار آخرته وصول • وخصوم ایله • وعند الله یجتمع

الخصوم مقتضاسنجه حضور حقده قیام ومسؤل اوله خصم مظلوم
قوی ومثوبات شهادتی کوزی قرشوسنده محتوی اولوب ناحق
قاتل عذاب الیمه واصل اوله دشمن خود براندن قتل وعذاب دنیوی
کوردی وکیجوردی اما ظالم کندونك دقیقه سن دقیقهٔ عذاب
الیمه قویوب کندویه الیله کاس یأس ایچوردی رباعیه

دوران بقا چو باد صحرا بکذشت	تلخی وخوشی وزشت وزیبا بکذشت
بنداشت ستمکر که جفا برما کرد	درکردن او بماند وازما بکذشت

حکایت اولنورکه حجاج ظالم سعید بن جبیر رضی الله عنه حضرتلری
که عصرنده افضل تابعین ایدی قتل واحضار ایدیجك یاشقی ابن جبیر
سویله سنی نه طریقیله قتل ایدین دیدیجك یاحجاج اختیار سنکدر
نه طریقیله بودنیاده سن بنی قتل ایدرسك آخرتده سن دخی اول
طریقیله قتل اولنسك کرك روایت ایدرلرکه حجاج آنی قتل
ایتدکدنصکره اون بش کون حیاتده اولدی خوف ورعب ایله خوابدن
بیدار اولوب آه مالی ولابن جبیر دیر ایدی حکایت ایدرلر هارون الرشید
یحیی بن خالد برمکی وبرادرعلی فضلی حبس مؤبد واوغلی جعفری
قتل ایلدی برایکی ییلدنصکره هارون رشید مرحمت ایلیوب حبسدن
اطلاق ایلیه دیو یحیی بعض ابیات نظم ایدوب ارسال ایلدی هارون
بو ابیاتی اوقویجك شمدی یحیی نك نظم شعر ایدجك طبعی قالمشیدی
همی دیوب غضبه کلوب حبسده تشدید وکندویه عظیم تهدید
ایلدی برمقدار زماندنصکره یحیی حبسده متوفی اولوب بالینی
آلتندن بررقعه چیقدی یازمشکه تقدم الخصم والمدعی علیه بالاثر
والقاضی هو الحاکم العدل الذی لایجور ولایحتاج الی البینة یعنی
مدعی کیدی مدعی علیه آردنجه کلور قاضی اول عادل حاکمدر که هرکز
جور ایلمز واصلا شاهده محتاج اولمز رقعه یی هارون رشید ایلدیکی
اولکون علی الدوام بکا ایدوب نیجه کون آثار حزن والم چهره سنده ظاهر ایدی

ودخی

ودشمنی قتل وقمع ایتمك مراد ایدیجك اولی اولدرکه ینه دشمن الیله قتل اولنه
نیته کیم دیمشلر مصرع مار راهم بدست دشمن کش اما مادام اولورسجنده
درجات بولورسن اکر دشمن اولورسه ضررندن نجات بولورسن امانده وی
ونه دشمن اولانلر ایله معاشرت آنلارك طبقات ومراتبی اختلافی ایله
مختلف در اکر عموما خلقه ناصح و واعظ اولانلردن ایسه آنلارك کلامین
حسن قبول ایله تلقی واستماع وعمل ضابحلری ایله مقامات علیه یه ترقی
ایلیه اما هرکسنه یه ارادت وقبول قولنه مبادرت ایتمیه زیرا حلیهٔ زهد
وصلاح ایله ظاهرده متزین اما خدعه ومکر وریا ایله باطنده راهزن
متعین دجاللر چوقدر بلکه میزان عقل وشرع ایله وزن ایدوب
صحیح المعیار ومحك امتحانه اوروب کامل العیار چیقمق کرك نظم

دلق صوفی نه همه صافی بیغش باشد	ای بسا خرقه که مستوجب آتش باشد
خوش بود کر محك تجربه آید بمیان	تاسیه روی شود هرکه دروغش باشد

ودرجهٔ نصیحت ودعوتده اولمیان صلحایه دخی تعظیم ورعایت ودعا
وهمتلرندن استمداد ایلیه واوساط ناس ایله مجامله ایله معامله و
عقل وشرع اقتضا ایتدوکی وزره معاشرت ایده وسفها ولئام واراذل
انام اولانلردن احتراز واجتناب تام ایلیه اکر شتم وسفهلرینه مبتلا
اولورسه مجازات بالمثل ایتمکدن مجتنب اوله واذا مروا باللغو مروا
کراما آیت کریمه سیله عمل ایدوب آنی جناب حقدن واصل بیلوب ثواب
اخروی سنه مترقب اوله واهل تکبر وخودپسند وکندوبی فضایل و
مراتب ایله سربلند کلیوب راست کلدوکنه نظر حقارتله نکاه ایدنلردن
احتراز ایده که صحبت متکبر بارکران ومعاشرت خودپسند مارکزان قرین
بیت جامی پسند دهر بنج برخود جز رنج صحبت باخودپسندان
اکر ضرورت مجالستلری اقتضا ایدرسه خضوع ولین جانبین کوسترمیه
بلکه التکبر مع المتکبر صدقة مضمونی ایله عامل اوله ومتکبره خضوع
کوسترملك آنك کمان خباثتنده وسك نفس بد فرجامنی فربه ایتمکدن

وجناب رسالت پناهینك صلی الله علیه وسلم خلق کریمندن بری بو ایدی
که فقرایه تواضع اغنیایه ترفع ایدر ایدی • وهمسایه لره رعایت
واکرام ایدوب اذا واهانتدن اجتناب ایتمك کرك که اهانت جار موجب
ناردر • واکر کندو یه جاری اذا ایلسه مهما امکن صبر اید • واخبارده
وارد اولمشدر که مَنْ صَبَرَ عَلَى أَذَى جَارِهِ آجَرَهُ اللهُ عَلَى دَارِهِ • واکرام
جار حضورنده سلام وتحیّت • وخسته لکنده پرسش وعیادت •
وغیبتنده اهل وعیالنی مهما امکن حفظ وحمایت • وکندو اتباعی حرمنه
اطّلاع وسوء قصددن منع وحراست ایتمکدر • ومنزلندن بعض جانبی
رضاسی یوغیکن آلمیه حکایت اولنور که نوشروان مداینده
طاق وسرای عالی بنیاد ایتمشیدی جوارنده بر عجوزك منزل صغیری
وار ایدی هرچند بهای کران • واغلاء اثمان ایله اشترا ایتمکه طالب
اولدی عجوز امتناع ایتمك وزرینه غالب اولدی آخر ساحهٔ مزوّی
غیر مستویلق وزدینه قالدی • اول زمان قیصر رومدن بر ایلچی کلدی
رفعت طاق وایوان • وسعت ساحه ومیدانه غایت تعجّب واستحسان
ایلدی اما ساحه نك تربیعی ناتمام اولمغیله تعییب وتعییر • واول
وضع ناهندسی تبدیل وتغییر ایتمکه حکم ایدیجك اول محلك صاحبی
عجوز اولوب آنك عدم رضاسن • وکسری کمال عدالتندن جبر ایله
المقدن اباسن خبر ویریجك قاصد ثنا ودعا ایدوب دیدی که شمدی
ظاهر اولدی که سرای ما وطین بو سببدن معوج ومزوّی اولدوغی •
سرای عدل ودین مستقیم ومستوی اولدوغنه دلیل باهر اولدی •
وبو اعوجاج استوادن افضل • وبو طریق ایله ناهندس اولمق هزاران مرتبه
مهندس اولمقدن اکملدر • کسری یه ایلچینك بو کلامن نقل ایتدیلر عدل
ودادن افزون • وایلچی یه نعمت وخلعت همایون ویردی • وسایللری
تهی کوندرمیه اکر دست رس اولمزیسه کلمهٔ طیبه ایله ردّ ایلیه لر • وعنف
وزجر ایلمیه لر مکر که ابرام والحاح بی وجه ایلیه • وشکر نعمته مناسب

مواسات فقرادر • واول حکایتی یاد ایلیه که برصاحب نعمت وار ایدی
کندونك جمیله خاتونی برکون ماکیان سمین کباب ایدوب تناول
محلنده برسایل ورای بابدن شیئاً لله دیدی • خواجه دلکیر اولوب
خاتوننه بابی سد • وسائلی ردّ ایتمکه امر ایلدی • بونك اوزرینه زمان
کچوب خواجه نك اسباب دولتی راجع • ومال ومنالی ضایع اولوب •
آخر خاتوننه دخی طلاق ویروب • خاتون بر اهل نعمته تزوّج ایدوب •
برکون ینه بو زوجی دخی کباب ماکیان ایدوب اوتایه کلدوکی
زمان • ورای بابدن آواز شیئاً لله عیان اولدی • بو خواجه خاتوننه
امر ایدر • قالدر بو کبابی سایله ویر که ثواب صدقه معلومدر • خاتون
مرغی رغیفه صاروب سایله ایلادیجك فریاد ایدوب بیهوش اولدی •
زوج کریم قاتنه کلوب ایدر • ای بانو نه کوش ایتدك که کندوکی فراموش
ایتدك • بانو ایدر نیجه فریاد ایله بیهوش اولمیه یم که بو سایل غمکین نالان
که سر حلقهٔ بدحالان اولوب • دربدر دریوزه ناز ایدر • بنم زوج
اوّلم دردکه مال • ونعمت ایجنده غلطان • وشراب وطعامی شربت شکر
ومرغ بریان ایدی • تصاریف دور کاربیوفا آنی بو حاله کرفتار ومبتلا ایلمش

نظم شقاوت برهنه نشاند چو سیر	نه بارش رها کردنی بار کیر •
فشاندش قضا بر سر از فاقه خاك	مشعبد صفت کیسه ودستکیر •

خواجهٔ ثانی ایدر که ای بانو وادی حیرته کیتمه • وکوردکك حالدن
تعجّب ایتمه که انسانك باشنه هر نه کلسه • جزای عمل ناسپاس وپاداش
فعل ناحق شناسی در • بن اول سایل ضعیفم که بو خواجه سنکله تناول
مرغ بریان ایدکن • بن الم جوع وضرّ فقر ایله کریان ایدم • چون شیئاً لله
دیدم خواجه شکر نعمتدن غافل • وانقلاب دولتدن ذاهل اولوب •
دری بسته • وقلبی شکسته ایلدی • لابد عدل حق آنی نعمتدن غریب
وصبرم بر کاتنده آنك نعمت جزیله سن • وخاتون جمیله سن بکا نصیب
ایلدی • اما بن بفضل الله تبارك وتعالی شکر حقی اقامت • وبذل

وایشا دفقرا ایله نعمتی دامتا یدرینی • بیت •
بسا مفلس بینوا میر شد ∴ بسا کار منعم زبر زیر شد
پس ضعفا وفقرایه معاونت ومظاهرت • وآنلارك اذکارندن کلن
ثقلته مصابرت ایتمه نك اجری جزیل • ومیزان حسناتده ثقیل اولسه کرك
والحاصل جواد وفیاض مطلقه که افاضهٔ اخیرات امور آندن دائم الصدوردر
مهما امکن تشبه ایدوب کندودن خیرات صدورینه ساعی • ومبرات
ظهورینه داعی اوله • اکرچه فیض حق ملاحظهٔ اغراض ومطالبهٔ اعواضدن
منزه وانسان بل جمیع حیوان افعال اختیاریه سی غرضدن خالی • وفی الجمله
مطالبهٔ عوضدن عاری اولمق محالدر • نیته کیم کتب حکمتده مبین اولمشدر
اکر دیسورسه که کاهی ملحد وزندیق صبی صغیری آب غریق • یا نار حریق
کورسه انجا وتخلیص ایدر • باآنکه نه ثواب آخرت • ونه عوض دنیا ملاحظه
ایتمشدر • جواب ویرورزکه • اقل ما یکون کندوده مجانست سببی ایله کیمسه
صبینك عذابه کرفتار اولدوغندن رقت قلب کلمشدر • اول رقتی
دفع ایتمك استر • پس انسان غرضدن خالی اولهمز • لکن غرض دنیوی
اولمیه که فانیدر • بلکه خالصاً لوجه الله ایلیه که آنك فوایدی جاودانیدر
هرکه بو صفتله موصوف اوله • محل شایستهٔ خلافت الهی اولمغه لایق • وعنایت
بیغایت محسن علی الاطلاق ساحهٔ احوالنه لاحق اوله • والله تعالی الموفق
لکل خیر وکمال • خاتمهٔ کتاب وتذکرهٔ حساب بعض نصایح
ومواعظ ذکرنده در • حکماء کبار • ومشایخ اولوا الابصاردن منقولدر • وبز آنی
نقل وترجمه ایتمه دن غیری تغییر وتصرف ایتمدك • خواجه نصیر اخلاق ناصری
کتابنی وصایای افلاطون ایله ختم • وفاضل دوانی اخلاق جلالیده آنکا وصایای
ارسطاطالیسی ضم ایدوب ابراد ایتمش • وبو فقیر آنلاره بعض مشایخ طریقت
وصایاسنی الحاق ایدوب • بو کتاب عنبرین نقابك کاسهٔ رحیقن مسکی الختام
ایلدم • وصایای افلاطون الهی در • اولا معبودکی بیل • وحقنی حفظ ایله
وهمیشه همتکی تعلیم وتعلمه قصر ایله • واهل علمی کثرت علم ایله امتحان

ایلمه بلکه شر وفساددن اجتنابی نیجه در • آنکله اختیار ایله • حق جل وعلادن
اولنسنی طلب ایلمه که آنك منفعتنه زوال ایرشور • بلکه باقیات صالحات
طلب ایله • همیشه آکاه اول که شرورك اسبابی چوقدر • لایق اولمیان
نسنه یی آرزولنوب استمه • وتحقیق بیل که بنده یه حقك انتقامی
غضب طریقندن دکلدر • بلکه تأدیب وتهذیب طریقندندر • وهمتکی
حیات شایسته ایتمکه حصر ایله • بلکه حیات شایسته یه موت بایسته
ضم اولمغه همت ایله • وحیات شایسته ولایق آنی بیل که سبب کمالات
وفضایل اوله • وموت بایسته ولایق آنی اکله که سبب انفتاح ابواب
خیرات اوله • خواب وراحته میل ایلمه • نفسکی اوچ نسنه ده محاسبه
ایتمینجه • اوّل فکر ایله که سندن اول کون خطا صادر اولدیمی •
ایکنجی تأمل ایده سن سندن اول کون خیراتدن نه صادر اولدی •
اوچنجی بیله سن که اول کون سندن هیچ عمل خیر ممکن ایکن تقصیر سببی ایله
فوت اولدیمی • بونی فکر ایله که حیاتدن اول نسنه ایدك موتدن صکره
نه اولسك کرك • هیچ کمسنه یی اینجیتمه که احوال عالم تغیر وزوال
اوزره در • بدبخت اول کمسنه در که عاقبت تذکرندن غافل اولوب
لذتلردن فراغت ایتمیه • سرمایکی کندو ذاتکدن خارج نسنه لردن ایلمه •
مستحقلره امکان اولدیغی ایصال خیر ایله • آنلارك سؤالنه موقوف
ایتمه • حکمادن عد ایله اول کمسنه یی که دنیانك لذاتنه شاد مصایبنه
غمکین اوله • همیشه موتی ذکر ایله • وکچمشلردن عبرت آل • آدمك خساستی
آندن بیل که فائده سز سوزی چوق سویلیوب • صورمدقلرندن خبر ویره •
ومعلوم اولسون که بر کمسنه آخره شر قصد ایلسه • اول شری اولا کندویه
قبول ایتمش اولور • برامری نیجه کره فکر ایله آندن صکره دیلوکه کتور •
آندن صکره فعله چیقر • هر کمسنه یه محب ونیکخواه اول خشمه تیز
کلیجی اولمه که غضبه معتاد اولورسن • بو کون سکا محتاج اولانك
حاجتنی یارینه صالمه • بیت • یارینه صالمه فقیرك کارینی • نه بیلورسن نیجه اولور یارین

کرفتارلره معین اول مکرکه فعل قبیح وخوی بد نه کرفتار اولمش اوله
ایکی خصمك سوزین تمام اکلمدین آرالرنده حکومت ایتمه انجق قول ایله
حکیم اولمغه قانع اولمه همت ایله که فعلله دخی حکیم اوله سن زیرا
حکمت قولی بو جهانده قالور سنکله اول جهانه کیده جك فعلی در
و آنده بیله ابد قاله جق اولدر اکر سعادت آجل ایچون زحمت چکرسن
زحمت کیدر سعادت قالور اکر لذت عاجل ایچون کناه اشلیه سن لذت
کیدر کناه قالور هر فعلی بویکه کوره ایشله اول کونی یاد ایله که سکا
چاغرسه لر آواز و نطقدن محروم اولوب نه سویلمکه ونه اشتمکه
ونه یاد ایتمکه قدرتك اولور شمدی بونده کمسنه یی انجتمه و یقین بیل
که بر یره متوجه اولسك کرك که آنده خداوند و بنده یکسان اولور
پس شمدی تکبر ایلمه دایما اسباب سفرك مهیا ایله نه بیلورسن که
نه وقت رحلت ایدرسن ومعلومك اولسون که حق تعالینك احسانلرندن
حکمت کبی عطیه یوقدر ایولك ایدننه مکافات کملك ایدننه عفو ایله
و ذکر و فهم ایله حفظ ایله و هر وقت کاردکی بیل و حالکی اکله واول
جهان عمللرندن نه کلور اولور ایسه اشلمه سندن تکاسل ایلمه و حسنه کی
سیئه یه وسیله ایلمه و سرور زایل و فانی ایچون فعل اولی وافضلی
ترك ایلمه که سرور دایمی ترك ایتمش اولورسن حکمته محبت ایله و حکمانك
سوزینه صغا ایت و هوای نفسی ترك ایله و آداب مستحسنه دن امتناع
ایلمه و هیچ امره وقتندن اول شروع ایلمه چون بر نسنه یه مشغول
اوله سن فهم و بصیرت ایله مشغول اول غنایه مغرور اولمه مصایبدن
شکسته لك و خوارلق اوزکه ویرمه دوست ایله شویله معامله ایله
که قاضی یه محتاج اولمیه سن و دشمن ایله شویله معامله ایله قاضی یه
وارسکوز سن غالب اولسن کمسنه یه سفاهت ایلمه و هر کمسنه یه تواضع
ایله و متواضع اولانلری تحقیر ایلمه بر قضیه که سندن صادر اوله
معذور طوتمه سن اخوانکدن صادر اولسه ملامت ایلمه بطالتله

شاد اولمه و بختنه اعتماد ایلمه و فعل خیردن پشیمان اولمه کمسنه ایله
مخاصمت و جدال ایدیجی اولمه همیشه سیرت عدله ملازم و اکتساب خیراته
مداوم اول وصایای معلم اول ارسطاطالیس حکیم فاضل
دوانی ایدر سر الاسرار کتابنك مترجمی که مأمون خلیفه نك امری ایله
یونانیدن عربی یه نقل ایتمشیدی صدر ترجمه سنده شویله که یرکه اسکندرك
وزیری و تعلیم حکمتده استاد و پیری ایله اسکندر فتح اقالیم ایچون
سفر و نهضت ایلدی ارسطاطالیس ضعف بنیت واستیلای شیخوخت
سببی ایله بیله کیدن مهجور قالمشیدی اسکندر دیار عجمه مستولی اولیجك
ابنای ملوك و امیرزاده لردن اصحاب عقل و فراست و ارباب نجدت
و شجاعت کمسنه لر چوق ایدی اسکندر اندیشه قیلدی که بونلاری ابقا
ایدرسه شاید که ارکان ملکی آنلاردن خلل پذیر اوله اکر جمله سن هلاك
ایدرسه فوز عدالتدن دور و ظلام ظلمده جایکیر اوله پس استادی
ارسطاطالیس حکیمه بر مکتوب یازدی مطاوسی شوق و تحیت ایله
مشحون و محاویسی التماس ملاقات و استدعای قدومه مقرون
و اثنای مکتوبده یازمش که وقوع امورها ایله و سنوح حوادث مشکله دن
رای اشراق آرای حکیم کاملدن اولمیجه بر جانبه مسیر ایتمکه مصیر ممکن دکل
پس نظم اسباب ملاقاته عنایت بیوریله حکیم کامل جوابنده یازدی که
فرزند جلیل سلطان نبیل حضرتنه معلوم اوله که ملازمت خدمتدن
تخلف قلت رغبت و کثرت ملالت داعیه سندن دکلدر بلکه ضعف پیری
و قلت قوتدندر چون اجتماع سمت امتناع اوزره در بو رساله یی دستور
بیان ایتدم که جزئیات اموردہ انکله عامل و بنم صحبتمدن مستغنی اوله سن
اما اکابر عجم و اماثل ایران خصوصنده بیورد غکوز اکرچه آنلاری
جمله هلاك و قتله قادرسن آب و هوای ایران زمینی تغییر ایتمکه خود
قادر دکلسن پس بونلارك امثالی ینه ظاهر اولسه کرك پس جهد ایله
که بونلاری احسان ایله بنده ایده سن بلکه احسانی شویله ایله که قدیمی

ارسطاطالیس حکیم کرده

بنده كركردن ربقهٔ عبوديتيله رقبه لرى دخى افكنده اوله نيته كيم ديمشلر
بيت
بندهٔ حلقه بكوش ارنوازى برود ∴ لطف كن لطف كه بيكانه شود حلقه بكوش
بوندن صكره ديديكه پادشاهلر دورت قسمدر برنجيسى اولدركه
كندويه وغيره سخى اوله ايكنجيسى اولدركه كندويه سخى رعيته بخيل
اوله اوچنجيسى اولدركه كندويه بخيل رعيته سخى اوله دوردنجيسى
اولدركه هم كندويه هم رعيته بخيل اوله • قسم اول اتفاق ايله مقبول
ومحمود • وقسم ثالث ورابع اتفاقا مذموم ومردوددر • وقسم ثانى
مختلف فيه در • حكماء هند قتنده محمود • حكماء فرس قاتنده مذمومدر
وسخاوت مستحق اولان محتاجه قدر حاجتى ايصال ايده سن • وبو مرتبه دن تجاوز
ايديجك افراطه مايل واعتدال زايل اولور • وهر پادشاه كه دايرهٔ قدرتندن
زياده بخشش ايليه • البته سبب فساد ملك اولور • اى اسكندر سكا نيچه
دفعه ديو بيوردين كه سخا وكرم بقاى ملكدر • اصلا كمسنه نك مالنه طمع
ايتمامكدر • وجمله مروت وسخا اولدركه ظلم وستمى رواكورميه • وخلقك
عيوب خفيه سندن تفتيش ايتميه سن • زيرا مصرع محتسب ار درون خانه چه كار
وفضل واحسانك تمامى اولدركه • ايولرى رعايت ايده سن • خلقه كشاده رو
اوله سن • وخلقك سلامنى آلوب تحيت ايله جواب ويره سن • وجاهللرك
خطاسن عفو ايده سن • اى اسكندر عقل مدار تدبيرات وآيينهٔ كمالات
ونقايص در • وجمله فضايلك اصلى محبت نام نيك در • وسلطنتدن مقصود
استيفاى لذات وتحصيل شهوات دكلدر • بلكه بقاى نام نيك وخلقده
ذكر جميلدر • هر پادشاه كه دينى كندو هواسنه تابع • وناموس الهى يى تخفيف
واهانت ايليه • البته صاحب ناموس آنى هلاك ايدر • اى اسكندر پادشاه
كركدر كه بلند همت وصاحب رأى • وفصاحت زبان وانتشار صيت ايله
جهان آراى اوله • وسوزى آز سويليه • واراذل ايله معاشرت ايليه
وچون سرايندن چيقه • سلطنته لايق زينتى استعمال ايده • شويله كه غيرلردن
ممتاز اوله • وبلاد بعيده دن كلن تجاره رعايت واحسان ايليه كه حسن

صيت وذكر جميل اطراف مملكته منتشر • وتجار وزوار • هر جانبدن ولايته
عازم اولوب • مملكتى معمور اوله • وآنلاره جزوى مسامحه ايتمكله كلى نام
حاصل اولور • وپادشاهك ضحك وخنده سى چوق اولميه • كه هم زوال
وقار وحشمته سبب اولور • وهم تيز پيرلك كلوب حرارت غريزى آزلماغه
سبب اولور • اى اسكندر شهوت امرنه حريص اولميه • كه انده قوت وغلبه
خنزيرك خاصه سيدر • ونه فخر اوله اول نسنه ده كه حيوانات خسيسه
آنده مشارك • بلكه غالب وراجح اوله • وافراط مضعف بدن • وموجب
نقصان عمر وموروث تخلق خلق نسا اوله • وضعفا ومساكين احوالندن
غافل اولميه • وانلارك تفقد امورينى واجب بيله كه موجب رضاى خالق •
ومقتضى جلب قلوب خلايقدر • غلات وحبوبى وقت رخاده ذخيره قيله
كه وقت غلاده فقرا ومحتاجلره مدد اوله • شويله اوله كه اهل فساد
سندن خايف • واهل صلاح ايمن اوله لر • اى اسكندر سكا نيچه كره ديدم
وينه ديرم كه قان دوكمه ده دلير اولميه • كه حيوانات اهلاكى خالقنه مخصوصدر
وحقيقت حال علام الغيوبدن غيرى يه معلوم دكلدر • پس يحتمل كه تهمت
اولنان شخص برى اوله • يا عذر صحيحى وار اوله • سن آنك قتلنه اقدام ايتمش
اوله سن • بوندن صعب جريمه نه اوله • وهرمس اكبردن بكا واصل اولدى
كه چون بر مخلوق بر مخلوقك قتلنه سبب اوله • ملائكهٔ آسمان بارى يه
جل وعلا ايدرلر كه • يا رب فلان قولك بر قولك دخى ماتنه ايتمكده سكا
تشبه ايلدى • اكر اول قتل قصاص ايچون اولمش ايسه • حق جل وعلا بويوردكه
آنى قصاص ايچون اهلاك ايلدم • اكر ظلم ايله قتل اولندى ايسه بويوردكه
عزتم وجلالم حقيچون بن آنك قانن مباح اتدرم • پس ملايكه تسبيح واستغفار
باشلرلر • اول قاتله بددعا ايدرلر • تا قصاص اولنجه • واكا غايت نافع
واحسن اولدركه قصاص اوله • اكر كندو سيئ اولورسه حق جل وعلانك
غضبنه نشان ودليل دركه آخرتده عذاب مديد وعقاب شديده كرفتار
اولسه كرك • نقض عهد ايتميه • واصلا ديلوكه يمين كتورميه • كتوررسك

اندن دونوب حانثا ولمه که نیجه یونان پادشاهلرینك یمین کذب
ونقض عهد ایتمکله ملکلری فساده واردی بر نسنه که فوت اولمش
اوله آکا تأسف ایدیجی اولمه که ناقصلر عادتیدر واهل مملکته تحصیل
علوم ومعارف ایله امر ایله وبر کمسنه بر علمده فایق اولمش اوله آنی
تربیت ورعایتکه مخصوص ایله که قلوبده محبتك متمکن اولوب
ملککه رونق وثنا وذکر جمیلك اطرافده منتشر اوله ویونانیلرك
ملکی وسلطنتی بونکله ثابت وراسخ اولمشدرکه اهل مملکته تحصیل
علوم ایله امر ایدرلر ایدی حتی ابکار وپسرلری بابالری یاننده
فرایض وآداب ونوامیس وجمله اصول طب ونجوم تعلم ایدرلر ایدی
معتمدك اولمدوغی کمسنه نك الندن نسنه یمه وکندوکی محافظه دن
غافل اولمه واول قصه یی اونوتمه که پادشاه هند بر جاریه یی حالت
صغرنده زهر ایله پرورش ایدوب افعی طبیعتنده ایتدکدن صکره
سکا هدیه کوندردی وغرضی سنی هلاك ایتمك ایدی بن فراست ایله
مطلع اولدم سکا تنبیه ایلدم آی اسکندر بر دلیل ایله حکم ایلمه
وادله متعارض اولیجق ترجیح ایدوب اقوی سی ایله حکم ایله
آی اسکندر عدل صفات الهیه دن بر صفتدر وآسمان وزمین
عدل ایله قایمدر وانبیا علیهم السلام عدل ایله مبعوث اولمشلردر
وعدل صورت عقلدر وعدل ایله مالك قلوب ورقاب اولنور
اهل هند دیرلرکه عدل سلطان خصب زماندن یکدر و
سلطان عادل مطر وابلدن انفعدر بر حجر اوزرینه سریانی
خط ایله یازمشلرکه خط ملك ایله عدل ایکی برادردر
بری بریندن مستغنی دکللردر بعده دیمش که اسباب نظام
عالمی وبری برینه ارتباطنی بر دایره ده وضع ایلدم که اول اسبابك
توالی وتشابکی محسوس ومشاهد اوله وبو کتابك زبده سی
ومطالبنك خلاصه سی بو دایره در اکر بو دایره دن غیری نسنه

کوندرمسم

کوندرمسم کافی ووافی ایدی واللّٰه تعالی اعلم واحکم

دایرهٔ عدلیه بودر وباللّٰه التوفیق

خاتمة الخاتمه که فی الحقیقه خاتمة الکتاب وختم خطاب
مستطاب وصیت مکمل الطریقه برهان الحقیقه قطب الاقطاب
خواجه عبد الخالق غجدوانی در که سالکان طریقت
وطالبان حقیقت ایچون تحریر بیورمشلر اکرچه بو فقیر مجرم عاصی
غفر اللّٰه ذنوبه یوم یؤخذ بالنواصی طریقهٔ اهل الله دن نه بایی
کورمشدر ونه بویی ومجلس اهل حقیقتده نه جرعه طاتمشدر نه دمی
اما زمان صبی واوان صغردن بو طایفهٔ علیه نك محبتی درون دلده
متمکن وکفت وکویلرینك آرزوسی سویدای ضمیرده متوطندر لاجرم
لنك ولوك وخفته شکل وبی آداب سوی ومی غیری وارامی طلب
کمال شوق وشغبدن کلام شریفلرینی مطالعه وملاحظه ومعارف

علیه‌لری فهم عقل ظاهربینی ایرشدوکی قدر مذاکره ومناقله اولنوردی
وزمان عنفوان عمرده حضرت برهان الطریقه شیخ خواجه
عبدالخالق حضرتلرینک وصیت نامه‌سنه نظر ایتمکله استعداد اولنمشیدی
اکرچه اهلیتا استماعدن بالکلیه عاری• وطبیعت جوی خوی هوا•
وهوسده جاری ایدی• اما حلاوت عبارت• وملاحت اشارتی مذاق
جان وکام جنانه ایرشمشیدی• استنساخ اولنمامقدن ندامت وتقصیر•
وغرامت خاطرده قالمشیدی• تاکه بو زمانلرده قریب• کتاب رشحات
خواجه صفی بن حسین واعظ هروی• رحمه الله تعالی مطالعه‌سی•
میسر اولدقده بو رسالهٔ غرا• ووصیت زهرا• ترجمهٔ شریفلرنده
ذکر اولنمش بولندی• حمد وسپاس خالق الناس مؤدی اولدی بو رساله‌نک
که مجموعهٔ مکارم اخلاق• ووسیلهٔ سعادت رضای ملک خلاق در•
طرازی سعادت انجام اولدوغی کبی خاتمه‌سی مسک الختام• اولمغیچون•
ترکی لسانه ترجمه اولنوب• شاید که اهل ارادتدن بعض طالبلرک
نظرینه ایریشوب• مستفید اولدقلرنده مترجمک اهل طریق اولمدوغندن
قطع نظر ایدوب خیر دعالرینه سبب• وبو ضعیفه مغفرت اولمغه
داعی اوله• که حق جل وعلا بها تکریمی دکل بهانه تکریمی در• وقوم اهل الله
هُمُ الْقَوْمُ لَا یَشْقَی بِهِمْ جَلِیسُهُمْ در• وکلاملرندن نقل ایتمک دخی
انلار ایله مجالسه‌دن معدود اولسه بعید دکلدر• که اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ
حدیث صحیحدر• واثار اولیایه تبرک عادت اهل دین• وسنت
کاملین دندر• بیورمشلردر که• اوغول سکا وصیتم بودر که هر حالده علم
وادب وتقوی ایله• واوزرکه لازم اولسون که اثار سلفی تتبع ایدوب
سنت جماعته ملازم اوله‌سن• وفقه وحدیث تعلم ایدوب جاهل صوفیلردن
اولمیه‌سن• نمازی دایما جماعت ایله قیل• اما امام ومؤذن اولمه• وهرکز
شهرت استمه که شهرت آفتدر• ومنصبه مقید اولمه• ودایم کمنام اول•
وحجتلرده وسجللرده آدکی یازمه• وقاضیلر محکمه‌سنه حاضر اولمه•

وکمسنه

وکمسنه‌یه کفیل اولمه• ووصایای خلقه قارشمه• وملوک وابنای
ملوک ایله صحبت ایتمه• وخانقاه بنا ایتمه• وخانقاهده ساکن اولمه• وچوق
سماع ایلمه که چوق سماع قلبه نفاق کتوروب• قلبی ملتفت ایلر• وسماعی
انکار ایلمه که سماعک اهلی واصحابی چوق واردر• آز سویله• آز یی آز اویو•
خلقدن ارسلاندن قچر کبی قاچ• خلوته ملازم اول• ساده رولردن•
وعورتلردن• واهل بدعت اولانلردن پرهیز ایله• وعوام ایله واغنیا ایله
صحبت ایلمه• حلال یه• وشبهه‌لردن پرهیز ایله• وقادر اولدوغکجه آولنمه
که طالب دنیا اولورسن• ودنیا طلبنده دینی ضایع ایدرسن• چوق کولمه
وقهقهه ایله کولمه که قهقهه موت قلب ویرر• وکرکدر که هر کشی‌یه•
شفقت ایله باقه‌سن• واهانت ایله نظر ایتمیه‌سن• ظاهرک زینت ایلمه که ظاهر
زینتی باطن خراب اولمقدن اولور• خلق ایله مجادله ایتمه• وکمسنه‌دن نسنه
استمه• وکمسنه‌یه خدمت بیورمه• ومشایخه مال وتن وجان ایله
خدمت ایله• وآنلارک افعالنه انکار ایلمه که مشایخه انکار ایدن کمسنه
هرکز فلاح ونجات یوزین کورمز• دنیایه مغرور اولمه• قلبک دایما حزین•
وبدنک عریان• وکوزلرک کریان• وجکرک بریان ایله• واعمالک خالص•
ودعاک تضرع ایله ایله• ولباسک کهنه• ورفیقلرک درویشلر وسرمایه‌ک
فقر• ومنزلک مسجد• ومونسک حق سبحانه وتعالی ایله• انتهی کلامه•
شَرَّفَنَا اللهُ تَعَالَی بِبَرَکَاتِهَا• وَیَسَّرَ لَنَا الْعَمَلَ بِمَا فِیهَا اِنَّهُ بَرٌّ رَحِیمٌ تَوَّابٌ•
کَرِیمٌ• وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ ذیل خاتمة الخواتم• وصیة الولی
الامین سلطان العرفا برهان العاشقین مولانا جلال الملة والدین•
محمد البلخی ثم القونوی• المشهود بین الاولیاء الکبار بمولانا خداوندکار•
قدس الله تعالی سره الذی هو سر الاسرار• وهی هذه اُوصِیکُمْ
بِتَقْوَی اللهِ تَعَالَی فِی السِّرِّ وَالْعَلَانِیَةِ• وَبِقِلَّةِ الطَّعَامِ• وَقِلَّةِ الْمَنَامِ•
وَقِلَّةِ الْکَلَامِ• وَهَجْرِ الْمَعَاصِی وَالْاٰثَامِ• وَمُوَاظَبَةِ الصِّیَامِ• وَدَوَامِ الْقِیَامِ•
وَتَرْکِ الشَّهَوَاتِ عَلَی الدَّوَامِ• وَاحْتِمَالِ الْجَفَاءِ مِنْ جَمِیعِ الْاَنَامِ• وَتَرْکِ

مجالسة السفهاء والعوام ومصاحبة الصالحين الكرام وانّ
خير الناس من ينفع الناس وخير الكلام ما قلّ ودلّ بيت

سر ز هوا تافتن از سروريست ترك هوا قوت پيغمبريست

والحمد لله تعالى وحده والصلوة على من لا نبي بعده چوق زمان ايدى
كه شاخ خامه تحريك بنان ايله بوستان تقرير وبياندن ثمرافشان ايدى
وقتا ولدى كه مقلمهٔ فراغتده استراحت اتمامه واصل ونيچه عهد ايدى
كه تيغ زبان معركهٔ ابلاغ وتبياندن لامع ودرخشان ايدى زمان كلدى كه
نيام دهاندن اختتام اكا حاصل اوله وتقصيرات وزلاتى كه قصور
قلت بضاعه وفتور كثرت اضاعه مزدن صادر اولمشدر عرفاى ناظرين
وجلساى حاضرين خدمتلرندن دامن عفو ايله مستور اولوب
وديدهٔ طعنله منظور اولمامق رجا ايدرز وسلسلهٔ كلامى حمد وثناى
ملك علامه وصلوة وسلام خواجهٔ يوم القيام وآل واصحاب كرام
دعاى دولت پادشاه اسلام ايله ختم واتمام ايدرز وسوددن
بياضنه نقل وانتهاض اول ساعتده ايدى كه رابعهٔ
نهار جمعهٔ خامس عشرين صفر المظفر
سنه ثلث وسبعين وتسعمايه ايدى
والله تعالى نعم المستعان
وعليه التكلان انه مفضل
حنان منان

قد وقع الفراغ من تحرير هذه النسخة اللطيفة الموسومة باخلاق العلائي
في اواخر شهر صفر المظفر من شهور سنه خمس وعشرين والف
من الهجرة النبوية المحمدية عليه افضل الصلوة
واكمل التحية على يد اضعف عباد الله
عثمان [illegible]
البسنوي [illegible]